ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 փր. վեց. 2200

Արտասահման՝ տարեկան 5000 փրանք: Հատը 20 փր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 1 ԱՊՐԻԼ

MERCREDI 1ER AVRIL 1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8358 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4259

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

Ֆրանսահայ զաղութի տարեգրութեանց մէջ պատմական պիտի մնայ այս տարուան Զատկի արձակուրդը :

Հազիւ վերջացած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի փառատօնը, այս անգամ ալ Սեվրի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի աշակերտներն են, որ անմոռանալի վայելքի նոր առիթ մը կ՚ընծայեն միջին Ֆրանսայի մեր հայրենակիցներուն, — Ուրբաթ գիշեր Լիոնի, Կիրակի՝ Վիէնի մէջ :

Իսկ եւ իսկ գեղարուեստական արշաւանք մը՝ Փարիզէն դաւառ :

Մայրաքաղաքի երիտասարդներն ու պատանիները դուրս ելլելով իրենց փղոսկրեայ աշտարակէն՝ շփման մէջ կը մնտեն դաւառի հայութեան հետ՝ անոր ցոյց տալով իրենց շնորհները :

Ի՛նչ լաւ պատեհութիւն փոխադարձ ծանօթութեան :

Յաճախ խօսած ենք այս սիւնակներուն մէջ Սամուէլ Մուրատեան վարփարանի մասին : Սակայն որքան խօսինք դարձեալ քիչ է :

Անուրանալի է վաստակը Մխիթարեան զոյգ միաբանութեանց՝ մեր մշակոյթի անդաստանին մէջ :

Գրական – բանասիրական աշխատանքներէն զատ՝ անոնք իրենց գործունէութեան կարեւոր մէկ մասն ալ յատկացուցած են կրթական մարզին : Հայաշատ բոլոր երկիրներու մէջ անոնք բացած են դպրոցներ, հասցնելով հազարաւոր շրջանաւարտներ :

Փարիզի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանը Վենետիկի Մխիթարեանց դպրոցներուն մէջ ամէնէն հիներէն է :

1834 *Սեպտեմբեր 4ին հիմնուած Իտալիոյ Փատուա քաղաքին մէջ՝ Եւդոկիացի բարերարին կտակով, 1846 Փետր. 11ին Լուի – Ֆիլիփ թագաւորին օրով կը փոխադրուէր Փարիզ՝ Մէօսիէօ փողոց թիւ 12 (ԺԵ. թաղամաս) :*

Մրցանակաբաշխութեան հանդէսներուն նախագահած են Ֆրանսայի կրթական նախարարները, Կիզօ, Լամարթին (1849) եւ բարձրաստիճան պաշտօնատարներ :

Ազգային Սահմանադրութեան ռահվիրաները՝ 1849ին համախմբուած Արարատեան ընկերութեան շուրջ, իրենց ժողովները կը գումարէին Ս. Մուրատեան վարժարանին մէջ՝ գլխաւորութեամբ Նահապետ Ռուսինեանի : Այնտեղ է, որ անոնք մշակեցին 1860ի Սահմանադրութեան գլխաւոր գիծերը :

1870 – 71ի *Ֆրանքեւգերման պատերազմին հետեւանքով փակուած՝ ձուլուեցաւ Վենետիկի մէջ Ռափայէլ Ղարամեանի հիմնած վարժարանին հետ, որ այնուհետեւ կոչուեցաւ Մուրատ – Ռափայէլեան, ցարդ կանգուն :*

1922ի *աշունէն սկսեալ նոր զաղթականներ հասան Ֆրանսա :*

Չունէինք — ու չունինք դեռ — ազգային կեդրոնական մարմին մը, որ շատ մը ուրիշ հոգերու կարգին՝ նաեւ մտածէր երկրորդական վարժարանով մը օժտել Փարիզը :

Մխիթարեաններն էին, որ դարձեալ ատոր նախաձեռնութիւնն ստանձնեցին :

1881ին *ծախած էին Մէօսիէօ փողոցի շէնքը եւ հասոյթովը կալուածներ գնած Իտալիոյ մէջ :*

1928ին *Հ. Յովհ. վրդ. Աւգերեան եւ Հ. Քեր. վրդ. Զրաքեան յաջողեցան Սեվրի մէջ, Սէնի ափերուն վրայ գնել Մարքիզուհի Փոնփատուրի ապարանքը՝ իր ընդարձակ պարտէզով, գրեթէ հաւասար Ս. Ղազարու կղզիին այն ատենուան տարածութեան :*

Երեսուն տարիէ ի վեր կանգուն է Սեվրի վարժարանը :

Երիտասարդ ու ժրաջան տեսուչ Հ. Սերովբէ վրդ. Ագըլեան եւ ընկերները՝ կարող ուսուցիչներու փաղանգով մեր զօրացա՞՝ լրջօրէն կը զբաղին իրենց խնամքին յանձնուած հարիւր տասը աշակերտներու կրթութեամբ :

Ամէն տարեվերջի՝ պսակաւորի քննութեանց մէջ՝ հարիւրին ութսուն համեստութեամբ կը յաջողին իր շրջանաւարտները :

Աշակերտները կը սորվին մայրենի լեզուն ու գրականութիւնը՝ ձեռնհաս ուսուցիչներու ձեռքին տակ, ու կը տոգորուին հայրենասիրական ոգիով :

Թատերական ներկայացումները, որոնց հանդիսատես պիտի ըլլան Լիոնի եւ Վիէննի մեր հայրենակիցները, զաղափար մը պիտի տան հայերէնի մէջ աշակերտներուն կատարած նուաճումներուն մասին :

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանը արժանի է մեր բոլորի գուրգուրանքին : Կատարե՛նք մեր պարտականութիւնը՝ քաջալերելով աշակերտներու ձեռնարկը :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԾԱՆՐ ՀԱՐՈՒԱԾ ՄԸ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ԱԶԱՏԱԳՐ. ՃԱԿԱՏԻՆ ՀԱՄԱՐ՝

ԱՄԻՌՈՒՇ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

Այթ Համուտա Միրուշ, աւելի ծանօթ Ամիռուշ անունով, որ գլխաւոր զեկավարն էր Ալժերիոյ ըմբոստական շարժումին, սպաննուած է առջի օր : Իրեն հետ սպաննուած է նաեւ Սի Հաուս որ հրամանատարն էր թիւ 6 Վիլլայային : Բազմաթիւ ուրիշ սպաներ գերի ինկան Ֆրանսական բանակին ձեռքը :

Ամիռուշի մահը շատ ծանր հարուած մըն է Ալժերիոյ ազատագրական ճակատին համար : Քապիլիոյ շրջանի ըմբոստական կեդրոնը որ ամէնէն կազմակերպուածներէն մէկն էր, հարիւրէն 80 կը կորսնցնէ իր ուժը, «խմբապետին» մահով : 33 տարեկան, Ամիռուշ լաւ կազմակերպիչ մըն էր եւ իր ըմբոստի մոլեռանդութիւնը շատ գնահատուած էր միւս պետերուն կողմէ : 1956ին ներկայ եղած է Սումմանի նշանաւոր ժողովին ուր որոշուած է Քապիլիոյ շրջանին զինուորական նոր կազմակերպութիւնը : Իրեն պաշտօն տրուած էր նաեւ որ վերկազմէ Պաթնայի շրջանը : Յաջողած էր նաեւ Ալժերիոյ Ազատագրական Ճակատին (ԷՖ – ԷԼ – ԷՆ) բերել Սի Հաուսը որ Ալժերիական Ազգային Շարժումի (ԷՄ – ԷՆ Ա – Մեսալի Հաճ) զեկավարներէն էր, երկու տարիէ ի վեր հետապնդուած եւ մինչեւ երէկ անձերբակալելի կարծուած Ամիռուշը, « գնդապետ»ի աստիճանով թիւ 3 Վիլլայային հրամանատարն էր :

Ամիռուշի մահը մեծ հետեւանքներ կրնայ ունենալ ըմբոստական շարժումին համար : Ծանօթ էր իբրեւ կատաղի, արիւնարբու եւ սարսափ կը տիրէր իր շրջանին մէջ : Նախկին ոսկերիչ, Ամիռուշ 1957ին հրամայած է Մելուզայի ջարդը : Ինք հրաման տուած է նաեւ որ հրացանի բռնուի գերի ինկած Ֆրանսացի ենթասպայ Տիւպօսը : Ինքն էր որ անցեալ Սեպտեմբերին հրացանազարկ ընել տուած է 700 Ֆելլականներ որ կը պատրաստուէին Ֆրանսական ուժերուն անձնատուր ըլլալ :

Ալժերիոյ Ֆրանսական Ուժերու Հրամանատարութեան պաշտօնական զեկոյցէն ետք, այս մահուան առթիւ, Տրլուվրիէ (կառավարութեան պատուիրակը՝ Ալժերիա) ձայնասփիւռ ճառով մը յայտարարեց .— Ամիռուշի մահը, պէտք է մեզի ներշնչէ կարգ մը խորհրդածութիւններ : Այս մահը, այնքան աւելորդ ըմբոստութեան նպատակներուն նկատմամբ, պիտի ծառայէ սակայն որ կռիւները աւելի արագ վերջ գտնեն :

Ալժերիոյ ամէն դաւանանքի Ֆրանսացիներ, Ամիռուշի մարդիկը, պէտք է հասկնան թէ ա՛լ ապարդիւն է պայքարը :

ԹԻՊԵԹԻ ԸՄԲՈՍՏՈՒԹԻՒՆԸ

ՀՈՒՆԳԱՐԱԿԱՆԻՆ ՊԷՍ ՎԵՐՋԱՑԱՒ

ՓԵՔԻՆ ՆՈՐ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՊԱՐՏԱԴՐԵՑ

Երկար լռութենէ մը ետք, Համայնավար Չինաստանի կառավարութիւնը պաշտօնական զեկոյցով մը անդրադարձաւ Թիպէթի կացութեան :

Փեքինի մամուլի նոր Չինաստան գործակալութիւնը կը յայտարարէ .—Տալայ-Լաման ըմբոստներու ձեռքն է, ազատագրման չինական բանակը ջախջախեց Մարտ 22ի Լասայի ըմբոստական շարժումը : Բանակը կը շարունակէ մաքրել դեռ դիմադրող շրջանները :

Այս առիթով Փեքին, պատմականը կ՚ընէ Թիպէթի կացութեան, իր ակնոցով դիտուած :

Ներկայիս Փեքինի կառավարութեան ձեռք առած գլխաւոր միջոցն է .— նոր կառավարութեան մը կազմութիւնը որուն գլուխը նշանակուած է, Տալայ – Լամային տեղ, Փանշէմ – Լամա մը : Մինչ Տալայ – Լաման հոգեւորական եւ աշխարհիկ միացեալ իրաւասութիւններ ունի, Փանշէմ – Լաման՝ չինական ներշընչումի յղացում, միայն հոգեւորական իրաւասութիւն ունի : Ներկայ Փանշէմը գրեթէ անծանօթ է Թիպէթի մէջ որովհետեւ՝ քին մեծցած է : Հաւանական չի թուց մ՚նաեւ որ իր ներկայութիւնը եւ իշխան հայրինը դիւրաւ ընդունուինԹիպէթի ժողովուրդին կողմէ :

Նոր – Տէհլիի մէջ, հակառակ Նեհրուի խոհեմութեան եւ վերապահութեան, կը կարծուի թէ Փանշէմ – Լամայի նշանակումը ծանր սխալ մըն էր Փեքինի կողմէ :

Նոյն ժամանակ կը յիշուի որ Հնդկաստանի եւ Չինաստանի յարաբերութիւնները կը վատթարանան : Չինացիները կ՚ըսեն թէ Քալիմփոնկի հնդկական քաղաքը Թիպէթցի ըմբոստներուն հրամանատարութեան կեդրոնն է, հակառակ Հնդկաստանի պաշտօնական հերքումին :

× Առաջին տեղեկութեանց համաձայն Չինական բանակը չորս հազար գերի բռնած է եւ գրաւած պատերազմական կարեւոր պաշար մը : 18 «դաւաճաններ» պաշտօնանկ եղած են եւ պիտի պատժուին համաձայն «օրէնքին» :

Միւս կողմէ Նոր Տէլհի հասած են հարիւրաւոր Թիպէթցիներ որոնց պարագլուխները միտք ունին դիմում ընելու Նեհրուիին որպէսզի զօրավիգ կանգնի իրենց մղած պայքարին՝ Չինացիներուն դէմ : Յայտարարած են թէ .— Կռիւը կը շարունակուի, ըմբոստութիւնը ազգային է եւ ոչ մէկ բան կրնայ զայն կեցնել : Նոյն ատեն «Թիպէթեան Տարագիր Գերագոյն Խորհուրդ»ը կը պատրաստուի կոչ մը ուղղել աշխարհին եւ ՄԱԿին :

Ստոյգ ոչ մէկ լուր կայ Տալայ – Լամայի մասին : Կը կարծուի թէ միշտ ըմբոստներուն հետ է բայց ծանրապէս վիրաւորած : Փանշէմ – Լաման հեռագրելով Շու էն Լային ընդունեցաւ Փեքինի տրուած պաշտօնը :

Հնդկական Սթէյթսմէն թերթին թղթակիցը եղերական պատկեր մը կուտայ Թիպէթի կացութեան : Երեք հարիւր հազար Չինացի զինուորներ գրաւած են Թիպէթը, որոնց 40·000ը միայն Լասա են ուր լուսարգել եւ պատերազմական վիճակ յայտարարուած են :

× Թիպէթի դէպքերը Հնդկաստանի խորհրդարանին ժողովին նիւթ դարձան Երկուշաբթի օր : Վարչապետը յայտարարեց .— Թիպէթի ժողովուրդը մեր համակրութիւնը կը վայելէ, արժանանալով բուռն ծափահարութեանց :

Միւս կողմէ Նոր Տէլհիի մամուլը կը դատապարտէ չինական միջամտութիւնը : Ինտուսթիրն Թայմզը կը գրէ .— « Շատ

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՆՏՐԷ ՍԻԿՖՐԻՏԻ ՄԱՀԸ

Շաբաթ կէս օրէ ետք, Փարիզի իր բնակարանին մէջ մեռաւ ծանօթ գրագէտ եւ հրապարակագիր՝ Անտրէ Սիկֆրիտ :

Ծնած էր 1875ին Հավրի մէջ, բողոքական ծնողքէ : Փայլուն աշակերտ եւ ուսանող ; պատրաստած է պատմութեան եւ իրաւաբանութեան լիսանսներ, հետեւած է Քաղաքական Գիտութեանց, որուն դպրոցին գլխաւոր զեկավարներէն մէկը պիտի դառնար յետագային : Ուսանողութեան շրջանէն ետք, կատարած է բազմաթիւ ճամբորդութիւններ, այցելելով՝ Մ. Նահանգները, Քանատա, Մեքսիքա, Աւստրալիա, Նոր – Զելանտա, Ճափոն, Չինաստան, Հնդկաչին եւ Հնդկաստան : Այս բոլոր երկիրները դիտած եւ ուսումնասիրած է պատմաբանի եւ տնտեսագէտի խոր գիտութեամբ :

1904ին *Գրականութեան վարդապետութեան թէզը պատրաստած է, նիւթն առնելով .— Ժողովրդավարութիւնը՝ Նոր Զելանտայի մէջ : Իբրեւ երկրորդական թէզը ներկայացնելով .— Էտուրբտ Կիպպրն Ուէքֆիլտ եւ անոր սիսթեմաթիք գաղթատիրութեան վարդապետութիւնը : Առաջին աշխարհամարտէն ետք Ազգերու Ընկերութեան Ֆրանսական բաժնին տնտեսական ճիւղին տնօրէն նշանակուեցաւ եւ այդ հանգամանքով մասնակցած է միջազգային համագումարներու .— Պրիւսէլ, Ժընեւ, Ճենովա եւ Պարսելոնա : Նոյն ատեն դասախօս էր Քաղաքական Գիտութեանց դպրոցին տնտեսական աշխարհագրութեան անպիոնին : 1932ին անդամ ընտրուեցաւ Բարոյական եւ Քաղաքական Գիտութեանց Կաճառին, 1933ին դասախօս նշանակուեցաւ Քոլէժ տը Ֆրանս՝ ուր կը դասաւանդէր քաղաքական եւ տնտեսական աշխարհագրութիւն : 1944ին անդամ ընտրուեցաւ Ֆրանսական Ակադեմիայի : 25 տարի աշխատակցած է « Ֆիկառո»յի ուր իր խմբագրականները միշտ գնահատուած էին իրեն արտայայտած գաղափարներուն հեղինակութեան եւ պայծառատեսութեան համար :*

Ունի հսկայ գործ մը, որուն մէջ կարելի է գլխաւորաբար յիշել .— Այսօրուան Անգլիան (1924), Այսօրուան Մ. Նահանգները (1927), Ֆրանսայի Կուսակցութեանց Պատկերը (1930), Եւրոպայի տագնապը (1935), Սիւէզ, Փանամա եւ աշխարհի ծովային ճամբաները (1940), Ժողովրդավար Զուիցերիան, Ժողովուրդներու Հոգին (1950), Հինգ Երկիրներու Բանաստեղծական աշխարհագրութիւնը եւն. եւն. :

Գիտուն տնտեսագէտ մըն էր, ընկերաբան, հմուտ եւ իմաստուն, դիտող մը քաղաքական բարքերու : Գրագէտ էր իր հրապարակագրութեան մէջ իսկ եւ Ֆրանսական արդի հրապարակագրութիւնը մեծ կորուստ մը կ՚արձանագրէ այսօր : Մինչեւ վերջին վայրկեանը աշխատած է անվարան եւ տակաւին գրական բազմաթիւ ծրագիրներ ունէր : Զորրորդ Հանրապետութեան անկման պատճառները գրքին շարունակութիւնը մշակելու վրայ էր :

Իր մահը ծանր հարուած մըն է Ֆրանսական մտաւորական շրջանակներուն համար : Արտասահմանի մէջ իսկ շատ գնահատուած էր : Լոնտոնի «Թայմզ»ը երկար յօդուած մը նուիրած է անոր կեանքին ու գործին : Ֆիկառոյի մէջ իր ստորագրած խմբագրականները միշտ ուշադրութիւնը գրաւած են միջազգային շրջանակներուն :

Համաձայն իր փափաքին յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ երեքշաբթի առտու մտերիմ շրջանակի մէջ :

Իր մահով Ֆրանսական Ակադեմիայի անդամներու թիւը կ՚իջնէ 35ի, թափուր են Էռիոյի, Ֆարէրի, Շըվրիյօնի, Ժորժ Լըքոնթի եւ Սիկֆրիտի աթոռները :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

(Ի. Ս. Պրչիկ տաս)

Այս ընդհանուր դեպքում, որ Ս. Պրչիկ ունի, ինչպես նաև ուրիշ շատ գրողներ, ինչպես նաև ես ձեզ եմ ասում, որ Ս. Պրչիկ ունի ուրիշ շատ գրքեր։

Ես ուզում եմ ձեզ ասել, որ Ս. Պրչիկ ունի մի շատ հետաքրքրական ոճ, որ ինքնատիպ է, որ ինքնուրույն է, որ ինքնատիպ է, որ ինքնուրույն է, որ ինքնատիպ է, որ ինքնուրույն է

ԱՐՇԱԿ ՍԱՖՐԱՍՏԵԱՆ

ԽՄԲ.— Սորեւ կը հրատարակենք ընկ. Հրանտ Սամուէլի արտասանած ճառը, Սաֆրաստեանի յիշատակին նուիրուած երեկոյին :

Բացառիկ ճակատագիր մը վերապահուած էր Սաֆրաստեանի, որ աչքերը կեանքին էր բացած Անատոլուի խորը՝ արեւմտեան քաղաքակրթութեան ոստաններէն հազարաւոր մղոն հեռու, յետամնաց երկրի մը մէջ, դաժան բռնակալութեան մը շղթաներով կաշկանդուած :

Հրաշքի պէս բան մըն էր, որ այդպիսի պայմաններու տակ շատ կանուխէն՝ երիտասարդ տարիքէն՝ Սաֆրաստեան պիտի յաջողէր շփման մէջ մտնել Արեւմուտքի այն ատենուան ամէնէն հզօր պետութեան՝ Մեծն Բրիտանիոյ դիւանագիտական ներկայացուցիչներուն հետ եւ հիւպատոսի թարգմանի պաշտօնին պիտի կոչուէր : Ոչ Եւրոպա էր տեսած եւ ոչ ալ եւրոպական լեզուներու կանոնաւոր ուսուցիչ ունեցած : Ցամառ կամքն ու ինքնաշխատութիւնն էին իր միակ զէնքերը, որոնց շնորհիւ կրցած էր հմտանալ Ֆրանսերէնի ու անգլերէնի, երկու լեզուներ, որոնք կը տիրապետէին աշխարհի :

Նախ իբրեւ թարգման, յետոյ իբրեւ փոխ – հիւպատոս Բաղէշի՝ Սաֆրաստեան աւելի շատ ծառայեց իր ազգին քան Անգլիացիներուն :

Ի ծնէ թունդ հայրենասէր, կարելի է ըսել՝ հայրենապաշտ, դաղտնօրէն անդամակցած էր իր ծննդավայրի անդրանիկ յեղափոխական կուսակցութեան : Շնորհիւ իր դիւանագիտական անձեռնմխելիութեան է, որ զերծ մնացած է բանտէ ու աքսորէ, ինչպէս բազմաթիւ յեղափոխականներ :

Զինքը ճանչցողներ կը վկայեն թէ իր դիրքին շնորհիւ մեծ ծառայութիւններ մատուցած է Տարօն – Տուրուբերանի շրջանին մէջ գործող յեղափոխականներուն, մասնաւորապէս Անդրանիկի եւ Գէորգ Զավուշի, որոնք Սասունի լեռներուն մէջ կը պաշտպանէին Հայուն պատիւը :

Իր կեանքի այս առաջին շրջանին պիտի յաջորդէր երկրորդը, որուն ընթացքին անգլիական համալսարաններու մէջ մտաւոր պաշար պիտի ամբարէր՝ յետագային լաւագոյնս ծառայելու համար իր ազգին :

Համաշխարհային առաջին պատերազմը « Դէպի երկիր» կը կանչէր զինքը : Վերջ տուաւ ուսանողի խաղաղ կեանքին եւ նետուեցաւ կրակի մէջ : Բռնկած էր արեւելքը : Մեծ Եղեռնը արիւնի եւ կրակի մէջ խեղդած էր ամբողջ Թրքահայաստանը : Թշնամին կը սպառնար Հայութեան միւս հատուածին : Հայ կամաւորական գունդերը գերմարդկային ճիգեր կ'ընէին՝ փրկելու համար մնացորդացը : Ռուսական բանակները մերթ կը յառաջանային հայկական նահանգներուն մէջ, մերթ կը նահանջէին : Աւեր ու թշուառութիւն ամէն կողմ : Այդպիսի պայմաններու մէջ էր, որ Սաֆրաստեան փութաց Կովկաս եւ կամաւոր արձանագրուելով Քեռիի խումբին՝ դնաց Ուրմիոյ ճակատը :

Յետոյ հեւի հեւ աշխատանքի պիտի լծուէր՝ ամոքելու համար փախստականներու եւ գաղթականներու թշուառութիւնները : Ու նաեւ դիւանագիտական աշխատանք՝ երկրէ երկիր՝ մինչեւ Եգիպտոս, Պաղեստին, Միջագետք ու Հնդկաստան կրկին Հայաստան :

Ջերմ հաւատացող Հայկ. Դատի արդարութեան, իր ամբողջ կարողութիւնն ու ծանօթութիւնները ի սպաս դրաւ՝ լաւագոյն պայմաններ ապահովելու համար հայ ժողովուրդին :

Ջատագով ազատ ու անկախ հայրենիքի, երբեք չընդունեցաւ կատարուած իրողութիւնը, չմիացաւ նահանջականներու փաղանգին, չձայնակցեցաւ անոնց՝ որոնք իտէալ լուծում մը կը նկատէին — եւ կը նկատեն դեռ — Հայաստանի նոր վարչաձեւը : Հակառակ էր բռնատիրական մեթոտներու : Եւ իբրեւ անգլ. կրթութիւն ստացած՝ հանր. գործիչ, ժողովրդավար սկզբունքներուն կը հաւատար ջերմեռանդօրէն :

Կանգնած էր անկախութեան գաղափարին վրայ : Նոյնիսկ ծրագիր կազմած էր դրացի բախտակից դարձած ազգի մը հետ դաշնակցութեան համար :

Վերջին պատերազմի ընթացքին Անգլիոյ արտաքին պաշտօնատան հետ կապ պահեց միշտ հայ ժողովուրդի բարօրութեան համար եւ հայրենասիրաբար ի կատար ածեց իրեն վստահուած պարտականութիւնները :

Իր կեանքի վերջին 35 տարիները նուիրեց պատմական եւ բանասիրական աշխատանքներու : Տղու պէս կ'ուրախանար՝ ամէն անգամ որ նոր վաւերաթուղթ մը կը գտնէր՝ Հայոց հին քաղաքակրթութիւնը փաստող :

Հայրենասիրական հոգի կը դնէր իր պրպտումներուն մէջ : Մինչեւ... 70 դար կը հասցնէր հայ ազգի ծագումը :

Անդամ արեւելագիտական ընկերութեանց, ամէն անգամ զեկոյց մը կուտար հայկ. նիւթի մը մասին՝ անոնց համագումարներուն մէջ :

Թունդ հայրենասէր, անկախ մտքի ու նկարագրի տէր, պարկեշտ եւ անշահախնդիր հանրային գործիչ մը եղաւ Սաֆրաստեան, որ պատնէշի վրայ մնաց մինչեւ իր վերջին շունչը :

ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԸ

ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Փարիզի հայ գաղութը միշտ հնարաւորութիւնը ունի մօտէն հետեւելու Սեւրի Մուրատեան վարժարանի առօրեայ եւ ընդհանուր կեանքին, յաճախ ալ ներկայ ըլլալու աշակերտութեան կողմէ պատրաստուած թատերական ներկայացումներուն եւ ուրիշ հանդէսներուն : Գաւառի Հայութիւնը մինչդեռ, բոլորովին անծանօթ կը մնայ անոր, ու միայն մամուլէն կրնայ ստանալ սակաւաթիւ տեղեկութիւններ այս դարաւոր հաստատութեան մասին ուր վառ կը պահուի Լուսաւորչի կանթեղը, Սահակի եւ Մեսրոպի հանճարէն բխած Հայ Մշակոյթը :

Փարիզէն հեռու գտնուող ազգայինները փափաք յայտնած էին որ վարժարանի թատերական խումբը ներկայացում մըն ալ տար գաւառի մէջ. այս տարի ամէն դժուարութիւն եւ զոհողութիւն յանձն առած տեսչութիւնը, օգտուելով զատկական արձակուրդներէն, որոշեց կազմակերպել առաջին այցը որ կազմուած է զոյգ ներկայացումներէ որոնք տեղի պիտի ունենան մէկը Լիոն – Վիլէօրպան, Ապրիլ երեքին, ուրբաթ իրիկուն, իսկ միւսը Վիէն, Ապրիլ հինգին, Կիրակի կէսօրէ վերջ : Երկու հանդէսներուն ալ պիտի ներկայացուին երեք աթտերգութիւններ, հայերէն, պատմական մեծ տրամ մը, Ադուարդ իշխան, եւ անմահ Յ. Պարոնեանի «Մեծապատիւ Մուրացկանները», Ֆրանսերէն լեզուով ալ Ժորժ Քուրթըլինէն կոկիկ զաւեշտ մը :

Վարդանանց տօնին առթիւ Փարիզի եւ շրջակայքի հայրենակիցները անոնցմով լիօրէն խանդավառուելու եւ զուարճանալու պատեհութիւնը ունեցան, ուստի այդ ներկայացումին յաջողութիւնը թոյլ կուտայ կարծել թէ գաւառի Հայութիւնն ալ նոյքան զոհունակութիւն պիտի զգայ : Անշուշտ պատանի դերակատարները յաւակնութիւնը չունին թատերական արուեստին պահանջները լիուլի գահացնելու : Սակայն սիրով յանձն կ'առնեն ամէն զոհողութիւն կատարած ըլլալու համար պարտականութիւն մը, տալով այս ներկայացումները, Հայ Մշակոյթին հանդէպ. այս նպատակը ինքնին արդէն գնահատանքի եւ խրախոյսի արժանի է : Այս առթիւ գաւառի հայութիւնն ալ վստահօրէն պիտի անդրադառնայ թէ Մուրատեան վարժարանը՝ որ այսօր ամբողջ Ֆրանսայի մէջ միակ կանոնաւոր կերպով հայ երիտասարդ սերունդ հասցընող երկրորդական հաստատութիւնն է, ոչ միայն իր աշակերտներուն կ'աւանդէ ու կ'ընտելացնէ մայրենի լեզուն, այլ անոնց շրթներուն վրայ զայն սահուն ու հարազատ կը ջանայ դարձնել :

Այս բացառիկ ձեռնարկը իր շուրջը հաւաքած է տեսչութեան եւ աշակերտութեան ճիգերը արդարացնելու համար իր վրայ դրոշմուած Մխիթարեան անունը. յոյս ունինք որ ներկայացումները յաջող խաղարկութեամբ պիտի գոհացնեն ամէն խաւի եւ աստիճանի Հայերը, որոնք պիտի գան ծափահարելու պատանի դերասանները :

Գ. ԳԵՒՈՆԵԱՆ

ՏԷՍԻՆԻ ԹԱՂԱՊԵՏԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Հոս ալ տեղի ունեցան թաղ. ընտրութիւնները երկու շաբաթ յաջորդաբար : Երեք ցանկեր կային, որոնց վրայ կ'երեւէին նաեւ Հայու անուններ : Ընկերվարականներու նախաձեռնութեամբ (Պ. Թերաս) ներկայացուած ցանկին մաս կը կազմէր նաեւ ընկեր Գուրգէն Պօյաճեան :

Շնորհիւ մեր ընկերներուն, համակիրներուն ու բարեկամներուն ջանքերուն, այդ խմբակցութիւնը թիւերու բացարձակ առաւելութեամբ եւ ամբողջութեամբ ընտրուեցաւ : (23 անդամներ) :

Կը շնորհաւորենք մեր ընկերոջ ընտրութիւնը :

ԴԱՇՏԵՆՑԻ

Իպն Շափրութ, որ Քորտովայի Օմայեաններուն պալատականներէն էր, իբր թէ նամակ մը գրած է Խաղարներու Յովսէփ թագաւորին՝ ճշգրիտ բացատրութիւններ ստանալու համար այս երկրին մասին, որ չափազանց կը հետաքրքրէր իր կրօնակիցները : Թագաւորին պատասխանը, որ առաջին անգամ հրատարակուած է 1577-ին՝ Կոստանդնուպոլսոյ, ապա վերահրատարակուած, լատիներէն թարգմանութեամբ, 1660ին՝ Պալի մէջ, այնպիսի մանրամասնութիւններ կը պարունակէ, որ կասկած կ'արթնցնէ այս նամակագրութեան վաւերականութեան մասին : «Գիտցիր, կ'ըսէ Յովսէփ թագաւորը իր կարծեցեալ նամակին մէջ, որ ես կը սերիմ Յափէթէն՝ Թոկարմայի գծով » : Թոկարման Հայերու եւ Վրացիներու անուանադիր հերոսն է (թերեւս Արամ նահապետը. Ծ. Խ.) : Յովսէփ թագաւոր, ուրեմն, կ'ուզէր իր ժողովուրդը սերած ներկայացնել Միջին Ասիոյ մէկ ցեղէն :

Զեխ ծագումով պատմաբան մը, Հիւկօ Քուցչէրա, Խաղարներու առաւել կամ նուազ չափերով հրէացման վրայ հիմնուելով, այն տեսակէտը յայտնած էր, որ Լեհաստանի Հրեաները Խաղարներէն սերած են : Եթէ այս տեսակէտը ճիշդ ըլլար, ապա ուրեմն կրնար բացատրել արտաքին երեւոյթի, սովորութիւններու եւ նկարագրի այն տարբերութիւնները, որ գոյութիւն ունին հիւսիսային Հրեաներուն (Աշքէնազիմ) եւ հարաւային Հրեաներուն (Սէֆարտիմ) միջեւ : Այս զանազանութիւնը ակներեւ է Արեւելեան Եւրոպայի, ու մանաւանդ Պալքաններու մէջ, ուր ակնբախօրէն երկու տեսակի Հրեաներու կարելի է հանդիպիլ :

Բայց Քուցչէրայի տեսակէտը սխալ կը նկատուի, հակառակ անոր, որ տակաւին անլուծելի մնացած հարցի մը լուծումը կ'առաջարկէր :

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀՈՏՈՐ

ԼԱ.

ԱՍՏՂԱԲԵՐԴ

— « Բաւական է որքան մնացինք այստեղ, գնում ենք մեր հայրենիքը » : Ես մտածեցի, որ դրանք որքան կարող էին սովորել, սովորեցին, եւ եթէ աւելի եւս մնալու լինէին, դուցէ մի ուրիշ հոսանքի մէջ կ'ընընէին, այդ պատճառով ես էլ իմ հարցը : — «Այո»,— ասաց Կարօն :

— «Մստեր – Ֆիշերը իմանո՞ւմ է » — հարցրի ետ : — «իմանում է »,— պատասխանեց Կարօն .— «իսկ դու մեզ հետ չե՞ս գալու» :

Ես բացատրեցի, որ ինձ անկարելի է նրանց հետ ուղեկից լինել, որովհետեւ դեռ մի տարի մնում է, մինչեւ մասնագիտութիւնս կը վերջացնէի : — « Ո՞ր ճանապարհով էք գնում »,— հարցրի ես : — « Այն ճանապարհով, որ բերեց մեզ այստեղ » — պատասխանեց Կարօն խորհրդաւոր ձայնով : — «Ուրեմն Հնդկաստանով բարւոք համարեցի, որ գնան :

— Այդ խօսակցութիւնից մի շաբաթ յետոյ, Նիւ Եորքի հիւրանոցներից մէկում ճաշ էր պատրաստուած : Սեղանի շուրջը բոլորել էին այն ընտանիքները, որ որդեգրել էին մեզ եւ որոնց բարերարութեամբ մենք ուսում ստացանք : Նրանց թւումն էր եւ մստեր – Ֆիշերը : Անկարելի էր նկարագրել ազնիւ ծերունու ուրախութիւնը : Նա այնօր պէտք է ճանապարհ դնէր իր սրտին շատ մօտ գաղափարի արդիւնքը դէպի հեռաւոր Ասիա :

Սեղանի մը կողմում շարքով նստած էին ճանապարհորդները՝ Կարօն, Սագօն, եւ Ռափայէլը : Ես, իբրեւ մնացող, նըստած էի մստեր – Ֆիշերի մօտ : Կարոյի բարերարի քոյրը շաքարից եւ զանազան քաղցրաւենիքից շինել էր տուել մի բիբլէական նշանաբան, որ դրած էր սեղանի վրայ : Մենք ամէնքս ուտում էինք, խըմում էինք, նայում էինք այդ շաքարեղէն լերան վրայ : Կենացները, բարեմաղթութիւնները չափ ու սահման չունէին :

Այստեղ վերջին անգամ մեզ երգել տըւեցին հայ պանդուխտի երգը : Ճաշը վերջացաւ մստեր – Ֆիշերի ճառով, որի մէջ բացատրեց նա գիտութեան բարձր նշանակութիւնը, եւ դառնալով դէպի ճանապարհորդները, խօսեց նրանց, թէ որքան մեծ պարտականութիւններ ունեն նրանք կատարելու, թէ դէպի գիտութիւնը եւ թէ դէպի այն ժողովուրդը, որի մէջ գընում են նրանք եւ որը կարօտ է գիտութեան :

Կարօն իր ընկերների կողմից պատասխանեց նրա ճառին, եւ հանդիսաւոր կերպով ուխտեց, որ թէ ինքը եւ թէ իր ընկերները միշտ հաւատարիմ կը մնան գիտութեան եւ կ'արդարացնեն իրանց բարերարների ցանկութիւնները : Ճաշից յետոյ մենք ամէնքս կառքերով գնացինք մինչեւ երկաթուղու կայարանը, եւ այնտեղ, համբուրուելով, բաժանուեցանք միմեանցից : Վագօնները շարժուեցան, նրանք դեռ նայում էին լուսամուտներից, ճօճում էին իրանց գլխարկները, իսկ ամերիկացի աղջիկները, երկար կանգնած, իրանց թաշկինակներով ողջոյններ էին ուղարկում նրանց ետեւից :

— Պէտք է ասած, որ մեր երիտասարդները լաւ անուն թողեցին : Նրանք սիրուած էին բոլոր ընտանիքների մէջ, ուր ծանօթութիւններ ունէին. երկար չէին մոռանում նրանց, յիշում էին նրանց խօսքերը, յիշում էին հայ պանդուխտի երգը եւ միշտ հարցնում էին ինձանից, արդեօք նամակ չունե՞մ նրանցից : Բայց անցան ամիսներ, անցաւ աւելի քան մի տարի, ես ոչինչ լուր չունէի :

Եւ արդէն վերջացրել էի ուսումս, պատրաստւում էի հայրենիք վերադառնալ, երբ Բաթաւիայից, ստացայ մի նամակ, որը աւելի մի փոքրիկ գրքոյկ կարելի էր կոչել, քան թէ նամակ : Գրում էր Ռափայէլը : Անկարելի է նկարագրել, թէ որքան տխրութեամբ կարդացի ես այդ նամակը, որի մէջ իմ ընկերների ամբողջապագան փչացած էի տեսնում : Բայց նախ քան նամակի բովանդակութեան մասին խօսելը, ես, իբրեւ միջանկեալ, պէտք է յիշեցնեմ քեզ մի փոքրիկ մանրավէպ, որով աւելի հասկանալի կը լինի քեզ նամակի բովանդակութիւնը : Դու, ի հարկէ, չես մոռացել, որ իմ պատմութեան սկզբում ասացի, թէ մըստեր – Ֆիշերի հետ Ամերիկա գնալու ժամանակ՝ Պարսկաստանից անցանք Աւղանիստան, այնտեղից Հնդկաստան, յետոյ Ամերիկա : Լաւ լսիր : Աւղանիստանից անցելու միջոցին, Քարուլի մօտակայքում, անապատի մէջ, մեզ պատահեց տեսնել հայ – բօշաների մի բանակ, որ բաղկացած էր մի քանի հարիւր ընտանիքներից :

Նրանք բնակւում էին եղեղնեայ շարժական տաղաւարների մէջ, որ չուելու ժամանակ ման էին ածում իրանց գրաստների վրայ : Այդ թափառականները այնքան հետաքրքրեցին մեզ, մանաւադ մըստեր – Ֆիշերին, որ մնացինք նրանց բանակում մի ամբողջ շաբաթ :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

խոնարհեցանք: Այս փոքր երկիրը որ մեր դրացին է, սուղ վճարեց իր յանդգնութիւնը, եւ անկախութեան տենչը, Թիպէթը մեռաւ »:

Երկուշաբթի առտու ցուցարարներ տողանցեցին Պոնպէյի չինական դեսպանատան առջեւ պոռալով .— Անկցի՛ համայնավար բռնակալութիւնը, անկցի՛ չինական աշխարհակալութիւնը, պուտտայականներ, բոլոր աշխարհի՝ միացէ՛ք :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ կառավարութիւնը պաշտօնապէս պատասխանելով արեւմտեան պետութեանց, ընդունեցաւ արտաքին նախարարներու ժողովի առաջարկը, Մայիս 11ի համար, Ժընեւի մէջ: Խ. Միութիւնը յոյս կը յայտնէ միեւնոյն ժամանակ որ այս ժողովին գլխաւոր նպատակներէն մէկն ըլլայ պատրաստել մեծերու հանդիպումը :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ կառավարութիւնը հարկ տեսած է պաշտօնապէս պատասխանել Զօր. Տը Կոլի մամուլի ասուլիսին: Մոսկուայի ղեկավարները կը դիտեն թէ կարծիքներու եւ յայտարարութեանց նոյնութիւն մը կայ Պոնի եւ Փարիզի միջեւ, ինչոր, Մոսկուայի համար, կը նշանակէ քաջալերել գերմանական վերազինումը : Խստօրէն կը քննադատուի մասնաւորաբար Տը Կոլի տեսակէտը Պերլինի հարցին վերաբերեալ: Նոյն ժամանակ սակայն, «Թաս»ի յայտարարութիւնը. «Իրատէս տեսակէտներ» կը գտնէ Տը Կոլի խօսքերուն մէջ որոշ հարցերու նկատմամբ:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ «Թաս» գործակալութիւնը Ատլանտեան Ուխտի նստաշրջանին առթիւ կը հրատարակէ յայտարարութիւն մը, նորոգելով իր ծանօթ առաջարկները: Ասոնց կարգին՝ ոչ – յարձակողական դաշինքի մը ստորագրութիւնը Ատլանտեան Ուխտի եւ Վարշաւայի դաշնագրին անդամներուն միջեւ: Մոսկուա կը թելադրէ նաեւ նոր տրամադրութիւն մը աւելցընել Վարշաւայի եւ Ատլանտեան Ուխտի դաշնագրերուն մէջ որուն համաձայն ստորագրողները կը խոստանան չօգնել որեւէ նախայարձակ պետութեան: Խ. կառավարութիւնը կը թելադրէ նաեւ որ Ատլանտեան Ուխտի անդամները, ուսումնասիրեն լեհ առաջարկը (Ռափացքիի ծրագիր) եւ համաձայնին զեղչելու համար օտար զօրքերու քանակը Գերմանիոյ եւ ուրիշ երկիրներու մէջ:

ԶԱՏԿՈՒԱՆ առթիւ Քահանայապետը պատգամ մը ուղղեց աշխարհին: Յովհաննէս ԻԳ. բացատրելէ ետք Ս. Յարութեան տօնին իմաստը, աղօթեց աշխարհի խաղաղութեան համար: Պապը մասնաւորաբար յիշեց Պուլկարիոյ ժողովուրդը « զօրաւոր եւ բարի» որուն ճակատագիրը բաժնած էր 1924էն 1935:

40·000 հաւատացեալներու ներկայութեան Ս. Պետրոսի պատշգամէն, Պապը ի յաչս եւ ի լուր աշխարհի օրհնութիւնը տուաւ :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ պաշտօնաթերթին մէջ հրատարակուած հրովարտակով մը դպրոցական արձակուրդները վերջնապէս որոշուեցան.— Յուլիս մէկէն Սեպտեմբեր 14: Համալսարաններու վերամուտը նշանակուած է Հոկտեմբեր մէկին:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ մէջ օդանաւային արկած մը 24 հոգիի մահուան պատճառ եղած է:

ՄԱՏԱՔԱՍՔԱՐԻ մէջ կը շարունակուին հեղեղային անձրեւները: Ցարդ հարիւր հոգի մեռած են եւ քանի մը միլիառի վնաս կայ :

ՀՌՈՄԷՆ կը հաղորդեն որ Իտալիա եւ Ամերիկա համաձայնութիւն մը ստորագրեցին ամերիկեան հրթիռարձակ կայաններ հաստատելու համար Իտալիոյ մէջ :

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Կրընոպլի «Փետրուար 18»ի խնջոյքի նուէրներու դումարը տասը հազար Ֆր., Նոր Սերունդի Օնպաշեան սրահին :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Շահխաթունի կը ծանուցանէ թէ այս Կիրակի առաւօտ, յետ պատարագի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իր ողբացեալ ամուսնոյն՝

ԱՇՕ ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻի

մահուան Բ. տարեդարձին առթիւ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալ արուեստագէտին յիշատակը յարգողները :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՊՐԻԼ ՑԻՆ

Կը լրանայ Յառաջի վերհրատարակման 14րդ տարեշրջանը: Պիտի խնդրէինք մեր բաժանորդներէն որ չսպասեն անհատական դիմումներու եւ նորոգեն իրենց բաժանորդագրութիւնը :

Մեր պարտաճանաչ բաժանորդներու կանոնաւոր վճարումն է որ կ'ապահովէ թերթին կանոնաւոր հրատարակութիւնը:

Տարեկան բաժնեգին՝ 4000 ֆրանք : (Ֆրանսա եւ հասարակապետութիւն) արտասահման՝ 5000 ֆրանք:

Կանխայայտ շնորհակալութիւններով
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ

ԱՄՍՕՐԵԱՅ ԵՐԵԿՈՅԹՆԵՐԸ

Լսարանին հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ 4 Ապրիլ, Շաբաթ գիշեր, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ, մէթրօ Քատէ :

Դասախօս՝

ՓՐՈՖ. ՖՐ. ՖԷՅՏԻ

Նիւթը՝ Տեսութիւն մը համեմատական քերականութեան մասին:

Դասախօսութեան սրիզբը հայկական նուագ եւ թէյի սպասարկութիւն: Մուտքը ազատ է: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

×

Վարչութեան անդամները ժողովի կը հրաւիրուին այս Չորեքշաբթի, ժամը 6·30ին, սովորական տեղը: Ստիպողական ներկայութիւն :

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ

Համազգայինի ընդհանուր ժողովը

Տեղի կ'ունենայ 5 Ապրիլ, Կիրակի կէս օրէ ետք, ժամը հինգին, Ահարոնեան Ակումբը, (26 Ռիւ տէ Քոնվալէսան) :

Օրակարգ.— Ա) Անցեալ շրջանի հաշուետուութիւն: Բ) Նոր վարչութեան ընտրութիւն :

Բոլոր անդամներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

THÉATRE MUNICIPAL
DE VILLEURBANNE

Կազմակերպուած

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՇԱԿԵՐՏՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Ուրբաթ, Ապրիլ 3, ժամը 20·30ին

Կը ներկայացուին

1.— ԱԴՈՒԱՐԴ ԻՇԽԱՆ
(Տռամ Հայ – Մակեդոնական շրջանէն)

2.— L'article 330, G. Courteline
(Comédie en un acte)

3.— ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐԸ
(Կատակերգութիւն)

Տոմսերու վաճառում նոյն օրը՝ սրահի մուտքին :

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նոյն ներկայացումը Կիրակի (Ապրիլ 5) ժամը 15·30ին,

THEATRE MUNICIPAL DE VIENNE

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Ֆ. Կապ. Խաչի Օդափ. կայանի արձանագրութիւնները բացուած են :

Դիմումները պէտք է ընել տեղական մասնաճիւղերուն, իսկ կեդրոնի դիմումները կ'ընդունուին, Երկուշաբթի, Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ օրերը ժամը 13էն 14 եւ երեկոյեան ժամը 18էն 20, Ռիւ Մէյրան 5, հեռ. Թռիւտէն 27–35:

ՁՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ
EXPERTISE GRATUITE
Ծախելու համար
ձեր. փավիյօնը, վիլլան,
յարկաբաժինը կամ խանութը :
J. TORANIAN
18, AVENUE DE L'OPÉRA
OPE 73-21 OPE 19-45

Imprimerie Spéciale
du Journal " Haratch "

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅ

Քաջալերելու համար փարիզահայ թատերագիր՝

ԳՐԻԳՈՈՐ ՎԱՀԱՆԻ

Թատերական գործունէութիւնը

Նախաձեռնութեամբ Փարիզի հայ թատրոնին, հայ արուեստներու բարեկամներու եւ սիրայօժար մասնակցութեամբ Փարիզահայ ականաւոր եւ յարգուած արուեստագէտներու :

3 Ապրիլ, Ուրբաթ երեկոյ, ժամը 9 ին:

SALLE PAUL FARALICQ
21, RUE YVES TOUDIC

Արտասանութիւն, երգ, թատերական բաժին :

Կը մասնակցին.— ԻՐԻՍ ՊԻԻԼՊԻԻԼԵԱՆ ԳԷՈՐԳ ԵԱՆՊԷԿԵԱՆ, Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ, Ն. ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ, ՄԱՏԼԷՆ ԷՔԻԶԵԱՆ – ՔԱՐՓԱՆԹԻԷ եւ Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ :

Տոմսերու համար դիմել Բալուեան գրատուն :

ՆՈՒԷՐ

Իսի Լէ Մուլինոյէն Պ. Եղիազար Մինասեան փոխան ծաղկեպսակի հազար Ֆր. կը նուիրէ Ալֆորվիլի Հայկ. դպրոցին, Ահարոն Աբրահամեանի մահուան առթիւ: Նոյն առթիւ Կապ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը երեք հազար Ֆր. աղքատներուն :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ

Վերապրելու համար 1915ի ողբերգութիւնը՝

Կարդացէ՛ք

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆԻ

վէպը՝

ԱՐԾԻՒՆԵՐԸ ԱՆԱՊԱՏԻՆ ՄԷՋ

Դիմեցէք հայ գրավաճառներուն կամ ուղղակի հեղինակին՝

G. POLADIAN
53, AVENUE DE ST JULIEN MARSEILLE 12

Գին՝ 1000 Ֆրանք :

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՀԱՄԱՐ
ՎԱՐՁՈՒ ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ

Լը Ֆոյի բանակավայրի վարչութիւնը իր տրամադրութեան տակ ունի կահաւորուած վարձու սենեակներ իր դղեակին մէջ, որ կը գտնուի Իզէր նահանգը, 900 մեթր բարձրութեան վրայ, Ապրիլ, Մայիս, Յունիս, Յուլիս եւ Սեպտեմբեր ամիսներուն համար:

Դիմել վարչութեան՝

JEUNESSE ET ACTION
6, PLACE DE LA ROTONDE
ST. JEROME, MARSEILLE 13
TEL. 62-85-10 OU 48-51-88

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Հ. Յ. Դ. Արամ – Միսաքեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Ներկայանալ անդամատետրերով :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. հետեւեալ խումբերը եւ ենթակոմիտէները ժողովի կը հրաւիրուին, ուր ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէն:

Հայաստան, Գէորգ Չավուշ, Վռամեան, Համազասպ, Ապրիլ 4, Շաբաթ օր, ժամը 21ին: Պարտաւորիչ է բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. հետեւեալ ենթակոմիտէներն ու խումբերը ժողովի կը հրաւիրուին, ուր ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէն :

Ընկ. Կարօ, Թաթուլ եւ Նիկոլ – Դուման, Ապրիլ 5, Կիրակի, ժամը 15ին : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէն: Եւ կը խնդրուի ընկերներէն ճշդապահ ըլլալ: Կարեւոր օրակարգ :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Բաֆֆի» խումբի ընկերական ժողովը, այս Ուրբաթ ժամը 21ին, Ռէժանի վերնայարկը: Կարեւոր օրակարգ :

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Ապրիլ 2էն 16 :

Galerie Cambacerès
15, RUE LA BOÉTIE

ՅՈՒՅԱՀԱՆԴԷՍ

ԱՐԱՔՍ ՏԷՐՈՍԿԻ

Նկարչուհիին վերջին գործերը :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը կը պատրաստուի տօնելու Վասպուրականի Հերոսամարտի44րդ տարեդարձը, Մայիս 24ին, մեծ պատրաստութեամբ :

ՀԱՅԿ ՓԷՇՏԻՄԱԼՃԵԱՆ, Պուլկարիա, կը փնտռէ Կեդրոնականի առաջին շրջանաւարտներէն վերապրող իր դասընկերները: Դիմել Օշին Փէշտիմալճեանի,

8, BD. GALLIENI, ISSY-LES-MOULINEAUX-SEINE

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ 44ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԿԻՐԱԿԻ, 5 ԱՊՐԻԼ, ԺԱՄԸ 15ԷՆ 24.

CERCLE MILITAIRE — PLACE ST. AUGUSTIN

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ, ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ ՏԱՐԱԶՈՎ
ԵՐԿՐԷՆ ՆՈՐ ՖԻԼՄ

Բ. մաս.— ժամը 18էն 24

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ - ԽՐԱԽՃԱՆՔ

GONGOND ՈՒԹ ՀՈԳԻՆՈՑ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ

(Sous la direction de KASSAPIAN - Exculsivité «Reo Recording Artist»

De retour du Canada se produit la première fois à Paris

Formation Typique de Jazz Sud-Américain

TANGOS sous la direction du célèbre Jacques VALENTE

AMBIANCE

ԱՊՐԻԼ 5ԻՆ ԲՈԼՈՐԴ՝ ՍԵՐՔԼԸ ՄԻԼԻԹԷՐ տօնելու համար Վասպուրականի յաղթանակը:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած ԹՈՔԱՏԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
Եւ Ռոնի – Սու – Պուայի ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Ի նպաստ ՊԱԼԱՔԵԱՆ ՍՐԲԱԶԱՆԻ և ՎԵՑ ՔԱՀԱՆԱՆԵՐՈՒ ՇԻՐՄԻՆ ԿԱՌՈՒՑՄԱՆ

Հովանաւորութեամբ եւ նախագահութեամբ Կաթ. Պատուիրակ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ Կը խօսի Պ. Յ. ՏԷՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Շաբաթ, Ապրիլ 4, երեկոյեան ժամը 8·45ին, Փօլ Ֆարալիքի սրահին մէջ, 21 Իվ – Թուտիք, Փարիզ, մէթրօ՝ ժամ Պոնսէրժան

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ Փարիզի երիտասարդ արուեստագէտներու: Երգ, նուագ, պար ղեկավարութեամբ

Տիկին ՔԻԻԹՆԷՐԵԱՆի Խօսնակ Ե. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

Կը ներկայացուի նաեւ Հայաստանէն նոր եկած ֆիլ մը

ՄՕՐ ՄԸ ՍԻՐՏԸ Մուտք 400 եւ 300 ֆրանք

Տոմսերը կը ծախուին Փարիզի եւ արուարձաններու հայկական եկեղեցիները եւ Սամուէլեան, Պարսամեան, Բալուեան գրատունները :

Օթօքարը Իսիէն կը մեկնի ժամը 20·05ին:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200

Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք: Հատը 20 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 2 ԱՊՐԻԼ

JEUDI 2 AVRIL 1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8359 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4260

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԵԿԵՂԵՑԱՇԷՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԸ

Թոքատի Հայրենակցականն ու Ռոնիի Մշակութային Միութիւնը կազմակերպած են դեղարուեստական երեկոյթ մը, որ տեղի կ'ունենայ Շաբաթ գիշեր: Հասոյթը պիտի յատկացուի «Պալաքեան սրբազանի եւ վեց քահանաներու շիրմին կառուցման»:

«Յառաջ»ի Դ. էջին մէջ հրատարակուած այս ծանուցումը կը հաստատէ ուրեմն, որ Մարսիլիոյ մէջ իր յանկարծական մահէն տարիներ վերջ տակաւին չէ կառուցուած Գրիգորիս եպիսկ. Պալաքեանի շիրիմը:

Ի՞նչպէս կարելի է արդարացնել Ֆրանսայի, մասնաւորապէս Մարսիլիոյ մեր հայրենակիցներուն ցոյց տուած անտարբերութիւնը հանդէպ բարձրաստիճան եկեղեցականի մը, որ ա'յնքան օգտակար եղած է մեր գաղութին:

Երախտամոռացութիւն է այս պարզապէս, չըսելու համար ապերախութիւն:

Անցեալ տարի սրտցաւ հայրենակից մը իրաւամբ կը գանգատէր այս էջերուն մէջ, որ Մարսիլիոյ Մայր Եկեղեցիին հոգաբարձութիւնը կը զլանայ նոյնիսկ տարին մէկ անգամ հոգեհանգիստ կատարել անոր յիշատակին:

Եւ սակայն Պալաքեան եպիսկոպոսի անխոնջ ջանքերուն շնորհիւ էր, որ Վահան Խօրասանճեան երկու միլիոն Ֆրանք ծախսելով կառուցանել տուաւ Փրատոյի փառաշուք եկեղեցին:

Դարձեալ իր նախաձեռնութեամբ եւ յանդգնութեամբ՝ առանց դրամագլուխի, իր պերճախօս ճառերով եւ անսասան հաւատքով է, որ վեց եկեղեցիներով օժտեց Մարսիլիոյ արուարձանները: Օրինակը ինք կուտար եւ ժողովուրդը իրեն հետեւելով լումաները չէր խնայեր հոգ դնելու եւ մատուռները չինելու համար:

Իսկական «Եկեղեցաշէն» հոգեւորական մը եղաւ Պալաքեան սրբազան, Եւրոպայի կաթողիկոսական պատուիրակը, որ համակ կեանք էր, եռանդ եւ աւիւն:

Ծնած Եւդոկիոյ մէջ 14 Փետր. 1877ին, Պոլիս փոխադրուած 1882ին, ութ տարի (1886 – 1894) ուսած էր Կարնոյ Սանասարեան վարժարանին մէջ: Յետոյ Գերմանիա ճարտարագիտութեան հետեւած՝ 1895 – 1899:

Համպուրկի մէջ ծանօթացած էր ազգային բարերար Մատթէոս Խերեանի, որուն թելադրանքաով որոշած էր ընդգրկել եկեղեցական ասպարէզը, լաւագոյնս ծառայելու համար ազգին:

Արմաշի մէջ վարդապետ ձեռնադրուած 1901ին՝ առաջնորդական պաշտօններ վարած էր զանազան քաղաքներու մէջ:

Մեծ Եղեռնի օրերուն ազատուած շնորհիւ իր գերմանագիտութեան, իբրեւ ճարտարագէտ աշխատած էր Ամանոսի երկաթուղիի գիծին վրայ, մեծապէս օգնելով հայ գաղթականներուն:

Իր հոյակապ գիրքը՝ «Հայ Գողգոթան»՝ կոթող մըն է նուիրուած մեր նահատակներու յիշատակին:

Յետպատերազմեան շրջանին Ֆրանսան դարձաւ իր գործունէութեան գլխաւոր դաշտը:

Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Գէորգ Ե. Սուրէնեան 1925ին եպիսկոպոս ձեռնադրելով Պալաքեան վարդապետը, 20 Փետրուար 1925 թուակիր կոնդակով Եւրոպայի կաթողիկոսական պատուիրակ կարգեց զայն՝ հրահանգելով կազմակերպել Եւրոպայի ցիրուցան ու անկազմակերպ գաղութները՝ Ֆրանսայէն մինչեւ Լեհաստան եւ Անգլիայէն մինչեւ Հունգարիա:

1926ին Փարիզի մէջ գումարեց պատգամաւորական ժողով մը, մասնակցութեամբ տասնեւմէկ երկիրներու ներկայացուցիչներուն: Պատրաստուեցաւ թեմական ընդհանուր կանոնագիր մը, որուն հիման վրայ պիտի կազմակերպուէին հովուական վիճակները:

Փարիզի ջոջերը պայքար բացին իրեն դէմ: Ի վերջոյ հարաւային Ֆրանսայի շրջանին մէջ կեդրոնացուց իր գործունէութիւնը, ձեռք բերելով կարեւոր արդիւնքներ:

Ժամանակ է, որ արժանի յարգանքը տրուի եկեղեցաշէն եպիսկոպոսին:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԼԻԿԱՅԻ ԺՈՂՈՎԸ

Օրէ օր կը յետաձգուի Արաբական Լիկայի ժողովը որ տեղի պիտի ունենար Պէյրութի մէջ: Վերջին տեղեկութեանց համաձայն ժողովը կը բացուի այսօր՝ հինգշաբթի եթէ նոր փոփոխութիւններ տեղի չունենան:

Իրաքի մասնակցութիւնը շատ հաւանական չէ այս ժողովին: Նոյն ատեն եգիպտական մամուլը ծանր յարձակումներ կ'ընէ Զօր. Քասըմի վրայ եւ ընդհանրապէս արաբական բովանդակ մամուլը կը փորձէ Նասրը ներկայացնել պաշտպանողական իբրեւ միակ պատնէշը համայնավար թափանցումին դէմ, Միջին Արեւելքի մէջ:

Այս պայմաններու մէջ Արաբ լիկայի ժողովը շատ փափուկ կացութեան մը առջեւ կը գտնուի: Քաղաքական գետնի վրայ ծանր եւ հիմնական տարակարծութիւններ կան Պաղտատի եւ արաբական միւս մայրաքաղաքներու միջեւ: Մասնակցող երկիրները իրենց կարգին որոշ դիրք մը չեն բռնած: Թունուզ դէմ է Նասրի, Յորդանան չուզեր խզել իր նախկին դաշնակիցին հետ (Իրաք) եւ այս իսկ պատճառով մերժած են մասնակցիլ Լիկային ժողովին: Լիպիա տեղեկացուց թէ պիտի չկրնայ զրկել իր արտաքին նախարարը որ «յոգնած է», Ա. Մ. Հ.ը իր կարգին արտաքին նախարարութեան կը ցորդ մը պիտի զրկէ բուն իսկ նախարարին տեղ: Անդին Լիբանան կը ջանայ կացութիւնը պարզել իր պատուիրակը նշանակելէ առաջ:

Նասր սկսած է այլեւս բացէ ի բաց յարձակիլ ոչ թէ միայն համայնավարութեան վրայ այլ Խ. Միութեան: Իր վերջին ճառին մէջ (Հելիօպոլիս) չվարանեցաւ ըսելու .— «Անոնք որ ժողովրդավարութեան մասին կը խօսին թող յիշեն թէ ինչ անցաւ դարձաւ 1917ին երբ ռուսական խորհրդարանը զինուորական ուժով քշուեցաւ: Այսօր Ռուսերը կը կառավարուին համայնավար կուսակցութեան կազմակերպութեանց կողմէ, ուր ոչ ոք կարելիութիւն ունի խօսելու, բացի համայնավարներէն: Խ. Միութիւնը բարոյապէս օգնեց Եգիպտոսի Սուէզի ժամանակ: Ըսի Խրուշչեւին որ խորհրդային դիւանագէտները կը պայքարէին Սուրիոյ մէջ արաբական միութեան դէմ, բայց Խրուշչեւ չընդունեցաւ այս պարագան: Մենք կը կարծէինք որ արաբ համայնավարները անկախ են: Վերջը համոզուեցանք որ խորհրդային զեկավարներուն դաշնակիցներն են»:

Այս ճառին մէջ սակայն, առաջին անգամ ըլլալով, Նասր չխօսեցաւ Քասըմի մասին:

Միւս կողմէ վերջին օրերուն, եգիպտական մամուլը շահեկան տեղեկութիւններ կը հրատարակէ համայնավար գործունէութեան եւ նպատակներուն մասին արաբական երկիրներու մէջ: Այս առթիւ համաձայն կարգ մը եգիպտական թերթերու Մարտի սկիզբը Պաղտատի մէջ ժողով մը տեղի ունեցած է որուն մասնակցած են համայնավար կուսակցութեանց Սուրիոյ, Յորդանանի, Իրաքի եւ Պարսկաստանի պարագլուխները:

Այս ժողովին նպատակը եղած է գործադրել Մոսկուայի ԻԱ. համագումարին բանաձեւերը արաբական երկիրներու վերաբերեալ: Խալիտ Պեքթաշ (Սուրիոյ պարագլուխը) իր տեղեկագրին մէջ ըսած է թէ համաձայն Մոսկուայի տեսակէտին արաբական ազգայնականութեան ժամանակը այլեւս անցած է: Ներկայիս պէտք է անցնիլ նոր հանգրուանի մը՝ համայնավար վարչաձեւերու հաստատման: Այս կէտին հասնելու համար գլխաւոր արդելքը կը նկատուի Նասրի «քաղքենի եւ յետադէմ արաբական ազգայնականութիւնը»: Այս քաղաքականութեան զեկը կը յանձնուի Իրաքի համայնավարներուն, երկրորդ կարգի վրայ ձգելով Սուրիացիները: Քաղաքական նոր բիւրօ մը նշանակուած է Պաղտատի մէջ որուն անդամներէն մէկն է Թահա էլ Շէյխ Ահմէտ՝ իրաքեան բանակի յատակագիծերու պատրաստութեան պետը: Միշտ համաձայն եգիպտական ազբիւրի, Շէյխ Ահմէտի պիտի յանձնուի Իրաքի իշխանութիւնը Քասըմի հեռացումէն ետք: Այս վերջինը վստահելի չէ նկատուած որովհետեւ «բոլորովին զուրկ է մարքսիստ կրթութենէ»: Միւս կողմէ Պեքթաշի եւ Զօր. Պզրիի (սուրիական սպայակոյտին նախկին պետը) յանձնուած է Սուրիան Եգիպտոսէն բաժնելու պաշտօնը:

Եգիպտական մամուլը կ'աւելցնէ թէ Պաղտատի այս ժողովին ընթացքին տրրուած են հետեւեալ որոշումները .— Ա) Թեւ տալ Իսրայէլի յարձակումներուն Ա. Մ. Հանրապետութեան դէմ որպէսզի Նասր ստիպուի ինքնապաշտպանութեան անցնիլ: Այս ուղղութեամբ արդէն յարաբերութիւններ ստեղծուած են Իսրայէլի համայնավարներուն հետ: Բ) Բանուորական գրգռութիւններ ստեղծել Սուրիոյ եւ Եգիպտոսի մէջ, գործադուլներու եւ ընկերային պահանջներու ձեւին տակ:

Համաձայն եգիպտական թերթերուն Խրուշչեւ եւ Մաքմիլըն համաձայնութեան եկած են Իրաքի շուրջ: Այսպէս Անգլիա խոստացած է զօրավիգ կանգնիլ Քասըմի եւ ասոր փոխարէն Խ. Միութիւնը ուշադրութիւն պիտի ընէ որպէսզի իրաքցի յեղափոխականները որեւէ վնաս չհասցընեն Իրաք Փեթրօլիըմ Քըմփէնիին շահերուն:

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԱՏԱԿԱՍՔԱՐԻ ԱՂԷՏԸ

Վերջին լուրերու համաձայն կացութիւնը ծանրացած է Մատակասքարի մէջ: Կարելի չէ եղած ճշդել զոհերու թիւը, բայց երկու հազարէն մինչեւ երեք հազար մեռեալ կը հաշուեն արդէն:

Հեղեղային անձրեւներու եւ ողողումներու հետեւանքով բոլոր ճամբաները, երկաթուղիի, հեռաձայնի եւ հեռագրի գիծերը կտրուած են: Կղզիին մայրաքաղաքը եղող Թանանարիվ քաղաքին հազարաւոր բնակիչները կը փախին, որովհետեւ Իքոփա գետը կը յորդի, քշելով տանելով ամէն բան: Մէկ գիշերուան մէջ քառասուն հազար հոգի կիսամերկ լքած իրենց բնակարանները կը թափառին ապաստան փնտռելով: Հիւանդանոցները, դպրոցները եւ հանրային պարտէզները չեն բաւեր պատսպարելու համար փախստականները:

Այս առթիւ հանրապետութեան եւ հասարակապետութեան նախագահը Զօր. Տը Կոլ համակրանքի նամակ մը զրկեց Մատակասքարի կառավարիչին, շեշտելով թէ բովանդակ հասարակապետութիւնը կը բաժնէ Մատակասքարի ժողովուրդին դժբախտութիւնը: Զօրավարը կ'ըսէ նաեւ թէ անհրաժեշտ ամէն միջոց ձեռք պիտի առնուի բարոյական եւ նիւթական օժանդակութիւն բերելու համար Մատակասքարի:

Ազգ. սուգ յայտարարուած է կղզիին մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻՈՅ համայնավար կուսակցութեան համագումարը վերջացաւ առջի օր: Նոր ընտրուած քաղաքական բիւրօն կը բաղկանայ 42 անդամներէ:

ԱՐԱԲ միացեալ հանրապետութեան դիւանագիտական մարմինը պիտի վերակազմուի, համաձայն Գահիրէի էլ Ահրամ թերթին: Դեսպաններու թիւը պիտի բարձրանայ քսանի, իսկ նախարարներունը 70ի:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ պարսկական նոր դեսպանը Մասուտ Անսարի Թեհրանէն մեկնեցաւ ստանձնելու իր նոր պաշտօնը: Պարսիկ դեսպանը որ շատ լաւ ռուսերէն կը խօսի, պիտի աշխատի բարելաւել իր երկրին եւ Խ. Միութեան յարաբերութիւնները:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ձայնասփիւռը յայտարարեց որ խորհրդային ճարտարագէտներ յաջողած են գլուխ հանել ձայնասփռումի զօրաւոր կազմած մը որ թոյլ պիտի տայ հինգ հազար քիլմ. հեռաւորութեան վրայ հեռատեսիլի պատկերներ տալ: Առաջին առթիւ պիտի օգտագործուի Խ. Միութեան, Չեխոսլովաքիոյ եւ դրացի կարգ մը երկիրներու միջեւ:

ԲԵԼՈՌՈՒՍԻՈՅ մէջ կարեւոր փոփոխութիւններ կը կատարուին քաղաքական, վարչական եւ կուսակցական շրջանակներու մէջ: Այս առթիւ «Փրաւտա» կը գրէ թէ «խիստ քննադատութիւն մը եղած է նախարարաց խորհուրդին աշխատանքներու մասին»: Խնդրոյ առարկայ եղած են նախարարաց խորհուրդին երեք փոխնախագահները, առեւտր. նախարարը. Կոսփլանի (պետ. ծրագիր) նախագահը, Սովնախոզի (տեղական տնտեսական խորհուրդ) պատասխանատուները եւ կարգ մը կուսակցական քարտուղարներ:

ԻՐԱՔԻ համայնավար «Ալ – Շահապ» թերթը կը գրէ թէ նոր ըմբոստութիւն մը կը պատրաստուի երկրին մէջ:

Անգլիա եւ Իրաք համաձայնութեան եկան եւ Լոնտոնի արտաքին նախարարութեան բանբերը յայտարարեց որ Անգլիա պիտի քաշէ Հապանիայի իր օդանաւային ուժերը: Հոն կը գտնուին ներկայիս երեք հարիւր օդանաւորդներ իրենց ընտանիքներով:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Սեւաստափոլ նաւահանդիստը Սեւ Ծովու վրայ բաց է այս ամրան եղանակէն սկսեալ օտար զբօսաշրջիկներու առջեւ:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ 550 միլիոն ռուբլիի փոխատուութիւն մը ըրաւ Իրաքի: Նոյն ատեն Պասրայի նաւահանդիստը հասան 150 հրասայլեր եւ իրաքցի զինուորները արդէն խորհրդային զէնքերով զինուած են: Պաղտատի մէջ հականասրեան ցոյցերը կը շարունակուին: Արեւմտեան շրջանակներու մէջ կը կարծուի թէ Նասր սխալ քայլ մը առաւ այդքան բացայայտօրէն զօրավիգ կանգնելով Մուսուլի ըմբոստութեան եւ գնդ. Շաւաֆին:

ՊԱՂՏԱՏԻ ձայնասփիւռը կը հաղորդէ որ չորս սպաներ հրացանազարկ եղան, իբրեւ մեղսակից Մուսուլի ըմբոստական շարժումին:

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆ հասան Անգլիոյ, Գերմանիոյ եւ Ֆրանսայի արտաքին նախարարները որ պիտի պատրաստեն Ատլանտեան Ուխտի յառաջիկայ ժողովը: Չորս նախարարներու խորհրդակցութիւնները պիտի կատարուին դռնփակ: Տըլըսի տեղ, որ հանգստեան մեկնած է Ֆլորիտա, Ամերիկայի կողմէ ժողովին պիտի մասնակցի իրեն փոխանորդը Հերթէր:

ԿԱՆՈՆԻԿՈՍ Քիր, երիցագոյն երեսփոխանը եւ Տիժոնի քաղաքապետը Մոսկուա պիտի առաջնորդէ պատուիրակութիւն մը Ապրիլ 14ին: Այս այցելութեան առթիւ Սթալինկրատ եւ Տիժոն զուգորդ քաղաքներ պիտի յայտարարուին:

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԱՅԺՄԷԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐԸ

Զօրավար Քաթրու, Լը Մոնտ տիփլոմաթիքի մէջ ստորագրած է հետեւեալ յօդուածը, զոր կը ներկայացնենք իր շահեկանութեան համար: Յօդուածը քաղուած է դիւանագիտական միջազգային Ակադեմիային ներկայացուցած իր մէկ հաղորդագրութենէն :

Պատերազմին վերջաւորութենէն ի վեր, արաբական Միջին Արեւելքը դարձած է տեւական ջերմի ենթակայ: Ժամանակ առ ժամանակ ջերմութեան աստիճանը սաստիկ կերպով կը բարձրանայ՝ ներքին կամ արտաքին պատճառներու ճնշման տակ : Երբեմն արաբական երկիրներու միջեւ է որ յարաբերութիւնները կը լարուին երբեմն՝ արաբական երկիրներու եւ Արեւմուտքի յարաբերութիւններն են, որ տագնապ կ՚անցընեն :

Այս հիւանդութեան ախտաճանաչումը կատարուած է. բայց զայն բուժող դարմանը տակաւին չէ գտնուած: Պէ՞տք է հետեւցնել ուրեմն, որ ցաւը անդարմանելի է: Այս կէտն է ահա, որ կ՚ուզեմ քննութեան ենթարկել՝ Միջին Արեւելքը հիւանդագին վիճակի մը մէջ պահող պատճառներուն լոյսին տակ :

Այս պատճառներէն գլխաւորը, այն, որուն վրայ կուզան աւելնալ ուրիշներ, կը կայանայ Արեւմտեան պետութեանց հանդէպ արաբական աշխարհին տածած անվստահութեան տեւական գոյութեան մէջ: Անցեալին մէջ այս պետութիւններէն ունեցած իրենց քաղաքական ու տնտեսական ենթակայութիւնը տակաւին կը ճնշէ Արաբներու մտքին վրայ: Դիւրազգած ազգայնականութեան մը հետեւելով, անկախութեան տիրացած Արաբական պետութիւնները բնազդօրէն յետին միտք մը կը տեսնեն Արեւմուտքի կողմէ կատարուած բոլոր առաջարկութիւններուն մէջ, խորհելով թէ Արեւմուտքը կը ձգտի վերադրաւել իր նախկին դիրքերը: Այս պատճառով ալ, Արաբական պետութիւնները միշտ ալ վերապահ դիրքի մէջ կը մնան արեւմտեան առաջարկութիւններուն վերաբերմամբ :

Այս վերապահութիւնը, անկասկած, շատ աւելի խորացաւ 1956ին Սուէզի վրայ անգլեւֆրանսական ցամաքահանումով եւ 1958ին Լիբանանի ու Յորդանանի մէջ ամերիկեան եւ անգլիական միջամտութեամբ: Բայց այս վերապահութեան սնունդ տուող իսկական պատճառը ուրիշ բանի մէջ կը կայանայ, որովհետեւ արեւմուտքի հանդէպ կասկածամտութեան այս գոյավիճակը հրահրուած էր արաբական երկիրներու սրտին ու որպէս արաբական ճանչցուած հողերու վրայ Իսրայէլի պետութեան ստեղծումով: Իսրայէլի ստեղծումը Արաբներու սրտին մէջ ստեղծեց ու վառ կը պահէ անմոռանալի թուող քէն մը, որովհետեւ Իսրայէլը կը նկատեն Ամերիկայի կողմէ ճնշում բանեցնելու ծառայող գործիք մը եւ հաւանական միջամտութեանց համար յառաջացեալ խարիսխ մը: Իսրայէլի ստեղծումով Ամերիկա կորսնցուց Արաբներու բարեկամութիւնը, որոնք, այդ թուականէն ի վեր, Ամերիկան դասած են իրենց հակառակորդներուն խմբակին մէջ, զոր կը կոչեն « կայսերապաշտներու » խմբակ :

Մ. Արեւելքի մէջ կը գնտուինք զգացական նկարագիր ունեցող եւ տրամաբանութեան բոլոր օրէնքներուն դէմ գացող երեւոյթի մը առջեւ, որ թերեւս մեղմանայ ժամանակի ընթացքին. իրապաշտ մտքի տէր ոեւէ անձ այս երեւոյթը պէտք է նկատէ Միջին Արեւելքի հարցին դերակշիռ հանգամանք ներկայացնող պարագաներէն մին. այդ՝ արաբ եւ հրէական հակառակութիւնն է, որ արդելք կը հանդիսանայ Արեւելքի խաղաղեցման ու հիմնական արդելք մը կը ներկայանայ Արեւմուտքի հետ հաշտուելուն: Այս թշնամութիւնը է եւ կը մնայ Արաբական պետութիւններուն ազգային մտահոգութիւնը եւ այդ պատճառաւ է, որ Արաբական պետութիւնները մերժեցին Արեւմուտքի կողմէ իրենց ներկայացուած միացեալ պաշտպանութեան առաջարկութիւնները, ու Արեւելք–Արեւմուտք պայքարին մէջ կողմ բռնելը մերժելով՝ իրենց մեծամասնութեան մէջ որդեգրեցին « դրական չէզոքութիւն» կոչուած դիրքը:

Եթէ ուզենք ներկայացնել արաբական աշխարհին ներկայ կացութեան գլխաւոր գիծերը, կրնանք ըսել, որ այդ աշխարհը որոշած է կողմ չբռնել Արեւելք – Արեւմուտք մրցակցութեան մէջ, եւ ոչ միայն կը մերժէ պաշտպանողական կամ տնտեսական պատճառներով քաղաքական նոր զիջումներ կատարել Արեւմուտքին, այլ նաեւ կը ձգտի, բոլորովին ջնջել այն ինչ որ մնացած է նախապէս կատարուած զիջումներէն: Կրնանք վստահ ըլլալ, որ եմար Արաբական աշխարհը տակաւին թէ իր տնտեսական բարգաւաճման հապէտք կը զգայ օտար օժանդակութեան, այնպէս պիտի ընէ որ բազմաթիւ օտար երկիրներէ ստանայ այդ օգնութիւնը եւ պայման պիտի դնէ որ քաղաքական որեւէ պահանջ չդրուի այդ օժանդակութեանց փոխարէն: Այսպէս, կարելի է նախատեսել, որ Ասուանի շինութեանց ծախքերուն առաջին մասը Խ. Միութենէն ստանալէ վերջ, Նախագահ Նասր իրեն պէտք եղած գումարին մնացեալը պիտի պահանջէ Մ. Նահանգներէն կամ միջազգային ելմտական կազմակերպութենէ մը : Միեւնոյն սկզբունքին պիտի հետեւին Արաբական միւս պետութիւնները՝ քարիւղի շագահործման նոր եւ հաւանական իրաւունքներ շնորհելու պարագային : Արաբական աշխարհը կը մերժէ իր բնական հարստութեանց շահագործումին մենաշնորհը յանձնել միայն մէկ պետութեան, նկատելով որ այդ ձեւի մենաշնորհները կրնան դառնալ Արաբական պետութեանց անկախութեան վրայ ճնշում բանեցնելու միջոց: Ըլլայ Արաբական անջատ պետութեանց, ըլլայ համարաբական միութեան ազգայնականութիւնը պիտի զգուշանայ կապուելէ Արեւելքին կամ Արեւմուտքին, բայց, ներկայացած պարագային համեմատ պիտի օգտագործէ մէկը միւսին դէմ :

Վերջին տարիներուն, արաբական աշխարհը իր զեկավարներուն միջոցաւ աւելի կքած էր համայնավարութեան կողմը, ընդդէմ՝ Արեւմուտքին: Այս դիրքը կրնայ գլխիվայր փոփոխութեան ենթարկուիլ եթէ Կրեմլին, անխոհեմաբար, երեւան հանէ իր հետապնդած բուն նպատակները, զոր բաւական ատեն կրցաւ պահել. այսինքն՝ եթէ ազգայնականութիւնները պաշտպանելու աստիճանէն անցնի համայնավարութիւն տարածելու աստիճանին(*): Բայց երբ Նասր պաղի Խրուշչեւէն, պէտք չէ մեծ յոյսեր ունենալ որ պիտի փարի Արեւմուտքին: Փորձով տեսած ենք, որ քաղաքական խմբաւորումները շատ դիւրաւ կը կազմուին ու կը քայքայուին Միջին Արեւելքի մէջ, եւ քաղաքական դէմքերն ալ իրենց հեղինակութիւնը կը պահեն այնքան ատեն, որ զուգահեռ կ՚ընթանան յաճախ իրենց իսկ շղթայազերծած ժողովրդական կիրքերուն հետ :

Մերձ. Արեւելքի մէջ Արեւմտեան պետութեանց արձանագրած ձախողութեանց գլխաւոր պատճառներէն մէկն այն է, որ մարդոց կամ որոշ երկիրներու վրայ կը հիմնէին իրենց քաղաքականութիւնը : Այդ առանցքները, յաջորդաբար, եղան՝ Հաշէմեանները, Նուրի Սայիտը, Նահաս Փաշան, Նասրը՝ իր սկզբնական օրերուն, դարձեալ Նուրի Սայիտը, Իպն Սէուտը: Արեւմտեան պետութիւնները կը յուսային իշխել՝ բաժանելով. բայց իրենք է որ բաժանուեցան, ու իրենց բաժանել ուզածը միացուցին: Այս պետութեանց արձանագրած ձախողութեանց ուրիշ պատճառներէն մէկն ալ այն է, որ յաճախ հանդիսաւոր խոստումներ կատարած են, զոր, ժամանակը հասած պահուն, չեն յարգած :

Բազմաթիւ անգամ վերակրկնուած այս դասերը պէտք է ի մտի ունենալ: Աւելի նպատակայարմար պիտի չըլլա՞ր, որ մեծ պետութիւնները յարգէին Միջին Արեւելքի երկիրներուն ներքին գործերուն եւ ներքին վէճերուն չմիջամտելու սկզբունքը եւ, համաձայն Միացեալ Ազգերու ուխտին, ջանացին հարթել անոնց անհամաձայնութիւնները: Աւելի դրական արդիւնքներ ձեռք պիտի չբերուի՞ն եթէ մեծ պետութիւնները հրաժարին ցարդ անազդու մնացած միջամտութեան այն ձեւերէն, որոնք կը բախին արաբ ազգայնականութեան դիւրազգածութեան եւ որոնք կը կոչուին «Համայնավարութեան դէմ պաշտպանութիւն», «Պաղտատի Ուխտ», « Այզընհաուըրի վարդապետութիւն »:

– Իմ կարծիքով, պէտք է նկատի ունենալ, որ արաբական աշխարհի եւ Արեւմուտքի յարաբերութեանց հարցը ամէն բանէ առաջ հոգեբանական հիմքերու վրայ հաստատուած է: Արաբական աշխարհը կ՚ուզէ ապրիլ անկախ եւ մնալ չէզոք, պատերազմի մը պարագային այդ հողամասը ռազմադաշտի վերածուելու վտանգէն ազատելու նպատակով : Չէզոք մնալու այս կամքը անշուշտ Արեւմուտքի համար չի ներկայացներ այն ապահովութիւնները, զոր միացեալ պաշտպանութեան կազմակերպութիւն մը պիտի տար Միջին Արեւելքի քարիւղաշատ հողերուն պաշտպանութեան համար : Բայց Արեւմուտքը այդ կամքին հակառակ ընթանալու ի վիճակի չէ, ինչպէս որ չի կրնար ընդունիլ որ Իսրայէլ ջնջուի աշխարհի քարտէսէն: Փոխարէնը, կրնայ իր քաղաքականութիւնը համաձայնեցնել Մ. Արեւելեան արդի իրողութիւններուն, ինչպէս նաեւ արաբական աշխարհը զեկավարող հոգեբանական պահանջներուն: Ճնշումի կամ դարձդարձիկ ճամբաներով պարտադրութիւններ դնելու քաղաքականութենէն հրաժարելով, անշահախնդիր ծառայութիւններ մատուցանելով է մ ի այն, որ Արեւմուտքը կրնայ յաղթահարել Արաբներու սրտին մէջ Արեւմուտքի հանդէպ գոյութիւն ունեցող անվստահութիւնը ու հակառակութիւնը, եւ այսպէսով ձախողութեան մատնել համայնավարութեան տարածումը :

(*) Զօր. Քաթրուի այս յօդուածը հրատարակուած է Խրուշչեւ – Նասր խզումէն առաջ: (Ծ. Խ.): Ի

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

6-11-17

Մեր նպատակը չէ հանելուկ մը տալ, ոչ ալ 421ի նմանող նոր խաղի մը կանոնները:

Այս թուանշաններով եւ քանի մը տառերով կը յորջորջուին Արեւմտ. Եւրոպայի տնտեսական գլխաւոր կազմակերպութիւնները, որոնց յաճախ ակնարկեցինք մեր վերջին գրութիւններով, առանց սակայն հանգամանօրէն ներկայացնելու առիթը ունենալու :

Ահա այցետոմսերը :

Ա.) 17եր՝ կամ «Օ. Է. ՍԷ. Է» կը կոչուի Արեւմտ. Եւրոպայի տնտեսական համագործակցութեան կազմակերպութիւնը, հիմնուած՝ 1947ին ամերիկեան օժանդակութեան ծրագրին գործադրութեան առթիւ (Փլան Մարշալ) :

Մեր բացատրութիւններու յստակութեան եւ աւելորդ կրկնութիւններէ զերծ մնալու համար՝ անմիջապէս 17երը երկուքի բաժնենք.

Բ.) 11եր Անգլիա, Իրլանտա, Շուէտ, Նորվեկիա, Դանիա, Իսլանտա, Զուիցերիա, Աւստրիա, Յունաստան, Թուրքիա եւ Փորթուկալ, այսինքն տարիէ մը ի վեր Անգլիոյ գլխաւորութեամբ ազատ փոխանակութեան շրջանի մը աւելի քան նուազ հաստատակամ հաւատաւորները. (մեր կրճատումը պիտի ըլլայ Ա. Փ. Շ.) :

Գ.) 6երը: Ֆրանսա, Գերմանիա, Իտալիա, Պելժիա, Հոլանտա, Լիւքսէնպուրկ, հիմնադիրներ եւրոպական զանազան հասարակապետութիւններու «Սէքա», Եւրատոմ և վերջապէս Հասարակաց շուկային :

Աշխարհագրական տեսակէտով Արեւմտ. Եւրոպայի տնտեսական կազմակերպութիւններէն դուրս կը մնան Դանիա եւ Սպանիա: Այս վերջինին մուտքը, եւրոպական «գոնչէրթօ»ին մէջ մօտալուտ կը նկատուի: Կ՚ըսուի թէ ան անմիջապէս պիտի յաջորդէ փեսէթայի արժեզրկումին :

Ներկայացնենք նաեւ ուրիշ կազմակերպութիւն մը զոր յիշատակելու առիթը պիտի ունենանք՝ «ԿԱԹԹ»ը անգլերէն տառերով «Ճէնըրըլ Ակրիմընթ օն Թրէյտ էնտ Թարիֆ»: Բացի 17երէն, անոր կը մասնակցին անդրծովեան պետութիւններ ալ, ի միջի այլոց՝ Միացեալ Նահանգները: »ԿԱԹԹ»ի գործունէութիւնը բուն տնտեսական հանգամանք չունի, այլ՝ ինչպէս կը տեսնուի իր անունէն՝ Առեւտրական եւ մաքսային սակերու եւ կանոններու վերամշակման ու միաւորման հանգամանք :

×

11երու մասին վերջնական կարգադրութիւն մը չկայ: «Ա. Փ. Շ.»ը (Ֆրանսերէն Զոն տը Լիպրը Էշանժ, անգլերէն Ֆրի Թրէյտ Էյրիա) տակաւին շատ ջուր կը վերցնէ: Ոչինչ փոխուած է դեռ: Բանակցութիւնները կը շարունակուին, իբր Օ.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՁՈՒՄ

Յեղաշրջումը մուտք գործեց ՄԱԿէն ներս, այն օրը երբ Ապահովութեան Խորհուրդին իրաւասութիւնները տրուեցան Ընդհանուր Ժողովին. եւ համայնավար կազմակերպութիւնը ինքզինքը շատ լաւ յարմարեցուց այս փոխարինութեան, եւ Ընդհ. Ժողովը ապօրինի կերպով իւրացուց իշխանութիւնը եւ չփոթութիւն յառաջ բերաւ իրաւասութիւններու բաժանման մարզին մէջ :

Ընդհանուր Ժողովը ապօրինի կերպով իւրացուց համաշխարհային կառավարութեան մը իրաւասութիւնը, որովհետեւ բաղկացած է պատասխանատուութենէ զուրկ պաշտօնեաներէ, եւ ոչ թէ օրինապէս ընտրուած երեսփոխան – ներկայացուցիչներէ: Ընդհանուր Ժողովը, ըստ օրինի, այն վայրն է ուր պէտք է միանան անկախ ազգութիւնները՝ աշխարհի ժողովուրդներուն միջեւ համագործակցութիւնը վերահաստատելու առաքելութեամբ : Միացեալ Ազգերու Ուխտը չի կրնար վերածուիլ համաշխարհային սահմանադրութեան մը, որովհետեւ յենած է ոչ թէ բոլոր երկիրներու մարդոց ընդհանրական կամքին, այլ պարզապէս՝ ազգերու գոյութեան իրողութեան վրայ : Այս պատճառով ալ, Ընդհանուր Ժողովին որոշումները պէտք չէ անցնին համագործակցութեան սահմանէն անդին, եւ այս հաստատութիւնը ոչ մէկ իրաւասութիւն ունի կառավարական ժողովի մը վերածուելու: Եթէ այս վերջին պարագան իրողութիւն դառնայ, մեծ յեղաշրջումներ կրնան տեղի ունենալ, որոնց հետեւանքով Մ. Նահանգները, վերապրելու համար, ստիպուած պիտի ըլլան բաժնուիլ Եւրոպայէն:

Միւս կողմէ, ՄԱԿի Ընդհանուր Ժողովը միտում ունի իրաւասութեան իր սահմաններուն մէջ չփոթութիւն յառաջացնելու : Չափազանց զարմանալի է, որ քաղաքական կարգ – կանոնը այնքան սիրող անգլեւսաքսոն հանրային կարծիքը, տակաւին չէ նշմարած այս վտանգները: Այս ուղղութեամբ, Ֆրանսան1791ի Օրէնսդիր Ժողովին եւ 1793ի Քոնվանսիոնին ողբերգական փորձառութիւնները ունի: Ընդհանուր Ժողովի կառավարութիւնը երեւակայելի ամէնէն վտանգաւոր ձեւն է, որովհետեւ այսպիսի Ժողով մը ոչ մէկ սահման կը դնէ իր իշխանութեան, ու ոչ մէկ կայունութիւն ունի իր մեծամասնութիւններուն մէջ :

Ժողովական կառավարութիւն մը ամէն հարցով կ՚ուզէ զբաղիլ. եւ տրուած ըլլալով որ պատասխանատու չէ որեւէ մէկ մարմնի առջեւ, իր իշխանութիւնը աներեւակայելի սահմաններու կը հասցնէ, ու կ՚ուզէ միջամտել իւրաքանչիւր ազգի ներքին բոլոր գործերուն :

Ահա արդէն հոս է համայնավար կազմակերպութեան բուն նպատակը. ամլութեան դատապարտել ՄԱԿը երբ այս վերջինը ուզէ իր գործերուն միջամուխ ըլլալ. եւ ընդհակառակն զարկ տալ ՄԱԿի գործունէութեան, երբ ան ուզէ միջամտել միջանկեալ երկիրներու ներքին գործերուն. եւ այս՝ միշտ առանձնացնելու համար Մ. Նահանգները: Իսկ համաշխարհային իշխանութեան տիրանալու պայքարին վերջին աստիճանին, միջամուխ ըլլալ Մ. Նահանգներու ալ ներքին գործերուն, վճռական եռիւին համար որպէս նախապատրաստութիւն :

Միւս կողմէ, ՄԱԿի Ընդհանուր Ժողովը մէկ օրէն միւսը կրնայ զարմանալի, անսպասելի խմբաւորումներ ու մեծամասնութիւններ գոյացնել, քանի որ ափրիկեան, ասիական ու հարաւ – ամերիկեան ազգերը ամէնէն շատն են թիւով, ու այս ազգերէն շատերը — մանաւանդ Ասիոյ եւ Ափրիկէի մէջ — չէզոքութեան քաղաքականութեան կը հետեւին: ՄԱԿի Ընդհանուր Ժողովէն ներս զեկավարի իրենց դիրքը պահպանելու համար, Մ. Նահանգները պիտի ստիպուին հետզհետէ աւելի ու աւելի մեծ զիջումներ ընելու, որոնք միայն պիտի նպաստեն յեղափոխական պատերազմին աճման :

(6 Շար.)

Է. ՍԷ. Է.ի ներքին հարց 11ներու եւ վեցերու ներկայացուցիչներու միջեւ: Այս վերջինները, վեցերը, իրենց անդամներուն վիճակուած առաւելութիւններէն ու դիւրութիւններէն գլխաւորները կը գործադրեն նաեւ ի նպաստ 11ներուն, այնպէս որ 11երը «Օ. Է. ՍԷ. Է.»էն ներս անջատողական, խտրականութեան եւ այլ իրաւացի կամ երեւակայական հիմերով բողոքներ չեն կրնար ընել վեցերու դէմ:

Հասարակաց Շուկային եւ «Ա. Փ. Շ.»ին տարբերութիւնները.—

Վեցերու բուն անունն է «Եւրոպական Տնտեսական Հասարակապետութիւն» (Քոմիւնոթէ Էքոնոմիք Էօրօփէէն) ժողովրդական լեզուով՝ Հասարակաց Շուկայ: Այցետոմսը՝ կազմուած 1957 Մարտ 25ին Հռոմի դաշնագիրով: Ընդլայնելու համար արդէն գոյութիւն ունեցող մասնայատուկ եւրոպական հասարակապետութիւնները: «Սէքա»ն կազմուած 1952–1953ին (Ածուխի եւ երկաթ – պողպատի հասարակապետութիւն, ու՝ ւրատոմը» կազմուած 1956ի վերջը:

Պարզ, դիւրհասկնալի պատկերով մը բացատրելու համար թէ ի՞նչ են Հասարակապետութիւնները, ենթադրենք որ փոխանակ երկրի՝ անհատներու տնտեսութեան հարցը վերաբերի առեւտրական – ճարտարագիտական ընկերութիւններու, որոնք որոշած ըլլան աստիճանաբար հրաժարիլ անհատական սեփականութենէ, մենաշնորհներէն եւն.: Աշխատակցիլ, գործակցիլ եւ վերջապէս ձուլուիլ ու տասներկու տարի ետքը աշխարհի առջեւ ներկայանալ իբր առեւտրական մէկ հաստատութիւն: Մինչ այդ նոր ընկերութեան ղեկավար մարմինն է որ իրաւասու է անդամներուն տնտեսական յորդորներ տալ եւ (սկզբունքով) պարտադրել:

Կ՝ենթադրէք անշուշտ թէ հարցը շատ աւելի բարդ ու փափուկ է քան մեր ներկայացուցած պատկերը: Եւ չի փակուիր «Հ. Ղ.ի եւ «Ա. Փ. Շ.ի փոխ – յարաբերութեան դիւանագիտական կարգադրութեամբ:

Առէք Եւրոպայի մէկ քարտէսը, հոգ չէ թէ վերիվերոյ ըլլան ան, քաղուած բառարանէ մը կամ պատանիի մը դասագիրքէն, գունաւոր մատիտով մը ներկեցէք կամ շեղ գիծերով ծածկեցէք վեցերու տարածութիւնը եւ պիտի տեսնէք որ ան միահամուռ պլոք մըկըկազմէ, դրեթէ լման քառակուսի մը, որուն վարի աջ ծայրը կը վերջանայ Իտալիոյ «կօշիկովը»: Անդոյն կամ չծածկուած կը մնայ փոքրիկ շրջանակ մը, յաւիտենական չէզոք Զուիցերիան (վերի վերոյ Հ. Շ.ին մէկ քսանհինգերորդ տարածութեամբ):

11երը, որքան ալ միութիւն մը կազմելու նպատակ չունենան, կը խորհին «ազատ փոխանակութեան» շնորհիւ պահել եւ բարելաւել առեւտրական յարաբերութիւններ 17երու միջեւ եւ դիմադրել նաեւ վեցերու հաստատուն օպլոք»ի մը ապագայ նուաճումներուն: Անոնցմէ միայն Սկանտինաւեան երեք երկիրներն են որ կրնան տնտեսական միաձեւութեան ձգտիլ: Միւսները իրարմէ այնքան տարբեր են որքան արեւն ու լուսինը: Անգլիա – Էյր, Զուիցերիա – Աւստրիա, Յունաստան – Թուրքիա եւ վերճապէս առանձին Փորթուկալ կարելի չէ տնտեսական միաւորներ նկատել:

«Ա. Փ. Շ.»ն պաշտպանելով՝ Անգլիացիներուն նպատակը յստակ է: Անգլիացիք իրենց աշխարհակալ հասարակապետութեան մէջ կը վայելեն արտածումներու – ներածումներու առանձնաշնորհեալ պայմանները: Ա. Փ. Շ. կը վերաբերի միայն Եւրոպայի, ուրեմն ոչ մէկ նոր շահ կարելի է ակնկալել հասարակապետութենէն: Սակայն Ա. Փ. Շ.ի սկզբունքով ազատօրէն կը շրջագային բոլոր ապրանքները, անկախ՝ շինութեան եւ արտադրութեան «ծննդավայր»էն: Այսինքն թէ առանց Եւրոպայի ի նպաստ փոխադարձ շահի, հասարակապետութեան եւ նոյնիսկ օտար երկիրներէ — ժան մաքսատուրք ունեցող երկրի մը խողովակով — ներածուած ապրանքներով կարելի է վրտանգել Հ. Շ.ին:

Վեցերը, հաւատարիմ 17երու սահմանադրութեան, անոնց եւ նոյնիսկ «Կաթ»ի անդամներու տուին Հ. Շ.ի առաւելութիւններէն ոմանք (մաքսային եւ «քոթա»ներու) եւ թերեւս այսպէսով ալ Ա. Փ. Շէն պաղեցուցին քանի մը երկիրներ, առանց ստիպելու որ ընդունին Հ. Շ.ի պարտականութիւնները, աստիճանաբար հրաժարիլ տնտեսական ազատութիւնէ եւ 12 տարի վերջ լիուլի ղեկավարուիլ դեբազգային – սիւփրոնասիոնալ — մարմնի մը ցուցմունքներով ու որոշումներով:

Սակայն Հ. Շ.ի ծրագիրը աւելի լայն է քան այս միայն անմիջական տնտեսական փոխ յարաբերութիւնները եւ կամ ապրանքներու ազատ շրջագայութիւնը: 12 տարուայ ժամանակամիջոցի մը մէջ աստիճանաբար նուազեցնելով մաքսատուրքերը ի վերջոյ զէրոյի հասնելու համար, վերցնելով ապրանքներու փոխանակութեան եւ շրջագայութեան վրայ ներկայիս գոյութիւն ունեցող դժուարութիւնները կամ սեղմումները, այդ ազատ շրջագայութիւնը ընդլայնելով մարդոց (աշխատաւոր թէ գործադիր պիտի կրնան ազատօրէն հաստատուիլ ուր որ ուզեն) եւ դրամագլուխներու, տնտեսականէն աւելի քաղաքականօրէն ալ Միացեալ Եւրոպային կազմութեան կ՝աշխատուի:

Անշուշտ 17երու մաս կազմող մէն մի երկիր չի կրնար Հ. Շ.ի նպաստաւոր դրութիւնէն օգտուիլ, առանց փոխադարձ զոհողութեան, օրինակի համար եթէ նոյն իսկ Ա. Փ. Շ. իրականութիւն դառնար, դժուար է երեւակայել թէ օտար – վճարումներու մէջ ահաւոր անհամեմատութիւն ունեցող երկիրներ — օրինակ Թուրքիա — պիտի կրնային վերցնել ներածման արգելքներն ու սեղմումները եւ պիտի չվերյիշէին թէ իրենց երկրին ելմտական դրութիւնը խախտուած է առաւելաբար մինչեւ 1953ի վերջերը տիրող ներածման – արտածման ազատութեան դրութենէն, երբ որ առիթը օգտագործելով արտասահման ապաստանեցան հսկայական գումարներու հասնող դրամագլուխներ:

Յաճախ օգերազգային»իշխանութիւն կոչեցինք եւրոպական տնտեսական հասարակապետութեան ղեկավար մարմինները: Գոնէ թուղթին վրայ միջազգային իշխանութեան իրաւասութիւնները — տնտեսական, հիւլէական, ածուխ, երկաթի մարզերուն մէջ, կը գերազանցեն երկրի մը բուն — ազգային — ղեկավարներու իշխանութիւնը: «Սէքա»ին օրինակով տեսանք թէ եւրոպական իտէալը կամ զգացումները տակաւին կտրելիք երկար ճամբայ ունին մինեչւ ազգ. շահերէ հրաժարիլը:

Հ. Շ.ի վերին մարմինն է 142 երեսփոխաններէ կազմուած միջազգային խորհրդարան մը, խտացում ազգային խորհրդարաններու: Կառավարութեան տեղ գոյութիւն ունին վեցերու արտաքին գործերու նախարարաց խորհուրդը եւ 9հոգինոց գործադիր յանձնաժողով մը. եւ վերջապէս արդարութեան ատեանը, որ արդէն կը բանի «Սէքա»ի եւ «Եւրատոմ»ի համար:

Հ. Շ.ի «ժամանակացոյց»ը հետեւեալն է:

1959ի Յունուարին մաքսատուրքերու զեղչ տասը առ հարիւր: Յունիս 1960ին վերստին նոյն զեղչը — ընդհանուր միջին հաշիւով — եւ առ նուազն հինգ առ հարիւր իւրաքանչիւր նիւթի վրայ: 18 ամիս վերջ երրորդ զեղչով մը չորս տարուան մէջ զեղչերը պիտի հասնին 25 առ հարիւրի: Չորս տարի վերջ զեղչը պիտի հասնի յիսուն առ հարիւրի եւ վերջին չորս տարիներու — այսինքն ընդամէնը 12 տարի վերջ — վեց երկիրներու միջեւ փոխանակուած ապրանքներու վրայ մաքսատուրք պիտի չմնայ: Ինչպէս եւ պիտի չմնան որեւէ սեղմում — (Քոթա, լիսանս եւայլն) ապրանքներու ազատ շրջագայութեան: Բաց աստի Հասարակապետութիւնը պիտի որոշէ ազատ մրցակցութեան չափանիշերը, արտադրութեան համահաւասար գիներու հասնելու միջոցները, «սթանտարտիզասիոն»ը, աշխատանքի պայմաններու հաւասարութիւնը, փոխադարձ օժանդակութիւն, եւն.եւն.:

Դրամական մարզին մէջ իւրաքանչիւր երկիր կը պահէ իր ազատութիւնը: Ներկայիս դրամագլուխներու շրջագայութիւնը կը դիւրացուի, ապագային բոլորովին ազատ պիտի թողուի: Կը մտածուի նաեւ կազմել դրամագլուխներ հայթայթող եւրոպական դրամատուն մը (Պանք տ՝էն վեսթիսման) Հ. Շ.ին նպատակներուն ու ընդհ. շահերուն պատասխանող ճարտարարուեստներու հաստատման կամ արդիացման:

Հ. Շ. մեքենան բանիլ սկսած է: 12 տարիներու փորձի, պատրաստութեան, բարեփոխումներու շրջան մը ունի իր առջեւը եւ քանի մը տարուան ալ փորձառութիւնը «Սէքա», «Եւրատոմ»:

Իր ճամբուն վրայ պիտի չպակսին անակնկալներ, ներքին, ազգային կամ միջազգային ճնշումներ, տագնապներ, պաղ — թերեւս ալ տաք — սպառնալիքներ: Սակայն կ՝երեւի թէ վեց երկիրները միանդամընդմիշտ վճռած ըլլան աննուաճելի կամքով դիմադրել անոնց եւ կանխել Միացեալ Եւրոպայի կազմութիւնը:

Հ. ԹՕՓԱՔԵԱՆ

ԱԶԳԵՐՈՒ ԹԱՏՐՈՆԸ

Ամէն տարի, այս շրջանին, Փարիզի մէջ տեղի կ՝ունենայ թատերական բացառիկ փառատօն մը, որ կը կոչուի Ազգերու Թատրոնը:

Քանի մը տարիներէ ի վեր, Ազգերու Թատրոնի կազմակերպութիւնը ստացած է այլեւս սրբազան ուխտագնացութեան մը բնոյթը, եւ աշխարհի չորս ծագերէն ամէն տարի այս օրերուն բազմահազար եւ բազմազգի ժողովուրդներ կը դիմեն դէպի Լոյս Քաղաքը, իրենց ուխտը կատարելու համար:

Ինչպէս ըսած ենք ուրիշ առթիւ, այս կազմակերպութեան գլխաւոր նպատակն է, քաղաքական ներկայի անդոհալի դրութեան մէջ, ստեղծել միջոց մը որով կարելի ըլլայ ազգերու միջեւ գոյացնել մերձեցման սերտ կապ մը: Եւ այս գործին յղացողներն ու ղեկավարները կը ճգնին այդ կապը ստեղծել արուեստի ճամբով, քանի որ դիւնագիտական բոլոր ճամբաները հետզհետէ կը դառնան անանցանելի:

Ինչպէս ամէն տարի այս տարի եւս բազմաթիւ ժողովուրդներու թատրոնները կը բերեն իրենց գործնական մասնակցութիւնը:

Հեռաւոր Ամերիկաները, Խ. Միութիւնը, Ֆրանսա Անգլիա, Արեւմտեան եւ Արեւելեան Գերմանիաները, Իտալիա, Յունաստան, Պուլկարիա, Ռումանիա, Չեխոսլովաքիա, Եուկոսլաւիա, Լեհաստան եւ տակաւին բազմաթիւ ուրիշ ժողովուրդներ ելոյթներ պիտի ունենան Ազգերու – Թատրոնի բեմին վրայ. իրենց առաջնակարգ թատերախումբերով:

Ծայրագոյն Արեւելքէն՝ Չինաստան ու Ճափոն պիտի ներկայանան իրենց պետական խումբերով, մանաւանդ Չինաստանը, որ ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս իր Փեքինի Օփերայի ներկայացումներով կը խոստանայ հետաքրքրութեան կեդրոնը դառնալ:

Հինաւուրց Հելլադան, իր դասական ողբերգութիւններով պիտի կատարէ իր փառահեղ տողանցքը, որուն ընթացքին անդամ մը եւս պիտի շողարձակէ հելլէն ժողովուրդի հանճարեղ զաւակներուն՝ Սոփոկլեսի, Եւրիփիտեսի եւ Արիստոֆանի մշտադալար մտքին լոյսը, ներկայացուած ժամանակակից նոր ըմբռնումներով և նոր մօտեցումներով թրծուած ողբերգակներու կողմէ:

Ռուսական թատրոնը պիտի ներկայանայ իր հին եւ նոր հեղինակներով, ինչպէս՝ Կոկոլ, Չեխով, Տոսթոյեւսկի, Մայակովսկի եւայլն:

Աւելորդ է ըսել որ Ազգերու Թատրոնի ներկայացումներու շարքին Ֆրանսան անպայմանօրէն պիտի ունենայ իր պատւոյ տեղը, քանի որ Ֆրանսական թատրոնը պիտի ներկայանայ իր հանճարեղ հեղինակներով, սկսած անզուգական Մոլիէռէն մինչեւ մեր օրերու Մոնթէրլանն ու Ժան Անույը:

Ազգերու Թատրոնի ներկայացումներու շարքին բացումը կատարուեցաւ իտալական թատերախումբին կողմէ, որ յայտնի բեմադիր Լուչինօ Վիսքոնթիի ղեկավարութեան տակ ներկայացուց իտալացի յայտնի թատերագիր Տիէկօ Ֆապրիի մէկ երկը՝ Արուեստին զաւակները, որուն նիւթը կը ներկայացնէ դերասանախումբի մը ներքին կեանքը, հոն կատարուած տեղի ու անտեղի արարքները, ներկայացուած հոգերանական յստակ ոճով մը եւ բեմական ճոխ զրուցաբանութեամբ մը:

Անցեալ տարի, նոյն այս իտալական խումբը, նոյն բեմադրին ղեկավարութեամբ դարձեալ բացումը կատարելով Ազգային Թատրոնին մեծ յաջողութեամբ ներկայացուց Կոլտոնիի «Զմիւռնիոյ ձեռնարկուն» տիտղոսով գողտրիկ մէկ բիէսը: Նոյն յաջողութիւնը ապահովուած է Անդրալբեան արուեստագէտներուն այս անդամ եւս:

Իր ատենին մեր ընթերցողներուն հետզհետէ պիտի տանք Ազգերու Թատրոնի գործունէութեան լիակատար պատկերը:

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԼԻՈՆԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՃԱՇԸ

●

ԼԻՈՆ, (Յառաջ).— Մէկուկէս տարի առաջ, հայ մշակոյթի ծարաւի խանդավառ երիտասարդներու նախաձեռնութեամբ հիմնուեցաւ այս միութիւնը:

Այս ժամանակաշրջանի ընթացքին յաջորդաբար տրուեցան չորս – հինգ գեղարուեստական – թատերական հաւաքոյթներ, որոնք արժանացան լիոնահայ հասարակութեան գնահատանքին:

Միութեան անդամները գնահատելի գործունէութիւն ցոյց տուին, հիմնելով ճոխ գրադարան մը:

Կազմուած է նաեւ քառասուն հոգինոց երկսեռ երգչախումբ մը, որ մօտ օրէն հրապարակ պիտի գայ, երգելու հայ երգը, մասնակցելու անխտիր այն բոլոր գրական – մշակութային երեկոյթներուն, որոնք տեղի պիտի ունենան շրջանին մէջ:

Մարտ 22, Կիրակի օր Միութիւնը կազմակերպած էր հացկերոյթ մը,— Պրասըրի տէ Պրօթոյի ճաշարանին մէջ,— որուն կը մասնակցէին մօտ 60 հոգի:

Մշակոյթի Միութեան ատենապետ Գ. Պաղտասարեան բարի գալուստ եւ շնորհակալութիւն յայտնելէ յետոյ, ատամնաբոյժ Յովսէփ Քիրազեան պարզեց Միութեան նպատակը, որ ջերմապէս գնահատուեցաւ ներկաներու կողմէ:

Սեղանապետ ընտրուեցաւ համակրելի գրագէտ Կ. Փօլատեան, որ յատկապէս Մարսէյլէն եկած էր քաջալերելու երիտասարդներուն այս հաւաքոյթը: Մէջ ընդ մէջ եղան արտասանութիւններ եւ երգեր:

Կ. Փօլատեան վեր առաւ երիտասարդներու նպատակի կարեւորութիւնը, մանաւանդ ներկայ ժամանակաշրջանին մէջ: Գնահատեց անոնց գործունէութիւնը եւ մաղթեց որ կարենան իրագործել իրենց ծրագիրը.— հայ մշակոյթը տարածել եւ ծանօթացնել նորահաս սերունդին:

Ներկաները խանդավառ ծափերով պատասխանեցին Փօլատեանի խօսքերուն եւ արձանագրուեցան Միութեան պատուակալ անդամները: Եղած նուիրատուութիւններէն գոյացաւ չորս հարիւր հազար Ֆրանքի կարեւոր հասոյթ մը:

Բոլորն ալ խանդավառուած էին երիտասարդներու կատարած աշխատանքով, — հայ մշակոյթը տարածելու գովելի աշխատանք:

Այժմ խօսքն ու գործը կը պատկանի Հայ Մշակոյթի Միութեան երիտասարդներուն, որոնք, անտարակոյս, պիտի իրականացնեն իրենց վրայ դրուած յոյսերը:

Հ. Թ.

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՖՐԷԶՆՈՅԻ մէջ մեռած է հին եւ հաւատաւոր Դաշնակցական՝ ընկեր Գասպար Ասլանեան: Աշխատակցած է «Ասպարէզ»ի: Ծնած էր Կարին՝ 1880ին: Երկրի մէջ մասնակցած է յեղափոխական աշխատանքներու, իսկ Ամերիկայի մէջ՝ իր եղբօր հետ, բացած է դպրոց, գրադարան:

ԹԵՀՐԱՆԻ մէջ պարսկերէնէ թարգմանուած է Տիկին Էլէն Բիւզանդի «Նոր կինը» եւ մօտ օրէն լոյս կը տեսնէ առանձին հատորով: Պարսկերէն ամսագիր մը գլուխ մը հրատարակած է արդէն Էլէն Բիւզանդի գրքէն, գնահատական լայն ծանօթութիւններով:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՍՄԲԱՏԱՅ ՍՊԱՐԱՊԵՏԻ ՏԱՐԵԳԻՐՔ, մատենագրութիւնք նախնեաց ԽԶ: Հրատարակութիւն Հայկական Բարեգործ. Ընդհ. Միութեան Խորէն վրդ. Ղազարեանի հիմնադրամով: Ի Վենետիկ, Ս. Ղազար, 1956:

ՀԱՍԿ, պաշտօնական ամսագիր Կաթողիկոսութեան Հայոց Կիլիկիոյ Կրօնական, Կրթական, Գրական եւ Բանասիրական: Թիւ 1 – 2, Յունուար – Փետրուար, ԻԸ. տարի, 1959, Անթիլիաս, Պէյրութ:

ՀԱՆԴԷՍ ԱՄՍՕՐԵԱՅ, հայագիտական, ուսումնաթերթ, հրատարակութիւն Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութեան: Թիւ 10, Հոկտեմբեր, 1958:

Ծանօթ է որ Անգլիա զէնք տուաւ վերջերս Իրաքի :

Կարելի չէ անշուշտ գիտնալ թէ այս լուրերուն որքանը ճիշդ են, որքանը քարոզչական : Նպատակը սակայն յստակ է ցոյց տալ Արեւմուտքի թէ Նասր միակ պատնէշն է համայնավարութեան դէմ Միջին Արեւելքի մէջ :

ԹԻՊԷԹԵԱՆ պատուիրակութիւն մը Նեհրուի դիմեց որպէսզի միջամտէ վերջ տալու համար Թիպէթի կռիւներուն : Հնդկաստանի վարչապետը պատասխանեց թէ չի կրնար միջամտել :

ԿԵԴՐ. ԱՓՐԻԿԷԻ հանրապետութեան վարչապետը Պոկանտա մեռած է օդանաւային արկածի մը հետեւանքով :

ԶԱՏԿՈՒԱՆ ՏՕՆԵՐՈՒՆ առթիւ Ֆրանսայի ճամբաներուն վրայ 72 հոգի մեռած են, բայց այս թիւը վերջնական չէ :

ՍԵՐԺ ՄԻԿՈՅԵԱՆ, Խ. Միութեան փոխ – վարչապետին զաւակը Ամերիկայէն իր տպաւորութիւնները պատմած է Արեւելեան Գերմանիոյ Ֆռայ Վելթ թերթին : Ս. Միկոյեան ըսած է թէ ամերիկեան ճաշակը շատ ցած է եւ թէ բեմերու վրայ «մերկ կիներ կը փոխարինեն իսկական արուեստագիտուհիները որոնք դըժուարաւ գործ կը գտնեն » :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Սէն Ժերոմի Թաղ. Խորհուրդս, խորին շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները ողբ. Արմենակ Գանթարճեանի եւ Այրի Տիկին Ղուկասեանի մահուան առթիւ, ի նպաստ թաղիս եկեղեցւոյ եւ դպրոցին :

Պ. Պ. Օննիկ Մակարեան, Թովմաս Մարկոսեան, Արտաշէս Սիրունեան հազարական Ֆրանք դպրոցին, Յակոբ Ստեփանեան, Աբրահամ Մանկասարեան, Պ. Օհանեան, Երուանդ Նազարեան հինգ հարիւրական Ֆր. դպրոցին, Պ. Երուանդ Նազարեան 500 Ֆր. եկեղեցւոյ :

ՓԱՐԻԶ

Ապրիլ 5 Նոր Կիրակի, հանդիսաւոր քառաձայն, պատարագ, ի յիշատակ բիւրաւոր նահատակացն մերոց համաշխարհային առաջին եւ երկրորդ պատերազմաց. Կատարի հոգեհանգիստ յամենայն եկեղեցիս Հայաստանեայց յիշատակ մեռելոց : Կը նախագահէ Գեր. Տէր Սերովբէ եպիսկ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ եւ կը քարոզէ :

Պոմոնի Ս. Գ. Լուսաւորիչ

5 Ապրիլ Կիրակի, Յիշատակ մէկ միլիոն նահատակաց, արարողութիւնք առաւօտեան ժամը 8·30ին, հանդիսաւոր Ս. պատարագ ժամը տասնին, հոգեհանգստեան տխուր պաշտօն ժամը 11·45ին :

Ս. ԹԱԴԷՈՍ – ՄԱՐՍԷՅԼ

5 Ապրիլ, Նոր Կիրակի, Տօն նահատակաց համաշխարհային պատերազմին 1914–1918, առաւօտ ժամերգութիւն ժամը 8–ին, Ս. պատարագ տասնին, հանդիսաւոր հոգեհանգիստ ժամը 11ին :

Եկեղեցական արարողութիւնները տեղի կ'ունանան երկսեռ երգչախումբի նոր ուժերով, ընկերակցութեամբ երգեհոնի, ղեկավարութեամբ Օր. Սիւզան Պօյաճեանի :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Նոր Կիրակի Ազգ. Մեծ Սգատօն, բազմաձայն խմբերգներով, յիշատակ բիւրաւոր նահատակացն մերոց, յընթացս համաշխարհային պատերազմին :

Առաւօտ Ս. պատարագ եւ հոգեհանգիստ ժամը 8 – 11·30 :

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Նոր Կիրակի, 5 Ապրիլ սկզբնաւորութիւն ժամերգութեանց առաւօտ ժամը 8·30ին :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ
ԱՄՍՕՐԵԱՅ ԵՐԵԿՈՅԹՆԵՐԸ

Լսարանին հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ 4 Ապրիլ, Շաբաթ գիշեր, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Բիւ Պլէօ, մէթրօ Քատէ :

Դասախօս՝

ՓՐՈՖ. ՖՐ. ՖԷՅՏԻ

Նիւթը՝ Տեսութիւն մը համեմատական քերականութեան մասին :

Դասախօսութեան սրիզբը հայկական նուագ եւ թէյի սպասարկութիւն : Մուտքը ազատ է : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ

Համազգայինի ընդհանուր ժողովը

Տեղի կ'ունենայ 5 Ապրիլ, Կիրակի կէս օրէ ետք, ժամը հինգին, Ահարոնեան Ակումբը, (26 Բիւ տէ Քոնվալէսան) :

Օրակարգ.— Ա) Անցեալ շրջանի հաշուետուութիւն : Բ) Նոր վարչութեան ընտրութիւն :

Բոլոր անդամներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուիրատուութիւնները ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան.—

Տէր եւ Տիկին Տոքթ. Պէօր (ծնեալ Միրաքեան) տասը հազար Ֆրանք :

Փարիզէն Տիկին Զուարթ Խըտչեան իր ապաքինման առթիւ երկու հազար Ֆր. :

Տրակինեանէն Պ. Գ. Լօրէնեան երկու հազար Ֆրանք :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅ

Քաջալերելու համար փարիզահայ թատերագիր՝

ԳՐԻԳՈՈՐ ՎԱՀԱՆԻ

Թատերական գործունէութիւնը

Նախաձեռնութեամբ Փարիզի հայ թատրոնին, հայ արուեստներու բարեկամներու եւ սիրայօժար մասնակցութեամբ Փարիզահայ ականաւոր եւ յարգուած արուեստագէտներու :

3 Ապրիլ, Ուրբաթ երեկոյ, ժամը 9 ին :

SALLE PAUL FARALICQ

21, RUE YVES TOUDIC

Արտասանութիւն, երգ, թատերական բաժին :

Կը մասնակցին.— ԻՐԻՍ ՊԻԻԼՊԻԻԼԵԱՆ ԳԷՈՐԳ ԵԱՆՊԷԿԵԱՆ, Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ, Ն. ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ, ՄԱՏԼԷՆ ԷՔԻԶԵԱՆ – ՔԱՐՓԱՆԹԻԷ եւ Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ :

Տոմսերու համար դիմել Բալուեան գրատուն :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

THÉATRE MUNICIPAL DE VILLEURBANNE

Կազմակերպուած

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՇԱԿԵՐՏՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Ուրբաթ, Ապրիլ 3, ժամը 20·30ին

Կը ներկայացուին

1.— ԱԴՈՒԱՐԴ ԻՇԽԱՆ (Տռամ Հայ – Մակեդոնական շրջանէն)

2.— L'article 330, G. Courteline (Comédie en un acte)

3.— ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐԸ (Կատակերգութիւն)

Տոմսերու վաճառում նոյն օրը՝ սրահի մուտքին :

Կառքով վերադարձը ապահովուած է :

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նոյն ներկայացումը Կիրակի (Ապրիլ 5) ժամը 15·30ին,

THEATRE MUNICIPAL DE VIENNE

ԱԼԺԷ.— Այրի Տիկին Շաքէ Տէրտէրեան, Տէր եւ Տիկին Գեղամ Տէրտէրեան, Օր. Հերմին Տէրտէրեան սրտի ցաւով կը ծանուցանեն իրենց քրոջ եւ մօրաքրոջ՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՍԻՐԱԶԱՐԴ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԻ (Ծնեալ Սօմունճեան)

մահը :

× Այս առթիւ կը նուիրեն 2500 Ֆր. «Յառաջ»ի տարածման եւ 2500 Ֆրանք Կապոյտ Խաչի օգափոխութեան կայանին : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ԱԼԺԷ.— Տէր եւ Տիկին Պ. Արզումանեան իրենց բարեկամուհիին Այրի Տիկին Սիրազարդ Ստեփանեանին մահուան առթիւ երկու հազար Ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի տարածման :

ՎԻԷՆ.— Պ. Խլոյեան Յակոբ, Տէր եւ Տիկին Խլոյեան Անդրանիկ եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կիրակոսեան, Պ. Խլոյեան Վահան, եւ բոլոր պարագաները խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց տիկնոջ, մօր, մեծ մօր, քրոջ եւ խնամիին

ՏԻԿ. ՊԱՅԾԱՌ ԽԼՈՅԵԱՆԻ

մահը :

Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ Մարտ 31ին :

Կը խնդրուի ծանուցանել՝

Պ. ԼԵՒՈՆ ՔԱՋԲԵՐՈՒՆԻԻ (Թօփալեան) (Բնիկ Թօքատցի, 1888)

մահը, որ տեղի ունեցաւ Մարտ 30ին, յետ կարճատեւ հիւանդութեան :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբթի առաւօտ ժամը 10·45ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Փանթէնի գերեզմանատունը :

Հանգուցեալը քեռորդին էր Պ. Երուանդ Հիւսիսեանի (Միլան) :

Կը խնդրուի ներկայս ընդունիլ իբրեւ մահազդ :

ԺԻՐԱՅՐ ՄԱԶԼԸՄԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ողբացեալ Ժիրայր Մազլըմեանի մահուան տարելիցին առթիւ Տէր եւ Տիկին Մելքոն Պետրոսեան տասը հազար Ֆրանք կը նուիրեն Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգն. Մարմնին :

Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Հ. Յ. Դ. Արամ – Միսաքեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին : Խիստ կարեւոր օրակարգ : Ներկայանալ անդամատետրերով :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. հետեւեալ խումբերը եւ ենթակոմիտէները ժողովի կը հրաւիրուին, ուր ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէն :

Հայաստան, Գէորգ Չավուշ, Վռամեան, Համազասպ, Ապրիլ 4, Շաբաթ օր, ժամը 21ին : Պարտաւորիչ է բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. հետեւեալ ենթակոմիտէներն ու խումբերը ժողովի կը հրաւիրուին, ուր ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէն :

Ընկ. Կարօ, Թաթուլ եւ Նիկոլ – Դուման, Ապրիլ 5, Կիրակի, ժամը 15ին : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 21–ին, սովորական հաւաքատեղին : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէն : Եւ կը խնդրուի ընկերներէն ճշդապահ ըլլալ : Կարեւոր օրակարգ :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Բաֆֆի» խումբի ընկերական ժողովը, այս Ուրբաթ ժամը 21ին, Ռէժանի վերնայարկը : Կարեւոր օրակարգ :

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արզութեան» խումբի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21–ին, ընկեր Փափազեանի բնակարանը : Կարեւոր օրակարգ :

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Հայր. Միութեան ընդհ. անդամական ժողովը, այս Շաբաթ երեկոյ, Պ. Սիմոնեանի սրճարանը : Կը խնդրուի ընկերներէն ներկայ գտնուիլ (Վա. լանս) :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Ֆ. Կապ. Խաչի Օդափ. կայանի արձանագրութիւնները բացուած են :

Դիմումները պէտք է ընել տեղական մասնաճիւղերուն, իսկ կեդրոնի դիմումները կ'ընդունուին, Երկուշաբթի, Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ օրերը ժամը 13էն 14 եւ երեկոյեան ժամը 18էն 20, Բիւ Մէյրան 5, հեռ. Թռիւտէն 27–35 :

Imprimerie Spéciale du Journal " Haratch "

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ 44ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԿԻՐԱԿԻ, 5 ԱՊՐԻԼ, ԺԱՄԸ 15ԷՆ 24

CERCLE MILITAIRE — PLACE ST. AUGUSTIN

Ա. մաս.— ժամը 15էն 18, ՀԱՆԴԷՍ – ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ

Վերին հովանաւորութեամբ Մարեշալ ԺԻԻԷՆԻ

Նախագահութեամբ ՌԷՅՄՕՆ ԹՐԻՊՈՒԼԷԻ

Նախարար նախկին ռազմիկներու

Զինուորական նուագախումբ — Ֆիլմ երկրէն, ժողովրդական պարեր տարազով, ղեկավարութեամբ Օր. ԹԵՐԷԶ ՔԷՕՇԿԷՐԵԱՆԻ

Պիտի խօսին՝ Գ. ԲԱԼԱՅԵԱՆ, ՅՈՎՀ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ, ՏԱՏԵԱՆ, Օր. ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ, ԽԼՈՅԵԱՆ

Բ. մաս.— ժամը 18էն 24

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ - ԽՐԱԽՃԱՆՔ

GONGOND ՈՒԹ ՀՈԳԻՆՈՑ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ

(Sous la direction de KASSAPIAN - Exculsivité «Reo Recording Artist»

De retour du Canada se produit la première fois à Paris

Formation Typique de Jazz Sud-Américain

TANGOS sous la direction du célèbre Jacques VALENTE

AMBIANCE

ԱՊՐԻԼ 5ԻՆ ԲՈԼՈՐԴ՝ ՍԷՐՔԼԸ ՄԻԼԻԹ ԷՐ տօնելու համար Վասպուրականի յաղթանակը :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ՆԱԽԿԻՆ ՍԱՄԱԹԻԱՑԻՆԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ

Կիրակի, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր

SALLE DES AMBASSADEURSի Շքեղ սրահներուն մէջ :

Պատուոյ նախագահութեամբ՝ Պ. ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆԿԵԱՆԻ

Մասնակցութեամբ BACHICHA նուագախումբին

Զանազան հաճելի անակնկալներ ի մէջ այլոց Միս Սամաթիայի եւ պատուոյ օրիորդներու ընտրութիւն :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, կարող արուեստագէտներու կողմէ :

Միութեան վարչութիւնը կը հաղորդէ որ նկատի ունենալով նախատեսուած հոծ բազմութիւնը, ժամը 19·30էն վերջ չի կրնար վերապահել այն սեղանները որոնք կանխաւ արձանագրուած են :

Ճոխ պիւֆէ

Սեղաններուն համար հեռախօսել՝ TUR. 09-67 GUT. 51-84 PYR. 60-98 BOT. 63-97

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած ԹՈՔԱՏԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Եւ Ռոնի – Սու – Պուայի ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Ի նպաստ ՊԱԼԱՔԵԱՆ ՍՐԲԱԶԱՆԻ և ՎԵՑ ՔԱՀԱՆԱՆԵՐՈՒ ՇԻՐՄԻՆ ԿԱՌՈՒՑՄԱՆ

Հովանաւորութեամբ եւ նախագահութեամբ Կաթ. Պատուիրակ

ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ Կը խօսի Պ. Յ. ՏԷՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Շաբաթ, Ապրիլ 4, երեկոյեան ժամը 8·45ին, Փօլ Ֆարալիքի սրահին մէջ, 21 Իվ – Թուտիք, Փարիզ, մէթրօ՝ ժամ Պոնսէրժան

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ Փարիզի երիտասարդ արուեստագէտներու : Երգ, նուագ, պար ղեկավարութեամբ

Տիկին ՔԻԻԹՆԷՐԵԱՆԻ Խօսնակ Ե. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

Կը ներկայացուի նաեւ Հայաստանէն նոր եկած ֆիլ մը

ՄՕՐ ՄԸ ՍԻՐՏԸ Մուտք 400 եւ 300 ֆրանք

Տոմսերը կը ծախուին Փարիզի եւ արուարձաններու հայկական եկեղեցիները եւ Սամուէլեան, Պարսամեան, Բալուեան գրատունները :

Օթօքարը Իսիէն կը մեկնի ժամը 20·05 ին :

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 փր. վեց. 2200

Արտասահման՝ տարեկան 5000 փրանք: Հատը 20 փր.

ՈՒՐԲԱԹ 3 ԱՊՐԻԼ

VENDREDI 3 AVRIL 1959

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8360 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4261

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ

«Այսօր ահա՛ հայկական դրօշակն է, որ հազարաւոր տարիներու ընթացքին, առաջին անգամ կը բարձրանայ եւ բրոնութիւնը, հայ զինուորի գնդակէն հալածական, կը փախչի ինչքով, ընտանիքով եւ իշխանութեամբ ...»:

« Վասպուրականի Հայ Ինքնապաշտպանութեան Զինուորական Մարմին»ը 1915 Մայիս 6/19ին «Հայ ժողովուրդ»ին ուղղած իր խանդավառ կոչով կ՚աւետէր, որ «պայքարի ու փառքի ամսօրեակ»էն վերջ, չնորհիւ «մեր զինուորի արի եւ անսասան դիմադրութեան» փախուստի է մատնուած «երէկի ամբարտաւան եւ ամենազօր, բայց այսօրուան վախկոտ եւ ստրուկ թշնամին »:

Օսմանեան «մեծազօր բանակ»ի դառն պարտութիւնները կովկասեան ճակատին վրայ՝ կատղեցուցեր էին ոճրագործ Իթթիհատի վարիչները:

Անզօր՝ կասեցնելու ռուսական բանակի յառաջխաղացումը զինուորական ուժերով՝ իրենց ձախողութեանց համար « քաւութեան նոխազ» մը կը փնտռէին :

Ու չուշացան գտնելու զայն: Հայ կամաւորական գունդերն էին, որ պատճառ դարձեր էին ռուս զինուորներու յաղթութեանց :

Չկարենալով գլուխ ելլել հայ զինեալ ուժերուն հետ, տմարդի Թուրքերը ուզեցին վրէժ լուծել անզէն հայ ժողովուրդէն :

Կարծեցին թէ դիւրին որս մը պիտի ըլլար Վասպուրականը, որ ութսունական թուականներէն սկսեալ աչքի փուշ էր դարձած օսմանեան կառավարութեան : Խրիմեան Հայրիկի եւ Մկրտիչ Փորթուգալեանի ցանած սերմերը ինկած էին պարարտ հողի վրայ եւ առատ հունձք տուած :

Յեղափոխութեան առաջին կայծերը բռնկած էին Վանի մէջ ու հետզհետէ տարածուած դէպի Տարօն ու Բարձր Հայք :

Համաշխարհային պատերազմի ընծայած բացառիկ առիթէն օգտուելով, մեր դարաւոր դահիճը ուզեց միանգամ ընդ միշտ քանդել այդ «փոքրիկ Հայաստա»ը, որ ըստ 1914 Փետրուար 8ի «Բարենորոգմանց ծրագրին», կը դառնար կեդրոնը հայկական առաջին մարզպանութեան, — երկրորդն ըլլալով Կարինը :

Դիւային ծրագրով մը՝ ուզեց նախ գլխատել Վանի Հայութիւնը եւ զրկել զայն կռուող բազուկներէ՝ յետոյ դիւրութեամբ ջարդելու համար անպաշտպան ժողովուրդը :

Հրէշ Ճէվտէթի յանձնուած էր այդ սադայէլական ոճիրին գործադրութիւնը :

Հ. Յ. Դաշնակցութեան գլխաւոր վարիչներէն Վռամեան եւ Իշխան զոհ դացին իր խարդախ մեքենայութեանց : Հրաշքով ազատեցաւ Արամ, որուն պիտի վիճակուէր պատմական առաքելութիւն մը՝ նախ Վանի, յետոյ Երեւանի մէջ հռչակելու համար Հայաստանի անկախութիւնը :

Վասպուրականի Հայութիւնը այդ բախտորոշ օրերուն ցոյց տուաւ քաղաքացիական հասունութիւն եւ հայրենասիրական դիտակցութիւն: Մոռնալով ներքին վէճերը, քաղաքական բոլոր հոսանքները մէկ սիրտ, մէկ հոգի բոլորուեցան ազատութեան դրօշին շուրջ ու քաջաբար կուրծք տուին թշնամիին թնդանօթներուն ու ռումբերուն :

Ապրիլ 7/20ին սկսած հերոսամարտը վերջացաւ Մայիս 4/17ին՝ Հայերու կատարեալ յաղթանակով :

Ճէվտէթ, որ կը յուսար 24 ժամուան մէջ նուաճել Վանը, լեղապատառ բռնեց նահանջի ամօթալի ճամբան :

Հայ վրիժառու բազուկը յաղթանակեց:

Վասպուրականը ոսկետառ էջ մը դրուագեց Հայոց պատմութեան մէջ:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՁՈՐՍԵՐԸ ՀԱՄԱՁԱՅՆԵՑԱՆ

ՆՈՐ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ ԱՊՐԻԼ 29ԻՆ՝ ՓԱՐԻԶ

Ինչպէս գրած էինք Ամերիկայի, Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Գերմանիոյ արտաքին նախարարները ժողով գումարած էին Ուոշինկթընի մէջ պատրաստելու համար Մայիս 11ի արտաքին նախարարներու ժողովը Խ. Միութեան հետ : Նիստերը կատարուեցան դռնփակ եւ կարճ զեկոյց մը միայն հրատարակուեցաւ ժողովէն ետք: Կարեւոր ոչ մէկ նորութիւն այդ զեկոյցին մէջ: Չորսերը որոշած են անգամ մըն ալ ժողովի նստիլ՝ ապրիլ 29ին Փարիզի մէջ, այսինքն Ժընեւի ժողովէն տասը օր առաջ: Ուոշինկթընի հանդիպումին խօսակցութեանց գլխաւոր նիւթը եղած է Պերլինը: Արեւմտեան պետութիւնները այս առթիւ կը կրկնեն թէ հաւատարիմ կը մնան անցեալ Դեկտեմբեր 14ի իրենց յայտնած տեսակէտին նոյն հարցին շուրջ: Արեւմտեանները պատրաստակամութիւն կը յայտնեն սակայն բանակցելու Խ. Միութեան հետ «շինարար ձեւով » :

Ժողովին ընթացքին խօսուած է նաեւ երկու Գերմանիաներու կառավարութեանց յարաբերութեան մասին :

Այս առթիւ դաշնակցային Գերմանիոյ Արտաքին նախարարը՝ Ֆոն Պրէնթանօ ճշդած է իր կառավարութեան սահմանները այդ հարցին շուրջ: Երկու Գերմանիաներու միջեւ փոխանակութիւնները փափաքելի են. բայց այս՝ պէտք չէ երբեք նշանակէ Փանքովի կառավարութեան ճանաչումը պաշտօնապէս կամ ոչ:

Ժողովին նիւթ դարձած է նաեւ Ժընեւի ժողովը (արտաքին նախարարներու) եւ Մեծերու ժողովը: Անգամ մը եւս կը շեշտուի թէ այս վերջինին գումարումը կախում ունի Ժընեւի ժողովին տալիք արդիւնքներէն: Պոնի եւ Փանքովի ներկայացուցիչները պիտի մասնակցին միայն իբրեւ «խորհրդական»:

× Ժընեւի ժողովին Խ. Միութեան կողմէ պիտի մասնակցի Կրեմլինի թիւ երեքը Միքայէլ Սուսլով: Արդարեւ եւրոպական քաղաքական շրջանակներու մէջ զրոյցներ կը շրջին որոնց համաձայն արտաքին նախարար Կրոմիքօ պիտի փոխարինուի կուսակցութեան Կ. Կոմիտէին քարտուղար Սուսլովի կողմէ: Այս լուրը կը հաստատէ Լոնտոնի Տէյլի Էքսփրէսը :

Խրուշչեւի համար Կրոմիքօ շատ հլու հնազանդ մէկն է եւ չունի հարկ եղած հեղինակութիւնը միջազգային ժողովի մը մասնակցելու համար : Այդ պատճառով է որ հաւանական կը թուի թէ ի մօտոյ Կրոմիքօ փոխարինուի Սուսլովի կողմէ :

× Ուոշինկթընի մէջ բացուեցաւ Ատլանտեան Ուխտի ժողովը: Այս ժողովին ալ օրակարգը բաւական ծանր է: Բացման նիստին առաջին առթիւ խօսք պիտի առնէին Այզընհաուըր, Լընս (Հոլանտայի Արտաքին նախարարը) եւ Սփաք՝ Ուխտին ընդհ. քարտուղարը :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ մեծ գայթակղութիւն մը երեւան ելած է, ինչպէս կը գրէ խորհրդային երգիծաթերթը «Քրոքոտիլ» : Ռամենցքոյէ դիւղին (Մոսկուայէն յիսուն քիլմ.) թաղապետութեան փոխնախագահը հինգ հազարէն տասը հազար բուրլիի փոխարէն հոգեր «տրամադրած» է Մոսկուայի քաղաքացիներուն: Հետաքրքրական է նաեւ նկատել թէ այս տաչաները գնողները որոնք 250 հազար բուրլի կը վճարէին ամիսը միայն հազար բուրլի կը շահէին: Այս առթիւ արեւմտեան մամուլը կը շեշտէ թէ ըստ երեւոյթին դրամատիրութիւնը այնքան ալ խոտոր չի համեմատիր խորհրդ. վարչաձեւին հետ ...:

ՄԱԿ-Ի ՏԱՐԵՑՈՅՑԸ

Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան 1958ի վիճակագրական տարեցոյցը, շատ ընդարձակ բազդատական ուսումնասիրութիւն կատարած է աշխարհի բնակչութեան, ճարտարարուեստի, տնտեսական եւ այլ մարզերու արդիւնաբերութեան յարատեւ աճումին մասին :

Աշխարհի բնակչութիւնը երկու միլիառ 493 միլիոն էր 1950ին: Անկէ ի վեր, տարեկան գրեթէ 1·6 առ հարիւր աճելով, երկու միլիառ 795 միլիոնի բարձրացած է 1957ին: Այս թիւին մէջ Ասիոյ բաժինն է 56 առ հարիւր:

Եւրոպան ամէնէն խիտ բնակչութիւնը ունեցող երկրամասն է եւ բազմացումի տեսակէտով ամէնէն տկարը. տարեկան բազմացումը հազիւ 0·7 առ հարիւրի կը հասնի: Ասոր հակառակ, Ովկիանիան որ ամէնէն ցանցառ բնակչութիւնը ունեցող աշխարհամասն է, Եւրոպայի բազդատմամբ եռապատիկ արագութեամբ կ՚աճի՝ 2·2 առ հարիւր :

Կան երկիրներ որոնց բնակչութիւնը տարեկան զգալի նուազում մը կրած է : Արեւելեան Գերմանիա՝ տարեկան 0·9 առ հարիւր, Արեւելեան Պերլին՝ 1·3 առ հարիւր եւ Իրլանտա՝ 0·5 առ հարիւր :

Հակառակ գիտական փրկարար միջոցներու շարունակական ընդհանրացումին, մանկական մահութեան համեմատական քանակը դեռ շատ բարձր է կարգ մը երկիրներու մէջ: Աճող առ հարիւրի կարգով՝ Հոլանտա (17·2), Շուէտ (17·4), Աւստրալիա (21·4), Զուիցերիա (22), Ռումանիա (23·9), ՆորԶելանտա (24·3): Անակնկալ եւ տխուր չափով աւելցած է հետեւեալ երկիրներուն մէջ. Չեխոսլովաքիա՝ 31·4էն բարձրացած է 33·4ի. Իտալիա՝ 48·8էն 49·8ի. Լիւքսէնպուրկ՝ 36·8էն 38·6. Սպանիա՝ 53·7էն 61·7, Եուկոսլաւիա՝ 98·3էն 101·7 :

Վերջին քսան տարուան ընթացքին (1938 – 1957), աշխարհի արտադրական կարելիութիւնները եւ ժողովուրդներու սպառումին տրամադրութեան դրուած իրեղէններու եւ առարկաներու քանակը գրեթէ կրկնապատկուած է, առանց հաշիւի առնելու խորհրդային երկիրներու արդիւնաբերութիւնը :

Մեծագոյն յաւելումը կրող մարզը եղած է փոխադրութեան միջոցներու որակով եւ քանակով զարգացումը: Օդային նաւարկութեան դիծերու երկարութիւնը 9 անգամ աւելցած է, իսկ ծովու ճամբով եւ երկաթուղիով փոխադրուած բեռնակշիռը աւելի քան կրկնապատկուած :

Անցեալ տարուան սկիզբը, ձայնասփիւռի անհատական ընկալուչներու ընդհանուր թիւը արդէն 335 միլիոնի հասած էր: Պատկերասփիւռի ընկալուչ գործիքներու թիւն էր 64 միլիոն :

Երկար է ՄԱԿի տարեցոյցին վիճակագրական ցանկը եւ, ընդհանուր առումով, քաջալերական նախատեսութիւններով : Անոր բազդատական եզրակացութիւնները փաստացի լաւատեսութեան մը կը հրաւիրեն աշխարհի պարբերաբար մտահոգ մարդկութիւնը :

ԱՐԱԲԱԿԱՆ լիկայի ժողովը կը բացուի Պէյրութի մէջ մասնակցութեամբ վեց պետութեանց միայն (անդամ պետութեանց թիւն է 10): Համաձայն եգիպտական մամուլին իրաքցի համայնավարները պետական հարուած մը փորձած են Քովէյթի մէջ, բայց ձախողած են : Նոյն աղբիւրներու համաձայն 500 ազգայնական սպաներ բանտարկուած են Իրաքի մէջ, եւ զարհուրելի չարչարանքներու ենթարկուած :

Արաբական լիկայի ժողովէն շատ բան չիսպասուիր, արաբական կարգ մը շրջանակներու մէջ այն կարծիքը կը տիրապետէ թէ Նասրն է գլխաւոր պատասխանատուն համայնավար թափանցումին Միջին Արեւելքի մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՏԱԿԱՍՔԱՐԻ կացութիւնը միշտ եղեռական է, ողողումներէն և տեղատարափ անձրեւներէն յետոյ սովի եւ համաճարակի վախը մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ իշխանութեանց: Ֆրանսական կառավարութիւնը 200 միլիոն տրամադրեց աղէտեալներուն համար: Ֆրանսայի բոլոր կողմերէն ամէն տեսակ օժանդակութիւն կը հասնի որոշուած կեդրոնները: Օդանաւերը չեն հասնիր փոխադրելու նուէրները: Եւրոպա թիւ մէկ ձայնասփիւռի կայանը իր կոչին չնորհիւ մէկ դիշերուան մէջ հաւաքած էր չորս հարիւր թոն զանազան նուէրներ: Այս քանակութիւնը փոխադրելու համար ութսուն փոխադրական օդանաւ անհրաժեշտ են:

ԹԻՊԷԹԻ մէջ Չինացիները տակաւին չեն կրցած գտնել Տալայ – Լաման, ինչ որ շատ զարմանալի է երբ նկատի առնուի թէ Չինացիները որքան ուժ կը վատնեն զայն ձեռք ձգելու համար: Թիպէթը առանց Տալայ – Լամայի կը նշանակէ Վատիկանը առանց Պապի: Թիպէթեան օրէնքը եւ աւանդութիւնը կը պարտադրեն որ երկրին մայրաքաղաքը ըլլայ հոն ուր կը գտնուի Տալայ – Լաման : Այս պատճառաւ է որ Չինացիները իրար անցած են որովհետեւ գիտեն թէ իրենց սուինները ոչինչ կրնան փոխել այս աւանդութենէն :

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ Հիւսէին թագաւորը որ միշտ Ամերիկա է մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին յայտարարեց թէ «նասրրականութիւնը» եւ «արաբական ազգայնականութիւնը» հոմանիշ չեն: Ան մեր արիւնին մէջն է եւ կը նշանակէ արաբական միութիւն, ազատութիւն եւ կեանքի պայմաններու բարելաւում արաբական աշխարհի մէջ :

ՊԱՂՏԱՏԻարտաքին նախկին նախարարը Ճապար Ճումարթ որուն սպանութիւնը յայտարարած էին Դամասկոսի եւ Գահիրէի ձայնասփիւռի կայանները, խօսեցաւ Պաղտատի ձայնասփիւռէն: Մինչ Ա. Մ. Հ.ը յայտարարած էր որ նախկին նախարարը համայնավարներու կողմէ սպաննուած էր Մուսուլի ըմբոստութեան ժամանակ, Ճումարթ իր ձայնասփիւռ ճառին մէջ խստօրէն դատապարտեց «եգիպտական եւ սուրիական քարոզչութեան անամօթ սուտերը »:

ԿԻՊՐՈՍԷՆ կը հաղորդեն որ նոր տարակարծութիւններ ծագած են Թուրքերուն եւ Յոյներուն միջեւ զատ թաղապետութեանց հաստատումին առթիւ: Թուրքերը կ՚ուզեն տառացի օրէն գործադրել Ցիւրիխի համաձայնութեան տրամադրութիւնները եւ կը պահանջեն որ անջատ թաղապետութիւնները երկու համայնքներուն համար վերջնական բնոյթ ստանայ: Յոյները ընդհակառակն կ՚ուզեն որ այս պարագան վերաքննելի ըլլայ ամէն չորս տարի :

ՄՈՆԿՈԼԻՈՅ մէջ համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէն որուն նըստաշրջանը տեղի ունեցաւ Մարտ 27էն 30, կարեւոր փոփոխութիւններ կատարած է իր քաղաքական բիւրոյին մէջ: Շնորհագրկուած են բազմաթիւ հին կուսակցականներ որոնց կարգին կը յիշուի մասնաւորապէս Կեդր. Կոմիտէի Բ. քարտուղարը Տամպա. քաղաքական բիւրոյի երեք անդամներ եւ երկու փոխ անդամներ, ինչպէս նաեւ կուսակցութեան քննիչ կոմիտէին նախագահը: Տամպա ամբաստանուած է գլխաւորաբար իբրեւ «պահպանողական, յետադէմ, պարծենկոտ եւ պատեհապաշտ» միտք մը :

ԱՆԳԼԻՈՅ մայր թագուհին եւ իշխանուհի Մարկարեթ Փարիզ պիտի գան ապրիլ 25ին: Ծանօթ է որ անկէ առաջ պիտի ընդունուին Պապին կողմէ: Լոնտոնի քաղաքական շրջանակները շատ խանդավառ չեն իշխանուհի Մարկարեթի այս այցելութեամբ :

ՐԱՖՖԻՆ՝ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Րաֆֆիի ամբողջական երկերուն 9րդ հատորը լոյս տեսած է արդէն Երեւանի մէջ: 10րդ եւ վերջին հատորը հաւանաբար հրատարակուի այս տարուան ընթացքին :

Իւրաքանչիւր հատորի տպաքանակն է 25·000: Այս կը նշանակէ, որ մեծ փաթոյլկեցիկին վերհրատարակուած երկեր-ուն տպաքանակը կը հասնի ճիշդ ու ճիշդ երկու հարիւր չիսուն հազարի :

Կը խոստովանինք, որ ասիկա անպէս բազանգելի մրցանիշ մըն է մեր իրականութեան, նաեւ մեր գրականութեան մէջ: Զկայ հայ հեղինակ մը, — հինեերէն թէ նորերէն, — որուն գործերը հրատարակուած եւ սպառած ըլլան այս քանակով :

Հայ ժողովուրդը, ըլլայ հայրենիքին թէ Սփիւռքի մէջ, անգամ մը եւս առիթը կ'ունենայ վերընթերնելու Րաֆֆիի գործերը, որոնց մէջ կը բարախէ հայութեան սիրտը : « Կայծեր»ու հեղինակին գրականութիւնը կրնանք կոչել հանդիսարան հայ կեանքի եւ հայ յեղափոխութեան :

Արդարեւ, Րաֆֆին էր, որ գծեց հայ յեղափոխութեան « նախաշաւիղ »ը: Ասիկա Թերեւս ճշդագոյն յատկանիշն է մեծ վիպասանին, որ կրցաւ նուաճել ո՛չ միայն իր ժամանակը եւ իր սերունդը, այլեւ բոլոր ժամանակները եւ բոլոր սերունդները :

Րաֆֆիի երկերուն վերհրատարակութիւնը անասելի ոգեբերգութեան մը յառաջաբանը եւ միաժամանակ վերջաբանը կը կազմէ :

1947ին, ներզաղթի խանդավառ օրերուն, երբ «արեւելեան նահանգներ»ու վերակցման հարցը գրուած էր սեղանի վրայ, Հայպետհրատը Երեւանի մէջ հրատարակեց « կայծեր »ը: Երկու տարի ետք, 1949ին, լոյս տեսաւ նաեւ անոր ռուսերէն թարգմանութիւնը :

Նոյն օրերուն, մեր երկրի իշխանութիւնները կը դանէին, որ « կայծեր »ը արժէքաւոր ազբիւր մըն է ուսումնասիրելու հայ հասարակական մտքի ուղղութիւնը ԺԹ. դարու վերջին չիսնամեակին: Ասիկա ընթացիկ լեզուով կը նշանակէ ոչ միայն պաշտպանել Րաֆֆիի «նացիոնալիզմ»ը այլեւ ընդունիլ հայ ժողովուրդի իրաւունքը՝ ունենալու անկախ հայրենիք եւ պետութիւն :

Համաձայնաւոր դատախազներուն իսկ կարծիքով, ուրեմն, « կայծեր »ը ուրիշ բան չէ, բայց եթէ պատկերազարդ պատմութիւնը հայութեան մղած պայքարին՝ յանուն եւ ի խնդիր իր ազգային – քաղաքական անկախութեան :

Խորհրդային վարչաձեւը չի ճանչնար սակայն ո՛չ ազգային, ո՛չ ալ մանաւանդ քաղաքական անկախութիւն: Չի ճանչնար նոյնպէս ժողովուրդներու ցեղային անհատականութիւնը: Մշակոյթը, այդ վարչաձեւին համար, ազգային ինքնուրոյն նկարագիրէ զուրկ կաղապար մըն է : Մարմին՝ առանց հոգիի :

Ի՞նչպէս եղաւ, որ «մէկ ազգ, մէկ լեզու» նշանաբանը պաշտպանող իշխանութիւնը թոյլ տուաւ վերհրատարակել « բուրժուական նացիոնալիզմ»ի ախոյեան նկատուած գրողի մը երկը:

Այս հարցումին պատասխանը ունէին անշուշտ մեր երկրի իշխանաւորները 1947ին :

Այդ օրերուն, ինչպէս ըսինք, Մոսկուա կը յուսար Ի. Հայաստանի կցել հայկական կոչուած այն երկրամասը, որուն մենք սովորաբար կուտանք «չազատացրուած Հայաստան» անունը: Հետեւաբար, հարկ էր վառ պահել, նոյնիսկ հրահրել հայկական « նացիոնալիզմ»ը, անով խանգարելու համար ժողովուրդ մը, որ պիտի հրաւիրուէր արիւն թափել ոչ թէ յանուն իր ազգային անկախութեան, այլ յանուն բոլշեւիկեան աշխարհակալութեան :

Մոսկուայի յոյսը չիրականացաւ սակայն, եւ « կայծեր »ը կորնցուց իր գոյութեան իմաստը: Անհրաժեշտ էր վերադառնալ հին քաղաքականութեան : « Բուրժուական նացիոնալիզմ »ը, զոր պահ մը քաջալերած էր համաձայնաւոր իշխանութիւնը, վերստին բռնեց նահանջի ճամբան 1951ին: Ուկրայնայի, Ադրբէջանի եւ խորհրդային այլ հանրապետութեանց մէջ իմտէխսի ենթարկուեցան «Տեատ Դորդութ»ը, «Սիրէ՛ Ուկրայնան» եւ այս գիծով գրուած, հրատարակուած ու տարածուած գործերը :

« կայծեր »ը կրնա՞ր դուրս ձգուիլ այս «ինտէքս»էն: Կարելի՞ էր հայ ժողովուրդը ազատ ձգել ընելու բան մը, որ արդիլուած էր միւս « եղբայրական » ժողովուրդներուն: Ոչ, կարելի չէր :

Եւ ահա անդրադարձը :

Ի. Հայաստանի Գրողներու Միութեան քարտուղարութիւնը եւ Հայկոմկուսի Կեդր. Կոմիտէն կ'որոշեն ընդունիլ, որ « կայծեր »ու հրատարակութիւնը «եղել է քաղաքական մի կոպիտ սխալ» («Սով. Հայաստան», 15 Օգոստոս 1951) :

« Պրաւդա», Համկոմկուսի պաշտօնաթերթը, կը գրէր այդ օրերուն .

Ա) « կայծեր »ը առելութիւն կը քարոզէ ոչ – Հայերու հանդէպ եւ կը քաջալերէ միջցեղային քինախնդրութիւնը :

Բ) Չի յիշատակեր այն օգնութիւնը, զոր Ռուսերը ընծայած են հայ ժողովուրդին :

Գ) « կայծեր »ու դլխաւոր հերոսները, — Կարօն, Ալանը, Սագօն, — իրենց ուսումը ստացած են դրամատիրական – յեղաշրջիչ երկրի մը՝ Մ. Նահանգներու մէջ (ըստ «Պրաւդա»յի՝ Հայերը անցեալին դլխաւորաբար ռուսական համալսարաններու մէջ կ'ուսանէին) :

Դ) «Պրաւդա » ըստ էութեան դատապարտելի կը գտնէ այն իրողութիւնը, որ Րաֆֆի Ամերիկացիները կը ներկայացնէ իբրեւ Հայաստանի եւ հայ ժողովուրդի բարեկամ :

Ե) Րաֆֆի, դարձեալ ըստ « Պրաւդա»յի, հայ ժողովուրդը կը մեղադրէ ստրկամտութեամբ, ինչ որ վիրաւորական է Հայերու ազգային արժանապատուութեան համար :

Եւայլն, եւայլն :

Բոլոր այս մեղադրանքներուն մէջ հիմնականը սա է .

— Րաֆֆի անտեսած է ռուս ժողովուրդի քաղաքակրթիչ դերը: Անտեսած է ռուսական մշակոյթին « բարերար» ազդեցութիւնը հայ գրականութեան վրայ : « Կայծեր »ու դլխաւոր հերոսները իրենց բարձրագոյն կրթութիւնը ստացած են ոչ թէ ռուսական համալսարաններու , այլ աշխարհակալ երկրի մը՝ Մ. Նահանգներու մէջ:

Ինչպէս միշտ, ինչպէս ամէն բանի, նաեւ գրականութեան եւ արուեստի մէջ, քաղաքական գիծն է գերակշիռը խորհրդային իշխանութեանց համար:

Ատեն մը կ'ըսէին. — Ամէն բան ժողովուրդին հետ եւ ժողովուրդին համար :

Հիմա կ'ըսեն Ի. Միութեան մէջ.— Ամէն բան պարտիային հետ եւ պարտիային համար :

Սթալինեան պահակաւոր բանաստեղծ – Ներէն Գուրդէն Իրեան կը գրէր «Պրաւդա»յի մէջ (1951ին..

« Հայերի ազգային ազատագրման նը – ւիրուած մի քանի գրուածքներում Րաֆֆին հրապարակ է գալիս իբրեւ քաղքենի ազգայնամոլ, խոչալականացում է հին Հայաստանը: « Կայծեր » վէպում հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարը մեկնաբանւում է ազգայնամոլական դիրքերից :

« Հերոսական կռիւը հայ ժողովրդի՝ ընդդէմ տաճկական բռնակալութեան, Րաֆֆին ցոյց է տալիս ծուռ հայելու մէջ: Հայկական ազատագրութիւնը նա առանձնացնում է հարեւան ժողովուրդների աչխատաւոր դասակարգերի պայքարից: « Կայծեր »ում նա գերի է ընկնում ազգայնամոլ դիտուններին: Հեղինակի սիրած տիպը — Ալանը բռնակալ է ու ժողովրդի թշնամի, չի առելութեամբ դէպի հարեւան ազգերը»:

Ապահովաբար , «ծուռ հայելի»ն այն չէ, որուն մէջէն տեսաւ ու գաղեց Րաֆֆին իր ժամանակի անցքերն ու անձերը: « Ծուռ »ը խորհրդային քննադատին հայելին է: Թէ ծուռ, թէ անթափանց :

Հայկոմկուսը անդամ մը դուրս բերաւ Րաֆֆին իր գերեզմանէն, յետոյ վերըստին դրաւ գերեզման : 1953էն ետք , մեռեալը կրկին յարութիւն առաւ:

Րաֆֆին չէ , որ պարտուած էր Ի. Հայաստանի մէջ. պարտուած էր Հայկոմկուսը:

Ոգին չի մեռնիր. կը նահանջէ, թերեւս կը պարտուի, բայց չի մեռնիր: Կը մեռնին պարտիաները, կը մեռնին վարչաձեւերը, կը մեռնին նոյնիսկ յեղափոխութիւնները :

Միակ վերապրողը ազատութեան ոգին է, ցեղային անհատականութիւնն է, ազգային անկախութեան գաղափարն է :

Րաֆֆին վարող ոգին աւելի քան կենդանի է հիմա մեր մէջ, թէ սահմանին այդին եւ թէ մանաւանդ սահմանէն անդին :

Վկայ՝ Րաֆֆիի երկերուն երկու հարիւր չիսուն հատորները :

(Խմբագրական ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ)

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԸ

Հայ թատրոնի մասին խօսելիս, անհրաժեշտ եմ գտնում վերաքննել նրա եղբկը, կարենալ լաւ բացատրելու համար նրա այսօրը: Զգիտեմ որտեղ եւ ատիթ եմ ունեցել յայտնել այն միտքը, թէ այսօրը առ հասարակ երկկի արդիւնքն է եւ նրա բացատրութիւնը, ինչպէս եւ վաղուայ ճշդրիտ մարգարէն :

Զարմանալի չէ, թէ ինչպէս եւ ինչու հայ մարդը ունեցել է թատրոն՝ նախ քան թէ տուն է ունեցել:

Հոգեբանական պարզ երեւոյթ է եւ հին ճշմարտութիւն, որ չարչրկուած ու հալածուած ժողովուրդը միշտ բնական պահանջ է զգում իրա ցաւն ու տառապանքը ուրիշին պատմելու ,կամ նոյն այդ ցաւերի վրայ փիլիսոփայօրէն ծիծաղելու : Ահա թէ ինչու Հայը, անյիշատակ ժամանակներից ի վեր, եթէ ոչ թատրոն, գոնէ թատրոնի նման մի երեւոյթի միջոցաւ միշտ պատմել է իր ցաւերը ուրիշին, կամ պատմել ինքն իրա համար նոյն այդ ցաւերի միալար օրօրի մէջ ինքնամոռացում գտնելու յոյսով:

Եւ իսկական թատրոն կամ թատերական միջոցները, խառնուելով հետզհետէ ժամանակների ու տարիների ընթացքին, յանգել են իրենց բնականոն ձեւին եւ իմաստաւորուել են արդէն որպէս իսկական թատրոն :

Դէրասաններ ենք ունեցել եւ մեծ դերասաններ, նոյն իսկ տանեակներով թատրոնի փառահեղ արքաներ, նախ քան թէ թատրոն ենք ունեցել :

Եւ այնքան առատ է եղել այդ հունձքը մեր մէջ, իր ցաւերը երգելու պահանջը այնքան մեծ, որ երբ որեւէ քաղաքական հանգամանք արդելք է հանդիսացել հայկական լեզուն գործածելու, մեր արուեստի զաւակները օտարի թատրոնն են ճոխացրել, նոյնիսկ ստեղծել են այդ , երբ օտարը թատրոն իսկ չի ունեցել :

Այդպէս է եղել արեւմտահայութեան թատերական կեանքը, բացի այն կարճատեւ ժամանակներից, երբ մոլեռանդ բռնակալութիւնը հրաշքով մոռացել է արդելափակել նորածին հայ թատրոնի քայլերը: Պոսֆորի ափերում, արեւմտահայ թատրոնի լաւագոյն վարպետները ոչ միայն ստեղծել, այլեւ զարդացրել են թատրոնի արուեստը նոյն այդ արդելք

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՁՈՒՄ

Բացի այդ, արհեստական արբանեակ – ներ ղրկելու եւ այս կարդի այլ դէպքերու հետեւանքով , Մ. Նահանդները եւ իրենց դաշնակիցները կրնան հետզհետէ կորսընդնել առաջնորդի իրենց դերը՝ ի նպաստ Ի. Միութեան :

Ուրեմն , Միացեալ Ազգերու Ուխտին ոգին մոռնալու իրողութիւնը մեծ դժուարութիւններու պատճառ դարձած է կազմակերպութեան ապագային համար: Մ. Նահանդներ — Ի. Միութիւն մրցակցութեան հետեւանքով, ընդհանուր միտում մը կայ ժողովական կառավարութիւն ըստեղծելու. եւ այս՝ կը նպաստէ Ի. Միութեան խորունկ չհաւերուն: Այս խորունկ ու թաքուն չհաւերն են՝ Մ. Նահանդները բաժնել միջանկեալ աչխարհէն. այսինքն՝ թէ Եւրոպացին եւ թէ միլիառի հասնող այն մարդոցմէն, որոնք տակաւին կողմ չեն բռնած :

Ա.— Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ԲԱԺՆԵԼ ԵՒՐՈՊԱՑԻՆ

Այս բաժանումը առաջին ակնարկով անհաւանական կը թուի՝ Ատլանտեան Ուխտի գոյութեան պատճառով : Բայց հիմնուած է Ամերիկացի ժողովուրդին մէջ խորապէս եւ տեւապէս գոյութիւն ունեցող հոգեբանական երկու միտումներուն վրայ , անջատողականութեան (իզոլասիոնիզմ) եւ հակա-դաղթատիրութեան զգացումներուն վրայ :

Անջատողականութեան ոգին, որ Մ. Նահանգներուն մէջ ծնունդ առած էր առաջին աչխարհամարտին վերջաւորութեան, կը չարունակէ դանդաղ կեանքով ապրիլ ու գոյութիւն ունենալ ամերիկեան հանրային կարծիքին լայն խաւերուն մէջ: Անջատողականութեան ոգին բացարձակ չէ աչխարհի բոլոր մասերուն համար, բայց մասնաւորաբար կը խորչի տեւական դաչինքներով կապուելու մանաւանդ Եւրոպայի երկիրներուն հետ: Մարչալի ծրագիրը , ապա նաեւ Ատլանտեան Ուխտին կնքումը առժամեայ կերպով վանեցին ամերիկեան անջատողականութեան ոգին. բայց համաձայնաւոր կազմակերպութիւնը յոյսը դրած է այդ ոգիին վերածնունդին վրայ՝ համաչխարհային քաղաքականութեան եւ ընդհանուր ռազմավարութեան մէջ հետզհետէ գալիք փոփոխութիւններուն լոյսին տակ :

Այս վերածնունդը ապահովելու համար, համաձայնաւոր կազմակերպութիւնը առաջին հերթին պիտի փորձէ ամերիկեան հանրային կարծիքը թունաւորել Եւրոպայի անհանդարտութիւններուն դէմ: Երբ համաձայնաւոր կազմակերպութիւնը բաւարար չափով թափանցած, բաժանած, ներսէն քայքայած եւ անչարժութեան դատապարտած ըլլայ Եւրոպայի ազդերը, այն ատեն անկախանութեան, հակա – ամերիկեանութեան եւ չէզոքավարութեան ընդհանուր ազդանչանը պիտի տայ: Եւրոպայի մէջ տակաւին գտնուող Ամերիկայի բարեկամները, որոնք համաձայնաւորներ – րուն պէս կազմակերպուած պիտի չըլլան, եւ որոնք ամէն ձեւով պիտի վարկաբեկուին ու նոյնիսկ ահաբեկչութեան չնորհիւ լռութեան պիտի դատապարտուին , իրենց ձայնը պիտի չկարենան լսելի դարձընել: Ամերիկեան հանրային կարծիքը , ի տես Եւրոպայի այս ապերախտութեան, չուտով պիտի վերադառնայ անջատողականութեան իր թաքուն ղղացումներուն եւ իր կառավարութեան պիտի պարտադրէ համաձայնաւոր կազմակերպութեան դրէ համաձայնաւոր կազմակերպութեան հետապնդած ղաղափարը — այսինքն՝ Մ. Նահանդներու բաժանումը՝ իրենց ամէնէն վստահելի դաչնակիցներէն:

Արդի ռազմավարութեան մէջ յառաջ եկած փոփոխութիւններն ալ կը յանդին միեւնոյն արդիւնքին: Զրածին ռումբերու յարաճուն ուժը մէկ կողմէն անդործածելի կը դարձնէ զանոնք, եւ միւս կողմէն կը նուազեցնէ Եւրոպայի ռազմավարական արժէքը՝ միջ – երկրային հրթիռներու դոյութեան պատճառով: Հետեւաբար, համաձայնաւոր կազմակերպութիւնը կը յուսայ թէ ամերիկեան հանրային կարծիքը պիտի մերժէ հիւլէական քայքայիչ պատերազմի մը սկսիլ, Եւրոպայի համար, որ այլեւս զարդած է ռազմավարական կենսական արժէք ներկայացնելէ :

Բայց Եւրոպայի կարեւորութիւնը կայ ըլլի չէ սահմանափակել ռազմավարական չափանիշներով. Ֆրանսան, Իտալիան, Ա-րեւմտեան Գերմանիան քիչ մը աւելի ընդարձակ ճիպրալթարներ կամ Սինկափուրներ չեն: Իրենց հողին վրայ ունին արդիւնաբերական մեծ կեդրոններ, իսկ մտաւորական տեսակէտէն ալ՝ այնպիսի ուղեղներու պաչար մը, որ կրնայ ճակատագրական զարկ տալ զիտութեան յառաջդիմութեան: Յամաքային Եւրոպան ու Անգլիան միասին առած, երկու հսկաներն իրաքանչիւրին հաւասարող ուժի պաչար կը ներկայացնեն : Համաձայնաւոր կազմակերպութիւնը չատ լաւ ըմբռնած է որ եթէ Մ. Նահանդները անջատէ Եւրոպային, միջանկեալ չրջաններու տիրապետութեան մրցակցութեան մէջ ինքը մեծ առաւելութիւն ձեռք պիտի ձգէ, ու ասոր չնորհիւ ալ աչխարհի տէրը պիտի դառնայ հետզհետէ :

(7 Շար.)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՅՈՒՇԱՆՈՒԷՐՆԵՐ

Երեւանի յախճապակիի գործարանը մրցում մը բացած է ճենապակեայ գեղարուեստական յուշանուէրներու նմոյշներու: Առաջին մրցանակը, 2500 ռուբլի, տրուեցաւ ճարտարագէտ Ռ. Իսրայէլեանին ու քանդակագործ Է. Մեծատուրեանին, որոնք պատրաստած էին սափորի, ծաղկամանի, անուշահոտ փոշիներու անօթներու նմոյշներ: Երկրորդ մրցանակը, 1500 ռուբլի, Ռ. Սիմոնեանի, որ գինիի սպասներու նմոյշներ պատրաստած էր, եւ Գ. Գէորգեանի, որ անուշահոտութեանց սրուակներու նմոյշներ պատրաստած էր: Այս երկուքը մասնագէտներ են խեցեղէններու զարդանկարչութեան: Երրորդ մրցանակը, հազար ռուբլի, քանդակագործներ Ռ. Պետրոսեանին՝ «Փարվանա» արձանիկին համար եւ Գ. Գէորգեանին՝ «Խաջէզարէ եւ Սիմանթօ» արձանիկին համար:

Այս յուշանուէրները մեծ ժողովրդականութիւն գտան, ինչպէս ցոյց տուաւ սպառումը:

ԿՈՄԻՏԱՍ ՓՈՂՈՑ

Լայնանիստ փողոց մըն է Երեւանի մէջ, ուր ներկայիս կը կառուցուին 45 բնակարաններ, յատկապէս ալիւմինի գործարանի բանուորներուն ու մասնագէտներուն համար:

ԱՐԱՐԱՏ ՂԱՐԻԲԵԱՆ

Այս տարի Յունուար 27ին լրացաւ Հայաստանի գիտութեանց ակադեմիայի թղթակից անդամ Փրոֆ. Արարատ Ղարիբեանի ծննդեան վաթսունամեակը եւ գործունէութեան 35ամեակը:

Ծնած է 1899ին, Արտաշատի շրջանը, Այգեզարդ (նախապէս Դարղալու) գիւղը, ընտանիքը չքաւոր: Նախակրթութիւնը՝ Երեւանի գիմնազիան: Ժամանակը նպաստաւոր չէր բարձրագոյն վարժարաններ յաճախելու: Փրոֆ. Աճառեան կը գնահատէ երիտասարդին հայագիտութեան սէրը, եւ կը մղէ սորվելու գրաբար, պարսկերէն, ֆրանսերէն եւ այլ լեզուներ: 1923ին կը հետեւի Երեւանի պատմա – լեզուաբանական համալսարանի դասընթացքին: Մասնագիտութիւն կ՚ընտրէ Հայոց լեզուի պատմութիւնը եւ բարբառագիտութիւնը:

1931ին կը հրատարակէ իր առաջին գիրքը, Ներածութիւն Հայոց լեզուի պատմութեան: 1953ին՝ Հայ բարբառագիտութիւն մեծածաւալ գործը: Այս մարզին մէջ կատարած իր աշխատանքներուն մասին գաղափար մը տալու համար՝ ըսենք միայն որ երեւան հանած է 24 նոր բարբառներ: Անցեալ տարի լոյս ընծայեց Հայերէնի նորայայտ բարբառների մի նոր խումբ գործը, որ Արամոյի, Քերուսիէի, Եղեսիոյ բարբառներուն ուսումնասիրութիւնն է: Ունի նաեւ քերականութեան դասագիրքեր, որոնց կրկնակի տպագրութիւնը եթէ հաշուենք՝ կը հասնի աւելի քան 1 միլիոն թիրաժի: Ուրեմն առնուազն մէկ միլիոն հոգի կարդացա ծեն այս դասագիրքերը: Յիշենք նաեւ Հայոց լեզուի մեթոդիկա ընդարձակ աշխատութիւնը: Վերջին տարիներուն սկսած է պատրաստել «Քարտարան» մը, — կազմած է հինգ միլիոն քարտ՝ հայ նոր գրական լեզուի բառերուն համար, ամէն մէկ քարտով կուտայ բառ մը՝ հեղինակին վկայութիւններով:

Յունուար 31ին, Շաբաթ, Հոգեւոր Ճեմարանին մէջ, մասնաւոր հանդիսութեամբ մը տօնուեցաւ իր ծննդեան տարեդարձը եւ մանկավարժական գործունէութեան 35ամեակը:

ԶՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ իր մահկանացուն կնքած է Շահէ Թիւրապեան:

1938ին աւարտած էր Փարիզի Հանրային Աշխատանքներու բարձրագոյն վարժարանը եւ վկայուած՝ իբրեւ քաղաքային երկրաչափ: Ապա՝ հետեւած էր Միջազգային բարձրագոյն ուսմանց վարժարանին, իսկ 1948ին աւարտած էր նաեւ Փարիզի Աշխատանքի Գիտական կազմակերպութեան վարժարանը:

1953ին ստացած էր ընկերաբանութեան տոքթորի վկայական «շատ պատուաբեր» յիշատակութեամբ:

1953ին հրատարակած էր «Հանրային Կարծիքը» խորագրով երկը: Յետագային, յաջորդաբար հրատարակած էր իր մասնագիտութեան վերաբերեալ բազմաթիւ յօդուածներ, առանձին կամ՝ գործակցութեամբ Սթուարթ Ս. Տոտի:

1938էն 1952, պետն էր Գահիրէի Ջուրի Ընկերութեան սպասարկութեան:

Ապա՝ պատասխանատու պաշտօններ վարած էր ամերիկեան եւ ֆրանսական այլ բազմաթիւ ուսումնասիրական հաստատութեանց մէջ: Կարեւոր դեր կատարած էր Գահիրէի ամերիկեան համալսարանին եւ Իւնեսքոյի ուսումնասիրական սպասարկութեանց եւ ընկերութեանց մէջ:

Անդամ էր «Հանրային կարծիքի ուսումնասիրութեան համաշխարհային ընկերակցութեան» եւ Ամերիկեան ընկերաբանական ընկերութեան: Ամսթերտամի «Կազէթ» թերթին Եգիպտոսի թղթակիցն էր:

«ԹԱՅՄԶ»Ի ՅՕԴՈՒԱԾԸ Զ. ԴՈԼՈՒԽԱՆԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Ամերիկեան «Թայմզ» շաբաթաթերթի վերջին թիւին երաժշտական բաժնին մէջ հրատարակուած է խորհրդահայ երգչուհի Զարուհի Դոլուխանեանի նկարը եւ հետեւեալ գրութիւնը.

— Ամերիկեան բազմալեզու արուեստի աշխարհին մէջ ռուս երգիչները միշտ քիչ են եղած: Գրեթէ քառորդ դար անցած է այն թուականէն ի վեր երբ Շալիափին տուաւ իր երգահանդէսը Մէնհէթընի մէջ: Բ. Աշխարհամարտէն յետոյ առաջին անգամ ըլլալով անցեալ շաբթու Ամերիկա հասաւ երգչուհի Զարա Դոլուխանովա (Զարուհի Դոլուխանեան):

Մէնհէթընի Թաուն Հօլի մէջ իր առաջին երգահանդէսը տուաւ, ծագումով հայ մեծծօ սոփրանօ Դոլուխանովա, որ բեմ եկաւ ադամանդներու մէջ:

Յայտագրին մէջ կային ռուսական երգեր (Զայքովսքիէ, Ռախմանինօֆէ), հայկական ժողովրդական երգեր, Շուպէրթէն ու Շթրաուսէն «լիտ»եր եւն.:

Երգչուհին ունի գունագեղ եւ ճոխ ձայն մը, չափաւոր զօրութեամբ, քնքոյշ՝ վարի նօթերուն մէջ, իսկ ջինջ եւ դիւրասահ՝ բարձր նօթերուն մէջ: Ան դիւրաւ կը տիրապետէ իր շունչին:

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՀԱՍՏԱՏԷ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԵՐԿՈՒ ՄՐՑԱՆԱԿ, ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՒ ԱՆԳԼԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒՈՎ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Ամերիկայի Կեդր. Յանձնաժողովը բացուած կը յայտարարէ թատերական մրցում մը, հայերէն եւ անգլերէն լեզուով, որուն կրնան մասնակցիլ Ամերիկայի եւ արտասահմանի հայ գրողները: Իւրաքանչիւր բաժնին մէջ առաջին հանդիսացողին պիտի տրուի 3775 տոլարի մրցանակ մը:

Այս մրցանակին գումարը գոյացած է ողբացեալ Արտաւազդ Գույումճեանի փոխան ծաղկեպսակի Միութեան ինկած բաժինէն, որ իր այրիին՝ Տիկին Արշալոյս Գույումճեանի փափաքով պիտի գործածուի իբրեւ թատերական մրցանակ, ի յիշատակ իր թատերասէր ամուսինին եւ ի քաջալերութիւն արտասահմանի հայ բեմին:

Մրցումին պայմաններն են.—

Ա) Թատերախաղին նիւթերը առնուած պէտք է ըլլան հայ կեանքէն, գրուած գրական լեզուով եւ վաւերական տաղանդի մը կնիքով, եւ պէտք է գեղարուեստական արժէք ներկայացնեն:

Բ) Թատերախաղին տեւողութիւնը նուազագոյն մէկ ժամ պէտք է ըլլայ:

Գ) Թատերախաղին ձեռագիրը պէտք է Հ. Բ. Ը. Միութեան գրասենեակը հասնի 1 Դեկտեմբեր 1959:

Դ) Ծանօթ գրողներէ բաղկացած դատական կազմերը, մին հայերէնի եւ միւոր անգլերէնի համար, իրենց կը վերապահեն մրցանակ տալու կամ մերժելու իրաւունքը: Իր ատենին պիտի հաղորդուի դատական յանձնախումբերու անդամներուն անունները:

Ձեռագիրը ղրկել հետեւեալ հասցէին.—

Armenian General Benevolent Union of America
250 Fifth Avenue, New York 1, N. Y.

ԼԻՈՆԻ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԸ

Լիոնի Միջազգային Տօնավաճառը «Գործերու գարունը» նշանաբանով, իր դուռները պիտի բանայ Ապրիլ 4, Շաբաթ ժամը 8·30ին եւ պիտի փակէ Ապրիլ 13, Երկուշաբթի ժամը 8·30ին:

1.— Յաւելեալ նոր բաժիններ՝ երկրագործութեան համար, ճամբարի խումբերու տեղափոխութիւն, արդիւնաբերութեանց համախմբում:

2.— Հանրային շինութեանց պիտոյքներու ցուցադրութիւն:

3.— Օտարներու մասնակցութիւնը:

Լիոնի 41րդ տօնավաճառին պիտի մասնակցին 27 երկիրներ՝ անհատ ցուցադրողներով:

Կարգ մը երկիրներ տեղեկատուութեան գրասենեակներ կազմակերպած են, ինչպէս՝ Արեւմտեան Գերմանիա, Պելժիա, Հնդկաստան, Իսրայէլ, Իտալիա, Լիւքսեմպուրկ, Մոնաքօ, Հոլանտա, Փորթուկալ, Շուէտ եւ Զուիցերիա:

Հնդկաստան եւ Իսրայէլ առաջին անգամ ըլլալով կը մասնակցին Լիոնի Տօնավաճառին:

4.— Լիոնի Տօնավաճառէն որեւէ գնում ընողի պիտի տրուի յատուկ ցուցանշան:

5.— Օդային գիծեր.

Փարիզ – Լիոն օդանաւային յատուկ սպասարկութիւն մը պիտի հաստատուի ամէն օրուան համար: Գիները. երթուդարձ՝ 18·000 ֆրանք միայն երթ՝ տասը հազար ֆրանք:

Ապրիլ ութին՝ Պրիւսէլ – Լիոն մասանուոր օդանաւ: (Զեկոյց)

ՎՐԻՊԱԿ.— «Յառաջ»ի Ապրիլ 2ի թիւին մէջ, Պ. Հայկ Թօփաքեանի յօդուածի մէջ, էջ Բ., 7րդ պարբերութիւն, Գ. տող. «դուրս կը մնան Դանիա եւ Սպանիա,...» կարդալ՝ «դուրս կը մնան Ֆինլանտա եւ Սպանիա...»: Գ. էջ. Ա. սիւնակ, 28րդ տող «փոխանակ երկրի անհատներու տնտեսութեան» կարդալ՝ «փոխանակ երկիր անդամներու տնտեսութեան»:

պարտադրող ժողովուրդի կեանքում, յղկել են նրա համար թատերական լեզու եւ գրականութիւն, պահանջ դարձնելով նրա համար այն ինչ որ սկզբնաւորութեան մէջ մի ժամանց է եղել միայն:

Եւ այս կամ այն ամիրայի տանը սկըսուած հայ թատերական ծնունդը հերթական մի քանի խափանումներից յետոյ, հիմնաւորուել ու ձեւակերպուել էր արդէն Կովկասում, ուր վաղուց ի վեր ծաղկում էր մի ստուար Հայութիւն, որը թէեւ դուրս էր Հայաստանից եւ որը սակայն պահպանել էր իր տոհմիկ կերպարանքն ու հոգեկան գիծերը, իր լեզուն, որին անընդհատ յղկում էր ու մշակում շնորհիւ գրչի վարպետների մի ամբողջ փաղանգի եւ որտեղ ապաստան եւ զարգանալու բնականոն հնարաւորութիւն գտաւ, Պոլսոյ իր իսկ ստեղծած բեմերից վտարուած մի ստուար խումբ ոչ սովորական տաղանդով օժտուած վարպետների:

Այդ անունները փառահեղ են ոչ միայն իրենց արուեստով, այլեւ իրենց արգելք չճանաչող գործունէութեամբ, եւ նրանց փառքի հեռաւոր շուքն է, որ այսօր խրթան ու զօրավիգ է հանդիսանում, ինչպէս պատուոյ գործի արժէք ունեցող մի սրբազան պարտադրութիւն, այսօրուայ հայ ազգային թատրոնի երիտասարդ զինուորեալ ուժերին, իբրեւ հայ թատերական արուեստի ճակատը զարդարող լուսարձակ ադամանդներ:

Այդ անունները պէտք էլ չկայ թուել այստեղ, այդ մի տեսակ վիրաւորանք կը լինէր շնորհակալ հայ ժողովուրդի միշտ վառ յիշողութեան համար: Եւ այդ անունները եղան եւ կը մնան իրա տեսակի բեւեռային աստղեր մեր նոր թատրոնի իւրաքանչիւր դերասանի նորածագ երկինքը լուսաւորելու համար:

ՎԱՀՐԱՄ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (379)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

ԼԱ.

ԱՍՏՂԱԲԵՐԴ

Զափազանց հիւրասէր, ուրախ, անհոգ եւ պաղ մարդիկ էին: Մի հալածանքի պատճառով նրանք գաղթել էին Սպահանի կողմերից եւ անցել էին դէպի Աւղանիստանի անապատները: Խօսում էին պարզ հայերէն, պահպանել էին Լուսաւորչական կրօնը, ման էին ածում իրանց հետ շարժական եկեղեցի եւ քահանաներ: Թէ ի՞նչ պատմական հանգամանքներից ըստիպուած, կամ ո՞ր ժամանակներից ըսկըսել էին նրանք թափառական կեանք վարել, — այդ դժուար էր ստուգել, միայն այդքանը պարզ էր, որ նրանք դարերի ընթացքում այնքան էին փոխուել, որ բոլորովին սեփականել էին իրանց բօշաների սովորութիւնները: Կարօն համարեա սիրահարուեցաւ նրանց վրայ. մենք դժուարութեամբ կարողացանք բաժանել նրան այդ թափառականներից:— Ահա այդ հայ – բօշաներն էին գլխաւորապէս Ռափայէլի նամակի առարկան:

Ես անհամբերութեամբ լսում էի. Ասլանը նայեց իր ժամացոյցին եւ շարունակեց.

— Կարօն իր ընկերների հետ՝ երբ հասնում են Հնդկաստան, մոռանում են այն ուխտը, որ հանդիսաւոր կերպով յայտնեցին՝ Նիւ Եորքից մեկնելու միջոցին, վերջին ճաշի ժամանակ, իրանց բարեկամների շրջանում, — այո, մոռանում են եւ հրապուրւում են բոլորովին այլ մտքերով: Նրանք նախ մտնում են Ջաւա կղզու Բաթաւիա քաղաքը, որտեղ բնակւում էր Ռափայէլի մայրը եւ նրա ազգականները:

Այդ քաղաքում կային նշանաւոր հայ վաճառականներ եւ հարուստ հայ կալուածատէրներ, որոնք իրանց սեփական դաստակերտներում շաքարի եւ լեղակի գործարաններ ունէին: Դրանք Շահ – Աբասի Սպահան տարած գաղթականներիցն էին, որոնք ԺԸրդ դարու սկզբում թողեցին Սպահանը եւ գաղթեցին Ջաւա կղզու վրայ:

Բացի Բաթաւիայից, որ կղզու մայրաքաղաքն է, Ջաւայի միւս փոքրիկ քաղաքներում եւս, ինչպէս են՝ Սուրբայիա, Չրիբօն, Թըգալ, Բանիումաս, Ջըպարա, Սըմարանդ եւ այլն, կային նոյնպէս հայ գաղթականներ, որ ապրում էին Հոլանդացոց իշխանութեան ներքոյ եւ պարապւում էին հողային արդիւնագործութեամբ: Անջատուած լինելով Հայաստանից, այդ հեռաւոր կղզու վրայ, դեռ նրանց մէջ վառ էր պահուած սէրը՝ թէ դէպի իրանց ազգը եւ թէ դէպի իրանց հայրենիքը: Եթէ հեռուից այլ կերպով չէին կարողանում օգնել իրանց ազգին, բայց փող չէին խնայում:

Կարօն ծանօթանում է կղզու հարուստներից մի քանիսի հետ: Այստեղից երեքը միասին անցնում են Հնդկաստանի միւս քաղաքները, եւ ամէն տեղ, ուր հայ գաղթականներ էին բնակւում: Լինում են Կալկաթայում, Սինկափուրում, Դաքայում, Չիչրայում, Մադրասում, Բասրայում, Սուրաթում, Բօմբայում, եւ ուրիշ շատ տեղերում: Տարածուելով Հնդկաստանի ընդարձակ թերակղզու վրայ, հայ գաղթականները իրանց ձեռքն էին առել երկրի վաճառականութիւնը ու հարստութիւնը: Փողի հարստութեան հետ, նրանք պահպանել էին եւ ազգային զգացմունքների հարստութիւնը, որի ապացոյցը կարող են լինել այն նշանաւոր բարեգործութիւնները, որ զանազան ժամանակներում կատարել են Հնդկաստանի Հայերը: Գուալիէրում մեր երիտասարդները ծանօթանում են հայազգի զօրապետ Կօռնէլ Յակոբի հետ, որ մեծ դեր էր խաղում:

— Կարօն դեռ Ամերիկայում եղած ժամանակ, երբ խօսւում էր Հնդկաստանի Հայերի մասին, նա միշտ այն միտքն էր յայտնում, թէ Հնդկաստանի Հայերին, չնայելով նրանց հարստութեանը, պէտք է կորած համարել:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ԹԱՂԱՊԵՏԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Իսիի մէջ թաղապետական խորհուրդի անդամ ընտրուած է Պ. Մարտիրոս Գարակէօղեան, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի գործունեայ անդամներէն:

Սէն – Կրասիէնի քաղաքապետ ընտրուած է Սէն է Ուազի նախկին երեսփոխան Տօքթ. Լեւոն Յովնանեան:

Ալֆորվիլի մէջ թաղապետական խորհրդական ընտրուած է Պ. Կարպիս Գայիշեան, Սանուայի մէջ թաղապետական խորհրդական ընտրուած է Պ. Հայկ Ստեփանեան:

Փուասիի քաղաքապետ ընտրուած է Պ. Թուղլաճեան:

Վերտէօնի մէջ ընտրուած է Պ. Հայկ Գրբրքճեան:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Իսիէն Պ. Ոսկեան Ղուկասեան իր ընտանիքին ապաքինման առթիւ կ'ընէ հետեւեալ նուէրները.— Երկու հազար Ֆր. Իսիի Խրիմեան դպրոցին, երկու հազար Ֆրանք Կապ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղին: (Ստանալ Պ. Ե. Ատանալեանէ), Երկու հազար Ֆրանք Մշակոյթի Տան, երկու հազար Ֆրանք Հանգստեան տուներուն: (Ստանալ «Յառաջ»էն) եւ երկու հազար Ֆրանք «Յառաջ»ի բարդաւաճման:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Օրիորդ Սրբուհի Պիւլպիւլեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Պիւլպիւլեան, Այրի Տիկին Պերճուհի Նշանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Արշաւիր Գաբրիէլեան եւ զաւակները, Օր. Իրիս Պիւլպիւլեան, ինչպէս նաեւ համայն ընտանեկան պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակով կամ փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր եւ մեծ մօր՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՏԻՐՈՒՀԻ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆԻ
(Ծնեալ Գասպարեան)

մահուան առթիւ:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Պետրոս Պետրոսեան եւ զաւակները չորս հազար Ֆրանք կը նուիրեն Մշակոյթի Տան, իրենց քեռօր Պ. Գրիգոր Մանտիկեանի (Օռտուցի) մահուան առթիւ: Նոյն առթիւ Տէր եւ Տիկին Յովսեփ Նալջաճեան հազար Ֆրանք կը նուիրեն Մշակոյթի Տան, Ճարաճեան ընտանիքը հազար Ֆրանք Մշակոյթի Տան: Տիկին Անժէլ (Օռտուցի) երկու հազար Ֆր. Մշակոյթի Տան, Այրի Տիկին Հայկ Աչըքկէօզեան երկու հազար Ֆրանք Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՀԱՄԱՋԳԱՅԻՆԻ
ԱՄՍՕՐԵԱՅ ԵՐԵԿՈՅԹՆԵՐԸ

Լսարանին հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ 4 Ապրիլ, Շաբաթ գիշեր, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Բիւ Պլէօ, մէթրօ Քատէ:

Դասախօս՝

ՓՐՈՖ. ՖՐ. ՖԷՅՏԻ

Նիւթը՝ Տեսութիւն մը համեմատական քերականութեան մասին:

Դասախօսութեան սկիզբը հայկական նուագ եւ թէյի սպասարկութիւն: Մուտքը ազատ է: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ

Համազգայինի ընդհանուր ժողովը

Տեղի կ'ունենայ 5 Ապրիլ, Կիրակի կէս օրէ ետք, ժամը հինգին, Ահարոնեան Ակումբը, (26 Բիւ տէ Քոնվալէսան):

Օրակարգ.— Ա) Անցեալ շրջանի հաշուետուութիւն: Բ) Նոր վարչութեան ընտրութիւն:

Բոլոր անդամներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
THÉATRE MUNICIPAL
DE VILLEURBANNE

Կազմակերպուած

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՇԱԿԵՐՏՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Ուրբաթ, Ապրիլ 3, ժամը 20·30ին

Կը ներկայացուին

1.— ԱԴՈՒԱՐԴ ԻՇԽԱՆ
(Տռամ Հայ – Մակեդոնական շրջանէն)

2.— L'article 330, G. Courteline
(Comédie en un acte)

3.— ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐԸ
(Կատակերգութիւն)

Տոմսերու վաճառում նոյն օրը՝ սրահի մուտքին:

Կառքով վերադարձը ապահովուած է:

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նոյն ներկայացումը Կիրակի (Ապրիլ 5) ժամը 15·30ին,

THEATRE MUNICIPAL DE VIENNE

Imprimerie Spéciale
du Journal "Haratch"

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Եղանակի վերջին պարահանդէսը կազմակերպուած Վէինի – Էսրէսէնի (Քէմփի), երիտասարդներու միութեան կողմէ: Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9ին, Սալ տէ Ֆէթի սրահներուն մէջ:

Հայկական մտերմիկ եւ ընտանեկան մթնոլորտ, մասնակցութեամբ՝

ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ (Փարիզէն) եւ
ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ (Փարիզէն)

Առաջնակարգ նուագախումբ եւ ժողովրդական գիներով ճոխ պիւֆէ:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅ

Քաջալերելու համար փարիզահայ թատերագիր՝

ԳՐԻԳՈՈՐ ՎԱՀԱՆԻ
Թատերական գործունէութիւնը

3 Ապրիլ, Ուրբաթ երեկոյ, ժամը 9 ին:

SALLE PAUL FARALICQ
21, RUE YVES TOUDIC

Արտասանութիւն, երգ, թատերական բաժին:

AU BEAU NOYER

Salles de séjour — Penderies - literie
Chambres - cosys — Cuisines laquées
Salons-tapisserie — Fauteuils-canapés-lit

ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԸ ԽՕՍԻՆՔ
ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐՈՒ ՄԵԾ
ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ՁՐԻ ՅԱՆՁՆԵԼԻ ՖՐԱՆՍԱՅԻ
ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԸ

185, BD. J. JAURES
15, AV. A. MORIZET
Boulogne - Billancourt
Métro : MARCEL SEMBAT
Mol. 06-03 et 60-38

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Հ. Յ. Դ. Արամ – Միսաքեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Ներկայանալ անդամատետրերով:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. հետեւեալ խումբերը եւ ենթակոմիտէները ժողովի կը հրաւիրուին, ուր ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէն:

Հայաստան, Գէորգ Չավուշ, Վռամեան, Համազասպ, Ապրիլ 4, Շաբաթ օր, ժամը 21ին: Պարտաւորիչ է բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. հետեւեալ ենթակոմիտէներն ու խումբերը ժողովի կը հրաւիրուին, ուր ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէն:

Ընկ. Կարօ, Թաթուլ եւ Նիկոլ – Դուման, Ապրիլ 5, Կիրակի, ժամը 15ին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէն: Եւ կը խնդրուի ընկերներէն ճշդապահ ըլլալ: Կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Բաֆֆի» խումբի ընկերական ժողովը, այս Ուրբաթ ժամը 21ին, Ռէժանի վերնայարկը: Կարեւոր օրակարգ:

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, ընկեր Փափազեանի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ:

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Հայր. Միութեան ընդհ. անդամական ժողովը, այս Շաբաթ երեկոյ, Պ. Սիմոնեանի սրճարանը: Կը խնդրուի ընկերներէն ներկայ գտնուիլ (Վա. լանս):

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԷԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ալֆորվիլի խումբին կողմէ, այս Կիրակի ժամը 16էն 22, Ազգ. Տան սրահը, 32 Բիւ տը Թրէվիզ:

Հաճելի մթնոլորտ:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ 44ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԿԻՐԱԿԻ, 5 ԱՊՐԻԼ, ԺԱՄԸ 15ԷՆ 24

CERCLE MILITAIRE — PLACE ST. AUGUSTIN

Ա. մաս.— Ժամը 15էն 18, ՀԱՆԴԷՍ – ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ

Վերին հովանաւորութեամբ Մարեշալ ԺԻՒԷՆԻ

Նախագահութեամբ ՌԷՅՄՕՆ ԹՐԻՊՈՒԼԷԻ

Նախարար նախկին ռազմիկներու

Զինուորական նուագախումբ — Ֆիլմ երկրէն, ժողովրդական պարեր տարազով, ղեկավարութեամբ Օր. ԹԵՐԷԶ ՔԷՕՇԿԷՐԵԱՆԻ

Պիտի խօսին՝ Գ. ԲԱԼԱՅԵԱՆ, ՅՈՎՀ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ, ՏԱՏԵԱՆ, Օր. ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ, ԽԼՈՅԵԱՆ

Բ. մաս.— Ժամը 18էն 24

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ - ԽՐԱԽՃԱՆՔ

GONGOND ՈՒԹ ՀՈԳԻՆՈՑ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ

(Sous la direction de KASSAPIAN - Exculsivité «Reo Recording Artist»

De retour du Canada se produit la première fois à Paris

Formation Typique de Jazz Sud-Américain

TANGOS sous la direction du célèbre Jacques VALENTE

AMBIANCE

ԱՊՐԻԼ 5ԻՆ ԲՈԼՈՐԴ՝ ՍԷՐՔԼԸ ՄԻԼԻԹԷՐ տօնելու համար Վասպուրականի յաղթանակը:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած ԹՈՔԱՏԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Եւ Ռոնի – Սու – Պուայի ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Ի նպաստ ՊԱԼԱՔԵԱՆ ՍՐԲԱԶԱՆԻ և ՎԵՑ ՔԱՀԱՆԱՆԵՐՈՒ ՇԻՐՄԻՆ ԿԱՌՈՒՑՄԱՆ

Հովանաւորութեամբ եւ նախագահութեամբ Կաթ. Պատուիրակ

ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ Կը խօսի Պ. Յ. ՏԷՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Շաբաթ, Ապրիլ 4, երեկոյեան ժամը 8·45ին, Փօլ Ֆարալիքի սրահին մէջ, 21 Իվ – Թուտիք, Փարիզ, մէթրօ՝ Ժաք Պոնսէրժան

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ Փարիզի երիտասարդ արուեստագէտներու: Երգ, նուագ, պար ղեկավարութեամբ

Տիկին ՔԻՒԹՆԷՐԵԱՆԻ Խօսնակ Ե. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

Կը ներկայացուի նաեւ Հայաստանէն նոր եկած ֆիլ մը

ՄՕՐ ՄԸ ՍԻՐՏԸ Մուտք 400 եւ 300 ֆրանք

Տոմսերը կը ծախուին Փարիզի եւ արուարձաններու հայկական եկեղեցիները եւ Սամուէլեան, Պարսամեան, Բալուեան գրատունները:

Օթօքարը Իսիէն կը մեկնի ժամը 20·05 ին:

ՅՕ ԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆ

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ

Հովանաւորութեամբ

M. M. HERZOGի Haut Commissaire à la Jeunesse et aux Sports

Նախագահութեամբ

M. E. BECARTի, Inspecteur Général des Colonies de Vacances

12, Ապրիլ, ժամը 15·30ին

Հանդէսին մուտքին տոմս չի գտնուիր: Պարսամեան, Հ. Բալուեան եւ Յառաջի Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ Դիմել գրատուններ՝ Հ. Սամուէլ, Մ. խմբագրատունը, ինչպէս նաեւ մասնաճիւղերուն մօտ:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ՆԱԽԿԻՆ ՍԱՄԱԹԻԱՑԻՆԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ

Կիրակի, Ապրիլ 5, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր

SALLE DES AMBASSADEURSի Շքեղ սրահներուն մէջ:

Պատուոյ նախագահութեամբ՝ Պ. ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆԿԵԱՆԻ

Մասնակցութեամբ BACHICHA նուագախումբին

Զանազան հաճելի անակնկալներ ի մէջ այլոց Միս Սամաթիայի եւ պատուոյ օրիորդներու ընտրութիւն:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, կարող արուեստագէտներու կողմէ:

Միութեան վարչութիւնը կը հաղորդէ որ նկատի ունենալով նախատեսուած հոծ բազմութիւնը, ժամը 19·30էն վերջ չի կրնար վերապահել այն սեղանները որոնք կանխաւ արձանագրուած են:

Ճոխ պիւֆէ

Սեղաններուն համար հեռախօսել՝ TRU. 09-67 GUT. 51-84 PYR. 60-98 BOT. 63-97

La Société du Bain de Vapeur de la Pierre Levée

4 bis, Rue de la Pierre Levée, Paris 11e

MÉTRO : RÉPUBLIQUE, OBERKAMPF, GONCOURT TÉL. OBE. 12-51

Կը տեղեկացնէ իր յաճախորդներուն որ ասկէ ետք հաստատութիւնը, փակ է այր մարդոց համար Հինգշաբթի օրերը եւ բաց է երեքշաբթի օրերը ժամը 14էն 23

ԲԱՑ ՕՐԵՐ

Կիներու համար	Այրերու համար
Երկուշաբթի, Չորեքշաբթի, Ուրբաթ	Երեքշաբթի 14էն 23
ժամը 11էն 23	Շաբաթ, 9էն 23

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 փր. վեց. 2200

Արտասահման՝ տարեկան 5000 փրանք: Հատը 20 փր.

ՇԱԲԱԹ 4 ԱՊՐԻԼ

SAMEDI 4 AVRIL 1959

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8361 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4262

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՆԵՐԳԱՂԹՈՂԻ ՄԸ ՈԴԻՍԱԿԱՆԸ

Վերջերս Փարիզի մէջ լոյս տեսաւ Ֆրանսերէն գիրք մը, — 224 էջնոց, — որուն տիտղոսն է «Պիտի չվերադառնամ Խորհրդային Միութիւն»:

Հեղինակը՝ Տիգրան Իրանեան (կեղծ անուն մը անշուշտ), Պոլսոյ Ֆէրիգիւղ թաղամասին մէջ ծնած Հայ մըն է, որ երկրորդական կրթութիւնը ստացեր է Բանկալթիի Մխիթարեանց վարժարանին մէջ: Յետոյ ընտանեօք հաստատուած Ալեքսանդրիա (Եգիպտոս):

Բարձրագոյն ուսում ստանալու համար 1930ին եկեր է Փարիզ: Հետեւեր է ճարտարապետութեան, բնակելով Սիթէ Իւնիվէրսիթէի Հայկական տան թիւ 48 սենեակը:

Փարիզի մէջ Սորպոնի ուսանող հայ ընկերոջ մը հետ յաճախեր է Վավէն փողոցի համայնավարական բջիջը: Դարձեր է թունդ համայնավար եւ այն հաստատ հաւատքն է գոյացուցեր, որ «խորհրդային վարչաձեւի հաստատումով վերջ են դտած ընկերային անարդարութիւնները ...»:

1933ին առանց ուսումն աւարտելու վերադարձեր է Աղեքսանդրիա, ուր ամուսնացեր է Հայուհիի մը հետ (Ալա) եւ ունեցած աղջիկ մը եւ մանչ մը:

1947ի ներգաղթին՝ հակառակ կնոջ եւ զաւակներու թախանձանքին՝ զանոնք լրքելով՝ մինակը գացեր է Հայաստան ռուսական Պոբեդա (Փոպետա) շոգենասով եւ հաստատուած Լենինական:

1948ին ամուսնացեր է Հրանոյշ անուն ուսուցչուհիի մը հետ, որ իրեն պարզեւեր է մանչ զաւակ մը: 1954ին կինը խելագարեր է:

Իբրեւ ճարտարապետ զանազան աննշան պաշտօններ վարելէ եւ ժամանակ մըն ալ անգործ մնալէ ետք, Տիգրան Իրանեան ի վերջոյ ակամայ մտեր է Չեկայի լրտեսական բաժնին մէջ: Այդ վտանգաւոր ճիւղին համար մասնագիտական անհրաժեշտ դիտելիքները ստանալէ վերջ, կեղծ անունով եւ անցագրով եւ Վիէննայի ճամբով դրկուեր է Փարիզ, Թուր, Մարսէյլ եւ Ավինեոն: Ու Վենետիկէն նաւ նստելով 1955ի ամառը հասեր է Պոլիս, պաշտօն ունենալով տեղեկութիւններ քաղել Թուրքիոյ զինուորական յատակագիծերուն մասին ...

Պոլսոյ մէջ նշանուեր է հայ ուսուցչուհիի մը հետ: Ներկայ եղեր է «Սեպտեմբեր 6»ի դէպքերուն: Օրին մէկն ալ յանկարծ օդանաւով մեկներ է Պէյրութ, ու անկէ Եգիպտոս, ուր իմացեր է որ կինը ուրիշի մը հետ ամուսնացեր է իր Հայաստան մեկնելէն անմիջապէս վերջ: Ամուսնացեր է նաեւ աղջիկը: Տղան կ'ապրի եղեր խորթ հօրը տան մէջ:

Քանի մը օր վերջ հեռացեր է նաեւ Եգիպտոսէն:

Բեկանուած ու հիասթափ՝ երկար ատեն հոգեպէս տանջուելէ վերջ՝ ուզելով միանգամ ընդ միշտ ձերբազատուիլ Չեկայէն ու լրտեսութեան անպատիւ պաշտօնէն՝ որոշեր է այլեւս չվերադառնալ Խորհրդային Միութիւն: Որպէսզի իբրեւ «ազատ մարդ» ապրի այսուհետեւ:

Այս է ահա — համառօտ գիծերով — բովանդակութիւնը այս գրքին, որ գրուած է մաքուր Ֆրանսերէնով եւ կը կարդացուի մէկ շունչով:

Հեղինակը ջանացած է ըլլալ վերջին ծայր առարկայական: Առանց չափազանցելու, տուած է իսկական պատկերը խորհրդային վարչաձեւին: Ու ճշմարիտ հայրենասէրի մը սրտցաւութեամբ կը նկարագրէ այն կեանքը, որ պարտադրուած է Հայաստանի ժողովուրդին:

Գրքի վերջաւորութեան դառնութեամբ կ'անդրադառնայ իր խորտակուած կեանքին: Կ'ըսէ թէ հայրենասիրական ի'նչ մաքուր զգացումներով տոգորուած էր, որ ինք եւ ընկերները գացեր էին դէպի մայր — հայրենիք:

Ու ահա՛ իր եզրակացութիւնը.

«Սակայն փոխանակ եղբայրօրէն ընդունելու, մեզ նկատեցին իբրեւ օտարականներ ու թշնամիներ, որոնցմէ պէտք է զգուշանային: Մեզմէ շատեր Սիպերիա աքսորուեցան, որովհետեւ իրենց ցաւն էին յայտնած հանդէպ իրականութեան մը, որ չէր համապատասխաներ իրենց երազին: Մատնութիւններ, լրտեսութիւններ. ահա՛ թէ ի'նչ կուտար մեզի կարծեցեալ ազատարար վարչաձեւը: Տեսայ անարդարութեան, բռնակալութեան տիրապետութիւնը: Տեսայ թէ ինչպէս մարդը ամենայետին կենդանիէն աւելի ստոր կը նկատուէր: Տեսայ հակամարդկային վարչաձեւ մը, որ կը գործէ ոստիկանութեան եւ գողերու միջոցաւ: Տեսայ՝ ինչ որ երբեք չէի կարծեր տեսնել»:

Ու կ'աւելցնէ.— Ազատութեան յարգը գիտնալու համար պէտք է ճանչցած ըլլալ խորհրդային գերութիւնը:

Չեկայի նախկին գործակալ ծանօթ Ազաբեկովէն տասնեակ տարիներ վերջ, ահա՛ ուրիշ Հայ մը եւս, որ կը պարզէ բոլշեւիկեան դրախտի իսկական դիմագիծը:

Խորունկ ցաւով կարդացինք այս գիրքը:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՈՒԽՏԻ ԺՈՂՈՎԸ

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ.— Մեր դուռը միշտ բաց կը պահենք պարկեշտ բանակցութեանց համար Խ. Միութեան հետ:

Ինչպէս գրած էինք, Ատլանտեան Ուխտի հանդիսաւոր նիստը բացուեցաւ Հինգշաբթի օր Նախագահ Այզընհաուրի ճառով:

Այզընհաուրը յիշեց Ս. Ղուկասի աւետարանը եւ ըսաւ.— «Երբ զօրաւոր մարդը կը պաշտպանէ իր պալատը, ժողովուրդը խաղաղութեան մէջ կ'ապրի»:

Նախագահ Այզընհաուրը անգամ մը եւս ապահովեց որ Մ. Նահանգները միշտ պատրաստ են շարունակելու բանակցութիւնները եւ ներկայացնելու հաստատուն առաջարկներ գործադրելի լուծումներու յանգելու համար:

Նախագահ Այզընհաուրը իր ճառին ընթացքին պատմականն ըրաւ Ատլանտեան Ուխտին որուն տասներորդ տարեդարձն է: Ըսաւ որ մէկ պետութիւ առանձին երբեք պիտի չկարենար դիմադրել «նոր բռնատիրութեան» մը որ ասպարէզ կը կարդայ արդարութեան եւ ազատութեան:

Նախագահը շեշտեց թէ պէտք է շարունակել բանակցութիւնները. ինչպէս նաեւ գտնել նոր առաջարկներ Գերմանիոյ հարցին, եւրոպական ապահովութեան համար: Նախագահը կը գտնէ որ տեւական խաղաղութեան եւ համաշխարհային արդարութեան առաջնորդող ճամբան կրնայ կառուցուիլ միայն շնորհիւ քաջութեան, զոհողութեան եւ յարատեւութեան:

Այզընհաուրէն ետք խօսք առին Հերթեր, որ արտաքին նախարար՝ Տըլըսը կը փոխարինէ, Լընս՝ Հոլանտայի արտաքին նախարարը եւ Ուխտին ընդհ. քարտուղարը՝ Փոլ — Անրի Սփաք:

Սփաք ըսաւ թէ դիւանագիտական պարտութիւն մը Պերլինի մէջ պիտի նշանակէր Արեւմուտքի անկման սկիզբը: «Պէտք է ըլլանք աւելի վճռական քան երբեք, զօրացնենք մեր հաւաքական ճիգը, ամրապնդենք քաղաքական մեր համախոհութիւնը, եւ տարածենք մեր գործակցութիւնը այն բոլոր մարզերուն մէջ ուր հասարակաց շահը խնդրոյ առարկայ է»:

Հ.Մ.Ը.Մ.Ի

ՄԻՋ — ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԱՅԻՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆԵՐԸ ՀԱԼԷՊԻ ՄԷՋ

30·000 ՀՈԳԻ ՆԵՐԿԱՅ ԵՂԱԾ ԵՆ

Պէյրութի վերջին թղթաբերէն (*Ազդակ*, Մարտ 31) հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը քաղենք Հ. Մ. Ը. Մ.ի Զատկուան աւանդական հանդիպումներուն մասին.

ՀԱԼԷՊ ՏԻՐԱՑԱՒ ՖՈՒԹՊՈԼԻ ԲԱԺԱԿԻՆ ՅԱՂԹԵԼՈՎ ՊԷՅՐՈՒԹԻ (3 — 2): ՊԱՍՔԷԹՊՈԼԻ ՄԷՋ, ՊԷՅՐՈՒԹ ԵՒ ԹԵՀՐԱՆ ՄՆԱՑԻՆ ԱՒԱՐՏԱԿԱՆ: ՀԵԾԵԼԱՐՇԱՒԸ ՇԱՀԵՑԱՒ ՊԷՅՐՈՒԹ, ՓԻՆԿ — ՓՈՆԿԸ՝ ՀԱԼԷՊ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի միջ — մասնաճիւղային 32րդ հանդիպումները բարոյական թէ նիւթական տեսակէտէն կոտրեցին նոր մրցանիշ մը: Աննախընթաց երեւոյթի մը հիասքանչ ականատեսները եղանք այսօր կէսօրէ ետք Հալէպի քաղաքապետարանի դաշտին վրայ, ուր երեսուն հազար հանդիսականներ, հակառակ տեղատարափ անձրեւին, որ տեւեց երկու ժամ, յամառօրէն մնացին իրենց տեղերը՝ ապրելու համար վայելքը Հ. Մ. Ը. Մ.ական շքերթին: Ու երկինք գթաց այս հիանալի ժողովուրդին եւ ժամը 2·30ին անձրեւը յանկարծ դադրեցաւ, օդը բացուեցաւ՝ ցնծութեան ալիքներ բարձրացնելով ամէն կողմ:

Խանդավառութեան եւ ցնծութեան այս ալիքը տիրական էր երեք օրէ ի վեր: Հալէպ դարձեալ ապրեցաւ անմոռանալի օրեր: Հ. Մ. Ը. Մ.ի յաղթահասակ սերունդը, Լիբանանէն մինչեւ Պարսկաստան, ու Սուրիական Նահանգէն մինչեւ Յորդանան ու Եգիպտական Նահանգ, սրբազան ուխտագնացութեան մը հանգոյն եկած էր Հալէպ՝ հայաշատ այս կեդրոնը, իր մկանի ուժին ու հոգեկան անգերազանցելի նուաճումներուն վկայութիւնը տալու:

Շաբաթ եւ Կիրակի կատարուած զտումի մրցումներէն ետք, ամէն ոք սրտատրոփ կը սպասէր Երկուշաբթիին, երբ տեղի պիտի ունենային աւարտական մրցումները եւ աւանդական փառապանծ տողանցքը մեր արիարանց մարզիկներուն:

Երկուշաբթի առտու, բոլոր դէմքերու վրայ տխրութիւն կար: Երկինքը ամպոտած էր եւ անձրեւը սկսած: Կէսօրուան ժամը 12ին, անձրեւը սաստկացաւ: Բայց, արհամարհելով անձրեւն ու ցուրտը, Հալէպի Հայութիւնը փութաց դէպի դաշտ: Մինչեւ ժամը 2·30, անձրեւը շարունակուեցաւ նոյն սաստկութեամբ, բայց ոչ ոք տեղէն շարժեցաւ, մինչ այլ հանդիսականներ հետզհետէ կը հասնէին լեցնելու համար դաշտին բոլոր կողմերը:

Քիչ ետք, երբ անձրեւը դադրեցաւ, դաշտը բերնէ բերան լեցուած էր արդէն: Շուտով հասաւ օրուան հովանաւոր՝ Հալէպի Նահանգապետ Ռիֆաաթ պէյԶրէյք, Հալէպի քաղաքապետը, զինուորական հրամանատարը, բարձրաստիճան սպաներ եւ պետական անձնաւորութիւններ: Օրուան նախագահն էր Բերիոյ թեմի առաջնորդ Գերշ. Տ. Ղեւոնդ Արք. Չէպէեան: Անոնց կողքին, պատուոյ ամպիոնին վրայ տեղ գրաւած էին Տէր եւ Տիկինձորճ Մարտիկեաններ եւ այլ հիւրեր: Օրուան թաղուհին՝ Տիկին Մարտիկեան շրջապատուած էր պատուոյ օրիորդներով:

Նախապէս տեղի ունեցաւ Հալէպ — Պէյրութ Ֆութպոլի Ա. դասի ախոյենութեան մրցումը, որմէ յաղթական դուրս եկան Հալէպի տղաքը (3 — 2) տիրանալով Շրջ. վարչութեան տրամադրած բաժակին:

Մրցումէն ետք, եկաւ զերագոյն ապրումի պահը: Հ. Մ. Ը. Մ.ական հսկայ փաղանգը, առաջնորդութեամբ Հալէպի սկաուտական հռչակաւոր նուագախումբին, սկսաւ շարժիլ դիմացի կողմէն: Ահ սկսան քակուիլ առաջին շարքերը ջլապինդ ու յաղթաքայլ Հայորդիներուն, որոնք խրոխտ ու վսեմ, հետզհետէ տողանցեցին յուզումի հոգեզմայլ վայրկեանները ապրող, անոնց շքերթին մէջ իր ապագայ վառ երազներուն կարելիութիւնը տեսնող հպարտ ժողովուրդի մը առջեւէն, որուն աչքերէն հոսող ուրախութեան արցունքները անիրական պատկերի մը փոխակերպած էին այս տեսարանը:

Երեք հազար մարզիկներ, սկաուտներ, գայլիկներ, արենոյշներ եւ արծուիկներ, անթերի կարգապահութեամբ մը ու գիտակից իրենց ստեղծած անպատմելի խանդավառութեան, տողանցեցին պատուոյ ամպիոնին առջեւէն եւ պատուի առին օրուան մեծ հիւրերը:

Քիչ յետոյ, ամբողջ խումբը հաւաքուեցաւ դաշտին մէջ, մէկ ծայրէն միւսը, գունագեղ ծաղիկներու բուրաստանի մը վերածելով զայն: Ընդհ. խմբապետի սուլիչի մէկ ազդանշանին վրայ, երփներանգ ծաղկաստանը յանկարծ շարժեցաւ դէպի առաջ: Հայորդիներ էին, որոնք կուգային դէպի իրենց ժողովուրդը, զերագոյն մատուցումի մը խորհուրդով:

Տողանցքէն ետք, տեղի ունեցաւ մրցանակաբաշխութիւնը, ձեռամբ Տիկին Մարտիկեանի:

ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

ԻՍՐԱՅԷԼ ԶՕՐԱԿՈՉ ԿԸՆԷ, ՍՈՒՐԻԱ ԿԸ ՀԵՏԵՒԻ ՆՈՅՆ ՕՐԻՆԱԿԻՆ

Առաջին առթիւ երբ Իսրայէլ զօրակոչի հրաման տուաւ, մեծ յուզում ստեղծուեցաւ Մերձաւոր — Արեւելքի մէջ: Այս հրամանէն ճիշդ երկու ժամ ետք, Սուրիա իր կարգին զօրակոչ կ'ընէր: Դամասկոսի եւ Գահիրէի ձայնասփիւռի կայանները կը հրահանդէին «արձակուրդի մէջ գտնուող բոլոր զինուորականներուն որ անմիջապէս իրենց զօրամասին միանան»: Քիչ ետք յուզումը իջաւ երբ յայտնի եղաւ որ Իսրայէլ զինուորական որեւէ ուրիշ միջոց ձեռք չառներ: Իսկ Ա. Մ. Հ. ձայնասփիւռը կը վստահեցնէր.— «Ա.Մ.Հ.ը կը յաղթէ Իսրայէլի պատերազմի պարագային»:

Նոյն ատեն Պէյրութի մէջ բացուեցաւ Արաբական Լիկայի ժողովը գլխաւոր նը-պատակ ունենալով վերահաստատել բարեկամական յարաբերութիւնները արաբական երկիրներու միջեւ: Ժողովին չեն մասնակցիր Իրաք, Թունուզ եւ Յորդանան:

Իրաքի բացակայութիւնը զարմանք չպատճառեց: Բոլորին համար այլեւս յստակ է թէ արաբական աշխարհը երկու ընդդիմադիր ախոյեաններ ունի.— Մին՝ (Նասր) չէզոք ազգայնականութիւնը միւսը՝ (Քասրմ) համայնավարամիտ արաբականութիւնը: Թունուզ չիմասնակցիր որովհետեւ չընդունիր որ Նասր ներկայացնէ ամբողջ արաբական աշխարհը: Յորդանան, իր կարգին, շատ համակիր չէ Նասրի:

Ամէն պարագայի մէջ Իսրայէլի զօրակոչի հրամանը զարմանք կը պատճառէ բոլոր շրջանակներուն մէջ: Որեւէ ձեւով Իսրայէլ վտանգի չէր մատնուած այս միջոցին եւ Դամասկոսի «Ալ Վապապ» թերթը կը գրէ.— «Դաւադրութիւն մըն է Իսրայէլի եւ Քասրմի միջեւ, Ա. Մ. Հ. վրայ յարձակելու համար»: Կը նկատուի նաեւ թէ Իսրայէլի առած այս քայլը նը-

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԻՒԹԵՐ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ՄԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ

Հայ կամաւորական չարժման յաջողութիւնը արդիւնքն ըլլալով Ազգային Միութեանց գործունէութեան, բնական էր որ Լեգէոնի հրամանատարութիւնը եւ հայ զօրքը միշտ կապ պահէին ազգային չըրջանակներուն եւ կազմակերպութիւններուն հետ :

Մինչ Լեգէոնը Կիպրոս կը կենար, կըղզիին գաղութը եւ մասնաւորապէս Նիկոսիոյ հայրենակիցները չերմօրէն վերաբերուեցան լեգէոնականներուն հանդէպ : Երբեմն, հանդիսութեանց պարագային, կ'այցելէին բանակատեղին պատասխանելով հրամանատար Ռոմիէոյի հրաւէրին : Ցիշատակելի եղաւ 1918ի Վարդավառը նանց ուրնակատարութիւնը որու ընթացքին լեգէոնին տղաներն հանդիսատես ներն խանդավառեց :

Սակայն Գահիրէի Ազգային Միութեան հետ է որ զինուորական իշխանութիւնը գլխաւորապէս յարաբերութիւն մշակեց, ինչպէս կը վկայեն պատերազմական նախարարութեան թղթածրարները : Եգիպտահայութիւնը կարեւոր գաղութ մը կը ներկայացնէր, հաստատուած երկրի մը մէջ որ կը հանդիսանար պատրաստելու հանգրուանը կիպրոսի եւ Փարիզի միջեւ երթուղարձերուն համար :

Արդէն Լեգէոնի կազմութենէն առաջ, Ազգ· Միութիւնը Մուսա – Տաղցիներուն զինուորագրման խնդրին հանդէպ ան – տարբեր չէր եղած : Ծովային սպայ ժի – ռոյի տեղեկագիրը, որ նախորդ յօդուածի մը մէջ յիշած ենք, կը յայտնէ թէ մար – զանքի համար արձանագրուողները օրա – վարձք չէին ստանար : Արդ՝ ապաստանարան բանակավայրին անունդը անբաւարար էր· միւս կողմէն Անգլիացիք ձեռական աշխատանք կ'առաջարկէին «չաւ վճարում» այնինքն օրական մէկուկէս Ֆրանքով : Ազգ· Միութիւնը, ըստ տեղեկագրին, 60 ոսկի տրամադրեց, որով կարելի եղաւ, երեք չարաթ չարունակ, իւրաքանչիւր մարզուողին օրական կէս Ֆրանք վճարել : Ներկայիս այդ թիւերը անհաւատալիօրէն չնչին կ'երեւան, բայց պէտք է մտաբերել ժամանակուան դրամին արժէքը : Կարելի՞ է այսօր երեւակայել որ երբ հազարապետ Ռոմիէօնկիպրոս մեկնեցաւ իրեն բացուած առաջին վարկը բանակատեղիին հողաւարձի եւ այլ պէտքերուն համար կը բարձրանար տասը հազար Ֆրանքի : Յետագային ըստացուեցաւ կրկին տասը հազար Ֆրանք եւ ամիսներ յետոյ անգամ մը 10·000՝ անգամ մըն ալ քսան հազար Ֆրանք :

Լեգէոնի կազմութենէն ետք, Գահիրէի Ազգ· Միութեան դերը աւելի չեշտուեցաւ· — Եգիպտոսէն անցնող կամաւոր – ներուն համար աշխատեցաւ հայրենասիրական մթնոլորտ մը ստեղծել : Հիմնեց ապաքինարան մը ուր զինուորական հիւանդանոցէն ելլող կամաւորները կզղուրուելու միջոց ունէին :

1917ի Գարնան, Ազգ· Միութիւնը իրր պատուիրակ կիպրոս ղրկեց անուանի բանաստեղծ Վահան Թէքէեանը, որ քանի մը օր հոն անցուց մերթ կամաւորներուն՝ մերթ սպայակոյտին մօտ հրաւիրուելով :

Հրամանատար Ռոմիէօն յաճախ կը թղթակցէր Եգիպտոսի Ազգ· Միութեան հետ զանազան խնդիրներու շուրջ : Պատերազմական նախարարութեան մօտ իր մէկ նամակին ընդօրինակութիւնը կը գտնուի, նախագահ Տօքթ· Նէվրուզին ուղղուած, չարժական հիւանդանոցի մը կազմութեան մասին :

Իսկ Ֆրանսական ուժերու քննիչ Զօր· Պայուին յարաբերութիւնները Ազգ· Միութեան հետ, կարելի է ըսել թէ երբեմն մտերմական բնոյթ մը կ'առնէին : Իր նամակներէն մէկուն մէջ զօրավարը պատճառաբանելով եւ ստիպողական կերպով խորհուրդ կուտայ Տօքթ· Նէվրուզին որ Ազգ· Միութիւնը պատուիրակ մը ղրկէ Փարիզ, քաղաքական կացութեան տեղեկանալու համար : «Հոն չատ բաներ պիտի խմանաք» կը ղրէ Զօրավարը : Մի – ջանկեալ, ան այլ եւ այլ առիթներով յայտարարած էր որ Լեգէոնը հիւսիսային Սուրիայի մէջ գործածելու ծրագիրը փոփոխութեան ենթարկուած էր : Իսկոյն Ազգ· Միութիւնը կը յանձնարարէ Վահան Թէքէեանին փարիզ մեկնիլ : Անոր ընկերակցութեամբ, Պօղոս Նուպար կ'այցելէ նախարարութեան եւ իր մտավախութիւնը կը յայտնէ թէ Լեգէոնը ոչ հայրենական նպատակի մը կրնար գործածուիլ : Այդ այցելութեան պարագաները պատմուած են ծանուցագրի մը մէջ՝ նախարարութեան կողմէ Եգիպտոս իր դեսպան նատան ուղղուած : Ծանուցագիրը դիժ – գոհութիւն կը յայտնէ որ Զօրավար Պայուն ինքնագլուխ նախատեսութիւններ բրած է, կը հաստատէ որ Հայերը եւ Սուրիացիները իրենց հայրենի չրջաններու ազատագրման պիտի գործածուին եւ կը թելադրէ որ այդ հաստատումը հաղորդուի հրամանատար Ռոմիէոյին լեգէոնականները հանգստացնելու համար :

Փորթ – Սայիտի դէպքը որ պատահեցաւ 1918ի ամառը, ցաւալի տագնապ մը ստեղծեց Ֆրանսական հրամանատարութեան եւ Ազգային Միութեան միջեւ : Շնորհիւ Ֆրանսական դեսպան Պ. Տրֆ – ռանսի ամօքիչ ազդեցութեան եւ փոխադարձ հասկացողութեան, ամէն ինչ վերջապէս կարգի մտաւ եւ Ազգ· Միութիւնը իր ամբողջ կազմով այցելեց Իսմայիլիայի բանակատեղին, ճակատ մեկնող լեգէոնականներուն հրաժեշտ տալու համար :

Աբարայի ճակատամարտէն յետոյ, երբ 1918ի Դեկտեմբերին Լեգէոնը Կիլիկիա ուղղ կոխեց, հոն բոլորովին անկազմակերպ վերապրող հայութիւն մը գտաւ : Առաջին օրէն, հայ սպաներու ցուցմունքներով կազմուեցան Ազգ· Միութիւններ Մերսինի, Ատանայի մէջ որոնք իրր հայութեան ներկայացուցիչ մարմիններ ընդունուեցան դաշնակիցներու կողմէն եւ չանացին յարաբերութիւն հաստատել փարիզի պատուիրակութեան հետ : Իրապէս երկար ժամանակ ստիպուեցան, տեղական տուեալներով եւ հայ ատիճանաւորներու հետ խորհրդակցութեամբ, անհրաժեշտ եւ անմիջական պատասխանատուութիւնները ստանձնել :

Այնուհետեւ Լեգէոնի պատմութիւնը անբաժան է Կիլիկիոյ պատմութենէն : Այլուր դէպքերը իրարու կը յաջորդէին : Փարիզի մէջ՝ Սփիւռքահայութեան եւ հայկական Հանրապետութեան Պատուիրակութիւններուն գործակցութեամբ, կը կազմուէր ամբողջական Հայաստանի Պատուիրակութիւնը :

Վերջացնենք՝ Պատուիրակութեան կողմէ Հայկական Լեգէոնին ուղղեալ առաջին հեռագրին Ֆրանսերէն բնագրին բառացի թարգմանութեամբ :

«Հայկական Լեգէոնին :

«Ամբողջական Հայաստանի նորակազմ պատուիրակութիւնը կը խնդրէ որ հաղորդէք մեր սիրալիր եւ երախտապարտ ողջոյնները Հայկական Լեգէոնի բոլոր կամաւորներուն, որոնք պատիւ բերին մեր Ազգին իրենց կորովի ընթացքով, պայքարելով եռագոյն դրօշակին տակ, յանուն Իրաւունքին» : «Նուպար» :

Վ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

ՆՄԲ.— Արտատպումի պարագային կը խնդրուի աղբիւրը յիշել :

ԻՏԷԱԼ ԱՍՊԱՐԷԶ ՄԸ ՀԱՅ ԱՂՋԻԿՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Բազմաթիւ ասպարէզներ կը բացուին արդի աղջկան առջեւ, մէկը միւսէն աւելի գանկալի : Ընտրելու համար դիրքը դոր կ'ուզէ գրաւել՝ կրնայ ընդգրկել այնպիսի ասպարէզ մը, որ լաւագոյնս կը համապատասխանէ իր խառնուածքին, իր ֆիզիքական, բարոյական եւ մտաւորական ընդունակութեանց : Բայց, բոլոր այդ ասպարէզներուն մէջ, կայ մէկը որ աւելի կը պատչաճի այն աղջկան որ խոր սէր ու նկարագրի մեծ ուժ ցոյց կուտայ, գորով ու յարգանք՝ մերձաւորին հանդէպ, եւ ամէնէն աղնիւ իտէալով լեցուած է,—այն է օգտակար հանդիսանալ մարդկային ընկերութեան :

Այդ ասպարէզը, որ դժբախտաբար անծանօթ կը մնայ հայ աղջիկներուն, ընկերային խնամատարուհիներու ասպարէզն է (սոսիալ) :

Սքանչելի կոչում մը, որ իր հետեւորդներուն կ'ընծայէ բարոյական մեծ գոհունակութիւն, անհուն հրճուանք ու նաեւ, երբեմն, վիշտեր : Բայց մանաւանդ կուտայ ընկերային օգտակար կեանքի մը զգացումը որ կը խանդավառէ, ու միաժամանակ կը նպաստէ անկախ եւ մասնաւոր դիրք մը գրաւելու հասարակութեան մէջ, ինչ որ ոչ թէ նախանձ կը գրգռէ, այլ երախտագիտութեան եւ օրհնութեան կ'արժանացնէ բոլոր այրերուն ու կիներուն կողմէ, որոնք բարոյական ու ֆիզիքական թշուառութեան մը մատնուած են՝ իր խնամքին կարօտ :

Դժբախտաբար, չատ պահանջկոտ է այս ասպարէզը : Զայն լիովին գործ դնելու համար ամենայն յաջողութեամբ, հարկ է տիրանալ բազմաթիւ հատուկ գիտութեանց, — առողջ կազմ, կորով եւ քաջութիւն, ջղային կատարեալ հաւասարակշռութիւն, կամք, հաստատակամութիւն, անձնուիրութիւն, բարութիւն ու անձնուիրութիւն, վարուելակերպ, դաստիարակութիւն, համբերութիւն, եւ նման կարողութիւններ :

Պետութեան մը քաղաքակրթութեան աստիճանը ներկայացնելու համար՝ չի բաւեր ցոյց տալ գիտութեան ու թեքնիքի զարգացման աստիճանը, ինչպէս կը խորհին չատեր՝ հիւլէի եւ արբանեակի այս դարուն, — ատոր հասնելու համար՝ բաւական է ունենալ դրամական լայն միջոցներ, լաբորատուարներ՝ ուր աչխատին մեծ մասնագէտներ, զորս կարելի է բերել նոյնիսկ օտար երկիրներէ : Ո՛չ, մարդկային քաղաքակրթութիւնը կը յատկանչուի ընկերային օրէնքներու, խնամատարական օրէնքներու զարգացումով : Այս մարզին, ինչպէս նման այլ հարցերու մէջ, կարելի է ըսել թէ Ֆրանսան կը գրաւէ առաջին տեղը : Ֆրանսան չէ՞ր միթէ, որ Մարդուն իրաւունքներու յայտարարութեան մէջ, ամբողջ աչխարհի առջեւ՝ 1789 թուականներուն, առաջինն ըլլալով ճանչցաւ մանուկներուն իրաւունքը ամէն անհատի համար հաւասարապէս : Անկէ ի վերինչքա՞ն զարգացաւ այդ խնամատարութիւնը՝ չահագրգռելով երկրի բնակչութեան բոլոր խաւերը, ինչ կացութեան մէջ ալ գտնուին, ինչ կեանական պահանջներ ալ ունենան : Օրէնքներ, հրովարտակներ, կանոնադրութիւններ, ամէն օր աւելի կը նպաստեն ընկերային պատչաճ դարմանը հասցնելու անոնց որ մատնուած են ձախորդութեան մը : Բայց բոլորտյս օրէնքները չեն գործեր մեքենականօրէն : Հարկ է պահանջել՝ նպաստուտուրելու համար, ամբողջացնել գործադրութեան պայմանները ու մանաւանդ ճանչնալ զանոնք :

Արդ, քիչեր կան, նոյնիսկ ամէնէն զարգացածներուն մէջ, որոնք կրնան յաւակնիլ թէ ծանօթ են ընկերային խնամատարութեան վերաբերեալ բոլոր տրամադրութեանց : Ահա թէ ինչո՛ւ հետզհետէ ստեղծուեցաւ մասնագիտութիւն մը, նոր արհեստ մը, — ընկերային խնամատարութեան ասպարէզը :

Բարդ եւ բազմազան ընկերութեան մը ծոցին մէջ կորսուած, կեանքի պայքարին պարտադրանքով, որ դաժան կը դառնայ հետզհետէ, անհատը, երբ կը մատնուի թշուառութեան, կը կարօտի ընկերային խնամատարութեան՝ պաչտպանելու համար քաղաքականութեան մէջ, ինչ որ ոչ թէ նախանձ կը գրգռէ, այլ երախտագիտութեան եւ օրհնութեան կ'արժանացնէ բոլոր այրերուն ու կիներուն կողմէ, որոնք բարոյական ու ֆիզիքական թշուառութեան մը մատնուած են՝ իր խնամքին կարօտ :

Դժբախտաբար, չատ պահանջկոտ է այս ասպարէզը : Զայն լիովին գործ դնելու համար ամենայն յաջողութեամբ, հարկ է տիրանալ բազմաթիւ հատուկ գիտութեանց, — առողջ կազմ, կորով եւ քաջութիւն, ջղային կատարեալ հաւասարակշռութիւն, կամք, հաստատակամութիւն, անձնուիրութիւն, բարութիւն ու անձնուիրութիւն, վարուելակերպ, դաստիարակութիւն, համբերութիւն, եւ նման կարողութիւններ :

Պետութեան մը քաղաքակրթութեան աստիճանը ներկայացնելու համար՝ չի բաւեր ցոյց տալ գիտութեան ու թեքնիքի զարգացման աստիճանը, ինչպէս կը խորհին չատեր՝ հիւլէի եւ արբանեակի այս դարուն, — ատոր հասնելու համար՝ բաւական է ունենալ դրամական լայն միջոցներ, լաբորատուարներ՝ ուր աչխատին մեծ մասնագէտներ, զորս կարելի է բերել նոյնիսկ օտար երկիրներէ : Ո՛չ, մարդկային քաղաքակրթութիւնը կը յատկանչուի ընկերային օրէնքներու, խնամատարական օրէնքներու զարգացումով : Այս մարզին, ինչպէս նման այլ հարցերու մէջ, կարելի է ըսել թէ Ֆրանսան կը գրաւէ առաջին տեղը : Ֆրանսան չէ՞ր միթէ, որ Մարդուն իրաւունքներու յայտարարութեան մէջ, ամբողջ աչխարհի առջեւ՝ 1789 թուականներուն, առաջինն ըլլալով ճանչցաւ մանուկներուն իրաւունքը ամէն անհատի համար հաւասարապէս : Անկէ ի վերինչքա՞ն զարգացաւ այդ խնամատարութիւնը՝ չահագրգռելով երկրի բնակչութեան բոլոր խաւերը, ինչ կացութեան մէջ ալ գտնուին, ինչ կեանական պահանջներ ալ ունենան : Օրէնքներ, հրովարտակներ, կանոնադրութիւններ, ամէն օր աւելի կը նպաստեն ընկերային պատչաճ դարմանը հասցնելու անոնց որ մատնուած են ձախորդութեան մը : Բայց բոլորտյս օրէնքները չեն գործեր մեքենականօրէն : Հարկ է պահանջել՝ նպաստուտուրելու համար, ամբողջացնել գործադրութեան պայմանները ու մանաւանդ ճանչնալ զանոնք :

Արդ, քիչեր կան, նոյնիսկ ամէնէն զարգացածներուն մէջ, որոնք կրնան յաւակնիլ թէ ծանօթ են ընկերային խնամատարութեան վերաբերեալ բոլոր տրամադրութեանց : Ահա թէ ինչո՛ւ հետզհետէ ստեղծուեցաւ մասնագիտութիւն մը, նոր արհեստ մը, — ընկերային խնամատարութեան ասպարէզը :

Բարդ եւ բազմազան ընկերութեան մը ծոցին մէջ կորսուած, կեանքի պայքարին պարտադրանքով, որ դաժան կը դառնայ հետզհետէ, անհատը, երբ կը մատնուի թշուառութեան, կը կարօտի ընկերային խնամատարութեան՝ պաչտպանելու հա –

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՑՈՒՄ

Ա.— Մ· ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ԲԱԺՆԵԼ ԵՒՐՈՊԱՑԻՆ

Ամերիկան առանձնացնելու այս ընդարձակ մեքենայութեան մէջ հակազդեցութարարութեան սկզբունքը կոչուած է չատ կարեւոր դեր մը խաղալու : Մ· Միութիւնը հակազդեցութարարութիւն կը քարոզէ, բայց պիտի թէ կրնայ յենիլ տեղական համաչխարհային կուսակցութիւններուն հաւատարմութեան վրայ· մինչդեռ Մ· Նահանգները ստիպուած են նկատի ունենալ զաղութներ ունեցող եւրոպական ժողովուրդներուն դիւրաղգացութիւնն ու դիւրագրգռութիւնը : Ֆրանսայի պարագան կարելի է որպէս օրինակ ծառայել· Ֆրանսական համաչխարհային կուսակցութիւնը կը պայքարի Ափրիկէի ժողովուրդներուն անկախութեան ի նպաստ· ոչ – համաչխարհային Ֆրանսական հանրային կարծիքը կը չանայ նոր ձեւեր գտնել եւ բիւրաստարդացնելու եւ ձեւափոխելու համար Ֆրանսական Միութիւնը· ափրիկեան ազգերու անկախութեան ի նը – պաստ ամերիկեան օժանդակութիւնը կը բախի ամերիկասէր Ֆրանսական հանրայի կարծիքին հակամարտութեան ու այս վերջինը կը նախապատրաստէ քաղաքական ամէնէն վտանգաւոր արկածախնդրութեանց : Մինչդեռ ռուսական հակազդեցութարարութիւնը կը վայելէ Ֆրանսական համաչխարհային կուսակցութեան ան – փոխարինելի համակրութիւնն ու օժանդակութիւնը :

Հարցը այն չէ թէ հակազդեցութարարութեան գաղափարը 150 տարիէ ի վեր ժամանակավրէպ դարձած է, կարեւոր չէ նաեւ գիտնալ, թէ ամերիկացի առաջին դաղթարարները ազատատենչ յեղափոխականնե՞ր էին, թէ՝ հնդիկ ցեղախումբերը բերը բնաջնջող դաղթարարներ էին :

Հարցը այն է, որ այսօր, հակազդեցութարարութեան սկզբունքը դարձած է մը – տավիճակ մը, որ Մ· Նահանգներու մէջ Եւրոպան տեւապէս ամբաստանելի դիրքին մէջ պահելու կը ծառայէ : Այս մտավիճակը գոյութիւն պիտի ունենայ այնքան ատեն, որ Բրիտանական կայսրութեան ու Ֆրանսական Միութեան վերջին մնացորդները տակաւին չքացած չըլլան : Հակազդեցութարարութեան կողմնակիցները իրենք իրենց առաքելութիւն մը տուած են — կայսրութիւնները քայքայել եւ փոխարէնը ստեղծել անկախ ազդութիւններ :

Այս առաքելութիւնը լիովին կը նպաստէ Լենինի քառասնամեայ ծրագրին նախատեսութենէն իրագործման : Արդարեւ, Լենին խորհուրդ կուտար գաղութներու ժողովուրդները ոտքի հանել յանուն ազատագրման մը ուր զինուորական հիւանդանոցէն ելլող կամաւորները կզղուրուելու միջոց ունէին :

1917ի Գարնան, Ազգ· Միութիւնը իրր պատուիրակ կիպրոս ղրկեց անուանի բանաստեղծ Վահան Թէքէեանը, որ քանի մը օր հոն անցուց մերթ կամաւորներուն՝ մերթ սպայակոյտին մօտ հրաւիրուելով :

Հրամանատար Ռոմիէօն յաճախ կը թղթակցէր Եգիպտոսի Ազգ· Միութեան հետ զանազան խնդիրներու շուրջ : Պատերազմական նախարարութեան մօտ իր մէկ նամակին ընդօրինակութիւնը կը գտնուի, նախագահ Տօքթ· Նէվրուզին ուղղուած, չարժական հիւանդանոցի մը կազմութեան մասին :

Իսկ Ֆրանսական ուժերու քննիչ Զօր· Պայուին յարաբերութիւնները Ազգ· Միութեան հետ, կարելի է ըսել թէ երբեմն մտերմական բնոյթ մը կ'առնէին : Իր նամակներէն մէկուն մէջ զօրավարը պատճառաբանելով եւ ստիպողական կերպով խորհուրդ կուտայ Տօքթ· Նէվրուզին որ Ազգ· Միութիւնը պատուիրակ մը ղրկէ Փարիզ, քաղաքական կացութեան տեղեկանալու համար : «Հոն չատ բաներ պիտի խմանաք» կը ղրէ Զօրավարը : Մի – ջանկեալ, ան այլ եւ այլ առիթներով յայտարարած էր որ Լեգէոնը հիւսիսային Սուրիայի մէջ գործածելու ծրագիրը փոփոխութեան ենթարկուած էր : Իսկոյն Ազգ· Միութիւնը կը յանձնարարէ Վահան Թէքէեանին փարիզ մեկնիլ : Անոր ընկերակցութեամբ, Պօղոս Նուպար կ'այցելէ նախարարութեան եւ իր մտավախութիւնը կը յայտնէ թէ Լեգէոնը ոչ հայրենական նպատակի մը կրնար գործածուիլ : Այդ այցելութեան պարագաները պատմուած են ծանուցագրի մը մէջ՝ նախարարութեան կողմէ Եգիպտոս իր դեսպան նատան ուղղուած : Ծանուցագիրը դիժ – գոհութիւն կը յայտնէ որ Զօրավար Պայուն ինքնագլուխ նախատեսութիւններ բրած է, կը հաստատէ որ Հայերը եւ Սուրիացիները իրենց հայրենի չրջաններու ազատագրման պիտի գործածուին եւ կը թելադրէ որ այդ հաստատումը հաղորդուի հրամանատար Ռոմիէոյին լեգէոնականները հանգստացնելու համար :

Փորթ – Սայիտի դէպքը որ պատահեցաւ 1918ի ամառը, ցաւալի տագնապ մը ստեղծեց Ֆրանսական հրամանատարութեան եւ Ազգային Միութեան միջեւ : Շնորհիւ Ֆրանսական դեսպան Պ. Տրֆ – ռանսի ամօքիչ ազդեցութեան եւ փոխադարձ հասկացողութեան, ամէն ինչ վերջապէս կարգի մտաւ եւ Ազգ· Միութիւնը իր ամբողջ կազմով այցելեց Իսմայիլիայի բանակատեղին, ճակատ մեկնող լեգէոնականներուն հրաժեշտ տալու համար :

Աբարայի ճակատամարտէն յետոյ, երբ 1918ի Դեկտեմբերին Լեգէոնը Կիլիկիա ուղղ կոխեց, հոն բոլորովին անկազմակերպ վերապրող հայութիւն մը գտաւ : Առաջին օրէն, հայ սպաներու ցուցմունքներով կազմուեցան Ազգ· Միութիւններ Մերսինի, Ատանայի մէջ որոնք իրր հայութեան ներկայացուցիչ մարմիններ ընդունուեցան դաշնակիցներու կողմէն եւ չանացին յարաբերութիւն հաստատել փարիզի պատուիրակութեան հետ : Իրապէս երկար ժամանակ ստիպուեցան, տեղական տուեալներով եւ հայ ատիճանաւորներու հետ խորհրդակցութեամբ, անհրաժեշտ եւ անմիջական պատասխանատուութիւնները ստանձնել :

Այնուհետեւ Լեգէոնի պատմութիւնը անբաժան է Կիլիկիոյ պատմութենէն : Այլուր դէպքերը իրարու կը յաջորդէին : Փարիզի մէջ՝ Սփիւռքահայութեան եւ հայկական Հանրապետութեան Պատուիրակութիւններուն գործակցութեամբ, կը կազմուէր ամբողջական Հայաստանի Պատուիրակութիւնը :

Վերջացնենք՝ Պատուիրակութեան կողմէ Հայկական Լեգէոնին ուղղեալ առաջին հեռագրին Ֆրանսերէն բնագրին բառացի թարգմանութեամբ :

«Հայկական Լեգէոնին :

«Ամբողջական Հայաստանի նորակազմ պատուիրակութիւնը կը խնդրէ որ հաղորդէք մեր սիրալիր եւ երախտապարտ ողջոյնները Հայկական Լեգէոնի բոլոր կամաւորներուն, որոնք պատիւ բերին մեր Ազգին իրենց կորովի ընթացքով, պայքարելով եռագոյն դրօշակին տակ, յանուն Իրաւունքին» : «Նուպար» :

Վ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

ՆՄԲ.— Արտատպումի պարագային կը խնդրուի աղբիւրը յիշել :

(8 Շար·)

(*) Ծ· Խ·— Այս գիրքը հրատարակուած է 1958 Յունիսին, հետեւաբար նկատի չունի Սեպտեմբեր 28ի հանրաքուէին արդիւնքն ու Ֆրանսայի եւ ափրիկեան իր հողամասերուն նոր փոխ – յարաբերու – թիւնները :

ԿՅՆՔԻՑ

Ֆ. ՀԱՅԱՐ

ԱՍՏՂԻԿ

Ես սառը չէ՛, ինչ էլ որ ասեն ինձ
Ես փայլի նման եմ ես ջրասառույցի,
Իսկական լինելու համար ես
Ինձ պետք է ոչ թե ջերմություն,
Այլ ջերմություն, ջերմություն
Ես ոչ թե ես եմ ասում, այլոք
Ես նման եմ ինչ-որ աստղի,
Որ նայում է ինձ ամեն գիշեր
Եվ ինձ համար ոչ մի տարբերություն
Չկա, թե ինչ կարող է լինել
Ես սառը եմ, ինչպես ասում են,
Ես ինքս էլ չեմ զգում
Ինչ-որ ցուրտ, ինչ-որ սառնություն

պաստաւոր է նախագահ Նասրի որ նոր պատրուակներ ունի այսօր իր քարոզչութեան եւ արարական միութեան կոչերուն համար :

Իսրայէլի նպատակն է , համաձայն կարգ մը քաղաքական դիտողներու, լարուած կացութիւն մը ստեղծել Մերձաւոր Արեւելքի մէջ եւ թոյլ չտալ որ Նասրը Արեւմուտքի մօտենայ : Այս պատճառով փափուկ է Մ. Նահանգներու դիրքը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հաղորդեն թէ ժամանակաւոր պատճառներու համար օտար դիւանագէտներու շրջագայութիւնը արգիլուած է Մոսկուայէն դուրս :

ՄԱՐՏԻ ընթացքին տասը հազարէն աւելի Գերմանացիներ Արեւելեան Գերմանիայէն անցած են դաշնակցային Գերմանիա :

ՓԵՔԻՆԷՆ մամուլի Նոր Չինաստան գործակալութիւնը կը հաղորդէ թէ «ողջ Աստուածը» (Տալայ – Լաման) Մարտ 31էն ի վեր Հնդկաստան ապաստանած է : Միւս կողմէ աքսորը կը շարունակուի Թիպէթի մէջ, չին համայնավարները նոր ուժեր կը հասցնեն :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ բանակի հրամանատարութիւնը կը հաղորդէ թէ ազատ պիտի արձակուի 1956/2/Գ. դասը :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ Միութեան մամուլի « Թաս » գործակալութիւնը կը հաղորդէ Լենինկրատի մետրոպոլիտ Էլէօթէրի (Վորոնցով) մահը : Յուղարկաւորութեան ներկայ եղած է Ալեքսիս պատրիարքը :

ՄԵՆՏԷՍ – ՖՐԱՆՍ մամուլի ասուլիս մը տուաւ Հինգշաբթի օր : Նախկին վարչապետը յայտարարեց թէ ոչ Խ. Միութիւնը ոչ արեւմուտքը կրնան զիջումներ ընել Պերլինի հարցին շուրջ : Այդ պատճառով պէտք է ապապերլինականացնել հարցը, աւելի տարածուելով : Մենտէս դիտել կուտայ սակայն թէ տասը հազար քիլոմեթր կայ Պերլինէն Խաղաղական բայց միայն հազար քիլոմեթր Պերլինէն Ատլանտեան, ուրեմն արեւմուտք չի կրնար ետ քաշել իր պաշտպանողականգիծը : Դէմ է նաեւ Ռափացքիի ծրագրին, ուրեմն կ'առաջարկէ .—Միջերկրականէն մինչեւ Պալթիկ 7 – 8 երկիրներու մէջէն, որոնց կարգին Գերմանիա, յիսուն քիլոմեթր լայնք ունեցող ապազինուած շրջաններ : Իսկ Պերլինը դնել ՄԱԿի հսկողութեան տակ :

ԼՈԶԱՆԻ մէջ (Զուիցերիա) մեռած է աւստրիացի փիլիսոփան՝ Ռոտոլֆ Քասնէռ, 75 տարեկան : Փիլիսոփայական գործերէ զատ ունի թարգմանութիւններ Պղատոնէն, Թոլսթոյէն, Գոգոլէն եւ Ժիտէն :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. Նուպար Ալիքսանեան, Տիկին Ռուբինա Սթէյն – Ալիքսանեան եւ զաւակները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր մասնակցեցան իրենց սուգին իրենց ողբացեալ մօր եւ մեծ մօր՝

ՏԻԿԻՆ ՍԻՐԱՆՈՅՇ ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆԻ

մահուան առթիւ :

×

Ֆ. Կապ. Խաչի Տէսինի Ազգ. վարժարանի Կրթ. Մարմինս շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները դպրոցին .— Տիկ. Վարսենիկ Կ. Պօտուրեանէ՝ հազար ֆրանք, իր հօր՝ Պ. Սարգիս Մինասեանի անթառամ յիշատակին համար : Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան Տէսինի մասնաճիւղէն երկու հազար , Տիկին Խ. Մկրտիչեանի դառն մահուան առթիւ : Պ. Վ. Նուրիճանեանէ տասը հազար ֆրանք : Նաեւ Տէսինի Կրօն. Ընկերակցութենէն քսան հազար ֆրանք :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Սէն Ժերոմի Թաղ. Խորհուրդս, խորին շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները, ողբացեալք Մառի Ահարոնեանի, Մայիսեան Կարապետի, Այրի Տիկին Նաղիկ Ստեփանեանի եւ Սեդրակ Գէորգեանի մահուան առթիւ :

Մանուկ Գասպարեան, Ալիքսան Յարութիւնեան հազարական ֆրանք, Սարգիս Ահարոնեան, Յարութիւն Նէվշէհիրլեան երկու հազարական ֆրանք , Փանոսեան Յարութիւն հինգ հարիւր ֆրանք, ի նը-պաստ թաղիս եկեղեցւոյ եւ դպրոցին :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ
ԱՄՍՕՐԵԱՅ ԵՐԵԿՈՅԹՆԵՐԸ

Լսարանին հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ 4 Ապրիլ, Շաբաթ գիշեր, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ, մէթրօ Քատէ :

Դասախօս՝

ՓՐՈՖ. ՖՐ. ՖԷՅՏԻ

Նիւթը՝ Տեսութիւն մը համեմատական բերականութեան մասին :

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Եղանակի վերջին պարահանդէսը կազմակերպուած Վէինի – Էսրէսէնի (Քէմփի), երիտասարդներու միութեան կողմէ : Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9ին, Սալ տէ Ֆէթի սրահներուն մէջ :

Հայկական մտերմիկ եւ ընտանեկան մթնոլորտ , մասնակցութեամբ՝

ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ (Փարիզէն) եւ
ԿԱՐՊԻՍ ԱՓԲԻԿԵԱՆԻ (Փարիզէն)

Առաջնակարգ նուագախումբ եւ ժողովրդական գիներով ճոխ պիւֆէ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. հետեւեալ խումբերը եւ ենթակոմիտէները ժողովի կը հրաւիրուին, ուր ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէն :

Հայաստան, Գէորգ Չավուշ, Վռամեան, Համազասպ , Ապրիլ 4, Շաբաթ օր, ժամը 21ին : Պարտաւորիչ է բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. հետեւեալ ենթակոմիտէներն ու խումբերը ժողովի կը հրաւիրուին, ուր ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէն :

Ընկ. Կարօ, Թաթուլ եւ Նիկոլ – Դուման, Ապրիլ 5, Կիրակի, ժամը 15ին : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, ընկեր Փափազեանի բնակարանը : Կարեւոր օրակարգ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Շահխաթունի կը ծանուցանէ թէ այս Կիրակի առաւօտ, յետ պատարագի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իր ողբացեալ ամուսնոյն՝

ԱՇՕ ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻի

մահուան Բ. տարեդարձին առթիւ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալ արուեստագէտին յիշատակը յարգողները :

×

Պ. Վահագն Յակոբեան, զաւակը եւ թոռները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ յետ պատարագի Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ իրենց կնոջ, մօր եւ մեծ մօր՝

ՏԻԿԻՆ ՍԱՆԴՈՒԽՏ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ՄԿՐՏՉ. ԵԿԵՂԵՑԻ
20, RUE JEMMAPES
ՄԱՐՍԷՅԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պաշտամունք այս Կիրակի ժամը 10·45ին :

Կը խօսի Տօքթ. Ժիլպէռ Պիլէզիքեան, Շաթուի Աստուածաբանականէն :

ՁՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ
EXPERTISE GRATUITE
Ծախելու համար
ձեր փավիյօնը, վիլլան ,
յարկաբաժինը կամ խանութը :
J. TORANIAN
18, AVENUE DE L'OPÉRA
OPE 73-21 OPE 19-45

Imprimerie Spéciale
du Journal " Haratch "

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ 44ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ
ԿԻՐԱԿԻ, 5 ԱՊՐԻԼ, ԺԱՄԸ 15ԷՆ 24
CERCLE MILITAIRE — PLACE ST. AUGUSTIN

Ա. մաս.— Ժամը 15էն 18, ՀԱՆԴԷՍ – ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ
Նախագահութեամբ ՌԷՅՄՕՆ ԹՐԻՊՈՒԼԷԻ
Նախարար նախկին ռազմիկներու
Զինուորական նուագախումբ — Ֆիլմ երկրէն , ժողովրդական պարեր
տարազով , ղեկավարութեամբ Օր. ԹԵՐԷԶ ՔԷՕՇԿԷՐԵԱՆԻ
Պիտի խօսին՝ Գ. ԲԱԼԱՅԵԱՆ, ՅՈՎՀ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ, ՏԱՏԵԱՆ,
Օր. ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ, ԽԼՈՅԵԱՆ

Բ. մաս.— Ժամը 18էն 24

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ - ԽՐԱԽՃԱՆՔ

ՆՈՒԷՐ

Փիւժէ Սիւր Արժանսէն Պ. Յովհաննէս Կիրակոսեան իր քրոջ Պայծառ Խլոյեանի (Վիէն) մահուան առթիւ կը նուիրէ հինգ հազար ֆրանք Մշակոյթի Տան, երեք հազար ֆրանք «Յառաջ»ին եւ երկու հազար ֆրանք «Հայ – Բոյժ»ին : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՈՐԲԵՐՈՒ Օգն. Մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Օհաննէսեանէ (Լիոն) հինգ հազար ֆրանք :

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԷԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ալֆորվիլի խումբին կողմէ, այս Կիրակի ժամը 16էն 22, Ազգ. Տան սրահը, 32 Ռիւ տը Թրէվիզ :

Հաճելի մթնոլորտ :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
Կազմակերպուած
ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
ԱՇԱԿԵՐՏՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ
ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ
Կիրակի (Ապրիլ 5) ժամը 15·30ին,
THEATRE MUNICIPAL DE VIENNE

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած ԹՈՔԱՏԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
Եւ Ռոնի – Սու – Պուայի ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ
Ի նպաստ ՊԱԼԱՔԵԱՆ ՍՐԲԱԶԱՆԻ և ՎԵՑ ՔԱՀԱՆԱՆԵՐՈՒ ՇԻՐՄԻՆ ԿԱՌՈՒՑՄԱՆ
Հովանաւորութեամբ եւ նախագահութեամբ Կաթ. Պատուիրակ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ Կը խօսի Պ. Յ. ՏԷՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ
Շաբաթ, Ապրիլ 4, երեկոյեան ժամը 8·45ին, Փօլ Ֆարալիքի սրահին մէջ ,
21 Իվ – Թուտիք, Փարիզ , մէթրօ՝ Ժաք Պոնսէրժան

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ՆԱԽԿԻՆ ՍԱՄԱԹԻԱՑԻՆԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ
Կիրակի, Ապրիլ 5, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր
SALLE DES AMBASSADEURSի Շքեղ սրահներուն մէջ :
Պատուոյ նախագահութեամբ՝ Պ. ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆԿԵԱՆԻ
Մասնակցութեամբ BACHICHA նուագախումբին
Սեղաններուն համար հեռախօսել՝ TRU. 09-67 GUT. 51-84
PYR. 60-98 BOT. 63-97

Draperies : Draperies :
ՃՈԽ ՈՒ ՆՈՐ ԲՐԴԵՂԷՆՆԵՐ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆՍ ՅԱՏՈՒԿ
ԿՏՈՐՆԵՐՈՒ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՎԱՃԱՌՈՒՄ
ETS. B. ARTMAN
Tissus : Tissus :
ԱՄԷՆԷՆ ԸՆՏԻՐ ԿԵՐՊԱՍՆԵՐԸ ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ
ԱՅՑԵԼԵՑԷ'Ք ՄԵՐ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ
ԴԻՄԵՑԷ'Ք ՈՐՊԷՍԶԻ ՄԵՐ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ ՁԵԶԻ ԱՅՑԵԼԷ
ԳՆՈՒՄՆԻԴ ՇԱՀԱԲԵՐ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՅ
ETS. B. ARTMAN
26, RUE DE RIVOLI, 26
TÉL. : TUR 50-44 PARIS (4e) MÉTRO : ST. PAUL

ՀԱՄԲԱՒԱՒՈՐ ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆ ԱԾԵԼԻՆԵՐ
Remington
Roller Action
REMINGTON Super 60
Remington Rand
REMINGTON "Princess" — Մասնաւորաբար — ԿԻՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ պատրաստուած մօտէլը
REMINGTON "Super 60" — Ամէնէն — ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾՈՒԱԾԸ Super-confort du rasage électrique
REMINGTON IV Բոլոր պիւտնէներուն մատչելի ՄՕՏԷԼ մը ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ՅԱՋՈՂՈՒԹԵԱՄԲ
Services Commerciaux Rasoirs Electriques
12 Rue Edouard VII Paris-9e

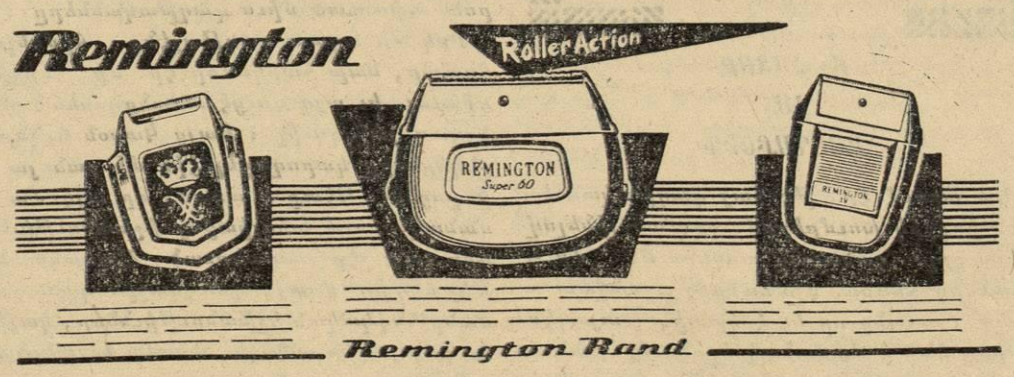

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 փր. վեց. 2200

Արտասահման՝ տարեկան 5000 փրանք: Հատը 20 փր.

ԿԻՐԱԿԻ 5 ԱՊՐԻԼ

DIMANCHE 5 AVRIL 1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8362 — 35E ME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4263

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՆՉԵՒ ԵՐԲ ԱՅՍՊԷՍ ԱՆՏԷՐ

Նիս – Մաթէնի ծանօթ յօդուածը, որուն արձագանգ էինք եղած Յառաջի 25 եւ 26 Մարտի թիւերով, արդար զայրոյթ առաջ բերած է ամէն կողմ :

Ստացած ենք բազմաթիւ նամակներ Փարիզէն, գաւառէն, նոյնիսկ արտասահմանէն՝ ամէն հոսանքի պատկանող հայ – ընակիցներէ, որոնք բառ չեն գտներ որակելու համար Տիկին Ռընէ Փիէր – Կոսէի զազրելի գրութիւնը: Զայրացած են տաքարիւն երիտասարդներէն սկսեալ մինչեւ ծանրագլուխ 95ամեայ ծերունի – ները:

Ընդ առաջ երթալով մեր թելադրութեան, արդէն իսկ բողոքի խիստ նամակներ ուղղուած են — եւ կը շարունակեն ուղղուիլ — Քոթ տ'Ազիւրի քաղքենի դասակարգի շահերը ներկայացնող թերթի խմբագրութեան: Բացի անհատներէ, կարգ մը կազմակերպութիւններ եւս ձայնակցած են ընդհանուրի զայրոյթին :

Հայ Նախկին Մարտիկներու եւ Կամաւորներու Միութիւնը, որ ա՛յնքան իրաւունքներ ունի բարձրաձայն խօսելու եւ Հայուն պատիւը պաշտպանելու համար՝ արժանի պատասխանը տուեր է վարձու դրչակներուն :

Ժաք Թէրիի պատասխան – յօդուածը արտատպուած է նաեւ Լա Մարսէյեէզի Մարտ 24ի թիւին մէջ:

Սակայն ցարդ չենք գիտեր թէ Նիս – Մաթէն հրատարակե՞ց իրեն ուղղուած բողոք – նամակներէն որեւէ մէկը, եւ կամ այս կամ այն ձեւով յետս կոչում մը ը – ըրա՞ւ :

Ուրիշ թերթերու մէջ հրատարակուած պատասխանները որքան ալ գնահատելի ըլլան՝ բոլորովին չեն ծառայեր իրենց նպատակին: Կարեւորը մեղաւոր թերթին մէջ փաստացի հերքումի մը հրատարակութիւնն է :

Նիսի հայկական գաղութին մէջ մտաւորականներ չեն պակսիր. իսկ ունեւորները համրանք չունին :

Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ Նիս–Մաթէն ճօտիկ կապեր ունի տեղւոյն քաղաքապետ – երեսփոխանին հետ, որուն ի նաաստ քուէարկած են Նիսի Ֆրանսահրապատակ Հայերը վերջին ընտրութեանց ատեն :

Քաղաքապետին հայ բարեկամները չէի՞ն կրնար անոր աջակցութիւնը ապահովել՝ Տիկին Կոսէի յերիւրանքները փաստացիօրէն հերքող յօդուածը նոյն այդ թերթին մէջ լոյս ընծայելու համար՝ փոխանակ դիմելու համայնավար թերթին:

Այս առթիւ կարգ մը ընթերցողներ կրկին կը շեշտեն «ազգային քաղաքական կեդրոն» մը ունենալու անհրաժեշտութիւնը :

Ժամանակին տարիներով խօսուած է այդ մասին այս էջերուն մէջ, առանց որ եւ է արդիւնքի յանգելու :

Արեւելքի հայկական գաղութները կազմակերպուած են ըստ Ազգային Սահմանադրութեան ու տեղական օրէնքներու եւ ունին իրենց ազգային կեդրոններն ու առաջնորդները՝ պաշտօնապէս ճանչցուած կառավարութենէն :

Անոնք իրաւունք ունին խօսելու յանուն ազգին եւ պաշտպանելու հայկական շահերը :

Այս երկրին մէջ 1901ի օրէնքով եկեղեցին բաժնուած է պետութենէն եւ առաջնորդ կամ կաթողիկոսական պատուիրակ ո՛չ մէկ պաշտօնական հանդամանք ունին խօսելու համար յանուն ազգին:

Մինչեւ 1926 Հայաստանի Հանրապետութեան Պատուիրակութիւնը պաշտօնապէս կը ճանչցուէր բոլոր «դաշնակից եւ բարեկամ» պետութիւններէն եւ իրաւունք ունէր խօսելու յանուն Հայութեան:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՈՒԽՏԻ ԺՈՂՈՎԸ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ

Ատլանտեան Ուխտի ժողովին երկրորդ նիստը նուիրուած էր քաղաքական մի – ջազգային հարցերուն :

Առաջին առթիւ խօսք առաւ Գերմանիոյ Արտաքին նախարար Ֆոն Պրէնթանօ, որ հերքեց այն զրոյցները որոնց համաձայն տարակարծութիւններ կան Գերմանիոյ եւ միւս երեք մեծերուն մինչեւ Պերլինի հարցին նկատմամբ : « Պերլինի ազատութիւնը, ըսաւ Արտաքին նախարարը, Եւրոպայի ազատութիւնն է »: Իտալիոյ Արտաքին նախարարը՝ Փելլա շեշտեց թէ իր երկիրը միշտ պիտի ընդդիմանայ Եւրոպայի մէջ ապազինուած զօտիի մը ստեղծման: Փելլա անդրադարձաւ ուրիշ կէտի մը, որ նորութիւն էր կարգ մը դիւանագէտներու համար : Իտալիոյ Արտաքին նախարարը թելադրեց .— « Քանի որ արեւմտեան եւ խորհրդային պլօքները՝ ռազմագիտական տարբեր շրջաններ ունին, հսկողութեան տակ առնուած խորհրդային շրջանը աւելի մեծ պէտք ըլլայ քան արեւմտեանը»:

Գալով Պերլինի , Փելլա ըսաւ թէ ամէն ոք պէտք է պատրաստ ըլլայ խօսելու՝ տագնապին լուծում մը գտնելու համար :

Ցաջորդաբար խօսք առին Դանիոյ եւ Նորվեկիոյ Արտաքին նախարարները, ապա Ֆրանսայի Արտաքին նախարարը , Քուվ տը Միւրվիլ :

Նախարարին համար Արեւմուտքը պէտք է ունենայ զլխաւոր երեք սկզբունք :

Ա) Արեւմուտքը պէտք է մնայ Պերլինի մէջ, ուրկէ մեկնիլ ազիտալի պիտի ըլլար Պերլինցիներուն համար: Պերլինի մէջ մեր ներկայութեան իրաւունքը գոյութիւն ունի Խ. Միութեան համաձայնութեամբ :

Բ) Արեւմուտքը որեւէ պատրուակով չիկրնար ճանչնալ Արեւել. Գերմանիան, որուն կառավարութիւնը չի ներկայացներ ժողովուրդը : Նոյնիսկ եթէ վերամիացումը երկար պիտի տեւէ , վտանգաւոր է Արեւմուտքին համար ընդունիլ Գերմանիոյ վերջնական բաժանումը :

Գ) Վերջապէս Ատլանտեան Ուխտը զլխաւոր դերը պէտք է խաղայ բանակցութեանց մէջ:

Տըլըսի փոխանորդը՝ Հերթեր այն կարծիքը յայտնեց թէ Պերլինի տագնապը կարելի պիտի ըլլայ լուծել բանակցութեամբ :

× Անդրադառնալով Ատլանտեան Ուխտի ժողովին՝ խորհրդային «Թաս» գործակալութեան Ուոշինկթընի թղթակիցը Այզընհաուրրի եւ Սփաքի ճառերուն ակնարկելով ըսաւ.— « Հակառակ որ կոչ մը եղած է ամրապնդելու համարԱտլանտեան Ուխտի յարձակողական ձգտումը, այդ ճառերը ցոյց կուտան թէ համաշխարհային հանրային կարծիքը կը փափաքի վերջ տալ պաղ պատերազմին եւ բանակցութեանց միջոցով լուծել միջազգային հարցերը: Այս պատճառով ղեկավարները կը ստիպուին խօսիլ իրենց բարի կամեցողութեան մասին՝ Խ.Միութեան հետ բանակցելու համար »:

Գաղթականաց Գրասենեակի վերածուած այդ թուականէն ետք՝ որոշ իրաւունքներ ունէինք դեռ մինչեւ երկրորդ աշխարհամարտը :

Անոնցմէ ալ զրկուած ենք այժմ :

Մինչեւ ե՞րբ այսպէս անտէր :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԼԻԿԱՆ

ԿԸ ՄԵՐԺԷ ԴԱՏԱՊԱՐՏԵԼ ԻՐԱՔԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ Կ'ԱՇԽԱՏԻ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԶՕՐԱՑՆԵԼ

Արաբական Լիկայի ժողովը բացուեցաւ Պէյրութի մէջ, ուր անստոյգ մթնոլորտ մը կը տիրէ: Ժողովին նախագահը՝ Հիւսէյն Ուէյնի (Լիբանանի Արտաքին նախարար) իր բացման ճառին մէջ շեշտեց թէ աշխարհի խաղաղութիւնը որոշ չափով Արաբներէ կախում ունի :

Արաբական երկիրներու միասնականութեան անհրաժեշտութիւնը շեշտեցին նաեւ Մոհամէտ Ե.ի եւ Արաբիոյ թագաւորին ներկայացուցիչները. «Հարկ է շուտով գործի անցնիլ եւ վերջ դնել ճառերուն »:

Ա. Մ. Հանրապետութեան եւ Եմէնի ներկայացուցիչները կը պահանջէին որ « համայնավար Իրաք»ի դատավարութիւնը տեղի ունենայ արաբական երկիրներու այս համագումարին մէջ: Առաջարկեցին նաեւ որ ժողովներուն մասնակցի « արաբ ազնուական ժողովուրդը »: Բայց Նասրի կողմնակիցները շուտով յուսախաբ եղան՝ երբ չէզոք երկիրները ճշդեցին իրենց դիրքը: Ժողովը դռնփակ պիտի շարունակուի :

Եգիպտոսի ներկայացուցիչը երկրորդ պարտութիւն մը կրեց՝ երբ առաջարկեց որ օրակարգի վրայ դրուի «Իրաքի կացութեան քննութիւնը »: Առաջարկը մերժուեցաւ :

« Պաղտատի եւ Գահիրէի յարաբերութիւնները ուսումնասիրելով՝ իրաքեան հարցը քննած պիտի ըլլանք արդէն » յայտարարեց Սուտանի ներկայացուցիչ Ապտալլա Խէյր:

Եգիպտոսի ներկայացուցիչ Զէյնէտին պնդեց թէ Իրաքի կացութիւնը պէտք է քննուի, որովհետեւ «արաբական ազգ մը կործանումի մէջ կը գտնուի Քասըմի Հանրապետութեան մէջ: Ինչպէ՞ս կրնանք անգիտանալ Իրաքի անցուդարձերը »:

Առաջին առիթով իսկ կը նկատուի, թէ ժողովը կը գտնուի ձախողութեան սպառնալիքին ներքեւ :

Չէզոք երկիրները, որ ժողովին մեծամասնութիւնը կը կազմեն, սկիզբէն իսկ մերժեցին Արաբական միացեալ Հանրապետութեան երկու առաջարկները :

Կացութիւնը փրկելու համար՝ Լիբանան կ'աշխատի լուծում մը գտնել՝ արաբական միութիւնը պահպանելու մտահոգութեամբ: Սուտան, Մարոք, Սէուտական Արաբիա եւ Լիպիա համակարծիք են արդէն Պէյրութի կառավարութեան :

Լիբանանի պատրաստած ծրագիրը հետեւեալն է.— Երեք երկիրներու Արտաքին նախարարներէն բաղկացած յանձնախումբ մը կազմել, որ անմիջապէս պիտի երթայ Գահիրէ եւ Պաղտատ՝ հակառակորդ երկու երկիրներու կառավարութեանց հետ խորհրդակցելու եւ երկուքին միջեւ հաշտութիւն մը գոյացնելու համար: Յանձնախումբին մաս պիտի կազմեն Լիբանանի, Սուտանի եւ Մարոքի կամ Լիպիոյ Արտաքին նախարարները:

Հակառակ անոր որ չէզոք քանի մը երկիրներ · իրենց համաձայնութիւնը տրուած են Պէյրութի կառավարութեան՝ տակաւին յայտնի չէ սակայն թէ յանձնախումբ մը կազմելու առաջարկը պիտի ընդունուի՞ թէ ոչ :

Իրականութիւնը այն է՝ որ բազմամիլիոն իսլամ Արաբներու միջեւ համաձայնութիւն գոյացնելու պարտականութիւնը վիճակուած է քրիստոնեայ եւ փոքրիկ Լիբանանին :

ՎԱՆ

Դեռ կանչում է ու դեռ գերում
Առաջին սէր՝ Վանայ ծովը,
Խնձորների բոյրն է բերում
Արտամետից փչող հովը:

Գամփռի նման նստել է կոյր ,
Թաթն է լիզում՝ բերդը տխուր .
Վէրքի նման արիւնաբոյր ,
Ախթամարն է հեռուից մխում :

Ռաֆֆու քարն է լուռ երազում
Ծովի ափին , մենակ նստած ,
Ժողովրդի սրտից հոսող
Արցունքների շիթերով թաց :

Կարմրուորին գիրկը առած,
Վարագայ սարն է երազում ,
Որպէս կանաչ մոմեր վառած,
Բարդիներն են երկինք խազում :

Բարդիներն են թեքւում, նազում ,
Մորմոքում են այրող ցաւից ,
Մի պառաւ է փողոց վազում
Ու որոնում կորած հաւին :

Մի աղջիկ է պատուհանից
Գաղտագողի դուրսը նայում
Ինչպէս աստղը ամպի տակից ,
Խորհրդաւոր ու հմայուն :

Մի քաղա՛ք է մեռել արդէն
Իմ յուշերի գերեզմանում ,
Մի՞թէ ես եմ աչքս թարթել
Երազների երկիր Վանում :

Վ. ԱԼԱՉԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՍՐԱՅԷԼԵԱՆ մամուլը բուռն յարձակումներ կը գործէ Պէն Կուրիոնի վրայ՝ ձայնասփիւռէն կատարուած զօրակոչի յայտարարութեան համար: Իբրեւ Պատերազմական նախարար՝ Պէն Կուրիոն երեք հոգինոց յանձնախումբ մը կազմած է հարցը քննելու համար: Ամէն պարագայի մէջ, ժողովուրդը հաշիւ կը պահանջէ իր կառավարութենէն՝ Ապրիլ մէկի յատուկ անախորժ այս կատակէն յետոյ :

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ կառավարութիւնը հաստատեց որ Տալայ – Լաման ապաստանի իրաւունք խնդրած է Հնդկաստանէն եւ Նոր – Տէհլի կը գտնուի: Թիպէթի կրօնապետին փախուստը իսկական ոդիսական մը եղած է: Քանի մը Թիպէթցիներ ծպտուած են իբրեւ Տալայ – Լամա որպէսզի չինական զօրքը չփոթութեան մատնուի եւ սխալ ուղղութեամբ կատարուին հետապնդումները: Նեհրուի կառավարութեան դիրքը բաւական փափուկ է: Արդարեւ Տալայ – Լամայի ներկայութիւնը Հնդկաստանի մէջ դիւանագիտական կարգ մը բարդ հարցեր կը յարուցանէ : Ինչպէ՞ս պէտք է վարուիլ երկու միլիոն Թիպէթցիներու հոգեւոր եւ աշխարհիկ պետին հետ: Բացորոշ է սակայն թէ Տալայ – Լաման պիտի չկարենայ տարագիր կառավարութիւն մը հաստատել Հնդկաստանի մէջ :

ՊԵՏԱԿԱՆ նպաստ ստացող թատրոնները, Ֆրանսայի մէջ, կարեւոր բարեփոխումներու պիտի ենթարկուին : Մշակութային հարցերու պատասխանատու նախարար Մալրօ՝ պիտի յայտարարէ թէ Ժան – Լուի Պառօ Օտէոնի տնօրէն նշանակուած է . այս վերջինը այլեւս պիտի տարբերի Քոմէտի – Ֆրանսէզէն: Ա. Մ. Ժիւլիէն , Սառա Պեռնարի ներկայ տնօրէնը Օփերայի եւ Օփերա – Քոմիքի վարիչ պիտի նշանակուի : Վերջապէս Փրակայի Ֆրանսական դեսպանը Քոմէտի – Ֆրանսէզի վարիչ պիտի նշանակուի Փիէռ Տեքավի տեղ :

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

"ԳԵՐԻՆԵՐ ԷԻՆՔ, ԱԶԱՏ ԴԱՐՁԱՆՔ ԱՅՍ ԵՐԿՈՑ"

(Բ. եւ վերջին մաս)

Դիշերը կը յառաջանայ :

Ալ արմուկին վրայ ընկողմանած՝ սե – դանակիցները կ'արբենան ելից պատմու – թեան հրաշքներուն տեսիլքով : Եւ յան – կարծ արմուկ կը փոխեն,— կը կոթնին ձախ արմուկին :

Երբայական աւանդութեանց մէջ՝ խոր նշանակութիւն ունի Զատկական սեղանին չուրջ բազմելու ձեւը,— արմուկ արմու – կի տալ, կամ ընկողմանիլ նախ ալ ար – մուկին վրայ՝ յետոյ ձախ արմուկին վը – րայ : Գրողներ կան, որոնք ազատ Հռով – մայեցիներու սովորութիւնը կը տեսնեն սեղան նստելու այդ ձեւին մէջ : Բաբթու – նիներ կան, որոնք արմուկը արմուկին՝ շղթայ կազմելու ձեւին մէջ կը տեսնեն համերաշխութեան գաղափարը կամ տա – ռապանքի լծակցութեան եւ խրախճանքի ընկերակցութեան խմասը : Մեկնիչներ կան, որոնք մեծը պզտիկին ու պզտիկը մեծին կոթնելու ձեւին մէջ կը տեսնեն հաւասարութեան ներչնչումը : Ու վեր – ջապէս փիլիսոփաներ կան, որոնք բազ – մոցին արմուկ տալու ձեւին կուտան հո – ղին մէջ արմատ արձակելու նշանակու – թիւնը,— վե՛րջ տարաձնացութեան, վե՛րջ թափառականութեան, վե՛րջ դաղթականութեան : Իրողութիւնն այն է որ յոգնած են սեղանակիցները՝ բայց արթուն :

Պատմիչը կը չարունակէ պատմել, ինչ – պէս առուակը կը հոսի ժայռէն՝ գլգլա – լով, կարկաչելով, ջրվիժելով, անապա՛տ եւ մշտահոս,— այնքան օրօրուն է իր բարբառը, որքան արթնացուցիչ իր հրա – շահիւս պատմութիւնը :

Տասը պատուհաններու նկարագրու – թեան ժամանակ, երբ մէկ առ մէկ կը թուէ գորտը, կարկուտը, չանճանճը եւ միւս փորձանքները, ամէն անգամ պատ – միչը ճկոյթով հարուած մը կուտայ գի – նիին եւ կաթիլ մը կը նետէ բաժակէն դուրս :

... Վերջ ի վերջոյ կը սարսափի փա – րաւոն, փողոց կը նետուի գիշերանց, կը վազէ դէս ու դէն, կը փնտռէ կը գտնէ Մովսէսը եւ կ'ըսէ .

— Ա՛ռ, ա՛ռ ժողովուրդդ, տա՛ր ուր որ կ'ուզես, չո՛ւտ :

— Գո՞ղ եմ որ մեկնիմ գիշերով, կը պատասխանէ Մովսէս : Մեր Աստուածը պատուիրած է մեզի· «Մինչեւ առաւօտ՝ ձեզմէ ոչ ոք դուրս ելլէ իր տանը սեմէն» (Ել· ԺԲ· 22) : Պիտի մեկնիմ , ուրեմն , առաւօտո՛ւն միայն, գլուխս բարձր բըռ – նած, զաւազանը ձեռքիս մէջ, որպէսզի տեսնեն բոլո՛ր եգիպտացիները :

Այսպէս, Իսրայէլի ժողովուրդը հեռա – ցաւ Եգիպտոսէն : Հրեշտակ մը կ'առաջ – նորդէր Աստուծոյ հրամանով, ինչպէս գրուած է · «Քալել սորվեցուցի, բազուկ – ներուս մէջ առի զրկեցի» (Ովս· ... 3) : Երբ ժողովուրդը կը տառապէր բարկ ա – տունէական Զատիկներու արուեստական հանդերձանքին տակ, արտակարգօրէն չահեկան իր խորհրդանշական ու ծիսա – կան մեկնութիւններով (զոհական արեան եւ հաւաքական ընթրիքի կապուած հա – մագոյակցութեան տեսութեամբ , ինչպէս եւ եղանակային յարաբերութեամբ), դուրս կ'իյնայ պարագայական այս յօղ – ուածին պարունակէն :

Զատկական այս յօդուածով՝ ստորա – գրողը ուզեց ընթերցողին ուշադրութիւնը հրաւիրել երկու կէտի վրայ·—

1·— Ահաւասիկ ժողովուրդ մը, որ տա – նի մը տրուած նշանակութեան մէջ՝ կը միանայ ու կը հաղորդուի նոյն զաղափա – րով : Հրեան համաձայն է Հրեային հետ, մեծը՝ պզտիկին հետ, մտաւորականը՝ ամիկին հետ, հարուստը՝ աղքատին հետ, հրճուելու համար այն աւանդու – թեամբ թէ իրենք, երբեմնի գերիները Փարաւոնի, ընդմիշտ ազատ դարձած են երջանիկ օր մը, Եհովային միջամտու – թեամբ, հրաշքով :

2·— Ահաւասիկ ուրիչ ժողովուրդ մը եւս, Սփիւռքի մէջ աչխարհագրապէս ցիր եւ սփիւռ, դարձեր է չոր հողի դուդմ մը, որ կը փշրուի, կը կոտորակուի, կը ման – րանայ ամէն օր քիչ մը աւելի՝ ոչ միայն աչխարհագրապէս, այլ եւ հոգեպէս : Դժբախտութիւնն աւելի մեծ է անով որ ամէն մէկ կտոր իր բերանը կը բանայ հայհոյելու համար միւս կտորին դէմ , ամէն մէկ կտոր մրցումի կը վազէ նա – խաւինք կարդալու միւս կտորին դէմ , Թողով կաթողիկոսին կամ վարչապետին՝ մրցանակը չնորհել անոր որ լաւագոյնս կը հայհոյէ կամ կը նախատէ : Այս դեռ ո – չինչ,— հայհոյութիւնը կամ նախատին – քը կ'ըլլայ միշտ ... օտար պետութեան մը հաչոյն, օտար ժողովուրդի մը ներչնչու – մով : Զարհուրա՛նք, զարհուրա՛նք, զար – հուրա՛նք : Ամաճիկ մը դարձեր է ամէն մէկ անհատ՝ չարժելու համար օտար ձեռ – քերով, խօսելու համար օտարին բեր – նով :

Վանդի պակա՛ծ է յարդանքի մա – կարդը, — կօչկակարը մտաւորական մըն է հիմա, եւ ամէն մտաւորական՝ կօչկա – կար, վարժապետը նպարավաճառ մըն է հիմա եւ ամէն նպարավաճառ՝ վարժա – պետ : Շինութի՛ւն նուիրապետական կարգերու, իմացական աստիճանակար – գերու, ընկերա – բարոյական դասակար – գերու : Ակնածանքի պակաս հանդէպ ոչ միայն ծանր անհատին, այլ եւ ծանր վաստակին, — մտաւորական նուաճում – ներու : Մասնագիտութեան զաղափար չէ մնացած այլեւս, ամէն անհատ ամէն բան է հիմա : Համութեան սէր չէ մնացած այլ եւս, ամէն մէկը ամէն բան դիտէ հիմա : Ազգասէր երաժշտութեան մասին կը խօսի, ճնճղուկը՝ բանաստեղծութեան մասին , փողոցի հաւը՝ փիլիսոփայութեան մա – սին : Օրուան թերթ կարդալով քաղաքա – գէտ դարձած են շատեր, «Հայր մեր » մը դոց սորվելով աստուածաբան դարձած են ոմանք, ուրիշներ «Հայաստանասէր » դարձած են ծախելով ... « Արարատ» վաճառանիշով քննեակը, ինչպէս էջ – միածնասէր դարձած են անոնք որ դիտեն խունկ ծխել իրենց չճանչցած պատկերին առջեւ :

Ըսի,— այս ամէնուն մէջ զարհուրելին այն է որ փշրանքը փշրանքին դէմ ելած է օտարին թելադրանքով միայն, փաստ որ ազգին կէսը միւս կէսին թշնամի ցոյց տալու օտար թափանցիկ քաղաքականու – թեան մը ներչնչումով, միշտ չուրջը կամ հեռուն թշնամի մը երեւակայելու ախ – տապին վարժութեան մը հետեւելով, ոչ – գրողը կ'ելլէ կը հայհոյէ գրողին, երբ ա – ռաջնորդ կը նշանակուի ... գրողներու Միութեան մը՝ հրամանա՛ր օտարին : Հաստատելու համար այս իրողութիւնը՝ կ'ըսեմ.— Թող օտարը չմիջամտէ մեր ներքին գործերուն, այն ատեն թոփչին կը դառնայ թոփչի, գրադէտը՝ գրադէտ, ու մէկ օրէն միւսը կը սկսին գիրար յար – դել Թոփչեանները եւ Նարդունիները , ա – մէն մէկը ըստ իր աստիճանակարգին :

Ախո՛ս, ամո՛ւր նստած է օտարը մեր հոգիներուն մէջ : Փարաւոն կը մերժէ՛ որ ծօնենք մեր Զատիկը : Մեղքը, սա – կայն, փարաւոնեան չէ միայն,— քանի՛ տարեկան է այդ մեղքը : Պապը – ալիա – կանութիւն մը ունէինք՝ հարիւրաւոր տարիներու մեղք, որ այսօր փոխած է իր տիրոջ անունը եւ իր դոյնը :

Ահա թէ ինչո՛ւ, մինչ երջանիկ ժողո – վուրդի մը համար՝ Զատիկը երգ մըն է ազատութեան, մեր ժողովուրդին համար Զատիկը դարձած է ... զատիկ

Շ· ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆԸ

Կոմիտաս Վարդապետի գործը մեր մէջ արթնցուց այն դիտակցութիւնը թէ ուրիշ քաղաքակիրթ ազգերու պէս հայ ժողո – վուրդն ալ ունեցած է ինքնուրոյն երա – ժշտութիւն : Այս գործը կը զուգադիպէր ճիշդ այն շրջանին երբ Գերմանիայէ , Իտալիայէ եւ Ֆրանսայէ դուրս գրեթէ ամէն երկիր կը ջանար միջազգային չա – հադրդռութեան արժանի՝ բայց ազգային դրոշմ կրող երաժշտական գործերու ծը – նունդ տալ : Ռուսերը արդէն յաջողած էին այդ ուղղութեամբ, իսկ Սպանիա, Զեխո – սլովաքիա, Հունդարիա, Միացեալ Նա – հանդներ ու կարգ մը երկիրներ յաջող – ցան փայլուն դիրքեր գրաւել արդի ժա – մանակներու երաժշտական պատմու – թեան մէջ :

Զմոռնանք որ բուն ժողովրդական երա – ժշտութիւնները չեն որ այս գիրքերը ա – պահովեցին այդ ազգերուն, այլ անհատ երգահաններու այն ստեղծագործութիւն – ները՝ որոնք դասական կամ ռոմանթիք շրջաններու գործերուն պէս համաչխար – հային չահագրգռութեան արժանանալով հանդերձ իրաքանչիւր ազգի երաժշտա – կան ուրոյն յատկանիշներն ու տարբեր չունչը ունէին :

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԳԻՐՔԵՐ,
ԴԷՄՔԵՐ, ԴԷՊՔԵՐ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ
ՍԳԱՏՕՆԵՐՈՒՆ ԱՌԹԻՒ

—o—

Ապրիլ ամիսը տարուան նուիրական ա – միսն է Հայութեան համար : Շուտով ա – մէն կողմ տեղի պիտի ունենան յիշատակի ազահանդէսներ : Առիթէն օգտուելով, այս սիւնակներուն մէջ պիտի խօսինք քանի մը դիրքերու, դէմքերու եւ դէպքերու մա – սին, որոնք կը թուի թէ մոռցուած են եւ որոնք կը չօչափեն, բացառաբար, հայ – կական Մեծ Ողբերգութիւնը, եւ անոր հետ կապուած բոլոր դէպքերը, դերակա – տարները, պաշտօնական հեռագիրները, ինչպէս նաեւ, բացառաբար դարձեալ , բոլոր դրական երեւոյթները, կապուած՝ այդ ահաւոր դէպքերուն :

Աչքի առջեւ ունիմ երեք դիրքեր մաս – նաւորաբար, որոնք լոյս տեսած են քա – ռասուն տարիներ առաջ : Առաջինը Տօքթ· Սալբիի «Ալեակները ու խլեակներն» է, հայ վրանաքաղաքին տարեդիրքը(*), երկ – րորդը Արամ Անտոնեանի «Այն Սեւ Օրե – րուն»ը(**) եւ երրորդը՝ նոյն հեղինա – կէն, «Մեծ Ոճիրը» (***) :

×

Հայութիւնը դարաւոր ու ահաւոր պայ – քարներու պահուն, ոչ մէկ ատեն այնքան դիմադրականութիւն եւ տառապանքին հանդէպ արհամարհանք ցոյց տուած է , որքան եղեռնի անմոռանալի թուական – ներուն :

Լաւատես դիտակցութեան չունչ մը հո – դի տուաւ մահուան ճամբաներուն վրայ թափառական ու տարագիր ժողովուրդին ընդհանրապէս : Սակայն այդ դիտակցու – թիւնը հազիւ թէ արժէքաւորուեցաւ հա – մայնական ընդվզումի մը աստուածային ցասումով :

Եթէ համայնաւեր մահուան ուրուակա – նին առջեւ, հայութեան ստուար մեծա – մասնութիւնը կամքը չըրաւ ըմբոստու – թեան զեղեցիկ դիւցազներգութիւնը յայտնաբերելու, հայ պատմութիւնը սա – կայն երկնակամարին վրայ նշուլով բազ – մաթիւ աստղերու բոցաւառ հրդեհումը արձանագրեց արիւնի կայլակներով :

Ըմբոստութեան երկու հնոցներուն , պատմական Սասունի ու Զէյթունի քով , ունեցանք Վասպուրականի, Գարահիսա – րի , Ուրֆայի ու Քրնտրճադի հերոսական ու անհաւասար դիմադրութիւնները, ո – րոնք ցեղային արժանապատուութիւնը եւ մարդկային առաքինութիւնը յաւերժա – ցուցին :

Այս չարքը կ'ամբողջանար Սուէտահա – յերու Մուսա Լերան ազնման դիւցազներ – տունէական Զատիկներու արուեստական հանդերձանքին տակ, արտակարգօրէն չահեկան իր խորհրդանշական ու ծիսա – կան մեկնութիւններով (զոհական արեան եւ հաւաքական ընթրիքի կապուած հա – մագոյակցութեան տեսութեամբ , ինչպէս եւ եղանակային յարաբերութեամբ), դուրս կ'իյնայ պարագայական այս յօդ – ուածին պարունակէն :

Զատկական այս յօդուածով՝ ստորա – գրողը ուզեց ընթերցողին ուշադրութիւնը հրաւիրել երկու կէտի վրայ·—

1·— Ահաւասիկ ժողովուրդ մը, որ տա – նի մը տրուած նշանակութեան մէջ՝ կը միանայ ու կը հաղորդուի նոյն զաղափա – րով : Հրեան համաձայն է Հրեային հետ, մեծը՝ պզտիկին հետ, մտաւորականը՝ ամիկին հետ, հարուստը՝ աղքատին հետ, հրճուելու համար այն աւանդու – թեամբ թէ իրենք, երբեմնի գերիները Փարաւոնի, ընդմիշտ ազատ դարձած են երջանիկ օր մը, Եհովային միջամտու – թեամբ, հրաշքով :

2·— Ահաւասիկ ուրիչ ժողովուրդ մը եւս, Սփիւռքի մէջ աչխարհագրապէս ցիր եւ սփիւռ, դարձեր է չոր հողի դուդմ մը, որ կը փշրուի, կը կոտորակուի, կը ման – րանայ ամէն օր քիչ մը աւելի՝ ոչ միայն աչխարհագրապէս, այլ եւ հոգեպէս : Դժբախտութիւնն աւելի մեծ է անով որ ամէն մէկ կտոր իր բերանը կը բանայ հայհոյելու համար միւս կտորին դէմ , ամէն մէկ կտոր մրցումի կը վազէ նա – խաւինք կարդալու միւս կտորին դէմ , Թողով կաթողիկոսին կամ վարչապետին՝ մրցանակը չնորհել անոր որ լաւագոյնս կը հայհոյէ կամ կը նախատէ : Այս դեռ ո – չինչ,— հայհոյութիւնը կամ նախատին – քը կ'ըլլայ միշտ ... օտար պետութեան մը հաչոյն, օտար ժողովուրդի մը ներչնչու – մով : Զարհուրա՛նք, զարհուրա՛նք, զար – հուրա՛նք : Ամաճիկ մը դարձեր է ամէն մէկ անհատ՝ չարժելու համար օտար ձեռ – քերով, խօսելու համար օտարին բեր – նով :

Վանդի պակա՛ծ է յարդանքի մա – կարդը, — կօչկակարը մտաւորական մըն է հիմա, եւ ամէն մտաւորական՝ կօչկա – կար, վարժապետը նպարավաճառ մըն է հիմա եւ ամէն նպարավաճառ՝ վարժա – պետ : Շինութի՛ւն նուիրապետական կարգերու, իմացական աստիճանակար – գերու, ընկերա – բարոյական դասակար – գերու : Ակնածանքի պակաս հանդէպ ոչ միայն ծանր անհատին, այլ եւ ծանր վաստակին, — մտաւորական նուաճում – ներու : Մասնագիտութեան զաղափար չէ մնացած այլեւս, ամէն անհատ ամէն բան է հիմա : Համութեան սէր չէ մնացած այլ եւս, ամէն մէկը ամէն բան դիտէ հիմա : Ազգասէր երաժշտութեան մասին կը խօսի, ճնճղուկը՝ բանաստեղծութեան մասին , փողոցի հաւը՝ փիլիսոփայութեան մա – սին : Օրուան թերթ կարդալով քաղաքա – գէտ դարձած են շատեր, «Հայր մեր » մը դոց սորվելով աստուածաբան դարձած են ոմանք, ուրիշներ «Հայաստանասէր » դարձած են ծախելով ... « Արարատ» վաճառանիշով քննեակը, ինչպէս էջ – միածնասէր դարձած են անոնք որ դիտեն խունկ ծխել իրենց չճանչցած պատկերին առջեւ :

Ըսի,— այս ամէնուն մէջ զարհուրելին այն է որ փշրանքը փշրանքին դէմ ելած է օտարին թելադրանքով միայն, փաստ որ ազգին կէսը միւս կէսին թշնամի ցոյց տալու օտար թափանցիկ քաղաքականու – թեան մը ներչնչումով, միշտ չուրջը կամ հեռուն թշնամի մը երեւակայելու ախ – տապին վարժութեան մը հետեւելով, ոչ – գրողը կ'ելլէ կը հայհոյէ գրողին, երբ ա – ռաջնորդ կը նշանակուի ... գրողներու Միութեան մը՝ հրամանա՛ր օտարին : Հաստատելու համար այս իրողութիւնը՝ կ'ըսեմ.— Թող օտարը չմիջամտէ մեր ներքին գործերուն, այն ատեն թոփչին կը դառնայ թոփչի, գրադէտը՝ գրադէտ, ու մէկ օրէն միւսը կը սկսին գիրար յար – դել Թոփչեանները եւ Նարդունիները , ա – մէն մէկը ըստ իր աստիճանակարգին :

Ախո՛ս, ամո՛ւր նստած է օտարը մեր հոգիներուն մէջ : Փարաւոն կը մերժէ՛ որ ծօնենք մեր Զատիկը : Մեղքը, սա – կայն, փարաւոնեան չէ միայն,— քանի՛ տարեկան է այդ մեղքը : Պապը – ալիա – կանութիւն մը ունէինք՝ հարիւրաւոր տարիներու մեղք, որ այսօր փոխած է իր տիրոջ անունը եւ իր դոյնը :

Ահա թէ ինչո՛ւ, մինչ երջանիկ ժողո – վուրդի մը համար՝ Զատիկը երգ մըն է ազատութեան, մեր ժողովուրդին համար Զատիկը դարձած է ... զատինք

Շ· ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ինքնապաչտպանութեան պատմութիւնը , իր բռմանթիք բնոյթով՝ մեծ պատե – րազմին ամէնէն հետաքրքրական անցու – դարձներէն կրնայ նկատուիլ » :

Թրքական կառնաւոր բանակներու դէմ, կիներով ու մանուկներով, ծերով ու երիտասարդով գրեթէ ամխուկէս դիմա – դրելէ ետք, բլուրներու բարձունքէն կը դիտեն համաձայնական զրահաւորներուն անցքը, կը բարձրացնեն մեծադիր խաչա – դրոշմը եւ բանակցութիւններէ ետք, փը – բանական կիշէն զրահաւորով ու իրեն ընկերացող չոգենաւով, 1915 Սեպտ· 14ին կը հասնին Փոր Սաիտ թիւով 4193 Սուէ – տահայեր :

Ու կը հիմնուի աւազին վրայ Հայ վրա – նաքաղաքը :

Բժիչկ Մ· Սալբի իր «Ալեակներով ու խլեակներով» կը պանծացնէ Սուէտահա – յերու հերոսական դիմադրութիւնը : Ա – լիք մըն էր ան անտեղիտալի, որ բնաղդ – օրէն բարձրացաւ, մեծցաւ, ուռեցաւ , յանդելու համար իր վախճանին :

1918ին Սուրիոյ մէջ անգլիական զին – ուորական յաջողութիւններէն ետք, տա – րագիր Հայերու կարաւաններ , մասնա – ւորաբար Կիլիկեան քաղաքացիներ , հետ – զհետէ Հայ Վրանաքաղաքը կ'ապաստա – նին· ասոնք ալ նաւարեկութենէն ազատ – ուած ու ահաւոր յորձանքներու ձեռքը խաղալիկ խլեակներն էին :

Գիրքը նուիրուած է ուրեմն հայ հերո –

Օտար հեղինակաւոր երաժշտագէտներն ալ համաձայն էին որ մեր ժողովրդական աչխարհիկ ու կրօնական երաժշտութիւն – ները նոյնքան եւ աւելի չահեկան էին որ – քան սպանականը, հունգարականն ու միւսները: Եւ սակայն պարագաները նը – պաստաւոր չեղան առեղծելու համար ե – րաժշտական գործեր, որոնցմով աչխարհ ծանօթանար հայկական ինքնուրոյն չուն – չով գրուած ու միջազգային չահագրգ – ռութեան արժանի երաժշտութեան մը:

Սփիւռքի մէջ կատարուած փորձերէն շատ աւելի լուրջ ու լայն աչխատանք մը կը տեսնենք Մ. Հայաստանի մէջ, որուն ահմաններէն դեռ դուրս չելան մեր փն – տուած որակով գործերը: Նախախնամու – թիւնը շատ ժլատ չէ եղած Հայերուս ալ չնորհելու երաժշտական ընդունակու – թիւն, կը հաւատանք որ Հայաստանի մեր երգահաններէն ալ պիտի հասնին աչխար – հահռչակ համբաւի:

Արամ Խաչատուրեանի պարագան տար – բեր է անչուշտ, բայց այս եզական եր – դահանին գործերուն մէջ ալ յաճախ կը հանդիպինք մեր փնտռած տոհմիկ չուն – չին: Խաչատուրեան կը փայլի իբրեւ խորհրդային երաժիչտ եւ պատմութեան մէջ միակ հայ երգահանն է որ միջազգա – յին մեծերու կարգին կը դասուի արժա – նապէս: Եթէ իր հանճարով ամբողջովին հայաչունչ մնացած ըլլար, չնորհիւ իր երկերուն՝ միջազգային երաժշտական աչ – խարհը աւելի լաւ պիտի ճանչնար այսօր երաժշտութիւնը:

Մեր անկատար ծանօթութիւններով չենք կրնար դատել Մ. Հայաստանի երա – ժշտական չարժումին տարողութիւնը: Կը սպասենք ուրեմն եւ կը խօսինք Սփիւռքի կացութեան մասին:

Նախ՝ պէ՞տք է մեղադրել Սփիւռքի Հայութիւնը, որ տակաւին չարմար չի դատեր հայ հեղինակին, երգահանին կամ արուեստագէտին աչխատութեան պտուղը դնել: Ու յետոյ պէ՞տք է մեղադրել հայ հեղինակը, երգահանն ու արուեստագէտ – ը, որոնք չեն յաջողած միջազգային չահագրգռութեան արժանացած գործե – րով ստեղծել հայկական երաժշտութիւն, դրականութիւն եւայլն: (Տարբեր է օտար չրջանակներու մէջ իրբեւ օտար գործող ու միջազգային համբաւի տիրացող հայ տաղանդ մը արուեստագէտիպարագան):

Աւելորդ է կրկնել այս մեղադրանքնե – րը:

Կարեւորը այն է որ հայ երգահանը մեկնելով հայկական ինքնուրոյն ժողովր – դական երաժշտութենէն կրնար ստեղծել միջազգային չահագրգռութեան արժանի հայկական երաժշտութիւն մը, բայց ցարդ չյաջողեցաւ ստեղծել:

Աւելի տրամաբանական ու պարզ կը թուի ենթադրել որ կամ ցարդ բախտը չունեցանք ծնելու մեծ տաղանդներ կամ հանճարներ կամ եթէ ծնան, ա – նոնք չվայելեցին պետութեան մը ընծա – յած կեանքի եւ աչխատութեան դիւրու – թիւնները, որոնք կենսական են արուես – տագէտի մը նուիրումին արդիւնաւորու – թեան համար:

Կոմիտաս Վարդապետի օրերէն ի վեր այն վստահութիւնը ունինք որ արժանի ենք եւ ի վերջոյ պիտի արժանանանք՝ խառնուելու քաղաքակիրթ ազգերու երա – ժշտական արդի պատմութեան:

Ժ. ԱՐԴԱՐԵԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԵՐԵՔ ԳԻՐՔԵՐ՝ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

—o—

Գրեթէ յաջորդաբար՝ երեք գիրքեր լոյս տեսան, Խ. Միուքեան մասին: Առաջի – նը՝ « Ամիս մը Խ. Միուքեան մէջ» կը պատկանի իտալացի մեծ դրագէտ Ալպեր – թօ Մորաւիայի գրիչին: Երկրորդը՝ ա – մերիկացի վիպասան Թրումըն Քափոթի գիրքն է. «Երբ Մուսաները կը խօսին»: Երրորդը՝ էլիան Ժաղէի «Զորս եղանակ – ները Խ. Միուքեան մէջ»:

Առնց մէջ ամէնէն աւելի քաղաքական դրոշմ ունեցողն է Մորաւիայի գիրքը: Այցելած է եւրոպական եւ ասիական Ռուսիան: Առաջին էջերէն իսկ, Ալպերթօ Մորաւիա դէմ դիմաց կը դնէ Մարքսն ու Տոսթոյեւսքին: Իտալացի դրագէտը մարքսականները քննադատելով կրպաչ – պանէ Տոսթոյեւսքին: «Դժբախտութիւնը, կը գրէ ան, որ մարսիզմը պատուհանէն դուրս նետեց, հեղեղի նման վերադարձաւ Խ. Միուքիւն՝ սթալինականութեան դուռներէն եւ իր տիրապետութիւնը հաս – տատուն հիմերու վրայ դրաւ յեղափո – խութեան ձեռք առած միջոցներուն հե – տեւանքով»:

Այսուհանդերձ, Մորաւիա կ'ընդունի թէ համայնավար վարչակարգը բարեփո – խութիւններ բերած է, յատկապէս ասիա – կան Ռուսիոյ մէջ:

« Ամիս մը Խ. Միուքեան մէջ» գրքին մէկ գլուխն ալ յատկացուած է Հայաս – տանի, ուր այցելած է Մորաւիա:

Ֆրանսերէնի թարգմանուելէ առաջ՝ այս գրքին մասին բաւական խօսուեցաւ նաեւ հայ մամուլին մէջ:

Երբ Մուսաները կը խօսին — Ամերի – կացի գրագէտը՝ Քափոթ, չի դատեր: Սեւամորթ արուեստագէտներու խումբի մը հետ ան գացած էր Խ. Միուքիւն՝ իրրեւ թղթակից «Նիւ Եորքըր» թերթին: Գոհացած է արձանագրելով չարք մը հա – ճելի դէպքեր եւ խօսակցութիւններ՝ ո – րոնք իրենց պարզութեան մէջ որոշ իրա – ղութիւններ ցոյց կուտան: Գրքին մէջ տրուած են նաեւ խորհրդային կեանքի կարգ մը երեւոյթները:

Քափոթ կը նկարագրէ իրենց խումբ անդամուհիներէն մէկը՝ որ կառախումբին մէջ արագօրէն ռուսերէն կը սորվի պա – տերազմի ընթացքին զինուորներու հա – մար հրատարակուած դասագիրքէ մը...:

— Վէրք մը ստացայ:

Կնոջ ճամբու ընկերները հարց կուտան թէ ի՞նչ բանի կը ծառայեն ռուսերէն այդ նախադասութիւնները՝ քանի որ ոչ մէկ բանի օգտակար կրնան ըլլալ:

Տիկինը կը չարունակէ սերտել եւ բարձ – բաձայն կրկնել իր դասը.

— Հնազանդեցէ՛ք, այլապէս կը կրա – կեմ...

Բազմաթիւ այլ երեւոյթներ ամերիկա – ցի երիտասարդ վիպասանին գրչին տակ կենդանութիւն կը ստանան: Բազմաթիւ սովորական խօսակցութիւններ՝ դեղեցիկ կերպով տրուած:

Բայց սովորական այդ դէպքերու նկա – րագրութիւնը կարդալէ յետոյ՝ ընթեր – ցողը խոր վերլուծումներ կ'ընէ եւ կը հասնի լուրջ եզրակացութիւններու, ո – րոնք ցոյց կուտան խորհրդային կեանքը, այնպէս՝ ինչպէս որ է:

Հետաքրքրական է նաեւ էլիան Ժաղէի « Զորս եղանակները»: Անչուշտ Ժաղէ Մորաւիայի կամ Քափոթի նման դրագէտ մը չէ, բայց յաջողած է լաւ դիտել եւ արժէքաւոր տեղեկութիւններ արձանա – գրել:

Էլիան Ժաղէ Ֆրանսացի ուսանողուհի մըն է, որ Արեւելեան լեզուներու իր ուսուցիչին եւ Մոսկուայի Ֆրանսական դեսպանատան չանքերուն չը – նորհիւ յաջողած է տարի մը մնալ Խ. Միուքեան մէջ: Ապրած է ուսանողնե – րու հետ: Ցետոյ՝ երեք ամիս պտըտած Լենինկրատէն Սամըրղանտ եւ մինչեւ Թիֆլիս:

Ուսանողուհին միասին տարած է Իվ Մոնթանի եւ Ժէրար Ֆիլիփի բազմաթիւ լուսանկարները, որոնք բաժնելով՝ բարե – կամութիւն հաստատած է ուսանողուհի – ներու եւ ուսանողներու հետ: Ռուսերէն լեզուն ալ լաւ գիտնալով՝ զրօսաչրջիկ – ներու առջեւ սովորաբար փակ մնացած դուռները բացուած են իր առջեւ:

Եզրակացնենք՝ իր հետեւեալ պատմու – թեամբ.—

« երեք բանուորներ բանտարկուած են Արեւելեան Գերմանիոյ մէջ:

Առաջինը կ'ըսէ.— Ես կանուխ հասայ գործարան եւ դիս հոս դրկեցին, մեղա – դրելով թէ քաղքենի իմ:

Երկրորդը.— Ես ուշ հասայ. դիս ալ մեղադրեցին իրրեւ խափանարար:

Երրորդը.— Ես ճիշդ ժամանակին հա – սայ, բայց դիս ալ մեղադրեցին՝ որ ժա – մացոյցս ... Արեւմտեան Գերմանիայէն դնած էի»:

Պատմութիւն մը, խօսուն պատմու – թիւն՝ որ Մոսկուայի մէջ կը դուարճա – ցընէ եւ կը խնդացնէ Ռուսերը:

Թ. Ա. Թ.

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՍԻՈՆ, ամսագիրը ազգական, բանասի – րական: Պաչտօնական հրատարակու – թիւն Երուսաղէմի Հայ Պատրիարքու – թեան: 1959, Յունուար – Փետրուար, թիւ 1 – 2:

(*) Ազեքսանդրիա, 1920, հրատ. Գա – սապեան:

(**) Պոստոն, 1919, հրատ. «Հայրե – նիք»:

(***) Պոստոն, 1921, հրատ. «Պա – հակ»:

ՏՈՄՍԵՐ

ԱՔԼՈՐԱՄԱՐՏԸ ...

—o—

— Ա՛խ, ի՞նչ ընեմ որ գրիչ չունիմ, չենէ անանկ բաներ կը գրէի, անանկ բա – ներ որ ...

— Ահաւասիկ, քեզի սիրուն գրիչ մը...

— Սխալ հասկցար... Գրելու կարողու – թիւն, ըսել կ'ուզէի ...

— Բարեկամ, «անանկ անանկ բաներ» գրելու համար, պէտք չէ որ գրելու կարողութիւն ունենաս... Զորս կողմդ նայէ, ազգին լրագիրները կարդա ...

— Դուն կատակի ելեր ես, բայց իմ ը – սածս լուրջ բան է... Այո, գրիչ ունենա – լու էի որ նստէի երկար բարակ յօդուա – ծաչարք մը գրէի եւ մեր ազգին գրիչ չարժողները ազդուր մը լուայի ..

— Դուն ըսելիքդ ըսէ, ես, հիմա, սը – ճարան պիտի երթամ... Չոն, գրելու կարողութիւն ունեցող մէկը կը գտնեմ..

— Լաւ, բայց ուչադրութիւն ըրէ թէ ինչ պիտի ըսեմ... Եղբայր պատուական, աս մեր գրողները եւ ճառողները լուր ունի՞ն որ աս ազգը խրատ ու խորհուրդ լսելէն ալ ձանձրացեր է ... Ալ ո՞ր տեղը եկեր է... Եղբայր, ո՛ր լրագիրը կ'ուզես բաց, մէջը խրատ, խրատ, խրատ ... « Հայերէն սորվեցէք... Ձեր երախանե – րուն հետ հայերէն խօսեցէք... Հանդէս – ներուն մէջ լուռ կեցէք եւ ատենախօսին բսածները մտիկ ըրէք... Պատառաքաղը ալ ձեռքով մի բռնէք, ձախ ձեռքով բըռ – նեցէք... Եկեղեցիին մէջ, քարոզի ըն – թացքին քիթ – քիթի մի խօսիք... Հա – յերէն լրագիրներուն բաժանորդագրուե – ցէք... Հայերէն գիրքեր կարդացէք... Թուրքերէն մի երգէք, հայերէն երգե – ցէք...» : Որ մէկը յիշեմ... Լրագիրները չեն բաւեր, մէյ մըն ալ սա ճառ խօսող – ները... Խաբերէնին չմնայ բայց, իրաւ կ'ըսեմ որ խօսողներէն ոչ մէկը նոր բան մը ըսած ունի... Նոյն պատուէրները, նոյն հրահանգները, նոյն խորհուրդները ... « Ազգը եւ մեր ամէնուս հայրենիքը չմոռնաք ... Սիրեցէք հայ ժողովուրդը եւ Հայաստանը ... Քաջալերեցէք մեր մչակոյթը ... Իրարու հետ — եւ ձեր ե – րախաներուն հետ — հայերէն խօսեցէք.. կեցցէ Հայաստան, կեցցէ՛ աս, կեցցէ՛ ան...» :

— Ամէնքն ալ լաւ, բարեմիտ յորդոր – ներ ու խրատներ են ...

— Սիրելիս, իմ ըսածիս մէջ ուրիչ միտք կայ.. Ես ըսել կ'ուզեմ որ երբ բան մը օրը քառասուն անգամ, տարին հազար անգամ կրկնես, համը կը փախցնես: Ձա – ւակ ունեցողը կը հասկնայ իմ ըսածներս ... Փորձառութեամբ գիտեմ որ երբ զա – ւակիդ մէկուն խրատը հազար անգամ տաս, ալ երես կ'ելլէ եւ մտիկ չըներ ... « Նորէն սկսաւ » կ'ըսէ մտքէն ու կ'անց – նի կ'երթայ ... Ժողովուրդ ըսածդ ալ ե – րախայի կը նմանի — քանի «աս բանը ը – րէ» եւ «ան ինչ բան մի ըներ» ըսես, ը – սածիդ ճիշդ հակառակը կ'ընէ ...

— Դարմա՞ն...

— Այո, դարման կայ ... Ես կ'առա – ջարկեմ որ մէկ, երկու տարի, մեր ազ – գին գրողները եւ ճառողները մէկ կողմ քաշուին եւ ազգին խրատ չտան ու անոր խելք չսորվեցնեն... Մինչեւ հիմա ինչ որ սորվեցուցեր են, կը բաւէ՝ ամառուան ալ, ձմեռնուան ալ ...

— Վերջերնիս ո՞ւր կ'երթայ ...

— Մեզի բան մըն ալ չըլլար: Մենք խե – լացի ժողովուրդ ենք ...

— Բացառութիւնները չկա՞ն ...

— Ազէկ որ հարցուցիր... Բացառու – թիւնները շատ բան դիտցողներն են ... Ինծի նայէ, ինծի, եթէ ձեր չհասնած ազգը — ըսել կ'ուզեմ ամբոխը — Աստ – ուած չընէ, օր մը բերանը բանայ, անանկ բաներ ունի ըսելիք այս չատ – գիտցող – ներուն որ ...

— Օրինակ ...

— Լաւ, քանի որ պիծակին բոյնը խառ – նելու սկսար, ըսեմ... Ատ ձեր չհասնած ազգը, որուն հազար տեսակ մեղք կը վե – րագրէք անիրաւաբար, կրնայ մէկէն պո – ռալ ձեր երեսին — «Հոս նայեցէք, հոս, դրոց – բրոցներ, եթէ այդչափ խելացի էք, փոխանակ ինծի խրատ տալու, նախ վերջացուցէք սա ձեր կուսակցական աք – լորամարտը, որուն համն ալ փախաւ, հոտն ալ...» Սիրելիս, խելքի աչեցէք, չենէ ազգերնիս անանկ բաներ ունի ըսե – լիք ազգերնիս վարդներուն դէմ որ ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ Միացեալ Հանրապետութեան եգիպտական նահանգի ճարտարարուեստի նախարար Զօր. Ֆաթհի էլ Ռիզք իր հրաժարականը տուաւ Նախագահ Նասրի, որ ընդունեցաւ : Այս ձեւով երկրորդ նախարարն է որ կը հրաժարի. պաշտօնական ոչ մէկ բացատրութիւն :

ԱՔՐԱՅԷՆ կը հաղորդեն թէ Խ. Միութիւնը մասնագէտներ պիտի դրկէ Ղանա :

ԽԱՂԱՂԱԿԱՆԻ մէջ Ապրիլ 10 – 19 տեղի պիտի ունենան Հարաւ – Արեւելեան Ասիոյ դաշնակից երկիրներու ռազմափորձերը, որոնց պիտի մասնակցի նաեւ Ֆրանսական նաւատորմիղը : Աւստրալիա, Ամերիկա, Անգլիա եւ Նոր Զելանտա նոյնպէս կը մասնակցին ռազմափորձերուն :

ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԱԿԱՆ յանձնախումբ մը, Զօր. Նուարէի գլխաւորութեամբ, չորեքշաբթի օր Ալժերիա պիտի երթայ կարգ մը քննութիւններ կատարելու համար :

ՔՈԼՈՄՊԻ մէջ Ալժերիացի մը փորձեց սպաննել իր ցեղակիցներէն մէկը՝ ատրճանակի բազմաթիւ հարուածներ պարպելով անոր վրայ : Հանդստեան կոչուած ոստիկան մը հետապնդեց ոճրագործը, բայց սպաննուեցաւ : Ալժերիացին կարելի չէ եղած ձերբակալել :

ՅՕ ԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆ

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ

ԿԻՐԱԿԻ 12 ԱՊՐԻԼ ԺԱՄԸ 15,30ԷՆ 18,30

Grand Amphithéâtre de la Sorbonne, 47 Rue des Ecoles

SOUS LE HAUT PATRONAGE DE

M. MAURICE HERZOG

Haut Commissaire à la Jeunesse et aux Sports

SOUS LA PRÉSIDENCE DE

M. ETIENNE BECART

Inspecteur Général des Colonies de Vacances

et de M. JEAN S. EGHIAZARIAN

Ի ներկայութեան՝ Կրթական, Մարզական, նահանգապետարանի պաշտօնատարներու, օտար եւ հայ ականաւոր հիւրերու ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ.— Մեներգ Օր. ԺՕԶԷ ՎԷՄԵԱՆ (Քոնսէրվաթուարի Ա. մրցանակ)

Դաշնակ՝ ՍԵԴՐԱԿ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ, Երգչախումբ՝ ղեկավարութեամբ Կ. ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ, մեներգողներ՝ Պ. Ա. ՍԵՐՈԲԵԱՆ եւ Պ. Ս. ՊՕՂՈՍԵԱՆ, խօսնակ եւ անակնկալներ ՏԻԿ. ՊԵՏԵՐԵԱՆԷ :

Հանդէսին մուտքին տոմս չի գտնուիր : Դիմել գրատուններ՝ Հ. Սամուէլ, Մ. Պարսամեան, Հ. Բալուեան եւ Յառաջի խմբագրատունը, ինչպէս նաեւ մասնաճիւղերուն :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՊՐԻԼ 8ԻՆ

Կը լրանայ Յառաջի վերհրատարակման 14րդ տարեշրջանը : Պիտի խնդրէինք մեր բաժանորդներէն որ չսպասեն անհատական դիմումներու եւ նորոգեն իրենց բաժանորդագրութիւնը :

Մեր պարտաճանաչ բաժանորդներու կանոնաւոր վճարումն է որ կ'ապահովէ թերթին կանոնաւոր հրատարակութիւնը :

Տարեկան բաժնեգին՝ 4000 ֆրանք : (Ֆրանսա եւ հասարակապետութիւն) արտասահման՝ 5000 ֆրանք :

Կանխայայտ շնորհակալութիւններով

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Պ. Նիկողոսեան հազար Ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման, նոյն նպատակին համար Քանէն Պ. Տիւղեան հազար Ֆրանք :

Տէր եւ Տիկին Պարգեւ Ինճէյեան եւ զաւակները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր եւ մեծ հօր՝

ԱՒԵՏԻՍ ՇԱՐԱՊԽԱՆԵԱՆի

մահը :

Յուղարկաւորութիւնը այս երկուշաբթի ժամը 13·30ին : Հաւաքուիլ իր բնակարանը 3 Բիւ տէ Ֆլէօր, Վիրոֆլէ :

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

1959 ԱՊՐԻԼ 26ԻՆ

ՍՈՐՊՈՆԻ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՀԱՅԵՐՈՒՆ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Պ. Էգսուղեան կը յայտարարէ թէ վերաբացուած է իր նպարավաճառատունը՝

10, RUE DES QUATORZE CANTONS

ուր պիտի գտնէք թարմ պտուղներ եւ ամէն տեսակ բանջարեղէն մատչելի գիներով :

Յաճախորդները պիտի գտնեն նաեւ քաշուած մաքուր սուրճ :

Այցելութիւն մը բաւական է՝ համոզուելու համար :

PENSION DE FAMILLE

AVEC CONFORT

M. O. AVAKIANTZ

52, Grand'rue

Moncerf (S. et M.)

Tél.: 57

pour retraités, convalescents, repos téléphonner SUF. 82-59

aux heures de repas

ՔԱՌԱՁԱՅՆ ՀԱՅԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ

Կիրակի 12 Ապրիլ, երեկոյեան ժամը 5ին Հայրապետական պատարագ պիտի մատուցանէ

ԱՄԱՏՈՒՆԻ ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ

Մոնմարդրի Ամենասուրբ Սրտին եկեղեցին ի յիշատակ ապրիլեան նահատակաց :

SACRÉ CŒUR

Կ'երգէ Առնուվիլի երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ Պ. Վ. Տէվէճեանի :

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Համազգային Ապրիլեան Սգատօն Վալանսի մէջ, կազմակերպուած Հայ Ազգ. Միութեան, նախաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ երեք համայնքներուպետերուն : Տեղի կ'ունենայ 11 Ապրիլ 1959, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին Վալանսի քաղաքապետական սրահը (Սալ տէ Ֆէթ) : Օրուան բանախօս՝ Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն Ժերոմի Թաղ. Խորհուրդս խորին շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները ողբացեալ Ահարոն Կարմիրեանի մահուան առթիւ ի նպաստ թաղիս դպրոցին :

Ռուբէն Ասարլըքեան երկու հազար Ֆր, Նուպար Տէր Մինասեան, Յովհաննէս Ժամկոչեան, Կարապետ Փանոսեան, Պառ Անթուան, Մանուկ Գասպարեան, Գրիգոր Մարագէնեան հազարական Ֆրանք, Յակոբ Պետրոսեան, Կարապետ Եսայեան, Կիրակոս Վարդանեան, Աբրահամ Մանկասարեան, Սուրէն Մինասեան, Յ. Նէվշէհիրլեան, Գ. Պալեան, Այրի Տիկին Հեղինէ Գոմանտեան, Այրի Տիկին Վերժին Դաւիթեան, Գ. Կէպէճեան հինգ հարիւրական Ֆրանք, Պ. Կարապետ Կտաւճեան հազար Ֆրանք թաղիս աղքատներուն :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Վահան Թէրզեան Նիսէն կը ծանուցանեն թէ Բշ. 30 Մարտ, Ս. Զատկի Մեռելոցին առթիւ Նիսի Ս. Աստուածածին մատրան մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուած է ի հանդիստ իրենց ծնողաց հոգւոյն ողբացեալ Դանիէլ եւ Ֆիլօր Թէրզեաններու, նոյնպէս եւ իրենց մօրաքրոջ Մարիամ Սինանեանի եւ աներհօր Սաղաթէլ Փափազեանի հոգւոյն ի հանդիստ :

ԼԸ ՖՈՅԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄՆԵՐԸ

Լը Ֆոյի բանակումներուն արձանագրութիւնները բացուած են : Բանակավայրը կը գտնուի մօտ ինը հարիւր մեթր բարձրութեան վրայ, Իզէռի մէջ : Հոգեւոր եւ հայկական տաքուկ մթնոլորտ : Ձեր զաւակները արձանագրելու համար դիմել վարչութեան՝

JEUNESSE ET ACTION

6, PLACE DE LA ROTONDE

ST. JEROME, MARSEILLE 13

Հեռաձայն 62 85 10 եւ 48 51 88 Մարսէյլ :

Imprimerie Spéciale du Journal "Haratch"

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Պ. Ահարոն Աբրահամեանի յիշատակին Ալֆորվիլէն կը նուիրեն.— Տէր եւ Տիկին Հ. Ս. Գիւրճեան Կապոյտ Խաչի կայանին հազար Ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Դաւիթ Փաշայեան երկու հազար, Այրի Տիկին Աննիկ Աբրահամեան վաճառականներու եւ դրացիներու ծաղկեպսակներէն աւելցած գումարը Կապոյտ Խաչի կայանին հինգ հազար Ֆրանք, տեղւոյն մասնաճիւղին (Կ. Խաչ) երկու հազար, Մշակոյթի Տան հինգ հազար Ֆր. : Գումար 15·000 Ֆր. :

×

Այրի Տիկին Նշան Նազգաշեանէն կը խնդրուի իր հասցէն տալ Կապոյտ Խաչի գրասենեակը 5 Բիւ Մէյրան, հեռ. Թրիւտէն 27·35 Տիկին Թադէոսեանի :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած նախաձեռնութեամբ Դպրոցասէրի աշակերտուհիներու ծնողքներուն :

19 Ապրիլին, Կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 5ին, Սալ Շօփէնի մէջ, 8 Բիւ Տարիւ, մէթրօ Թէրն :

Պիտի ներկայացուի Դպրոցասէրի նախկին եւ այժմու սանուհիներու կողմէ : ՍԻՊԻԼԻ ՄԱԳՆԻՍԸ, եւ Ենովք Աբմէնի ԵՍ ԿԸ ՊԱՇՏԵՄ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒՆ :

Տեղի պիտի ունենան նաեւ երգ, պար եւ արտասանութիւն :

Գին.— 300, 400 եւ 500 ֆրանք :

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Նախկին Կամաւորներու եւ Ռազմիկներու միութեան :

Ապրիլ 24ին, ժամը 20էն 23·30

SALLE DE LA MUTUALITÉ, 24, RUE ST. VICTOR

MÉTRO MAUBERT MUTUALITÉ

Sous la présidence effective de M. Triboulet (Ministre des Anciens Combattants)

Մասնակցութեամբ Հայ Յարանուանութեանց պետերուն եւ քաղաքային ու զինուորական անձնաւորութեանց : Մանրամասնութիւնները՝ յաջորդով :

ՏՕՆԵՐԸ ԿԸ ՄՕՏԵՆԱՆ

Ձեր ազգականներուն եւ բարեկամներուն նուէրներ ղրկեցէ'ք Ծրարի առաքումը արտօնուած է Մոսկուայի Ինթուրիսթին եւ Ֆրանսական Օֆիս տէ Շանժին կողմէ :

ԱՃԱՊԱՐԵՑԷ'Ք : Մի' վարանիք : Ձեր գնումներուն համար պատրաստած ենք մեծ թիւով ընտիր ապրանքներ, ամէնէն նպաստաւոր գիներով : Զուտ բուրդէ կերպասներ, ճերմակեղէն, կօշիկ, գուլպայ, ժամացոյց, եւայլն ...

ԱՌԱՔՈՒՄ : Մաքս, ապահովագրութիւն, ծրարում եւ որեւէ ուրիշ ծախք կանխաւ նշանակուած գիներուն մէջ են :

ՍՏԱՑՈՂԸ ՎՃԱՐԵԼԻՔ ՉՈՒՆԻ :

ԵՐԵՔ ՉՈՐՍ ՇԱԲԱԹԷՆ ծրարները իրենց տեղը կը հասնին, յանձնումը կը հաստատուի ստացողին անձնական ստորագրութեամբ :

ՄԵՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՒՆ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆ ՑՈՒՑԱԿԸ ՈՒՋԵՑԷ'Ք

SICOMEX

20, Rue Royale,

Tél. : OPE. 67-77 PARIS 8e Métro : Madeleine

1959 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1ԷՆ

MORY et Cie

Հաստատութիւնը սկսած է շատ նպաստաւոր պայմաններով կատարել դէպի Խ. Միութիւն ծրարներու առաքումը :

ԳԻՆԵՐԸ ԶԳԱԼԱՊԷՍ ԻՋԱԾ ԵՆ

Մեր նոր գիները ստանալու համար դիմել, գրաւոր, հետեւեալ հասցէին.—

Service C des Colis Postaux

10, Rue St-Quentin, Paris 10

կամ հեռաձայնել —NOR. 40 72 & 50 83

MÉTRO ET AUTOBUS : GARE DU NORD

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 փր. վեց. 2200

Արտասահման՝ տարեկան 5000 փրանք: Հատը 20 փր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 7 ԱՊՐԻԼ

MARDI 7 AVRIL 1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8363 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4264

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՎՍՏԱՀՈՒԹԵԱՆ ՊԱԿԱՍԸ

Արեւելք – Արեւմուտք հակամարտութիւնը պիտի մեղմանա՞յ թէ ընդհակառակն պիտի սաստկանայ :

Խաղաղութիւնը ամրապնդուա՞ծ է թէ ընդհակառակն զինեալ բախումի մը հաւանականութիւնները աւելցած են :

Ազատ աշխարհի եւ համայնավար վարշաձեւի համակեցութիւնը կարելի պիտի ըլլա՞յ շարունակել: Եւ ի՞նչ անակնկալներ վերապահուած են վաղուան համար :

Այսպիսի հարցումներ կը չարչրկեն խաղաղատենչ մարդոց միտքը՝ ամէն անդամ որ աշխարհի ճակատագիրը վարելու կոչուած Մեծերը ժողով կը գումարեն եւ օրակարգի վրայ կը դնեն քաղաքական լուրջ խնդիրներ :

Վերջացող շաբթուան ընթացքին դիւանագիտական աշխարհը կրկին զբաղեցաւ այս հարցերով: Առիթը Ատլանտեան Ուխտի տասնամեակի տօնակատարութիւնն էր :

Երկրորդ աշխարհամարտի վաղորդայնին վտանգաւոր կացութիւն մըն էր ըստեղծուած Եւրոպայի մէջ:

Դաշնակիցները հաւաքական զոհողութիւններով յաջողած էին շահիլ պատերազմը՝ բոլորովին անվտանգ դարձնելով նախայարձակ պետութիւնը: Սակայն չէին կրցած ապահովել խաղաղութիւնը :

Արեւմուտքի երկու մեծ դաշնակիցները՝ Միացեալ Նահանգներ եւ Մեծն Բրիտանիա՝ բարեմիտ — չըսելու համար միամիտ — հաւատք սնուցեր էին Խորհրդային Միութեան հանդէպ :

Ռուզվէլթ եւ Չըրչիլ անխղճօրէն խաբուեր էին Սթալինէն՝ կարծելով որ անիկա միանգամ ընդ միշտ հրաժարած է «համաշխարհային յեղափոխութեան» իր ծրագրէն եւ ընդունած ժողովրդավարական սկզբունքները:

Չէ՞ որ 1941 Յունիս 22էն վերջ դաշինք կնքելով արեւմտեան դաշնակիցներուն հետ՝ «հայրենական» մակդիրն էր տուած, պատերազմին: Վերականգնած էր կրօնքը եւ հրահրած ազգայնական զգացումները:

Եալթայի զիջումներն են պատճառը աշխարհի ներկայ խառնակ եւ անստոյգ կացութեան :

Յաղթանակը ապահովելէ վերջ՝ շնորհիւ դաշնակիցներուն՝ Կրեմլինի մենատէրը վերադարձաւ իր հին սէրերուն եւ ուզեց աստիճանաբար իրականացնել իր սկզբնական եւ հիմնական ծրագիրը, — համաշխարհային յեղափոխութիւնը :

Նստած Եւրոպայի սրտին վրայ, Խորհրդային Միութեան վարիչները Սթալինէն վերջ ալ շարունակեցին անոր քաղաքականութիւնը՝ օրէ օր աստիճան մը աւելի ամրապնդելով իրենց դիրքը :

Խրուշչեւ իր անհաշտ քաղաքականութեամբ կը սպառնայ նոր աղէտի մը ենթարկել մարդկութիւնը :

Ատլանտեան Ուխտը կեանքի կոչուեցաւ նման աղէտի մը առաջքն առնելու, Մոսկուայի աշխարհակալական անյագ ախորժակներուն սանձ մը դնելու նպատակով :

Հետզհետէ ընդարձակելով իր գործունէութեան դաշտը, անիկա յաջողեցաւ վերջին տասը տարիներու ընթացքին պահպանել խաղաղութիւնը: « Զինեալ խաղաղութիւն » մը սակայն:

Սպառազինութիւնները անարգել ու անկաշկանդ շարունակուեցան երկուստեք :

Հիւլէական զէնքերը դադրեցան ազատ աշխարհի մենաշնորհն ըլլալէ: Ուժերու հաւասարակշռութիւն ստեղծուեցաւ :

Սպառազինութեանց սահմանափակման կամ զինաթափութեան համար կատարուած բանակցութիւնները հոգեշահ բանաձեւերու սահմաններէն դուրս չելան :

Վստահութեան պակասն է արմատը բոլոր չարիքներուն :

Ո՛չ ոք կ՝ուզէ դոյզն զիջում մը անգամ ընել դիմացինին՝ վախնալով որ անիկա տկարութեան նշան մը համարուի հակառակորդին կողմէ :

Խաղաղութիւնը կ՝ամրապնդուի այն ատեն միայն՝ երբ վերահաստատուի փոխադարձ վստահութիւնը :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ ՈՐԵՒԷ ԶԻՋՈՒՄ ԱՄՕԹԱԼԻ ԵՒ ՎՏԱՆԳԱՒՈՐ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՅ

ՅԱՅՏԱՐԱՐԵՑ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ

•

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՈՒԽՏԻ ԺՈՂՈՎԸ ՎԵՐՋԱՅԱՒ

Ատլանտեան Ուխտի ժողովը, որ բացուած էր Ուոշինկթընի մէջ, Շաբաթ, Ապրիլ 4ին փակուեցաւ :

15 երկիրներու Արտաքին նախարարները ուսումնասիրեցին միջազգային ներկայ կացութիւնը, մասնաւորապէս Պերլինի հարցը եւ Ժընեւի մէջ տեղի ունենալիք խորհրդակցութիւնները:

Օրակարգի վրայ կը գտնուէին նաեւ Ուխտին արձանագրած յաջողութիւնները՝ տասը տարուան ընթացքին :

Ժողովին յանձնուած էր Արեւմտեան չորս երկիրներու տեղեկագիրը՝ Ժընեւի մէջ տեղի ունենալիք խօսակցութեանց մասին: Երկար վիճաբանութիւն մը տեղի ունեցաւ տեղեկագրին շուրջ. նախարարներու յայտնած կարծիքները նկատի պիտի առնուին Արեւմտեաններու կողմէ :

Իր փակման խօսքին մէջ Սփաք հետեւեալ ձեւով խտացուց ժողովին աշխատանքները.— « Խ. Միութեան հետ բանակցիլ՝ արդարութեան եւ տրամաբանութեան սահմաններուն մէջ եւ չզոհել հիմնական այն սկզբունքները՝ ուրկէ կը բխի Արեւմուտքի պայքարը. տասը տարի առաջ՝ այդ վտանգին դէմ պայքարելու համար էր որ կնքուեցաւ Ատլանտեան Ուխտը »:

Գրեթէ նոյն ատեն, Նախագահ Այզընհաուըր ձայնասփիւռ ճառ մը կը խօսէր, մասնաւորապէս շեշտելով.— « Դաշնակիցները կ՝ուզեն ուժի տիրապետութեան փոխարէն օրէնքը հաստատել եւ ժողովի սեղանը պէտք է փոխարինէ պատերազմի դաշտը »:

Միացեալ Նահանգներու Նախագահը չմոռցաւ կրկնելու Արեւմտեաններու «վճռակամութիւնը »: Ինչպէս ամերիկեան, նոյնպէս եւրոպական բոլոր թերթերը իրենց խորագիրներուն մէջ կ՝ընդգծեն Այզընհաուըրի հետեւեալ նախադասութիւնը.— « Պերլինի հարցին մէջ Խ. Միութեան հանդէպ զիջումի որեւէ քաղաքականութիւն ամօթալի պիտի ըլլար եւ վտանգաւոր ...»:

Վերյիշելով Բ. Աշխարհամարտին նախորդող օրերը, Նախագահը ըսաւ.— « Աշխարհ շատ մեծ գին մը վճարեց Միւնիխի դասին համար, բայց այդ դասը լաւ սորվեցաւ... Խ. Միութեան աշխարհի տիրապետութեան ծրագրին առջեւ մենք գիտենք թէ նոյնիսկ պարզ քաղաքի մը լքումը եւ երկու միլիոն Գերմանացիներու զոհաբերումը տկարութեան փաստ մը պիտի ըլլար եւ Խ. Միութիւնը պիտի քաջալերուէր՝ իր պայքարը շարունակելու համար. պարզ է թէ Պերլինը խորհրդային աշխարհակալական ծրագրին մէկ փուլն է միայն »:

«Միացեալ Նահանգներու դերը, աւելցուց նախագահը, ազատ աշխարհի ամրապնդման մէջ կը կայանայ՝ ընդդէմ անաստուած բռնատիրութեան մը սպառնալիքին »:

Նախագահ Այզընհաուըրի այս ճառը մասնաւոր կարեւորութիւն եւ արժէք կը ստանայ Ատլանտեան Ուխտի ժողովէն յետոյ եւ Ժընեւի հանդիպումէն առաջ : Եզրակացութիւնը պարզ է եւ վճռական. — « Արեւմուտքը չի կրնար կորսնցնել նոյնիսկ մէկ հատիկ ազգի մը ազատութիւնը »:

Միւս կողմէ Ֆրանսայի դիրքը հետզհետէ կը զօրանայ Արեւմտեաններու աչքին: Ատլանտեան Ուխտի զինեալ ուժերու հրամանատար Զօր. Նորսթէտ, Ֆրանսայի ակնարկելով յայտարարեց .— « Այս երկիրը մեծ տաղնապ մը անցուց բայց զօրացած դուրս ելաւ անկէ: Պէտք է օգնենք Ֆրանսայի հզօրացման եւ կայունութեան. այդ ձեւով Ատլանտեան Ուխտի բոլոր անդամները եւ Ուխտը աւելի պիտի զօրանան »:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ՀԻՄԱ, ԳՆԱ՛, ՄՏԱԾԷ»

Ամէն Հայ՝ բանաստեղծ կամ գրագէտ չէ: Ո՛չ ալ՝ դերձակ կամ խոհարար :

Բայց, ամէն Հայ, ի ծնէ, քաղաքագէտ է եւ դիւանագէտ: Դեսպան կամ արտաքին նախարար ըլլալու աստիճան :

Այնպէս որ երբ, օր մը, պէտք ունենանք աշխարհի չորս կողմը դեսպան ղրկելու, դժուարութեան պիտի չբախինք : Որովհետեւ, կատուն պոչը շարժէ, ան պատճառ, դեսպանցուի մը կամ նախարարցուի մը կը հանդիպի:

Ա՛լ չեմ յիշեր Նախագահութեան կամ «թագաւոր»ութեան թեկնածուները, որոնց համրանքը՝ ազգին ժամկոչներուն եւ լուսարարներուն թիւէն ալ մեծ է :

Ոչ – բանաստեղծ Հայը, երեսը չի թթուեցներ, երբ իրեն ըսես.

— Բարեկա՛մ, դուն տե՛ղդ նստէ... Դուն բանաստեղծութենէ բա՛ն չես հասկընար... Քու խելքովդ, ամէն ոտանաւոր – այսինքն ոտք ունեցող գրուածք – բանաստեղծութիւն է, ինչպէս ամէն երկու ոտք ունեցող՝ ասուն ...

Բայց, ելիր փողոցէն անցնող Հայուն ըսէ.

— Բարեկա՛մ, դուն ո՛ւր, քաղաքագիտութիւնը ո՛ւր ... Դո՛ւն քաղաքագէտ չես եւ կարդացած լուրերուդ ալ իմաստը չես ըմբռներ... Դուն գնա՛ քո ոսկիներդ համրէ՛ ...

Այո՛, ըրէ՛ այս տեսակ յայտարարութիւն մը եւ փոթորիկ մըն է կը պայթեցնես գլխուդ.

— Վա՞յ, ատա՞նկ եղանք ... Հասկըցուեցաւ, մօրուքիս թելերը համրել տուեր եմ... Ինծի նայէ ինծի, ես վարչապետ ըլլալիք մարդ էի, բայց ան կնիկս չկա՞յ, ան չձգեց ...

Անցեալները դիմացս ելաւ այս տեսակ «քաղաքագէտ» մը որ կ՝աւաղէր .

— Ասանկ ըլլալու չէր, բայց եղաւ.. Սիրտս կտոր կտոր կ՝ըլլայ, երբ կը կարդամ լրագիրներուն մէջ թէ, նորէն, ելեր են Թուրքին դրամ տուեր են... Մինակ դրա՞մ ...: Հապա, զէնքե՞րը : Սա վերջին տասը տարին ինչե՛ր չտուին — օդանաւ, հրասայլ, հրացան, թնդանօթ, գնդացիր... Նոյնիսկ ցորեն եւ ուրիշ ուտելիքներ ... Եղբա՛յր, չեմ հասկնար, ինչո՞ւ կուտան ... Աս ինտո՞ր եղաւ որ մէկէն ի մէկ, ելան Թուրքին սիրահարեցան եւ մոռցան անոր գործած ոճիրները ... Ժամանակին, երբ մեր ջարդերը տեղի կ՝ունենային, Անգլիոյ եւ Ամերիկայի մէջ, մեզի համար կուլան եղեր, մեզի համար իրենց եկեղեցիներուն մէջ Հսկում կը կատարեն եղեր, Խորհրդարաններուն մէջ, մեզի համար ճառեր կը խօսին եղեր եւ Թուրքին համար կ՝ըսեն եղեր թէ՛ գազան է, ոճրագործ է, աս է, ան է... Հիմա՞... Մարդ խելքը թռցուցած պիտի ըլլայ որ ելլէ Թուրքին համար «ճէնթլմէն է» ըսէ, «քաղաքակրթուեր ու մարդ եղեր է » գրէ ... Բայց եկուր տես որ կը գրեն կոր ... Ինծի անանկ կուգայ որ աս բաները գրել տուողներ կան եւ անոնք ալ այս կողմերու հարուստներն են ... Թուրքին երեսէն դրամ վաստկիլ կ՝ուզեն, ելեր են մեր սիրտը կը ճանկոթեն... Աղօթե՛նք որ մեր «Քեռին», օր մը... Քո՞ւ կարծիքդ ինչ է ...

— Ի՞մ կարծիքս ... Նախ ինծի ըսէ թէ հա՞ւը առաջ եկած է թէ հաւկիթը ...

— Եղբայր, ասոնք Թուրքին կ՝օգնեն, իմ սրտէս արիւն կ՝երթայ, դուն ալ ելեր կը խնդաս ...

— Ո՛չ, իմս խնդուք չէ, բարեկամ ... Ատ քու «Քեռի»դ է որ օգնութիւն հասցընել կուտայ Թուրքին ...

— Ամբաստանութիւն ... Ելար, խըրուշչեւը Թուրքին բարեկա՞մ ըրիր... Խենթեցա՞ր ...

— Քաղաքագէ՛տ հայրենակից, եթէ « Քեռի »իդ, այսինքն միջազգային համայնավարութեան ահաւոր վտանգը չսաւառնէր Միջին Արեւելքի վրայ — եւ ուրիշ տեղեր — ասոնք իրենց մեղքն ալ չէին տար Թուրքին, որուն տրուածը, այս կողմերէն, Մոսկուայի հաւուն ածած հաւկիթն է... Կտրէ այդ հաւուն ճիտը, Թուրքը նորէն ետ կ՝երթայ ...

— Այդ մասին մտածած չէի ..

— Հիմա, գնա մտածէ ..

ԵՒՐՈՊԱՅԻ

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԻԼ ՑԻՆ

Կը լրանայ Յառաջի վերհրատարակման 14րդ տարեշրջանը: Պիտի խնդրէինք մեր բաժանորդներէն որ չսպասեն անհատական դիմումներու եւ նորոգեն իրենց բաժանորդագրութիւնը :

Մեր պարտաճանաչ բաժանորդներու կանոնաւոր վճարումն է որ կ՝ապահովէ թերթին կանոնաւոր հրատարակութիւնը:

Տարեկան բաժնեգին՝ 4000 փրանք : (Ֆրանսա եւ հասարակապետութիւն) արտասահման՝ 5000 փրանք:

Կանխայայտ շնորհակալութիւններով

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱԽԱԳԱՀ ՏԸ ԿՈԼ այս շաբաթ պիտի այցելէ Կեդրոնական Ֆրանսա եւ 16 ճառ պիտի խօսի: Այս ձեւով Հանրապետութեան Նախագահը կ՝աշխատի կարելի եղածին չափ սերտ կապեր ստեղծել ժողովուրդին հետ: Իր կարգին, կառավարութիւնը պիտի զբաղի ներքին հարցերով՝ Վարչապետ Տըպրէի Լոնտոն մեկնելէ առաջ (Ապրիլ 15):

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ Կիրակի օր ընտրուեցան « մեծ ընտրողները» որ Ապրիլ 26ին պիտի ընտրեն ծերակոյտը: Յարդ կարելի չէ ըսել թէ ի՞նչ հակում ունի ընտրուած ժողովը, բայց նկատի առնելով որ թաղապետական ընտրութիւնները քիչ մը ձախ էին, նոյն պատկերը պիտի ունենայ մօտաւորապէս : Փարիզի մէջ, թաղապետական խորհուրդը պիտի նշանակէր 2791 յաւելեալ պատուիրակներ ծերակոյտը ընտրելու համար, արդիւնքը հետեւեալն է.— Համայնավար՝ 900 պատուիրակ, Ժողովրդավար Ուժերու Միութիւն՝ 31, Ընկերվարական՝ 279, Հանրապետական Կեդրոն՝ 124, Ժողովրդական Շարժում 93, անկախ՝ 651, Միութիւն Հանր. Համար 713:

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԳԻՐՔԵՐ, ԴԷՄՔԵՐ, ԴԷՊՔԵՐ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ

ՍԳԱՏՕՆԵՐՈՒՆ ԱՌԹԻԻ

«Ալեակներ ու խլեակներ»ը մեզի կը պատմէր նաեւ մանրամասնութիւնները բոլոր այն ձեռնարկներուն, որոնք, չորս տարի ամբողջ, դիւրացուցին Փորթ-Սաիտի Հայ Վրանաքաղաքին մէջ ապրող բազմահազար գաղթականներուն կեանքը: Շնորհիւ դուբսի նիւթական օժանդակութեան, հոն ալ կ'ունենանք Հայ կարմիր խաչ, Ամերիկեան կարմիր խաչ, Տկարակազմերու խոհանոց, Սիսուան վարժարանը, Հայ արիւները եւայլն:

Գրական արժէքէ ալ զուրկ չէ «Ալեակներ ու խլեակներ»ը: Առաջին ակնարկով, մարդ կը փորձուի գտնել հոն միայն Հայ Վրանաքաղաքին Տարեգիրքը, տեսակ մը վաւերական եւ պաշտօնական տեղեկագիրներու ժողովածու: Սակայն հեղինակը, Բժիշկ Մ. Սալբի, ծանօթ իր լիբանանան այնքան գրաւիչ ու հովուերգական կողմերը: Հայ արհեստաւորն ու գործաւորը, գեղջկուհի մանողն ու հոր գործողը, դգալագործնու ճկնորսը, մէկ խօսքով ժողովուրդի մը կենսունակ բոլոր տարրերը, իրենց հաստատ արտաքինով, բայց սրտի ու հոգիի վսեմութիւնով ու անկեղծութիւնով կ'անցնին առջեւդ: Բոլոր ներկայացուցիչները երեւան կուգան իրենց հոգեբանութեան ու խղճին ճշմարիտ գիծերովը: Հոն կը գտնենք պարմանուհի Վարթերը, որ իր նշանածին վերադարձին կը սպասէ: Ծոնարհ ու թշուառ ընտանիքի մը սրտաճմլիկ պատմութիւնը կայ նաեւ, ընտանիք մը, որ իր հատորիկներէն մէկը հուրին, մէկը ջուրին մէջ կորսնցնելու դժբախտութիւնը կ'ունենայ: Ուրիշ էջի մը վրայ կը կարդանք փեսայացած Պապիկ Ալեքսանը, որ կեանքին ժպտող երիտասարդութիւնը կը խորհրդանչէ: Զուլհակ Մեծիկը, որուն երիտասարդի կեանքը եւ բաղմ մը պէս կը ցնդի: Բոլորն ալ ժողովուրդի զաւակներ, հարազատ ներկայացուցիչները: Շարքին մէջն են նաեւ Սուէտահայերու Մամիկները, որոնք դիտեն թէ կեանքին նպատակը աշխատութիւնն է, հացին մէջ պէտք է քրտինքին հոտը ըլլայ: Պապիկները, որոնց տակաւին եւ բիտասարդ մնացած սիրտերուն մէջ, կեանքի աւիշը կը խլրտի, ապրելու հա մար: Ցեղոյ Ջէյթունցի պատկառելի ծերունին, հարիւր տասնեւիններ տարեկան գէորգ աղան է, որ հարցումի մը կը պատասխանէ.

— «Հարիւր տասնեւիններէ ի վեր փրկութիւնը սպասելէն յոգնած աչքերս դարմանել կուտամ որ մօտեցող Աւգտութիւնը տեսնեմ ...»:

×

Սուէտահայերու Մուսա Լեռան դիւցազներգութիւնը, համայնական մեռելութենէն ծնող ըմբոստութեան Ալեակներ, եւ զերեզմաններէն ձերբազատուած ու ամենակուլ Ջարդերէն վերապրող խըլեակները մեր արիւնոտ պատմութեան ու մեր Ցեղին կենսունակութեան յաւերժական վկաներն են: Սերունդները չատ բան ունին սորվելիք ու ապրելիք այդ կենդանի դասերէն:

Հայ Ցեղը երկու առաքինութիւնով կը յաւերժանայ այս գործին մէջ:

Ա. Թէ ինքնապաշտպանութեան բնազդը անկորնչելի ու անեղծ առաքինութիւն մըն է, որ կը յայտնուի ամէնէն ժխնդակ վայրկեաններու, գործելու համար հրաչքներ եւ փրկելու Ցեղին պատիւը:

Բ. Թէ արիւնի ծովերէ ու հրդեհներէ անցնող մերկ ու անօթի սերունդ մը, գիտէ աւազին վրայ կանգնել իրեն համար նոր օճախ մը, բարձրացնել հոն արհեստանոցն ու գործարանը, բանալ իր դպրոցն ու մարզարանը, իր կարօտակէզ, բայց յուսալի ու հաւատաւոր աչքերը դարձնելով դէպի Մայր Հայրենիքին աւերակները:

×

Մեր ուշադրութեան կը ներկայանայ երկրորդ դիրքը, Արամ Անտոնեանի «Այն սեւ օրերուն»ը:

Հայաջինջ սարսափները, իրենց անհունօրէն այլազան ձեւերուն մէջ, կը ներկայացնեն մեծ Ողբերգութիւն մը, ուր բովանդակ ցեղ մը իր ամէն տարիքներուն մէջ, արիւնի ճամբաներու վրայ, աչխարհի նիրհած խղճմտանքին առջեւ, կը տանի իրեն վիճակուած Մեծ Խաչելութիւնը:

Ցեղային բազմաթիւ աղէտներ ունեցած են իրենց երգիչներն ու պատմաբանները, որոնք իրենց ժամանակին արձագանգը եղած են: Հայ դրագէտն ու պատմաբանը կատարած են իրենց պարտականութիւնը, եւ մենք, դարեր անցնելէ ետք, կը վերապրինք այն նոյն արձագանգները, դէպքերն ու ողբերգութիւնները:

1915 – 1918ի Մեծ Եղեռնը պիտի ունենար համապատասխան դրականութիւն մը, ուր առաւելաբար պիտի յայտնուէր բաբախող Ոգին, որ ամբողջ հինգ տարիներ ապրեցաւ, չնչեց, շրջան ըրաւ բոլոր անկիւններն ու արիւնոտ անապատները, բանտերու նկուղներուն մէջ, լեռներու կոյս կատարներուն վրայ, անտառներուն խորը եւ հայրենական արծաթ ջուրերուն դոզը: Ոգի մը, որ ցեղին դերադոյն անկումներուն ու հոգեւարքին մէջ անդամ խիզախօրէն ժպտեցաւ դահիճներուն ու ոճրագործներուն: Ոգի մը, որ անխոր – տակելի է ու անպարտելի, ըմբոստ ու մարտնչող: Ինչպէս այդ տեսանք նախորդ էջերուն մէջ, խօսելով Բժիշկ Մ. Սալբիի գրքին մասին:

Ժամանակակից ու յաջորդ սերունդները այս հայկական Ոգին էր, դոր պիտի փնտռէին բոլոր այն ստեղծագործութիւններուն մէջ, որոնք ներշնչում ու թռիչք պիտի տային արուեստագէտին: Ահա դուբս բոլոր նկարագրութիւններն ու մանրամասնութիւնները, սպանութեան ու կոտորումի պատկերները, ոճրագործնեբուն արտաքին դաժանութիւնն ու կեր – պարանքը, մանրամասնութիւններ են:

Քառասուն տարի առաջ գինադադարին եւ անոր յաջորդող տարիներուն, եւ մին – չեւ այսօր, նոյն նիւթը չօչափող քանակով հարուստ գրականութիւն մը ունենք: Բայց ի զուր փնտռեցինք հոն այն Ոգին, որ ապրելու սահմանուած պիտի ըլլար: Արամ Անտոնեանի «Այն սեւ օրերուն»ը, հակառակ իր կարդ մը առաւելութիւններուն, չատ քիչ բան կը բերէր այդ տեսակէտով:

Դէպքերու, տարաւարի եւ տարագրութեան սովորական, երբեմն նոյնիսկ արուեստակեալ ու չեշտուած պատկերներ. այն տարբերութեամբ միայն, որ պատմողը ականատես ու այդ յորձանքին մէջ ինկած դրող մը, Ա. Անտոնեանն է, որ արտայայտութեան ու նկարագրութեան կորովի իր չեշտը կը դնէ հոն, ինչպէս ուրիշ գրութիւններու մէջ:

Գիրքը կը բաղկանայ վեց պատկերներէ: Ի հարկէ անարդար պիտի ըլլար այդ վեց պատկերներուն մէջ խտացուած տեսնել հայկական Մեծ Ողբերգութիւնը: Այն դոր ձեռքի տակ ունինք, մէկ ազօտ էջն է այն սեւ օրերուն ...:

Բարոյականի եւ նկարագիրներու անկումի պատմութիւնները մասը կը կազմեն եղեռնին ամբողջութեան, բայց չեն կրնար դառնալ կեդրոնական այն նշանակութիւնը, որուն համար արուեստագէտ դրագէտը պիտի տքնէր:

Բարեբախտ զուգադիպութեամբ մը, ճիշդ այդ թուականներուն լոյս կը տես – նէր նաեւ Ղ. Մելոյեանի Արմենոյշը, հինգ դործողութեամբ ողբերգութիւն մը, նիւթը առնուած հայկական տարագրութենէն: Զուիցերիական օրաթերթեր ու հանդէսներ ցնահատանքի տողեր նուիրած են: Տակաւին հայերէն լեզուով լոյս տեսած չէր այս գործը: Ֆրանսերէն գրուած այս ողբերգութիւնը կ'արժանանար «Ցուի – ցերիոյ Դաստիարակութեան Բարեկամ – ներու» բացած մրցանակին: Ուշադրութեան արժանի էր այն հանդամանքը, որ մրցումին կը մասնակցէին եօթանասուն օտար գրողներ, եւ նշանաւոր ուսուցչապետներէ ու գրագէտներէ բաղկացած ժիւրիին արժանի կը դտնէր առաջին մրցանակը տալու հայ ողբերգակին: Նիւթը առնուած էր հայկ. սարսափներէն, եւ հեղինակը կը ներկայացնէր գործուած բարբարոսութիւնները, քաղաքորդ գրու քաղաքակրթութեան ու բարոյական նուիրեան անանկութիւնը, եւ ուր կը չափէ նաեւ հանրային – ընկերային կարեւոր խնդիրներ:

Սարսափի տարիներուն կապուած ու անկէ իր ներշնչումները քաղած գրական նուիրիւնը ճոխացնելու համար, արուեստագէտը պէտք չէ սահմանափակուի միայն սովորական նկարագրութիւններուն մէջ, բացատականին քով գրականը, անկումին հետ նկարագրի մաքրութիւնը, հարազատին քով անհարազատը, սուրբ – կութեան հետ ըմբոստութեան առաքինութիւնը եւ մարդկային արժանապատուութեան այնքան նուաստացումի դէպքերուն յանախումին քով, անհատական ու ազգային արժանապատուութեան զեղեցիկ օրինակները պատմութեան յանձնել, դրականութեան մէջ արձանագրել՝ տանդաւոր գրագէտներու պարտականութիւնն է:

Արամ Անտոնեանի գրքին լաւագոյն էջերն են Մայրերը, Ջուր... ջուր, կեանքի յոգնութիւնը եւ Հացի մը համար:

×

Նոյն հեղինակին միւս գործը Մեծ Ոճիրը, թանկագին հատոր մըն է, որ կը պարունակէ հայկական կոտորածներուն պաշտօնականհեռագիրները բնագիրներու լուսանկարներով եւ թարգմանութիւնով: Այսպիսի գործի մը համար Արամ Անտոնեան բացառիկ կարողութիւնով օժտուած հեղինակ մըն էր: Գրքին յառաջաբանը ներկայացնող «խղճի ձայն մը» վերնագրով հատուածին վերջաւորութեան կը կարդանք հետեւեալ տողերը.— «Թէօնթուրք կառավարութիւնը հայկական ջարդերուն վերաբերող թուղթերը անհետացուցած ըլլալով, պաշտօնական փաստերը կը պակսէին մեզի: Այս պակասն էր դոր լրացուց Նախ պէյ, յանձնելով այդ օրագիրմանները որոնք իր ձեռքէն անցեր էին Հալէպի Գաղթականաց Տեսչութեան մէջ պաշտօնավարած ատենը, եւ դորս մասամբ պահեր էր, թերեւս ապագայ պատասխանատուութենէ մը վախնալով: Այդ օրագիրմաններուն մէկ մասը իր յիշողութեանց ընթացքին արտագրած է, եւ անոնցմէ ամէնէն կարեւորներուն բնագիրները լուսանկարուած են ներկայացութեան մէջ»:

Ապրիլեան այս օրերուն, մոռցուած դիրքերը, դէմքերն ու դէպքերը, կը խորհինք, տխուր՝ բայց եւ այնպէս ուսանելի յիշատակներ պիտի արթնցնեն ամէնուս մտքին մէջ:

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

ԶՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՁԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԱՌԱՆՁՆԱՑՈՒՄ

Ա.— Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ԲԱԺՆԵԼ ԵՒՐՈՊԱՑԻՆ

Այս իրողութիւնը ժխտելով, ամերիկեան հանրային կարծիքը ինքզինքը ժխտած կ'ըլլայ, որովհետեւ նախապատուութիւն տուած կ'ըլլայ դիկտատուրայի եւ ոչ թէ ժողովրդավարութեան:

Վտանգներէն երրորդը այն է, որ առաջ նիւթ կը հայթայթէն համայնավար կազմակերպութեան կողմէ Մ. Նահանգներու դէմ մղուած հոգեբանական պատերազմին: Բոլոր երկիրներու համայնավարները միաբերան կը կրկնեն, որ ամերիկեան դրամատիրութեան չահերը կ'ուզեն եւրոպական չահերուն տեղը դրաւել Ափրիկէի մէջ. եւ այս կասկածը Մ. Նահանգներէն կը հեռացնէ եւրոպական հանրային կարծիքին կարեւոր մէկ մասը: Միւս կողմէ, անտեսապէս թերաճ ժողովուրդներուն մէջ ալ, համայնավար կազմակերպութիւնը կատարէ քարոզչութիւն կը կատարէ ազգայնամոլութեան ու կրօնամոլութեան ամէնէն յոռի զգացումները քաջալերելով՝ արեւմտեան ազգերուն հետ որեւէ գործակցութիւն արդիլելու համար: Արդիւնքը այն պիտի ըլլայ, որ Մ. Նահանգները պիտի ստուին տնտեսապէս թերաճ երկիրներուն մէջ, եւ միեւնոյն ատեն մեծ կասկածներու ենթակայ պիտի ըլլան արեւմտեան ազգերուն կողմէ:

Երբ Մ. Նահանգները ընտրութիւն կը կատարեն եւրոպական ազգերուն եւ ափրիկեան – ասիական ազգերուն միջեւ, դէչ հետեւանքներ ունեցող ընտրութիւն մը կ'ընեն, ինչ ալ ըլլայ իրենց ընտրութեան արդիւնքը: Կարդ մը դիւանագէտներ անհեռատես կերպով կը խորհին թէ, ինչ ալ ըլլայ, եւրոպան միշտ Ամերիկայի կողքին պիտի մնայ, մինչդեռ Արաբները կրնան լքել Մ. Նահանգները: Այս տեսակէտը անհերեւակայելի կուրութեան մը հետեւանք է: Եթէ ամերիկեան քաղաքականութիւնը տեւապէս առաջնորդուէր այս ձեւի տրամաբանութիւններով, Ամերիկան նախ չուտով պիտի կորսնցնէր Արաբները, ապա՝ ուշ կամ կանուխ՝ Եւրոպացիները: Ամէն դաշնակցութիւն, ամէն դործակցութիւն, իբր հիմք ունի որոշ բարեկամութիւն եւ փոխադարձ չահեր: Երբ չահերը քայքայուած են եւ զգացումներն ալ ոտնակոխ եղած, միայն չարուն նակական հրաչքներն են որ կրնան դաշնակութիւնները փրկել կործանումէ: Ճիշդ է, Եւրոպացիներուն մեծամասնութիւնը կը վախնայ համայնավար վտանգէն. բայց երբ Մ. Նահանգները անչար ժութեան դատապարտեն իրենց բարեկամներն ու զանոնք վարկաբեկեն զանգուածներու աչքին, ազատ ասպարէզ կը բանան տեղական համայնավար փոքրամասնութիւններուն առջեւ:

Անջատողականութեան ոգին ու հակադաղթարարութեան սկզբունքը ծագում կ'առնեն միեւնոյն աղբիւրէն, որ է՝ անփորձութիւն համաչխարհային չափանիշներով հոգեբանական արդին մէջ: Եր – կուքն ալ ժխտական անդրադարձներ են, որոնք ոչ միայն դրական արդիւնք մը չեն նաեւ կը քայքայեն անոր զրացական հիմքերը: Անջատողականութեան ոգին ու բերեր արեւմտեան դատին ի նպաստ, այլ հակադաղթարարութեան սկզբունքին սիստեմատիկ չահագործումը աներեւակայելի նպաստ մը կը բերէ համայնավար կազմակերպութեան, որ դուցէ վճռական յաղթանակ մը տարած պիտի ըլլայ այն օրը, երբ յաջողի Մ. Նահանգները անջատել Արեւմտեան Եւրոպայէն:

Բ.— Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ԱՆՋԱՏԵԼ ՏԱԿԱՒԻՆ ԿՈՂՄ ԶԲՈՂԱԾ ԵՐԿԻՐՆԵՐԷՆ

Ամերիկեան եւ խորհրդային աչխարհներուն միջեւ ինկող ազգութիւնները երկու տեսակի են. կողմ բռնածներ (անկածէ) եւ կողմ չբռնածներ (ճոճ անկածէ): Այս բոլոր ազգերն ալ համայնավարական քայքայման վտանգին ենթակայ են. բայց ոմանք կը փորձեն դիմադրել այս վտանգին՝ Մ. Նահանգներու հետ դաշինքներ կնքելով, մինչ միւսները կամովին հեռու կը մնան որեւէ դաշնակցութենէ:

Կողմ բռնածները, ընդհանրապէս, եւ բոպական ազգերն են. մինչդեռ կողմ չբռնածներուն մաս կը կազմեն ասիական ու ափրիկեան ազգերուն մեծամասնութիւնը. այս օրէնքը անչուշտ քանի մը կարեւոր բացառութիւններ ունի, քանի որ Եուկոսլաւիան կը հանդիսանայ չէզոքազաւարութեան բեւեռներէն մին, իսկ Թուրքիան՝ կողմ բռնած ազգի լաւագոյն օրինակ:

Սովորութիւն դարձած է ըսել, թէ կողմ չբռնած մարդոց թիւը մէկ միլիառի կը հասնի: Այսինքն՝ Ափրիկէի ու Ասիոյ այն միլիառ մը մարդիկը, որոնք ներկայացուցիչներ ղրկեցին Պանտունկի ժողովին եւ որոնք կը հանդիսանան աչխարհի ամէնէն աղքատ ու տնտեսապէս թերաճ ազգութիւնները:

Համայնավար կազմակերպութիւնը աչք ունի մարդոց այս զանգուածին վրայ, որ իր 40ամեայ ծրագրին յաջորդ նչանակէտն է: Ուրեմն հարկաւոր է նախ այս մարդիկը բերտ կերպով բաժնել եւրոպացի իրենց նախկին տէրերէն, եւ ապա դանոնք հեռացնել Մ. Նահանգներէն:

Եւրոպական ազգերէն հեռացնելու ծառայող գաղափարաբանութիւնը՝ ազգայնականութիւնն է, իսկ միջոցը՝ յեղափոխական պատերազմը:

(9 Շար.)

ԿԱՑԱՐ

Ա. ՀԱՍԱՆ

ԼՈՒ.

ՍՍՏՈՂԳԻ

Կատու եր երեսակայել Դուրս գալիս ինքնաթիռից, որ աղեղնի մի սպասող մարդ է նշանում, պատրաստ է նրան խոցելու, եւ ինքն էլ, ինչպես ամեն անգամ, երբ ինքնաթիռ էր նստում, ուզում էր ասել, որ ինքը ոչ մի կապ չունի այդ ամենի հետ, որ ինքը ոչ մի վատ բան չի արել, որ ինքը ոչ մի հանցանք չունի, որ ինքը ոչ մի պատասխանատվություն չի կրում, որ ինքը ոչ մի մեղք չունի

ՄԱԼԹԱՅԻ վարչապետ Մինթօֆ կոչ մը ըրաւ Ատլանտեան Ուխտի ընդհանուր քարտուղար Սփաքի, անոր միջամտութիւնը խնդրելով «միջազգային հսկողութեան ներքեւ կղզիին մէջ ազատ ընտրութիւններ ընելու համար»:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Վարաչպետ Ատընաուրը Ատլանտեան Ուխտի 10րդ տարեդարձին առիթով յայտարարեց թէ այս տարեդարձը կարեւոր թուական մըն է գերման ժողովուրդին համար. «պաշտպանողական այս ուխտին մէջ մտնելով՝ Դաշնակցային Հանրապետութիւնը լիա-զօր մէկ անդամը դարձաւ ազատ ազգերու ընտանիքին: Ատլանտեան Ուխտը մեզի կուտայ խաղաղութեան եւ ազատութեան ապահովութիւնը»:

ՊԵԼԿՐԱՏԻ մէջ Միլովան Ճիլասի համախոհ 11 Եուկոսլաւներ վեցէն քսան տարուան բանտարկութեան դատապարտուեցան՝ ապօրինի կազմակերպութիւն մը հիմնելու յանցանքով:

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆԷՆ տնտեսական պատուիրակութիւն մը հասաւ Հռոմ՝ իտալական իշխանութեանց հետ խորհրդակցելու համար:

ՓԵՇՏԱՅԻ մէջ բացումը կատարուած է յիշատակարանի մը՝ նուիրուած խորհրդային զինուորներուն որ 1956ին մեռած են Հունգարիոյ մէջ, «հակայեղափոխական պայքարի ընթացքին»:

ՊԱՂՏԱՏԻ ձայնասփիւռը յայտարարեց թէ Ա. Մ. Հ.ը հրահանգ տուած է Իրաքի մէջ դասաւանդող սուրիացի եւ եգիպտացի բոլոր ուսուցիչներուն, որ հրաժարին իրենց պաշտօնէն. հաւանական կը թուի որ այս հինգ հարիւր ուսուցիչները փոխարինեն Լիբանանցիներ, քանի որ Լիբանանը միշտ չէզոք կեցուածք մը ունեցած է արաբական հարցերու նըկատմամբ:

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԼԻԿԱՅԻ Քաղաքական Բիւրօն առջի օր քննեց Ա. Մ. Հ.եան տեղեկագիրը՝ համայնավարներու Իրաք թափանցման մասին: Միւս կողմէ Մարոքի, Սէուտ. Արաբիոյ եւ Սուտանի պատուիրակութիւնները կը փորձեն միջոց մը գտնել հաշտեցնելու համար արաբական երկիրները:

ՄԱՌԵՇԱԼ ՄՈՆԿՈՄԸՐԻ Մոսկուա պիտի այցելէ Ապրիլ 28էն Մայիս 1, իր իսկ փափաքով:

ԹԻՊԷԹԻ մէջ արիւնալի դէպքերը կը շարունակուին: Կարգ մըլուրերուհամաձայն՝ աւելի քան հարիւր հազար համայնավար Չինացիներ կը քալեն «աշխարհի Տանիքի»ն վրայ: «Պրաւդա» Մոսկուայի կառավարութեան պաշտօնաթերթը, կ'ազդարարէ.— «Թիպէթը մաս կը կազմէ Չինաստանի, եւ երկրին ըմբոստական շարժումը ղեկավարուած է ամերիկացի աշխարհակալներու կողմէ»:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ վարչապետը՝ Նեհրու յայտարարութիւն մը ըրաւ Թիպէթի մասին: Վարաչպետը շեշտեց թէ Տալայ Լաման չի կրնար քաղաքական գործունէութիւն ունենալ Հնդկաստանի մէջ: Նեհրու դատապարտեց տիրող պաղ պատերազմի մթնոլորտը եւ աւելցուց թէ այս խնդրին մէջ Հնդկաստան ամէնէն առաջ նկատի պէտք է առնէ՝ իր ապահովութիւնը, Չինաստանի հետ լաւ յարաբերութիւնները, Թիպէթի հանդէպ Հնդկաստանի խոր զգացումները, կարգով:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը այս Չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին:

Կը խօսի Պ. ԵՂԻՇԷ ԱՅՎԱԶԵԱՆ:

Նիւթ՝ Դէպի ո՞ւր կը քաշէ արուեստը ներկայիս:

Մուտքը ազատ է:

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

1959 ԱՊՐԻԼ 26ԻՆ

ՍՈՐՊՈՆԻ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Ֆ. Կապ. Խաչի Օդափ. կայանի արձանագրութիւնները բացուած են:

Դիմումները պէտք է ընել տեղական մասնաճիւղերուն, իսկ կեդրոնի դիմումները կ'ընդունուին, Երկուշաբթի, Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ օրերը ժամը 13էն 14 եւ երեկոյեան ժամը 18էն 20, Բիւ Մէյրան 5, հեռ. Թռիւտէն 27–35:

ՅՕ ԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆ

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ

ԿԻՐԱԿԻ 12 ԱՊՐԻԼ ԺԱՄԸ 15,30ԷՆ 18,30

Grand Amphithéâtre de la Sorbonne, 47 Rue des Ecoles

SOUS LE HAUT PATRONAGE DE

M. MAURICE HERZOG

Haut Commissaire à la Jeunesse et aux Sports

SOUS LA PRÉSIDENCE DE MESSIEURS

ETIENNE BECART

Inspecteur Général des Colonies de Vacances

ET

HOVIG EGHIAZARIAN

Avocat à la Cour d'Appel de Paris

Ի ներկայութեան՝ Կրթական, Մարզական, նահանգապետարանի պաշտօնատարներու, օտար եւ հայ ականաւոր հիւրերու

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ.— Մեներգ Օր. ԺՕԶԷ ՎԷՄԵԱՆ (Քոնսէրվաթուարի Ա. մրցանակ)

Դաշնակ՝ ՍԵԴՐԱԿ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ, Երգչախումբ՝ ղեկավարութեամբ Կ. ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ, մեներգողներ՝ Պ. Ա. ՍԵՐՈԲԵԱՆ եւ Պ. Ս. ՊՕՂՈՍԵԱՆ, խօսնակ եւ անակնկալներ ՏԻԿ. ՊԵՏԵՐԵԱՆԷ: Արտասանութիւն՝ ՏԻԿԻՆ ԿԻՒՄԻՒՇԵԱՆ:

Հանդէսին մուտքին տոմս չի գտնուիր: Դիմել գրատուններ՝ Հ. Սամուէլ, Մ. Պարսամեան, Հ. Բալուեան եւ Յառաջի խմբագրատունը, ինչպէս նաեւ մասնաճիւղերուն:

Այրի Տիկին Արշակուհի Թագւորօֆ եւ զաւակներն ու թոռները ցաւոք սրտի կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ հօր՝

ԱՐՄԵՆԱԿ Գ. ԹԱԳԻՈՐՕՖԻ

կսկծալի մահը, որ տեղի ունեցաւ Ապրիլ 5, Կիրակի առաւօտ, 82 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի վաղը Չորեքշաբթի՝ Ապրիլ 8, ժամը 15·30ին, իր բնակարանը,

25, RUE DU POURTOUR-MEUDON, S. ET O.

Ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Իսիի գերեզմանատունը:

Մասնաւոր մահազդ զրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

Մէրի տ'Իսիէն առնել 190 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Օփիթալ Փերսի:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՓԱՐԻԶԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

Կեդրոնական Կրթ. յանձնաժողովս շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.—

Գրյըճեան եղբայրներ իրենց մայրիկին մահուան տարելիցին առթիւ երկու հազար Ֆրանք:

Տէր եւ Տիկին Գէորգ Գասպարեան, Լիլայի եւ Պէլվիլի Կրթ. մարմնոյն 1500 Ֆրանք:

Այրի Տիկ. Թէպէրիկ Եարմայեան, Լիլայի եւ Պէլվիլի Կրթ. մարմնոյն հազար:

Պ. Հայկ Քըրըքճեան (Վէրտէօն) 2000:

Այրի Տիկին Նազենի Սարաֆեան 2000 Ֆր:

×

Փարիզի Աղքատախնամի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, զանազան առիթներով.—

Տէր եւ Տիկին Յարութիւն եւ Պերճուհի Տալքիւբէեանէ (Վիէն) 5000 Ֆրանք:

Մոնմորանսիի ծերանոցին, փոխան ծաղկեպսակի իրենց ողբացեալ մեծ մօր Տիկին Շահնուր Եազըճեանի մահուան առթիւ (Պուրժ – Շէր). Պ. Մորիս Կարապետեանի (Քլիւպ տէ Տիմանթէր)ի բարեկամներէն 3500 Ֆրանք:

Տիկին Կարապետեանի մահուան առթիւ Պ. Յովակիմ Յովակիմեան եւ Տիկ. Արաքսի Գալըպճեան տասը հազար Ֆրանք:

Փոխան ծաղկեպսակի ողբացեալ Յակոբ Գալըպճեանի մահուան առթիւ:

Պ. Կարպիս Սէտէֆ իր քրոջ մահուան առթիւ երկու հազար Ֆրանք:

Պ. Տէր Ազարեան Մկրտիչ հազար:

Պ. Արզումանեան հազար: Պ. Ստեփան Հացէրեան հազար, Պ. Մելքոնեան հազար, Պ. Ապուլեան Վէնսան հազար, Ոմն չորս հազար Ֆրանք:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Ապրիլ 2էն 16:

Galerie Cambacerès

15, RUE LA BOÉTIE

ՅՈՒՅԱՀԱՆԴԷՍ

ԱՐԱՔՍ ՏԷՐՈՍԿԻ

Նկարչուհիին վերջին գործերը:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած նախաձեռնութեամբ Դպրոցասէրի աշակերտուհիներու ծնողքներուն:

19 Ապրիլին, Կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 5ին, Սալ Շօփէնի մէջ, 8 Բիւ Տարիւ, մէթրօ Թէրն:

Պիտի ներկայացուի Դպրոցասէրի նախկին եւ այժմու սանուհիներու կողմէ: ՍԻՊԻԼԻ ՄԱԳՆԻՍԸ, եւ Ենովք Արմէնի ԵՍ ԿԸ ՊԱՇՏԵՄ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒՆ:

Տեղի պիտի ունենան նաեւ երգ, պար եւ արտասանութիւն:

Գին.— 300, 400 եւ 500 Ֆրանք:

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ապրիլ 26, Կիրակի օր, ժամը 3, Պուրս տը Թրավայի մէջ, Համազգային սուգի օրուան տօնակատարութիւն:

Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջաններու բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ եւ Շաբաթ (Ապրիլ 10 եւ 11) երեկոյ, ժամը 8·30ին, Մշակոյթի Տան մեծ սրահին մէջ: 17 Բիւ Պլէօ (մէթրօ Քատէ)::

ՕՐԱԿԱՐԳ.— Շրջ. ժողովի օրակարգի հարցերու քննութիւն:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. հետեւեալ խումբերը եւ ենթակոմիտէները ժողովի կը հրաւիրուին, ուր ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէն:

Զաւարեան ենթակոմիտէ, Ակնունի ենթակոմիտէ, Համազասպ խումբը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8·30ին:

Քրիստափոր ենթակոմիտէն Շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը երեքին:

Արամ խումբը Շաբաթ առտու ժամը 10ին:

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Նախկին Կամաւորներու եւ Ռազմիկներու միութեան:

Ապրիլ 24ին, ժամը 20էն 23·30

SALLE DE LA MUTUALITÉ, 24, RUE ST. VICTOR

MÉTRO MAUBERT MUTUALITÉ

Sous la présidence effective de M. Triboulet (Ministre des Anciens Combattants)

Մասնակցութեամբ Հայ Յարանուանութեանց պետերուն եւ քաղաքային ու զինուորական անձնաւորութեանց: Մանրամասնութիւնները՝ յաջորդով:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ

Կիրակի, Ապրիլ 12, երեկոյեան ժամը 5ին:

BASILIQUE DU SACRÉ-CŒUR

Մոնմարթրի եկեղեցիին մէջ, Հայրապետական քառաձայն պատարագ պիտի մատուցանէ՝

ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ Կ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ

Երգեցողութիւնը կը կատարէ Առնուվիլի երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Վահրամ Տէվէճեանի:

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Համազգային Ապրիլեան Սգատօն Վալանսի մէջ, կազմակերպուած Հայ Ազգ. Միութեան, նախաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ երեք համայնքներուպետերուն: Տեղի կ'ունենայ 11 Ապրիլ 1959, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին Վալանսի քաղաքապետական սրահը (Սալ տէ Ֆէթ): Օրուան բանախօս՝ Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ:

Imprimerie Spéciale
du Journal "Haratch"

La Société du Bain de Vapeur
de la Pierre Levée

4 bis, Rue de la Pierre Levée, Paris 11e

MÉTRO : RÉPUBLIQUE, OBERKAMPF, GONCOURT TÉL. OBE. 12-51

Կը տեղեկացնէ իր յաճախորդներուն որ ասկէ ետք հաստատութիւնը, փակ է այր մարդոց համար Հինգշաբթի օրերը եւ բաց է երեքշաբթի օրերը ժամը 14էն 23

ԲԱՑ ՕՐԵՐ

Կիներու համար
Երկուշաբթի, Չորեքշաբթի, Ուրբաթ
ժամը 11էն 23

Այրերու համար
Երեքշաբթի 14էն 23
Շաբաթ, 9էն 23

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 փր. վեց. 2200

Արտասահման՝ տարեկան 5000 փրանք: Հատը 20 փր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 8 ԱՊՐԻԼ

MERCREDI 8 AVRIL 1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8364 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4265

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՉԱՐԱՇՈՒՔ ԱՄԻՍԸ

Ապրիլը՝ զարնանային զարթօնքի ամէ-նէն հաճելի ամիսը՝ շատ տխուր յիշա-տակներ է ձգած Հայոց ժամանակակից պատմութեան մէջ :

Քառասուն տարիէ ի վեր համազգային սուգի տօն է դարձած Ապրիլ 11/24ը Սփիւռքի Հայութեան համար, որ ամէն տարի այս եղանակին հաւատարմօրէն ու ջերմեռանդութեամբ կ'ոգեկոչէ յիշատա-կը մեր մէկ միլիոն նահատակներուն :

1915ի Մեծ Եղեռնը իր աննախընթաց սաստկութեամբ եւ ահաւոր հետեւանք-ներով մոռացութեան մատնած է ապրիլ-եան ուրիշ ահռելի Աղէտ մը, որ յիսուն տարի առաջ երեսուն հազար անմեղ հայ զոհերու կարմիր արիւնով ներկած էր պատմական Կիլիկիոյ դալարագեղ դաշ-տերը եւ աւերակի վերածած բազմաթիւ չէն քաղաքներ ու աւաններ :

Կիլիկեան Աղէտի յիսնամեակը կը զու-գադիպի այս տարուան ապրիլ ամսուան (1909 – 1959) :

1908 Յուլիս 10/23ի Օսմանեան Սահ-մանադրութիւնը վերջ տալով Սուլթան Ապտիւլ Համիտի բռնակալական վարչա-ձեւին, «ազատութիւն, եղբայրութիւն, հաւասարութիւն եւ արդարութիւն» կը խոստանար օսմանեան ընդարձակածաւալ կայսրութեան բազմազգի եւ այլակրօն բոլոր տարբերուն անխտիր :

Կարմիր դահիճի չար ոգին կազմող «քամարիլլա»ն կը տապալէր : Լրտես-ներն ու «խաֆիէ»ները անարգութեան սիւնին կը գամուէին : Կը բացուէին բան-տերու դուռները : Յեղափոխականներն ու ամէն կարգի քաղաքական յանցաւորներն ու աքսորականները ընդհանուր ներումէն օգտուելով կը վերադառնային իրենց տուները եւ իբրեւ հերոսներ՝ կ'արժանա-նային ժողովրդական խանդավառ ցոյցե-րու :

«Օսմանեան եղբայրակցութեան» նշա-նաբանները մայրաքաղաք Պոլիսէն կայ-ծակի արագութեամբ կը հասնէին մինչեւ Անատոլուի խորերը :

Հայդուկները վար կ'իջնէին լեռներէն : Մէկ կողմ ձգած սուր, հրացան՝ բահ ու բրիչին կը փարէին՝ հերկելու համար ի-րենց արտերը եւ չէնցնելու՝ հայրենի օ-ջախը :

Անոնք որ ապրած են 1908ի այդ «երա-նելի» օրերը, տակաւին այսօրուան պէս կը յիշեն թէ ինչպէս Հայերը՝ ոտքերնին դեռնէն կտրած՝ սրտանց հաւատացած է-ին, որ միանգամ ընդ միշտ վերջ են դը-տած իրենց տառապանքները եւ բացուած է «վարդամատն արշալոյսը» :

1894ի Սասունի կոտորածէն ետք, 1895ի եւ 1896ի համատարած ջարդերն ալ՝ երեք հարիւր հազար զոհերով՝ սար-քուած էին «կարմիր սուլթան»ին կողմէ : Հիմա որ անոր ժանիքները քաշուած էին, այլեւս Թուրքը, Քիւրտն ու Հայը, Յոյ-նը, Հրեան, Արաբը եւ միւսները անմեղ դառնուկներու պէս եղբայրաբար պիտի ապրէին իրարու հետ, իբրեւ մէկ հօտ եւ մէկ հովիւ ...:

Միամիտ հաւատք :

Արտասահմանէն, մանաւանդ Կովկասէն Պոլիս խուժած էին բոլոր յեղափոխական եւ հանրային գործիչները :

Բացուած էր հայկական զարթօնքի նոր շրջան մը : Իսկական վերածնունդ :

Զուշացաւ սակայն հիասթափութիւնը :

Ինն ամիս չանցած, Ապրիլ 1/14ին ոճ-բագործ Իթթիհատը տուաւ առաջին աղ-դանշանը Կիլիկիոյ դաշտերէն :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԼԻԿԱՅԻ ՁԱԽՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

ՔԱՍԸՄ ՊԻՏԻ ԱԶԳԱՅՆԱՑՆԷ՞ ԻՐԱՔԻ ՔԱՐԻՒՂԸ

Պէյրութի մէջ, Արաբական Լիկայի քաղաքական բիւրօն կը շարունակէ իր աշխատանքները : Ինպչէս ծանօթ է, տա-սը երկիրներ հրաւիրուած էին այս ժո-ղովին, բայց միայն վեցը պատասխանե-ցին եւ զրկեցին իրենց ներկայացուցիչ-ները : Ժողովը պիտի շարունակուի քանի մը օր եւս, սակայն ո՛չ մէկ կասկած այլ-եւս՝ թէ ձախողութեան դատապար-տուած է ան :

Կիրակի օր Պէյրութի թերթերը կը գրէ-ին. «Լիկային ձախողութիւնը կասկածէ դուրս է» : Իբրեւ պատճառ՝ կը յիշա-տակուի Նախագահ Նասրի պահանջկոտ կեցուածքը : Ժողովին մասնակցող վեց երկիրներուն միայն երկուքը կը պաշտ-պանեն Նասրի ծրագիրները (Ա. Մ. Հ. եւ Եմէն), մինչ միւսները կ'ընդդիմանան ա-նոր : Այսուհանդերձ, Գահիրէ կը պնդէ Իրաքը դատապարտելու անհրաժեշտու-թեան վրայ :

Լիբանան, Սէուտական Արաբիա, Սու-տան եւ Մարոք կը մերժեն Քասրմը դա-տապարտել եւ ի զուր կը փորձեն համա-ձայնութիւն գոյացնել Իրաքի եւ Ա. Մ. Հ. Հանրապետութեան միջեւ :

Հարցը աւելի քան բարդ է սակայն : Նասրի առաջարկները մերժող չորս եր-կիրները հակահամայնավար ըլլալով հանդերձ, տակաւին չեն համոզուած թէ վերջին դէպքերու պատասխանատուն մի-այն Պաղտատն է :

Լիբանանի կառավարութիւնը պաշտօ-նապէս յայտարարեց թէ չէզոք պիտի մը-նայ Գահիրէի եւ Պաղտատի վէճին մէջ : Այս լուրին անդրադառնալով, Գահիրէի «Ալ Ահրամ» թերթը կը գրէ .— «Ինչ-պէ՞ս կարելի է խօսիլ չէզոքութեան մա-սին, երբ կարմիր վտանգը կը սպառնայ բոլոր Արաբներուն ...» :

Գրած էինք, թէ Լիկայի ժողովին մէջ Ա. Մ. Հ.եան առաջարկները մերժուած էին : Նիստերը դռնփակ եղան : Յետոյ որոշուեցաւ Լիբանանի Արտաքին նախա-րար Ուէյնիի պաշտօն յանձնել՝ որ պատ-րաստէ մամուլին կատարուելիք յայտա-րարութիւնները : Հակառակ այս բոլո-րին, Եգիպտոսի ներկայացուցիչ Զէյնէ-տին հրապարակեց իր կատարած միջա-մտութեան ընագիրը : Մասնաւոր նորու-թիւն մը չկայ անոր մէջ. — Ահուսարսա-փի վարչակարգ՝ Իրաքի մէջ. կարմիր վտանգ՝ Պաղտատի մէջ, Իրաքի «համայ-նավարացման» փաստերը եւ անոր հետե-ւանքները եւն. :

Լիկայի ժողովին ձախողութեան գրլ-խաւոր պատճառներէն մէկն ալ այն է՝ որ Գահիրէ կը մերժէ ընդունիլ կազմու-թիւնը յանձնախումբի մը, որ պիտի աշ-խատի հաշտութիւն գոյացնել Քասրմի եւ Նասրի միջեւ :

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԻՐԱՔԻ ՄԷՋ

Պաղտատի կառավարութիւնը կը գտ-նուի ծանր տագնապի մը մէջ : Մէկ կող-մէ պէտք է զսպէ ներքին խռովութիւնն-ը, միաժամանակ պայքարելով Արաբա-կան միացեալ Հանրապետութեան դէմ :

Գրեթէ ամէն օր ցոյցեր կ'ըլլան Իրա-քի մայրաքաղաքին մէջ եւ «յառաջդի-մականներ»ն ու «նասրականներ»ը բա-խումներ կ'ունենան :

Կը կարծուի թէ նոր փոփոխութիւններ պիտի ըլլան Պաղտատի կառավարութեան մէջ : Արդէն շատ քիչ մարդիկ մնացած են իրենց պաշտօններուն վրայ : Մուսուլի

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՈՒԽՏԻ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

«ՄԵՐ ԴԱՏԸ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆՆ Է՝ ՄԵՐ ՆՊԱՏԱԿԸ՝ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆԸ»

Ատլանտեան Ուխտի հիմնումին տաս-նամեակին առթիւ, Ուխտին անդամ բո-լոր ազգերուն պետերը նշանակալից եւ լաւատես յայտարարութիւններ ըրին :

Իր կարգին, Եւրոպայի Միացեալ Ու-ժերու վերին հրամանատարը՝ զօրավար Լորիս Նորսթէտ, հետեւեալ պատգամը ուղղած է դաշնակից սպայակոյտերու պե-տերուն եւ բանակներուն :

«Տասը տարի առաջ ծնաւ ձեր պաշտ-պանած մեծ դաշնակցութիւնը : Վտանգ մը կը սպառնար մեզի այն ատեն եւ միշտ ալ կը սպառնայ այսօր :

Այս վտանգը, 1949ին, խորհրդային բանակներու մօտալուտ արշաւանքի մը փորձանքն էր արեւմտեան Եւրոպայի վը-րայ : Եթէ այժմ այդ վտանգը անցեալէն աւելի քօղարկուած երեւոյթներով կը ներկայանայ, այդ կը պարտինք, մեծ մասամբ, ձեր հաստատակամութեան եւ ձեռնհասութեան :

Մեր դատը ազատութիւնն է, մեր նպա-տակը՝ խաղաղութիւնը : Տասը տարիէ ի վեր, թոյլ չտուինք որ ափ մը իսկ ատ-լանտեան հող յափշտակուի : Այդպէս ալ պէտք է ըլլայ այսուհետեւ :

Անխախտ պահենք մեր ինքնավստա-հութիւնը : Շարունակենք հաւատալ այս դաշնակցութեան : Մեր Ուխտը խորհր-դանշանն ու չօշափելի փաստն է այն մի-աձոյլ վճռականութեան, որով Ուխտին անդամ Պետութիւնները որոշած են միաց-եալ կամքով ապահովել իրենց հաւաքա-կան պաշտպանութիւնը, աշխարհի ազա-տութիւնն ու խաղաղութիւնը :

×

Ամերիկայի մէջ, տասնամեակին նուիր-եալ պաշտօնական հանդէսի մը ընթաց-քին, աշխարհային առաջին ունկնդրու-թիւնը պիտի կատարուի «Ատլանտեան Ուխտի քայլերգ»ին :

Երաժշտութիւնը յօրինած է, արեւմտ-եան Գերմանիոյ օդատորմիզին զնդա-պետ՝ Եոհան Լոռենց. բառերու հեղի-նակն է Հոլանտացի զնդապետ՝ Ստեփան Վան Տամ :

Երաժշտական դաշնակցութեամբը եւ բառերուն թռիչքով, նորաստեղծ քայլեր-գը՝ հզօր ձօն մըն է, Ատլանտեան Ուխ-տին շնորհիւ կառուցուող, վաղուան ա-զատ եւ խաղաղ աշխարհին նուիրուած :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԻ մէջ երկուշաբթի օր ոստիկա-նական լայնածաւալ խուզարկութիւն մը տեղի ունեցաւ հիւսիս. Ափրիկեցիներու շրջանակներուն մէջ : Հարցաքննուեցան 1100 Ալժերիացիներ, որոնց 144ը ձերբա-կալուեցան, ոմանք պատասխանատուներ : Գրաւուեցան շատ կարեւոր թղթածրար-ներ եւ զէնքեր :

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ Ուխտի ընդհանուր քար-տուղարը՝ Սփաք յայտարարեց թէ Խ. Միութեան հետ համաձայնութեան տրւ-եալները շատ մեծ չեն : Միւս կողմէ հե-ռատեսիլէն խօսելով, Սփաք շեշտեց թէ չորս գլխաւոր կէտեր կան, որոնց շուրջ արեւմտեանները համաձայն են .— Ա(Ա-րեւմուտքը չի կրնար համակերպիլ Գեր-մանիոյ չէզոքացման : Բ) Արեւմուտքը չի կրնար ի գործ դնել այնպիսի քաղաքա-կանութիւն մը որ յանգի Եւրոպայի պար-պումին ամերիկեան, քանատական եւ անգլիական զօրքին կողմէ : Գ) Արեւ-մտեանները պէտք է հռչակեն Գերմանիոյ ժողովուրդին վերամիացման իրաւունքը : Դ) Արեւմտեանները պէտք է վճռական ըլլան Պերլինի մէջ եւ պահեն հաղորդակ-ցութիւնները Արեւմտեան Պերլինի հետ :

ՄԵՐ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԿԱՐՕՏԵԱԼԻՆ ՕԳՆԵԼԸ ՄԵՐ ՑԵՂԻՆ ՆԱԽԱՆՁԵԼԻ ԱՌԱՔԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԷՆ ՄԷԿՆ Է :

Մատակասկարի աղէտեալներուն ի՞նը-պաստ ձեր նուէրները՝ հետեւեալ հաս-ցէներուն պէտք է զրկէք :

Դրամի առաքում՝

PAIERIE GÉNÉRALE DE LA SEINE
"SINISTRÉS DE MADAGASCAR"
C.C.P. Paris 9003

Ծրարի առաքում՝

COMITÉ NATIONAL DE SECOURS
60, Boulevard Gouvion-Saint-Cyr
Paris (17e) - Tél. GAL. 96-60

կամ Ֆրանսական Կարմիր Խաչի որեւէ մասնաճիւղի :

Նախընտրելի է դրամի առաքումը :

Յանձնարարելի է՝ ծրարի պարագային, զրկել մանուկի վերաբերեալ զգեստեղէն, ծածկոց, վերմակ, պահածոյ կաթ, չա-փահասի յարմար աշխատանքի զգեստ, անձրեւանոց եւ աղէտեալին յարգի ամէն տեսակ նիւթ եւ ապրանք :

Ապրիլ 26ին՝ ամբողջ Ֆրանսայի մէջ հանրային հանգանակութիւն պիտի կա-տարուի :

ՏԽՐՈՒՆԻ.— ԵՂԻԱ ՔԱՍՈՒՆԻ

Ցաւով կը տեղեկանանք թէ ծանօթ պատմագէտ, ուսուցիչ եւ Մերձ. Արեւել-քի հայ աւետարանական եկեղեցիներու հովիւ վերապատուելի Եղիա Քասունի մեռած է Մարտ 10ին Ֆիլատէլֆիոյ մէջ, ուր գացած էր այցելութեան : Կ'ապրէր Պէյրութ : Ունի բազմաթիւ արժէքաւոր գործեր Հայոց պատմութեան եւ մշակոյ-թին վերաբերեալ : Ստորագրած է նաեւ Կոմագինացի, — այս ծածկանունով գր-ած է նոյնքան արժէքաւոր գիրք մը, Փիլարտոս, Կիլիկիոյ հայկական անկա-խութիւնը պատրաստող արտակարգ դէմք մը :

Զշփոթել վերապատուելի Մանուէլ Քա-սունիի հետ, նոյնպէս պատմաբան եւ հո-վիւ հայ աւետարանական եկեղեցիներու : Կ'ապրի Կիպրոս, մօտիկ ազգական :

Հ. Մ. Ը. Մ.ԱԿԱՆ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄԸ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ ՄԷՋ

Մարտ 24ի Արեւելքի մէջ ցաւով կը կարդանք հետեւեալ լուրը .—

Կիրակի գիշեր, Դամասկոսի մէջ, Օմար Խայեամ ճաշարանին մէջ հայանուն հա-մայնավարներ վատ յարձակում մը կը գործեն Հ. Մ. Ը. Մ.ական երիտա-սարդներու վրայ եւ կը սպաննեն Կարա-պետ Պալեանը (25 տարեկան) ու կը վի-րաւորեն երկու այլ երիտասարդ Հ. Մ. Ը. Մ.ականներ՝ Համբարձում Ներսէսեան եւ Նշան Հալաճեան :

Ոճրագործները կը յաջողին խոյս տալ : Սակայն, մեր ստացած ստոյգ տեղեկու-թեանց համաձայն, ոստիկանութիւնը յա-ջողած է ձերբակալել ոճրագործներէն մին : Խիստ հետապնդումի ձեռնարկնուած է, ձերբակալելու համար ոճրագործ խմ-բակին մնացեալ անդամները :

Հայանուն համայնավարներու կողմէ գործադրուած այս ոճիրը խոր յուզում եւ զայրոյթ յառաջացուց Դամասկոսի հա-յութեան զանգուածներուն մէջ :

Հէդ զոհին՝ ողբացեալ Կարապետի յու-զարկաւորութիւնը մեծ շուքով կատար-ուեցաւ երէկ կէսօրէ վերջ ժամը 3ին :

Երկու վիրաւորներու պարագան մտա-հոգիչ չէ :

Ի ՊԷՏՍ ԷՋՄԻԱԾՆԱՅ ՊԱՇՏՊԱՆՆԵՐՈՒՆ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱԿԱԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ա.

ԽՄԲ.— Զատկական տօներէն առաջ, յաճախ նաեւ Ծննդեան տօներէն առաջ, սովորութիւն է «գիտական անաստուածեան» յօդուածներ հրատարակել Խորհրդ. Միութեան, ինչպէս եւ Հայաստանի մամուլին մէջ: Այս տարի Վ. Սեւեան ստորագրութեամբ նման յօդուած մը երեւցաւ «Սով. Հայաստան» թերթին մէջ (20 Մարտ): Կը հրատարակենք ամբողջութեամբ, ջնջելով կարգ մը մակաբոյծ բառեր կամ սրբագրելով լեզուական սը-խալներ: Կոմունիստ կուսակցութեան այս անծանօթ խողովակը, որ կը յայտարարէ թէ «կրօնական բարոյականութիւնը մինչեւ վերջը կեղծ բարեպաշտական բարոյականութիւն է» ու կը խոստովանի թէ Խորհ. Միութեան անդամ ամէն քաղաքացիի կատարած «հակակրօնական պրոպագանդայի ազատութիւնը», այլ խօսքով՝ եկեղեցիին դէմ պայքարը «երաշխաւորուած է օրէնքով», կրնա՞յ ըսել թէ երեսպաշտութիւն կամ կեղծ պարշտութիւն չէ իր կուսակցութեան այժմեան թոյլտուութիւնը հանդէպ եկեղեցիին: Ամէնպարագայի տակ, հետաքրքրական էր իմանալ թէ ի՛նչ կը մտաւոր էջմիածնայ Հոգեւոր Գեր. Խորհուրդը այս յօդուածին մէջ արտայայտուած գաղափարներուն մասին,— կ'արժէր կոնդակի մը նիւթ դարձնել ի պէտս էջմիածնայ պաշտպաններուն:

Կոմունիստ կուսակցութեան վերջին համագումարը մեր երկրի պատմութեան մէջ նշանաւորեց մի նոր ժամանակաշրջանի՝ կոմունիստական հասարակարգի ծաւալուն կառուցման ժամանակաշրջանի սկիզբը: Կոմունիզմին անցնելու համար մեզ անհրաժեշտ է ոչ միայն զարգացած նիւթական – տեխնիքական խարիսխ, այլ եւ գիտակցութիւն: Եօթնամեայ պլանի գլխաւոր խնդիրներից մէկը, ինչպէս նշուած է համագումարի որոշումների մէջ կուսակցութեան գաղափարական – դաստիարակչական աշխատանքի ուժեղացումն է, աշխատաւորների եւ ամէնից առաջ աճող սերունդի գիտակցութեան բարձրացումը, նրանց դաստիարակումը կոմունիստական բարոյականութեան սկզբունքների ոգով: Գաղափարական աշխատանքի անբաժան մասն է կազմում անհաշտ պայքարը մարդկանց գիտակցութեան մէջ եղած բուրժուական գաղափարախօսութիւն, յատկապէս կրօնի եւ կրօնական բարոյականութեան մնացուկների դէմ:

Կրօնական բարոյականութիւնը շահագործող դասակարգերի բարոյականութիւնն է, որը սրբագործուած եւ հիմնաւորուած է կրօնական աշխարհաեացքով: Կրօնական աշխարհահայեացքի մոլի քարոզիչները, փորձելով քօղարկել այդ բարոյականութեան ակնառու դասակարգային բնոյթը եւ այն ներկայացնել որպէս «համաժողովրդական» կամ «ազգային» բարոյականութիւն, հաւատացնում են որ կրօնական բարոյականութիւնը իբր տասը պատուիրանների ձեւով աստուածների գրած կամ նրանց կողմից թելադրուած վարքի ու բարքի պարտադիր կանոններն են, որոնց միջոցով կարգաւորւում է մարդկանց վերաբերմունքը մի մեանց նկատմամբ: Լենինը նշել է որ «մարդկային, դասակարգային հասկացողութիւնից դուրս վերցրած ամէն մի այդպիսի բարոյականութիւն մենք ժըխտում ենք: Մենք ասում ենք որ դա խաբէութիւն է, որ դա փչոց է բանուորների ու գիւղացիների մտքի աղբոտում՝ յօդուտ կալուածատէրերի ու կապիտալիստների շահերի» (Երկեր, հատ. 31, էջ 354):

Մաքսիզմը գիտականօրէն հիմնաւորել է, որ բարոյականութեան աղբիւրը գտնւում է ոչ թէ կրօնի, այլ այն գործնական յարաբերութիւնների մէջ, որոնք մարդկանց դասակարգային դրութեան հիմքերն են կազմում: Ուստի կրօնը, դասակարգային յարաբերութիւններից դուրս, «համազգային» բարոյականութիւն չի ստեղծում: Այն զարդարուելով «համաժողովրդական», «ընդհանուր, «ազգային» զգեստներով, դարերի ընթացքում սրբագործել է տիրելու եւ ենթարկուելու յարաբերութիւնները, շահագործող դասակարգերի բարոյականութիւնը:

Կրօնական բարոյականութիւնը մինչեւ վերջը կեղծ բարեպաշտական բարոյականութիւն է: Այդ են ապացուցանում նրա պատուիրանները: Իւրաքանչիւր մարդու պարտքը, ըստ կրօնական բարոյականութեան, ամբողջապէս պայմանաւորւում է Աստուծոյ կամքով, «սուրբ» գրքերում շարադրուած պատուիրաններով: «Առանց Աստուծու՝ չէմքն էլ չես անցնի» ասում են կրօնականները: Այս նշանակում է որ մարդն առանց աստծու անզօր է որեւէ գործունէութեան: Կրօնը քարոզում է հնազանդութիւն երկրային եւ երկնային տէրերի հանդէպ: «Ամէն անձ թող հնազանդէ բարձր իշխանութիւններին, որովհետեւ չկայ իշխանութիւն որ չէ աստուածայնից. եւ ներկայ իշխանութիւնները աստուածայնից են կարգուած: Ուրեմն իշխանութեան հակառակողը Աստուծոյ հրամանին է հակառակում», ասուած է Աստուածաշնչում:

Այսպէսով կրօնը աստծու անունից միշտ ձգտելէ եւ ձգտում կասեցնել տիրող կարգերի, շահագործողների դէմ աշխատաւորների մղած պայքարը:

Չնայած գիտութիւնն ապացուցել է եւ հասարակական կեանքն էլ հաստատել որ աշխատանքն է ստեղծել մարդուն, որ աշխատանքը մարդկային կեանքի անհրաժեշտ պայմանն է, հասարակական յառաջդիմութեան հիմքը, կրօնը պնդում է ճիշդ հակառակը, այն մտքով թէ աշխատանքը մարդու մոլորութեան պտուղն է, պատիժ եւ անէծք՝ աստուածային պատուիրանը խախտելուն համար:

Բնութիւնը վերափոխող ստեղծագործական աշխատանքը կրօնը համարում է մեղսագործութիւն, «բնական դրութեամբ իրը աստուծու գործն է, աշխատանքը որ փոխում է այն՝ սատանայի գործն է», ասում է աստուածաբան Տերտուղիանոս: Մարդկանց նախահայրերի «նախնական մեղքերը» քաւելու համար, ասում են կրօնի պաշտպանները, աստուած մարդուն դատապարտեց «երեսիդ քրտինքով հացուտես» յաւերժական պատիժով: Նրանք աշխատաւորներին հաւատացնում են թէ որքան աւելի ծանր է աշխատանքը երկրի վրայ, այնքան հեշտ է մահից յետոյ արժանանալ «երկնային երանութեան»:

Բոլոր կրօնների «հոգեւոր հայրերը» քարոզել են «սուրբ գրքերի» այն առասպելը թէ հարստութիւնը եւ մասնաւոր սեփականութեան իրաւունքը որպէս պարգեւ՝ աստծու կողմից շնորհուած են «ընտրեալներին», «անձնական ծառայութիւնների» եւ «լաւ արարքների» համար:

Հռոմի Պիոս ԺԲ. Պապը ամերիկեան քահանայապետութեան յղած իր ուղերձում գրել է. «Բոլոր ժամանակների պատմութիւնը սովորեցնում է մեզ, որ եղել են եւ լինելու են հարուստներ ու աղքատներ»: Նա հաւատացեալներին, համոզում էր թէ «բնական կարգը, որ ստեղծուած է աստծու կողմից, նոյնպէս պահանջում է մասնաւոր սեփականութեան անսասանութիւն»: Միւս կողմից, կրօնը երեսպաշտօրէն աշխատաւորներին մխիթարում է, որ աղքատութիւնը, սեփականազրկութիւնը նոյնպէս բարոյական արժէք է, լաւագոյն նախապատրաստութիւն՝ մահից յետոյ դրախտում երջանիկ կեանքի համար:

Հակառակ կրօնական բարոյականութեան աշխարհահայեացքին՝ սոցիալախտական երկրներում արտադրութեան միջոցների նկատմամբ մասնաւոր սեփականութեան իրաւունքների վերացումը եւ սոցիալիստական սեփականութեան հաստատումը ի լուր աշխարհին ապացուցեց որ ստեղծագործական աշխատանքը, դառնալով հերոսութեան, արիութեան, փառքի եւ պատիւի գործ, երջանիկ կեանքի նիւթական եւ հոգեւոր բարիքների ըստեղծման անհրաժեշտ պայմանն է:

Կրօնական բարոյականութիւնը բռնանում է մարդկանց խղճի վրայ, դժոխային տանջանքների ահով ու սարսափով ստիպում է անել այն, ինչ հակառակ է մարդկային խղճին: Նա ստիպում է հաւատալ աստուածներին, սրբերին եւ ամէն տեսակի ու գոյնի սատանաներին: Հետեւապէս, կրօնական բարոյականութեան տեսակէտից, մարդու խիղճը ազատ չէ, այն ոչ թէ գիտակցուած կամքի արտայայտութիւնն է, այլ խղճի ազատութեան ի սպառ բացակայութիւնը, քանի որ այն կաշկանդուած է կրօնական պատուիրաններով:

Դաւանանքի ու պաշտամունքի լիակատար ազատութիւնն առաջինը կենսագործուած է Խորհրդ. Միութեան մէջ: Քաղաքացիներին համար խղճի ազատութիւն ապահովելու նպատակով, եկեղեցին բաժանուած է պետութիւնից եւ դպրոցը՝ եկեղեցուց: Իւրաքանչիւր քաղաքացի ինքն է որոշում, լինել հաւատացեալ թէ անաստուած: Այդ իրաւունքը երաշխաւորուած է օրէնքով: Միւս կողմից իւրաքանչիւր քաղաքացու վերապահւում է հակակրօնական պրոպականտայի ազատութիւն, որովհետեւ վերջինս նոյնպէս խղճի ազատութիւն է:

Կրօնական բարոյականութեան էութիւնը անհատապաշտութիւնն է: Նա պահանջում է հոգալ միայն սեփական անձի բարօրութեան եւ սեփական հոգու «փրկութեան» մասին: «Ամէն մէկը իր համար, միայն աստուած բոլորի համար», ահա եսամոլական գաղափարախօսութեան եւ բարոյականութեան սկիզբը ու վերջը: Ելնելով կրօնական բարոյականութեան այդ սկզբունքից, բուրժուական բարոյականութիւնը քարոզում է մարդատեաց բարքեր: Նա մշակել է միմեանց նկատմամբ դաժանութիւն ցուցաբերելու մի ամբողջ սիստեմ: «Տուր ոչ թէ ձեռքդ, այլ մագիլներով թաթդ»: «Զոհ եղիր կամ բզկտիր զոհիդ», «««Մէկի բախտաւորութիւնը ձեռք է բերւում միւսի դժբախտութեան գնով». ահա կրօնի կողմից սրբագործուած բուրժուական հասարակութեան՝ ջունգլիների օրէնքի վրայ հիմնուած գործնական բարոյականութիւն: Իսկապէս բարոյական ի՞նչ այլ սկզբունքներ կարող էին լինել այն հասարակարգում, որտեղ ամբողջ հասարակական կեանքը կառուցուած է անձնական շահի, տենչի, թշնամանքի եւ մրցակցութեան, մարդու կողմից, մարդու շահագործման, «մարդը մարդու համար գայլ է» դաժան սկզբունքի վրայ:

Անհատապաշտութեան սկզբունքի վրայ կառուցուած կրօնական բարոյականութեան՝ կոմունիստական բարոյականութիւնը հակադրում է հաւաքականութեան, բարեկամութեան, ընկերական փոխադարձ օգնութեան եւ համագործակցութեան սկզբունքը, որը խարսխուած է անձնական եւ հասարակական շահերի ներդաշնակ զուգակցման, անձնական շահերը հասարակականին դիտակցաբար ենթարկելու վրայ:

Այստեղ մարդը մարդու համար ոչ թէ թշնամի է, այլ բարեկամ, եղբայր, ընկեր:

Վ. ՍԵԻԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՍԱՖՐԱՍՏԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Լոզանի տխրահռչակ դաշնագրութիւնը, թաղելով «Ազգային օճախ»ի հարցը, յուսահատութեան մատնեց ցիրուցան Հայութիւնը ամէն տեղ, բայց ոչ Սաֆրաստեանը: Անիկա համոզուած էր թէ դեռ նուիրական պարտականութիւն մը ունէր:

1.— Անգլիոյ հասարակութեան ուշադրութիւնը հրաւիրել հայ դատին հանդէպ կատարուած անարդարութեան շուրջ, միեւնոյն ժամանակ յիշեցնել կարեւոր պետական մարդոց թէ մեծ խոստումներ եղած են հայ ժողովուրդի շահերը պաշտպանելու համար:

2.— Արեւմտեան աշխարհին, ի մասնաւորի Անգլիոյ հասարակութեան ծանօթացնել Հայուն մտաւորական ժառանգը:

Կասկած չկայ թէ Սաֆրաստեան չթերացաւ իր պարտականութեան մէջ, իր համեստ ու անձնուէր միջոցներով: Սաֆրաստեան շատ դառնացած էր, Եւրոպայի դիւանագիտութեան դէմ, որ սին յոյսերով կը գրգռէր Հայերը, իր թաքուն քաղաքական նպատակները իրագործելու համար: Համոզուած էր նաեւ թէ Հայուն արդար դատը ի վերջոյ պիտի յաղթանակէ, եւ օր մը դարձեալ պիտի տեսնէ ինքնավար պետական Հայաստանը:

Սաֆրաստեան լաւ կուսակցական մը չէր եւ չէր կրնար ըլլալ: Իր տեսակէտով

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՑՈՒՄ

Բ.— Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ԱՆՋԱՏԵԼ ՏԱԿԱՒԻՆ ԿՈՂՄ ՉԲՌՆԱԾ ԵՐԿԻՐՆԵՐԷՆ

Մ. Նահանգներէն հեռացնելու միջոցները քիչ մը աւելի խորամանկ պէտք է ըլլան, քանի որ Մ. Նահանգները արդէն իսկ ախոյեաններն են հակագաղթատիրութեան սկզբունքին: Ահա թէ ինչու այս երկիրները Մ. Նահանգներէն հեռացնելու գործողութիւնը երկու հանդրուանով կը կատարուի. նախ՝ մտքերը պատրաստել պայքարի համար. ապա՝ պայքարին ազդանշանը տալ:

Գործողութեան առաջին հանդրուանին մէջ Մ. Նահանգները ցոյց կը տրուին որպէս կասկածելի, այն փաստարկութեամբ, որ աշխարհի բոլոր ժողովուրդները կ'ուզեն իրենց ետեւէն քաշել՝ Խ. Միութեան դէմ սրբազան պատերազմի մը մէջ: Խորհրդային քարոզչութիւնը ամէն առիթով կը մատնանշէ հիւլէական պատերազմի մը արհաւիրքները եւ մեծ համակրութեամբ ու գործօն աջակցութեամբ կը վարձատրէ այն բոլոր ազգերը, որոնք Մ. Նահանգներու հետ կողմ բռնել չեն ուզեր, կամ որոնք պարզապէս կը հեռանան Մ. Նահանգներէն: Այս մտայնութիւնն ու քաղաքական այս մթնոլորտը կը կոչուին չէզոքավարութիւն (նէօթրալիզմ):

Գործողութեան երկրորդ հանդրուանին, Մ. Նահանգները կը գրուին յանցապարտի դերին մէջ, այն պատրուակով որ կ'ուզեն դրաւել Եւրոպացի գաղթատէրերուն բաց ձգած տեղը, կ'ուզեն շահագործել տնտեսապէս թերաճ երկիրները ու զանոնք անօթութեան գիրկը նետելով իրենց թաթին տակն առնել: Այս միջոցին է, որ համայնավար կազմակերպութիւնը, Մ. Նահանգներու դէմ ծայր տուած պայքարէն օգտուելով, ձեռք պիտի առնէ այդ երկիրներուն իշխանութիւնը:

Թիթօ, Նեհրու եւ Նասր կը մարմնացընեն չէզոքավարութեան սկզբունքը, այսինքն այն մտավիճակը, որ Մ. Նահանգները կը նկատէ կասկածելի: Իրականութեան մէջ, չէզոքավար ազգերուն նմանութեան միակ կէտը այս է: Գաղափարաբանօրէն իրարու կը մերձենան ապահովութեան դաշինքներու դէմ ունեցած իրենց հակառակութեամբ. բայց իրենց միախոհութիւնը վերջ կը գտնէ այն պահուն, երբ պէտք է որոշեն թէ ի՞նչ դիրք բռնելու են համայնավար կազմակերպութեան վերաբերմամբ:

Բայց եւ այնպէս, գաղափարաբանական հարցերէն անդին, չէզոքավարութեան գլխաւոր արդիւնքը այն է, որ կ'օժանդակէ համայնավարներու գերագոյն նպատակին իրագործման: Չէզոքավարները համայնավարներու ուղեկիցը կը դառնան՝ իրենց հակա – դրամատիրական ու հակարեւմտեան մոլուցքէն դրդուած:

Համայնավար կազմակերպութիւնը միշտ ալ քաջալերած է այս ձեւի մերձեցումները, որոնք, առաջին հերթին, իր շահերուն նպաստող ծպտում մը կուտան դէպքերուն՝ յաչս արեւմտեան աշխարհին, որ փոխադարձելու կարելիութիւններէն կը զրկուի: Այսպէս, օրինակ, Սուրիոյ մէջ զինուորականներու կողմէ կատարուած պետական հարուածը կարելի էր ներկայացնել որպէս շատ իրաւացի ազգայնական շարժում մը, ուղղուած՝ եւրոպական կայսերապաշտութեան եւ փտտած կառավարութեան մը դէմ: Ամերիկացիները, միջամտելու ատեն իսկ չունեցած, արդէն իրաւունք չէին ունեցած միջամտելու:

Միւս կողմէ, համայնավարները հաւատարմօրէն կը հետեւին ներքին խառնակչութեան մասին Լենինի գծած ուղիին: դէպքերու առաջին հոլովոյթին մէջ ամէն կերպով կ'աջակցին տեղական պուրժուազիային, յետագայ հոլովոյթին մէջ զայն հաշուեյարդարի ենթարկելու համար: Ապշահար արեւմտեան հանրային կարծիքը յաճախ ականատեսը կ'ըլլայ միամիտ միլիառատէրերու եւ արտաքնապէս բարեմիտ համայնավարներու միջեւ տեղի ունեցող զարմանալի սիրաբանութեանց:

(10 Շար.)

ԿՈՅՐ

Ա. ՀԱՍՏ

ԱՍՏՂԱՖԵՂ

ԼԱ.

Թէ չէ, իրեր լաւ դիտէի, Նուագդին – տուած ինձ տակաւին եղ էր ինձի – Ու ես ալ ձեռքս մեր սիրտերուն վրայ դրի, Ու ինծի համար ձեռքերնիս ալ իրարու տուինք։ Ինչպէս կ՚ուզէ, ուզէ, ուզէ, Ուրիշ ոչինչ կայ ինծի համար։ Ես ալ ուզեցի ինծի համար ապրիլ։ Ինչպէս կ՚ուզէ, ուզէ, ուզէ, Ուրիշ ոչինչ կայ ինծի համար։ Ես ալ ուզեցի ինծի համար ապրիլ։

Ա. ՏԻՒՐԸՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՏԵՂ ԵՒ ՏԻԿԱՐ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄԱԳԻՐ

ՊՐՈՖԵՍՈՐ ԿԱՐԱՊԵՏ

Տեղւոյն (3mumջ) –– Տեղւոյս ֆրանսական համալսարանի հռչակաւոր հայագէտ պրոֆեսոր Ֆրէտերիք Մասսէ իր մահկանացուն կնքեց անցեալ ամսուն։

Մասսէ ծնած էր 1863 թուականին Ֆրանսայի հարաւը գտնուող Պէզիէ քաղաքին մէջ։ Ան ուսանած էր Փարիզի Սորպոնի համալսարանին մէջ, ուր ստացած էր իր բարձրագոյն կրթութիւնը։ Ան ուսանած էր նաեւ Գերմանիոյ մէջ։ Ան ուսանած էր նաեւ Գերմանիոյ մէջ։

Մասսէ 1890 թուականին հրատարակած էր իր առաջին գործը, որ կը վերաբերէր Ֆրանսայի հարաւային կողմերուն մէջ գտնուող հայկական գաղութներուն։ Ան ուսանած էր նաեւ Գերմանիոյ մէջ։ Ան ուսանած էր նաեւ Գերմանիոյ մէջ։

1920 թուականին ան հրատարակած էր իր ուսումնասիրութիւնը տեղւոյն հայկական գաղութին մասին։ Ան ուսանած էր նաեւ Գերմանիոյ մէջ։ Ան ուսանած էր նաեւ Գերմանիոյ մէջ։

Ան Սորպոնի համալսարանին մէջ ունեցած էր շատ մեծ թիւով հետեւորդներ, որոնք այսօր կը գտնուին տարբեր երկիրներու մէջ։ Ան ուսանած էր նաեւ Գերմանիոյ մէջ։ Ան ուսանած էր նաեւ Գերմանիոյ մէջ։

Մասսէ ունեցած էր նաեւ մեծ թիւով հետեւորդներ Ամերիկայի

դէպքերէն յետոյ՝ աւելի քան վեց հազար հոգի ձերբակալուած, գնդակահարուած կամ արդելափակուած են :

Երկուշաբթի դիշեր Պաղտատի ձայնասփիւռը յայտարարեց թէ երկու հոգի եւս մահուան դատապարտուած են .— Զօրավար Օմար Ալի եւ Այուպ, որոնք պիտի կախուին՝ «Նուրի Սայիտի իշխանութեան օրով ժողովուրդի շահերուն դէմ գործած ըլլալու յանցանքով » :

Ընդհանուր կարծիքը այն է, թէ Քասըմի վարչակարգը ներկայիս միակ լուծումն է Իրաքի մէջ: Պաղտատի Ուխտէն քաշուելով հանդերձ, Իրաք բարեկամական յարաբերութիւններ կը մշակէ Անգլիոյ հետ :

Գահիրէի «Ալ Ահրամ » թերթը կը գրէ թէ Անգլիա թոյլ պիտի տայ որ Քասըմ իր ժողովրդականութիւնը Յզօրացնելու համար Իրաքի քարիւղը ազգայնացնէ : Լոնտոն այս ծրագիրը մշակած է, որպէսզի Զօր. Քասըմ կարենայ պայքարիլ համայնավարներու դէմ :

Միւս կողմէ, Պաղտատի մէջ Վարչապետ Քասըմ երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ Իրաքի Քարիւղի Ընկերութեան տնօրէն Սիվրայթի հետ: Պաղտատի ձայնասփիւռին համաձայն, այս տեսակցութեան ընթացքին ուսումնասիրուած են քարիւղի արտադրութեան հետ կապուած կարգ մը հարցեր :

Այսուհանդերձ, Անգլիոյ Արտաքին նախարարութիւնը յայտարարեց թէ Քասըմի կառավարութիւնը Իրաքի քարիւղը ազգայնացնելու նպատակ չունի : —

× Դամասկոսէն կը հաղորդեն թէ Իրաքցի հինգ օդաչուներ իրենց օդանաւերով փախած են երկրէն եւ «մեկնած՝ անծանօթ ուղղութեամբ» :

× Միջին Արեւելքի կարգ մը երկիրներուն մէջ լսուած է ձայնասփիւռի նոր կայան մը «Ազատ Իրաքի ձայնը » որ խստօրէն կը քննադատէ Պաղտատի վարչակարգը :

———o———

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ մամուլը խստօրէն կը քննադատէ Մոնկոմըրիի ճամբորդութիւնը դէպի Մոսկուա: «Տէյլի Սքէչ» կը գրէ .— « Ի՞նչ կը մտածէ Մընթի, ինքզինքը Մոսկուա հրաւիրել կուտայ որպէսզի առանձինն մեծերու ժողո՞վ մը սարքէ : Ճշմարտութիւնը այն է որ ամէն անգամ որ Մընթի քաղաքականութեամբ կը զբաղի, ինքզինքը իշու տեղ անցընել կուտայ: Այս անգամ աներեւակայելի վնասներ կրնայ հասցնել Արեւմուտքին»: Նոյն ոճը կը գործածէ «Տէյլի Հերըլտ» (աշխատաւորական) որ կը շեշտէ թէ գինուորականները պէտք չէ քաղաքականութեամբ զբաղին: Մընթի կը պատասխանէ բոլորին ըսելով թէ քննադատութիւնները գինքը չեն նեղեր եւ թէ Մաքմիլըն համաձայն է իր ճամբորդութեան :

ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ Համաշխարհային Խորհուրդը կոչ մը ըրաւ իր անդամներուն, որպէսզի օգնութեան փութան Թիպէթի 18·000 գաղթականներուն, որոնք Նեփալ եւ Հնդկաստան ապաստանած են :

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ երկու դիւանագէտներ կրցան Մոսկուայէն Պաքու երթալ: Այս արտօնութիւնը կարծել կուտայ թէ Խորհրդային կառավարութիւնը վերցուցած է առջի օր դրած արգելքը օտարներու շրջագայութեան մասին:

"ՅԱՌԱՋ" ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Պերլինէն Պ. Յովսէփ Փոլանեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Տիկին Աննիկ Տէր – Յարութիւնեանի (Պերլին) :

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շաւիլի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի ժամը 16-էն 23, Շաւիլի դպրոցի սրահին մէջ: Գեղարուեստական բաժին եւ հայկական Սալեր: Ճոխ եւ ժան պիւֆէ :

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կիրակի, 10 Մայիս, ժամը 14·30ին:

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն :

×

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Այս տարի Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսան-վիլիէի օդափոխութեան կայանի բացումը տեղի պիտի ունենայ երեք Յուլիսին: Արձանագրութեան համար դիմել Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին, 15 Ռիւ ժան Կուժօն, Փարիզ, Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները, ժամը 10 – 12 :

ՅՕ ԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆ

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ

ԿԻՐԱԿԻ 12 ԱՊՐԻԼ ԺԱՄԸ 15,30ԷՆ 18,30

Grand Amphithéâtre de la Sorbonne, 47 Rue des Ecoles

SOUS LE HAUT PATRONAGE DE

M. MAURICE HERZOG

Haut Commissaire à la Jeunesse et aux Sports

SOUS LA PRÉSIDENCE DE MESSIEURS

ETIENNE BECART

Inspecteur Général des Colonies de Vacances

ET

HOVIG EGHIAZARIAN

Avocat à la Cour d'Appel de Paris

Ի ներկայութեան՝ Կրթական եւ Մարզական նախարարութեանց ներկայացուցիչներուն եւ Նահանգապետարանի պաշտօնատարներու, օտար եւ հայ ականաւոր հիւրերու

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ.— Մեներգ Օր. ԺՕԶԷ ՎԷՄԵԱՆ (Քոնսէրվաթուարի Ա. մրցանակ)

Դաշնակ՝ ԱԵԴՐԱԿ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ, Երգչախումբ՝ *ղեկավարութեամբ* Կ. ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ, մեներգողներ՝ Պ. Ա. ՍԵՐՈԲԵԱՆ եւ Պ. Ս. ՊՕՂՈՍԵԱՆ, խօսնակ եւ անակնկալներ ՏԻԿ. ՊԵՏԵՐԵԱՆԷ: Արտասանութիւն՝ ՏԻԿԻՆ ԿԻՒՄԻՒՇԵԱՆ :

Հանդէսին մուտքին տոմս չի գտնուիր: Դիմել գրատուններ՝ Հ. Սամուէլ, Մ. Պարսամեան, Հ. Բալուեան եւ Յառաջի խմբագրատունը, ինչպէս նաեւ մասնաճիւղերուն :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԻԼ ՑԻՆ

Կը լրանայ *Յառաջի* վերհրատարակման 14րդ տարեշրջանը: Պիտի խնդրէինք մեր բաժանորդներէն որ չսպասեն անհատական դիմումներու եւ նորոգեն իրենց բաժանորդագրութիւնը :

Մեր պարտաճանաչ բաժանորդներու կանոնաւոր վճարումն է որ կ'ապահովէ թերթին կանոնաւոր հրատարակութիւնը:

Տարեկան բաժնեգին՝ 4000 ֆրանք : (Ֆրանսա եւ հասարակապետութիւն) արտասահման՝ 5000 ֆրանք:

Կանխայայտ շնորհակալութիւններով

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Հ. Բ. Ը. Մ.Ի

ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ 53ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Հ. Բ. Ը. Մ.ի :

Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ :

Երկուշաբթի, Ապրիլ 13, երեկոյեան ժամը 8·30ին, Սինեմա Փաքսի մէջ, 129 Ռիւ Պուալօ :

Առաջին մասը գեղարուեստական խնամուած բաժին, Լիոնի Հայ Մշակութային Միութեանց քառասուն հոգինոց երկսեռ երգչախումբի, սիրայօժար մասնակցութեամբը, *ղեկավարութեամբ Ա. ՍԻՐԱՆՈՍԵԱՆի :*

Տեղական մասնաճիւղի ուղերձը եւ երկամեայ գործունէութեան զեկոյցը :

Փարիզի Կեդր. Յանձնաժողովի խօսքը, կարեւոր յայտնութիւններ տրուած որոշումներու մասին:

Ներկայ կ'ըլլան՝ Տոքթ. Ա. Պէօյիւքեան եւ Գր. Պահրի :

Երկրորդ մասին մէջ պիտի ցուցադրուի լինոհայութիւնը հետաքրքրող ֆիլմ մը, այս ֆիլմը պատրաստուած է 21 Մայիս 1949ին Վիլէօրպանի Պետ. թատերասրահին մէջ մասնաճիւղիս կողմէ սարքուած պարահանդէսին: Առաջին անգամն է որ պիտի ցուցադրուի :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Կարապետ Պօյաճեան շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք իրենց ներկայութեամբ, հեռագրով կամ գրաւոր շնորհաւորեցին իրենց զաւկին՝

ԳՐԻԳՈՐ ՊՕՅԱՃԵԱՆի

ամուսնութիւնը որ տեղի ունեցաւ Ապրիլ 5ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ մէջ :

ՆՈՒԷՐ

Առնուվիլէն Տիկին Զաքարեան ի յիշատակ իր մօրը, եղբօրը եւ զաւկին երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ հանգստեան տուներուն եւ հազար ֆրանք «Յառաջ»ի բարգաւաճման : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

Imprimerie Spéciale
du Journal " Haratch "

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ

Կիրակի, Ապրիլ 12, երեկոյեան ժամ 5ին :

BASILIQUE DU SACRÉ-CŒUR

Մոնմարթրի եկեղեցիին մէջ, Հայրապետական քառաձայն պատարագ պիտի մատուցանէ՝

ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ Կ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ

Երգեցողութիւնը կը կատարէ Առնուվիլի երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Վահրամ Տէվէճեանի :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը այս Չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին:

Կը խօսի Պ. ԵՂԻՇԷ ԱՅՎԱԶԵԱՆ :

Նիւթ՝ Դէպի ո՞ւր կը քաշէ արուեստը ներկայիս :

Մուտքը ազատ է :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Ֆ. Կապ. Խաչի Օդափ. կայանի արձանագրութիւնները բացուած են :

Դիմումները պէտք է ընել տեղական մասնաճիւղերուն, իսկ կեդրոնի դիմումները կ'ընդունուին, Երկուշաբթի, Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ օրերը ժամը 13էն 14 եւ երեկոյեան ժամը 18էն 20, Ռիւ Մէյրան 5, հեռ. Թռիւտէն 27–35:

ՁՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ
EXPERTISE GRATUITE
Ծախելու համար
ձեր փավիյօնը, վիլլան,
յարկաբաժինը կամ խանութը :
J. TORANIAN
18, AVENUE DE L'OPÉRA
OPE 73-21 OPE 19-45

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջաններու բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ եւ Շաբաթ (Ապրիլ 10 եւ 11) երեկոյ, ժամը 8·30ին, Մշակոյթի Տան մեծ սրահին մէջ: 17 Ռիւ Պլէօ (մէթրօ Քատէ) : :

ՕՐԱԿԱՐԳ.— Շրջ. ժողովի օրակարգի հարցերու քննութիւն:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. հետեւեալ խումբերը եւ ենթակոմիտէները ժողովի կը հրաւիրուին, ուր ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէն:

Զաւարեան ենթակոմիտէ, Ակնունի ենթակոմիտէ, Համազասպ խումբը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8·30ին:

Քրիստափոր ենթակոմիտէն Շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը երեքին :

Արամ խումբը Շաբաթ առտու ժամը 10ին:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը, այս Կիրակի առաւօտ ժամը 8·30ին Ահարոնեան ակումբը: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ դպրոցի սրահին մէջ, ժամը 21-ին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէն ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Կարեւոր օրակարգ :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ երեկոյ, ժամը 8·30ին, սովորական հաւաքատեղին :

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Կրընոպլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս Կիրակի ժամը 15ին, դպրոցի սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՄԻՇՏ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ, ՄԻՇՏ ԱՌՈՂՋ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ
ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՓՆՏՌԵՑԷՔ
BOSPHORE Ի
ՀԷԼՎԱՆ ԵՒ ԹԱՀԻՆԸ

ՀՐՈՒՇԱԿԸ, որ կը պատրաստուի շուշմայով (*սուսամ*) եւ շաքարով, առաջնակարգ սնունդ մըն է, կազդուրիչ՝ շնորհիւ շուշմային, որ Արեւելքի մէջ ծանօթ է նաեւ հինէն ի վեր, իր հրաշալի բուժական յատկութիւններով, իր երիտասարդացնող տարրերով,

Արեւելեան ժողովուրդներուն երկարակեցութիւնը արդիւնք է Հէլվայի եւ թահինի գործածութեան :

Այսօր Արեւմուտքի մէջ եւս բժշկական հեղինակութիւններ կը հաստատեն առաջնակարգ այս սննդանիւթին արժէքը :

Sté BOSPHORE (ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉԸ)
2, Rue Louis Astoin - Marseillle

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 փր. վեց. 2200

Արտասահման՝ տարեկան 5000 փրանք: Հատը 20 փր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 9 ԱՊՐԻԼ

JEUDI 9 AVRIL 1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8365 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4266

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿԸ

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ կը տօնուի Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի երեսնամեայ յոբելեանը՝ մեծավայելուչ հանդիսութեամբ :

Կանացի այս ծաւալուն կազմակերպութիւնը կեանքի կոչուեցաւ 1928ին՝ լրացնելու համար հրամայական պահանջ մը :

Տարիներ առաջ Փարիզի հին դաղութը, Հայ Տիկնանց Միութեան կողքին հիմը դրած էր նաեւ Կարմիր Խաչի մասնաճիւղի մը, որ համաշխարհային առաջին պատերազմի ընթացքին որոշ աջակցութիւն էր ընծայած Ֆրանսական ճակատի հայ կամաւորներուն :

Իսկ Զինադադարին, Հայաստանի Հանրապետութեան օրերուն եւ անկէ վերջ ալ օգնած էր մայր երկրին՝ դեղօրայք զրկելով :

Իզմիրի աղէտէն եւ Կիլիկիոյ ու Պոլսոյ պարպումէն ետք, հայ դաղթականներու մեծ հոսանք մըն էր եկած եւ հաստատուած Ֆրանսայի հիւրընկալ երկինքին տակ :

Նոր օրերը նոր պահանջներ կը ներկայացնէին :

Նորեկ դաղթականները սկսան կազմակերպուիլ մայրաքաղաքէն մինչեւ դաւառի անկիւնները, հոն՝ ուր բախտի բերումով նետուած էին թրքական հալածանքներէն մաղապուրծ ազատուած բեկորները :

Փարիզի ազնուապետական Կարմիր Խաչը ինք իր մէջ ամփոփուած՝ չէր կրցած արմատ նետել նոր դաղթականութեան ժողովրդական խաւերուն մէջ :

Ամերիկայի Հայ Կարմիր Խաչը, — որ ներկայիս կը կոչուի Հայ Օգնութեան Միութիւն եւ որ մասնաճիւղերու ցանցով մը պատած էր Միացեալ Նահանգներն ու Քանատան, — նախաձեռնարկ եղաւ կազմակերպելու նաեւ մեր դաղութը :

Ողբացեալ Արշակ Ջամալեան գործի լծուեցաւ խոր հաւատքով եւ իր աննման պերճախօսութեամբ կարճ ժամանակի մէջ յաջողեցաւ հաստատ հիմերու վրայ դնել նորակազմ Կարմիր Խաչը :

Անոր շուրջ համախմբուեցան Ֆրանսասահայ նոր դաղութի մեր քոյրերն ու մայրերը եւ զայն դարձուցին ժողովրդական տարածուն կազմակերպութիւն մը :

Թրքահայաստանի զանազան նահանգներէն ու Կովկասէն Ֆրանսա ապաստանած Հայուհիներ անձնազոհ նուիրումով իրենց կարելին ըրին Ֆրանսահայ Կարմիր Խաչին առաջադրած բարեսիրական եւ մշակութային նպատակները իրագործելու համար :

Փարիզի հին Կարմիր Խաչին հետ չշփոթուելու եւ թիւրիմացութեանց տեղի չտալու համար էր, որ իր հիմնարկութենէն տարիներ վերջ, անունի փոքրիկ սրբագրութեամբ մը անիկա դարձաւ Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչ :

Ամերիկայի Հայ Օգնութեան Միութիւնը ուրիշ զանազան երկիրներու մէջ ալ ունի իր մասնաճիւղերը, որոնք կը կրեն տարբեր անուններ, — Հայ Օգնութեան Խաչ, Հայ Գթութեան Խաչ, Հայ Կարօտելոց Խնամակալութիւն, եւայլն: Նոյնն է բոլորին ալ նպատակը :

Շնորհիւ այս կազմակերպութեան՝ հայ կինն ու օրիորդը գործօն մասնակցութիւն կը բերեն դաղութներու հանրային կեանքին, հայապահպանման, ազգապահպանման նուիրական գործին :

Կ՝արժէ ծանօթանալ Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի երեսնամեայ գործունէութեան :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԱՐՉԱՊԵՏ ԱՏԸՆԱՈՒԸՐ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԵԱՆ ԹԵԿՆԱԾՈՒ

Յուլիս մէկին Պերլինի մէջ տեղի պիտի ունենայ Արեւմտեան Գերմանիոյ Հանրապետութեան Նախագահի ընտրութիւնը : Քրիստոնեայ – Դեմոկրատները նշանակած են իրենց թեկնածուն, — Քոնրատ Ատընաուրը :

Վարչապետը ընդունեցաւ իրեն եղած առաջարկը եւ ոչ մէկ կասկած՝ թէ յառաջիկայ Յուլիս մէկին Հանրապետութեան Նախագահ պիտի ընտրուի :

Ատընաուրրի թեկնածութեան լուրը մեծ անակնկալ ստեղծեց դերմանական թէ միջազգային բոլոր շրջանակներու մէջ :

Քրիստոնեայ – Դեմոկրատ կուսակցութեան փոխ նախագահ եւ Պունտշտակի (խորհրդարան) նախագահ Կերշթընմայր Ատընաուրրի թեկնածութեան լուրը յայտնելու ատեն ըսաւ. — « Անկասկած՝ ձեզմէ շատեր անակնկալի պիտի գան լսելով այն լուրը՝ որ պիտի հաղորդեմ : Կը խոստովանիմ թէ ես ալ կը գտնուիմ անոնց կարգին ... եւ եթէ մէկը օր մը առաջ այդ մասին խօսէր՝ պիտի խնդայի ...» :

Անակնկալը նոյնքան մեծ է արեւմտեան մայրաքաղաքներու մէջ, որքան՝ Պոն : Հակառակ իր տարիքին (83 տարեկան) Ատընաուրը միշտ ստանձնած էր ծանր պարտականութիւններ եւ կը սպասուէր որ 1960ին դարձեալ ներկայացնէ իր թեկնածութիւնը՝ Դաշնակցային Գերմանիոյ վարչապետութեան համար : Աւելին՝ վերջին օրերու գերմանական քաղաքականութեան վճռական դիրքը, որ Ատընաուրրի անհատականութեան դրոշմը կը կրէ, այն տպաւորութիւնը կը ձգէր թէ Վարչապետը քաղաքական կեանքէն քաշուելու նպատակ չունի :

Այսուհանդերձ, Հանրապետութեան Նախագահի պաշտօնը ստանձնելով՝ Ատընաուրը պիտի հեռանայ քաղաքական կեանքէն : Որովհետեւ Գերմանիոյ Նախագահը մօտաւորապէս այն իրաւասութիւններ ունի, ինչ որ ունէր Ֆրանսայի Նախագահը՝ Դ. Հանրապետութեան մէջ :

Դաշնակցային Գերմանիոյ Հանրապետութեան Նախագահը կ՝ընտրուի հինգ տարուան համար : Կրնայ վերընտուրիլ :

Պունտշտակին կը «թելադրէ» վարչապետ մը : Եթէ իր թելադրած անձը Խորհրդարանին կողմէ չվաւերացուի Պունտշտակը կրնայ ընտրել ուրիշ վարչապետ մը, բացարձակ մեծամասնութեամբ : Եթէ 21 օրուան ընթացքին կարելի չըլլայ ընտրութիւն մը կատարել՝ Նախագահին հրամանով Խորհրդարանը կը լուծուի :

Վարչապետին առաջարկով՝ Նախագահը պաշտօնի կը կոչէ նոր նախարարներ :

Դաշնագիրները կը ստորագրէ եւ պատերազմ կը յայտարարէ՝ եթէ Խորհրդարանը նման որոշում մը տուած է :

Ինչպէս կը տեսնուի, Նախագահին իրաւասութիւններն ու գործունէութեան դաշտը սահմանափակ են : Ատընաուրրի ընտրութեամբ՝ յետպատերազմեան քաղաքական մեծագոյն դէմքերէն մէկն է որ պիտի հեռանայ դիւանագիտական հրապարակէն :

Ո՞վ պիտի յաջորդէ Ատընաուրրի՝ իբրեւ Գերմանիոյ Վարչապետ :

Քաղաքական շրջանակներու համաձայն, փոխ – վարչապետ, «գերմանական հրաշք»ին հայրը եւ Տնտեսական նախարար Էրհարտ ամէնէն հաւանական անձն է, որ կրնայ ստանձնել դաշնակցային կառավարութեան ղեկավարութիւնը :

Թէեւ այս ուղղութեամբ Քրիստոնեայ – Դեմոկրատները տակաւին որոշում մը

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻՈՅ եւ դաշնակցային Գերմանիոյ միջեւ ծագած տարակարծութիւնները ցարդ չեն փարատած : Անդլիոյ արտաքին նախարարութիւնը հաստատեց թէ նամակներու փոխանակութիւն մը եղած է Մաքմիլընի եւ Ատընաուրրի միջեւ, բայց չյայտնեց անոնց ընոյթը : Դաշնակցային Գերմանիան մտահոգ էր որ Լոնտոն խաղ մը խաղայ իր գլխուն այսինքն ճանչնայ արեւելեան Գերմանիան եւ ընդունի ապազինուած շրջանի մը ստեղծումը Եւրոպայի մէջ : Մաքմիլըն փորձած է վստահեցնել Ատընաուրրը թէ Անդլիան նման նպատակներ չունի, բայց կը կարծուի որ Ատընաուրը համոզուած չէ : Հաւանական է նաեւ որ Գերմանիոյ վարչապետը Լոնտոն երթայ թիւրիմացութեանց առաջքն առնելու համար :

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ մամուլը կը շարունակէ քննադատել մառեշալ Մոնկոմբրին. «Տէյլի Հերըլտ» կրկնելով թէ քաղաքականութիւնը զինուորականներու գործը չէ կը գրէ. — « Քաղաքականութիւնը արհեստ կը պահանջէ եւ, ոչ մէկ քաղաքագէտ աշխարհի վրայ աւելի լաւ գիտէ այդ արհեստը քան Խրուշչեւ : Նախաճաշէն առաջ իսկ, ի վիճակի է ուտելու վեց զօրավարներ որ խաղաղութեան ետեւէն կը վազեն» :

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ երեսփոխան Կասթոն Տէֆէր թեկնածու է Ծերակոյտի :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Վարչապետ Մենտերէս եւ Արտաքին նախարար Զօրլու Ապրիլ 15ին Մատրիտ պիտի երթան, ուր պիտի մնան քանի ը օր :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ 52 միլիոն 500·000 բնակիչ ունէր 1958ի վերջաւորութեան. 656·000 հոգի աւելի՝ նախորդ տարուան վրայ : Ասոնց 322·000ը ծնունդներու եւ մահերու տարբերութիւնն է, իսկ 334·000 հոգի փախած են Արեւելեան Գերմանիայէն :

ԳԱՀԻՐԷԻ իրաքեան հիւպատոս Սոլէյման հանդստեան կոչուած է Քասըմի կառավարութեան կողմէ, կը հաղորդէ Գահիրէի ձայնասփիւռը : Բայց Սոլէյման կը մերժէ վերադառնալ Պաղտատ եւ կը նախընտրէ Գահիրէ մնալ՝ իբրեւ տարագիր : Իր նախորդը՝ Սամարայ, իրաքեան դեսպանի պաշտօնէն հրաժարելով ապաստան խնդրած էր եգիպտական իշխանութիւններէն :

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ կառավարութեան մէկ յայտարարութեան համաձայն, Սպանիա պիտի չճանչնայ Իսրայէլը :

ՈՒՔՐԱՆԻՈՅ ազգայնականներու կազմակերպութեան հինգ անդամները դատարան քաշուած են «հակայեղափոխական եւ խորհրդային վարչակարգին դէմ խափանարարական աշխատանքներ » կատարելու յանցանքով, կը գրեն ուքրանիական թերթերը : Դատավարութեան լուրը հաղորդելով թերթերը չեն գրեր սակայն թէ ի՞նչ պատիժ տրուած է ազգայնականներուն :

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ կազմուեցաւ փոխանցման դահլիճը Մակարիոս Արք.ի նախագահութեամբ, որուն կը յանձնուի նաեւ Արտաքին նախարարութիւնը :

ԼԱՍԻՈԹԱՅԻ թաղապետական խորհրդական ընտրուած է Պ. Լեւոն Մնացականեան :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Անգամ մը եւս կը յիշեցնենք որ դաղթականաց գրասենեակի նոր հասցէն է՝

23, Rue la Pérouse

(HOTEL MAJESTIC, AVE. KLEBER)

Tél. KLE. 22-05' Poste 2623

Գրասենեակը փակ է կէսօրէ յետոյ :

ՆՈՐ ԴԷՊՔԵՐ ԻՐԱՔԻ ՄԷՋ

ՔԷՐՔԻՒՔ ՀԱԿԱՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐՈՒ ՁԵՌՔԸ ԱՆՑԱԻ

×

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԼԻԿԱՆ ՄՏԱՀՈԳ

Ինչպէս կը նախատեսուէր՝ նոր դէպքեր պատահած են Իրաքի մէջ եւ կացութիւնը շատ անորոշ է : Հանդարտութեան շրջանէ մը յետոյ Շամար ցեղախումբերը, ձիաւոր, նոր ըմբոստութիւն մը կազմակերպած են : Կռիւները տեղի կ՝ունենան մանաւանդ Քէրքիւքի մէջ որ քարիւղի կարեւորագոյն կեդրոններէ մէկն է : Համաձայն կարգ մը լուրերու այս քաղաքը բոլորովին ըմբոստներու ձեռքը անցած է : Քէրքիւքի ոստիկանութիւնն ալ ըմբոստներու ձեռքն է ներկայիս : Միւս կողմէ իրաքցի դաղթականներ որ Սուրիա կը հասնին, յայտարարած են թէ Քասըմի դէմ յեղափոխական շարժում մը ծագած է եւ նոյնիսկ բանակին մէկ մասը ըմբոստներու կողմը անցած է :

Մտահոգութիւնը սկսած էր արդէն երբ խորհրդային բեռնատար Կռուցիա նաւը Փորթ – Սայիտէն անցած էր, երկուշաբթի 855 երիտասարդ Քիւրտերով որ Խ. Միութենէն կուգային : Հաւանական կը թուէր որ իրենց ուղղութիւնը ըլլար Իրաքի Պասրա նաւահանդիստը :

Եգիպտական շրջանակներու համաձայն նաւը զէնք ալ կը փոխադրէր : Սուրիական մամուլը այս լուրին առթիւ նոր ապացոյց մը կը տեսնէ որ Անդլիացիք, համայնավարները, եւ Սիոնականները միացած են արաբ ազգայնականութեան դէմ :

Պէտք է նաեւ յիշել թէ քրտական հարցը կը շահագրգռէ քանի մը պետութիւններ, ինչպէս Իրաք, Իրան, Թուրքիա, Սուրիա եւ Խ. Միութիւն : Ութ միլիոն Քիւրտերու 500·000ը կ՝ապրին Իրաքի մէջ եւ վերջերս խռովարար տարր դարձած են այնտեղ : Երկրորդ աշխարհամարտի վաղորդայնին Քիւրտերու պետը Մոլլա Մուսթաֆա Պացանի փորձեց ստեղծել « քրտական ժողովրդավար հանրապետութիւն » մը :

Նոյն ատեն բազմաթիւ ցոյցեր տեղի կ՝ունենան Սուրիոյ մէջ բողոքելու համար « Իրաքի մէջ տիրող սարսափին եւ Քասըմի ու համայնավարներուն հակարաբ գործունէութեան դէմ » :

Վերջին ցոյցը կազմակերպուած էր Դամասկոսի Տիկնանց Միութեան կողմէ :

Իրաքի դէպքերուն առաջ բերած գլխաւոր մտահոգութիւնը անշուշտ քարիւղն է : Ծանօթ է որ Այ – Փի – Սին Իրաք Փէթրօլիըմ Քըմփէնի) տարին 33 միլիոն թոն քարիւղ կ՝արտադրէ, այսինքն աշխարհի արտադրութեան չորս առ հարիւրը : Այս պատճառով Լոնտոնէն անմիջապէս մեկնեցաւ Իրաք Փեթրօլիըմի նախագահը որպէսզի Պաղտատի մէջ իսկ քննէ կացութիւնը եւ հասկնայ թէ որքան ճիշդ է ազգայնացման լուրը : Կը կարծուի թէ նոյնիսկ եթէ Այ – Փի – Սիին չդպի, Քասըմ պիտի ջանայ ապասեփականացնել Այ – Փի – Սիի մասնաճիւղ «Մուսուլ Փեթրօլիըմը» որ տարին 250 հազար թոն քարիւղ կ՝արտադրէ :

Ապահով է սակայն թէ առաջին վնասողը պիտի ըլլայ Ֆրանսան որ Այ–Փի–Սիի արտադրութեան 23,75 առ հարիւրը ունի, ինչ որ տարին ութ միլիոն թոն քարիւղ կ՝ապահովէ Ֆրանսայի, այսինքն տարեկան սպառումին 27 առ հարիւրը :

Շահեկանը այն էր մանաւանդ որ այդ քարիւղը Ֆրանքով վճարելի է :

Քասըմ հասկցուցած է որ Ֆրանսական բաժնին ապասեփականացումը նախատեսուած է օգնելու համար Ալժերիոյ Ազատ. Ճակատին :

Ի ՊԷՏՍ ԷՋՄԻԱԾՆԱՅ ՊԱՇՏՊԱՆՆԵՐՈՒՆ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱԿԱԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Սոցիալիզմի բուրժուական արդի քննադատները նորից լոյս աշխարհ են հանել մարքսիզմիկողմից վաղուց հերքուած այն յերիւրանքը, որի համաձայն իբր թէ պրոլետարիատի դիկտատուրայի եւ սոցիալիստական սեփականութեան պայմաններում հնարաւոր չէ անձի ազատութիւնը եւ անձնական նախաձեռնութիւնը: Այդ յերիւրանքի ամբողջ փաստարկումը յանգում է նրան, թէ հաւաքականութիւնը անհամատեղելի է անձի զարգացման հետ, որ նա սահմանափակում է անձի ազատութիւնը:

Սոցիալիզմի եւ կոմունիզմի շինարարութեան հարուստ փորձն անհերքելիօրէն ապացուցել է որ աշխատաւորների ազատագրումն անձի ազատագրման գլխաւոր պայմանն է, որ ամէն մէկի ազատ զարգացումը բոլորի զարգացման գրաւականն է: Բոլորը մէկի համար, մէկը բոլորի համար, ահա կոմունիստական բարոյականութեան անկիւնաքարը:

Հաւաքականութեան մէջ է միայն, ասում է Մարքս, անհատը ստանում իր ձիրքերի բազմակողմանի զարգացման հընարաւորութիւն տուող միջոցները եւ հետեւաբար միայն հաւաքականութեան մէջ է հնարաւոր անձի ազատութիւնը:

Կրօնական բարոյականութիւնը հակահումանիստական է: Դա արտայայտում է «սէր մերձաւորի նկատմամբ» պատուիրանի կեղծ ու երկերեսանի բնոյթի մէջ: Քրիստոնէութիւնը, ինչպէս եւ ամէն մի կրօն, երեսպաշտօրէն իրեն հռչակում է «Սիրոյ կրօնը»: Ըստ «Սուրբ Գրքի», բոլոր մարդիկ եղբայրներ են. «Ասում եմ ձեզ, — ասուած է այնտեղ, — սիրեցէք ձեր թշնամին, օրհնեցէք ձեզ անիծողներին, բարիք արէք ձեզ ատողներին եւ աղօթք արէք ձեզ չարչարողներին եւ ձեզ հալածողներին համար, որ որդիք լինէք ձերն հօրն՝ որ երկնքումն է»: Թշնամութիւնը մարդկանց միջեւ, երեսպաշտօրէն հաստատում են «Սուրբ հայրերը», «ողբերգական թիւրիմացութիւն է», այն պէտք է փոխարինել մարդու նկատմամբ «սիրոյ հաւատքով»:

«Մի սպանիր», «չարին մի դիմադրիր» պարիւրանների միջոցով քրիստոնէական կրօնը ձգտել է իր բարոյականութեանը տալ հիւմանիստական տեսք, աշխատաւորներին միշտ կոչ անելով զէնք չբարձրացնել իրենց ճնշողների վրայ: Քրիստոնէական «հիւմանիզմի» դիմակի տակ իմպերիալիստական բուրժուազիան յաճախ քօղարկել է կողոպտիչ անարդարացի պատերազմները, իսկ կրօնը իր պատուիրաններով, ըստ ամենայնի, օգնել է պատերազմի հրձիգներին:

Իմպերիալիստական երկիրների պետական գործիչներն իրենց ելոյթներում յաճախ են դիմում աստծու ողորմութեանը, աղերսելով «խաղաղութիւն ամէնեցուն», միաժամանակ պատրաստուելով արիւնահեղ համաշխարհային պատերազմների, կանգ չառնելով մարդկանցզանգուածային ոչնչացման, զէնքի գործադրման առաջ, որը ոչ մի կերպ չի կապւում աստծու նրկատմամբ ունեցած հաւատի, մարդասիրական գաղափարների հետ: Նրանք, ինչպէս նշեց ընկեր Խրուշչեւը կուսակցութեան 21րդ համագումարում, մէկ ձեռքում խաչին բռնել, իսկ միւսում կամենում են աթոմական ռումբ բռնել: Եւ ամէնից աւելի յոյսը դրել են հենց ռումբի վրայ, թէեւ այդպիսի հայեացքները բնաւ չեն համապատասխանում աւետարանական քարոզներին:

Ի հակադրութիւն կրօնական այդ կեղծ հումանիստական պատուիրանների, սոցիալիստական հումանիզմի դրօշն է՝ պայքար ժողովուրդների բարեկամութեան, անվտանգութեան համար:

Կ. Մարքսը հանճարեղօրէն կանխատեսել է նոր, սոցիալիստական հասարակութեան արտաքին եւ ներքին քաղաքականութեան հումանիստական էութիւնը: Նա գրել է. «... Ի հակադրութիւն հին հասարակութեան՝ իր տնտեսական աղքատութեամբ եւ քաղաքական խելագարութեամբ, ծնւում է մի նոր հասարակութիւն, որի միջազգային սկզբունքը կը լինի խաղաղութիւնը, որովհետեւ ժողովուրդներից ամէն մէկի մօտ էլ կը լինի միեւնոյն տիրապետողը, — աշխատանքը», (Կ. Մարքս, Ֆ. Էնգէլս, Ընտիր երկեր, հատոր 1, էջ 596): Խաղաղութեան եւ աշխատանքի հումանիստական այդ մեծ սկզբունքով է տոգորուած կոմունիստական եւ բանուորական կուսակցութիւնների ներկայացուցինչերի Մոսկուայի խորհրդակցութեան կողմից ընդունուած «Խաղաղութեան Մանիֆէստը»: Ս. Միութեան եւ միւս սոցիլախտական երկիրների արտաքին խաղաղասիրական քաղաքականութեանը բարոյական մեղադրական ակտ է պատերազմի հրձիգների, «սառը պատերազմի» պրոպականտիսների նկատմամբ:

Կրօնի եւ կրօնական բարոյականութեան պատճառած չարիքներից մէկը ազգերի եւ ժողովուրդների միջեւ նրանց սերմանած թշնամանքն ու ատելութիւնն է: Իւրաքանչիւր կրօն իր դաւանողներին համարում է «ընտրեալ», «Սուրբ» ժողովուրդ, որը իբր թէ ի վերուստ կոչուած է այլադաւանների վրայ իշխելու: «Սուրբ գիրքը» պահանջում է դաժան դատաստան տեսնել բոլոր այլադաւանների հետ, ատել, նզովել ու ոչնչացնել նրանց: Կրօնի այս գրոյթները շահագործող դասակարգերի ձեռքին որպէս զէնք են ծառայել եղբայրական ժողովուրդների միջեւ թշնամանք, ատելութիւն ազգամիջեան ընդհարումներ կազմակերպելու տարբեր ազդութեան պատկանող, բայց նոյնանման դասակարգային շահեր ունեցող աշխատաւորներ զանգուածների շարքերը պառակտելու համար:

Ազգերի խտրականութիւն քարոզող կրօնական բարոյականութեան սնանկութեան լաւագոյն ապացոյցն է Սով. Միութիւնում եւ սոցիլախտական միւս երկիրներում ազգային հարցի լուծման պատմական փորձը, որտեղ ազգային ամէն մի խտրականութեան պրոպականտան պատժւում է օրէնքով: Կոմունիստական պարտիան սովորեցնում է որ աշխատաւորների ամենավսեմ ինտերնացիոնալ պարտքն է, անկախ կրօնական դաւանանքներից, անդուլ կերպով զարգացնել եւ ամրապնդել փոխադարձ օգնութեան, ընկերական համագործակցութեան յարաբերութիւնները սոցիալիստական երկիրների, ամբողջ աշխարհի աշխատաւորների հետ:

Սոցիալիզմի ոխերիմ թշնամիները, բարեպաշտական տեսք ընդունելով բանուոր դասակարգի յառաջապահ կոմունիստական կուսակցութեան «մեղադրում» են հակահումանիստական արարքների, բարոյականութեան նորմաների բացասման, անձի իրաւունքների ոտնահարման եւ նրման այլ «մեղքերի» մէջ: Բայց այդ պարոնները «մոռանում» են որ մարդկութեան պատմութեան մէջ սոցիալիստական յեղափոխութեան յաղթանակը, պրոլետարիատի դիկտատուրայի, արտադրութեան միջոցների նկատմամբ սոցիալիստական սեփականութեան հաստատումը, մարդու կողմից, մարդու շահագործման վերացումը, անձի ծաղկումը եւ բազմակողմանի զարգացումը հումանիստական վեց գաղափարների, բարոյական սկզբունքների իսկական մարմնացումն են: Սոցիալիստական հումանիզմի բարոյական վսեմ գաղափարը՝ հոգատարութիւնը մարդու նիւթական եւ հոգեւոր յարաճուն պահանջմունքների բաւարարման նկատմամբ, իր փայլուն արտայայտութիւնը գտաւ կոմունիստ կուսակցութեան 21րդ համագումարի կողմից հաւանութիւն գրտած եօթնամեայ հոյակապ ծրագրում: Մարքսիզմի դասական գործերը, գիտականօրէն հիմնաւորելով կոմունիստական բարոյականութեան էութիւնը, բազմիցս ընդգծել են որ այն ամբողջովին ենթակայ է պրոլետարեատի դասակարգային պայքարի շահերին, որ նրա խնդիրն է արդարացնել պրոլետարիատի, աշխատաւոր զանգուածների պայքարը՝ յանուն կոմունիզմի յաղթանակի: «Բարոյականութիւնը, — գրել է Լենինը, — այն է որ ծառայում է հին շահագործողական հասարակութեան խորտակմանը եւ բոլոր աշխատաւորներին միաւորում է կոմունիստների նոր հասարակութիւն ստեղծող պրոլետարիատի շուրջը» (Երկեր, հատոր 31, էջ 357):

Սոցիալիզմի եւ կոմունիզմի համար մղուող պայքարում ծնւում, ձեւաւորւում եւ զարգանում է սոցիալիստական հասարակութեան նոր մարդը, զինուած մարքսիստական — լենինեան աշխարհայեացքով, դաստիարակուած կոմունիստական գաղափարաբանութեան եւ կոմունիստական բարոյականութեան ամենավսեմ ըսկզբունքներով:

Ազատուելով հակաժողովրդական կրօնական բարոյականութիւնից եւ պայքարելով նրա դէմ, սովետական ժողովուրդը կոմունիստական բարոյականութեան մէջ տեսնում էկոմունիզմի համար իր պայքարի համաշխարհային պատմական արդարացումը:

Վ. ՍԵԻԵԱՆ

ՔՐՏԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

Քրտական հարցը սկսած է արեւմտեան պետութեանց մտահոգութեան առարկան դառնալ: Միջին Արեւելեան հարցերու մասնագէտները կը վախնան, որ քաղաքական ծանրակշիռ դէպքեր կրնան պատահիլ քիւրտ ազգայնականներու եւ իրենց ապաստան շնորհած զանազան պետութեանց միջեւ գոյութիւն ունեցող հակառակութեանց պատճառով: Էրիք Ռուլօ այս հարցը կը ներկայացնէ Լը Մոնտ Տիփլոմաթիքի Մարտի թիւին մէջ:

Պատահականօրէն չէ, որ քաղաքագէտները վերանորոգուած հետաքրքրութեամբ սկսած են մտահոգուիլ քրտական հարցով: Քիւրտիստանը, որ առաջին աշխարհամարտին վերջաւորութենէն ի վեր բաժնուած էր Թուրքիոյ, Սուրիոյ, Իրաքի եւ Իրանի միջեւ, աշխարհագրականօրէն կը գտնուի Արեւմուտքի համար կենսական արժէք ներկայացնող շրջանի մը մէջ: Թուրքիոյ կամ Իրանի մէջ ծագած քրտական շարժումներ կրնան վտանգել Ատլանտեան Ուխտին ու Պաղտատի Ուխտին գոյութիւնը, ինչպէս նաեւ ապահովութիւնը արեւմտեան ռազմական այն կազմակերպութեան, որ հակառակ Իրաքի դէպքերուն տակաւին կ՚ընդգրկէ Խ. Միութեան հարաւային սահմանները: Միւս կողմէ, Սուրիոյ մէջ ծայր տուած քրտական ապստամբութիւն մը (որ անհաւանական չէ, տրուած ըլլալով նասրականութեան դէմ Քիւրտերու ունեցած հակառակութիւնը) կրնայ ճակատագրական հետեւանքներ ունենալ արաբական աշխարհէն ներս ռազմական ուժերու վերաբաժանման հարցին մէջ: Եւ վերջապէս, Քիւրտերը (*), ըլլա՛յ Թուրքիոյ, ըլլա՛յ Իրաքի կամ Իրանի մէջ, հաստատուած են քարիւղաշատ շրջաններուն վրայ: Բանուորական շրջաններու մէջ, քիւրտ ազգայնական շարժումները եթէ միանան համայնավարական շարժումներուն, կը-

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՑՈՒՄ

Բ.— Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ԱՆՋԱՏԵԼ ՏԱԿԱՒԻՆ ԿՈՂՄ ՉԲՌՆԱԾ ԵՐԿԻՐՆԵՐԷՆ

Համայնավարներու եւ չէզոքավարներու աշխարհայեացքները իրարմէ տարբեր են թէեւ, բայց իրենց գործունէութեան արդիւնքները կը նոյնանան:

Համայնավարներուն հետապնդած նպատակն է միջանկեալ երկիրները այնպիսի եռուն վիճակի մը հասցնել, որ յեղափոխութիւնը անխուսափելի դառնայ: Տնտես. եւ ընկերային հարցերուն խորապէս ծանօթ ըլլալու իրողութիւնը մեծ զէնք մըն է համայնավարներուն ձեռքը՝ մարդկային զանգուածներ յեղափոխութեան դիրկը նետելու եւ ապա իրենց պլոքին մէջ քաշելու համար. անգամ մը որ ժողովուրդ մը համայնավար պլոքին մէջ մտած է, այլ եւս այդտեղէն դուրս գալու կարելիութիւն չունենար:

Մինչդեռ չէզոքավարներ ինքնագոհ ազգայնականութեան կայուն վիճակ մը կ՚երազեն այն սխալ համոզումէն մղուած, որ ազգային ինքնավարութիւնը, ազատութիւնը, յանկարծ կայունացած աշխարհի մը անխորտակելի հիմքերը դարձած են: Չէզոքավար երկիրներու ղեկավարները կը գիտակցին անշուշտ իրենց գլխուն վրայ կախուած վտանգին, բայց պատեհապաշտութեան մէջ կը փնտռեն իրենց դժուարին կացութեան լուծումը:

Մինչ Թիթօ յաճախ կը գործակցի ուղղափառ համայնավար կազմակերպութեան հետ, Նասր եւ Նեհրու միշտ կը միտին երկու թելի վրայ խաղալու քաղաքականութեան շնորհիւ զօրացնել իրենց իշխանութիւնը: Բայց տրուած ըլլալով որ չէզոքավարներու գաղափարաբանութիւնը պատմականօրէն ժամանակավրէպ ազգային նեղ սահմաններէն անդին չի կրնար անցնիլ, համայնավար կազմակերպութիւնը աչալուրջ կը հսկէ եւ կը փութացնէ անոնց ապագայ դժուարութիւնները: Որովհետեւ համայնավար կազմակերպութիւնը եթէ կը հանդուրժէ չէզոքավարութեան՝ որպէս փոխանցման վիճակ, երբեք չընդունիր այս վերջինը որպէս վերջնական հանգրուան:

Համայնավարութեան ծրագիրներն ու չէզոքավարներու կիրքերը իրարու կը միանան ազգային ինքնավարութեան հարցին մէջ, եւ յանուն ազգային ինքնավարութիւններու է որ Մ. Նահանգները կը դառնան կասկածելի:

Արդարեւ, ինչպէս յաճախ տեսնուած է, համայնավար կազմակերպութիւնը իր իշխանութեան սահմաններէն ներս կը ճզմէ ազգային ազատութիւնները, բայց իբ սահմաններէն դուրս կը հանդիսանայ այս նոյն ազատութիւններուն պաշտպան ախոյեանը: Շատ լաւ գիտէ թէ ազգայնական շարժումները ապագայ յեղափոխութիւններու համար առատ մթերք են. հետեւաբար իր սահմաններէն դուրս ամէն ձեւով կ՚օժանդակէ անոնց ծաւալման, եւ այս բոլորը՝ յանուն համայնավար գաղափարաբանութեան:

Մ. Նահանգները զգացած են այս վտանգը եւ կը փորձեն անոր դէմ դնել Հիւսիսային բեւեռէն մինչեւ Քամչաթքա համայնավար պլոքը շրջապատելով՝ դիւանագիտական ու ռազմական դաշինքներով, որոնց ամէնէն գլխաւորն է Ատլանտեան Ուխտը:

Երբ չէզոքավար ազգերը կը զգան թէ այս դաշինքները որոշ ազդեցութիւն մը պիտի գործեն իրենց անկախութեան վրայ, կ՚աշխատին ճեղքեր բանալ Խ. Միութիւնը շրջապատող դաշնակցային կառոյցին մէջ. ու այս ճեղքերէն է, որ համայնավար կազմակերպութիւնը կը փութացնէ խառնակչական իր գործունէութիւնը:

1954 Դեկտեմբերին տեղի ունեցած Թիթօ — Նեհրու տեսակցութիւնը արդէն իսկ կը սահմանէր քաղաքական պլոքներէ հեռու մնալու քաղաքականութիւնը, որ կը համապատասխանէ Մ. Նահանգներէն հեռու մնալու քաղաքականութեան, որովհետեւ այս վերջինը Խ. Միութեան նման տեղական կազմակերպութիւններ չունի ամէն երկրի մէջ:

1955 Ապրիլին ափրիկեան եւ ասիական 29 ազգեր կը հաւաքուէին Պանտունկի մէջ: Այնտեղ ընդունուած տասը որոշումներէն հինգը կը նպաստէին միջանկեալ երկիրները իրարմէ բաժնելու.

1) Յարգել բոլոր ազգերու անկախութիւնը եւ հողային ամբողջութիւնը:

2) Ճանչնալ բոլոր ազգերու հաւասարութիւնը:

3) Չմիջամտել եւ չխառնուիլ ուրիշ ազգերու ներքին գործերուն:

4) Յարգել իւրաքանչիւր ազգի իրաւունքը՝ առանձինն կամ ուրիշներու հետ միացած ինքնապաշտպանութիւն ընելու:

5) Չընդունիլ մեծ ազգերու շահերը պաշտպանելու վիճակուած համայնական ինքնապաշտպանութեան համաձայնութիւններ, եւ ճնշում չբանեցնել ուրիշ ազգերու վրայ:

Այս սկզբունքները յաւելումներու ենթարկուեցան Գահիրէի Ժողովին կողմէ՝ Օմանի, Պահրէյնի եւ Կինէի անկախութիւն ստանալուն առթիւ: Այս յաւելումներն են՝

1) Դատապարտել ազգերու ներքին գործերուն մէջ օտար ամէն միջամտութիւն:

2) Դատապարտել երկիրներու արտաքին քաղաքականութեան մէջ օտար ամէն միջամտութիւն:

(11 Շար.)

նան մեծապէս վտանգելԱրեւմուտքի նաւթային պարենաւորման հարցը :

Այս պատճառով է, հաւանաբար, որ Եւրոպա ընակող Քիւրտ ազգայնական ղեկավար մը, Էմիր Քամուրան Ալի Պէտրխան, անցեալ Դեկտեմբերին Տըլըսի դէպ ի Փարիզ կատարած ճամբորդութենէն օգտուելով, անոր միջամտութիւնը խնդրեց՝ քրտական հարցին քաղաքական լուծում մը գտնելու համար : Պէտրխան կը պատկանի իշխանական ընտանիքի մը, որ բազմաթիւ դարերու ընթացքին իշխած է Քիւրտիստանի մէկ մասին վրայ : Տըլըսի ուղղուած նամակի մը մէջ, Պէտրխան կը դրէր ի մասնաւորի. «պատմութեան այս դարաշրջանին, երբ ոչ – ինքնավար ժողովուրդներ անկախութիւն ձեռք կը ձգեն, Քիւրտերուն տակաւին կը զլացուի Քիւրտ կոչուելու իրաւունքը : Անոնց կը զլացուին մշակութային, տնտեսական, ընկերային եւ քաղաքական յառաջդիմութեան բոլոր կարելիութիւնները : Այս ձեւի կացութիւն մը լայն դուռ կը բանայ ամէն տեսակի արկածախնդրութեանց առջեւ : Հետեւաբար, կը խնդրեմ Ձերբ Վըսեմութենէն, որ բարեհաճիք ի գործ դնել ձեր ու ձեր կառավարութեան ազդեցութիւնը, որպէս զի վերջ գտնեն այս անարդարութիւնները եւ գոնէ մշակութային ազատութիւն մը շնորհուի քիւրտ ժողովուրդին » :

Քրտական ազգայնականութիւնը, որուն խօսնակը Պէտրխանը կը հանդիսանայ Արեւմուտքի մէջ, նորութիւն մը չէ : Գոյութիւն ունեցած է այն օրէն ի վեր, որ հնդեւրոպական այս ժողովուրդը ձեռք ձգած է իր գոյութեան ինքնագիտակցութիւնը : Ազգայնականութեան գաղափարը յամառօրէն փոխանցուած է դարերու ընդմէջէն, դիմադրելով բոլոր օտար արշաւանքներուն, եւ ստրկութեան երկար շրջաններուն : Ըստ Քիւրտերուն, Քրիստոսէ 25 դար առաջ անկախ պետութիւն էին. եւ մինչեւ 19րդ դարու կէսերը որոշ ինքնավարութիւն մը ունէին : 16րդ դարու սկիզբէն ի վեր, թէեւ օսմանեան իշխանութեան ենթակայ, իրականին մէջ սակայն կատարեալ ինքնավարութիւն մը կը վայելէին : Բ. Դուռը մշակութային տեսակէտէ բացարձակ ազատութիւն շնորհած էր իրենց, եւ ատով կը գոհանային առժամաբար, սպասելով որ անկախ պետութիւն մը կազմեն :

Դարերու այս երազը իրականանալու վրայ էր առաջին աշխարհամարտին վերջաւորութեան, քանի որ Սէւրի դաշնագիրը իրաւունք կուտար Քիւրտերուն՝ անկախ պետութիւն մը կազմելու : Բայց երբ քեմալական յեղափոխութիւնը պայթեցաւ, Լոզանի դաշինքին մէջ այլեւս նոյնիսկ չէր յիշուեր Քիւրտիստանի մը ըստեղծման հարցը : Երազը յօդս ցնդեցաւ եւ, միեւնոյն ատեն, ապստամբութիւնը ծայր տուաւ :

Երկու աշխարհամարտներուն միջեւ տարածուող տարիներուն ընթացքին առատ արիւն հոսեցաւ :

Երկրորդ աշխարհամարտէն օգտուելով, Իրաքի Քիւրտերը ապստամբեցան՝ Մոլլա Մուսթաֆա Պարզանիի գլխաւորութեամբ : Անգլիական միջամտութեան հետեւանքով պարտութեան մատնուած, ապստամբութեան ղեկավարները գացին միանալ Իրանի իրենց ցեղակիցներուն, որոնք 1945ին յաջողած էին Պարսկաստանի հիւսիս – արեւելեան կողմը «Մեհապատի հանրապետութիւն»ը կազմել : Բայց այս նոր պետութեան քայքայման հետեւանքով, Պարզանի եւ իր կողմնակիցներէն մօտ հինգ հարիւր հոգի ապաստան գտան Խ. Միութեան մէջ : Ասոնք են, որ, թագաւորութեան անկումէն յետոյ, անցեալ հոկտեմբերին վերադարձան Իրաք, ուր, անցեալին մէջ, ի բացակայութեան մահուաս դատապարտուած էին :

Պէտք է ըսել, որ Իրաքի յեղափոխութիւնը այլապէս անյուսալի հորիզոններ բացաւ Քիւրտ ազգայնականներուն առջեւ : Իրաքի նոր Սահմանադրութիւնը, իրաքեան միաւորէն ներս ազգային իրաւունքներ կը շնորհէ Քիւրտերուն : Մուսթաֆա Պարզանիի Քրտական Միացեալ Ժողովրդապետական Կուսակցութիւնը անկաշկանդ կը գործէ : Իրաքի պատկան իշխանութիւնները Քիւրտ դիտուններէ բաղկացած յանձնախումբ մը կազմած են, որ Քիւրտ ժողովուրդին պատմութիւնը պիտի գրէ, եւ որ դպրոցական բոլոր հաստատութիւններուն մէջ պիտի ուսուցուի (մէջն ըլլալով նաեւ զուտ արաբական դպրոցները) : Իրաքի պատմութեան մէջ առաջին անգամ ըլլալով, շուտով պիտի բացուին քրտական երկրորդական դպրոցներ եւ համալսարան մը : Իրաքեան Քիւրտիստանի մէջ հաստատուելու վրայ է վարչական ինքնավարութեան սիստեմ մը :

Այս բոլորը անշուշտ մեծապէս կը մըտահոգեն Թուրքիան եւ Իրանը, որոնք, տարբեր չափանիշերով, իրենց փոքրամասնութիւնները ձուլելու քաղաքականութեան կը հետեւին :

Քեմալական հանրապետութիւնը ուզեց Քիւրտերը « իսկական Թուրքերու » վերածել՝ արգիլելով քրտերէնի եւ ազգային տարազներու գործածութիւնը : Անգարայի համար, նախկին Քիւրտիստանի բնակիչները «լեռնաբնակ Թուրքեր » են, որոնց առանձնայատկութիւնները ոչ մէկ կապ ունին որոշ ցեղային խումբի մը հետ : Միւս կողմէ, Պետութիւնը աշխարհականացնելով, Աթաթիւրք գոցել տուած էր նաեւ կրօնական ընկերակցութիւններու դրամներով բանող քրտական դպրոցները : Այս քաղաքականութիւնը տեղի տուաւ բազմաթիւ ապստամբութիւններու, որոնցմէ ամէնէն ուժգինը անկասկած 1925 Մարտինն էր : Թուրք իշխանութիւնները խիստ միջոցներու դիմեցին : Կռիւներուն ընթացքին տասնեակներով գիւղեր բնաջնջուեցան եւ, ըստ Քիւրտ ազգայնականներու տեղեկութեանց, աւելի քան կէս միլիոն Քիւրտեր սպաննուեցան կամ տեղահանուեցան :

Իրանի մէջ, քանի մը բացառութիւններէ զատ, Քիւրտերու կացութիւնը շատ տարբեր չէ Թուրքիայէն : Քիւրտերը պարսիկ ազգին մէկ մասը կը նկատուին : Բայց Մեհապատի Հանրապետութեան յիշատակը թարմ է ազգայնականներուն մտքին մէջ, որոնք կը յուսան որոշ իրաւասութիւններ ձեռք ձգել պարսիկ կառավարութենէն :

Այս պայմաններուն մէջ, կարելի է դիւրաւ ըմբռնել Թեհրանի եւ Անգարայի կառավարութիւններուն մտահոգութիւնը՝ ի տես Իրաքի մէջ իրագործուած քրտական յառաջդիմութիւններուն : Գաղտնիք չէ ոչ ոքի համար, որ Քիւրտիստանի զանազան մասերը իրարմէ բաժնող սահմանները դիւրաւ ներթափանցելի են : Հրահանգները, թռուցիկները եւ զէնքերը գրեթէ անկաշկանդ կ՝ուղարկուին մէկ երկրէն միւսը :

1934ին Թուրքիա եւ Իրան համաձայնութիւն մը կնքած էին, միացեալ ուժերով պայքարելու համար քրտական կամ այլ շարժումներու դէմ : 1937ին այդ համաձայնութիւնը վերածուեցաւ դաշինքի – Սաատապատի դաշինքը —որուն յարեցան նաեւ Իրաքն ու Աֆղանիստանը : Պաղտատի Ուխտն ալ, նպատակ ունի միացեալ ուժերով դիմադրելու որեւէ յարձակման դէմ — ըլլայ ատաքին, ըլլայ ներքին : Այս մարզին մէջ, Իրաքի յեղափոխութիւնը մեծապէս նուազեցուց Պաղտատի Ուխտին դրական ուժը : Թուրքիա եւ Իրան անշուշտ կրկնապատկած են իրենց աչալրջութիւնը, Իրանի սահմանապահ ուժերը զօրացուած են, եւ միաժամանակ ազատական կարգ մը միջոցներ ալ գործադրութեան կը դրուին այժմ : Իրանի ձայնասփիւռը վերջերս սկսաւ քիւրտերէնով հաղորդումներ կատարել. պարսիկ նախարարները յաճախակի այցելութիւններ կուտան քրտաբնակ շրջաններուն՝ տեղւոյն վրայ քննելու համար ընկերային եւ մշակութային կարգ մը բարեփոխումներ կատարելու կարելիութիւնները :

Բայց, ժամանակը կարճ է– մրցակցութիւնը սկսած է. քանի որ, ի վերջոյ, շատ բան կախում ունի այն հարցէն, թէ գալիք քանի մը ամիսներուն ընթացքին ի՞նչ ընելու նպատակ ունին Մոլլա Մուսթաֆա Պարզանին եւ քիւրտ ազգայնականները, որոնց թեւ թիկունք կը հանդիսանայ Իրաքի վարչապետ զօրավար Քասըմի կառավարորթիւնը :

(*) Քիւրտերու ընդհանուր թիւը 7էն 10 միլիոնի միջեւ կը նկատուի : Ճշգրիտ ոչ մէկ տեղեկագրութիւն գոյութիւն ունի : Քիւրտ փոքրամասնութիւններ ունեցող կարգ մը երկիրներու կառավարութիւնները կը ձգտին իրականէն նուազ ցոյց տալ իրենց երկրին Քիւրտերուն թիւը. իսկ կարգ մը կառավարութիւններ ալ, մարդահամարներու ատեն, կ՝անտեսեն իրենց հպատակ Քիւրտերուն ցեղային ծագումը :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՄԱՐՏԻԿԵԱՆ 15·000 Լ. ՈՍԿԻ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ Հ.Մ.Ը.Մ.ԻՆ

●

Պ. Ճորճ Մարտիկեանի Հալէպ ներկայութիւնը, այս տարի մասնաւոր փայլ մը աւելցուց Հ. Մ. Ը. Մ.ի 32րդ միջ – մասնաճիւղային մրցումներուն վրայ :

Հակառակ բազմազբաղ ըլլալուն — ընդունելութիւններ եւ Պաշտօնական տեսակցութիւններ — Պ. Ճորճ Մարտիկեան քանիցս այցելեց Հ. Մ. Ը. Մ.ի ակումբը, խանդավառ խօսքերով խրախուսեց եւ քաջալերեց մարզիկները, յաճախ իր տիկնոջ հետ ներկայ եղաւ զտումի մրցումներուն, գտնուեցաւ մարզիկներուն մէջ, եղբայրական ջերմ մթնոլորտ մը ստեղծելով :

Վերջին օրը, իր մուտքը քաղաքապետարանի դաշտը, ոգեւորութեան և խանդավառութեան արտակարգ ալիք մը բարձրացուց ժողովուրդի շարքերուն մէջ : Տողանցքի ընթացքին, ի տես երեք հազար մարզիկներու յաղթապանծ շքերթին, կարելի էր նկատել յուզումը որ տիրած էր Տէր եւ Տիկին Մարտիկեանի, որոնց աչքերէն ուրախութեան արցունքներ կը հոսէին : Նոյն յուզումը ակներեւ էր նաեւ եգիպտահայ հիւրերու մօտ, որոնց կարգին Աւետիս Զագըճեան, եւ որոնք միշտ եղած են Հ. Մ. Ը. Մ.ի բարեկամները :

Ինչպէս ամէն տարի, այս անգամ եւս, միջ – մասնաճիւղային մրցումները փակուեցան խրախճանքի պարահանդէսով մը : Քլիւպ Սաատի երկու լայնարձակ սրահները կը յորդէին երկսեռ բազմութեամբ մը : Ներկայ եղան Տէր եւ Տիկին Ճորճ Մարտիկեան, Տէր եւ Տիկին Աւետիս Զագըճեան, Զօր. Հրանդ Մալոյեան, Պ. Ք. Առաքելեան, Պ. Ֆրէտ Արսլանեան եւ ուրիշներ :

Պարահանդէսի ընթացքին, Շրջանային վարչութեան կողմէ Տէր եւ Տիկին Ճորճ Մարտիկեանի եւ Տէր եւ Տիկին Ք. Առաքելեանի նուիրուեցան Հ. Մ. Ը. Մ.ի գեղակերտ նշանակն ու սկաուտական պէճը :

Պ. Ճորճ Մարտիկեան խօսք առնելով շնորհակալութիւն յայտնեցիրեն եղածայս բացառիկ պատիւին համար եւ անգամ մը եւս շեշտեց թէ, իր յաջողութեան մեծ մասը կը պարտի Հ. Մ. Ը. Մ.ի իր սկաուտական կրթութեան : Պ. Ճորճ Մարտիկեան իր տիկնոջ անունով իբրեւ օրուան թագուհիի նուէր, Հ.Մ.Ը.Մ.ի Հալէպի մասնաճիւղին նուիրեց 5000 ս. ոսկի : Իսկ իր կողմէ ան հինգ հազար ոսկի եւս տրամադրեց Շրջանային Վարչութեան, որուն Պէյրութի մէջ նուիրած էր հինգ հազար ոսկի :

Հ. Մ. Ը. Մ.ի ծանօթ բարեկամը՝ Մեքսիկահայ Պ. Ք. Առաքելեան եւս իր կողմէ հարիւր տոլար նուիրեց Հալէպի մասնաճիւղին :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (383)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀՈՏՈՐ

ԼԲ.

« ՀԱՄՐԸ »

Ասլանը յայտնեց, որ ինձ պէտք է թողնէ այդ վանքում, իսկ ես լռեցի, չյայտնեցի նրան իմ դժկամակութիւնը : Բայց երբ, դեռ վանքը չհասած, ճանապարհին պատմեց ինձ դեռ չմոռացուած աւանդութիւնը, թէ այդ վանքում աշխատել են հայկական դպրութեան Ոսկեդարի ականաւոր մարդիկը, թէ այդ վանքի խլութեան մէջ են կատարուել նրանց մտաւոր վաստակները, թէ այդ վանքում են դըրուած եւ նրանց պաշտելի շիրիմները, — այդ բոլորը լսելով, իմ մտատանջութիւնը ամոքուեցաւ, իմ կասկածները փարատուեցան, եւ ես խոնարհուեցայ անցեալ ժամանակների սրբազան յիշողութիւնների առջեւ՝ — աշխատել եւ սովորել այն յարկի տակ, որտեղ աշխատել են մեր բազմավաստակ հայրերը, ոգեւորուել նրանց անմոռանալի շիրիմներով, եւ սըրտով եւ հոգւով նուիրուիլ ուսման ճգնութեանը :

Առաջինը, որ հեռուից գրաւեց իմ ուշադրութիւնը, դա էր վանքի շրջապարսպի արեւելեան կողմում սիւների մի շարք, որ բարձր կոթողների նման կանգնած էին միմեանց մօտ : Ասլանը ինձ տարաւ նրանց մօտ : Դրանք թուով տասն գեղաքանդակ խաչքարինք էին, որ դրուած էին քարէ պատուանդանների վրայ : Աւանդութիւնը « թարգմանչաց գերեզմանք » է կոչում այդ լուռ յիշատակարանները :

Նրանցից մէկի վրայ ես կարդացի Հայոց անպարտելի փիլիսոփայի՝ Դաւիթ Անյաղթի անունը : Այդ խաչաքարերի խումբի առջեւ, փոքր ինչ հեռու, դըրուած էին երկու անշուք գերեզմաններ. մացառների միջից հազիւ երեւում էին նրանք : Քարացած մամուռը դրել էր այդ տապանների վրայ իր գորշ – կանաչագոյն խաւերը. ոչ գիր եւ ոչ թուական չեն երեւում . նրանց թուականը, նրանց տապանագիրը գրոշմուած է ամէն մի զգայուն հայ մարդու սրտի մէջ. ժամանակները քարը մաշեցին, գիրը ջնջեցին, բայց սրտերի մէջ անեղծ մնաց նա :

Այդ երկու փոքրիկ տապանների մէջ հանգուչմ են երկու հոյակապ անձինք — Մովսէս Խորենացին եւ նրա ընկեր Մամբրէ Վերծանողը : Հայաստանը յոյն եւ հրեայ սուրբերի անունով, տաճարներ կանգնեց : Բայց այն մարդը, որ իր գրքով ազատեց Հայաստանը պատմութեան մահից, որ կեանք եւ անմահութիւն տուեց նրան, ինքը մի փոքրիկ մատուռ անգամ չըստացաւ հայրենի աշխարհի գրկում ... Այդ տապաններից փոքր ինչ հեռու, մեկուսացած է մի այլ տապան, աւելի անխնամ, աւելի տխուր, քան թէ առաջինները :

Լեռնային Հայաստանը իր լեռների ընտիր քարերից մէկն անգամ խնայեց դնել նրա վրայ : Անտաշ ապառաժների մի քանի բեկորներ ծածկում են պաշտելի մարդու սրտակոտոր դամբարանը : Անբախտ վիճակի, անբախտ հակադրութիւն : Այդ մարդը իր կեանքում իր ժամանակի կղերից հալածուեցաւ, քարկոծուեցաւ, — եւ այժմ նրա դամբարանը նոյնպէս ճընշուած է անկարգ քարակոյտի ներքոյ : Բայց ամէն մարդ, երբ կը լսէ Ղազար Փարպեցու անունը, խոնարհութեամբ ծունր կը դնէ եւ կը համբուրէ նրա դամբարանի փոշիները... Այդ դամբարանի վրայ հեռուից տխուր կերպով նայում են Սահակ եւ Համազասպ իշխանների շիրիմները ...

Վանքի շրջակայքի յիշատակարանները այնքան ժամանակ խելցին մեզանից, որ բոլորովին մութն էր, երբ մտանք վանքը : Վանահայրը չգտնուեցաւ. մեզ ասացին, որ նա գնացել է մերձակայ գիւղը : Ասլանը ուղղակի դիմեց դէպի խուցերից մէկը, որի նեղ լուսամուտից ճրագի լոյս էր երեւում : Դուռը բաց էր թողած, օդ ներս տանելու համար :

Մի հասարակ, անդոյն սեղանի վրայ վառւում էր ճրագը եւ լուսաւորում էր դէմքը մի վանականի, որ այդ միջոցին, սեղանի վրայ թեքուած, ինչ որ գրում էր : Սեղանի երեսը ծածկուած էր գրքերով, որ անկարգ կերպով դիզուած էին միմեանց վրայ : Երբ նկատեց նա մեր ներս մտնելը, ամենեւին չշարժուեցաւ իր տեղից, միայն ձեռքը մեկնելով Ասլանին. սառն կերպով ասաց .

— Ես ձեզ սպասում էի, պարոն բժշկապետ :

Յետոյ, երբ նկատեց, որ մենք ոտքի վրայ մնացինք, աւելացրեց .

— Իմ խուցը այնքան նեղ է եւ կարասիքը այնքան սակաւ, որ չգիտեմ որտեղ հրաւիրեմ ձեզ նստելու :

— Դուք հանդիստ եղէք, մենք նստելու տեղ կը գտնենք,—ասաց Ասլանը եւ, նրա մահճակալի վրայից, անկողինը մի կողմ հաւաքելով, նստեց մերկ տախտակի վրամ ինձ եւ հրաւիրեց տեղաւորուել իր մօտ :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

չեն տուած, սակայն Փրոֆ. Էրհարտի ժողովրդականութիւնն ու կարողութիւնները բաւական են՝ իր թեկնածութեան յաջողութեան համար: Իբրեւ Հանրապետութեան Նախագահ՝ Ատընաուրի նախընտրութիւնն ալ կ'երթայ Տնտեսական նախարարին:

Հակառակ պարագային, Վարչապետ կրնայ ըլլալ Խորհրդարանի նախագահ Կերչթրմայր:

ԱՐՁԱԳԱՆԳՆԵՐԸ

Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարար Տըլըս դիւանագիտական կեանքէն հեռանալու վրայ է: Երբ այսօր կը յայրարուի Վարչապետ Ատընաուրի թեկնածութիւնը՝ Նախագահութեան համար, միջազգային շրջանակները կը մտածեն թէ Արեւմուտքի քաղաքականութիւնը լուրջ փոփոխութիւններու պիտի ենթարկուի:

Ուոշինկթընի մէջ կը մտածեն թէ Ատընաուրը իր պաշտօնը կը լքէ այն պահուն՝ երբ աւելի քան երբեք անհրաժեշտ է իր ներկայութիւնը:

Լոնտոնի մէջ անակնկալը կատարեալ է:

Մատրիտի մէջ այն կարծիքը կը տիրէ՝ թէ Ատընաուրի այս որոշումը որոշ չափով կրնայ մեղմացնել Գերմանիոյ տագնապը:

Փարիզի պաշտօնական շրջանակները կը մերժեն մեկնաբանել այս լուրը, նկատելով որ ներքին հարց մըն է ան՝ Գերմանացիներու համար:

Զօր. Նորսթէտ յոյս յայտնեց որ Տոքթ. Ատընաուրի ազդեցութիւնը պիտի շարունակէ խաղալ իր կարեւոր դերը՝ Արեւմուտքի զօրացման մէջ:

Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Փաթթուկեան եւ զաւակները, Պ. Վահրամ Փաթթուկեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկ. Արշաւիր Փաթթուկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Միհրան Գամպուրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Պալճեան եւ ազգականները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր, քրոջ եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԱՂԱՒՆԻ ՓԱԹԹՈՒԿԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ 81 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբթի (Ապրիլ 9) առաւօտեան ժամը 10·30ին Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Վէնսէն Նուվօ գերեզմանատունը (Ֆոնթընէ սու Պուա):

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

Տէր եւ Տիկին Ազնիւ (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Օգսէն Մուրատեան, Պ. Պարգեւ Մուրատեան, Տէր եւ Տիկին Կամսար Մուրատեան, Պ. Ժորժ Մուրատեան, Պ. Անրի Մուրատեան, Օր. Մարինէթ Մուրատեան, Ալին Մուրատեան, Տէր եւ Տիկին Խաչատուր Գրիգորեան (Պարսկաստան) ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր եւ ազգականին՝

ԱՆԹԱՌԱՄ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ իր բնակարանը 22 Բիւ Ժորժ Սանտ, Անկէն լէ Պէն:

Յուղարկաւորութիւնը այսօր Հինգշաբթի (Ապրիլ 9), ժամը 14·15ին: Հաւաքուիլ հանգուցեալին բնակարանը:

Կառախումբ Կար տիւ Նոռէն ժամը 12·32 կամ 14:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

Այրի Տիկին Արմենուհի Պետրոսեան, Տէր եւ Տիկին Երուանդ Պետրոսեան եւ զաւակները (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Գիսակ Էօլմէզեան եւ զաւակը (Պուէնոս Այրէս), Պ. Մինաս Էօլմէզեան (Ապիճան), Տէր եւ Տիկին Գալուստ Տիլսիզեան եւ զաւակները (Պուէնոս Այրէս), Տէր եւ Տիկ. Ստեփան Տիրեան եւ զաւակները եւ Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Միրաքեան խոր ցաւօք կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, եղբօր եւ ազգականին՝

ՊԵՏՐՈՍ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ

կսկծալի մահը որ տեղի ունեցաւ Ապրիլ 6ին Փըթի – Մէնաժի հիւանդանոցին մէջ, 62 տարեկան:

Յուղարկաւորութիւնը՝ վաղը Ուրբաթ, ժամը 14ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Իսիի գերեզմանատունը:

Մասնաւոր մահազդ զկրուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՅՕ ԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆ

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ

ԿԻՐԱԿԻ 12 ԱՊՐԻԼ ԺԱՄԸ 15,30ԷՆ 18,30

Grand Amphithéâtre de la Sorbonne, 47 Rue des Ecoles

SOUS LE HAUT PATRONAGE DE

M. MAURICE HERZOG

Haut Commissaire à la Jeunesse et aux Sports

SOUS LA PRÉSIDENCE DE MESSIEURS

ETIENNE BECART

Inspecteur Général des Colonies de Vacances

ET

HOVIG EGHIAZARIAN

Avocat à la Cour d'Appel de Paris

Ի ներկայութեան՝ Կրթական եւ Մարզական նախարարութեանց ներկայացուցիչներուն եւ Նահանգապետարանի պաշտօնատարներու, օտար եւ հայ ականաւոր հիւրերու

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ.— ՄԵՆԵՐԳ ՕՐ. ԺՕԶԷ ՎԷՄԵԱՆ (Քոնսէրվաթուարի Ա. մրցանակ)

ԴԱՇՆԱԿ ՍԵԴՐԱԿ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ ՄԵՆԵՐԳՈՂՆԵՐ Պ. Ա. ՍԵՐՈԲԵԱՆ ԵՒ Պ. Մ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

խօսնակ եւ անակնկալներ ՏԻԿ. ՊԵՏԵՐԵԱՆ ; Արտասանութիւն՝ ՏԻԿԻՆ ԿԻՒՄԻՒՇԵԱՆ :

ՍԻՓԱՆ-ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹԵԱՄԲ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

Տոմսերու համար դիմել գրատուններ՝ Հ. Սամուէլ, Մ. Պարսամեան, Հ. Բալութեան եւ «Յառաջ»ի խմբագրատունը, ինչպէս նաեւ մասնաճիւղերուն :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՊՐԻԼ ՑԻՆ

Լրացաւ Յառաջի վերհրատարակման 14րդ տարեշրջանը: Պիտի խնդրէինք մեր բաժանորդներէն որ չսպասեն անհատական դիմումներու եւ նորոգեն իրենց բաժանորդագրութիւնը:

Մեր պարտաճանաչ բաժանորդներու կանոնաւոր վճարումն է որ կ'ապահովէ թերթին կանոնաւոր հրատարակութիւնը:

Տարեկան բաժնեգին՝ 4000 ֆրանք: (Ֆրանսա եւ հասարակապետութիւն) արտասահման՝ 5000 ֆրանք:

Կանխայայտ շնորհակալութիւններով

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շաւիլի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի ժամը 16-էն 23, Շաւիլի դպրոցի սրահին մէջ: Գեղարուեստական բաժին եւ հայկական Սալեր: Ճոխ եւ աժան պիւֆէ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Եկեղեցւոյ Կրթ. Կեդր. Յանձնաժողովի դիւանը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Տէր եւ Տիկին Մակազաճեան հազար ֆրանք Պանեէօ – Քաչանի դպրոցին, Մարի Սթաթեանի մահուան Ա. տարեդարձին առթիւ: Պ. Յարութիւն Պիւլպիւլեան եւ օրիորդներ Պիւլպիւլեան 12·000 ֆրանք իրենց սիրեցեալ մօր մահուան առթիւ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Սիրվարդ Ժամագործեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս Կիրակի Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ հօր

ՄԱՆՈՒԷԼ ԺԱՄԱԳՈՐԾԵԱՆԻ

մահուան քարասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

ՀԱՆԳՈՒՑԵԱԼ ՊԱԼԱՔԵԱՆ ՍՐԲԱԶԱՆԻ ՇԻՐԻՄԻՆ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ

Ա. ցանկը

Պ. Պ. Թէրզիպաշեան Արամ 50 հազար ֆրանք, Զրբաշեան Արծրունի 50·000, Պօղոսեան Մինաս տասը հազար, Շիմշիրեան եղբարք, Փափազեան Սիմոն, Տէր Զաքարեան Արսէն, Սահաթճեան Նորայր, ռըճըրիկեան Նուպար հինգ հազարական ֆրանք, Գումրուեան Ժան երեք հազար, Աբգար (Էթապ. Սուլէ) երկու հազար, Տէրտէրեան Ժաք, Թուղլաճեան, Պօղաճեան Վարուժան, Ժամկոչեան Ժօզէֆ, Պաղլար եւ Քաչէ, Գրիգորեան Հրայր, Գույումճեան Բիւզանդ, Թէրզիմկրեան կարապետ 2000ական ֆրանք:

(Շար.)

Imprimerie Spéciale
du Journal "Haratch"

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ

Կիրակի, Ապրիլ 12, երեկոյեան ժամ 5ին:

BASILIQUE DU SACRÉ-CŒUR

Մոնմարթրի եկեղեցիին մէջ, Հայրապետական քառաձայն պատարագ պիտի մատուցանէ՝

ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ Կ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ

Երգեցողութիւնը կը կատարէ Առնուվիլի երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Վահրամ Տէվէճեանի:

ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Հ. Բ. Ը. Մ.Ի

ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ 53ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Հ. Բ. Ը. Մ.ի:

Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ:

Երկուշաբթի, Ապրիլ 13, երեկոյեան ժամը 8·30ին, Սինեմա Փաքսի մէջ, 129 Բիւ Պուալօ:

Առաջին մասը գեղարուեստական խնամուած բաժին, Լիոնի Հայ Մշակութային Միութեանց քառասուն հոգինոց երկսեռ երգչախումբի, սիրայօժար մասնակցութեամբը, *ղեկավարութեամբ* Ա. ՍԻՐԱՆՈՍԵԱՆի:

Տեղական մասնաճիւղի ուղերձը եւ երկամեայ գործունէութեան զեկոյցը:

Փարիզի Կեդր. Յանձնաժողովի խօսքը, կարեւոր յայտնութիւններ տրուած որոշումներու մասին:

Ներկայ կ'ըլլան՝ Տոքթ. Ա. Պէօյիւքեան եւ Գր. Պահրի:

Երկրորդ մասին մէջ պիտի ցուցադրուի լինոհայութիւնը հետաքրքրող ֆիլմ մը, այս ֆիլմը պատրաստուած է 21 Մայիս 1949ին Վիլէօրպանի Պետ. թատերասրահին մէջ մասնաճիւղիս կողմէ սարքուած պարահանդէսին: Առաջին անգամն է որ պիտի ցուցադրուի:

Կը ներկայացուի նաեւ «Պատուոյ համար»ը:

ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ՄԿՐՏՉ. ԵԿԵՂԵՑԻ

20, RUE JEMMAPES

Պաշտամունք այս Կիրակի, Ապրիլ 12-ին, ժամը 10·45ին:

Կը խօսի՝ Վեր. Յ. ՀԵԼՎԱՃԵԱՆ:

Նիւթ՝ Ս. Գրոց Շաբաթը:

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՀԱՄԱՐ ՎԱՐՁՈՒ ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ

Լը Ֆոյի բանակավայրի վարչութիւնը իր տրամադրութեան տակ ունի կահաւորուած վարձու սենեակներ իր դղեակին մէջ, որ կը գտնուի Իզէր նահանգը, 900 մեթր բարձրութեան վրայ, Ապրիլ, Մայիս, Յունիս, Յուլիս եւ Սեպտեմբեր ամիսներուն համար:

Դիմել վարչութեան՝

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջաններու բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ եւ Շաբաթ (Ապրիլ 10 եւ 11) երեկոյ, ժամը 8·30ին, Մշակոյթի Տան մեծ սրահին մէջ: 17 Բիւ Պլէօ (մէթրօ Քատէ)::

ՕՐԱԿԱՐԳ.— Շրջ. ժողովի օրակարգի հարցերու քննութիւն:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը, այս Կիրակի առաւօտ ժամը 8·30ին Ահարոնեան ակումբը: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ դպրոցի սրահին մէջ, ժամը 21-ին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէն ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Կարեւոր օրակարգ:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ երեկոյ, ժամը 8·30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերն ու ենթակոմիտէները:

11 Ապրիլ, Շաբաթ օր, ժամը 21ին՝ Վարանդեան, Ակնունի:

12 Ապրիլ, Կիրակի՝ Քրիստափոր, ժամը 15ին, Արամ, առաւօտ ժամը 10ին:

Կարեւոր այս հաւաքոյթներուն ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէն:

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Կրընոպլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս Կիրակի ժամը 15ին, դպրոցի սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի վարչական նիստը այս Շաբաթ կէսօրէ յետոյ ժամը 4ին, Քաֆէ Բէժան: Ներկայ կ'ըլլայ Տիկին Տիրուհի Սէրէնկիւլեան: Կարեւոր օրակարգ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Թ. Գառնիկի Բ. դասախօսութիւնը Ապրիլ 25ին, Սալ տը Ժէօկրաֆի: Նիւթ «Հայ գրականութիւնը դարերու ընթացքին»:

ԼԸ ՖՈՅԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄԸ

Լը Ֆոյի բանակումներուն արձանագրութիւնները բացուած են: Բանակավայրը կը գտնուի մօտ ինը հարիւր մեթր բարձրութեան վրայ, Իզէռի մէջ: Հոգեւոր եւ հայկական տաքուկ մթնոլորտ: Ձեր զաւակները արձանագրելու համար դիմել վարչութեան՝

JEUNESSE ET ACTION
6, PLACE DE LA ROTONDE
ST. JEROME, MARSEILLE 13

Հեռաձայն 62 85 10 եւ 48 51 88 Մարսէյլ:

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 փր. վեց. 2200

Արտասահման՝ տարեկան 5000 փրանք: Հատը 20 փր.

ՈՒՐԲԱԹ 10 ԱՊՐԻԼ

VENDREDI 10 AVRIL 1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8366 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4267

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՔԱՋԱԼԵՐԵՆՔ ՄԵՐ ՔՈՅՐԵՐԸ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչը առաջին օրէն իսկ իր առջեւ ունեցաւ բեղուն գործունէութեան ընդարձակ դաշտ մը :

Իր կոչը արձագանգ գտաւ մեր հայրենակարօտ մայրերու եւ քոյրերու մօտ :

Փարիզեան շրջանին եւ դաւառի հայաշատ քաղաքներուն մէջ շուտով կազմակերպուեցան 24 մասնաճիւղեր, աւելի քան 1500 անդամներով :

Իբրեւ բարեսիրական կազմակերպութիւն, Կապոյտ Խաչը իր զուրգուրոտ հոգածութեան առարկայ դարձուց մեր կարօտեալ եւ հիւանդ հայրենակիցները : Նիւաթպէս օգնեց առաջիններուն եւ բարոյապէս մխիթարեց հիւանդները՝ պարբերական այցելութիւններով :

Տեղական լեզուին անծանօթ եւ աղքատ հիւանդներուն օգնելու համար Բուժարաններ բացաւ Իսի լէ Մուլինոյի եւ Մարսիլիոյ մէջ, ձրի բժիշկ եւ դեղօրայք տրամադրելով :

Այդ զոյգ Բուժարանները տարիներով նախախնամական դեր կատարեցին մեր դաղութի ամէնէն հայաշատ երկու կեդրոններուն մէջ :

Սերունդ մը փոխուած է երեսուն տարիէ ի վեր : Մեր հայրենակիցները սորված են արդէն Ֆրանսերէն լեզուն եւ բարւոքած իրենց տնտեսական վիճակը : Ընկերային օրէնքներու ընձեռած դիւրութիւնները այլեւս անհրաժեշտ չեն դարձներ բուժարաններու գոյութիւնը :

Ազգապահպանումը իր ծրագրի գլխաւոր կէտերէն մէկն ըլլալով, Կապոյտ Խաչը մասնաւոր ուշադրութիւն դարձուց նորագոյն սերունդի հայեցի դաստիարակութեան վրայ :

Հայերէնի դասընթացքներ բացաւ զանազան կեդրոններու մէջ, Փարիզ թէ դաւառ, օգտագործելով հինգշաբթիի արձակուրդը : Հոն՝ ուր կարելիութիւն կար՝ հաստատեց նաեւ ամենօրեայ դասաւանդութիւն՝ Ֆրանս. դպրոցներու փակման ժամէն յետոյ :

Ներկայիս կը պահէ ինը դասընթացքներ :

Իր հսկողութեան տակ կազմակերպեց Սան – Սանուհիներու խումբեր կարգ մը վայրերու մէջ՝ հայ լեզուն, երգն ու պարը սորվեցնելով ու սիրցնելով անոնց : Կրընոպլի խումբը տարիներով ոգեւորութիւն ստեղծեց Միջին Ֆրանսայի մէջ՝ դառնալով զարդը մեր հանդէսներուն :

Քառորդ դարէ ի վեր մասնագիտութիւն է դարձուցած Մանուկներու օդափոխութեան կայանը, որուն մասին յաճախ մեծ գովեստով խօսուած է այս էջերուն մէջ :

Տարիներով զանազան շրջաններու մէջ իբրեւ վարձակալ մնալէ ետք, վերջապէս քանի մը տարի առաջ անհուն զոհողութիւններով Պէլֆոնթէնի (Ժիւրա) մէջ գընեց սեփական չէնք մը, որուն նորոգութեան եւ կահաւորման համար կը շարունակէ մեծ ծախքեր ընել :

Անցեալ ամառ 178 փոքրիկներ (95 մանչ, 83 աղջիկ) ընդունուած են կայանը երկու ամսուան ընթացքին՝ ապրելով հայաշունչ մթնոլորտի մէջ :

Իր գործունէութեան մաս կը կազմեն զանազան ձեռնարկներ,— տարեկան պարահանդէս, Մանուկներու Օր, Կապոյտ Խաչի Օր, Ծոմի Օր կամ Գթութեան Շաբաթ :

Կեդրոնական վարչութիւնը՝ Փարիզեան շրջանի իր տասը մասնաճիւղերուն մասնակցութեամբ այս կիրակի կը տօնէ Ֆ. Կ. Խաչի հիմնադրութեան երեսնամեակը :

Քաջալերե՛նք մեր մայրերու եւ քոյրերու այս հոյակապ կազմակերպութիւնը, որպէսզի անիկա աճի ու բարգաւաճի եւ աւելի եռանդով փարի մատաղ սերունդի փրկութեան սրբազան գործին :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

"ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԱՐՏԱՔԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԱՆՓՈՓՈԽ ՊԻՏԻ ՄՆԱՅ"

ՅԱՅՏԱՐԱՐԵՑ ԱՏԸՆԱՈՒԸՐ

Իտալիա մեկնելէ առաջ,— ուր ամիս մը պիտի հանդստանայ Քոմօ լճի ափին,— Վարչապետ Ատընաուրը ձայնասփիւռ ճառ մը խօսեցաւ, Գերմանացիներուն բացատրելով նախագահական ընտրութեանց թեկնածու ներկայանալու իր որոշումը :

« Արագ որոշեցի, բայց ո՛չ թէ առանց մտածելու : Այդ որոշումը հաշիւով եղած է որպէսզի ապահովէ մեր քաղաքականութեան շարունակութիւնը՝ բազմաթիւ տարիներ ... Դաշնակցային կառավարութեան տեսակէտները ոչ մէկ փոփոխութիւն պիտի կրեն յառաջիկայ տարիներու ընթացքին. Արեւելքի եւ Արեւմուտքի ժողովներն ալ պիտի չկարենան փոփոխութեան ենթարկել մեր քաղաքականութիւնը » :

Այս ձեւով, Վարչապետը հասկցուց թէ երբ Նախագահ ըլլայ՝ իր ունեցած ազդեցութիւնը ի գործ պիտի դնէ՝ Գերմանիոյ արտաքին քաղաքականութիւնը անփոփոխ պահելու համար. այն քաղաքականութիւնը՝ որուն կը հետեւի տասը տարիէ ի վեր :

Միւս կողմէ, Ատընաուրը կ՚ուզէ աւելցնել Հանրապետութեան Նախագահին իրաւասութիւնները : Ան չի գոհանար «առաջին ատենակալ»ի դերով, ինչպէս է պարագան Նախագահ Հոյսի :

Կարգ մը շրջանակներու համաձայն, Ատընաուրը Գերմանիոյ մէջ պիտի ընէ այն՝ ինչ որ Զօր. Տը Կոլ ըրաւ Ֆրանսայի մէջ, Ե. Հանրապետութեան հաստատումով ընդարձակելով Նախագահին իրաւասութեան սահմանները : Այս պարագային, անշուշտ հարկ պիտի ըլլայ փոփոխութեան ենթարկել երկրին Սահմանադրութիւնը :

Ուրիշներու կարծիքով շատ քիչ հաւանականութիւններ կան որ Դաշնակցային Գերմանիոյ Սահմանադրութիւնը փոխուի : Իրականութիւնը այն է՝ թէ Տոքթ. Ատընաուրը ազդեցիկ ղեկավար մըն է եւ պիտի կարենայ իր խօսքը լսելի դարձնել ապագայ վարչապետին :

Ատընաուրը դժուարութիւններ կրնայ ունենալ այն ատեն՝ երբ Փրոֆ. Էրհարտ Վարչապետ ըլլայ : Տնտեսական նախարարը մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելէ երկրին մէջ. տարակարծութիւններ ունի միայն ... Ատընաուրրի հետ : Բայց երկրորդական է նաեւ այս հարցը, քանի որ Դաշնակցային Հանրապետութեան երկու մեծ ղեկավարները սերտօրէն գործակցած են մինչեւ այսօր եւ հակառակ իրենց տարակարծութեանց՝ յաջողած են իրականացնել «գերմանական հրաշքը» :

Ատընաուրրի ձայնասփիւռ յայտարարութիւնները բաւական են արդէն՝ ցոյց տալու համար թէ Պոնի կառավարութեան ղեկավարներուն միջեւ խրամատ գոյութիւն չունի :

Վարչապետը աւելի քան վճռական էր՝ մասնաւորապէս հրատապ հարցերու մէջ. — « Եթէ Խ. Միութիւնը Գերմանիոյ վերաբերեալ իր առաջարկները կարենար ընդունելի դարձնել՝ երկուքի տեղ երեք Գերմանիա պիտի ունենայինք : Պիտի չէզոքանայինք եւ բաժնուէինք արեւմտեան մեր դաշնակիցներէն : Գերմանիոյ անջատումը պիտի խորտակէր եւրոպական միութիւնը եւ ուշ կամ կանուխ եւրոպական այլ երկիրներ պիտի իյնային խորհրդային տիրապետութեան տակ » :

Հետեւաբար՝ Մոսկուա նման բաներու մասին պէտք չէ մտածէ : Գերմանիա պիտի չընդունի նաեւ «երկու Գերմանիաներու դաշնակցութիւնը », ըսաւ Ատընաուրը, աւելցնելով թէ այդ պարագային միութիւնը իրականացնելու ոչ մէկ հաւանականութիւն պիտի մնայ :

Վարչապետին յայտարարութեանց ուշադրաւ կէտերէն մէկն ալ անգլեւգերման յարաբերութեանց հարցն է . « Մամուլը անդրադարձաւ Անգլիոյ հետ մեր ունեցած յարաբերութիւններուն եւ մասնաւորապէս Վարչապետ Մաքմիլընի եւ իմ միջեւ գոյութիւն ունեցող «տարակարծութեան» : Նման հարց գոյութիւն չունի» աւելցուց Վարչապետը, բայց իր ոճը

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՂՏԱՏԻ մամուլին համաձայն ասկէ մօտ երեք ամիս առաջ մեռած է զօրավար Մուհամէտ Նեկիպ որ 1952ին եգիպտական յեղափոխութեան վարիչն էր և տապալած էր Ֆարուքի գահը : Նեկիպ եղած էր նաեւ առաջին նախագահը եգիպտական հանրապետութեան : Համաձայն իրաքեան աղբիւրներու Գահիրէի կառավարութիւնը արտօնած չէ այս լուրին հրատարակութիւնը : Կ՚ըսուի նաեւ թէ Նեկիպի մահը խորհրդաւոր է :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ մէջ նոր գայթակղութիւն մը երեւան ելած է : Տաչաներու պատմութենէն ետք, այս անգամ Մոսկուայի գրական պաշտօնաթերթն է՝ Լիթեռաթուռնայա Կազեթա որ արձագանգ կը հանդիսանայ արձակուրդի «տոմսերու» պատմութեան մը : Կարգ մը մարդիկ կը ծախէին հանդստեան տուներու համար տրուած ձրի տոմսեր, որոնք սահմանուած են արժանաւոր աշխատաւորներու : Յաճախ այս վերջիններն ալ համաձայն էին եւ շահաբաժին մը կը ստանային :

ԹԻՊԷԹԻ մէջ կռիւները կը շարունակուին : Ըմբոստները կառավարութիւն մը կազմեցին եւ կոչ մը ըրին Հնդկաստանի վարչապետ Նեհրուի : Միւս կողմէ կը նախատեսուի որ Չինաստանի նպատակն է համայնավար գաղթավայրի մը վերածել Թիպէթը, առաջին առթիւ հոն փոխադրելով հինգ միլիոն Չինացիներ :

ԼԵՀԱՍՏԱՆ այս տարի զբօսաշրջիկի կառքեր պիտի չներածէ արեւմտեան երկիրներէ, այլ՝ Խ. Միութենէն, Չեխոսլովաքիայէն եւ Արեւելեան Գերմանիայէն :

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԼԻԿԱՆ սեւ ցանկի վրայ անցուց 92 նաւեր : Այս նաւերը (17 ամերիկեան, 35՝ անգլիական, 9 Ֆրանսական, հինգ՝ գերմանական, երեք՝ իտալական, եօթը՝ շուէտական, չորս՝ նորվեկեան, մէկ՝ դանիական, վեց՝ թրքական, երկու՝ յունական, մէկ՝ ռումանական եւ մէկ սպանական), արաբական որեւէ նաւահանդիստի մէջ պիտի ստանան այնքան պարենաւորում միայն որ կարենան ամէնէն մօտակայ նաւահանդիստը հասնիլ : Այս որոշումը տուած է արաբական լիկայի « Իսրայէլի պոյքոթի կոմիտէն » :

ՄԱՐՈՔԻ գահաժառանգը՝ Մուլէյ Հասան Փարիզէն անցնելով տեսակցութիւն մը շնորհած է «Լը Մոնտ» թերթին : Իշխանը շեշտած է թէ Մարոքի եւ Ֆրանսայի գլուխը գտնել Մոհամէտ Ե.ի եւ օր Կոլի նման անձեր նշանակալից է եւ թէ այս երկուքին հանդիպումը օգտակար կրնայ ըլլալ :

ԱԹԷՆՔԻ մէջ վախճանած է Գերապայծառ Մաքրիոնիթիս Աթէնքի կաթողիկէ արք.ը որ վերջերս կառքի ծանր արկած մը ունեցած էր : Գերապայծառը որ յիսուսեան միաբանութեան անդամ էր, 45 տարեկան էր եւ եպիսկոպոս ձեռնադրուած 1953ին :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ոստիկանութիւնը կը փնտռէ ութսուն տարեկան ծերունի մը որ քանի օր է անհետացած է : Իր կինն է (31 տարեկան) որ լուր տուած է ոստիկանութեան :

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՋԱՆԵԱՆ ՀՌՈՄ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ

Կարդինալ Աղաջանեան առջի օր Հռոմ վերադարձաւ եւ առաջին առթիւ ընդունուեցաւ Յովհաննէս ԻԳ.ի կողմէ :

Կարդինալը Պապին տուաւ Ծայրագոյն Արեւելք իր կատարած ճամբորդութեան տեղեկագիրը :

Ինչպէս գրած էինք Հաւատոյ Տարածման Ժողովին դեր – տեսուչը այցելած է՝ Քորէա, Ֆորմոզա, Ճափոն եւ վերջերս Լիբանան :

Կարդինալը Պէյրութ ժամանած էր զատկական տօներուն առթիւ եւ օդակայանը ընդունուած Հանրապետութեան Նախագահ՝ Զօր. Շեհապի ներկայացուցիչին կողմէ :

ՄԻԶԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

★

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԼԻԿԱՅԻ ԺՈՂՈՎԸ ՎԵՐՋԱՑԱՒ

Մինչ Իրաքի կացութիւնը միշտ անորոշ է, Պէյրութի մէջ վերջ գտաւ արաբական լիկայի ժողովը : Գրած էինք թէ ոչ մէկ բան կը սպասուէր այդ ժողովէն որ ձախող վերջ մը ունեցաւ Զորեքշաբթի օր : Ժողովը քուէարկեց բանաձեւ մը որ շատ մեղմ բնոյթ ունի : Փափաք կը յայտնուի միայն որ արաբական պետութիւնները մերժեն գործակցիլ քաղաքական որեւէ հոսանքի հետ եւ ընդդիմանան այն ազդեցութեանց դէմ որոնք կ՚աշխատին Արաբները բաժնել : Բանաձեւը կը շեշտէ թէ Իրաք պէտք է համակերպի լիկայի յանձնարարութեանց եւ աշխատի արաբական միասնականութեան համար :

Ժողովին մասնակցող վեց պետութիւններէն՝ միայն Սուտան ձեռնպահ մնաց. միւս հինգ պետութիւնները քուէարկեցին :

Այս բանաձեւը անշուշտ որոշ զոհացում կուտայ Նասրի եւ իր հանրապետութեան : Եթէ լիկան բացէ ի բաց չէ դատապարտած համայնավար թափանցումը Իրաքի մէջ, յստակ է՝ սակայն թէ քննադատած է Քասըմի քաղաքական դիրքը եւ այս ձեւով վաւերացուցած Նասրի քաղաքականութիւնը :

Բանաձեւին մէջ, չէ գործածուած համայնավար որակումը, բայց ըսուած է « արտաքին ազդեցութիւններ, որ կը վընասեն Արաբներու մտածելակերպին » :

Մէկ հոգի մինչեւ վերջը դիմացաւ Եգիպտոսի դէմ, ան ալ Սուտանի ներկայացուցիչ՝ Ահմէտ Խէյրն է որ իր ձեռնպահութեամբ մերժեց դատապարտել Իրաքը, նկատի առնելով որ այդ կը նշանակէ պետութեան մը ներքին գործերուն միջամուխ ըլլալ :

× Միւս կողմէ Իրաքի մէջ կառավարութիւնը սկսած է զինել ժողովուրդը : Համայնավար թերթը՝ Իթթիհատ Ալ Շաապ կը գրէ թէ զէնքեր կը բաժնուին ժողովուրդին եւ թէ Յուլիսի յեղափոխութենէն ետք 50·000 քաղաքացիներու զինուած խումբեր կազմուած են ժողովուրդին մէջ :

Դամասկոս ապաստանած Իրաքցի քաղաքական պարագլուխ մը յայտարարեց թէ խորհրդային կամաւորներու ներխուժումը՝ Իրաք, արդիւնք է երկու երկիրներու միջեւ ստորագրուած գաղտնի համաձայնութեան մը :

Պաղտատի շրջանակները ամէն ապահովութիւն կուտան արեւմտեան պետութեանց՝ քարիւղի հանքերուն մասին : Ծանօթ է Անգլիոյ մէջ ծագած յուզումը, բայց «Թայմզ»ի Պաղտատի թղթակիցը կը գրէ թէ տնտեսական նախարար՝ Իպրահիմ Քուպա յայտարարած է թէ բոլորովին սխալ է այն լուրը որուն համաձայն Իրաք կ՚ուզէ ազգայնացնել Այ–Փի–Սին :

ՀԱՅ ՆԱՀ
ՄԻ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ Ի ՀՈՒՇ

Հետագա էջերում մենք կտպագրենք մի շարք հուշեր մեր նահատակների մասին, որոնք ծանոթ են մեր ընթերցողներին։ Այդ հուշերը կգրեն նրանց ընկերները, որոնք ամենամոտիկից ճանաչել են նրանց։ Մենք կխնդրենք նաև մեր ընթերցողներին, որ նրանք ևս գրեն իրենց հուշերը մեր նահատակների մասին։ Մենք կհրատարակենք նրանց հուշերը, որոնք մեզ կհասնեն։

Ա. — Ը. ՂԱԶԱՐՅԱՆ ԱՐՇԱՎԻՐԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳԱՂԱՓԱՐԸ

— Ես, — ասում է նա, — ամեն առավոտ, երբ արթնանում եմ, ինձ համար մի նոր հարց եմ լուծում։ Ես ինձ հարցնում եմ, թե ինչպես կարելի է ապրել, երբ ամեն րոպե կարող է վերջին րոպեն լինել

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Համազգայինի հերթական լսարանը տեղի ունեցաւ Ապրիլ չորսի Շաբաթ գիշեր Մշակոյթի Տան սրահին մէջ, որ ծայրէ ծայր լեցուած էր հոծ բազմութեամբ :

Զեկուցողն էր, Արեւելեան լեզուներու Վարժարանի հայերէնի դասախօսը Փրոֆ. Ֆ. Ֆէյտի, նիւթ ունենալով Տեսութիւն մը համեմատական քերականութեան մասին :

Նախագահ ընկեր Պարսամեան լսարանը բանալով, հակիրճ բացատրութիւններ տուաւ դասախօսի ընտրած նիւթին շուրջ, յայտնեց նաեւ թէ բաւական գրականութիւն ունինք այս մասին, նոյն իսկ մինչեւ վերջին ատենները : Ասոնցմէ յիշեց մասնաւորաբար Դաւիթ Բէկի բաղդատական քերականութեան ծագումն ու զարգացումը աշխատասիրութիւնը եւ Գ. Օզանեանի, պատմութիւն հայ լեզուի եւ բանահիւսութեան : Առաջինը համառօտ գործն է նախապէս Բանասէրի մէջ լոյս տեսած եւ յետոյ գրքի վերածուած : Երկրորդը որ Մարզուան տպուած է, բաւական տեղեկութիւններ կուտայ բաղդատական քերականութեան մասին :

Ի՞նչ կը նշանակէ սակայն բաղդատական քերականութիւն : Զանազան լեզուներու իրարու հետ ունեցած յարաբերութիւնները կը կոչուին, բաղդատական քերականութիւն : Որովհետեւ ընդունուած է որ Սանսկրիտ, հնդկական չափական բանաստեղծութիւններուն նախալեզուն իբր մայր լեզու ընդունուած է եւ անոր հետ կը բաղդատուին միւս լեզուները :

Ապա խօսքը տուաւ օրուան դասախօսին որ մանրամասնօրէն եւ հմտալից կերպով ներկայացուց համեմատական քերականութեան դժուարին նիւթը :

(ԽՄԲ.— Այս շահեկան դասախօսութիւնը պիտի հրատարակեմ առանձին) :

Օրինակներով բացատրեց եւ տուաւ բաղդատականը բազմաթիւ լեզուներու ինչպէս լատիներէնի, ռումաներէնի, իտալերէնի, հրետերէնի, սպաներէնի, փորթուգալերէնի, լոգուդորերէնի եւ ֆրանսերէնի անոնց հնչականութեան, տառադարձութեան եւ քերականական կանոններու մասին :

Բացատրեց նաեւ հնդեւրոպական, լեզուներու իրարու հետ ունեցած յարաբերութիւնները, ի մասնաւորի հայերէնի մասին տուաւ ընդարձակ տեղեկութիւններ :

Յարգելի դասախօսը պատասխանեց եղած հարցումներուն :

Նախագահը յանուն Համազգայինի եւ ներկաներուն շնորհակալութիւն յայտնեց Փրոֆ. Ֆէյտիի որ լեզուաբանական նման ծանր նիւթ մը յաջողեցաւ ժողովրդականացնել այնքան գեղեցիկ կերպով ու մատչելի դարձնել լսարանականներուն :

Օր. Յովհաննէսեան յաջողութեամբ արտասանեց Ս. Կապուտիկեանի Խօսք իմ որդւոյնը : Կատարուեցաւ նաեւ թէյի ըսպասարկութիւն եւ լսարանը վերջ գտաւ ուշ գիշերին :

Պ. ՊԱՐԹԵՒ

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ

Ի ՊԱՏԻՒ ԳՐԻԳՈՐ – ՎԱՀԱՆԻ

Անցեալ Ուրբաթ գիշեր, Փոլ – Ֆարալիքի թատրոնին մէջ տեղի ունեցաւ փարիզահայ թատերագիր – դերասան Գր. Վահանի ի պատիւ կազմակերպուած երեկոյթը, գնահատելու համար անոր երկարամեայ թատերական ու գրական գործունէութեան վաստակը :

Յայտագրին գործադրութենէն առաջ դերասան Արտաշէս Գմբէթեան հակիրճ կերպով ներկայացուց Գ. Վահանի գործը, տալով անոր վաստակին երկարամեայ ու բեղնաւոր պատկերը :

Յայտագիրը կազմուած էր ամբողջութեամբ Գր. Վահանի երկերով :

Մէջ ընդ մէջ արտասանեցին Ա. Գմբէթեան, Ն. Պշտիկեան, Նուրհան Մարգարեան, Գ. Տէրվիշեան եւ Հայկուհի Խըտըշեան՝ որ արտասանեց Գր. Վահանի Ֆրանսերէն մէկ արձակը :

Այնուհետեւ ներկայացուեցաւ դարձեալ Գր. Վահանի մէկ քոմէտին՝ «Ազգապահպանումի գրասենեակ մը», որ կը ներկայացնէ փարիզահայ մեր ազգային կեանքին հարազատ պատկերը : Խաղը անցաւ յաջող եւ բոլոր դերակատարները ճարտարօրէն տարին իրենց վստահուած դերերը :

Ներկայացուեցաւ նոյնպէս կարճ տեսարան մը Գ. Վահանի « Մեր կեանքը » թատերախաղէն, որուն երկու դերակատարները՝ Գ. Տէրվիշեան եւ Ն. Մարգարեան յուզումի պահեր ապրեցուցին ներկաներուն :

Օր. Հայկուհի Խըտըշեան եւ Ա. Գրմբէթեան ներկայացուցին կարճ տեսարան մը Գ. Վահանի «Մեծն Տիգրան » գեղեցիկ երկէն, ուր Օր. Հայկուհի Խըտըշեան անգամ մը եւս ապացոյցը տուաւ որ ինք արժանաւոր մեկնարկու մըն է դասական ողբերգութեանց :

Խօսելով «Տիգրան Մեծի» մասին, կ՚արժէ յիշատակել որ այս գործը, ըստ մեզի, կը ներկայանայ իբրեւ Գ. Վահանի թատերական ստեղծագործութեանց լաւագոյն մէկ նմոյշը : Այդ երկով հեղինակը կ՚ապացուցանէ թէ ինք վարպետ տիալոկիստ մըն է եւ ճարտար կառուցող մը՝ թատերագրութեան մարզին մէջ : Իր ոճը շքեղ է, հատու եւ զուսպ, առանց մանուածապատ եւ խրթին դարձուածքներու :

Դժբախտաբար, սակայն, այս գեղեցիկ երկը իր ամբողջութեամբ չէ ներկայացուած տակաւին : Ասկէ առաջ, ուրիշ թատերական երեկոյթի մը ընթացքին ներկայացուած է այդ գործէն միայն երկու վարագոյր :

Ուրբաթ գիշերուան երեկոյթը վերջացաւ ծանօթ երաժշտագէտ Գ. Եանպէկեանի մասնակցութեամբ, որ երգեց Գր. Վահանի բանաստեղծութիւններուն վրայ իր կողմէ դաշնաւորուած երկու երգեր, դաշնակի ընկերակցութեամբ Օր. Մայտա Մարգարեանի :

Իր ամբողջութեանը մէջ յաջող երեկոյթ մըն էր :

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՆՈՐ ՎԱՐԿ...

Ամերիկեան կառավարութիւնը որոշած է քսան միլիոն տոլարի նոր վարկ մը բանալ Թուրքիոյ՝ Ատանայի եւ Թէքիրտաղի մէջ կատարուելիք քարիւղի փնտռտուքներուն համար : Այս վարկերուն շնորհիւ կարելի պիտի ըլլայ շարունակել քննութիւնները՝ որոնք ընդհատուած էին :

Շահագրգռուողներն ու մասնագէտները այն եզրակացութեան յանգած են թէ շատ հաւանական է որ Թուրքիոյ այդ շրջաններուն մէջ քարիւղի հանքեր գոյութիւն ունենան :

Ամերիկայի կողմէ տրամադրուելիք քսան միլիոն տոլարի վարկով պիտի գընուին ու ներածուին անհրաժեշտ գործիքներ՝ փնտռտուքները արդիւնաւոր դարձնելու համար :

Թրքական թերթերու համաձայն, շատ մօտ ատենէն ամերիկեան նոր տոլարները Անգարա պիտի հասնին :

Միւս կողմէ, Պարսկաստանի քարիւղը Թուրքիոյ ճամբով Միջերկրական հոսեցնելու աշխատանքներուն ձեռնարկուած է արդէն :

ԻՐԱՔԻ ԹՈՒՐՔԵՐԸ ՃՆՇՈՒՄԻ ՏԱԿ

Պոլսական մամուլին համաձայն Հիւսիսային Իրաքի Թուրքերը վերջերս նիւթական թէ բարոյական ճնշումի տակ կը գտնուին : Քէրքիւքի վարժարաններուն մէջ դասախօսող Թուրք ուսուցիչներու մեծ մասը փոխադրուած է այնպիսի շրջաններ՝ ուր... Թուրք գոյութիւն չունի : Իսկ անոնց տեղ նշանակուած են Թրքատեաց ուսուցիչներ :

Ասկէ զատ, Թրքական թերթերու Իրաք մուտքը արգիլուած է : Քէրքիւքի մէջ հրատարակուող Թրքերէն թերթ մը փակուած է եւ պատասխանատուները ձերբակալուած են :

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ ԿԵՍԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

Կեսարիայէն հետեւեալը կը գրեն 14 Մարտ թուականով Պոլսոյ թերթերու :

— Խստաշունչ ձմեռը սկսաւ մեղմանալ : Շրջակայ լեռներուն եւ քաղաքիս մէջ ձիւները հալիլ սկսան, գետերն ու առուակները առատ ջուրերով ողողուեցան : Ամբողջ երկու ամիս իր թոնիրին շուրջ եւ կամ սրճարանները նստող հողագործը, մշակը, հովիւը եւ այգեգործը լայն շունչ մը առին եւ ձմրան թմրութիւնը թօթափելով նոր աւիւնով եւ խանդով փարեցան իրենց նուիրական գործին : Հօտերը սկսան մարգագետինները արածիլ, հրապարակի կեանքը ոգեւորուած է :

Գալով մեր համայնքային կեանքին, խիստ գոհացուցիչ է : Մեծ Պահոց առթիւ ամէն կիրակի Ս. Պատարագ, երեկոները Խաղաղական, Եկեսցէ ու հանգստեան ժամերգութիւններ անխափան տեղի կ՚ունենան հաւատացեալներու խուռն բազմութեան մը ներկայութեան, որոնք ծոմապահ են ամէն օր : Շաբթուան ամէն առաւօտները Արեւագալի արարողութիւն տեղի կ՚ունենայ մասնակցութեամբ տեղացի դպիրներու եւ դպրուհիներու :

Բոլոր հայ հայրենակիցները իրենց գործերովը զբաղած են, ոչ մէկ հայ բանտարկեալ եւ ոչ մէկ հայ մուրացիկ գոյութիւն ունի : Գայսէրիի եւ շրջակայքի Հայոց Առաջնորդական փոխանորդ, Տ. Հայկազուն Ա. քահանայ Կարապետեան թէ պետական եւ թէ ժողովրդական բոլոր խաւերուն մէջ կը վայելէ անվերապահ սէր, յարգանք եւ համակրութիւն :

×Պոլսոյ «Միլլիէթ» թերթը կը գրէ թէ Թուրքիոյ մէջ թատրոնը հիմնուած է Հայերու կողմէ : Առաջին անգամ 1873ին Պէյօղլուի մէջ թատրոն մը բացուած է ուր հայերէն ներկայացումներ կը տրուէին : Հետեւաբար, կ՚աւելցնէ թերթը, թրքական թատրոնի ծագումը պէտք է նկատել ... 1873 թուականը :

Ա՛յդ ալ կ՚ազգայնացնեն ... :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՅՈՒՍԱԲԵՐ Մշակութային Ընկերակցութեան տարեկան ընդհանուր ժողովը գումարուած է Մարտ 25ին, «Յուսաբեր»ի Տան մէջ : Մշակութային Ընկերակցութեան վարչութիւնը պաշտօնի կոչուած է 1958 Յունուար 24ին, երեք տարուան համար եւ կը բաղկանայ 17 անդամներէ եւ եօթը փոխ անդամներէ : Դիւանին մաս կը կազմեն՝ Պ. Պ. Աւետիս Զադրճեան, Օ. Մաճառեան, Լ. Յովհաննէսեան, Պ. Մըսրլեան, Թ. Խաչատուրեան, Լ. Գարագաշեան : Վարչութիւնը այս տարեշրջանին գումարած է 35 ժողովներ եւ Ընկերակցութեան կանոնագիրը ներկայացուցած Ընկերային նախարարութեան, որ վաւերացուցած է զայն :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ Աղեքսանդրիոյ (Եգիպտոս) մասնաճիւղը յիշատակի հանդէս մը ըրած է, նուիրուած՝ Յ. Օշականի : Նախագահած է Առաջն. Փոխանորդ Զաւէն վրդ. Զինչինեան : Խօսած է Եդուարդ Հէքիմեան : Գործադրուած է գեղարուեստական ճոխ յայտագիր մը :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Հայ Կրթական Հիմնարկութեան միացած են հինգ նոր անդամներ՝ Ռշտունի Թոմասեան (Տիթրոյթ), Միհրան Կիւզէլեան (Պոսթըն), Խ. Մեղրիկեան (Լոս Անճելըս), Եդ. Սահակեան (Նիւ Եորք), եւ Յ. Քէշիշեան (Լոս Անճելըս) : Իւրաքանչիւր անդամ տարեկան հինգ հարիւր տոլար կը վճարէ իբրեւ անդամատուրք :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ Ֆութպոլի Դաշնակցութեան եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Պէյրութի վարչութեան անդամ Ժողէֆ Նալպանտեան մեկնած է Լոնտոն, Ֆութպոլի անգլիական ընկերութեան հետ յարաբերութեան մէջ մտնելու եւ Լիբանանի ազգ. խումբին մարզիչ մը գտնելու համար :

Երկու դպրոցական ընկերներ տասը տարի յետոյ իրարու հանդիպեցան :

— Բարեւ Յակոբ, ըսաւ Մինաս, շատ ուրախացայ քեզ տեսնելով, ի՞նչպէս ես տեսնենք, ամուսնացա՞ր Մառիին հետ, թէ տակաւին ինքդ կը կարկտնես գուլպաներդ :

— Այո, պատասխանեց Յակոբ :

— Լաւ, սակայն ո՞ր հարցումիս այո պատասխանեցիր :

— Երկուքին ալ ... :

թող հզօրանայ այդ շունչը, թող վարակէ մեզ տարին ամբողջ, Փետրուարին, Ապրիլին, Մայիսին, բոլոր տօներուն ու բոլոր տարեդարձներուն : Ու մեր յոգնած, ծերացած դաղութը պիտի արթննայ իր անտարբերութենէն, իր յուսահատութիւնը պիտի թօթափէ ան, պիտի պայծառանան մեր դէմքերը, մեր հոգիները պիտի խայտան, վերանորոգուած երիտասարդութեան այդ տաք շունչով :

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (384)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀՍՏՈՐ

ԼԲ.

« ՀԱՄՐԸ »

Եւ իրաւ, երբ աչք ածեցի իմ շուրջը, տեսայ, որ նրա խուցի մէջ, բացի գրասեղանից եւ նրա հանդէպ դրած բազկաթոռից, որի վրայ նստած էր այդ կրօնաւորը, եւ բացի մահճակալից, որի վրայ տեղաւորուեցանք մենք, այլ եւս ուրիշ կարասիք չկային : Համեմատելով միւսների անչքութեան հետ, բազկաթոռը մի փառաւոր հակապատկեր էր ներկայացնում : Նա չինուած էր ծանր, ամուր փայտից եւ զարդարած էր գեղեցիկ քանդակներով : Փայտի բնական մոյդ գոյնը, հնութիւնից աւելի մթանելով, խիստ վայելուչ տեսք էր տալիս նրան : Երբ կրօնաւորը նկատեց, որ ես հետաքրքրութեամբ նայում եմ բազկաթոռի վրայ, ժպտալով ասաց ինձ .

— Այս բազկաթոռը ես գտայ ամբարանոցում, ուր ձգել էին վանքի կոտրատուած երկրագործական անօթների մէջ : Հին եպիսկոպոսներից մէկի բազկաթոռն է. երեւի, հեռու երկրներից ընծայ է ուղարկուած :

Այդ կրօնաւորի հագուստով երիտասարդը երեսուն եւ վեց տարեկան հագիւ կը լինէր, թէեւ նրա մօրուքը եւ գլխի խիտ մազերը ձիւնի պէս ճերմակել էին : Այդ ճերմակութեան միջից դուրս էր նայում մի գունաթափ, հիւանդոտ դէմք, խորն ընկած աչքերով, որոնք վառւում էին անբնական փայլով : Ի՞նչն էր այնպէս զաղ ծերացրել նրան, ի՞նչն էր այնպէս վաղ ծերացրել նրան, ի՞նչն էր այնրունքները չէին խոնարհւում նրան եւ, ջլատուած մարդու ոտքերի նման, դողդողում էին :

Երեւում էր, որ երկար տարիներ այդ սրունքները կրել էին իրանց վրայ մի ծանրութիւն, — երկաթի ծանրութիւն.. Նա խօսում էր, եւ երկարատեւ հազը խսկոյն ընդհատում էր նրան, — մի խուլ եւ խռպոտ հազ, որ լսւում էր կուրծքի խորքից : Ինձ այնպէս էր թւում, որ կոտրած կարասի միջից էր լսւում այդ ձայնը : Ասլանը խորին ցաւակցութեամբ նայում էր նրա վրայ եւ չէր կարողանում իր տխրութիւնը ծածկել : Նայում էր բժշկի աչքով, նայում էր բարեկամի աչքով, եւ դառն կերպով հոգւոց էր հանում :

— Ես յոյս ունէի ձեզ վարդապետ տեսնել, — ասաց նա դառնալով դէպի երիտասարդը :

— Կարծում էք, թէ հե՞շտ է այդ, — հարցրեց նա, փոքր ինչ զայրացած, բայց դողդոջուն ձայնով : — Մեզ վարդապետ լինելու համար շատ բան է հարկաւոր սովորել ... Մեզանից պահանջում են այն բոլորը, ինչ որ մի մոնթ կամ մի տիրացու՝ սկսեալ մանկութիւնից մինչեւ իր ձեռնադրուելը՝ սովորել է ...

Հազը արգիլեց նրան շարունակել. շարագուշակ հազը տեւեց մի քանի րոպէ. երբ փոքր ինչ հանգստացաւ, շարունակեց .

— Այո, շատ բան է հարկաւոր սովորել ... եւ սաղմոսներ պէտք է անգիր դիտենալ, եւ աղօթքներ պէտք է անգիր դիտենալ, եւ շարականներ պէտք է անգիր երգել ... Դիցուք թէ անգիր արեցիր, բայց ձայնը ո՞րտեղից կը բերես .. Իմ մէջ առաջուայ յիշողութիւնը չէ մնացել. ես դեռ աշակերտ եղած ժամանակ Հոմերոսից եւ Վիրգիլիոսից ամբողջ դըլուխներ անգիր դիտէի, բայց հիմա դրժուարանում եմ մի քանի աղօթքներ անգիր սերտել ...

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

քիչ մը «պաղ» էր, ինչ որ որոշ վերապահութիւն մը ստեղծեց բրիտանական շրջանակներու մէջ :

Ընդհակառակն, կատարեալ համաձայնութիւն կը տիրէ Պոնի եւ Փարիզի միջեւ :

Ատընաուրը իր խօսքը վերջացուց, շեշտելով թէ դերմանական քաղաքականութիւնը պիտի շարունակուի եւ դաշնակցային կառավարութիւնը իր դիրքը պիտի չփոխէ արտաքին քաղաքականութեան մարզին մէջ:

Ատընաուրրի որոշումը կը շարունակէ աղմուկ բարձրացնել բոլոր մայրաքաղաքներու մէջ: Մոսկուայի մամուլը համոզուած է, թէ այս ձեւով Գերմանիոյ Վարչապետը իշխանութենէ կը հեռանայ. « պաղ պատերազմի ամէնէն յամառ պաշտպանը երբ քաղաքական հրապարակէն կը քաշուի՝ պայքարի նոր շրջան մը կը սկսի , վերանորոգելու համար երկրին քաղաքականութիւնը »:

Արեւմուտքի մէջ նոյն կարծիքը չեն բաժներ: Հակառակ ասոր, Խ. Միութիւնը կը քաջալերէ Արեւմտեան Գերմանիոյ ընդդիմադիրները, յուսալով որ այդ ձեւով Պոնի կառավարութեան քաղաքականութիւնը փոփոխութեան պիտի ենթարկուի :

Միւս կողմէ, Գերմանիոյ ընդդիմադիր պարագլուխ Օլընաուրը յայտարարեց թէ երբ Ատընաուրը Հանր. Նախագահ ըլլայ՝ դերմանական քաղաքականութիւնը աւելի ճկուն պիտի դառնայ: Օլընաուրրի կարծիքով, Տոքթ. Ատընաուրրի որոշումը հրաժարականի մը համազօր է :

Ուռշինկթըն.— Վարչապետ Ատընաուրը ամէնէն լաւ միջոցը գտաւ՝ իր քաղաքականութեան շարունակութիւնը ապահովելու համար :

× Իտալական մամուլի գործակալութեան համաձայն, Քատենապիայի մէջ , ուր Գերմանիոյ Վարչապետ ամիսը մը հանգիստ պիտի ընէ, Ապրիլ 25 – 26ին Իտալիոյ Վարչապետ Սէնեի տեսակցութիւն մը պիտի ունենայ Ատընաուրրի հետ:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Ապրիլ 2էն 16 :

Galerie Cambacerès

15, RUE LA BOÉTIE

ՅՈՒՅԱՀԱՆԴԷՍ

ԱՐԱՔՍ ՏԷՐՈՍԿԻ

Նկարչուհիին վերջին գործերը :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Կապոյտ Խաչի 30ամեակի առթիւ Կեդր. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է.— Տիկ. Հեղինէ Բէկզատեանէ երկու հազար ֆրանք, Տիկ. Մալաքեանէ հինգ հազար, Տիկին Վ. Գավուզճեանէ հազար, Պ. Նշան Սերգոյեանէ հազար եւ Պ. Ժիրայր Սերգոյեանէ հազար ֆրանք :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Գանճեան կը նուիրէ հինգ հազար ֆրանք Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլիէի օդափ. կայանին, փոխան ծաղկեպսակի, ողբ. Հայրապետ Դանիէլեանի մահուան առթիւ:

Ոմն կը նուիրէ տասը հազար ֆրանք , ի նպաստ Ֆէսանվիլիէի օդափ. կայանի ընդարձակման, փոխան ծակեպսակի, ողբ. փոքրիկ Պրիւնօ Կիւլպէնկեանի եւ Մինաս Աթալլահի յուղարկաւորութեանց առթիւ:

Տէր եւ Տիկին Գարամաճեան կը նուիրեն հազար ֆրանք, Հայ Կարմիր Խաչի անտէր հիւանդներու ֆոնտին, փոխան ծաղկեպսակի, Մինաս Աթալլահի մահուան առթիւ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս Կիրակի Ապրիլ 12ին Լիոնի Հայոց եկեղեցին 295 Բիւ Պուալօ, Այրի Տիկին Երանդիկ Նիկողոսեանի եւ իր զաւակներուն փափաքին համաձայն հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի մատուցուի իրենց ամուսնոյն եւ հօր հանգուցեալ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ :

Հանգուցեալին յիշատակը յարգողները կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալ նոյն օրը :

ՅՕ ԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆ

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ

ԿԻՐԱԿԻ 12 ԱՊՐԻԼ ԺԱՄԸ 15,30ԷՆ 18,30

Grand Amphithéâtre de la Sorbonne, 47 Rue des Ecoles

SOUS LE HAUT PATRONAGE DE

M. MAURICE HERZOG

Haut Commissaire à la Jeunesse et aux Sports

SOUS LA PRÉSIDENCE DE MESSIEURS

ETIENNE BECART

Inspecteur Général des Colonies de Vacances

ET

HOVIG EGHIAZARIAN

Avocat à la Cour d'Appel de Paris

Ի ներկայութեան՝ Կրթական եւ Մարզական նախարարութեանց ներկայացուցիչներուն եւ Նահանգապետարանի պաշտօնատարներու, օտար եւ հայ ականաւոր հիւրերու

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ.— ՄԵՆԵՐԳ ՕՐ. ԺՕԶԷ ՎԷՄԵԱՆ (Քոնսէրվաթուարի Ա. մրցանակ)

ԴԱՇՆԱԿ ՍԵԴՐԱԿ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ ՄԵՆԵՐԳՈՂՆԵՐ Պ. Ա. ՍԵՐՈԲԵԱՆ ԵՒ Պ. Մ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

խօսնակ եւ անակնկալներ ՏԻԿ. ՊԵՏԵՐԵԱՆ : Արտասանութիւն՝ ՏԻԿԻՆ ԿԻՒՄԻՒՇԵԱՆ :

ՍԻՓԱՆ-ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹԵԱՄԲ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

Տոմսերու համար դիմել գրատուններ՝ Հ. Սամուէլ, Մ. Պարսամեան, Հ. Բալութեան եւ «Յառաջ»ի խմբագրատունը, ինչպէս նաեւ մասնաճիւղերուն :

ԼԵՒՈՆ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Խարբերդի Շէնդել դիւղացի, Լեւոն Գասպարեանի մահուան առթիւ (58 տարեկան) իր եղբայրը՝ Սահակ Գասպարեան 2000 ֆրանք կը նուիրէ « Յառաջ»ին եւ երկու հազար ֆրանք Հ. Բ.Ը. Մ. (ստանալ «Յառաջ»էն): Նոյն տխուր առթիւ հանգուցեալին որդին՝ Մեսրոպ Գասպարեան հազար ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ին, հազար ֆրանք Կապ. Խաչի Պոռտոյի մասնաճիւղին դպրոցին, իսկ ողբացեալին մանկութեան ընկեր եւ հայրենակից՝ Պ. Կարապետ Վարդանեան 500 ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ին եւ 500 ֆր. Կապ. Խաչի Պոռտոյի դպրոցին:

Comité du Prix Brémond

ԵՒ «ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆԸ »

Կազմակերպած են դասախօսութիւն մը : Այս Չորեքշաբթի (Ապրիլ 15) ժամը 21ին, Սալ Տըպիւսի (Փլէյէլ) 252 Ֆոպուր Սէն թ'օնօռէ :

Կը դասախօսէ.—

ԱՌԼԵԹ ՏԸ ՓԻԹՐԷ

"Sur les pas des Trouvères Arméniens"

Կը մասնակցի՝

Georges Chamarat

(Sociétaire de la Comédie Française)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը կը տօնէ «ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ» Մայիս 23ի Շաբաթ իրիկունը:

ՎԱԼԱՆՍԱՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Այսուհետեւ Տիկին Օտէթ Միքայէլեան, ամէն Չորեքշաբթի, ժամը 14էն 16, պիտի ընդունի այն Հայերը որ խնդրանք մը ունին ներկայացնելիք : (Վալանսի քաղաքապետարանը):

AU BEAU NOYER

Salles de séjour — Penderies - literie
Chambres - cosys — Cuisines laquées
Salons-tapisserie — Fauteuils-canapés-lit

ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԸ ԽՕՍԻՆՔ
ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐՈՒ ՄԵԾ
ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ՁՐԻ ՅԱՆՁՆԵԼԻ ՖՐԱՆՍԱՅԻ
ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԸ

185, BD. J. JAURES
15, AV. A. MORIZET
Boulogne - Billancourt
Métro : MARCEL SEMBAT
Mol. 06-03 et 60-38

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ

Կիրակի , Ապրիլ 12, երեկոյեան ժամ 5ին :

BASILIQUE DU SACRÉ-CŒUR

Մոնմարթրի եկեղեցիին մէջ, Հայրապետական քառաձայն պատարագ պիտի մատուցանէ՝

ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ Կ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ

Երգեցողութիւնը կը կատարէ Առնուվիլի երգչախումբը, զեկավարութեամբ Պ. Վահրամ Տէվէնեանի :

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շաւիլի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի ժամը 16-էն 23, Շաւիլի դպրոցի սրահին մէջ: Գեղարուեստական բաժին եւ հայկական Սալեր: Ճոխ եւ աժան պիւֆէ :

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կիրակի, 10 Մայիս, ժամը 14·30ին: Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն :

×

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Այս տարի Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլիէի օդափոխութեան կայանի բացումը տեղի պիտի ունենայ երեք Յուլիսին: Արձանագրութեան համար դիմել Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին, 15 Բիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ, Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները, ժամը 10 – 12 :

ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ՄԿՐՏՉ. ԵԿԵՂԵՑԻ

20, RUE JEMMAPES

Պաշտամունք այս Կիրակի, Ապրիլ 12-ին, ժամը 10·45ին:

Կը խօսի՝ Վեր. Յ. ՀԵԼՎԱՃԵԱՆ :

Նիւթ՝ Ս. Գրոց Շաբաթը :

Imprimerie Spéciale
du Journal " Haratch "

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջաններու բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ եւ Շաբաթ (Ապրիլ 10 եւ 11) երեկոյ, ժամը 8·30ին, Մշակոյթի Տան մեծ սրահին մէջ: 17 Բիւ Պլէօ (մէթրօ Քատէ) : :

ՕՐԱԿԱՐԳ.— Շրջ. ժողովի օրակարգի հարցերու քննութիւն:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը, այս Կիրակի առաւօտ ժամը 8·30ին Ահարոնեան ակումբը: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ դպրոցի սրահին մէջ, ժամը 21-ին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէն ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Շաբաթ , ժամը 20·30ին : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Կարեւոր օրակարգ :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ երեկոյ, ժամը 8·30ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերն ու ենթակոմիտէները :

11 Ապրիլ , Շաբաթ օր, ժամը 21ին՝ Վարանդեան, Ակնունի :

12 Ապրիլ, Կիրակի՝ Քրիստափոր , ժամը 15ին, Արամ, առաւօտ ժամը 10ին :

Կարեւոր այս հաւաքոյթներուն ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէն:

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Կրընոպլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս Կիրակի ժամը 15ին , դպրոցի սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի վարչական նիստը այս Շաբաթ կէսօրէ յետոյ ժամը 4ին, Քաֆէ Բէժան : Ներկայ կ'ըլլայ Տիկին Տիրուհի Սէրէնկիւլեան: Կարեւոր օրակարգ :

ՄԻՇՏ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ, ՄԻՇՏ ԱՌՈՂՋ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ
ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՓՆՏՌԵՑԷՔ

BOSPHORE ի

ՀԷԼՎԱՆ ԵՒ ԹԱՀԻՆԸ

ՀՐՈՒՇԱԿԸ, որ կը պատրաստուի շուշմայով (սուսամ) եւ շաքարով, առաջնակարգ սնունդ մըն է, կազդուրիչ՝ շնորհիւ շուշմային, որ Արեւելքի մէջ ծանօթ է նաեւ հինէն ի վեր, իր հրաշալի բուժական յատկութիւններով, իր երիտասարդացնող տարրերով,

Արեւելեան ժողովուրդներուն երկարակեցութիւնը արդիւնք է Հէլվայի եւ թահինի գործածութեան :

Այսօր Արեւմուտքի մէջ եւս բժշկական հեղինակութիւններ կը հաստատեն առաջնակարգ այս սննդանիւթին արժէքը :

Sté BOSPHORE (ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉԸ)

2, Rue Louis Astoin - Marseillle

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 փր. վեց. 2200

Արտասահման՝ տարեկան 5000 փրանք: Հատը 20 փր.

ՇԱԲԱԹ 11 ԱՊՐԻԼ

SAMEDI 11 AVRIL 1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8367 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4268

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՎԵՐՋ ՏԱԼ ՆԵՐՔԻՆ ՎԷՃԵՐՈՒՆ

Փոխադրական միջոցներու զարգացումը վերջին տասնամեակներու ընթացքին՝ խոր յեղաշրջում առաջ բերած է երկրագունդիս մէջ:

Աշխարհ պզտիկցած է: Սահմանները ջնջուած են: Մէկ կիսագունդի մէջ պատահած դէպքերը անխուսափելիօրէն իրենց անդրադարձումները կ'ունենան միւսին մէջ:

Առաջնակարգ դեր մը վերապահուած է ձայնասփիւռին ու օդանաւերուն: Լուրերը կայծակի արագութեամբ կը փոխանցուին աշխարհի մէկ ծայրէն միւսը: Մարդիկ քանի մը ժամուան ընթացքին կը տեղափոխուին մէկ երկրէն միւսը:

Եւրոպայի քաղաքական անստոյգ կացութիւնը, որմէ դուրս գալու գերմարդկային ճիգեր կը փորձեն աշխարհի դիւանագէտները, անուղղակի կերպով — սակայն խորապէս — կ'ազդէ նաեւ Մերձաւոր Արեւելքի երկիրներուն վրայ:

Արեւելք — արեւմուտք հակամարտութեան արձագանգները կը հասնին մինչեւ Ասիա ու Ափրիկէ:

Աւելի քան տասնեւհինգ տարիէ ի վեր զարթօնքի ու վերածնունդի պատմական շրջան մը կը բոլորեն արաբախօս երկիրները:

Եգիպտոս, Լիբանան, Սուրիա, Իրաք, Եմէն, Սէուտի Արաբիա եւ Յորդանան դարձած են անկախ եւ օրէ օր կը յառաջդիմեն: Բացի վերջին երեքէն՝ որոնք արքայական վարաչձեւով կը կառավարուին՝ միւսները դարձած են Հանրապետութիւն:

Կը նշանակէ, որ արաբական ժողովուրդները հետզհետէ վերջ տալով առանձնաշնորհեալ դերդաստաններու իշխանութեան՝ կը ձգտին իրենց ձեռքին մէջ կեդրոնացնել կառավարութեան դեկը:

Այս ձգտումին զուգահեռ՝ մեծ հոսանք մը կայ համարաբական մեծ Դաշնակցութեան մը մէջ համախմբելու իրարու սահմանակից այդ երկիրները: Վերականգնելու արաբական մեծ կայսրութիւնը, որ անցեալին կարեւոր դեր մը խաղացած է պատմութեան մէջ եւ նշանաւոր հանդիսացած իր գիտնականներով, փիլիսոփաներով, գրականութեամբ ու արուեստով:

Նախագահ Նասրի ձեռնարկը այս ուղղութեամբ որոշ յաջողութիւններ արձանագրեց տարի մը առաջ: Սուրիա եւ Եգիպտոս կազմեցին Արաբական Միացեալ Հանրապետութիւնը. իսկ Եմէնի իշխանը որոշ կապեր հաստատեց այս վերջինին հետ:

Վերջին ամիսներու դէպքերը ցոյց տուին սակայն թէ Արաբական Դաշնակցութեան կամ Համադաշնակցութեան գաղափարը բոլորովին հասունցած չէ դեռ: Ու կը բախի որոշ դժուարութեանց:

Կը տեսնուի որ տարիներէ ի վեր բոլշեւիկեան գործակալներու ցանած սերմերը Մերձաւոր Արեւելքի մէջ՝ խոպան հողի վրայ չեն ինկած:

Ազգայնական հոսանքին դէմ ցցուելու փորձեր կը կատարեն համայնավարական գաղափարներով սնած մարդիկ՝ կարգ մը երկիրներու մէջ: Կը ջանան ճեղք մը բանալ արաբական միացեալ ճակատին վրայ:

Արաբական Լիկայի քաղաքական մարմնի խորհրդաժողովը, որ գումարուեցաւ Պէյրութի մէջ, նպատակ ունէր «ամրապնդել Արաբները միացնող ազգայնական կապերը»: Եւ վերջ տալ ներքին վէճերուն:

Որպէսզի նորազատ ժողովուրդները լծուին խաղաղ ու շինարար աշխատանքի:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿՐՈԹՎՈԼ ԿԱՌԱՋԱՐԿԷ

ԵՐԿՈՒ ԳԵՐՄԱՆԻԱՆԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎ՝ ԺԸՆԵԻԻ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԷՆ ԱՌԱՋ

ԾՐԱԳԻՐ ՄԸ ԵՒՍ... ՊԵՐԼԻՆԻ ՀԱՄԱՐ

Արեւելեան Գերմանիոյ Վարչապետ Կրոթվոլ հեռատեսիլէն եւ ձայնասփիւռէն ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ Պոնի կառավարութեան նամակ մը ղրկած է, առաջարկելով որ Փանքովի եւ Պոնի կառավարութեան ներկայացուցիչները Մայիս 11էն առաջ ժողով մը գումարեն՝ խաղաղութեան դաշնագրին շուրջ համաձայնութիւն մը գոյացնելու եւ Ժընեւի մէջ նոյն տեսակէտը պաշտպանելու համար:

Կրոթվոլի կարծիքով, երբ երկու Գերմանիաները հասարակաց կարծիք մը ունենան Գերմանիոյ հետ կնքուելիք խաղաղութեան դաշնագրին մասին, մեծերու ժողովին գործը մեծապէս պիտի դիւրանայ:

Դաշնակցային կառավարութեան կ'առաջարկէ՝ որ «հրաժարի իր վճռական դիրքէն» եւ «ընդունի Արեւելեան Գերմանիոյ երկարած ձեռքը»:

Համայնավար պարագլուխը աւելցուց թէ «Արեւելեան Գերմանիա ամէն վայրկեան պատրաստ է բանակցելու Դաշնակցային Հանրապետութեան ներկայացուցիչներուն հետ՝ գերման ժողովուրդի ճակատագրին մասին»:

Ծանօթ է որ Գերմանիոյ հետ խաղաղութեան դաշինք մը կնքելու տեսակէտը կը պաշտպանեն Խ. Միութիւնն ու Արեւելեան Գերմանիան միաժամանակ: Հաստատելով այս իրողութիւնը, Կրոթվոլ ըսաւ.— «Կը մտածենք թէ խաղաղութեան դաշինք մը վճռական միջոցն է Գերմանիան ընականոն ճամբու մէջ դնելու համար»:

Կրոթվոլ իր ճառին մէջ խօսեցաւ նաեւ Արտաքին նախարարներու ժողովին մասին, որուն յաջողութիւնը «կասկածելի է»:

«Հաւանական է, ըսաւ ան, որ այս ժողովը վերջնական որոշումներու չյանգի: Հարցին լուծման առջեւ բարձրացող արգելքները տակաւին մեծ են: Ամէն պարագայի մէջ, յոյս ունինք որ կարեւոր յաջողութիւններ պիտի արձանագրուին, յաջողութիւններ՝ որոնք վերջնական կրնան ըլլալ մեծերու ժողովէն յետոյ»:

Եզրակացնելով, Փանքովի կառավարութեան զեկավարը ըսաւ.— «Հանդիսաւոր կերպով կը յայտարարեմ, որ մեր կառավարութիւնը իր կարելին պիտի ընէ՝ բանակցութիւններու յաջողութիւնը դիւրացնելու համար»:

Միւս կողմէ, Արեւելեան Գերմանիա յուշագիրներ ղրկեց Արեւմտեան երեք մեծ երկիրներուն եւ Խ. Միութեան: Միացեալ Նահանգներու, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի յուշագիրները յանձնուած են այդ երկիրներու Փրակայի դեսպաններուն:

Այս նամակներուն մէջ Արեւելեան Գերմանիա իր դիրքը կը ճշդէ՝ Ժընեւի Արտաքին նախարարներու եւ մեծերու ժողովներուն մէջ քննուելիք գերմանական հարցին նկատմամբ, նկատելով որ այնտեղ ներկայ պիտի ըլլան նաեւ երկու Գերմանիաներու ներկայացուցիչները:

Արեւելեան Գերմանիա այս առաջարկը ըրաւ՝ երբ Վարչապետ Ատընաուրը արձակուրդի դացած էր: Հետեւաբար՝ տակաւին յայտնի չէ Արեւմտեան Գերմանիոյ Վարչապետին կարծիքը: Ցարդ ոչ մէկ յայտարարութիւն կատարուած է նաեւ Պոնի մէջ՝ պաշտօնական թէ կիսապաշտօնական շրջանակներու կողմէ:

Միւս կողմէ, անգլիացի եւ ամերիկացի երեսփոխաններու խումբ մը Լոնտոնի մէջ նոր ծրագիր մը հրատարակեց՝ Պերլինի հարցը լուծելու համար:

Երեսփոխաններու խմբակը կ'առաջարկէ որ Պերլինի արեւելեան եւ արեւմտեան գօտիները դրուին ՄԱԿի հսկողութեան ներքեւ: Առաջին առիթով ՄԱԿը հրամանատար մը պէտք է նշանակէ՝ դաշնակից հրամանատարներու տեղ: Ցետոյ՝ Արեւելեան Գերմանիա իր կեդրոնը պէտք է փոխէ, նկատելով որ Փանքով Պերլինի մաս կը կազմէ:

Այնուհետեւ, Ֆրանսական, անգլիական, ամերիկեան եւ ռուսական ուժերը պիտի փոխարինուին միջազգային զինեալ ուժերով:

Կարգ մը շրջանակներու համաձայն, այս ծրագիրն ալ յաջողելու հաւանականութիւն չունի:

ԻՐԱՔ.-

ՄԻԱՅՆ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՔԱՐԻՒՂԸ ՊԻՏԻ ԱԶԳԱՅՆԱՑՈՒԻ

ԿՌԻՒՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ

Համաձայն լաւատեղեակ աղբիւրներու, Իրաքի կառավարութիւնը որոշած է ազգայնացնել քարիւղին Ֆրանսայի պատկանող մասը: Միւս կողմէ, Իրաք կ'ուզէ նաեւ բարձրացնել իր շահաբաժինը հարիւրէն 10 – 20 համեմատութեամբ: Ծանօթ է որ քարիւղը Իրաքի եկամուտին գլխաւոր աղբիւրն է: Անցեալ տարի 237 միլիոն տոլարի շահ մը ապահոված է երկրին: Ֆրանսա, ինչպէս գրած էինք, Այ – Փի – Սիի 23·27 առ հարիւրը ունի, որ կը պատկանի քարիւղներու Ֆրանսական ընկերութեան (Քոմփանեի Ֆրանսէզ տէ Փեթրոլ): Մօտաւորապէս նոյնքան ունին Անգլիա եւ Հոլանտա եւ Միջին Արեւելքի Ընկերութիւնը: Մնացեալ հինգ առ հարիւրը կը պատկանի «Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան», (Գալուստ Կիւլպէնկեան, այդ պատճառով, ծանօթ էր իբրեւ Պարոն 5 առ հարիւր):

Իրաքի ներկայ պահանջը խիստ մտահոգութիւն կը պատճառէ Արեւմտեան երկիրներուն: Եթէ ընդունուի Իրաքի շահաբաժնին յաւելումը, հաւանական կը թուի որ կարգ մը արաբական երկիրներ եւս պահանջներ ներկայացնեն այդ ուղղութեամբ: Այս միջոցին, Պաղտատի մէջ, խօսակցութիւններ տեղի կ'ունենան Ֆրանսական բաժնին ազգայնացման շուրջ: Արեւմտեան աղբիւրներու համաձայն, Ֆրանսական քարիւղի ազգայնացումը վտանգաւոր նախընթաց մը կրնայ ստեղծել բոլորին համար: Պաղտատի մէջ, կ'ուզեն այն տպաւորութիւնը թողուլ թէ այս ազգայնացումով, Ֆրանսայի ելմըտական շրջանակները կրնան շահաւոր դուրս գալ եթէ համապատասխան հատուցում մը վճարուի: Կ'ըսուի նաեւ թէ Ֆրանսացիները ուզած են արդէն ծախել իրենց բաժինը որպէսզի այդ դրամագլուխը օգտագործեն Սահարայի քարիւղի շահագործման համար:

Քարիւղի Ֆրանսական շրջանակները սակայն մեծ հաւատք չեն ընծայեր այս լուրին, եւ յայտարարած են թէ, Փարիզի մէջ, ոչ մէկ տեղեկութիւն կայ այս մասին:

× Լիբանանեան Ալ Ահրամ թերթը կը գրէ թէ կռիւները կը շարունակուին ազգայնականներու եւ կառավարական ուժերու միջեւ, մանաւանդ Քէրքիւք եւ Ռամատի քաղաքներուն մէջ: Իրաքի կառավարութիւնը սակայն կը հերքէ թէ ըմբոստական նոր շարժումներ ծագած են երկրին մէջ, բայց նոյն ատեն անոնց պատասխանատուութիւնը կը թողու Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան վրայ: Կ'ըսուի նաեւ թէ Քասրմ որոշած է բողոքագիր մը ներկայացնել ՄԱԿին ընդդծելով երկու կարեւոր կէտեր.—Ա) Զինուորական ուժերու համախմբում (սուրիական եւ եգիպտական) Իրաքի սահմանին վրայ: Բ) Միջամտութիւն Իրաքի ներքին գործերուն մէջ:

× Դամասկոսի մէջ, Ա. Մ. Հանրապետութեան փոխ – նախագահը՝ Աքրամ Հորանի կարեւոր եւ նշանակալից յայտարարութիւնները ըրած է «Ալ Վահտա» թերթին: Սուրիոյ փոխ – նախագահը ըսած է.— «Աշխարհակալութիւնը, համաշխարհային սիոնականութիւնը եւ Պաղտատի Ուխտն է՝ որ պատճառ եղան համայնավար թափանցման Միջին Արեւելքի մէջ եւ ոչ թէ Նասրի քաղաքականութիւնը: Իրաքի համայնավար կուսակցութիւնը կազմուեցաւ Հրեաներու կողմէ 1941ին, անոր մաս կը կազմէին նաեւ անգլիացի գործակալներ եւ սիոնականներ: Այսպէս՝ Անգլիացիները օգտուելով 1941ի իրաքեան յեղափոխութեան ձախողութենէն, հրացանազարկ ընել տուին բոլոր արաբ ազգայնական զեկավարները, ազատ ասպարէզ բանալով համայնավարներուն: Ամէն պարագայի մէջ, եզրակացուց Հորանի, Խ. Միութեան վարած քաղաքականութիւնը ցոյց տուաւ ասիական եւ ափրիկեան երկիրներուն,— որոնք կը պայքարին իրենց ազատագրման համար,— թէ սխալ է կարծել որ կարելի է անշահախնդիր գործակցութիւն մը ստեղծել Խ. Միութեան հետ»:

× Եգիպտական կառավարութիւնը հրամանատար Սալահ Սալէմի յանձնեց եգիպտական մամուլի զեկավարութիւնը: Սալէմ Ազգային Ուղղութեան նախկիննախարար եւ կառավարական պաշտօնաթերթին (Ալ Շաապ) տնօրէնն էր: Ներկայիս, Սալէմ տնօրէն է Տար ալ Թահրիր կազմակերպութեան որուն մաս կը կազմեն երեք կառավարական թերթեր՝ Ալ Կումուրիէ (արաբերէն), Էճիփշիրն Կազէթ (անգլերէն), Փրոկրէ Էժիփսիէն (Ֆրանսերէն): Կազմակերպութիւնը կը քննէ նաեւ Միջին Արեւելքի կիսապաշտօնական գործակալութիւնը եւ կը հրատարակէ կարգ մը պարբերաթերթեր եւ կիսապաշտօնական երկու օրաթերթ (Ալ Շաապ եւ Ալ Մեսա):

× «Արաբական քարիւղը արաբներուն», այս է նշանաբանը այն ժողովին որ պիտի բացուի Գահիրէի մէջ Ապրիլ 16ին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ առաջարկեց համեւրոպական առեւտրական կազմակերպութիւն մը հիմնել ՄԱԿի տնտեսական յանձնախումբին մէջ՝ Հասարակաց Շուկան հակակշռելու եւ ազատ փոխանակութեան գօտի մը ստեղծելու համար:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ Խրուշչեւ յայտարարեց.— «Համբերութեամբ պէտք է սպասել եւ ոչինչ ընել՝ որ կրնայ խանգարել Պերլինի հարցին լուծումն ու խաղաղութեան դաշնագրին ստորագրութիւնը: Միացեալ Նահանգներու նախագահը որոշ չափով կը մասնակցի այն աշխատանքներուն՝ որոնք կը փորձեն աւելի եւս ծանրացնել միջազգային կացութիւնը», կը գրէ «Փրաւտա»:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ «Ուոշինկթըն Փոսթ» թերթին համաձայն, Արտաքին նախարար Տըլըս Մայիս 11ին Ժընեւ պիտի երթայ, միջազգային ժողովին մասնակցելու համար:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ նախկին վարաչպետ Մենտէս – Ֆրանս, որ Օսլօ կը գտնուէր, առջի օր Ֆրանքֆորթ հասաւ, ուր մերժեց որեւէ յայտարարութիւն ընել: Մենտէս-Ֆրանս տեսակցութիւն մը պիտի ունենայ Արեւմտեան Գերմանիոյ Սոցիալ – Դեմոկրատ կուսակցութեան պարագլուխ Օլընաուրրի հետ, գերմանական հարցին շուրջ խորհրդակցելու համար:

ԿԱՊՈՑՏ ԹԱԶԻ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻԻ

—o—

Ուղիղ երեսուն եւ մէկ տարի առաջ էր (1928), երբ մեր ողբացեալ ընկեր Արշակ Ջամալեանի նախաձեռնութեամբ՝ Ֆրանսայի մէջ հիմնուեցաւ Արեւմտահայ Երօպայի Կ. Կոչը :

Այդ շրջանին, Մարսէյլի եւ Փարիզի մէջ գոյութիւն ունէին արդէն նոյնանման երկու անջատ կազմակերպութիւններ, առհմանափակ գործունէութեամբ : Թէ մէկը եւ թէ միւսը՝ ի վիճակի չէին բաւարարելու չարունակաբար բազմապատկուղ մեր գաղութի անմիջական պահանջները :

Նոր կազմակերպութիւնը, որ մաս կը կազմէր Հիւս. Ամերիկայի Հ. Կ. Կոչին (յետագային ՀՕՄ անունը ստացած), նպատակ ունէր համախմբել գաղութի մեր մայրերն ու քոյրերը, եւ հաւաքական ճիգերով բաւարարել օրուան հոգերը :

Ձեռնարկը լուրջ էր եւ գժուարութիւնները՝ չատ :

Հակառակ այս իրողութեան, առաջին փորձերը արդիւնաւոր եղան :

Համեմատաբար կարճ ժամանակաշրջանի մը մէջ, Ֆրանսայի բոլոր հայաչատ կեդրոններու մէջ ստեղծուեցան կազմակերպութեան նոր մասնաճիւղեր : 1929ին, Արեւմտ. Եւրոպայի Ֆ. Կ. Կոչը գարձաւ Ֆրանսահայ կանացի ամենամեծ կազմակերպութիւնը :

Շնորհիւ իր ձեռնհաս եւ որեւէ զոհաբերութեան առաջ կանգ չառնող ղեկավար ուժերուն, հայ կինը՝ յայտնաբերեց արտակարգ եռանդ եւ կարողութիւն : Բայց նաեւ՝ արդար նախաձախնդրութիւն՝ իր պատուաւոր տեղը գրաւելու մեր հանրային կեանքին մէջ :

Եւ ան՝ արագութեամբ տարածեց եւ ամրապնդեց իր կազմակերպութիւնը եւ միշտ ընդգրկեց իր գործունէութիւնը :

Օգնութիւնը՝ աղքատին, անկարին եւ հիւանդին իր անմիջական պարտականութիւնը եղաւ : Իր կազմութեան առաջին տասնամեակին, եւ վերջին աչխարհամարտի օրերուն, ան իր առաւելագոյնը ի գործ դրաւ օժանդակելու համար օգնութեան կարիք ունեցողներուն : Սկիզբէն մինչեւ այսօր, մեր կորովի եւ արտօնաչուհիները, իրենց նուէրներով եւ այցելութիւններով յուսադրած եւ մխիթարած են զանազան հիւանդանոցներու մէջ մոռցուած հիւանդները :

Նոյն վերաբերմունքը եւ հոգածութիւնը՝ պատերազմի հայ զերիներու վերաբերմամբ :

Ֆ. Կ. Կոչի դերը անհամեմատ աւելի մեծ եղաւ սակայն մեր նոր սերունդի հայեցի դաստիարակութեան գործին մէջ :

Պատերազմէն առաջ, Ֆրանսայի գրե՛ք եղ բոլոր հայկական կեդրոններուն մէջ հազարաւոր հայ մանուկներ իրենց մայրենի լեզուն սորվեցան Ֆ. Կ. Կոչի պահած չաբաթական դասընթացքներու մէջ :

Հիմնէն առաջ Ֆրանսան հեռացուեցաւ աչխարհի այս մասէն՝ Մուրիոյ եւ Լիբանանի անկախութենէն ետք : Ապա՝ մեծապէս տկարացաւ Անգլիոյ դիրքը Իրանի քարիւղին եւ Սուէզի ջրանցքին պաշտպանութիւններէն վերջ :

Միայն ամերիկեան չահերն են որ տակաւին կանգուն կը մնան Սէուտական Արաբիոյ մէջ : Բայց 1957ի Գահիրէի ժողովին որոչումներուն մէջ ճնշուած է, որ ամերիկեան ու ասիական աղգերը կողմնակից են ու պիտի օժանդակեն Պարսից Ծոցի չուրջ բնակող արաբական ժողովուրդներուն եւ Պահրէյն կղզիին անկախութեան պահանջներուն. Գահիրէի ժողովին մասնակցողները, բացի այդ, հաստատեցին թէ իւրաքանչիւր երկիր ազատ է իր հողամասին վրայ դնուող չահաբեր կեդրոնները ազգայնացնելու :

Այս երկու որոչումները ուղղուած են Մ. Նահանգներուն դէմ, որ կը ներակայացուին որպէս ազատ ազգերու քարիւղը չահագործող կայսերապաչտական երկիր : Մ. Նահանգներու դէմ ուղղուած էր նաեւ Գահիրէի ժողովին ղրկուած խորհրդային այն ուղերձը, որ խորհուրդ կուտար քարիւղի բոլոր ընկերութիւնները ազգայնացնել, փոխարէնը խոստանալով խորհրդային անսահման ու առանց պայմանի օգնութիւն՝ մասնագէտներ, դրամագլուխ եւ հում նիւթեր ուղարկելու մարդին եւ հում նիւթեր ուղարկելու մարդին մէջ :

Սուէզի խնդրին առեն կասկածելի նը կատուած Մ. Նահանգները կը գառնային Իրանի քարիւղի ազգայնացման ժամանակ, երբ Անգլիոյ վարչապետ Էտընի կառավարութիւնը վերագառնալով դատարան յանձնած է իր կնոջ սերահարը : Բայց դատաւորները կաչառուած ըլլալով՝ անպարտ կ'արձակեն զայն : Ասոր վրայ՝ Թագաւորը մահուան կը դատապարտէ բոլորը, պարոնն ու դատարանի անդամները : Կառուցանել տուաւ նաեւ մեծ բանտ մը, ուր պիտի բանտարկէր բոլոր անոնք՝ որոնցմէ կը կասկածէր : Բայց ժողովուրդը ըմբոստացաւ եւ սպաննեց զայն, երբ տակաւին բանտին չինութիւնը չէր վերջացած :

Այս թագաւորները ներչնչած են իտալացի պատմիչներ : Անոնք համբաւաւոր եղած են իրենց չինարարութեամբ : Երբ Երուսաղէմի քրիստոնեայ պետութիւնները տապալեցան եւ «Սուրբ երկիրը» ինկաւ իսլամներու ձեռքը, կիպրոս դարձաւ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի առեւտրական կեդրոնը : Պապը արգելք կը հանդիսանար որ քրիստոնեայ նաւ մը իարսխէ իսլամական ջուրերու մէջ : Փոխանակութիւնները կը կատարուէին Ֆամակուստայի մէջ, որ դարձած էր Արեւելքի անտեսական մայրաքաղաքը :

Արեւելեան բոլոր արտադրութիւնները այնտեղէն կ'անցնէին : Ժամանակակից ճամբորդներն ու պատմիչները հիացում կը յայտնէին ամէնէն ծանօթ ճարտարապետները, որոնց գործերը մինչեւ այսօր կը մնան... : Ուչադրաւ են մասնաւորապէս եկեղեցիները՝ իրենց կոթողական ոճով : Նիկոսիոյ Ս. Սոֆիա եկեղեցին յատակագիծը Փարիզի Նոթրը – Տամին եւ Մանթի եկեղեցին յատակագիծներուն միացումով չինուած է : Սէն – Ժորժ ոչ Լաթէնը Սէնթ – Շափէլի պատկերն է : Ֆրանսացի ճարտարապետները կիպրոսի մէջ կը կերտէին իրենց հայրենիքի յուչարձաններուն նմանակները :

Ծաղկեցաւ նաեւ զրականութիւնը : Ֆրանսերէնէ թարգմանուեցան ասպետական եւ սիրային վէպեր, որոնք խոր ազդեցութիւն մը ձգած են փոլիորիճ մէջ :

Կիպրոսի ռազմավարական արժէքն ու հարստութիւնը ուչադրութիւնը գրաւած էին օտարներու : Իտալացիներ եւ վենետիկցիներ կային Ֆամակուստայի մէջ : Անոնք պայքարի ձեռնարկեցին կղզիին տիրանալու համար, բայց ձեռնվացիները սուլթանին, Մէմլուքներու օժանդակութեամբ ժամ կը պաթար իչխանութեան տիրացաւ, որմէ յետոյ մաքրապուծեց իր չրջապատը, նոյնիսկ՝ Մէմլուքները : Իր յաջորդը՝ ժամ Բ. ամուսնացաւ վենետիկցի Քաթրին Քորնարոյի հետ : Ա. – մուսնին մահէն յետոյ վենետիկցի իչխանուհին Կիպրոսը յանձնեց իր ծննդավայր երկրի իչխանութեան՝ 1489ին : Պէտք չէ մոռնալ նաեւ, որ այդ թուականին Վենետիկ ծովային մեծ ուժ մը կը ներկայացնէր : Լուտովիկո Մորօ անուն մարդ մը կառավարիչ նչանակուեցաւ Ֆամակուստայի մէջ, բայց յաւերժացաւ՝ Օթելլօ անունով :

Ֆրանսա, որ զբաղած էր այլ չրջաններու մէջ, երբեք չհառնուեցաւ Կիպրոսի ներքին գործերուն : Միչտ ալ չեղաւ նաեւ անոր արտաքին քաղաքականութեան : Այսուհանդերձ, Ֆրանսայէն բան մը կ'ապրի տակաւին Միջերկրականի մեծ կղզիին մէջ ... :

ԿԻՊՐՈՍ — ՅՈՒՆԱԿԱՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԿՂԶԻՆ

Կիպրոսի ողբերգութիւնը վերջացած կը համարուի, գէթ առ այժմ : Միջերկրական – կանեան այս կղզիին պատմութեան ան – դրադառնալով, Տանիէլ Պերնէ «Քոնպա»յի մէջ կը յիչէ նաեւ, որ Կիպրոս Ֆրանսական եղած է :

Երեք դար յաջորդարար Կիպրոս եղած է Լուսինեան Թագաւորութիւն մը : Երուսաղէմի Թագաւոր կի որ Լուսինեան զայն գնած էր 1192ին՝ Ռիչարդ Առիւծա – սիրտէն, որ տարի մը առաջ կղզիին տիրացած էր զանազան մեքենայութիւններ ի գործ դնելով : Բայց, չնորհիւ Լուսինեաններու, Կիպրոս պիտի դառնար Փըրանսական հեռաւոր նահանգ մը :

Լուսինեան գերդաստանը ծագումով Ֆրանսայի Փուատիւ նահանգէն էր, կ'ըսէին թէ իրենց նախնիքները պարիկներ էին ... :

Այս Թագաւորութեան պատմութիւնը՝ իր Թագաւորներուն պատմութիւնն է : Անոնց մեծ մասէն անուններ մնացած են միայն :

Թագաւորներէն մէկը, Պետրոս Ա., տակաւին կ'ապրի ժողովուրդին յիչողութեան մէջ : Անոր կեանքը երկարատեւ տոամ մը եղած էր : Էլէոնոր ա'Ագակոնի հետ ամուսնացած, Պետրոս Ա. կը սիրէր կղզեցի երիտասարդ աղջիկ մը, Արոտաւինուգա անունով : Տարի մը, երբ Թագաւորը Եւրոպա զացած էր մահմետական իչխաններու դէմ դաչնակցութիւն մը կազմելու համար, Էլէոնոր ձերբակալել տուաւ իր ամուսինին սիրուհին եւ ապա գլխատել :

Այնուհետեւ, վրէժ լուծելու համար, Թագուհին դարձած է իր ամուսնին պարոններէն մէկուն հոմանուհին : Թագաւորը վերագառնալով դատարան յանձնած է իր կնոջ սերահարը : Բայց դատաւորները կաչառուած ըլլալով՝ անպարտ կ'արձակեն զայն : Ասոր վրայ՝ Թագաւորը մահուան կը դատապարտէ բոլորը, պարոնն ու դատարանի անդամները : Կառուցանել տուաւ նաեւ մեծ բանտ մը, ուր պիտի բանտարկէր բոլոր անոնք՝ որոնցմէ կը կասկածէր : Բայց ժողովուրդը ըմբոստացաւ եւ սպաննեց զայն, երբ տակաւին բանտին չինութիւնը չէր վերջացած :

Այս Թագաւորները ներչնչած են իտալացի պատմիչներ : Անոնք համբաւաւոր եղած են իրենց չինարարութեամբ : Երբ Երուսաղէմի քրիստոնեայ պետութիւնները տապալեցան եւ «Սուրբ երկիրը» ինկաւ իսլամներու ձեռքը, Կիպրոս դարձաւ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի առեւտրական կեդրոնը : Պապը արգելք կը հանդիսանար որ քրիստոնեայ նաւ մը իարսխէ իսլամական ջուրերու մէջ : Փոխանակութիւնները կը կատարուէին Ֆամակուստայի մէջ, որ դարձած էր Արեւելքի անտեսական մայրաքաղաքը :

Արեւելեան բոլոր արտադրութիւնները այնտեղէն կ'անցնէին : Ժամանակակից ճամբորդներն ու պատմիչները հիացում կը յայտնէին ամէնէն ծանօթ ճարտարապետները, որոնց գործերը մինչեւ այսօր կը մնան... : Ուչադրաւ են մասնաւորապէս եկեղեցիները՝ իրենց կոթողական ոճով : Նիկոսիոյ Ս. Սոֆիա եկեղեցին յատակագիծը Փարիզի Նոթրը – Տամին եւ Մանթի եկեղեցին յատակագիծներուն միացումով չինուած է : Սէն – Ժորժ ոչ Լաթէնը Սէնթ – Շափէլի պատկերն է : Ֆրանսացի ճարտարապետները Կիպրոսի մէջ կը կերտէին իրենց հայրենիքի յուչարձաններուն նմանակները :

Ծաղկեցաւ նաեւ զրականութիւնը : Ֆրանսերէնէ թարգմանուեցան ասպետական եւ սիրային վէպեր, որոնք խոր ազդեցութիւն մը ձգած են փոլիորիճ մէջ :

Կիպրոսի ռազմավարական արժէքն ու հարստութիւնը ուչադրութիւնը գրաւած էին օտարներու : Իտալացիներ եւ վենետիկցիներ կային Ֆամակուստայի մէջ : Անոնք պայքարի ձեռնարկեցին կղզիին տիրանալու համար, բայց ձեռնվացիները յաղթական ելան : Եգիպտոսի սուլթանին, Մէմլուքներու օժանդակութեամբ ժամ կը պաթար իչխանութեան տիրացաւ, որմէ յետոյ մաքրապուծեց իր չրջապատը, նոյնիսկ՝ Մէմլուքները : Իր յաջորդը՝ ժամ Բ. ամուսնացաւ վենետիկցի Քաթրին Քորնարոյի հետ : Ա. – մուսնին մահէն յետոյ վենետիկցի իչխանուհին Կիպրոսը յանձնեց իր ծննդավայր երկրի իչխանութեան՝ 1489ին : Պէտք չէ մոռնալ նաեւ, որ այդ թուականին Վենետիկ ծովային մեծ ուժ մը կը ներկայացնէր : Լուտովիկո Մորօ անուն մարդ մը կառավարիչ նչանակուեցաւ Ֆամակուստայի մէջ, բայց յաւերժացաւ՝ Օթելլօ անունով :

Ֆրանսա, որ զբաղած էր այլ չրջաններու մէջ, երբեք չհառնուեցաւ Կիպրոսի ներքին գործերուն : Միչտ ալ չեղաւ նաեւ անոր արտաքին քաղաքականութեան : Այսուհանդերձ, Ֆրանսայէն բան մը կ'ապրի տակաւին Միջերկրականի մեծ կղզիին մէջ ... :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՇԱՐԱԿԱՆԱՐԻ ՇԱԲԱԹԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

Ապրիլ ութէն 13 Մոսկուայի մէջ տեղի պիտի ունենայ Ֆրանսական չարժանկարի չաբաթը, որուն ընթացքին պիտի ներկայացուին եօթը ժապաւէններ. — Փորթ տէ Լիլա, Լ'Օ Վիվ, Մոնփարնաս 19, Նոթր– Տամ տը Փարի, Լէ Կրաւետ Ֆա – միլ, Լէ Բանտէվու տի Տիապլը, Մառի Օէթոպը, եւ յայտարերէն դուբս ժիվլի լա Ռուս :

Միւս կողմէ խորհրդային ժապաւէնի չաբաթը Ֆրանսայի մէջ պիտի բացուի Ապրիլ 24ին բացառիկ հանդիսութեամբ մը :

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՅՈՒՄ

—o—

Բ.— Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ԱՆՋԱՏԵԼ ՏԱԿԱՒԻՆ ԿՈՂՄ ԶԲՌՆԱՆՔ ԵՐԿԻՐՆԵՐԷՆ

Հոգեբանական պատերազմին այն հիմնական զէնքը, որ Մ. Նահանգները պիտի առանձնացնէ աչխարհի մնացեալ մասերէն՝ կայսերապաչտութեան դաղափարն է : Մ. Նահանգները, իրենց դրամագլուխները արտածելով, միջազգային մենաչնորհներու տիրանալով, ամէնէն վերջը դէմ դիմաց պիտի մնան դրամատիրական միւս մեծ ուժերուն հետ : Ծայր պիտի տայ պայքար մը, որ պիտի ոչնչացնէ դրամատիրութիւնը : Այս՝ մարքսական տեսակէտն է, որ դժբախտաբար չէ հետքուբր իրականութեան կողմէ որովհետեւ հում նիւթերու եւ մասնաւորաբար քարիւղի համար դրամատէր ազգերու միջեւ ծայր տուած մրցակցութիւնը վերածուած է քաղաքական բացորոչ պայքարի : Աչխարհի քարիւղին դլխաւոր կեդրոնը Միջին Արեւելքն է. այս պատճառով ալ անխնայ պայքար մը ծայր տուած է այն տեղ՝ Մ. Նահանգներու, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ :

Ամէնէն առաջ Ֆրանսան հեռացուեցաւ աչխարհի այս մասէն՝ Մուրիոյ եւ Լիբանանի անկախութենէն ետք : Ապա՝ մեծապէս տկարացաւ Անգլիոյ դիրքը Իրանի քարիւղին եւ Սուէզի ջրանցքին պաշտպանութիւններէն վերջ :

Միայն ամերիկեան չահերն են որ տակաւին կանգուն կը մնան Սէուտական Արաբիոյ մէջ : Բայց 1957ի Գահիրէի ժողովին որոչումներուն մէջ ճնշուած է, որ ամերիկեան ու ասիական աղգերը կողմնակից են ու պիտի օժանդակեն Պարսից Ծոցի չուրջ բնակող արաբական ժողովուրդներուն եւ Պահրէյն կղզիին անկախութեան պահանջներուն. Գահիրէի ժողովին մասնակցողները, բացի այդ, հաստատեցին թէ իւրաքանչիւր երկիր ազատ է իր հողամասին վրայ դնուող չահաբեր կեդրոնները ազգայնացնելու :

Այս երկու որոչումները ուղղուած են Մ. Նահանգներուն դէմ, որ կը ներակայացուին որպէս ազատ ազգերու քարիւղը չահագործող կայսերապաչտական երկիր : Մ. Նահանգներու դէմ ուղղուած էր նաեւ Գահիրէի ժողովին ղրկուած խորհրդային այն ուղերձը, որ խորհուրդ կուտար քարիւղի բոլոր ընկերութիւնները ազգայնացնել, փոխարէնը խոստանալով խորհրդային անսահման ու առանց պայմանի օգնութիւն՝ մասնագէտներ, դրամագլուխ եւ հում նիւթեր ուղարկելու մարդին եւ հում նիւթեր ուղարկելու մարդին մէջ :

Սուէզի խնդրին առեն կասկածելի նը կատուած Մ. Նահանգները կը գառնային յանգաւոր այն վայրկեանէն սկսած, երբ մինակ կը մնային տակաւին կողմ չբերնած ժողովուրդներուն դէմ :

Այս բանին նպաստող իրողութիւններէն մէկն ալ այն է, որ քարիւղի միջազգային ընկերութիւնները չատ մեծ սխալներ գործեցին անցեալին մէջ. երկար առեն անիմաստ պայքար մղեցին Անգլիացիներուն դէմ, մանաւանդ այն պահուն երբ Արամքօն (Արաբական – Ամերիկեան քարիւղի ընկերութիւն) բացէ ի բաց դիրք բռնեց Անգլիացիներուն եւ Ֆրանսացիներուն դէմ՝ ապահովելու համար Սէուտական Արաբիայէն մինչեւ Միջերկրական երկարող նաւթուղիին հաստատումը :

Այդ միջոցին աներեւակայելի դաւադիր – գործակցութիւն մը հաստատուեցաւ իրարու հակամարտ երեք ուժերու միջեւ — համայնավար կազմակերպութեան, ազգայնական ու բռնատէր արաբական միապետութիւններուն եւ քարիւղի ամերիկեան մեծ ընկերութիւններուն միջեւ :

Այս գործակցութիւնը աներեւակայելի կը թուէր, որովհետեւ բաղկացուցիչ ուժերէն իւրաքանչիւրը միւսներէն բոլորովին հակառակ գաղափարաբանութեան մը կը հետեւէր. համայնավարները կ'աչխատէին աչխարհի տիրապետութիւնը ձեռք ձգելու համար. Արաբները մղուած էին հակա–արեւմտեան կրօնական զգացում – ներէ. իսկ քարիւղի ընկերութիւնները կը պայքարէին անգլւֆրանսական գաղթականութիւններուն դէմ՝ յանուն ժողովրդավարութեան :

Այսքան աներեւակայելի գործակցութիւն մը ոտքի պահելու համար հասարակաց հակառակորդ մը պէտք էր. եւ այս հակառակորդը՝ Եւրոպան կը հանդիսանար : Համայնավարներն ու Արաբները այս պարագան հաստատեցին Գահիրէի մէջ, երբ յայտարարեցին թէ Եւրոպական միացեալ չուկան գաղթատիրութենէ ազատագրուիլ ուզող ժողովուրդներուն փորձերը խեղդելու կը ծառայէ : Իսկ ինչ կը վերաբերի քարիւղի ընկերութիւններուն, տարուած էին ամերիկեան անջատողական աւանդութենէն եւ չատ հաւանաբար անոնց ղեկավարները կը խորհէին թէ Եւրոպացիներուն չահերը որեւէ կապ չունին իրենց հետ :

Անդամ մը որ Եւրոպացիները Միջին Արեւելքի մէջ երեսէ ինկան 1956ին, համայնավար կազմակերպութիւնը այնպիսի ուղղութիւն մը տուաւ հոգեբանականպատերազմին, որ զէպքերու ստացած ընթացքին մէջ բոլորովին մոռցուեցաւ Ամերիկայի օժանդակութիւնը : Ամբողջ ճիգը թափեց արեւելեան ժողովուրդները իրենց ղեկավարներէն բաժնելու եւ այս վերջիններս Ամերիկացիներուն ծախուած դաւաճաններ ներկայացնելու համար :

(14 Շար.)

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԼԻՈՆԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ

—o—

Ընթերցողը ծանօթ է արդէն Լիոնի Հայոց եկեղեցւոյ յանձնաժողովի անձնուէր անդամներուն կատարած աշխատանքնե–րուն :

Մամուլի միջոցով հասարակութիւնը տեղեակ պահեցինք բոլոր նուիրատուներուն սրտաբուխ արտայայտութիւններուն : Կառուցուած է եկեղեցւոյ չէնքին յարակից մշակոյթի կեդրոնը, բայց տաճարի շինութեան լրացումը կը կարօտի մեծ զոհողութիւններու :

Վստահ ենք որ հանրութիւնը չատ պիտի ըլլայ երբ ներկայացնենք չորք մը անակնկալ եւ ուրախարիթ նորութիւն–ներ :

Հայրապետական պատուիրակ Գերա–չնորհ Սերովբէ Եպիսկոպոս Մանուկեանի եկեղեցիին շինութեան սկիզբէն ի վեր ցոյց տուած եռանդագին եւ խանդավառ գործունէութիւնը անուրանալի է, եւ մա–նաւանդ Զուիցերիոյ մեր հայրենակից–ներուն մէկուն մօտ կատարած դիմումը եղած է չատ արդիւնաւոր, Սրբազան հօր թելադրութիւններուն չնորհիւ մեր հայ–րենակիցը հետաքրքրուած է հայ կեան–քով եւ պատրաստակամութիւն յայտնած է հայ բարեսիրտ ձեռնարկի մը իրա–գործման համար իր նիւթական օժանդա–կութիւնը բերելու :

Լիոնի եկեղեցասիրաց յանձնաժողովի նախագահ Պ. Կարպիս Ճընկըլտրեան, Սրբազան հօր ընկերացած, կը ներկայա–նան Զուիցերիոյ Պերն քաղաքի մէջ ապ–րող Տիկին Վարդուհի Ժօլի Այվազեանի եւ կ'արժանանան ջերմ ընդունելութեան :

Տիկինը բնիկ կեսարացի 46 տարիէ ի վեր կ'ապրի Զուիցերիոյ մէջ, պահած է իր ծննդավայրի աւանդութիւնները մը–նացած է ճշմարիտ Հայ մը, այդ հան–դիպումը իրեն համար երջանկութեան օր մը եղած է եւ մանաւանդ ազգային եւ ե–կեղեցասիրական նուիրական պարտակա–նութիւն մը կատարելու առիթը կը տըր–ուէր իրեն :

Իր կեանքի հաւատարիմ ընկերը Պ. Ռո–պէր Ժօլի վարած է հիւպատոսի կարեւոր եւ պատասխանատու պաշտօններ մերձա–ւոր Արեւելքի եւ Եւրոպայի Ֆրանսական հաստատութիւններու մէջ. Հայաստանի քաղաքական եւ Մշակոյթի պատմութիւնը ուսումնասիրած է եւ հպարտ է իր հայա–սիրական զգացումներով, իր ծանօթ անձ–նաւորութիւնները հիացած են եւ երբեմն փորձուած են հարցնելու թէ, ո՞րն է ա–ւելի հայ. տիկինը թէ ամուսինը ...:

Սրբազան Հայրը հաճելի անակնկալի մը առջեւ գտնուած է, երբ Տիկին Ժօլի Այվազեան, իր մօրեղբօր Տէր Ցակոբ քահանայի յիշատակը յարգելու համար նուիրած է 2·200·000 ֆրանք. անկեղծու–թեան եւ հայրենասիրութեան այս անչա–հախնդիր վերաբերումը, իսկապէս աս–ժանի է ջերմագին դնահատութեան :

Հրապարակաւ կը յայտնենք մեր ե–րախտագիտական զգացումները եւ շնոր–հակալութիւնը միւս երեք նուիրատու–ներուն որոնց ազգասիրական զգացում–ները պիտի մնան անմոռանալի մեղի հա–մար :

Մոնթէ – Քարլոյի մէջ ապրող մեր յարգելի հայրենակից Պ. Ճիլէրճեանի մէկ մխիթարեան նուէրը, մասնաւոր յիշատակու–թեան արժանի է. սրտով եւ հոգիով ազ–նիւ մեր հայրենակցին այս ինքնաբուխ արտայայտութիւնը, մեծապէս նպաստած է Լիոնեան գործի չարունակութեան, մանաւանդ աւելի յատկանշական է այս պարագան, երբ ինքնաբերաբար, անձամբ եկած եւ յանձնած է այս կարեւոր դու–մարը սրբազան հօր, ուրիշ առիթներու ալ ցոյց տուած է նոյն առատաձեռնու–թիւնը :

Նիւ Եորքի Կիւլլապի Կիւլպէնկեանի հիմնարկութիւնը սրբազան հօր միջոցով 493·000 ֆրանքի յատկացումով նպաս–տած է գործին յաջողութեան :

Հեռաւոր եւ դանազան վայրերէ ուղար–կուած այս նուիրատուութիւնները կը փաստեն որ համագործակցութեան ոգին իրարու չաղկապած է աշխարհի չորս կողմերը ցրուած հայութիւնը :

Կիւլլապի Կիւլպէնկեանի հիմնարկու–թեան այս ժէսթը, Ատլանտեանի միւս ափին վրայ ապրող հայ համայնքին հա–մար պէտք է մղիչ ուժ մը դառնայ որ–պէս զի անոնք եւս հետեւին այս նախան–ձելի օրինակին :

Վերջացնելէ առաջ յիշենք նաեւ Լիո–նաբնակ մեր հայրենակիցը Պ. Արթիւր Յովհաննէսեանի նոր նուէրը, արդարեւ Պ. Յովհաննէսեան, Լիոնի եկեղեցւոյ շի–նութեան սկիզբէն ի վեր իր դիտակցու–թեան տուրքը տուած է, այս անգամ ալ իր զաւկի ծննդեան կարեւոր առիթով հարիւր հազար ֆրանք. մեծ հաւատք ու–նինք որ այս կարդի սրտաբուխ նուիրա–տուութիւններով պիտի քաջալերուի յանձնաժողովս եւ պիտի կրկնապատ–կէ իր ճիգերը լրացնելու համար ժամա–նակին հայկական եկեղեցին, որ պիտի դառնայ ազգային չարժումներու հայ մշակոյթի տարածման կարեւոր եւ ան–հրաժեշտ կեդրոն մը :

ԴԻՒԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ
ԿԻԼԻԿԵԱՆ ԱՂԷՏԻ 50ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

—o—

12·5000 Լ· ՈՍԿԻ
ՆՈՐ ԱՏԱՆԱՅԻ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ

★

Ապրիլ 5ին Նոր Առանայի (Պէյրութ) Ս. Աստուածածին եկեղեցիին մէջ ոգե–կոչուեցաւ Կիլիկեան ազէտին 50րդ տա–րեդարձը :

Օրուան պատարագիչն էր Արտակ Ե – պիսկ. Մանուկեան : Վեհափառ Հայրա–պետ խօսեցաւ հոգեշունչ քարոզ մը, ո–գեկոչելով Կիլիկեան ազէտի զոհերուն յի–շատակը :

Վարժարանի բակին մէջ տեղի ունեցաւ մատաղօրհնութիւն, որմէ ետք, տրուե–ցաւ ճաշ մը, ի պատիւ Վեհափառին եւ հիւրերուն :

Ճաշին ընթացքին, նախաձեռնութեամբ Սրբազան հօր եւ Պ. Ճորճ Մարտիկեանի, տեղի ունեցաւ հանգանակութիւն՝ վար–ժարանի բակը ընդարձակելու համար : Ք'անի մը վայրկեանէն զոյացաւ մօտ 13 հազար Լ· ոսկի : Պ. Ճորճ Մարտիկեան մասնակցեցաւ երկու հազար Լ· ոսկիով, Պ. Մխաք Ազիրեան, Պօղոս Նահարեան, Հաճի Գէորգ Կարմիրեան, Գուլումճեան եղբայրք եւ Ազգային Առաջնորդարանը տուին հազարական Լ· ոսկի :

×

ՍՈՒՏԱՆԻ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

★

Սուտանի հայ գաղութը սկսած է կազ–մուիլ վերջին յիսնամեակին : 1902էն ի վեր Հայեր սկսած են Գաղթել Ափրիկէի կեդրոնը գտնուղ այդ երկիրը, ուր հետ–զհետէ բազմանալով տուն – տեղ դարձած են, հիմնելով դպրոց եւ եկեղեցի :

Այսօր տուտանահայ գաղութը իր մէջ կը հաչուէ մօտաւորապէս ութ հարիւր հոգի, չորք երկու հարիւր ընտանիք : Ընդհանուր այս թիւէն 635 հոգի կը բը–նակին մայրաքաղաք Խարթումի եւ Օմ – տուրման քաղաքին մէջ, իսկ մնացեալ մասը կը բնակի վիւղերու մէջ :

Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին եւ Խարթումի Ազգ· վարժարանին չէնքերը միացած են առանձին բաժանումներով եւ յարմարութիւններով. հողը ու չէնքը ազ–գային կալուածներ են : Հողը, մօտաւո–րապէս վեց հազար քառ· մեթր, հայ գա–ղութին նուիրուած է Սուտանի կառավա–րութեան կողմէ : Եկեղեցիին եւ դպրոցին չէնքերը սկսած են չինուիլ 1953ին եւ լը–րացած են 1956ի վերջաւորութեան :

Եկեղեցւոյ եւ դպրոցի զոյգ չէնքերը կառուցուած են գաղութի ազգայիններու աջակցութեամբ եւ Սեֆերեան ընտանիքի բարերարութեամբ :

Եկեղեցին չինուած է հայկական ոճով· ունի ամէն յարմարութիւն :

Դպրոցի չէնքը ունի սրահ մը, տեսչա–րան մը եւ չորս դասասրահներ : Կրթա–կան ծրագիրը բաժնուած է մանկապար–տէզի եւ նախակրթարանի բաժիններու : Մանկապարտէզին մէջ կան երեք դասա–րաններ՝ տասնմէկ աշակերտներով, իսկ նախակրթարանին մէջ՝ հինգ դասարան – ներ երեսուներեք աշակերտներով : Ու–սուցչական կազմը բաղկացած է չորս հո–գիէ :

Եկեղեցւոյ եւ դպրոցի համար անչարժ եւ եկամտաբեր կալուածներ չկան· հան – դանակութիւններով կը հաւասարակշռուի անոնց պիւտճէն :

Կայ նաեւ հայկական ակումբ մը՝ 65 անդամներով :

Կը գործեն մէկէ աւելի միութիւններ, ինչպէս՝ Հայ Երիտասարդաց Միութիւ–նը, Հայ Բարեսէր Տիկնանց Միութիւն, Դպրոցի Հոգաբարձութիւն, Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւն եւն. :

Սուտանի կառավարութիւնը 16·000 քառ· մեթր տարածութեամբ ընդարձակ դաշտ մը նուիրած է Հայ Երիտասարդաց Միութեան : Մտադրուած է այդ հողին վրայ կառուցանել մարզադաշտ մը եւ չէնք մը :

ԹՐՔԱՀՊԱՏԱԿՆԵՐԸ ԵՐԿՐԷՆ ԴՈՒՐՍ ԵԼԼԵԼՈՒ ԻՐԱՒՈՒՆՔ ՉՈՒՆԻՆ

★

Արտասահման դրամ չհանելու համար՝ Թուրքիա որոշած է իր հպատակներուն չարտօնել, որ արտասահման մեկնին : Այսուհանդերձ, երկրէն դուրս ելլելու արտօնութիւն պիտի տրուի միայն անոնց՝ որոնք օտար երկիրներու մէջ ազգական ունին :

Անցեալ տարի 23·487 հոգի անցագիր ստանալով արտասահման մեկնած են : Ա–նոնց մօտ 15·000ը տրւիզ չեն առած, նկատելով որ գացած են Իսրայէլ կամ Ցունաստան, իրենց ազգականներուն մօտ : Թրքական իշխանութեանց ուշադրութիւ–նը գրաւած է, որ արտասահմանի ազգա–կաններէ նամակ բերելով բազմաթիւ Թրքահպատակներ իրենց անցագրին մէջ ճչդուած երկրէն տարբեր տեղեր ալ կ'եր–թան եւ Թուրքիա կը վերադառնան... մեծաքանակ ապրանքներով :

Կ'ենթադրուի թէ արտասահման գա–ցողները որեէ ձեւով դրամ դուրս կը հանեն : Այս պատճառով, ճամբորդութենէ վերադարձողներու իրեղէնները խիստ հակակշռի պիտի ենթարկուին :

Մարդուն մէկը գետր իյնած է, ան – ցորդ մը կը տեսնէ գայն եւ փոխանակ ազատելու կը հարցնէ .

— Շուտ ըսէ, ո՛ւր կը քնակէիր :

Հասցէն հասկնալէ վերջ, խեղճ մարդը կը ձգէ իր ճամկատագրին եւ ուրախ զուարթ կը վազէ վերոյիշեալ հասցէին : Բայց մեծ կ'ըլլայ զարմանքը, երբ կը տեսնէ թէ տունը արդէն վարձուած է :

— Շատ ուշ հասար քարեկամս, կ'ըսէ տանտիրուհին, խեղճ վարձակալս գետր նետողը արդէն եկաւ եւ վարձեց յարկաբաժինը :

×

Ա.—Պարոն, ձեր հովանոցին վրայ ծակ մը կայ :

Բ.— Դիտմամբ ձգած եմ գայն որպէս զի գիտնամ թէ ե՛րբ կը դադրի անձրեւը ...:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (385)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

ԼԲ.

«ՀԱՄՐԸ»

Հաղը դարձեալ սկսեց : Ալանը ուչա–դրութեամբ լսում էր : Իմ ուշադրութիւնը նոյնպէս գրաւեց նրա բողոքը, որի մէջ այնքան մաղձ եւ դառնութիւն կար, որ–քան մեծ յօժարութիւն՝ նուիրուած լինե–լու եկեղեցու սպասաւորութեանը : Նա չարունակեց .

— Դատապարտելին այն չէ, որ ձեռ–նադրող եպիսկոպոսը մեղանից պահան–ջում է այն, ինչ որ կը պահանջէր մի անպրագէտ տիրացուից, — դատապար–տելին այն է, որ ժողովուրդն էլ հէնց այդ է պահանջում : Նրա համար պէտք է դի–տենալ ամբողջ Այսմաւուրքը, ամբողջ Հարանց վարքը... Նրա համար պէտք է դիտենալ, թէ ինչպէս տէր Յուսկան որ–դին տեսաւ իր առջեւ արեան ծովը, թէ որտեղ Յովնան մարգարէն դուրս եկաւ ձկան փորից, կամ ինչպէս զոհց Բաղամի էշը... Այդ բոլորը պէտք է դիտենալ, բայց մենք այդ բաները չենք սովորել ...

Նրա սեղանի վրայ դրած էր մի բաժակ կաթ, նա վեր առաց եւ կոկորդը զովա–ցրեց : Ալանը դիմեց նրան բժշկի հար–ցով .

— Այժմ ի՞նչպէս էք զգում ձեզ :

— Այժմ այնքան վատ չեմ ... այտուե–ցի օդը բաւական կազդուրեց ինձ ... ա–սաց նա, կաթի բաժակը ցած դնելով : — Բայց ձեզ, իրրեւ բժշկի, պէտք է աւելի հասկանալի լինի, որ ես կարօտ եմ անուն–դի , եւ լաւ անունդի, որից զրկուած եմ այստեղ ...

Պէտք է պաս պահել, պէտք է ենթար–կուել վանական բոլոր կանոններին , — իսկ դրանք սաստկացնում են իմ հիւան–դութիւնը ...

— Ձէ՞ք մտածում թողնել վանքը : Ես ձեզ խորհուրդ կը տայի թողնել :

— Ոչ, միանգամ որ սկսել եմ, պէտք է վերջացնեմ ...

— Թոյլ տուեցէք քննել ձեր կուրծքը :

— Ի՞նչ քննել, ես զիտեմ այնտեղ ի՛նչ է կատարւում ...

Հաղը, որ աւելի սաստկութեամբ սկս–ուեց այժմ, սուզուեց, թէ ինչ էր կա–տարւում այնտեղ ...

Ալանը աշխատում էր չխօսեցնել նը–րան, որովհետեւ նկատում էր, թէ որ–քան տանջւում էր նա խօսելու ժամանակ : Բայց նա ցանկանում էր խօսել եւ միչտ խօսել, կարծես, երկար ժամանակ չէր խօսացել :

— Մի քանի անգամ զիւղերը գնացի ,— ասաց նա, — փորձելի խօսել զիւղացինե–րի հետ : Ես, որ մեր ժողովների մէջ , ամբողջ ժամերով կանգնած, կը խօսէի , եւ իմ խօսելու նիւթը երբեք չէր սպառ–ուի, — հաւատացէք, որ զիւղացիների մօտ նիւթ չէի գտնում խօսելու : Նրանց լեզուն չգիտէի, նրանց հասկացողութեան համեմատ բառեր, դարձուածքներ պակա–սում էին ինձ : Շատ անգամ մի առակ , մի առած, մի նահատակի պատմութիւն, չատ բան է սովորեցնում զիւղացուն, քան թէ մեր ամբողջ փիլիսոփայութիւնները : Դրա համար է, որ ինձ բոլորովին ան–պատրաստ եմ համարում այն կոչմանը , որ մատղիր են ընդունել : Պէտք է նորից ամէն բան սովորել ... Երբեմն այնպիսի հարցեր են առաջարկում, որ չես կարո–դանում պատասխանել, — այդքանը բա–ւական է, որ քեզ տգէտ տեղ դնէին ...

— Դուք այդ հոգսը ուրիշներին թողե–ցէք ... ասաց Ալանը , — դուք զբաղ–ուեցէք գրական վաստակներով ...

— Եթէ թոյլ տային ... Այդ վանքի վանահայրը հանգստութիւն չէ տալիս ինձ ...

— Նրան կը փոխեն ... չուտով կը փո–խեն ...

— Դա մի բարութիւն կը լինէր ինձ համար :

— Նրա տեղը «մերոնցից» մէկին կը դնեն ...

— Աւելի լաւ... ասաց նա, եւ նրա դէմքը ուրախութիւնից փայլեց :

— Դուք մի բան գրո՞ւմ էք այժմ :

— Ոչինչ չեմ գրում : Երբեմն միայն անկապ նկատողութիւններ եմ անում : Եթէ չուտ չեմ մեռնի, գուցէ ժամանակով այդ նկատողութիւնների հաւաքածուից մի բան կը դուրս գայ ... Բայց ինձ պա–կասում են գրքեր, գրքերի սաստիկ կա–րօտութիւն եմ զգում այստեղ ...

— Շուտով դուք կ'ունենաք մի լաւ ծա–նօթ, — մխիթարեց նրան Ալանը .— գրքերի կողմից նա կ'օգնէ ձեզ· նրան հր–նարաւոր է ամէն տեսակ գրքեր բերել տալ ձեզ համար :

— Ո՞վ է դա :

— Վենետիկի Մխիթարեանների աչա–կերտներից մէկը : Շատ պատուական եւ –րիտասարդ է :

— Այո, յիշեցի ... նրա մասին ինձ գրել էին ... Նա եկա՞ւ :

— Եկաւ : Այժմ Մուշի մէջ է գտնւում : Նա ուշադրութիւն գարձրեց իմ վրայ :

— Ո՞վ է այդ պատանին :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Փետրուար 18ի տօնակատարութեան առթիւ Վալանսի ընկերներէն հանգանակուած :—

Յակոբ Կօշկակարեան 5500 Ֆրանք, Մարտիրոս Պօյաճեան հազար, Ազատ Պալեան հազար, Գրիգոր Գուշեան 1500, Պետրոս Խաչերեան, Յարութիւն Մաղաքեան, Գէորգ Քիրէճեան, Սուրէն Խաչատուրեան, Եղբարք Զօխախլեան, Աբրահամ Շահինեան, Մանուկ Տէրէպաշեան հազարական, Օհան Թէպոյեան 500, Օտէթ Քէչէճեան, Սմբատ Հայրապետեան, Գէորգ Մեսրոպեան հազարական, Տիկին Գասեան 500, Ոմն, Տիրատուր Սիմոնեան հազարական, Ղազար Գալուստեան երկու հազար, Միսաք Միրզէ հազար Ֆրանք, գումար 25·000 Ֆրանք :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջաններու բոլոր ընկերները այս Շաբաթ ժամը 20·30ին, Մշակոյթի Տան մեծ սրահին մէջ: 17 Բիւ Պլէօ (մէթրօ Քատէ) : :

ՕՐԱԿԱՐԳ.— Շրջ. ժողովի օրակարգի հարցերու քննութիւն :

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը, այս Կիրակի առաւօտ ժամը 8·30ին Ահարոնեան ակումբը: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ դպրոցի սրահին մէջ, ժամը 21ին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէն ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերն ու ենթակոմիտէները :

11 Ապրիլ, Շաբաթ օր, ժամը 21ին՝ Վարանդեան, Ակնունի :

12 Ապրիլ, Կիրակի՝ Քրիստափոր, ժամը 15ին, Արամ, առաւօտ ժամը 10ին :

Կարեւոր այս հաւաքոյթներուն ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէն:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ուս. Ռուբէն խումբի ընդհ. ժողովը այս Կիրակի ժամը 3ին, 17 Բիւ Պլէօ :

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Կրընոպլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս Կիրակի ժամը 15ին, դպրոցի սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի վարչական նիստը այս Շաբաթ կէսօրէ յետոյ ժամը 4ին, Քաֆէ Բէժան : Ներկայ կ'ըլլայ Տիկին Տիրուհի Սէրէնկիւլեան: Կարեւոր օրակարգ :

ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Հ. Բ. Ը. Մ.Ի

ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ 53ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Հ. Բ. Ը. Մ.ի :

Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ :

Երկուշաբթի, Ապրիլ 13, երեկոյեան ժամը 8·30ին, Սինեմա Փաքսի մէջ, 129 Բիւ Պուալօ :

Առաջին մասը զեղարուեստական խնամուած բաժին, Լիոնի Հայ Մշակութային Միութեանց քառասուն հոգինոց երկսեռ երգչախումբի, սիրայօժար մասնակցութեամբը, ղեկավարութեամբ Ա. ՍԻՐԱՆՈՍԵԱՆի :

Տեղական մասնաճիւղի ուղերձը եւ երկամեայ գործունէութեան զեկոյցը :

Փարիզի Կեդր. Յանձնաժողովի խօսքը, կարեւոր յայտնութիւններ տրուած որոշումներու մասին:

Ներկայ կ'ըլլան՝ Տոքթ. Ա. Պէօյիւքեան եւ Գր. Պահրի :

Երկրորդ մասին մէջ պիտի ցուցադրուի լինոհայութիւնը հետաքրքրող Ֆիլմ մը, այս Ֆիլմը պատրաստուած է 21 Մայիս 1949ին Վիլէօրպանի Պետ. Թատերասրահին մէջ մասնաճիւղիս կողմէ սարքուած պարահանդէսին: Առաջին անգամն է որ պիտի ցուցադրուի :

Կը ներկայացուի նաեւ «Պատուոյ համար »ը :

Imprimerie Spéciale
du Journal " Haratch "

ՅՕ ԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆ

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ

ԿԻՐԱԿԻ 12 ԱՊՐԻԼ ԺԱՄԸ 15,30ԷՆ 18,30

Grand Amphithéâtre de la Sorbonne, 47 Rue des Ecoles

SOUS LE HAUT PATRONAGE DE

M. MAURICE HERZOG

Haut Commissaire à la Jeunesse et aux Sports

SOUS LA PRÉSIDENCE DE MESSIEURS

ETIENNE BECART

Inspecteur Général des Colonies de Vacances

ET

HOVIG EGHIAZARIAN

Avocat à la Cour d'Appel de Paris

Ի ներկայութեան՝ Կրթական եւ Մարզական նախարարութեանց ներկայացուցիչներուն եւ Նահանգապետարանի պաշտօնատարներու, օտար եւ հայ ականաւոր հիւրերու

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ.— ՄԵՆԵՐԳ ՕՐ. ԺՕԶԷ ՎԷՄԵԱՆ (Քոնսէրվաթուարի Ա. մրցանակ)

ԴԱՇՆԱԿ ՍԵԴՐԱԿ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ ՄԵՆԵՐԳՈՂՆԵՐ Պ. Ա. ՍԵՐՈԲԵԱՆ ԵՒ Պ. Մ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

խօսնակ եւ անակնկալներ ՏԻԿ. ՊԵՏԵՐԵԱՆ : Արտասանութիւն՝ ՏԻԿԻՆ ԿԻՒՄԻՒՇԵԱՆ :

ՍԻՓԱՆ-ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹԵԱՄԲ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

Տոմսերու համար դիմել գրատուններ՝ Հ. Սամուէլ, Մ. Պարսամեան, Հ. Բալութեան եւ «Յառաջ»ի խմբագրատունը, ինչպէս նաեւ մասնաճիւղերուն :

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շաւիլի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի ժամը 16-էն 23, Շաւիլի դպրոցի սրահին մէջ: Գեղարուեստական բաժին եւ հայկական Սալեր: Ճոխ եւ աժան պիւֆէ :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿԸ

Կապոյտ Խաչի երեսնամեակին առթիւ եղած են հետեւեալ նուէրները :—

Տիկին Մինասեան հազար Ֆրանք, Պ. Գ. Մերճանօֆ հազար, Պ. Վ. Մելիքեան հազար Ֆրանք :

Comité du Prix Brémond

ԵՒ «ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆԸ »

Կազմակերպած են դասախօսութիւն մը : Այս Չորեքշաբթի (Ապրիլ 15) ժամը 21ին, Սալ Տըպիւսի (Փլէյէլ) 252 Ֆոպուր Սէն թ'օնօռէ :

Կը դասախօսէ :—

ԱՌԼԵԹ ՏԸ ՓԻԹՐԷ

"Sur les pas des Trouvères Arméniens"

Կը մասնակցի՝

Georges Chamarat

(Sociétaire de la Comédie Française)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս Կիրակի Ապրիլ 12ին Լիոնի Հայոց եկեղեցին 295 Բիւ Պուալօ, Այրի Տիկին Երանդիկ Նիկողոսեանի եւ իր զաւակներուն փափաքին համաձայն հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի մատուցուի իրենց ամուսնոյն եւ հօր հանգուցեալ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆի

մահուան տարելիցին առթիւ :

Հանգուցեալին յիշատակը յարգողները կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալ նոյն օրը :

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ

Կիրակի, Ապրիլ 12, երեկոյեան ժամ 5ին :

BASILIQUE DU SACRÉ-CŒUR

Մոնմարթրի եկեղեցիին մէջ, Հայրապետական քառաձայն պատարագ պիտի մատուցանէ՝

ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ Կ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ

Երգեցողութիւնը կը կատարէ Առնուվիլի երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Վահրամ Տէվէճեանի :

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆ. ԵԿԵՂԵՑԻ

8 bis, Rue des Ternes

Մէթրօ Փորթ Մայեօ կամ Շամփէրէ

Այս Կիրակի առաւօտ ժամը 10·45ին : Կը խօսի վերապատուելի ՍԻՍԼԵԱՆ : Նիւթ՝ «Մէկ հատիկ որդիդ ա'ռ» :

ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ՄԿՐՏՉ. ԵԿԵՂԵՑԻ

20, RUE JEMMAPES

Պաշտամունք այս Կիրակի, Ապրիլ 12-ին, ժամը 10·45ին :

Կը խօսի՝ Վեր. Յ. ՀԵԼՎԱՃԵԱՆ :

Նիւթ՝ Ս. Գրոց Շաբաթը :

ՀԱՄԲԱՒԱՒՈՐ ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆ ԱԾԵԼԻՆԵՐ

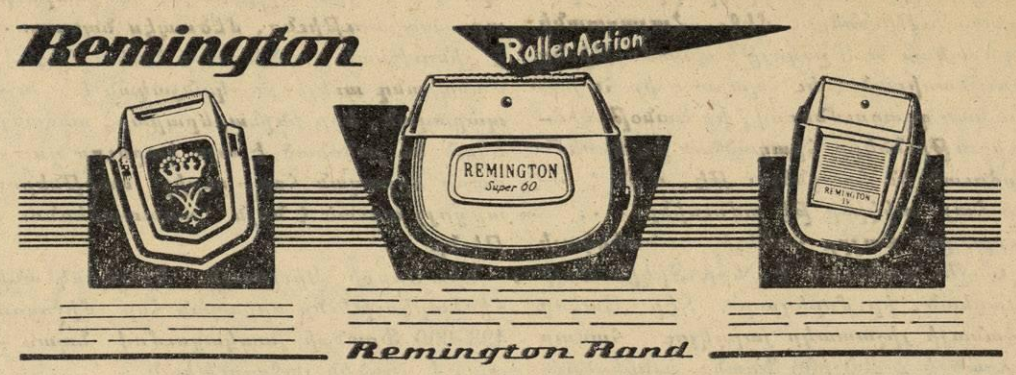

REMINGTON "Princess"	REMINGTON "Super 60"	REMINGTON IV
— Մասնաւորաբար — ԿԻՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ պատրաստուած մօտէլը	— Ամէնէն — ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾՈՒԱԾԸ Super-confort du rasage électrique	Բոլոր պիւտճէներուն մատչելի ՄՕՏԷԼ մը ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ՅԱՋՈՂՈՒԹԵԱՄԲ

Services Commerciaux Rasoirs Electriques

12 Rue Edouard VII Paris-9e

PRIX DE CHOC

TENTES

CABANON 59

Nouveaux coloris - Garantie totale

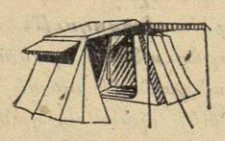

TARIFS PRINTEMPS valable jusqu'au 30 avril

2 PLACES 45.200
Valeur 53.900

2/3 PLACES cadet 49.900
Valeur 61.500

3/4 PLACES junior 59.900
Valeur 73.900

4/5 PLACES Stand. 68.500
Valeur 82.500

Réserv. av. 10.000 frf Livr. av. gré
Expédition dans toute la France
Prix exceptionnel grâce à notre « Circuit Court » directement de la fabrique aux consommateurs.
Vente exclusive :

SAXE - SPORT

18, Ave. Maréchal-de-Saxe. LYON

Հիմնադիր-Տնօրէն ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

ՃԱՇԱՐԱՆ ԵԱՐ

Ֆրանսական - հայկական եւ կովկասեան ընտիր կերակուրներ

4, RUE ROBERT-ETIENNE
(Rue Marbeuf) PARIS - 8e

TÉL. : BAL. 31 21

ՇԱՆ ԶԷԼԻԶԷԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ

Métro : F. D. Roosevelt

Հաճելի մթնոլորտ

Առաջնակարգ կովկասեան խորոված - ներ, «շաշլիք», «քարսքի»

Bar Américain

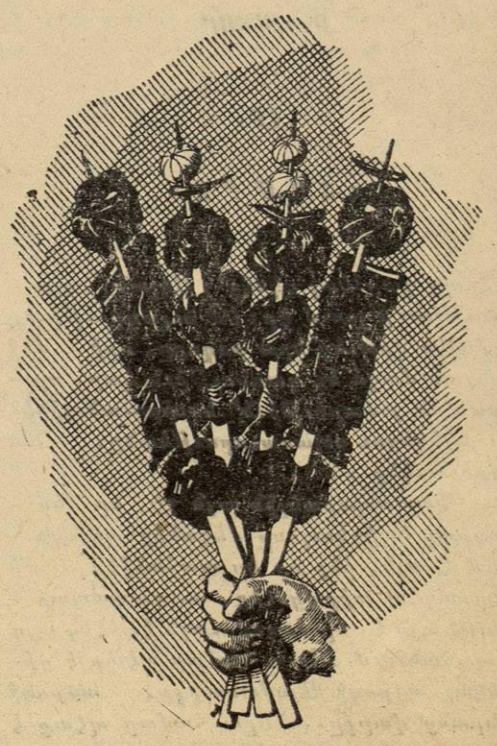

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 փր. վեց. 2200

Արտասահման՝ տարեկան 5000 փրանք: Հատը 20 փր.

ԿԻՐԱԿԻ 12 ԱՊՐԻԼ

DIMANCHE 12 AVRIL 1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8368 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4269

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԻՆՉՊԷՍ ՓՐԿԵԼ ՍԵՐՈՒՆԴԸ

Նոր սերունդի փրկութեան հարցը ամէն օր եւ ամէն ժամ պէտք է զբաղեցնէ սփիւռքի մեր ազգային ու մշակութային կազմակերպութիւնները՝ քանի կ՝ապրինք օտարութեան մէջ:

Աշխարհագրութիւնը կարեւոր դեր մը կը խաղայ այս խիստ կենսական հարցի լուծումին համար:

Ինչ որ համեմատաբար դիւրին է Արեւելքի իսլամական երկիրներուն մէջ ապրող մեր հայրենակիցներուն համար՝ դժուար, զրեթէ անյաղթահարելի կը դառնայ՝ քանի յառաջանանք դէպի արեւմուտք — Եւրոպա եւ Ամերիկա:

Նիւթական մեծ զոհողութիւններ անհրաժեշտ են՝ հայկական դպրոցներու ցանցով մը պատելու համար արտասահմանի հայաշատ քաղաքները:

Մանկան դաստիարակութիւնը կը սկսի նախ տունէն, յետոյ մանկապարտէզէն, անկէ անցնելու համար նախակրթարան:

Ուրեմն ամէնէն առաջին պատասխանատուներն են ծնողները, որոնց վրայ պարտականութիւն կը ծանրանայ տան մէջ հայերէն խօսիլ իրենց զաւակներուն հետ:

Զուր է մտահոգութիւնը բոլոր անոնց, որոնք կը կարծեն թէ տան մէջ հայերէն խօսելով՝ փոքրիկները չեն կրնար լաւ Ֆրանսերէն սորվիլ: Սխա՛լ կարծիք: Մանուկները դպրոց երթալու տարիքը չթեւակոխած՝ փողոցին մէջ կամ ձայնասփիւռին առջեւ կը սորվին արդէն տեղական լեզուն:

Մեր ծննդավայրի նախակրթարաններուն մէջ փոքրիկները առնուազն երկու լեզու կը սորվէին միաժամանակ. իսկ բարձրագոյն կարգերուն մէջ՝ երեք լեզու:

Տունէն վերջ կարեւոր է մանկապարտէզը:

Կրնա՞նք մանկապարտէզներ բանալ հայաշատ կեդրոններու մէջ:

Տեղական օրէնքները թոյլ կուտան օտարականներուն դպրոցներ հիմնել — նոյնիսկ մանկապարտէզի բաժինով — պայմանաւ որ անոնք գործադրեն Ֆրանսայի կրթական ծրագիրը:

Ռուս զաղթականները զանազան թաղամասերու մէջ բացած են դպրոցներ, ուր կ՝ուսուցանեն իրենց մայրենի լեզուն, ռուս գրականութիւնն ու պատմութիւնը՝ զուգահեռաբար Ֆրանսական ծրագրին:

Ինչո՞ւ համար Հայերս օրինակ չառնենք մեզի բախտակից այդ ժողովուրդէն:

Ֆրանսահայ զաղութը 35 տարիէ ի վեր հսկայաքայլ յառաջդիմած է: Այլեւս չկան տեղական լեզուին, միջավայրին ու պայմաններուն անծանօթ Հայեր: Նախկին զաղթականներն ու անոնց զաւակները ո՛չ միայն առհասարակ ինքնաբաւ են դարձած, այլ շատեր փայլուն դիրքերու տիրացած են:

Անոնք այսօր ի վիճակի են ո՛չ թէ մէկ, այլ բազմաթիւ դպրոցներ հիմնելու եւ մատակարարելու: Քանի՛ քանիներ միլիոններ կը ծախսեն տուն կամ յարկաբաժին գնելու եւ բարեկեցիկ կեանք վայելելու համար:

Դժբախտաբար սակայն անոնցմէ շատեր արդէն իսկ մոռցած են իրենց ծագումն ու կրած տառապանքները եւ «վերէն» կը նային ազգին ցաւերուն վրայ:

Եթէ չըլլային Վենետիկի Մխիթարեան հայրերը, այսօր Սեւրի Սամուէլ — Մուրատեանն վարժարանն ալ չէինք ունենար:

Առանց բուռ մը հայրենասէր ու հաւատաւոր կիներու նախաձեռնութեան, Ռէնսիի Դպրոցասիրացն ալ գոյութիւն չէր ունենար:

Ժամանակ է, որ արթննանք եւ ձեռք ձեռքի տուած միջոցներ խորհինք սերունդի փրկութեան համար:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐՈՒ ԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԶՕՐԱՆԱՅ ԻՐԱՔԻ ՄԷՋ

—o—

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄՏԱՀՈԳԻՉ Է ՄԻՇՏ

Նասրի եւ Քասըմի պայքարը, որ երկու ամիսէ ի վեր կը շարունակուի, սկսած է աւելի քան մտահոգիչ դառնալ: Միջին Արեւելքի մասնագէտներու կարծիքով, երկու զեկավարներն ալ ծայրայեղութեանց կրնան երթալ: Հարցը հոն է սակայն, որ [illegible]ղնապը Գահիրէի եւ Պաղտատի մէջ չէ միայն. եթէ դէպքերը այս ձեւով շարունակուին՝ Միջին Արեւելքը նոր Քորէայի մը կը վերածուի:

Մինչ այս մինչ այն, կռիւները կը շարունակուին Իրաքի մէջ: Անստոյգ կացութիւն՝ երկրին մէկ ծայրէն միւսը:

Կ՝ըսուի թէ Քասըմ կ՝աշխատի երկիրը հանդարտեցնել եւ առաջքն առնել համայնավարներու տիրապետութեան, բայց լուրջ դժուարութեանց կը բախի: Քասըմի յենարանները տկար են: Բանակը, իր ամբողջ կազմով, Վարչապետին հետ չէ եւ իրականութիւն է այլեւս որ Շաւաֆի շարժումը բազմաթիւ սպաներու համակրանքը շահած էր:

Միւս կողմէ, Նասր — Քասըմ խզումը խանդավառութեամբ չդիմաւորուեցաւ Իրաքի միջին դասակարգին կողմէ, որ միաժամանակ կը սարսափի համայնավարներու ներթափանցումէն: Ինքզինքը չկորսնցնելու համար՝ Քասըմ ստիպուած է յենիլ ամբոխին վրայ եւ ամբոխը կը դտնուի համայնավարներու ձեռքը:

Երեւոյթները ցոյց կուտան արդէն, որ Քասըմ ազատ չէ իր ծրագիրներուն մէջ. համայնավարները երկրին տէրը դարձած են եւ իրենց ազդեցութիւնը այնքան զօրաւոր է, որ յաճախ ջուրը կը ձգեն Վարչապետ Քասըմի ծրագիրները, ականջ չկախելով անոր առաջարկներուն:

Այսուհանդերձ, համայնավարներու ազդեցութեան մեծագոյն եւ ամէնէն մտահոգիչ ապացոյցը այն է՝ որ Քասըմ վերջապէս համաձայնեցաւ զինել «ժողովրդական ուժերը», մօտ տասը հազար հոգի: Պարզ է թէ ասոնք համայնավար ուժեր են եւ հարկ եղած պարագային՝ զէնքերը պիտի ուղղեն նաեւ ... Քասըմի դէմ:

Որքան կը սաստկանայ Նախագահ Նասրի հակահամայնավար պայքարը՝ կարմիր ազդեցութիւնը այնքան կ՝աւելնայ Իրաքի մէջ:

Միջին Արեւելքի քաղաքական եւ ընկերային այս վերիվայրումներուն հետ, Արեւմտեանները մտահոգութեամբ կը հետեւին նաեւ քարիւղի հարցին:

ՔԱՐԻՒՂԻ ԱԶԳԱՅՆԱՑՈՒՄԸ

Իրաքի կառավարութիւնը առաջին առթիւ հերքեց քարիւղի ազգայնացման լուրը: Տնտեսական նախարար՝ Իպրահիմ Քուպա յայտարարեց.— «Խօսակցութիւնները կը շարունակուին եւ կը յուսանք լաւ արդիւնքի մը հասնիլ: Քարիւղի ազգայնացման հարցը երբեք խնդրոյ առարկայ չէ եղած, ընկերութիւններուն եւ Իրաքի կառավարութեան միջեւ»:

Ինչ կը վերաբերի Ֆրանսական քարիւղին, կացութիւնը բաւական բարդ է: Ֆրանսայի արտաքին նախարարութեան մէկ բանբերը ըսաւ թէ կարելի չէ Ֆրանսան բաժնել միւս ընկերութիւններէն: Ծանօթ է որ Իրաքի քարիւղը կը պատկանի Ֆրանսայի, Անգլիոյ, Հոլանտայի, Միջին Արեւելքի ընկերութեանց եւ «Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան»: Արդ, տրամաբանական եւ օրինաւոր չի թուիր որ կարելի ըլլայ Ֆրանսան բաժնել միւսներէն: Այս առթիւ, Լոնտոնի Նիուզ Քրոնիքըլը կը գրէ.— «Ինչ որ զարմանալէ է Իրաքի պահանջը չէ քարիւղին վրայ, ատիկա անակնկալ մըն է եւ տրամաբանական է: Իրականին մէջ ինչ որ շատ վարպետօրէն կատարուած է՝ այն թակարդն է զոր Քասըմ լարած է արեւմտեան պետութեանց դէմ:

Քասըմի առած այս քայլը ցոյց կուտայ թէ իրականին մէջ Խ. Միութիւնն է որ կը զեկավարէ Իրաքի քաղաքականութիւնը, մանաւանդ Քարիւղի վերաբերեալ տրուած որոշումները կը նպաստեն Խ. Միութեան եւ կը ծառայեն անոր հետապնդած նպատակներուն: Վտանգ մը կայ սակայն եւ այդ վտանգը Ֆրանսան առանձնացնելու մէջն է: Այդ ձեւով Քասըմ կ՝ուզէ Արաբներուն ախոյեանը դառնալ»:

Անգլիական թերթը կը կարծէ նաեւ թէ պէտք չէ մերժել Պաղտատի ծրագիրը առանց բանակցելու եւ ուսումնասիրելու, որովհետեւ ատիկա կրնայ պատճառ դառնալ որ Միջին Արեւելքը խզէ իր յարաբերութիւնները արեւմուտքի հետ: Պէտք չէ նաեւ, ըստ անգլիական թերթին, լքել Ֆրանսան, ինչ որ կրնայ արդար վրդովում մը պատճառել այս վերջինին: Հարցը դատական դետնի վրայ քննելով, Թարիքի, որ ընդհանուր տնօրէնն է Սէուտական Արաբիոյ քարիւղին, յայտարարեց.— Եթէ Ֆրանսա եւ Անգլիա բաժին ունին Իրաքի քարիւղէն պատճառ չկայ որ Իրաքն ալ չունենայ: Բայց Թարիքի կը կարծէ որ ներկայիս ազգայնացման հարց չի կրնար ծագիլ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԱՀԻՐԷԻ լաւատեղեակ շրջանակները կը հերքեն այն լուրը որուն համաձայն Զօր. Նեկիպ մեռած է: Գահիրէի մէջ կ՝ըսուի նաեւ թէ այս լուրերը կը տարածուին որպէսզի աշխարհի ուշադրութիւնը ցրուի եւ չտեսնէ համայնավարներուն կատարած ոճիրները Իրաքի մէջ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հաղորդեն որ Թիխոն Կիսելեւ Բելօ — Ռուսիոյ վարչապետ նշանակուեցաւ, փոխարինելով Ավխիմովիչը որ այդ պաշտօնը կը վարէր 1956էն ի վեր:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Վարչապետն ու Արտաքին նախարարը Երկուշաբթի Լոնտոն կը հասնին՝ անգլիացի իրենց պաշտօնակիցներուն հետ խորհրդակցելու համար Ժընեւի ժողովին օրակարգերուն շուրջ: Ինչպէս ծանօթ է Արեւելք — Արեւմուտք հանդիպումի ընթացքին քննուելիք գլխաւոր հարցերն են՝ Պերլին, գերմանական խնդիրը, Եւրոպայի ապահովութիւնը: Վերջերս Անգլիոյ եւ Արեւմտեան Գերմանիոյ միջեւ տարակարծութիւններ ծագեցան, թէեւ երկու կողմերն ալ շատ չեն ուզեր խօսիլ այդ մասին:

ԱԶԳ. ՉԻՆԱՍՏԱՆԷՆ եկած լուրերու համաձայն, համայնավարները Թեպէթի ապստամբութիւնը ճզմած են եւ միայն Լասայի մէջ մօտ տասը հազար հոգի ըսպաննուած են: Կռիւներու ընթացքին չինական բանակը հինգ հազար զոհ տուած է: Լասայի շրջանէն ութ հազար Թիպէթցիներ տարուած են կեդրոնացման կայաններ, ուր մօտ հազար հոգի մեռած են: Միւս կողմէ, Տալայ. Լամա Պոմտի Լաէ (Հնդկաստանի մէջ) հասաւ, ուր նամակ մը ստացաւ Վարչապետ Նեհրուէ:

ՈՒԻՆՍԹԸՆ ՉԸՐՉԻԼ Մայիսի սկիզբը Ուոշինկթըն պիտի երթայ՝ Նախագահ Այզընհաուըրի հետ խորհրդակցելու համար:

ԹՈՔԻՈՅԻ մէջ, Ուրբաթ օր, ամուսնացան Ճափոնի կայսեր որդին՝ իշխան Աքիհիթօ եւ Միջիքօ Շօտա որ քաղքենի ընտանիքի զաւակ է: Ապագայ իշխանուհին հագուած էր ըստ աւանդութեան մետաքսէ հագուստ մը որ ունի «12 հաստութիւն», ինչպէս կը հագուին կայսերական նշանածները հազար տարիէ ի վեր:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Դու ապրում ես լճի նման անվրդով,
Ծոյլ, պարուրուած քեզ կաշկանդող ափերում,
Դու չես տենչում հեռուները կարօտով,
Դու չգիտես, որ կայ տարերք աշխարհում:

Դու ննջում ես գիշերները աներազ,
Գիրկդ առած պաղ աստղերը հեռաւոր,
Ցերեկները ծիծաղում ես հազիւ հազ,
Ափիդ խփում, ետ ես փախչում մեղաւոր:

Մինչդեռ պիտի գետի նման լինես դու,
Չճանաչես ոչ մի արգելք քո ճամբին
Եւ հառաչես եւ շառաչես անտրտում
Եւ թափ առած կուրծքդ խփես քարափին:

Կամ թէ պիտի հոսես հունով քո հանդարտ,
Մէջքիդ կապած կամուրջները բազալտի,
Կամ թէ շողաս ձորերի մէջ միգապատ,
Կայծակնաշող թրի նման մեր Դաւթի:

Կամ թէ պիտի գահավիժած անդնդում
Ջրվէժի պէս, ջրվէժի պէս շառաչես,
Քեզ փշրելով դառնաս լոյս ու խնդութիւն,
Քո անկումով բարձունքները նուաճես:

ՎԱՀԱԳՆ ԿԱՐԵՆՑ

ՏԽՐՈՒՆԻ.— ՏՈՔԹ. ԱՐԱՄ ՃԻՆՃԵԱՆ

Ցաւով կը տեղեկանանք թէ Տոքթ. Արամ Ճինճեան մեռած է Հինգշաբթի երեկոյ Սէվրանի իր բնակարանին մէջ: Ողբացեալը ծանօթ էր Փարիզի հայ զաղութին մէջ ոչ միայն իբրեւ անուանի ատամնաբոյժ, այլ եւ իր հանրային գործունէութեամբ:

Ցուղարկաւորութիւնը տեղի պիտի ունենայ Երկուշաբթի առաւօտ, Ռոնի — Սու — Պուայի Սէնթ Ժընըվիեւ եղեղեցիին մէջ:

Մեր ցաւակցութիւնները Ճինճեան եւ Պարսամեան ընտանիքներուն:

×

ԶՕՐ. ՏԻԻՖԻԷՕ

Ցաւով կ՝իմանանք թէ Ապրիլ 10ին մեռած է զօրավար Տիւֆիէօ, 87 տարեկանին:

Ողբացեալը ծանօթ էր Հայերուն իբրեւ հրամանատար Ֆրանսական ուժերու Կիլիկիոյ գրաւման ատեն եւ միշտ իր համակրանքը ցոյց տուած է մեր ժողովուրդին հանդէպ:

Ցուղարկաւորութիւնը տեղի կ՝ունենայ այս Երկուշաբթի առաւօտ ժամը 8·30ին.

EGLISE ST. LÉON
Place du Cardinal Amette
Métro Grenelle

Ոչ ծաղիկ, ոչ ծաղկեպսակ, ոչ դամբանական:

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՈԼ Մայիսին կամ Յունիսին Իտալիա պիտի երթայ, ուր տեսակցութիւններ պիտի ունենայ քաղաքական դէմքերու եւ պապին հետ: Հանրապետութեան Նախագահ ըլլալէն ի վեր՝ Զօր. Տը Կոլ առաջին անգամն է որ արտասահման պիտի երթայ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ համայնավար կուսակցութեան ԺԵ. համագումարը տեղի պիտի ունենայ Յունիս 24էն 28:

ՓՈՐԹՈՒԿԱԼԻ արտաքին նախկին նախարար յայտարարեց թէ Ափրիկէն կենսական է Եւրոպայի համար: Ատլանտեան Ուխտի տասնամեակին առթիւ կատարած իր դասախօսութեան առթիւ, նախկին նախարարը շեշտեց թէ Ափրիկէն է որ երկու պլօքներու հաւասարակշռութիւնը կ՝ապահովէ ուրեմն պէտք չէ թոյլ տալ որ միւս կողմը անցնի:

ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՆԱԽ ՔԱՆ ԱՆԴՐԱԴԱՐՁԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

Մաշած ու գունաթափ բառ մը ունինք, — հոգեբանութիւն : Մաշած, որովհետեւ շատ է... գործածուած ի պէտս եւ յումպէտս : Զարմանալին այն է որ, ճիշդ ինչպէս կ'ըսեն՝ «անունը կայ ամանումը չկայ», բառանունը կայ ուսումը չկայ, — արդարեւ չունինք հոգեբանութեան դասագիրք :

Առատ հունձք մը կ'ընծայէ մեր հին մատենագրութեան դաշտը՝ հոգի բառին գործածութեան վերաբերեալ, մանաւանդ Նարեկացին, որու սիրական բառն է հոգին, իր անօրինակ պատուաստումներով : Այդ հունձքին մէջ կը գտնենք հոգեխօսութիւն բառը, որ, ըստ բառակազմութեան, կը համապատասխանէ փսիքոլոժի բառին (=յունարէն բարդ բառ մը, հոգի եւ խօսիլ բառերուն ամուսնութեամբ) :

Հոգեխօսութիւնը, սակայն, տարբեր նշանակութիւն ունէր հին ատեն՝ քրիստոնէական մատենագրութեան մէջ, տարբեր նշանակութիւն ունի այժմ՝ արեւելեան փիլիսոփայութեան մէջ : Բայց եւ այնպէս Հ. Աւքսենտիոս Գուրգենեան հոգեխօսութիւն բառով կը հասկնայ միայն փսիքոլոժի :

Արդարեւ, Տարերք իմաստասիրութեան գրքին մէջ (1869), երբ չորս մասերու կը բաժնէ փիլիսոփայութիւնը դասական ձեւով, կ'անուանէ :

Ա. Մաս (270 էջ) .— Հոգեխօսութիւն, զոր այժմ կ'անուանենք հոգեբանութիւն :

Բ. Մաս (213) .— Բանախօսութիւն, որ այժմ ծանօթ է տրամաբանութիւն տարազով :

Միւս բաժանումները չեն հետաքրքրեր մեզ :

Յառաջաբանին մէջ, Հ. Աւքսենտիոս կուտայ շահեկան տեղեկութիւններ .—

Նախ կը գրէ թէ «ինչուան հիմա ազգերնուս մէջ կը պակսէր» (փիլիսոփայութեան ընդհանուր դասընթացք մը) :

Երկրորդ, կ'աւելցնէ թէ «առանձին մասանց վրայ զանազան հրատարակութիւններ եղած են» : Ու կը յիշէ .— 1.— Իմաստասիրութիւն Կովդնոյ, չորս հատոր, թարգմ. Հ. Վրթ. Ասկէրեան : 2.— Իմաստասիրութիւն Թեսաւրոսի, թարգմ. Հ. Վրթ. Ասկէրեան : 3.— Տրամաբանութիւն Սոաւէի, թարգմ. Հ. Արսէն Անթիմոսեան : 4.— Տրամաբանութիւն Տիւմարսէի, թարգմ. Հ. Մեսրոպ Զրաղեան : 5.— Տրամաբանութիւն Թրոիզի, թարգմ. Հ. Ռափ. Թրեանց : 6.— Փոքր տրամաբանութիւն եւ Առաջին մասն փիլիսոփայութեան, Հ. Եփրեմ Սէթեանի :

Երրորդ, կը վկայէ թէ Վենետիկեան Միաբանութիւնը ունի նաեւ այլ թարգմանութիւններ, որոնք կը մնան ձեռագիր, ինչպէս .— 1.— Բարոյական իմաստասիրութիւն Ճիուսթիի, թարգմ. Հ. Ռափ. Թրեանց : 2.— Իմաստասիրութիւն Կուրժիւի, թարգմ. Հ. Պետրոս Մինասեան : 3.— Հոգեբանութիւն Կալուբբիի, թարգմ. Հ. Ներսէս Սարգսեան :

Ինչպէս կը տեսնուի՝ Հ. Աւքսենտիոսէն առաջ, որ կ'աշխատի նուիրագործել հոգեխօսութիւն բառը (նոյնքան ձախող ձեւով՝ աստուածախօսութիւն բառը փոխանակ գրելու աստուածաբանութիւն), Հ. Ներսէս Սարգսեան գործածեր է, թէեւ ձեռագիր, հոգեբանութիւն տարազը : Դեռ աւելին, Հ. Արսէն Անթիմոսեան, որ մեծ Բագրատունին է, թարգմանելով եւ հրատարակելով Սոաւէի գիրքը, կը գործածէ հոգեբանութիւն բառը, կէս դար առաջ քան Աւքսենտիոս : Արդարեւ, Բագրատունիի թարգմանութեան մէջ, որ երկու տպագրութիւն ունի, առաջինը լոյս տեսած է 1825ին, կ'երեւի հոգեբանութիւն բառը առաջին անգամ՝ ինչքան ծանօթ է ինծի (*) :

Այնուհետեւ հոգեբանութիւն բառը կ'երեւի Մելքոն Փափազեանցի Ուսումն տրամաբանութեան գրքին մէջ, թարգմանուած Ֆրանսերէնէ (Լըքլէր), տպ. Երուսաղէմ, 1869ին, — թարգմանութիւնը կատարուած է 1865ին : Յետոյ հոգեբանութիւն բառը կը գործածէ Ս. Էթմէքճեան, թարգմանելով Ռուսինեանի Ֆրանսերէն գործը, Դասագիրք փիլիսոփայութեան (տպ. Պոլիս, 1879) : Յիշենք նաեւ Խորէն եպիսկոպոսի գործը, Համառօտ փիլիսոփայութիւն (տպ. Արմաշ, 1885), ուր եւս գործածուած է հոգեբանութիւն բառը՝ այլեւս նուիրագործեալ :

Հարկ չեմ տեսներ կանգ առնել հոգեբանութիւն կամ հոգեխօսութիւն տարազներուն նախընտրութեան վէճին վրայ, — Ֆրանսերէն ... լոժի վերջավանկով գիտական տարազները մեր մէջ թարգմանուած են երբեմն... խօսութիւն (ինչպէս ֆիզիոլոժի – բնախօսութիւն), երբեմն... բանութիւն (ինչպէս զօօլոժի – կենդանաբանութիւն) :

Արձանագրենք միայն, այստեղ, թէ հոգեբանութեան ծանօթութիւնը Հայոց մէջ 134 տարիներու պատմութիւն ունի :

Արեւելահայերու մօտ՝ հոգեբանութեան առաջին դասագիրքը հրատարակուած է 1882ին, (Ա. Բահաթրեանց, Համառօտ գործնական հոգեբանութիւն) : Այժմ, Երեւանի մէջ կը գործածուի Բ. Տեպլովի գործը, զոր թարգմանած է Մ. Մազմանեան (Հոգեբանութիւն, դասագիրք միջնակարգ դպրոցի համար, Գ. տպ. 1950), — լեզուական ու գիտական սրբագրութեան կարօտ : Յիշենք, վերջապէս, Ֆոնսկրիվի Հոգեբանութիւնը, զոր թարգմանած եւ հրատարակած է Թորգոմ արքեպ. Գուշակեան, (տպ. Երուսաղէմ, 1932), գիտական սրբագրութեան կարօտ (հոգեբանական եւ բնախօսական բացատրութիւններ կան, զորս սխալ հասկցած է թարգմանիչը) : Այս դասագիրքը թարգմանած է նաեւ (1892 – 1894 տարիներուն) Ե. Տ. Անդրէասեան, Արմաշի դպրեվանքի ուսանողներուն համար, — ձեռագիրը կորսուած :

Հոգեբանութեան իմ առաջին ընծայումս կատարուած է Շարլ Ռիշէի գիրքով, Ընդհանուր հոգեբանութիւն, զոր մաժիսթրալըման կը դասաւանդէր Արամ Նիկողոսեան, (դասաւանդած է նաեւ Լեւոն Լարենց՝ հետեւելով անգլերէն գիրքի մը, առանց տալու հեղինակին անունը) :

Շարլ Ռիշէի գիրքն է, ուրեմն, բնախօսական իր փորձերով կենդանի, որ, այժմ, առաջնորդ պիտի ծառայէ ինծի՝ ներկայացնելու համար ա՛ դրադարձներու տեսութիւնը :

Յաջորդով հոգի եւ հոգեբանութիւն բառերուն պատմութիւնը, ինչպէս եւ նշանակութիւնը՝ մինչեւ անդրադարձ շարժում : Յետոյ՝ անդրադարձէ անդրադարձ, ընդհանուր պատկեր մը հոգեբնախօսական փորձերու եւ տեսութեանց : Ի վերջոյ՝ Բիկովի անդրադարձը մինչեւ Օրբելի :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Ուրախ կ'ըլլամ, եթէ ինծի տրուի որեւէ վկայութիւն՝ փնտռած բառիս հընութեան մասին, հետեւելու համար գաղափարին պատմութեան՝ բառագիտութեան ճամբով : Յաջորդ յօդուածով՝ նոյն փորձը եւրոպական մատենագրութեան մէջ : Գիտեմ թէ աշխատանքի այս եղանակը շա՛տ կը յոգնեցնէ մոնազնը՝ երբ շարունակաբար եւ աւելի կ'ընդլայնին պրպտումներուն եզրերը, ճիշդ ինչպէս շրջանակները, մէկը միւսէն մեծ, որոնք կը կազմուին ջուրին երեսը՝ ինկած քարի մը խորասուզման կէտին շուրջ : Հապա եթէ պատմութիւնը հարցնէր թէ ձիւթ ծամելո՞ւ գացիք Եւրոպա : Կը նախընտրեմ լայնածիր պռասսէն՝ հաւաքելու համար «նոր բան մը աւելի», բերել թափելու համար հայկական աւազանին մէջ :

Այդ թափով եւ եռանդով, ժամանակին՝ հաւաքեցի աւելի քան հարիւր եւրոպական հեղինակ, խմբագրելու համար հոգեբանութեան գիրք մը, բայց, ափսո՛ս, այսօր կը զգամ թէ անկարելի է տալ ամբողջական գործ մը՝ անոր համար որ, ինչպէս դիտել կուտայ անգլիացի իմաստասէր մը, նման աշխատանք մը միշտ դանդաղընթաց, իսկ գաղափարներու յեղաշրջումը յոյժ արագընթաց, ներկայ դարուն՝ ամէն հեղինակ, գրքին վերջին էջին չհասած, կը հարկադրուի վերըստին գրել առաջին էջը նոր գիրք մը գրելու ձեւով : Աւելցուցէք նաեւ այն որ նապաստակը ետ կը մնայ երբեմն կրիայէն, հաստատելու համար կարծես, ըստ առակին նորագոյն իմաստասիրական մեկնութեան, թէ հեղինակներու կեանքին մէջ տարիք մը կայ, երբ կը յայտնուի խորշանք մը «լամէզկեր» աշխատանքներու բերած ժողովրդականութենէն եւ հանրային գնահատանքէն, ի շահ ... կրիային :

ՄԵՐ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՐՑԸ

★

Անգամ մը զուարճալի եւ սրտաճմլիկ պատմութիւն մը կարդացած եմ, — մէկ քանի անձեր հաւաքուած են սեղանի մը շուրջ, թերթ մը պիտի հրատարակեն, եւ հաւաքուած են հաշիւները քննելու :

Ամենայն լրջութեամբ, ամէն ինչ մանրամասնօրէն նկատի կ'առնուի, մեքենաներէն, թուղթերէն սկսեալ, մինչեւ իւղերը եւ մելանները, մինչեւ չէնքին դրոնապանուհին, եւ աղբահաւաքը ...

Ամէնէն կարեւորները միայն դուրս ձգուած են, — անոնք որոնք պիտի լեցնեն թերթը : Այսինքն՝ գրագէտները : Անոնք անշուշտ ... ձրի են : Ի՞նչպէս թէ. հայ գրագէտը միթէ դրա՞մ պիտի առնէ :

Այս նոյն պատմութիւնը կ'երթայ գտնել ուրիշ սրտաճմլիկ պատահար մը, — այսինքն յօդուած մը, ուր խստօրէն կը դատապարտուի մեր սքանչելի Աւետիք Իսահակեանը, որովհետեւ իր կարգ մը նամակներուն մէջ, համարձակած է խօսիլ իր շատ անձուկ նիւթական վիճակին վրայ եւ ճար մը փնտռել :

Տարիներէ ի վեր Վենետիկ կ'ապրի իր կնոջ եւ մանչուն հետ : Կը բնակին մեծ քանալին եզերքը ահագին թափուր պալատ մը, որուն... պահապանն է, եւ ուր անօթութիւնը իրենց միակ ամենօրեայ այցելուն է :

Յօդուածագիրը կ'ըմբոստանայ, որ Աւետիք Իսահակեան բանաստեղծը կրնայ խորհիլ ու արտայայտուիլ նիւթական հարցերու շուրջ ...

Աշխարհի ամէնէն հարուստ մարդերը միայն դրամի վրայ կը խորհին եւ կը խօսին, բայց հայ բանաստեղծը պէտք չէ որ այդ տեսակ հասարակ նիւթեր միտքէն իսկ անցընէ :

Հայ բանաստեղծը միշտ վերացականութեամբ պէտք է սնանի Այս է իրեն արժանին, եւ աւա՛ղ, բախտը :

Յօդուածին մէջ, մէկ քանի ուրիշ հայ բանաստեղծներէ նամակներու մասեր կան, ուր անոնք, անշուշտ անօթութենէ զգայագիրկ դարձած, այլեւս անհասկնալի վերացականութեան մը մէջ ինկած են :

Ա՛, տեսա՞ք, ահա ասոնք են հայ բանաստեղծ : Վայ քեզի, Իսահակեան, որ դրեր ես այդ նամակները ... Դո՞ւն ես միթէ «Աբու – Լալան» գրողը ... :

Ի՞նչպէս ««Աբու – Լալա»ն գրող հայ բանաստեղծը կրնայ միեւնոյն ատեն կերակուրի մասին խորհիլ : Կամ ան է որ, դուն չես Աբու Լալային հեղինակը, կամ սխալ հասկացողութիւն եղած է սընունդի պէտք ունենալուդ եւ պահանջելուդ շուրջ ...

Տես միւս ընկերներդ : Ինչպէս, անօթի, վերացականութիւն ըրած են : Ինչ իսկական հայ բանաստեղծներ են, որոնք թէ կրցած են իրենք անօթի մնալ, եւ թէ ոչ մէկը անհանդիստ ընել ...

Եւ ահաւասիկ կ'երթանք այս ճամբով

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԳԻՐՔԵՐ,

ԴԷՄՔԵՐ, ԴԷՊՔԵՐ

ՂԵՒՈՆԴ ՄԵԼՈՅԵԱՆԻ "ԱՐՄԵՆՈՒՇ" ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ

●

Անծանօթ անուն մը չէ «Արմենուշ» ողբերգութեան հեղինակը, Ղ. Մելոյեան, որուն մասին քանի մը յիշատակութիւն ըրած էինք մեր նախորդ յօդուածին մէջ (տեսնել «Յառաջ» 5 եւ 7 Ապրիլ) : Տարիներ առաջ իր «Մայրը» վէպով բաւական խօսեցուց իր վրայ : Այդ վիպակը քննադատուեցաւ, որովհետեւ անոր մէջ բարոյականի դէմ այլանդակութիւն մը կը տեսնէին : Ուրիշ իրապաշտ վիպակ մըն էր նաեւ «Մարդիկ արածում էին» : Ղ. Մելոյեան մեր այն հեղինակներէն է, որ սովորականէն դուրս կ'ընտրէ իր նիւթերը եւ զանոնք մշակելու եւ զարգացնելու գրագէտի ուրիշ խառնուածք մը ունի : Երկարատեւ լուռ մնաց ան, բացի «Հայրենիք» ամսագրին մէջ ստորագրած իր յիշատակներէն եւ պատահական յօդուածներէն : Հեղինակ մըն է ան, որ կը սիրէ առանձնութիւնն ու լռութիւնը եւ իրեն յատուկ դատումներ եւ տրամաբանութիւն մը ունի : Քառասուն տարի անցնելէ ետք, իրարու ետեւէ լոյս ընծայեց քանի մը գործեր, միշտ ինքնատիպ, որոնք մեր մամուլին կողմէ անուշադիր անցան : Այդ գործերն էին բացի «Արմենուշ»ի հայերէն թարգմանութենէն, ուրիշ թատրերգութիւն մը, հինգ արարէ բաղկացած, «Ջրհորին Առեղծուածը», Վասպուրականի հերոսամարտի քառասնամեակին առթիւ գրուած, յիշատակներու շարք մը, «Երբ մենք կ'ապրէինք» եւ Ֆրանսերէն լեզուով «Սալահ, կանաչ Մզկիթին Տէրվիշը», հինգ արարուածով ողբերգութիւն մը, որ տեղի ունեցած է Մերձաւոր Արեւելքի մէջ :

×

Տարագիր հայ կիներու կարաւանէն կը զատուի Արմենուշ : Գերման սպաներու, մասնաւորաբար Օսկար Միւլլէրի ներկայութեան ու լռին մեղսակցութեամբ, Արմենուշի փոքրիկ ու քնքուշ զաւակը կը յափշտակեն Քիւրտերը, ու մօրը աչքերուն առջեւ, անդթօրէն կը սպաննեն : Մանկան թպրտուն մարմինէնհոսողանմեղ արիւնը բռնի կը խմցնեն Արմենուշին : Յետոյ մանկամարդուհին ձեռքէ ձեռք անցնելով, կը հասնի Գերմանիա, ուր կը տեղաւորուի հասարակաց տուն մը, հոն դառնալու համար «տան թագուհին» :

Օսկար Միւլլէրի յանձնարարութեանը համաձայն, իր մայրը, Տիկին Միւլլէր, երկար փնտռտուքներէ ետք, վերջապէս կը գտնէ Արմենուշը, որ այս անգամ կը փոխադրուի Միւլլէրի բնակարանը :

Միւլլէր ընտանիքին պատմութիւնը սերտօրէն կապուած է Արմենուշի ճակատագրին : Հայոց պատմութեան, դրականութեան եւ եկեղեցական պատմութեան ուսումնասիրութիւններով ծանօթ, Միւլլէր մեռած է արդէն : Օսկարի եղբայրը Հայնրիխ, ինքնասպան եղած է, որովհետեւ չէ ուզած զինուոր երթալ եւ ուրիշները սպաննել, ուրիշներուն վիշտ պատճառել : Իսկ Օսկար, պատերազմի օրերուն տեսած եւ անտարբեր դիտած ոճիրներէն խղճահար, մանաւանդ՝ տուն վերադառնալով եւ իր աչքերուն առջեւ տեսնելով Արմենուշը, որուն տառապանքը դիտած ու հրճուած էր, զգալով մանաւանդ Արմենուշի անտարբերութիւնը իրեն հանդէպ, ինքն ալ իր կարգին անձնասպան կ'ըլլայ Արմենուշի ոտքերուն առջեւ :

Գեղարուեստական ողբերգութիւն մը երեւան բերելու համար, բնական էր որ հեղինակը հետամուտ ըլլար գործին մէջ տեղաւորելու խորհրդածութիւններ ու փիլիսոփայական հարցեր, առանց որոնց, մանաւանդ ողբերգութիւն մը, սովորական պիտի դառնար :

Արմենուշը խորհրդանշանն է տանջահար ու արիւնաքամ հայրենիքի մը, մեծ ողբերգութիւնը ազգի մը, որ քաղաքակիրթ արեւմուտքին աչքերուն առջեւ նահատակուեցաւ : Անիկա խորհրդանշանն է արմատէն ու հարազատ հողէն խլուած շուշանին, որ օտար երկնքի տակ, մոլեխինդներու թունաւոր ճնշումներուն մէջ անգամ, կը պահէ իր կորովն ու սրտին անբիծ գեղեցկութիւնը :

Արմենուշը կը ներկայացնէ թշուառութեան մէջ խորհրդանշանը այն բարքերուն, որոնք գոյութիւն ունին մեր օրերուն : Ան գերութեան մէջ կ'երազէր իր ընտանեկան խաղաղ բոյնը, ուր ամուսինին ձայնը լսել կը կարծէր, կը յիշէր պարտէզը՝ ուր վարդեր կը ծաղկէին, ու կը յիշէր մանաւանդ իր դժբախտ Արամը, արիւնոտած ու ջախջախուած սրտի հատորը, որ վերջին անգամ խեղդուած դառնուկի մը նման քարին վրայ կը դալարուէր ... :

Տառապանքին մէջ ամրապնդուած ու արհամարհող հոգին է Արմենուշ, որ գիտցաւ անկաշառ պահել իր ազնուական վեհանձնութիւնը : Կը տառապի անհուն վիշտով, սակայն այդ աստուածային խաչելութեան մէջ անգամ դիտէ արժէքաւորել իր մեծութիւնը : Օսկար կը փորձէ ներողութիւն խնդրել իր ըրածներուն համար, Արմենուշ գերութեան մէջ անգամ, կ'արհամարհէ ներողութեան, եւ անցածը մոռցնելու համար եղած բոլոր փաղաքշական խօսքերն ու փորձերը : Իր մտքին

Ներկայացնում ենք մեր ընթերցողներին մի շարք հետաքրքրական նամակներ, որոնք ստացվել են մեր խմբագրության անունով։ Նամակագիրները հանդես են գալիս տարբեր հարցերով, որոնք ուղղակի կամ անուղղակի կերպով առնչվում են մեր հանրապետության կյանքին։ Ընթերցողների նամակները կօգնեն մեզ ավելի լավ ծանոթանալ մեր հանրապետության կյանքի տարբեր կողմերին, ավելի լավ ճանաչել մեր ընթերցողներին։

Խմբագրություն

ՀՈՐԱՅՐՍ ՀԱՐՑԵՐՈՎ

Ես ծնվել եմ Ղարաբաղում, Ղազանչեցոց գյուղում։ Հայրս մահացել է, երբ ես 3 տարեկան էի։ Մայրս ինձ մեծացրել է։ Ես ավարտել եմ Ղազանչեցոց միջնակարգ դպրոցը։ Ապրում եմ Ստեփանակերտում։ Ունեմ ամուսին և 2 երեխա։ Ամուսինս ծառայում է Խորհրդային Բանակում։ Ես ուզում եմ իմանալ, թե ինչպես կարող եմ ստանալ հորս թոշակը։

Ա. Ա. Ա.

Ձեր հորը թոշակ կտրվի, եթե նա ունեցել է 25 տարվա աշխատանքային ստաժ։ Ձեր նամակից չի երևում, թե որքան ստաժ ունի ձեր հայրը։ Եթե նա ունեցել է 25 տարվա ստաժ, ապա դուք կարող եք դիմել Ստեփանակերտի շրջանային սոցապ բաժին։

Ես ծնվել եմ 1932 թվականին, Ստեփանակերտում։ Ավարտել եմ 10 դասարան։ Ուզում եմ ընդունվել Երևանի պետական համալսարանի ֆիզիկայի ֆակուլտետը։ Ինչպե՞ս պետք է դիմում գրեմ։

Ա. Ա. Ա.

Ձեր դիմումը պետք է գրել հետևյալ կերպ.

Ռեկտորին

Ուսանողի (ուհու)

Ազգանունը, անունը, հայրանունը

Դիմում

Խնդրում եմ ինձ ընդունել Ձեր համալսարանի ֆիզիկայի ֆակուլտետը։

Ստորագրություն

Ամսաթիվ

Դիմումին պետք է կցել հետևյալ փաստաթղթերը.

1. Ինքնակենսագրություն։
2. Վկայական։
3. Ատեստատ։
4. Բժշկական տեղեկանք։
5. Ութ լուսանկար։

Ես ծնվել եմ 1933 թվականին, Ստեփանակերտում։ Ավարտել եմ 10 դասարան։ Ուզում եմ ընդունվել Երևանի պետական համալսարանի ֆիզիկայի ֆակուլտետը։ Ինչպե՞ս պետք է դիմում գրեմ։

Ա. Ա. Ա.

Այրի Տիկին Գայեանէ Ճինճեան, Տէր եւ Տիկին Վ. Պարսամեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Թաշեռ եւ զաւակները (Պոլիս), Այրի Տիկին Պօղոս Իսկենտէր եւ զաւակները եւ թոռները (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Աբ. Ճինճեան եւ զաւակները եւ թոռները, Տէր եւ Տիկին Հ. Փափազեան եւ զաւակները (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Աբրահամեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Օր. Մառի Ժամկոչեան, ինչպէս նաեւ Ճինճեան, Պարսամեան, Զազմաքեան, Վանլօվ, Սօռէլ, Իսկէնտէր ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն, հօր, եղբօր, մեծ հօր, հօրեղբօր, մօրեղբօր եւ ազգականին՝

ԱՐԱՄ ՃԻՆՃԵԱՆԻ

(Վկայուած Փարիզի ատամնաբուժական վարժարանէն):

մահը, որ տեղի ունեցաւ Ապրիլ 9, Սէվրան, իր բնակարանին մէջ, 69 տարեկան հասակին:

Յուղարկաւորութիւնը տեղի պիտի ունենայ 13 Ապրիլ երկուշաբթի առաւօտեան ժամը 9ին, Ռոնի Սու Պուայի եկեղեցիին մէջ (Սէնթ Ժընվիէվ), ուրկէ մարմինը պիտի ամփոփուի Ռոնիի գերեզմանատունը ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

Հանրակառք Վէնսէնէն 118 թիւ եւ Մոնթրէօյէն 121 թիւ:

"ՅԱՌԱՋ" ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Արժանթէօյէն Տիկին Քէշիշեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Տիկին Մանուկեանի (Թեհրան):

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը եւ անդամները իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Պ. Յակոբ Խլոյեանի, Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Խլոյեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն, իրենց կնոջ եւ մօր՝

ՏԻԿԻՆ ՊԱՅԾԱՌ ԽԼՈՅԵԱՆԻ

մահուան առթիւ:

Այս միեւնոյն տխուր առիթով, Վիէնի Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը, փոխան ծաղկեպսակի, երկու հազար Ֆրանք կը նուիրէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Պ. Ֆէրմանեան կը նուիրէ երկու հազար Ֆրանք ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլիէի օդափոխութեան կայանի ընդարձակման:

×

Այրի Տիկին Շարապխանեան կը նուիրէ 1500 Ֆրանք, Շաւիլի Կապ. Խաչի մասնաճիւղին, փոխան ծաղկեպսակի, ողբ. Վաղինակ Գութուկեանի մահուան առթիւ: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

×

Այրի Տիկին Անթառամ Մուրատեանի մահուան առթիւ Այրի Տիկին Եագուտեանց եւ զաւակը կը նուիրեն հազար Ֆր. «Յառաջ»ին եւ երկու հազար Ֆր. Մշակոյթի Տան Շ. Միսաքեան սրահին:

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

×

Պ. Կարպիս Թուլումճեան կը նուիրէ երկու հազար Ֆրանք, ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլիէի օդափոխութեան կայանին, փոխան ծաղկեպսակի, ողբ. Տիկին Մաքրուհի Գալֆայեանի մահուան առթիւ:

Imprimerie Spéciale
du Journal "Haratch"

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆ

Բժ. եւ Տիկին Ս. Մելիք – Փարսատանեանց բախտաւոր են յայտարարելու իրենց աւագ որդու

ՄԻՔԱՅԷԼԻ
ամուսնութիւնը
ՕՐԻՈՐԴ ԴԱՆԻԷԼ ԲԼԱՇՈՆԻ

հետ, դուստր Բժ. եւ Տիկին Վ. Բլաշոնի:

Պսակադրութիւնը տեղի կ'ունենայ 16 Ապրիլ, Հինգշաբթի ժամը 11ին, Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ Հայոց եկեղեցում, 15 Բիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ:

DR. MÉLIK, 49 RUE DE MAUBEUGE, PARIS 10e

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած նախաձեռնութեամբ Դպրոցասէրի աշակերտուհիներու ծնողքներուն:

19 Ապրիլին, Կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 5ին, Սալ Շօփէնի մէջ, 8 Բիւ Տարիւ, մէթրօ Թէրն:

Պիտի ներկայացուի Դպրոցասէրի նախկին եւ այժմու սանուհիներու կողմէ: ՍԻՊԻԼԻ ՄԱԳՆԻՍԸ, եւ Ենովք Արմէնի ԵՍ ԿԸ ՊԱՇՏԵՄ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒՆ:

Տեղի պիտի ունենան նաեւ երգ, պար եւ արտասանութիւն:

Գին.— 300, 400 եւ 500 Ֆրանք:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը Զատկի առթիւ այցելած ըլլալով Մարսիլիոյ Թիմոն Սալվաթոր եւ Սէնթ Մառկոիթի հիւանդանոցները, հիւանդներուն բաշխած է դրամ ու ուտելիքներ եւ տուած՝ անոնց բարոյական եւ հոգեկան բաւարարութիւն: Այս առթիւ վարչութիւնս իր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ թաղիս բոլոր նուիրատուներուն որոնք իրենց սրտաբուխ նուէրներով քաջալերած են այս ձեռնարկը: Շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Ա. Թերզիպաշեանէ երեք հազար Ֆրանք իր ննջեցեալներուն հոգեհանգստեան առթիւ: հազար Ֆրանք արժանապատիւ Տէր Հմայեակ քահանայէ Պոմոնի դպրոցին: Պ. Ժիրայր Տէր Վարդանեանէ հազար Ֆրանք Պ. Զարուքեանի տխուր մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի եւ Պոմոնի հոգեւոր քոյրերէն հազար Ֆրանք Պ. Յակոբ Վարեէմէզեանի մահուան առթիւ:

×

Փարիզի Ազք.ի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Պ. Արմենակ Համբարձումեանէ, հանգստեան տուներուն համար, Պ. Խաչիկ Նշանեանի եկեղեցական շարականներու 2 սալեր: Տէր եւ Տիկին Արա Պարթեւեանէ երկու հազար Ֆրանք եւ Փարիզի հայկական երգչախումբին կողմէ 2500 Ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի ողբ. Տիկին Տիրուհի Պիւլպիւլեանի մահուան առթիւ:

×

Լիոնի Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուէրները, ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան.— Տէր եւ Տիկին Նուպար Աւագեանէ իրենց մօր մահուան տարելիցին առթիւ տասը հազար Ֆրանք: Ոմն հինգ հազար Ֆրանք:

×

Լիոնի Ազք. Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուէրները.— Տիկին Ազաւնի Մակէսեանէ իր ապաքինման առթիւ 15.000 Ֆրանք, միեւնոյն ատեն Տիկին Մակէսեան 22 ազքատներու բաժնուելու համար միս տրուած է, Պ. Ճ. Պահատուրեանէ 25.000 Ֆրանք, Պ. Հ. Գիթապճեանէ հազար Ֆր:

ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ

Մահուան տասնկմէկերորդ տարեդարձին եւ իր կրտսեր որդւոյն տարաբախտ ՎՐՈՅՐԻ մահուան քառասունքին առթիւ, յիշատակի երեկոյթ մը կազմակերպած է ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

Այս Չորեքշաբթի ժամը ճիշդ 21ին, Քատէի վերնայարկը:

Յարգանքի խօսքեր մտաւորականներու կողմէ:

Պ. Գրիգոր Մելիքեան ունկնդրել պիտի տայ Ահարոնեանի ՈՍԿԻ ՀԷՔԵԱԹԸ (Երաժշտութիւն՝ Ա. ՄԵՍՈՒՄԵՆՑ)

Մուտքը ազատ է:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Համազգային Ապրիլեան Սգատօն Վալանսի մէջ, կազմակերպուած Հայ Ազգ. Միութեան, նախաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ երեք համայնքներուպետերուն: Տեղի կ'ունենայ 11 Ապրիլ 1959, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին Վալանսի քաղաքապետական սրահը (Սալ տէ Ֆէթ): Օրուան բանախօս՝ Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ:

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՄԷՋ

ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ ՍՐԱՊԻՈՆ Վ. ՈՒԼՈՒՀՈՃԵԱՆ, Ընդհ. Աբբայ Մխիթարեան Միաբանութեան Ս. Մարկոսի Մայր Տաճարին մէջ հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ, եկեղեցական մեծ հանդէսներու կարգին որ տեղի կ'ունենան Վենետի նախկին պատրիարք Պիոս Ժ.ի մարմնին փոխադրութեան առթիւ:

Ապրիլ 16, ժամը 4ին:

1959 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1ԷՆ

MORY et Cie

Հաստատութիւնը սկսած է շատ նպաստաւոր պայմաններով կատարել դէպի Խ. Միութիւն ծրարներու առաքումը:

ԳԻՆԵՐԸ ՋԳԱԼԱՊԷՍ ԻՋԱԾ ԵՆ

Մեր նոր գիները ստանալու համար դիմել, գրաւոր, հետեւեալ հասցէին.—

Service C des Colis Postaux

10, Rue St-Quentin, Paris 10

կամ հեռաձայնել.—NOR. 40 72 & 50 83

MÉTRO ET AUTOBUS : GARE DU NORD

La Société du Bain de Vapeur de la Pierre Levée

4 bis, Rue de la Pierre Levée, Paris 11e

MÉTRO : RÉPUBLIQUE, OBERKAMPF, GONCOURT TÉL. OBE. 12-51

Կը տեղեկացնէ իր յաճախորդներուն որ ասկէ ետք հաստատութիւնը, փակ է այր մարդոց համար Հինգշաբթի օրերը եւ բաց է երեքշաբթի օրերը ժամը 14էն 23

ԲԱՑ ՕՐԵՐ

Կիներու համար
Երկուշաբթի, Չորեքշաբթի, Ուրբաթ
ժամը 11էն 23

Այրերու համար
Երեքշաբթի 14էն 23
Շաբաթ, 9էն 23

ՏՕՆԵՐԸ ԿԸ ՄՕՏԵՆԱՆ

Ձեր ազգականներուն եւ բարեկամներուն նուէրներ զրկեցէ'ք Ծրարի առաքումը արտօնուած է Մոսկուայի Ինթուրիսթին եւ Ֆրանսական Օֆիս տէ Շանժին կողմէ:

ԱՃԱՊԱՐԵՑԷ'Ք: Մի' վարանիք: Ձեր գնումներուն համար պատրաստած ենք մեծ թիւով ընտիր ապրանքներ, ամէնէն նպաստաւոր գիներով: Զուտ բուրդէ կերպասներ, ներմակեղէն, կօշիկ, գուլպայ, ժամացոյց, եւայլն ...

ԱՌԱՔՈՒՄ: Մաքս, ապահովագրութիւն, ծրարում եւ որեւէ ուրիշ ծախք կանխաւ նշանակուած գիներուն մէջ են:

ՍՏԱՑՈՂԸ ՎՃԱՐԵԼԻՔ ՉՈՒՆԻ:

ԵՐԵՔ ՉՈՐՍ ՇԱԲԱԹԷՆ ծրարները իրենց տեղը կը հասնին, յանձնումը կը հաստատուի ստացողին անձնական ստորագրութեամբ:

ՄԵՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՒՆ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆ ՑՈՒՑԱԿԸ ՈՒԶԵՑԷ'Ք

SICOMEX

20, Rue Royale,
Tél. : OPE. 67-77 PARIS 8e Métro : Madeleine

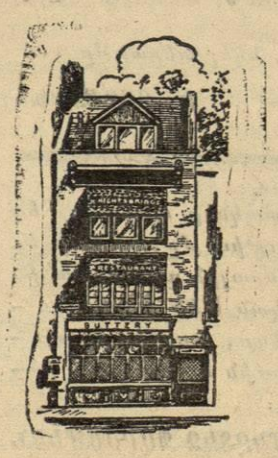

ԱՆԳԼԻՈՅ ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆԸ

ԼՈՆՏՈՆԻ ՍՐՏԻՆ (HYDE PARKԻ ԿՈՂՔԻՆ)

Knightsbridge Buttery 26, Knigthsbridge, London S.W.I.

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԵՒ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՄԱՍՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԻՆՉՊԷՍ ՆԱԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՇԱՆԱՒՈՐ ՕՂԻՆ RAKI DUZEC

ԲԱՑ Է ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 8,30ԻՆ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ 2

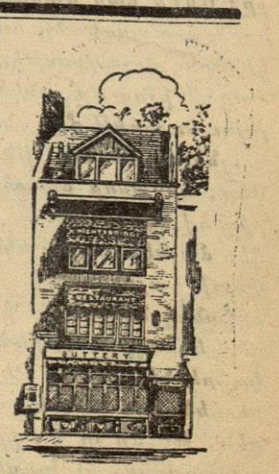

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 փր. վեց. 2200
Արտասահման՝ տարեկան 5000 փրանք: Հատը 20 փր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
14
ԱՊՐԻԼ
MARDI
14 AVRIL
1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8369 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4270

ՕՐՈՒԱՆ ՏՕՍՔԸ

ՋՄՈՒՌՆԱՆՔ ԿԻԼԻԿԻԱՆ

1909 *Ապրիլ* 1/14:

Զարթուընք թուական:

Սահմանադրութեան հռչակումէն ետք առաջին Զատիկն էր, որ կը տօնէինք իբրեւ թէ «ազատութեան, եղբայրութեան եւ հաւասարութեան» երբեմն նշանաբանները:

Արիւնոտ եղաւ սակայն անոր վաղորդայնը:

Զատկի չորեքշաբթի օրը Առանայէն տրուեցաւ ազդանշանը կիլիկիոյ համատարած ջարդին, որ քանի մը չաբթուան ընթացքին 25–30·000 հայ երիտասարդ կեանքեր պիտի հնձէր:

Առանայէն վերջ Տարսոն, Փոզ Օլուք, Մխախ, Համիտիյէ, Օսմանիյէ, Գաղչէ, Յառնը, Հասանպէյլի, յետոյ նաեւ Քէսապ, Անտիոք եւ չրջակայ հայաբնակ գիւղերը կոտորածի եւ հրդեհի սահմանեցին արհաւիրքները պիտի ապրէին:

Կիլիկիոյ պատմական զոյգ գետերը՝ Սարոս եւ Պիւռամոս (Սէյհան եւ Ճիհան) դէպի Միջերկրականի համայնակուլ երամները պիտի նետէին հազարաւոր Հայերու դիակները՝ կանխելով եփրատն ու Տիգրիսը:

Այսօր՝ 14 Ապրիլ՝ յիսնամեակն է կիլիկիոյ Աղէտին:

Մէկ օր առաջ՝ 1909 Ապրիլ 13ին (31 Մարտ) Պոլսոյ մէջ տեղի ունեցած էր յետադիմական մեծ ըմբոստութիւն մը, որ ծանօթ է «Երիթաթիական» չարժում անունով:

«Մարտ 31ի դէպքը» իսլամ մոլեռանդներու եւ սոֆթաներու ընդվզումն էր սահմանադրական վարչաձեւին դէմ, մեղսակցութեամբ Թոփդաշիի պալատին երեք վաշտ որսորդ զինուորներուն, որոնք կանանուորած էին իրենց սպաները:

«Երիթաթ Իսթէրուֆ» պոռալով եւ խլամական կանաչ դրօշակին առաջնորդութեամբ՝ ապստամբ զինուորները ու մոլեռանդ կրօնաւորները կ'ուզէին վերահաստատել Համիտ–սուլթանի միահեծան իշխանութիւնը եւ «Երիթաթի անթեղի գործադրութիւնը», իբրեւ թէ պահելով հանդերձ Սահմանադրութիւնը:

Կարմիր Սուլթանը Եըլտըզի իր պալատէն հրճուանքով կը դիտէր յետադիմականները խուժանի՝ ըմբոստութիւնը երիտասարդ Թուրքերու կառավարութեան դէմ:

Օսմանեան մայրաքաղաքը կ'ապրէր իր ամէնէն զարհուրելի օրերը:

Վտանգուած էր Սահմանադրութիւնը: Պաշարուած էր Խորհրդարանը: Երեսփոխան ու ծերակուտական ձակամուտ կ'ըլլային, ի վերջոյ դումարուելու համար Սան Սթէֆանոյի մէջ:

Մահմուտ Շէվքէթ վաշայի «չարժուն բանակ»ն էր, որ օրեր վերջ «ազատութեան օրրան» Սելանիկէն գալով պիտի վրկէր կացութիւնը:

Սուլթան Ապտիւլ Համիտ գահընկէց կ'ըլլար Ապրիլ 28ին (Հ. Տ.): Շնորհիւ Մակեդոնիոյ բանակին Իթթիհատ վէ թէրաքգրն կ'ամբապնդէր իր դիրքը: Ցեւադային իր դիւային զարհուրելի ոճիրներով փնտռել պիտի տար «Կարմիր Սուլթան»ը:

Ի՞նչ կապ կար «31 Մարտ»ի այդ չարժումին եւ մէկ օր վերջ կիլիկիոյ մէջ սկսած ջարդերուն միջեւ:

Մութ կը մնայ տակաւին այս կէտը Թուրքիոյ պատմութիւնը գրողներուն համար:

Եւ սակայն մեղի համար չատ յստակ է:

Կիլիկիոյ ջարդերուն միակ պատասխանատուն Իթթիհատն է, որ իր ձեռքին մէջ կեդրոնացուցած էր երկրին ամբողջ իշխանութիւնը 1908 Յուլիս 10/23էն ի վեր:

Սուլթան Համիտ գրեթէ կալանաւոր էր Եըլտըզի պալատին մէջ: Պապը Ալին էր տէրն ու տիրականը օսմանեան կայսրութեան:

Իթթիհատի ոճրագործ վարիչները սիմոններ առաջ ծրագրած էին Կիլիկիոյ ազէտը: Եւ սակայն դիւրութեամբ գտան քաւութեան նոխազ մը յանձին Ապտիւլ Համիտի՝ պատրուակ բռնելով 31 Մարտի դէպքը:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔՐՏԱԿԱՆ ՆՈՐ ԿԱՐԱՒԱՆ ՄԸ ԱՆՑԱՒ ՍՈՒԷՋԻ ՋՐԱՆՑՔԷՆ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԼԻԿԱՆ ՀԱՍԱՐԱԿԱՑ ՆԱՒԹՈՒՂԻ՞ ՄԸ ՊԻՏԻ ՇԻՆԷ

Խորհրդային բեռնատար նաւ մը եւս «Արկուն» Սուէզի ջրանցքէն անցաւ, դէպի Իրաք:

Միջին Արեւելքի մամուլի զործակալութեան համաձայն, նաւը Քիւրեր կը փոխադրէ Իրաք: Այդ Քիւրերը զինուած են արդիական զէնքերով: Միւս կողմէ, խորհրդային ուրիշ նաւ մը անցած է Սուէզի ջրանցքէն 1600 թոն զէնք եւ զինամթերք տանելով Իրաք:

Խորհրդային մամուլի Թաս գործակալութիւնը հերքեց այն պարագան՝ թէ ռազմամթերք զրկուած է Քասբմի: Իրողութիւնը այն է, որ 459 Քիւրեր եւ անոնց ընտանիքներուն պատկանող 394 հոգի վերադարձած են իրենց հայրենիքը: Անոնք Իրաքէն փախած էին Նուրի Սայիտ իշխանութեան օրով եւ կ'ապրէին Խ. Միութեան մէջ: «Իրաքեան Հանրապետութիւնը երբ հաստատուեցաւ՝ այդ Քիւրերը իրենց երկիրը վերադառնալու փափաք յայտնեցին»:

Կ'րսուի թէ Պաղտատի կառավարութիւնն ալ առաջարկ ներկայացուցած էր Խ. Միութեան՝ որ իր հպատակները իրաք վերադառնան:

«Ալ Շաոպ» թերթը կը գրէ թէ Պաղտատի մէջ տեղի պիտի ունենայ համայնավար երկիրներու ներկայացուցիչներու համագումար մը, Իրաքի կառավարութեան հրաւէրով: Լեհ, հրեայ եւ պարսիկ համայնավարները Պաղտատ հասած են արդէն:

Մոսկուայէն կը հաղորդուին թէ խորհրդային պատուիրակութիւն մը մեկնած է Իրաք, ուր երկու չաբթի պիտի մնայ:

Ժողովը պիտի սկսի յառաջիկայ չաբթի, Ապրիլ 14ին կամ 15ին:

Ուշագրաւ է այն պարագան թէ արաբական ուրիշ ժողով մըն ալ կը բացուի Գահիրէի մէջ՝ հինգշաբթի օր: Արաբական Լիկայի առաջին ժողովն է ասիկա՝ նուիրուած Միջին Արեւելքի քարիւղի հարցերուն:

Աչխատանքները պիտի տեւեն մինչեւ Ապրիլ 30:

Կ'րսուի թէ ժողովին նպատակն է ճշդել մասնագիտական եւ տնտեսական հարցեր եւ ոչ թէ քաղաքական: Այսուհանդերձ, օրակարգին վրայ կը գտնուի պետութեան եւ քարիւղի ընկերութեանց յարաբերութեան խնդիրը:

Տարիներէ ի վեր եգիպտոս կ'աչխատէր նման ժողով մը գումարել, նկատելով որ արաբական երկիրները աւելի մեծ չահագործիններ կ'ուզեն քարիւղի ընկերութիւններէն: Իրաք նախ համաձայնած էր մասնակցիլ այս ժողովին, բայց յետոյ հրաժարեցաւ, քանի որ Արաբական Միացեալ Հանրապետութիւնը «թշնամական դիրք բռնեց» իրեն հանդէպ:

Արաբական Լիկայի քարիւղի հարցերու ներկայացուցիչ Սալման յայտարարեց թէ այս ժողովին նպատակն է հաստատակաց նաւթուղի մը ստեղծել՝ արաբական բոլոր երկիրներու համար: Առաջին առիթով ծրագրուած է որ Սէուտ. Արաբիոյ, Օմանի, Քուվէյթի եւ Իրաքի քարիւղը պիտի տարուի մինչեւ Սուրիոյ եւ Լիբանանի զտարանները: Այնուհետեւ՝ նաւթուղին պիտի երկարի եւ տարածուի արաբական բոլոր երկիրներու մէջ:

Ժողովին մէջ պիտի քննուի նաեւ արաբական երկիրներու համար նաւթատար նաւերու չինութեան հարցը:

ԽՐՈՒՇՉեԻ ՆՈՐ ԿԸ ԿԱՐԴԱՅ... "ՏՕՔԹ. ԺԻՎԱԿՕ"Ն

Առաջին անգամ վարչապետն եղաւ այն լուրը, որուն համաձայն Փասթերնաքի «Տոքթ. Ժիվակո»ն ցարդ չէր կարդացած Խրուչչեւի կողմէ: Երեք չաբթի առաջ լուրը հաղորդեց իտալական Քոռիէրէ տէլլա Սեռան, բայց բոլորը վերապահութեամբ ընդունեցան զայն: Այս անգամ լուրը կը հաստատէ Լեհ Գրողներու Միութեան նախագահը՝ Սլոմինսքի, Մոսկուայէն իր վերադարձին առթիւ:

Խրուչչեւ վերջերս կը կարդայ Փասթերնաքի նշանաւոր գիրքը, եւ առաջին առթիւ չատ կը տպաւորուի: Ապա կը դարմանայ եւ վերջապէս... կ'ըմբռոստանայ: Բայց ո՛չ Փասթերնաքի դէմ, այլ՝ անոնց որ պատապարտած են Փասթեր նաքը...:

Խրուչչեւ կը զայրանայ բոլոր այն պետական պաշտօնեաներուն եւ խորհրդային գրողներուն, որոնք դատապարտած են, այնքան կոպիտ ձեւով, բանաստեղծ եւ վիպագիր Փասթերնաքը: Խրուչչեւի կարծիքով «Տոքթ. Ժիվակո»ն չատ յաջող գիրք մըն է եւ անոր ստեղծած գայթակղութիւնը բոլորովին անտեղի:

Ի վերջոյ Գրողներու Միութեան ընդհ. քարտուղարը դիտողութեան արժանացած է եւ հրաման ստացած որ վերաքննուի Փասթերնաքի արտաքսումը:

Ցատկանշական է նաեւ դիտել թէ Խորհրդային Գրողներու Միութեան համագումարը, որ պիտի բացուէր Մարտ 30ին, յետաձգուեցաւ:

Ցայտնի չէ սակայն թէ Խրուչչե՞ն է տուած այս որոշումը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ վարչապետը Տըպրէ եւ Արտաքին նախարար Քուվ տը Միւրվիլ երկուշաբթի օր Լոնտոն հասան, ուր տեսակցութիւններ պիտի ունենան իրենց պաշտօնակիցներուն՝ Մաքմիլլընի եւ Լոյտ հետ: Ե. Հանրապետութեան առաջին վարչապետն է որ Անգլիա գնաց, ուր պիտի մնայ մինչեւ երեքշաբթի:

ԼՈՆՏՈՆԻ «Նիուզ օֆ տը Ուորլտ» շաբաթաթերթը հրատարակած է իր աչխատակիցներէն Թոմասի մէկ յօդուածը՝ Սահարայի քարիւղի մասին: Թոմաս Սահարա այցելելէ յետոյ կը գրէ թէ այդ անապատը Արեւմուտքի քարիւղի հայթայթիչը պիտի ըլլայ եւ Քասբմի կը թելադրէ որ Իրաքի քարիւղի պաղտյնացման չուրջ տմարուկ յարուցանելէ առաջ անգամ մը եւս նայի Սահարայի, որ այլեւս իր դիտցած անապատը չէ...:

ԱՐԹԱՆԹինէն հեռանալու հրահանգ ուղարկած խորհրդային երեք դիւանագէտներն ու երկու Ռումանացիները երկրէն պիտի մեկնին Ապրիլ 24ին՝ Ֆրանսական «Փրովիտանս» նաւով: Խորհրդային դեսպանը ու Պուքրէշի իշխանութիւնները բողոքեցին «թշնամական այս որոշումին» դէմ: Միւս կողմէ, Պուէնոս Այրէսի թերթերը կը գրեն թէ համայնավար կուսակցութիւնը մօտ առնէն պիտի արգիլուի Արժանթինի մէջ:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ նոր կոչ մը ըրաւ Անգլիոյ եւ Ամերիկայի՝ որպէսզի համաձայնութիւն մը գոյանայ Փրնեւի ժողովին մէջ եւ հիւլէական փորձերը արգիլուին՝ «խաղաղութեան չահուն համար»:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԻՐԱԿԻՆ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

•

Ինչպէս ամէն տարի, Ապրիլին, այս տարի ալ Սաքրէ–Քէօրի ակեղեցիին մէջ տեղի ունեցաւ հանդիսաւոր պատարագ մը, ապրիլեան նահատակներու յիչատակին: Պատարագիչն էր Գերապայծառ Սմաւոնի: Սրբեցողութիւնը կատարեց Առնուվիլի երջանկայիշատակ զեկավարութեամբ Պ. Վահրամ Տէվէճեանի: Մեներկաներու բաժնին իր թանկագին մասնակցութիւնը բերաւ Օրիորդ Առաղիկ Սոաքելեան:

Անգամ մը եւս առիթը ունեցանք գնահատելու այս պատարագին նախաճեռնութիւնը, որ Թոյլ կուտայ մեզի օտարներուն յիչեցնելու հայ ժողովուրդին մարտիրոսութիւնը՝ 1915ին: Արդարեւ, բացի հարիւրաւոր Հայերէ, բազմաթիւ օտարներ լեցուցած էին Մոնմարթրի եկեղեցին:

Էօվր տ'Օրիաճի նախագահը, Գեր. պայծառ Մառլօ, Ֆրանսերէն քանի մը կարգաց, պատմականն ընելով Թուրքերու վայրագութեան եւ բարբարոսութեան: Գերապայծառը յատկանչական դատ, որ ամէն տարի հայ ժողովուրդը ուխտի կուգայ առնս մարթիրուսի (Մոնմարթր) այս եկեղեցին, ոդեկոչելու համար իր մարտիրոս հայրերուն եւ մայրերուն յիչատակը: Շեչտեց որ Թուրքերու կատարած ջարդը ամօթ մըն է մարդկութեան պատիւին համար: Գերապայծառը բացատրեց թէ Թուրքերու նպատակն էր ոչնչացնել հայ ժողովուրդը, որպէսզի Թաղուի Հայկական Հարցը:

Պատմելէ ետք Թուրքերու վայրագութեանց մանրամասնութիւնները, վերջացուց իր քարոզը չեչտելով.— «Պէտք է հաւատարիմ մնաք ձեր լեզուին, ձեր ծիսին, ձեր աւանդութեանց եւ Աստուծոյ»:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿԸ

Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ, կիրակի օր տեղի ունեցաւ Ֆր. Կ. Խաչի երեսնամեայ գործունէութեան յոբելեանը, ի ներկայութեան մեծ թիւով համակիրներու եւ բարեկամներու:

Հանդիսին կը նախագահէր օգափոխութեան կառավարութեան Պետական Ընդհ. Քարտուղար Պ. Պեքար:

Պ. Ց. Եղիազարեան զեղեցիկ բանախօսութեամբ մը ներկայացուց — Ֆրանսերէն եւ հայերէն — հայ կնոջ համապատկերային դերը, որ Խաչի Միութեան մէջ կը կատարէ:

Պ. Պեքար արտայայտուեցաւ մասնաւորապէս Պելֆոնթէնի կառավարութեան որ դահուընակութիւն պատճառած է պետական հակակշռի պաչտօնատարութեան:

Միութեան քարտուղարուհին՝ Տիկին Թաղէոսեան կարդաց համառօտ տեղեկագիրը մը ընդհանուր գործունէութեան մասին:

Հանդէսը ունէր զեղարուեստական խառնամած բաժին մը: Մանրամասնութիւնները յաջորդ թիւով:

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Երկուչաբթի օր Փարիզ ժամանեց ընկ. Հայկ Պալեան, տէր եւ տնօրէնը Պէյրութի մեր պաչտօնակից «Ապդակ»ի:

Ընկ. Պալեան, որուն կ'ընկերանայ նաեւ իր աղջիկը, չորեքչաբթի Ամերիկա կը մեկնի:

ՇՐՋԱՆԻ ՄԸ ՊԱՏԿԵՐԸ

Իսկ աննշան եթէ մընայ
Երկրի մէկ խորշն հողակոյտն իմ,
Եւ յիշատակս ալ թառամի,
Ո՛հ, ա՛յն ատեն ես կը մեռնիմ...:
ՊԵՏՐՈՍ ԴՈՒՐԵԱՆ

Երջանկայիշատակ Պալաքեան Սրբազանի եւ վեց քահանաներու անշիրիմ հողակոյտերը տխուր խորհրդածութիւններու մղեցին զիս եւ առիթը ստեղծեցին յետագարձ ակնարկ մը նետել եւ յիշել 1926ի Փարիզի հայ գաղութը:

Հարիւրաւոր բախտակիցներու նման, գաղթականի ցուպը ձեռքս, ուսանելու նպատակով, վառ յոյսերով եւ երազներով, հոգիս լեցուն, ես ալ նոր ժամանած էի Փարիզ: Անծանօթ էի Ֆրանսահայ գաղութին: Ողբացեալ գրագիտուհի Տիկին Պերճուհի Բարսեղեան, պատահմամբ զիս ճանչնալով, առաջնորդած էր Շաւիլ, Պ. Վահան Փափազեանի (Կոմս) բնակարանը, ուր մնացի երկար ժամանակ, վայելելով ընկերութիւնը Տիկին Հեղուշի, ողբացեալ Խաժակի աղջկան՝ Նունուշի, Արծուիկ Ալոյեանի, փոքրիկ Վաջիկի եւ տանը հաւատարիմ պահապան Կելոյի:

Այն ատեն Շաւիլ կ՚ապրէին հոյլ մը մտաւորականներ եւ կուսակցական ծանօթ դէմքեր, իրենց ընտանիքներով: Կոմսի տան մէջ, գրեթէ միշտ կը հանդիպէի իշխանուհի Սաթենիկ Արղութեանի, իր աղջկան Արփիկի ու փեսին, Տոքթ. Գէորգեանի, որոնք անմիջական գրացիներն էին Կոմսին, հոն կուգային նաեւ, բժիշկ Յովսէփ Տէր Դաւիթեան, Տիկին Սաթենիկ, Պերճուհի Բարսեղեան, Սիմոն Վրացեան եւ Տիկինը, Կարօ Սասունին, Լօլան, Մաննիկը, Տիկին Ջաւահիր Շանթ եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Սաթօն, Մարօն ու Բենօն, որոնք, երեկոները յաճախ բոլորուած թէյի բաժակներու շուրջ, զրոյց կ՚ընէին քաղաքական կամ գրական հարցերու շուրջ, բոլորըն ալ մեզ նման տարագիրներ...:

Այդ թուականին, ամէն օր ցերեկէ վերջ Շաւիլէն կ՚իջնէի Սիւրէնի կայարանը, կը հասնէի Անիէր երթալու համար ընդարձակ պարտէզի մը խորը քաշուած գեղեցիկ ապարանքի մը, որ պաշտօնատունն էր Եւրոպայի Կաթողիկոսական Պատուիրակութեան եւ ուրկէ նաեւ, ծանօթութիւններս եւ յիշողութիւններս, Գրիգորիս Եպիսկոպոս Պալաքեանի մասին:

Նորընտիր Կաթողիկոսական Պատուիրակ, Պալաքեան Սրբազան, գիտակից իր կոչումին եւ պատասխանատու դերին, անսահման եռանդով եւ հաւատքով լրծուած էր կարեւոր աշխատանքի, համախմբել Եւրոպայի կազմալուծուած թեմերը, շինել եկեղեցիներ, բանալ դպրոցներ, հովանաւորել տարագիր ժողովուրդը, այս օտար ափերու վրայ: Ընդարձակ շէնքը իր տունն ու պաշտօնատունն էր միանգամայն: Շէնքին վերի մասը, ընդարձակ դահլիճ մը, յարակից սենեակները յատկացուած էին Սրբազանին: Իսկ վարի յարկը կային մէջ մէջի երեք սրահներ, որոնք իբր դիւանատուն կը ծառայէին պատուիրակութեան:

Սրահներէն մէկուն մէջ, զոյդ սեղաններու առջեւ նստած կ՚աշխատէին դիւանապետը եւ մեքենագիր օրիորդը, պատուիրակութեան դիւանապետն էր ծանօթ գրագէտ Պ. Յակոբ Տէր Յակոբեան, իսկ մեքենագիր օրիորդը այս տողերը գրողը: Պ. Յ. Տէր Յակոբեանէն առաջ, այդ պաշտօնը կը վարէր Պ. Անդրէասեան:

Կաթողիկոսական պատուիրակը Լիոնէն անցած ժամանակ գտած էր անձնուէր եւ կտրիճ երիտասարդ մը, որ իր կօշկակարի արհեստը ձգած, ի սէր ազգութեան, հետեւած էր Սրբազանին, դէպի Փարիզ: Պոլսոյ Սամաթիոյ արուարձանէն Պ. Գալուստ Պօզաճեանն էր որ ոչ միայն կը հսկէր շէնքին մաքրութեան ու կը կատարէր Դռնբացէքի արարողութիւնը այլեւ կը գրէր... բանաստեղծութիւններ եւ կը պատրաստէր Սրբազանին կերակուրները: Վարպետ խոհարար, աննման էին իր տոլմաները, մահլէպիներն ու կաթնապուրները, զորս շատ անգամ ճաշակած եմ Սրբազանին սեղանակից ըլլալով, երբ բացառիկ աշխատանքներ ստիպէին զիս, առաւօտէն գալու պատուիրակութիւն:

Այս պաշտօնեաներէն զատ, գրեթէ ամէն օր պատուիրակութիւն կ՚այցելէր նորոգ հանգուցեալ Լեւոն Քաջբերունի-Թօփալեան, որ Պալաքեան Սրբազանի հայրենակից եւ մտերիմ բարեկամն էր: Տարաբախտ Լեւոն Թօփալեան ուղղամիտ եւ բարեմիտ բէկն էր, ունէր ալեկոծ հոգի մը եւ սեւեռուն գաղափար մը, կ՚երազէր հրատարակել գիրք մը որ յեղաշրջէր մարդկութիւնը:

Այցելուներէն կը յիշեմ նաեւ Մկրտիչ Զայլաքը, որ դիւանատան իրաւագէտ-խորհրդականն էր:

Ամէնօրեայ այցելուներէն մէկն ալ Փարիզի սարկաւագ հանգուցեալ Պ. Էֆէնտիեանն էր, որ կը բնակէր Անիէր եւ կուգար Սրբազանին հրահանգները առնելու:

Կաթողիկոսական Պատուիրակութեան շէնքը շուտով արդարացուց իր անունը, դարձաւ Հայոց առաջնորդարան: Շարան շարան հոն կուգային տարագիր Հայեր, որոնք հազար ու մէկ հոգերով ճընշուած, մատնուած էին դժուարութիւններու՝ օտար երկնքի տակ: Ոմանք, անցագրի կամ ծննդեան վկայականի պահանջներով, ուրիշներ՝ ամուսնութեան, ամուսնալուծման կամ ընտանեկան վէճերու խնդրով: Այս վերջին պարագային՝ Պալաքեան Սրբազանի հաշտարար եւ ազդու միջամտութիւնը, յաճախ կ՚ունենար բարերար ազդեցութիւն, Դատական խնդիրներով պատուիրակութիւն կուգար շատ անգամ փաստաբան Պ. Գամէր Բենեամին:

Պատուիրակութեան շէնքին մէջ շաբթուան որոշ օրեր կը գումարուէին ժողովներ, Պալաքեան Սրբազանի հովանաւորութեամբ, որոնց կը մասնակցէին Փարիզի ազգայինները: Յիշեմ Փարիզի առաջնորդ Վռամշապուհ Եպիսկոպոս Քիպարեանը, Պ. Կիւլպէնկեան (լոնտոնաբնակ՝ ազգականը Գալուստ Կիւլպէնկեանին), Պ. Մամուլեան (հռչակաւոր բեմադիր Ռուբէն Մամուլեանի հայրը), Օր. Արաքսի Թորոսեան եւ ուրիշ կարեւոր ազգայիններ եւ եկեղեցականներ, որոնց անունը մոռցած եմ դժբախտաբար:

Օր մը անակնկալօրէն պատուիրակութիւն այցելեց եւ ինծի մեծ ուրախութիւն պատճառեց Մշոյ առաջնորդական փոխանորդ Տէր Եղիշէ քհնյ. Պարսամեանը, որ հրաշքով ազատած եղեռնէն՝ կ՚ապրէր Իտալիա: Միլանոյի եկեղեցիին հովիւն էր: Թեմական խնդրով եկած էր տեսնելու Պալաքեան սրբազանը: Երբ զիս ճանչցաւ գրասենեակին մէջ, նախ զարմացաւ, ապա աչքերը արցունքով, ողողուած, ողջագուրեց զիս եւ յուզուած կոչեց. «Աղջի Լաօ իմա՞լ իս... դո՞ւ լէ ընկար զարիպ աշխարհ... ո՞ւր մնաց մըր անուշ Մշոյ աշխարհ ... վավելէր քօռ-նենք ես ...»:

Տարաբախտ քահանան տեսած էր իր չորս մանչ զաւակներուն խոխողուիլը, ինչպէս նաեւ իր ամբողջ հօտին, Տարօնի ժողովուրդին: Ճակատագիրը խնայեց իրեն, ազատուած՝ դարձած էր հովիւ առանց հօտի: Ուխտած էր սակայն անժառանգ չմեռնիլ, այդ նպատակով ալ, յետագային Պոլսէն մինչեւ Էջմիածին ճամբորդեց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսէն անձամբ խնդրելու կրկնամուսնութեան արտօնութիւն: Կաթողիկոսը բացառաբար շնորհեց իրեն այդ իրաւունքը, մըտիկ ընելով իր ոդիսականը...: Մշեցի քահանան ամբողջ Հայաստանը շրջեցաւ՝ գտնելու համար Տարօնցի այրի մը: Վերջապէս ազնիւ եւ երիտասարդ որբեւայրիի մը հետ ամուսնանալով կը վերադառնայ Եւրոպա, եւ կը կարգուի Միլանոյի հովիւ: Անցան տարիներ, Տէր Հայրը ունեցաւ երկու աղջիկ եւ մէկ մանչ: Վերջապէս, հասած էր իր մուրատին, անժառանգ պիտի չմեկնէր այս աշխարհէն: Վրայ հասաւ երկրորդ աշխարհամարտը, Տէր Եղիշէն վախճանեցաւ Միլանոյի մէջ, վեց ամիս իր մարմինը մնաց անթաղ, որովհետեւ ըստ եկեղեցական կանոններուն չգտնուեցան եօթը քահանաներ վերջին օծումը եւ թաղման արարողութիւնը կատարելու համար: Պատերազմի պատճառաւ հաղորդակցութիւնները խզուած էին արտասահմանի հետ: Դժբախտ երիցուհին, Տարօնցի կնոջ քաջութեամբ դիմադրեց գալիք փոթորիկներուն, փրկելով երկու աղջիկ զաւակները, սակայն չկրցաւ մահուան ճիրաններէն խլել իր մէկ հատիկ արու զաւակը, Շաւարշ Պարսամեան, նոր սերընդական այն վառվռուն ու սիրուն երիտասարդը, որ ասկէ քանի մը տարի առաջ մեռաւ Ալֆորվիլի մէջ:

Պալաքեան Սրբազան, փայլուն արտաքինով վայելուչ եկեղեցական մըն էր: Երբ սիլինդր գլխարկը դրած գլխուն, արծաթ գաւազանը ճօճելով, ինքնավստահ քայլերով դուրս կ՚ելլէր Փարիզի Հայոց եկեղեցիէն կամ պատուիրակութեան շէնքէն, Ֆրանսացի անցորդներ կեցած հետաքրքրութեամբ կը դիտէին այս փառաւոր եկեղեցականը, որուն համարձակ շարժումները աւելի զինուորականի նմանէին, քան թէ կղերականի: Խառնուածքով յանդուքն՝ երբեմն կը պոռթկար եւ իր կրակ ու բոց աչքերը շանթեր կ՚արձակէին, երբ հակառակորդի մը չարախօսութիւնները հասնէին իր ականջին եւ ծակէին իր սիրտը: Անյիշաչար ոգի ունէր սակայն, քանի մը վայրկեան վերջ ներած էր բոլորին:

Յաճախ թուղթերու ծրար մը ձեռքը, կ՚իջնէր դիւանատուն եւ անկեղծ ու սրտբաց կը կարդար կամ կը ճառէր իր կատարած կամ կատարելիք ազգօգուտ ձեռնարկներուն եւ նպատակներուն մասին, եւ մանուկի մը պէս կ՚ուրախանար:

Պալաքեան Սրբազան բարեսիրտ եւ չափազանց առատաձեռն եկեղեցական մըն էր ... Փարիզի եկեղեցիին բակը գտնուող մուրացիկները եւ անգործները շաբաթը անգամ մը, ափ կ՚առնէին կաթողիկոսական պատուիրակութեան դուռը, կը լեցուէին պարտէզին մէջ, կամ կուգային ժամերով բազմիլ դիւանատուն, վստահ ըլլալով որ «ճէնթլմէն» սրբազանը պիտի ներէր իրենց համարձակութեան եւ առատօրէն վարձատրէր զիրենք: Ասոնցմէ քանի մը աներեսներ (անգործները) երբեմն չարաչար կը գործածէին իր բարեսրտութիւնն ու ազնուութիւնը:

Ողորմած Սրբազանը իր վերջին լուման տուաւ աղքատներուն ու ինքը դարձաւ ողորմելի: Իր փայլուն աստղը շուտով տժգունեցաւ Փարիզի մէջ, բարեբախտաբար կրկին սկսաւ լուսաւորուիլ ու ճառագայթել Մարսիլիոյ երկնակամարին վրայ, Պալաքեան Սրբազան դարձաւ եկեղեցաշէն եւ դպրոցաշէն:

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ԳԵՒՈՆԵԱՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓԱՌԱՏՕՆԻ ԱՌԹԻՒ

Մարտ 28 եւ 29 կրնանք վստահօրէն ըսել թէ կը մնան անմոռանալի օրեր «Նոր Սերունդի» կեանքին մէջ, դարձակէտ մը անոր պատմութեան մէջ:

Փառատօնին յաջողութիւնը սովորական յաջողութիւն մը չէր, երգահանդէս կամ պարահանդէս մը, զոր սովորաբար կը կազմակերպէ մեր երիտասարդական կազմակերպութեան այս կամ մասնաճիւղը: Փառատօնը արդիւնքն էր «Նոր Սերունդի» հաւաքական աշխատանքին:

Փարիզի մէջ կազմուած էր կեդրոնական յանձնախումբ մը, որ իր կարգին կազմակերպեց երկու առանձին յանձնախումբեր Լիոնի եւ Մարսէյլի մէջ: Լիոնի եւ Տէսինի մեր տղաքը աշխատեցան դրե-

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՑՈՒՄ

Բ.— Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ԱՆՋԱՏԵԼ ՏԱԿԱՒԻՆ ԿՈՂՄ ՁԲՌՆԱԾ ԵՐԿԻՐՆԵՐԷՆ

Այսպէս, Եւրոպացիները ասպարէզէն հեռացնելէ վերջ, համայնավարները հակամարտ երկու ուժեր ստեղծեցին Միջին Արեւելքի մէջ. մէկ կողմէն՝ ժողովուրդները, որ Խ. Միութենէն զէնք ու դրամ կը ստանային. եւ միւս կողմէն՝ թագաւորները, որոնք կը ներկայացուէին որպէս քարիւղի ամերիկեան ընկերութիւններուն հետ մութ դաւադրութիւններ լարող անձեր:

Հակաեւրոպական պայքարէն հակաամերիկեան պայքարի անցքը կատարուեցաւ շատ արագ. սկսաւ Գահիրէի ժողովին ատեն — քարիւղի ընկերութիւնները ազգայնացնելու խորհուրդով — եւ քաղաքական մարզին մէջ շարունակուեցաւ՝ Պաղտատի Ուխտին, ամերիկեան օգնութեան պայմաններուն, Այզընհաուրրի Վարդապետութեան եւ Իսրայէլի պետութեան գոյութեան դէմ մղուած բուռն յարձակումներով:

Պաղտատի Ուխտին դէմ կատարուած յարձակումները համայնավար կազմակերպութեան կողմէ բացայայտօրէն ուղղուած են Մ. Նահանգներուն դէմ եւ կը միտին չէզոքավար ժողովուրդներու խըմբաւորում մը իրականացնելու:

Արդարեւ, 1957էն ի վեր Մ. Նահանգները օրէ օր աւելի սերտ կապեր կը հաստատեն այս Ուխտին հետ, Միջին Արեւելքի մէջ համայնավար գործունէութիւնը արդիլելու նպատակով: Խ. Միութիւնը, Պաղտատի Ուխտին կայսերապաշտական պիտակ փակցնելով, կ՚աշխատի իր առջեւ լայն բանալ Միջին Արեւելքի դռները, ուր արդէն անգնահատելի դիրքեր ապահոված է Սուրիոյ եւ Եգիպտոսի մէջ:

Աւելին. Միացեալ Նահանգները կը ներկայացուին ոչ միայն որպէս շահագործող, այլ նաեւ որպէս պատերազմի հրձիգ, որ յարձակման կը պատրաստուի. որպէս այդպիսին, կը դառնան Իսրայէլի գործակիցը.— մահացու ամբաստանութիւն:

Միջին Արեւելքի արկածախնդրութեան մէջ, Իսրայէլի գոյութիւնը այն պայթուցիկն է, որ իր վրայ կեդրոնացուցած է բոլոր կիրքերը: Այնքան ատեն որ Իսրայէլի գոյութիւնը ապահովուած ըլլայ, համայնավար կազմակերպութիւնը պիտի չկարենայ իր ուզածին պէս շահագործել արաբ ժողովուրդները. ահա թէ ինչու Խ. Միութիւնը Արաբներուն կ՚օժանդակէ իրենց ատելի թշնամիին դէմ մղուած պայքարին մէջ:

Ուրեմն, համայնավար գաղափարաբանութեան համարԻսրայէլ դարձած է կայսերապաշտութեան կեդրոնը: Գահիրէի ժողովին մէջ Իսրայէլի գոյութիւնն իսկ դատապարտուած էր, որովհետեւ այդ գոյութիւնը կը վտանգէ Միջին Արեւելքի ու ամբողջ աշխարհի խաղաղութիւնը:

Արաբ զանգուածները Մ. Նահանգներուն դէմ գրգռելու համար բաւական է փաստել, թէ այդ երկիրը Իսրայէլի գործակիցն է. արդ, Նիւ Եորքի եւ ամերիկեան մեծ քաղաքներուն մէջ ապրող միլիոնաւոր Հրեաները բաւարար փաստ են պարզամիտ եւ ատելավառ զանգուածներուն համար:

Իրականին մէջ, սակայն, Ամերիկան Իսրայէլի միշտ ալ օգնած է որոշ պայմաններով ու քարիւղի իր շահերուն համեմատութեամբ: Բայց Այզընհաուրրի Վարդապետութիւնը հաւասար աստիճանի վրայ կը դնէր Իսրայէլն ու արաբ ազգերը. ասիկա անհանդուրժելի է Արաբներուն համար:

Միւս կողմէ, համայնավար կազմակերպութիւնը տնտեսապէս թերաճ ժողովուրդները կը զգուշացնէ ամերիկեան կայսերապաշտութեան դէմ, օգտուելով այն պարագայէն, որ շատ լաւ գիտէ արեւմտեան ու արեւելեան հոգեբանութիւններուն տարբերութիւնները:

Արեւմտեան հոգեբանութիւնը կը հիմնուի գործնական տրամաբանութեան վրայ, եւ իր տնտեսական որոշումներուն մէջն ալ՝ տրամաբանեալ ծրագիրներու վրայ: Մինչդեռ արեւելեան հոգեբանութիւնը մեծ տեղ կուտայ երազներու եւ երեւակայութեան: Մեծդի խոստումները շատ աւելի արժէք կը ներկայացնեն արեւելեան ժողովուրդներու աչքին, քան առողջապահական ու կեանքի լաւագոյն պայմաններու համար յատկացուած որոշ գումարները: Այս իրողութիւնը լաւագոյնս կը շահագործուի համայնավարներու մղած հոգեբանական պատերազմին մէջ: Սկիզբը, համայնավար կազմակերպութիւնը թէքնիք, բժշկական կամ այլ որեւէ օգնութիւն չըրաւ Եգիպտոսի ու Սուրիոյ. միայն զինուորական օգնութիւն ըրաւ, այս երկիրներուն ծախելով հոգ չէ թէ նորաձեւութենէ դադրած զէնքեր միայն: Յամենայն դէպս, այս զէնքերուն շնորհիւ իշխանութեան գլուխ եկան երիտասարդ զինուորականներ, որոնք պիտի դառնային ապագայի իրուղեկիցները. միեւնոյն ատեն փաստած եղաւ արաբ ժողովուրդներուն, որ համայնավարութիւնը իրենց կողքին է կայսերապաշտութեան դէմ մղուած պայքարին մէջ: Յետագային, համայնավար օժանդակութիւնը առաւ աներեւակայելի խոստումներուն երեւոյթը:

(15 Շար.)

թէ երկու ամիս գլուխ հանելու համար դժուարին գործ մը, փառատօնը: Մասնաւորաբար Լիոնի յանձնախումբը ջանք չէր խնայած շարժման մէջ դնելու մօտակայ հայկական գաղութները եւս, Սէն Էթիէն, Սէն Շամոն, Կրընոպլը, Վիէն, Փոն տը Շէրիւ եւ այլն: Այդ վայրերէն մեծ թիւով հայրենակիցներ եկած էին Լիոն ներկայ գտնուելու եզակի փառատօնին: Մարսէյլն ալ հաւաքած էր իր շուրջը Պոմոն, Սէն Լու, Սէն Ժերոմ, Կարտան եւ այլ շրջանները: Այսպէս Լիոնի հանդէսին ներկայ գտնուեցաւ երկու հազարից աւելի բազմութիւն մը: Իսկ Մարսէյլի սրահը այնքան խճողուեցաւ որ շատերը ստիպուած տուն վերադարձան:

Այս փաստերը ցոյց կուտան թէ «Նոր Սերունդը» երեւան բերաւ զարմանալի կազմակերպչական կարողութիւն եւ եռանդ: Իր այդ կազմակերպչական կարողութեամբ եւ եռանդով «Նոր Սերունդը» մէկ անգամէն կը դառնայ մեր հանրային կեանքի մէջ գործող ամէնէն լուրջ եւ ամուր հիմերու վրայ դրուած լաւագոյն կազմակերպութիւններէն մէկը, որ խորապէս կը դիտակցի իր վրայ դրուած պատասխանատուութեան:

Փառատօնին երկրորդ բնորոշ գիծը պէտք է նկատել գեղարուեստական ծրագրի ինքնուռոյնութիւնը եւ ճոխութիւնը: Եթէ ծրագրին առաջին մասը կազմուած էր ընտիր երգերէ, երկրորդ մասը ինքնատիպ էր, հարուստ, ճոխ եւ ճաշակաւոր: Մեր երիտասարդ արուեստագէտները Փալամուտեան եւ Ափրիկեան յաջողած էին ստեղծել ազգային – աւանդական գեղեցիկ պատկեր մը, ներկայացուած հարուստ գեղարուեստական պրիսմակի տակ:

Ուխտագնացութիւնը Մշոյ Ս. Կարապետի պատմական վանքը զարմանալի կերպով ներդաշնակուած էր մեր եկեղեցական եւ ժողովրդական երգերուն հետ:

Պատկերը կը լրացնէին մեր տոհմիկ խմբական պարերը եւ մենապարերը: Լուրջ աշխատանք էր թափուած գեղարուեստական ծրագրի որակի վրայ: Ակնյայտնի էր ոճի, ճաշակի եւ չափի ներդաշնակութիւնը: Այսպիսով փառատօնը եղաւ նաեւ «Նոր Սերունդի» գեղարուեստական փառահեղ յաղթանակը, որու մասին կարելի է գաղափար մը կազմել ժողովրդին խանդավառութենէն, հանդիսականներու բուռն ծափահարութիւններէն:

Սովորականէն դուրս էր նաեւ ժողովուրդի վերաբերմունքը դէպի «Նոր Սերունդի» գործը: Խուռներամ բազմութեան ներկայութիւնը ապացոյց մըն էր, թէ ինչ կարեւորութիւն կուտան մեր գաղութները «Նոր Սերունդի» գործունէութեան: Այս քաջալերանքը նորանոր պարտականութիւններ կը դնէ մեր երիտասարդութեան վրայ, ալ աւելի բարգաւաճելու համար: Այս անմոռանալի հանդէսներուն ժամանակ Նոր Սերնդականները զգացին, թէ ինչ պարտականութիւն եւ ինչ պատասխանատուութիւն կը ծանրանան իրենց ուսերուն վրայ: Զգացին թէ մտած են փոխանցման շրջանի մը մէջ, զգացին, թէ կը մօտենայ այն օրը, երբ իրենք պարտաւոր պիտի ըլլան փոխարինելու երէցները, ծառայելու համար հայ դատին եւ հայ մշակոյթին:

Եւ վերջապէս «Նոր Սերունդը» իր այս երկու փառատօններով իր վրայ հրաւիրեց Ֆրանսացիներու ուշադրութիւնը: Լիոնի «Լը Փրոկրէ» եւ Մարսիլիոյ «Լը Փրովանսալ» թերթերը խանդավառ յօդուածներ նուիրեցին փառատօնին առթիւ, կանդ առնելով հայ եկեղեցական երգերու եւ հայ ժողովրդական երգերու եւ պարերու արտակարգ հարստութեան վրայ:

Նոր շրջան կը բացուի Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան Նոր Սերունդի առջեւ: Հայ մեծագոյն մարտական կազմակերպութեան հովանիին տակ մեծցած մեր երիտասարդները եւ աղջիկները վստահ քայլերով կ'երթան դէպի լուսաւոր ապագան, այլեւ խոր հաւատքով, թէ մեր հայրենիքը, Հայաստանը, վերջ ի վերջոյ պիտի վերագտնէ իր ազատութիւնը եւ իր քաղաքական անկախութիւնը:

Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԸ ԳԱՒԱՌԻ ՄԷՋ

Ապրիլ 1ի կէսօրին, Լիոն հասան Սեւրի Ս. Մուրատեան վարժարանի Մխիթարեան վարդապետները եւ աշակերտներու թատերախումբը:

Կայարանը զիրենք դիմաւորելու գացած էր՝ անկեղծ եւ սրտով նուիրուած բարեկամներու խումբ մը: Գոհ ու երջանիկ էին այցելուները: Հոգ չէր իրենց ըստանձնած նեղութիւնը կամ յոգնութիւնը: Առաջին անգամն էր որ Լիոն կուգային, խմբովին, տեղւոյն հայկ. գաղութին բերելու, Մխիթարեան ըմբռնումով, իր անցեալին էջերէն շող մը, ժամ մը Հայրենիք փոխադրելու ներկաները, մեր առօրեայ կեանքին մէջ արթնցնելու նոր գիտակցութիւն մը:

Խումբին կ'ընկերանար Տիկին Ֆէյտի, Վարժարանի Ծնողաց Միութեան նախագահուհին:

Մեծ յաջողութեամբ կատարուեցան ծրագրուած երկու ներկայացումները. առաջինը Վիլէօրպան՝ ապրիլ երեքին, երկրորդը Լիոն Ապրիլ հինգին:

Վիլէօրպանի շքեղ թատրոնին մէջ, հանդէսին բացումը կատարեց վարժարանի տեսուչը՝ Հ. Սերովբէ Ագըլեան: Քանի մը բառով՝ վարժարանի տեսչութեան եւ աշակերտութեան ուրախութիւնը յայտնեց Լիոնի Հայութեան մէջ գտնուելնուն եւ, կատարուելիք ներկայացումով, գաւառի ալ հայ մատաղ սերունդին Մուրատեան վարժարանի սեմէն ներս կատարած հայաշունչ յառաջդիմութեան նմոյշ մը կարենալ հրամցնելնուն:

Խաղարկութիւնը սկսաւ «Ադուարդ Իշխան»ով ինպշէս նշանակուած էր յայտագրին մէջ: Պատմական շքեղ տարազներով բեմի վրայ եկան իշխանիկներ ու իշխաններ, զօրավար ու զինուորներ, վարժ իրենց շարժումներուն մէջ, սահուն իրենց հայերէնով, ապրելով ու ապրեցնելով հին օրերու խռովքը, յուզումները, սէրերն ու ատելութիւնները: Տխրեցանք իրենց հետ, յուսացինք, վարանեցանք ու վերջապէս ծափերով պոռթկացինք յաղթանակի աւետիսով:

Ի՞նչպէս չշնորհաւորել այս տղաքը, որոնցմէ ոմանք առանց հայերէն գիտնալու գպրոց մտած, անթերի հայերէնով ու խնամուած ձեւերով կ'անձնաւորէին իրենց դերերը. ի՞նչպէս չշնորհաւորել Մխիթարեան դաստիարակներու ձեռք բերած հունձքը:

Երկրորդը Ժ. Քուրթըլինէ զաւեշտ մըն էր. երիտասարդ դերակատարները զայն ներկայացուցին այնքան բնականօրէն, այնքան խանդով, որ նոյնիսկ Ֆրանսացի ներկաներ զմայլած էին:

Միջնարարին, նախկին աշակերտ Պ. Տէտէճեան ձեռնադաշնակով նուագեց ազգային ժողովրդական գեղեցիկ կտորներ, որոնք խանդավառ ծափերով գնահատուեցան ներկաներէն:

«Արիսողոմ Աղա»ն պիտի փակէր ներկայացումը: Ամէնքս ծիծաղով հետեւեցանք, դերակատարներու յաջող խաղարկութեամբ Յ. Պարոնեանի սրամիտ բացատրութիւններուն եւ խորհրդածութիւններուն:

Ի՞նչու չէք շարունակեր ... եղաւ ժողովուրդին մէջէն ոմանց բարեմիտ բացագանչութիւնները, երբ վարագոյրը անջատեց դերակատարները հանդիսատեսներէն. արդէն կէս գիշեր էր:

Քանիներ յուզումով շնորհաւորեցին վարդապետներն ու աշակերտները, պընդելով եռանդագին՝ որ ամէն տարի պէտք էր կատարել այսպիսի ներկայացում մը:

Նոյն եռանդուն, տաք եւ զուարթ մթնոլորտը կրկնուած է նաեւ Վիէնի քաղաքապետարանի թատրոնին մէջ:

Սեւրի Ս. Մուրատեան վարժարանի աշակերտներու այս ներկայացումները ունեցան իրենց հաճելի ցոլացումը նաեւ հայ շրջանակներէ դուրս: Հինդշաբթի Ապրիլ երկուքի երեկոյեան Լիոնի ձայնասփիւռը հաղորդեց, թէ Փարիզէն հայ դպրոցի մը դերասանական խումբը եկած է հայերէն լեզուով ներկայացում մը տալու: Յաջորդ օրը, Ուրբաթ ժամը 12ին, նոյն կայանին խօսնակը հրաւիրեց վարժարանի տեսուչը, որ համառօտ տեղեկութիւններ տայ Մուրատեան վարժարանի վրայ. իսկ դերասաններէն երկու հոգի ալ ներկայացուցին «Ադուարդ Իշխան»էն տեսարան մը:

Այս անակնկալը յաջողեցաւ Տոքթ. Քիրազեանի եւ Պ. Նիկողոսեանի նախաձեռնութեամբ:

Այս առիթով, ոչ միայն ձայնասփիւռը, այլ նաեւ տեղական Ֆրանսական թերթերը խօսեցան հայ թատրոնի մասին, նը-կարներ ալ հրատարակելով:

Հոս կ'ուզենք թարգմանն ըլլալ Փարիզի Մուրատեան վարժարանի տեսչութեան շնորհակալութեան զգաղումներուն, բոլոր անոնց հանդէպ որ այնքան եռանդով ու անձնազոհութեամբ յանձն առին նման կազմակերպութեան մը հասկնալի նեղութիւնները: Կազմակերպութեան ոգին եղան Սանճեան եղբայրները Նազարէթ եւ Սեդրակ իրենց ազնիւ Տիկիններով, եւ Տոքթ. Քիրազեան Լիոնի Մշակութայինի ատենապետը: Վիէնի մէջ ալ Յովսէփ վրդ. Լեւոնեան, որոնց ամէնուն կը յայտնենք ջերմ շնորհաւորութիւններ իրենց անվերապահ աջակցութեան համար:

ԼԻՈՆՑԻ

ԶԵԿՈՅՑ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ԵՐԻՏ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Ժառանգելով Հայր. Միութեան անդին աւանդը՝ Վասպուրականի հերոսամարտին հերոսներուն յիշատակին պահպանումը, ինչպէս Փարիզի յաղթական կամարին տակ՝ Անծանօթ Զինուորն ու Բոցը վառ կը պահեն 1914 – 18ի հերոսներուն յիշատակը,

Քանի մը տասնեակ Վասպուրականցի երիտասարդներ գործի լծուած են եւ չորս տարիներէ ի վեր՝ իրենց տկար ուսերուն վրայ կը կրեն այս աննման բայց շատ ծանր պարտականութիւնը:

Անհրաժեշտաբար, ամէն Հայ պարտաւոր է յարգել Ապրիլ 24ի Սգատօնը, Վասպուրականի Հերոսամարտին եւ Հայաստանի Անկախութեան Տարեդարձները:

Բոլոր միւս հանդէսները, տօները, նը-պաստի կամ այլազան ձեռնարկները, պարտականութիւնն ունին յարգել մեր Ազգային արժանապատուութեան կապուած այս երեք եւ անժխտելի սրբութիւնները՝ առանց խաչաձեւելու զանոնք: Ամէն Հայ, պարտաւոր է տալ իր անձնական յարգանքը այս տարեդարձներուն:

Վասպուրականի հերոսամարտին տարեդարձը տեղի կ'ունենայ ամէն տարի, Սէրբլը Միլիթէռ: Սրահը վարձուած է մէկ տարի առաջուընէ: Օրինակ, 1960ին, Տարեդարձը տեղի պիտի ունենայ Կիրակի 3 Ապրիլ, ժամը 15էն 24:

Այս տարի խումբ մը Վասպուրականցիներ, այդ օրը գացին նշանտուքի – մշանտուքի, կամ տարուելով վառ արեւէն՝ կառքն առած պտոյտի ելան, անտեսելով իրենց անդրանիկ պարտականութիւնը, այսինքն՝ յարգանքի տուրքը հանդէպ այն մարտիկներուն:

Բացականները շատ էին:

Կը սիրենք հաւատալ թէ այս նկատողութենէն վերջ, այսպիսի զանցառութիւն ու թերացում այլեւս տեղի պիտի չունենայ:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (386)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

ԼԲ.

«ՀԱՄՐԸ»

— Ես դրան ձեզ համար աշակերտ եմ բերել, — պատասխանեց Ասլանը ծիծաղելով. — կը մնայ ձեզ մօտ, կը խնամէ ձեր հիւանդութիւնը, կը ծառայէ ձեզ, եւ ձեզանից բան կը սովորէ:

Նա նոյնպէս ծիծաղեց:

— Ըստ վանական հին սովորութեան, ասաց նա, — ինչպէս մեր հայր սուրբերը սպասաւոր – աշակերտներ էին պահում: Մի գիծը ունեմ արդէն: Բայց ես կարօտ եմ ընկերի, մի լաւ ընկերի. միայնակութիւնը սպաննում է ինձ: Այստեղ, մարդ անդամ չեմ գտնում, որի հետ կարելի լինէր խօսել: Առաջ ինձ «համր» էին կոչում: Բայց իմ լեզուն այժմ բացուել է. ուզում եմ խօսել, շատ խօսել, գուցէ այն պատճառով, որ շուտով կը դադարեմ խօսելուց ...

— Եւ ձեր նոր աշակերտը կ'օգտուի ձեր շատ խօսելուց, — նկատեց Ասլանը հանաքի ձեւով:

Նա ոչինչ չպատասխանեց, խնդրեց տեղ տալ իրան՝ պառկելու մահճակալի վրայ: Մենք վերկացանք: Ասլանը առաջուայ կարգով ուղղեց նրա անկողինը եւ կամենում էր, նրա ձեռքից բռնելով, պառկեցնել մահճակալի վրայ: Բայց նա մերժեց, ասելով.

— Դեռ ուժ կայ, դեռ այնքան չեմ թուլացել ...

Նա թիկն տուեց բարձերին, երեսը դարձրեց դէպի մեզ, հարցնելով ինձանից:

— Ի՞նչպէս է քո անունը:

— Ֆարհադ, — պատասխանեցի ես կարմրելով:

— Դէ, Ֆարհադ, այժմեանից սկսիր քո ծառայութիւնը, գնա այդ խուցին կից սենեակ, այնտեղ իմ սպասաւորին քնած կը գտնես, կողքը պինդ բըզիր, նա վեր կը կենայ, ասա, որ մեզ համար մի լաւ սուրճ պատրաստէ: Սուրճը ինքդ բեր եւ շնորհքդ ցոյց տուր մեզ:

Ես հասկացայ, որ սուրճը մի առիթ էր հեռացնելու ինձ, իսկոյն դուրս եկայ, մտայ սպասաւորի սենեակը:

Սպասաւորի սենեակը համեմատաբար աւելի զարդարած էր, քան թէ իր տիրոջը խուցը: Ես նրան գտայ նոյն դրութեան մէջ, որպէս ասաց Համրը: Քնած էր փայտեայ մահճակալի վրայ եւ ամբողջ սենեակը դղրդում էր նրա ծանր շնչառութիւնից: Դա արիւնով լի մի առողջ պատանի էր, համարեա իմ հասակակից: Կողքը խթելով զարթեցնել չկարողացայ նրան, ստիպուած եղայ բռնել երկու ձեռքից եւ մի քանի անգամ սաստիկ ցնցել: Քնաթաթախ, շփոթուած, վեր թռաւ նա, եւ տեսնելով իր սենեակում մի անծանօթ մարդ, կարծեց, թէ նրան սպաննելու կամ կողոպտելու համար եմ եկել: Նա իսկոյն խլեց իր միակ զէնքը՝ ծանր մահակը, որ դրած է կշտին: Անշուշտ մի լաւ հարուած կը ստանայի, եթէ չշտապէի ասել նրան.

— Քո աղան սուրճ է պահանջում:

Նա բարկացած նայեց իմ երեսին եւ մրմրթաց.

— Դէ այդպէս ասէիր, էլ ո՞ւր ես քնած մարդուն զժուացնում ...

Կարծես թէ, ես կարող էի նրա քնած ժամանակ հասկացնել, թէ աղան ինչ է պահանջում: Ես իսկոյն ճանաչեցի, թէ ում հետ գործ ունեմ, կամ ով պէտք է լինէր իմ ապագայ ընկերը: Հէնց առաջին անդամից մեր մէջ երկպառակութիւն ծագեց:

Նա, առանց իմ վրայ նայելու, մօտեցաւ, ճրագի լոյսը աւելացրեց, յետոյ գնաց բուխարու մօտ, սկսեց կրակ վառել: Այնտեղ ածած, փայտի կտորտանքը այնպէս էր ձեռքով ճղոտում, կարծես, մատները երկաթից շինուած լինէին:

Ես մտածեցի, որ այդ տեսակ զժերը իրանց թոյլ կողմերը կ'ունենան, այդ մտքով վեր առի նրա մահակը եւ, ճրագի լոյսի առջեւ նայելով, ասացի նրան.

— Ինչ լաւ մահակ ունես:

Նա մոռացաւ սուրճը, թողեց կրակը եւ մօտեցաւ ինձ: Իմ նկատողութիւնը հաճոյական երեւաց նրան:

— Ի՞նչ փայտից է:

— Հոնի փայտից է, ինքս եմ կտրել մեր անտառներից, — պատասխանեց նա մի առանձին պարծենկոտութեամբ: — Մի քուրդ մի ոչխար տուեց, չտուեցի: Ինքս եմ տաշել, ինքս եմ այսպէս կոկել:

— Շատ լաւ փայտ է: Դու ո՞րտեղացի ես:

— Չե՞ս իմանում: — Շատախցի:

Կարծես թէ, շատախցուն ամէն մարդ պէտք է ճանաչէր: Ես սկսեցի նրա հետ հանաքներ անել.

— Այն աղբիւրի ջրից խմե՞լ ես:

— Ո՞ր աղբիւրի:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ բանակը Ֆրանսայէն պիտի գնէ «էս. էս. 10» եւ «էս. էս. 11» հակահրասայլային հրթիռներ:

ԻՏԱԼԻՈՅ Արտաքին նախարարը՝ Փելլա, առջի օր Արտաքին Յանձնախումբին ներկայացուց միջազգային քաղաքականութեան վերաբերեալ իր տեղեկագիրը: Նախարարը ծանրացաւ մասնաւորաբար Իտալիոյ մէջ հաստատուելիք հրթիռներու արձակարաններու վրայ: Բուռն քննադատութիւններ եղան մանաւանդ Թոլիաթթիի (համայնավար) եւ Նեննիի (ընկերվարական) կողմէ: Երկու ձախ պարագլուխները քննադատեցին կառավարութեան արտաքին քաղաքականութիւնը, որ կը հետեւի Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ:

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ Վարչապետը յայտարարեց թէ 5–7 տարիէն Յորդանան մարտկոց մը պիտի ըլլայ համայնավարութեան դէմ: Վարչապետը, որ ներկայիս Լոնտոն կը գտնուի, տեսակցութիւն մը տուաւ Տէյլի Մէյլին, եւ շեշտեց թէ Յորդանանը ներկայիս արաբական ամէնէն հանդարտ երկիրն է, եւ Միջին Արեւելքի ամէնէն կայունը:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ կառավարութեան բանբերը հերքեց Մարդկային Իրաւունքներու Միջազգային Լիկային այն լուրը, որուն համաձայն վեց հազար Հունգարներ, որոնք իրենց հայրենիքը վերադարձած էին, ձերբակալուած, աքսորուած կամ հրացանազարկ եղած են:

ԼԻԲԱՆԱՆԷՆ կը հաղորդեն թէ Լիբանանի ըմբոստական կռիւներու հաշուեկշիռը (1958 Մայիս–Հոկտեմբեր) հետեւեալն է.— 1365 մեռեալ, որոնց 278ը՝ Պէյրութ, 446ը՝ Տրիպոլիս, 350ը՝ Պեքքա, 190ը՝ Լեռնալիբանան, 101ը՝ Հարաւային Լիբանան:

ԵԱԼԹԱՅԻ մէջ (Սեւ Ծով) Խրուշչեւ առջի օր ընդունեցաւ Քորէական Ժողովրդական Խորհրդարանի նախագահը: Տեսակցութեան ներկայ էր Անաստաս Միկոյեան:

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ էլ Ահրամ թերթին համաձայն, Իրաքի նախկին Վարչապետը՝ գնդ. Արէֆ, որ մահուան դատապարտուած էր, ծանրապէս վիրաւորուած է համայնավարի մը կողմէ, իր խցիկին մէջ:

ԺԱԳ ԱՄԻՐԵԱՆ ծանօթ դերասանը, որ աշակերտած է Թանիա Պալաշովայի, որոշեց քաշուիլ աշխարհիկ կեանքէն եւ վարդապետ ձեռնադրուիլ: Հայազգի 25 տարեկան դերասանը խաղացած է մասնաւորաբար Զեխովի «Որոր»ը եւ Շէյքսփիրի Համլէթը:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, իր նոր հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէն: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հայ Բժիշկներու Միութիւնը եւ Երիտասարդ Համալսարանականներու Միութիւնը ցաւակցութիւն կը յայտնեն Ճինճեան եւ Պարսամեան ընտանիքներուն՝ Տոքթ. Ա. Ճինճեանի մահուան առթիւ:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ԻՍԻԷՆ Տէր եւ Տիկին Համբարեան Համբար, Այրի Տիկին Սաթենիկ Ճիէրճեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի, Մշակոյթի Տան հազար Ֆրանք եւ Խրիմեան դպրոցին հազար Ֆրանք կը նուիրեն: (Մշակոյթի Տան գումարը ըստանալ «Յառաջ»էն):

×

Տրակինեանէն այրի Տիկին Հաճեան, իր ամուսնոյն մահուան տարեդարձին առթիւ 5000ական Ֆր. կը նուիրէ հետեւեալ բարենպատակ միութիւններուն.— Հայ Մշակոյթի տուն, Աղքատախնամ, Ֆր. Կապոյտ Խաչ եւ Հայ Կարմիր Խաչ:

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Պ. Ստեփան Էլչիբէկեան 3000 Ֆր. Տէր եւ Տիկին Զարեհ Մութաֆեան 2000, Տէր եւ Տիկին Յար. Տամլամեան 2000 Ֆ.:

×

Գրիգոր Մանտիկեանի մահուան առթիւ՝ Տիկին Վառվառէ Ղազէրեան (Էօտէմիշցի) հազար Ֆրանք կը նուիրէ Ֆր. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՊՐԻԼ ՑԻՆ

Լրացաւ Յառաջի վերհրատարակման 14րդ տարեշրջանը: Պիտի խնդրէինք մեր բաժանորդներէն որ չսպասեն անհատական դիմումներու եւ նորոգեն իրենց բաժանորդագրութիւնը:

Մեր պարտաճանաչ բաժանորդներու կանոնաւոր վճարումն է որ կ'ապահովէ թերթին կանոնաւոր հրատարակութիւնը:

Տարեկան բաժնեգին՝ 4000 ֆրանք: (Ֆրանսա եւ հասարակապետութիւն) արտասահման՝ 5000 ֆրանք:

Կանխայայտ շնորհակալութիւններով
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած նախաձեռնութեամբ Դպրոցասէրի աշակերտուհիներու ծնողքներուն:

19 Ապրիլին, Կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 5ին, Սալ Շօփէնի մէջ, 8 Ռիւ Տարիւ, մէթրօ Թէրն:

Պիտի ներկայացուի Դպրոցասէրի նախկին եւ այժմու սանուհիներու կողմէ: ՍԻՊԻԼԻ ՄԱԳՆԻՍԸ, եւ Ենովք Արմէնի ԵՍ ԿԸ ՊԱՇՏԵՄ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒՆ:

Տեղի պիտի ունենան նաեւ երգ, պար եւ արտասանութիւն:

Գին.— 300, 400 եւ 500 ֆրանք:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Հովանաւորութեամբ Շասի Հաճնոյ Հայր. Միութեան, այս կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 14ին: Տեղի կ'ունենայ Սահակ–Մեսրոպ դպրոցի տարեկան հանդէսը:

Կը նախագահէ ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին.— Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղի պարախումբը, ղեկավարութեամբ Տիկին Արշալոյս Սիսլեանի: Երգ, արտասանութիւն:

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Համազգային Ապրիլեան Սգատօն Վալանսի մէջ, կազմակերպուած Հայ Ազգ. Միութեան, նախաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ երեք համայնքներուպետերուն: Տեղի կ'ունենայ 11 Ապրիլ 1959, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին Վալանսի քաղաքապետական սրահը (Սալ տէ Ֆէթ): Օրուան բանախօս՝ Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ:

×

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փօն տը Շէրիւի Ազգ. Միութեան նախաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ Աւետարանական Միութեան, Ստանօղի Հայրենակց. Միութեան եւ Հ. Յ. Դ. Անդրանիկ խումբին, այս կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 4ին, ընկեր Պապիկեանի սրահը (Փըթի Շալէ Գաթպիսօն): Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ԳՐԱՏՈՒՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

46, Rue Richer - Paris (9e)
Tél. : PROvence 64-90

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

	Ֆրանք
Օրեր եւ ժամեր, Շ. Միսաքեան	2000
Դրօշակ, 1890 – 1897 Ա. հատոր, կազմուած	2400
Դրօշակ, 1898 – 1901 Բ. հատոր, կազմուած	2400
Արծիւները Անապատին մէջ, Կ. Փոլատեան (վէպ)	1000
Խոդեդան, Խաչիկ Դաշտենց, Տպ. Յուսաբեր	700
Նոճաստան, Տ. Չրաքեան (քերթ.)	300
Մահուան Առագաստը եւ Առաջին Սէրը, Վ. Շուշանեան	500
Մեծապատիւ Մուրացկաններ, Յ. Պարոնեան	400
Կարմիր ժամուց, Ա. Արփիարեան (վէպ)	300
Պապիկ ու թոռնիկ, Խրիմեան Հայրիկ	500

Փափաքողներուն կը ղրկուի գրացանկ:

Երգն Հայաստանի, հեղինակ՝ Ճօրճ Մարտիկեան, հրատ. «Համազգային» Պէյրութ, 1957, լաթակազմ 1000

ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ

Մահուան տասնկմէկերորդ տարեդարձին եւ իր կրտսեր որդւոյն տարաբախտ ՎՐՈՅՐԻ մահուան քառասունքին առթիւ, յիշատակի երեկոյթ մը կազմակերպած է ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

Այս Չորեքշաբթի ժամը ճիշդ 21ին, Քատէի վերնայարկը:

Յարդանքի խօսքեր մտաւորականներու կողմէ:

Պ. Գրիգոր Մելիքեան ունկնդրել պիտի տայ Ահարոնեանի ՈՍԿԻ ՀԷՔԵԱԹԸ (Երաժշտութիւն՝ Ա. ՄԵՍՈՒՄԵՆՑ)

Մուտքը ազատ է:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Նախկին Կամաւորներու եւ Ռազմիկներու միութեան:

Ապրիլ 24ին, ժամը 20էն 23·30

SALLE DE LA MUTUALITÉ, 24, RUE ST. VICTOR
MÉTRO MAUBERT MUTUALITÉ

Sous la présidence effective de M. Triboulet (Ministre des Anciens Combattants)

Մասնակցութեամբ Հայ Յարանուանութեանց պետերուն եւ քաղաքային ու զինուորական անձնաւորութեանց: Մանրամասնութիւնները՝ յաջորդով:

ՄԷԶՕՆ – ԱԼՖՈՐԻ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԱՐԱՆԻ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

25 Ապրիլ, Շաբաթ գիշեր, ժամը 8·30ին

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ
ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

Մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացուի
ԱՐՇԻՆ ՄԱԼ ԱԼԱՆ (Օփէրէթ չորս արար)

ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՄԵՆԱՇՔԵՂ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կազմակերպուած
ՍԱՄՈՒԷԼ – ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԾՆՈՂՔՆԵՐՈՒ եւ ՄՈՒՐԱՏ – ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆՑ ՄԻԱՑԵԱԼ ՈՒԺԵՐՈՎ:
ԿԻՐԱԿԻ, 7 ՅՈՒՆԻՍ
ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ, ԺԱՄԸ 20ԷՆ ԵՏՔ
Վարժարանի դալարագեղ պարտէզներուն մէջ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ԲԱԳԻՆՆԵՐՈՒ ԿՐԱԿԻՆ ԴԷՄ...

(Քերթուածներ)

Գրեց՝ ԱՀԱՐՈՆ ՏԱՏՈՒՐԵԱՆ
ԳԻՆ 500 ՖՐԱՆՔ

Դիմել Փարիզի հայ գրավաճառներուն, նաեւ ՅԱՌԱՋի:

Մամուլի տակ է եւ շուտով լոյս կը տեսնէ՝ ԿԱՐՄԻՐ ԱՒԵՏԱՐԱՆԸ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Ֆ. Կապ. Խաչի Օդափ. կայանի արձանագրութիւնները բացուած են:

Դիմումները պէտք է ընել տեղական մասնաճիւղերուն, իսկ կեդրոնի դիմումները կ'ընդունուին, Երկուշաբթի, Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ օրերը ժամը 13էն 14 եւ երեկոյեան ժամը 18էն 20, Ռիւ Մէյրան 5, հեռ. Թռիւտէն 27–35:

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՀԱՅ ՆԿԱՐԻՉՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի մասնաժողովը նպատակ ունի յառաջիկային, իր սրահներուն մէջ կազմակերպել՝ Հայ նորահաս նկարիչները քաջալերելու համար, ցուցահանդէս մը իրենց գործերուն:

Կը խնդրենք որ մեր երիտասարդ արուեստագէտները դիմեն մեզի շուտափոյթ:

11, Square Alboni, Paris (16e)

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

1959 ԱՊՐԻԼ 26ԻՆ

ՍՈՐՊՈՆԻ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

ԼԸ ՖՈՅԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄԸ

Լը Ֆոյի բանակումներուն արձանագրութիւնները բացուած են: Բանակավայրը կը գտնուի մօտ ինը հարիւր մեթր բարձրութեան վրայ, Իզէռի մէջ: Հոգեւոր եւ հայկական տաքուկ մթնոլորտ: Զեր զաւակները արձանագրելու համար դիմել վարչութեան՝

JEUNESSE ET ACTION
6, PLACE DE LA ROTONDE
ST. JEROME, MARSEILLE 13e

Հեռաձայն 62 85 10 եւ 48 51 88 Մարսէյլ:

Imprimerie Spéciale
du Journal "Haratch"

ՄԻՇՏ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ, ՄԻՇՏ ԱՌՈՂՋ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ՝
ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՓՆՏՌԵՑԷՔ

BOSPHOREի

ՀԷԼՎԱՆ ԵՒ ԹԱՀԻՆԸ

ՀՐՈՒՇԱԿԸ, որ կը պատրաստուի շուշմայով (սուսամ) եւ շաքարով, առաջնակարգ սնունդ մըն է, կազդուրիչ՝ շնորհիւ շուշմային, որ Արեւելքի մէջ ծանօթ է նաեւ հինէն ի վեր, իր հրաշալի բուժական յատկութիւններով, իր երիտասարդացնող տարրերով,

Արեւելեան ժողովուրդներուն երկարակեցութիւնը արդիւնք է Հէլվայի եւ թահինի գործածութեան:

Այսօր Արեւմուտքի մէջ եւս բժշկական հեղինակութիւններ կը հաստատեն առաջնակարգ այս սննդանիւթին արժէքը:

Sté BOSPHORE (ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉԸ)
2, Rue Louis Astoin - Marseillle

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար· 4000 ֆր·վեց·2200
Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք: Հատը 20 ֆր·

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
15
ԱՊՐԻԼ
MERCREDI
15 AVRIL
1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8370 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4271

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՍԵՒ ԷՋ ՄԸ ԵՒՍ

Կիլիկեան Աղէտի յիսնամեակին առթիւ կ'արժէ թարմացնել քիչ մը յիշողութիւնները երէցներուն եւ լուսաբանել երիտասարդները :

Օսմանեան կայսրութեան ոչ – թուրք տարրերէն ամէնէն աւելի Հայերն էին, որ զարերով կեղեքուած եւ հալածուած էին, որովհետեւ ո՛չ միայն մեծ թիւ մը չէին ներկայացներ եւ ցիրուցան կ'ապրէին, այլ որովհետեւ իրենց եռեւ չունէին ոեւէ օտար պաշտպան :

Յոյները, Սերպերը, Պուլկարները, Ռումանացիները, Նոյնիսկ փոքրիկ Վրաստանի քրիստոնեայ ժողովուրդները կը վայելէին կարգ մը մեծ պետութեանց օ – ժանդակութիւնը եւ անոնց հնարհիւ ալ ի վերջոյ տիրացան ազատութեան եւ անկախութեան :

1908ին Սահմանադրութեան հռչակու – մով Հայերը կարծեցին, որ բացուած են արքայութեան դուռները եւ հնչած է դրախտին ժամը, որուն ակնդէտ կը սպասէին զարերէ ի վեր :

Աննախընթաց խանդավառութեան եւ անդուսպ ոգեւորութեան ալիքներ բարձրացան բոլոր Հայերու հոգիներուն մէջ՝ Պոլսէն մինչեւ պատահի անկիւնները :

Ի՜նչ յոյցեր եւ խրախճանքներ որ կ'ը – սեա տեղի չունեցան այդ օրերուն՝ նուագներով եւ հսկայական թափօրներով : Տեղ տեղ նաեւ դիչերային լճահաղնացութիւններով :

Ամբոխը միաբերան օդը կը թնդացնէր օրուան նշանաւոր երգերով, — «եաշա – սր՛ն հիւրրիյէթ, մռւսավվաթ, ատա – լէթ» : Նշանաբաններ՝ փոխ առնուած Ֆրանսական Մեծ Յեղափոխութենէն եւ որոնք դժբախտաբար կոչուած էին խաբելու մեր միամիտ հայրենակիցները :

Այս բոլոր յոյցերը տեղի կ'ունենային աչքերուն առջեւ մոլեռանդ իսլամ Թուրքերուն, որոնք բան չէին հասկնար եղածէն : Իսկ մօլլաներն ու հօճաները յայտնի ու գաղտնի միջոցներով կը զրգռէին անոնց կրօնամոլութիւնը եւ կ'ուզէին այնպէս հաւատացնել, որ անկախութիւն տրուած էր Հայերուն :

Մահնազրական էր կացութիւնը Կիլիկիոյ դլխաւոր քաղաքներուն մէջ :

Մթնոլորտը եղեկտրականացած էր : Թուրքերը նախանձով ու մախանքով թուներուն՝ պատրաստակներ կը փնտռէին Հայերուն «հաշիւը մաքրելու» համար :

Առանձի կուսակալն էր տխրահռչակ Ճէվատ, որ Ապտիւլ Համիտի օրով պաշտօններ վարած յետադիմական մարդ մըն էր : Զինուորական հրամանատարն էր Մուսթաֆա Րէմզի փաչա :

Այս երկու հիւպներն էին — դլխաւոր պատասխանատուները Առանձի ջարդին : Առանձն գերծ էր մնացած նախորդ ջարդերէն եւ աչքի փուչ զարճած Թուրքերուն :

Մութին մէջ կազմակերպուած էր համատարած կոտորածի ծրագիրը : Այլ – պէս ինչո՞վ բացատրել փոթորիկին միա – ժամանակ պայթումը մեծ քաղաքներէն սկսեալ մինչեւ հայաբնակ գիւղերը : Մինչեւ Զուղուր Օվայի արդաւանդ դաշտերը, ուր այդ եղանակին աշխատելու դացած էին քանի հազար Հայեր Մարաշ – էն, Հաճընէն, Առանձի ու Հալէպի նահանդներուն զանազան վայրերէն : Բոլորն ալ անզէն մշակներ :

Կառավարութիւնը մինչ մէկ կողմէ դաշնի կը դինէր Թուրքերը, միւս կողմէ քրիստոնեայ հոգեւոր պետերն ու Հայոց երեւելիները փողոց հանելով՝ անոնց միջոցաւ կը թելադրէր բանալ խանութները, ապահովցնելով որ ո՛չ մէկ վտանգ կը սպառնայ ոչ – Թուրքերուն :

Ֆաբերայութիւնը, դաւադրութիւնը, սուտն ու կեղծիքը դաչինք կապած ոճիրին հետ՝ սեւ էջ մը եւս աւելցուցին օսմանեան պատմութեան արիւնոտ դրքին մէջ :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԸՊՐԷ-ՄԱՔՄԻԼԸՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ

ՈՉ ՄԷԿ ՏԱՐԱԿԱՐԾՈՒԹԻՒՆ՝ ՓԱՐԻԶԻ ԵՒ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԻՋԵՒ

Ինչպէս զրած էինք, Վարչապետ Տըպրէ Արտաքին նախարար Քուվ Տը Միւրվիլի ընկերակցութեամբ զացած էր Լոն – տոն, ուր խօսակցութիւններ ունեցաւ Անգլիոյ Վարչապետ Մաքմիլընի հետ : Պաշտօնապէս կը յայտարարուի թէ անոնք կարծիքի փոխանակութիւններ ունեցան Եւրոպան չահաղրզող հարցերու շուրջ : Օրակարգի վրայ կը գտնուէր նաեւ Մայիս 11ին Ժընեւի Արեւելք – Արեւմուտք հանդիպումը :

Երկու Վարչապետները խօսեցան Գեր – մանիոյ վերամիացման, Պերլինի եւ եւ – րոպայի ապահովութեան հարցերուն շուրջ :

Բրիտանական եւ Ֆրանսական պաշտօ – նական աղբիւրները կը յայտարարեն թէ հիմնական ոչ մէկ տարակարծութիւն կայ երկու երկիրներու միջեւ : Երկու կառավարութիւնները համաձայն են եւրոպա – կան իրենց քաղաքականութեան շուրջ :

Այսուհանդերձ, կարգ մը կէտերու մէջ Անգլիա եւ Ֆրանսա տարակարծիք են՝ երբ հարցը կը վերաբերի Ա. Միութեան հանդէպ իրենց որդեգրելիք դիրքին : « Զորս »երու յանձնախումբ մը սկսած է արդէն քննել արեւմտեան երկիրներու տեսակէտները՝ զանոնք համադրելու եւ հաստարակաց մէկ ճակատ ստեղծելու համար : Ա. Միութեան դէմ պայքարելու համար՝ Արեւմտեանները նուազագոյն տարակարծութիւնն անդամ պէտք չէ ու – նենան իրարու միջեւ : Յատկանիշ դարնան Ա. Միութեան եւ Արեւմուտքի ներկայացուցիչները սեղանի մը շուրջ պիտի խմբուին. մինչ այդ՝ յանձնախումբը ամէն ինչ կարգի դրած պիտի ըլլայ :

Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ տարակարծու – թիւնը կը կայանայ պարզապէս Արտաքին նախարարներու ժողովին եւ մեծերու հանդիպումին ձեւակերպութեանց շուրջ :

Ֆրանսայի համաձայն՝ Արտաքին նա – խարարներու ժողովը որոշ յաջողութիւններ պէտք է արձանագրէ, որպէսզի կարելի ըլլայ դումարել մեծերու ժողովը :

Ընդհակառակն, Անգլիա կը մտածէ թէ մեծերու հանդիպումը պէտք չէ կապել Արտաքին նախարարներու ժողովին : Ա. Միութեան եւ Արեւմուտքի կառավարութեանց դեկավարները հանդիպում մը պէտք է ունենան , ի՛նչ որ ալ ըլլայ Արտաքին նախարարներու ժողովին արդիւնքը :

Ինչպէս կը տեսնուի՝ աննշան տարա – կարծութիւն մըն է ասիկա Արեւմուտքի ընդհանուր քաղաքականութեան մէջ : Կը կարծուի թէ «Զորս»երու յանձնախումբը չատ դիւրութեամբ պիտի համադրէ երկու տեսակէտները՝ Ամերիկայի եւ Գերմանիոյ առաջարկներուն հետ :

Գալով Եւրոպայի դինեալ ուժերը սահմանափակելու հարցին, Անգլիոյ և Ֆրանսայի վարչապետները կը մտածեն թէ Ա. Միութեան հետ կարելի չէ խօսիլ բոլորովին չէզոք օդափի մը մասին, քանի որ այդ ձեւով դինուորական «պարապութիւն » մը պիտի ստեղծուի Եւրոպայի մէջ :

Երկու երկիրները համաձայն են նաեւ այն կէտին չուրջ, թէ Արեւմտեան Գերմանիոյ հաւանութիւնը անհրաժեշտ է դինեալ ուժերու սահմանափակման ծրագիրի մը մշակելու համար : Առանց Պոնի կառավարութեան կարելի չէ տալ դին – ուորական այնպիսի որոշումներ՝ որոնք կապ ունին Գերմանիոյ հետ :

Ամէն պարագայի մէջ անգլեֆրանսա – կան այս խօսակցութիւնները վերջնական եղրակացութեանց յանդելու նպատակ չունէին : Կարծիքներու փոխանակութիւն մը՝ դիւրաւ հասկնալու համար : Երեքշաբթի առաւօտ Վարչապետ Տըպրէ անդամ մը եւս տեսնուեցաւ Մաքմիլընի հետ , մինչ Արտաքին երկու նախարարները իրենց անմիջական գործակիցներով չատ խակի հանդիպումներ կ'ունենային, հրատապ հարցերու շուրջ վիճելու համար :

Թերթերը կը յիշեն նաեւ Մաքմիլընի կարգ մը յայտարարութիւնները՝ օգտ – կայանի մէջ, ուր գացած էր դիմաւորելու Ֆրանսայի իր պաշտօնակիցը :— «Ֆրանսա եւ Անգլիա միասին են միչտ» ըսաւ Մաքմիլընը, աւելցնելով թէ «երկու երկիրներու բարեկամութիւնը չատ հին է. մենասին տատապած ենք » :

Իր պատասխանին մէջ Տըպրէ յայտարարեց թէ «երբ որեւէ դժուարութիւն կը ծագի, Եւրոպայի համար օգտակար է որ Անգլիա եւ Ֆրանսա սերտ յարաբերու – թիւններ ստեղծեն եւ հասարակաց դիրք մը ճգտեն » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ տնտեսա – կան նախարար Էրհարտ Մայիս մէկին պարսկաստան պիտի երթայ՝ Թեհրանի կառավարութեան հրաւէրով :

ԿԼՈՒԻՊ ՓԱՇԱ, որ երկար տարի Արա – բական Լեդէոնի հրամանատարը եղաւ , դիրք մը հրատարակած է «Անգլիա եւ Արաբները» ուր կը չեչտէ թէ Մեծն – Բրիտանիա պէտք է չատ աւելի «երեւակա – յութիւն եւ ջերմութիւն» դնէ միջին – ա – րեւելեան իր քաղաքականութեան մէջ : Կլուպ փաչայի կարծիքով Անգլիա երկու կարեւոր սխալներ գործած է. մին՝ չնախատեսել Մ. Նահանդներու հակազդեցութիւնը Սուէզի ժամանակ, միւսը՝ գոր – ծակցիլ Ֆրանսայի եւ Իսրայէլի հետ ո – րոնք «երկու ամէնէն ոխերիմ թշնամի – ներն են արաբական աշխարհին » :

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ վարչապետ Նեհրու եւ Տալայ – Լաման տեսակցութիւն մը պիտի ունենան Ապրիլ 23ին : Հաւանական կը թուի որ այս հանդիպումէն եռք Նեհրու տեսնուի Զինացիներու հետ :

Ա. ՄԻՈՒԹԵԱՆ մէջ ընկերակցութեանց պաշտօնաթերթը՝ Թոուտ ծանր յարձա – կումներ կ'ընէ արտասահմանէն գացող դրօսաչրջիկներու վրայ որոնք « Պիղնեսի մոլեռանդներ» են եւ չահադիտութիւններ կ'ընեն իրենց ճամբորդութեանց ընթաց – քին. թերթը կը յիշեցնէ այս կարգի մարդոց թէ «սխալ երկիր եւ սխալ հասցէի կը դիմեն » ... : Թերթը երեւան կը հանէ ոսկի ճամպայցի, ոսկեղենի եւ թան – կարժէք քարերու կարեւոր մաքսանեն – դութիւն մը : Ասոնք կը փոխադրուէին պահածոյի տուփերու կամ բուրդէ կծիկ – ներու մէջ, իսկ քարերը՝ ընկոյզի կե – ղեւներու մէջ :

ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ մէջ բացումը կատար – ուած է Ֆրանսական գիրքի ցուցահան – դէսին : Աւելի քան 15·000 դիրքեր ցու – ցադրուած են եւ Լեհերը կրնան գնանք դնել տեղական դրամով :

ՍՊԱՆԻԱ ընդեց մուտքի վիզան Եւրո – պայի բոլոր ոչ համայնավար երկիրներուն համար :

ՊԱՊԸ արդիլեց բոլոր կաթոլիկներուն որ որեւէ տեղ քուէ տան համայնավար կամ նոյնիսկ յառաջդիմական կազմակերպութեանց :

ՊԵԼԺԻՈՑ ժողովուրդը չատ յուսախար եղաւ լսելով իշխան Ալպերի նշանախօսութիւնը : Ծանօթ է որ տարիներէ ի վեր Պելժերը կը սպասեն թագաւորին ամուսնութեան :

ՋՕՐ. ՏԻՒՖԻԷՈՅԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱԿՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Երկուշաբթի առաւօտ, մայրաքաղաքիս Ս. Լեւոն եկեղեցին մէջ կատարուեցաւ Զօր. Փիլիփէն Տիւֆիէոյի յուղարկաւորութիւնը :

Ոչ ծաղիկ, ոչ ծաղկեպսակ, ըստ հանդուցեալի կամքին եւ մարմինը պիտի թաղուի Տուի նահանգին մէջ :

Եկեղեցական արարողութեան ներկայ էին մասնչել Քուէն , Պատերազմական Նախարարութեան ներկայացուցիչը՝ Պ. Ռիվալան, զինուորական եւ քաղաքային բարձր անձնաւորութիւններ : Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութիւնը ներկայ էր դրօշակով եւ կարեւոր պատուիրակութիւնով մը, առաջնորդութեամբ իր նախագահին՝ Պ. Պարկիրճեան :

Հանդուցեալը ծնած էր 1873 – ին՝ Մասքարա (Ալժերիա) , 1893– ին աւարտած էր Սէն . Սիւր բարձրագոյն զինուորական վարժարանը : Առաջին աշխարհամարտին կը պաշտօնա – վարէր սպայակոյտի Գ. Գրասենեակին մէջ եւ 1917ին, հազիւ 44ամեայ, փոխ – հրամանատարն էր 88րդ հետեւակ վաշ – տին : 1919ին Արեւելեան բանակներու ըսպայ, Կիլիկիոյ զինուորական արշաւանք – ներուն առեն հրամանատարը եղաւ 156րդ հետեւակ զօրաբաժնին :

Ֆրանսա վերադարձաւ 1925ին եւ հրամանատար նշանակուեցաւ Փարիզի պա – տերազմական վարժարանին : Յաջորդ տարին, Մարտքի մէջ, կարեւոր դեր կատարեց Ապտ – էլ – Քրիմի դէմ մղուած արշաւանքին : Այնուհետեւ զանազան պաշտօններու կոչուեցաւ : Սահմաններու պաշտպան յանձնախումբի նախագահին պաշտօնէն, 1930ին ընդհ. քննիչ նշանակուեցաւ հետեւակազօր բանակին եւ զործօն անդամ պատերազմական դէբատդին խորհուրդի :

Զօրավար Տիւֆիէոյի մահով հայ ժո – ղովուրդի մեծ բարեկամներէն մէկը եւս կ'անհետանայ :

ՏՐԼԸՍ ԴԱՐՁԵԱԼ ՀԻԻԱՆԴԱՅԻ

Կիրակի, Ամերիկայի արտաքին նախա – րարը, որ հանգստանալու գացած էր Ֆլորիտա, ընդհատեց իր արձակուրդը եւ վերստին հիւանդանոց փոխադրուեցաւ : Առաջին տաքիւ լուրը մեծ յուզում պատճառեց Ամերիկայի եւ արտասահմանի մէջ : Մինչ քանի մը ժամ առաջ կ'ըսուէր թէ Տըլըս պիտի կարենայ ներկայ ըլլալ արտաքին նախարարներու ժողովին (Մայիս 11ին՝ Ժընեւ)., քիչ եռքը կը խօսուէր արդէն իր անմիջական յաջորդին մասին :

Նախագահ Այզընհաուըր անմիջապէս գնաց Տըլըսի մօտ եւ կը կարծուէր թէ արդէն իսկ պիտի նշանակէր անոր յաջորդը, բայց նորէն յետաձգեց :

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը բժշկական նոր քննութեանց պիտի են – թարկուի եւ մինչեւ Ապրիլ 29ը որեւէ որոշում պիտի չտրուի իր յաջորդին մասին :

Ամէն պարագայի մէջ, որոշ է թէ Ֆոսթըր Տըլըս իր հրաժարականը չէ տրուած հակառակ կարգ մը չրջանակներու նախատեսութեանց :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ արուեստա – կան նոր արբանեակ մը եւս արձակեցին՝ «Տիսքովըրը Բ.), որ կը կշռէ 720 քիլօ : Փորձ յաջողութեամբ պսակուած է :

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԼԻԿԱՆ կը հաղորդէ թէ Յորդանան եւ Թունուզ մերժած են մաս – նակցիլ արաբական քարիւղի ժողովին՝ որ հինգչաբթի օր պիտի բացուի Գահիրէի մէջ :

ՊԷՔԹԱՇԻՆԵՐԸ

ԽՄԲ.— Հին աղանդ մը կը կազմեն պէքթաշիները իսլամութեան մէջ: Քեմալի յեղափոխութիւնը հալածեց ու տարագրեց զանոնք, բայց վերջերս, ինչպէս կը գրեն Պոլսոյ թերթերը, Բամազանի առթիւ թրքական ձայնասփիւռը յիշեց զանոնք, կարծես կարօտով ու սրամտութիւններ պատմեց անոնց կեանքէն:

Պէքթաշիներուն մասին հրատարակուած են երկար ուսումնասիրութիւններ, մասնաւոր հատորներ: Հին է աղանդին պատմութիւնը, — լայնախոհ եւ զուարթ իսլամներ են պէքթաշիները, բայց յաճախ անոնց կը վերագրուին սրամտութիւններ, որոնց տէրը··· պէքթաշիները չեն միշտ: Առանց խորանալու պէքթաշիներուն պատմութեան մէջ եւ առանց ուզելու ստրկել անոնց վերագրուած խօսքերը, կուտանք Հ. Սանթուրճեանի մէկ յօդուածը, որ ընդհանուր գաղափար մը կուտայ աղանդին եւ աղանդաւորներուն մասին:

Պէքթաշիութիւնը իսլամական աղանդ մըն է, զոր հաստատած է Հաճը Պէքթաշ Վէլի, մօտաւորապէս 15րդ դարու կիսուն: Իսկ Պէքթաշի կը կոչուի այն անձը՝ որ կը պատկանի սոյն աղանդին:

Պէքթաշիութիւնը, դատելով ազատական ըմբռնումներէն, կարելի է ենթադրել թէ կազմուած է «Սուֆի» կոչուած իսլամական ուրիշ աղանդի մը հակադիր, ոլ ծիսական եւ արարողական արտաքին ձեւերու գործադրութեան մէջ բծախընդրութիւնը չափազանցութեան տանելով՝ յաճախ կ՚անտեսէր էականը: Այսօր Սուֆի բառը ժողովուրդի բերնին մէջ առած է «սօֆու» ձեւը, որ հոմանիշ է միանգամայն աններող եւ կոպիտ մոլեռանդութեան: (ԽՄԲ.— Սուֆի բառին ծագման մասին գոյութիւն ունին բազմաթիւ կարծիքներ):

Նմանութեան եզրեր կարելի է գտնել Քրիստոսի ժամանակակից հրէական Եսսէնեան կոչուած կրօնական կամ փիլիսոփայական եղբայրակցութեան հետ, որուն հակադիրն էր Փարիսեցիներու աղանդը:

Եսսէնականները, որոնք Քրիստոնէութեան առաջին շրջանին յատուկ կենցաղն ու բարքերը ունէին եւ ըստ կարգ մը հեղինակներու՝ Յիսուս եւս անոնց կը պատկանէր, շարունակ կը քննադատէին Փարիսեցիներու արուեստակեալ եւ կեղծաւոր բարքերը՝ նկատելով զանոնք զուրկ խորքէ եւ մաքուր հաւատքէ:

Պէքթաշիութեան վրայ ազդեցութիւն թողած են նաեւ բոլոր այն կրօնափոխ քրիստոնեաները, որոնց համար ուղղափառ (Սիւննի) իսլամական պարտադիր կարգ մը օրէնքներ (ֆարզ, վարպ, եւայլն), անհանդուրժելի կը թուէին, այս պատճառով կը նախընտրէին պէքթաշի աղանդը, որով կուտային անոր իրենց նախկին կրօնքէն կարգ մը աւանդութիւններ:

Կ՚ենթադրուի թէ Ալլահ, Մուհամմէտ եւ Ալի զուգահեռը քրիստոնէութեան երրորդութեան նմանութիւնն է: Դարձեալ, պարտադիր կուսակրօն տէրվիշներու «թէքքէ»ները, որոնք կը հիմնուէին քաղաքներու ժխորէն հեռու, տեսակ մը վանքեր էին, ուր կուսակրօն տէրվիշներ կրօնքին տեսաբանութեամբ կը զբաղէին եւ ատեն ատեն շրջակայ գիւղերու, քաղաքներու մէջ քարոզչութիւն կ՚ընէին, եւ ի նշան իրենց կոչումին՝ լայն օղեր կը կրէին իրենց ականջներուն վրայ:

Պէքթաշիութիւնը իսլամական հաւատալիքներու հանդէպ ցոյց տուած մեծ լայնախոհութեան շնորհիւ յաջողած է իր մէջ լուծել իրեն ժամանակակից բազմաթիւ այլ «թարիքաթ»ներ:

Պէքթաշին կ՚ընդունի սիրոյ եւ բարութեան համադրութիւն աստուածութիւն մը, որուն հանգամանքները գծել պիտի նշանակէր անսահմանը սահմանաւորելու փորձ, հետեւաբար ամբարշտութիւն: Այս ընդհանուր տարազը կը կազմէ հաւատալիքին ողնայարը, որուն մնացեալ մասերը կ՚ամբողջացնեն իսլամական զանազան աւանդութիւններ՝ միշտ լայնամտութեամբ: Այս թոյլատու պայմաններուն շնորհիւ, արագ եւ մեծ ընդունելութիւն գտաւ իսլամութեան յետամուտ կրօնափոխ զանգուածներու մօտ, շիի հատուածին քան սիւննիներուն մօտ:

Պէքթաշին ու Սուֆին իրարու միշտ խեթիւ կը նային: Պէքթաշիին շրթունքներուն վրայ հեգնոտ ժպիտ մը կ՚ուրուագծուի, երբ կը հանդիպի Սուֆիի մը, որ զինք կը ջղայնացնէ ու կը գրգռէ: Սուֆիին ձեւապաշտութիւնը, խորքէ զուրկ մոլեռանդութիւնը, ի ցոյց մարդկան ըրած բարեպաշտական արարքները Պէքթաշիին սուր սլաքներուն թիրախ կը ծառայեն:

Իսկ Սուֆին խածնող եւ ամբարտաւան «Զընտըք» (անհաւատ) կը յորջորջէ Պէքթաշին եւ կը ջանայ վարկաբեկել զայն յաչս հանրութեան, պարտադիր օրէնքներուն հանդէպ անոր ցոյց տուած անտարբերութիւններուն, անտեսումներուն եւ դինիի հանդէպ ունեցած տկարութիւններուն համար:

Բայց, իրականութեան մէջ Պէքթաշին անհաւատ կամ անաստուած մը չէ: Ան, կրօնական եւ ընկերային այլասերած բարքերու, սխալ ներկայացուած աստուածային արդարութեան, նիւթականացած հաւատալիքներու, մարդկային բիրտ եւ անարդար օրէնքներուն եւ մտքի ամէն տեսակ կաշկանդումներու դէմ ըմբոստ մըն է, այսինքն, ազատ խորհող մը: Իր եւ Աստծուն միջեւ միջնորդ և պարտադիր ձեւեր չընդունիր: Կը մերժէ երկրային փառք, հարստութիւն եւ անասնացնող վայելքները: Իր վերաբերմունքին մէջ բարեմոյն եւ մարդասէր, կենցաղը ժուժկալ եւ սակաւապետ է:

Պէքթաշին իր անպաճոյճ եւ շրջապատին հանդէպ անտարբեր երեւոյթին ներքեւ կը բնորոշուի միշտ կայծկլտացող ուշիմութեամբը եւ արթուն պատրաստակամութեամբը: Ինքնամփոփ է եւ մենասէր:

Գինին Պէքթաշիին սիրելին է, ոչ թէ գինեմոլութեան համար այլ որովհետեւ կը հաւատայ թէ գինին թռիչք կուտայ զգացումներուն եւ ջերմեռանդութեան, որով կը վերանայ եւ ինք իր մէջ կը ստեղծէ խորհուրդի աշխարհ մը՝ հաղորդակից դառնալու համար անհուն սիրոյ եւ անսահման բարութեան խորհրդանիշ՝ Աստուծոյ հետ:

Պէքթաշիները իրենց յատուկ ունին խմբական պաշտամունք եւ արարողութիւններ, զորս կը ծածկեն Սուֆիներու աչքէն: Գաղտնի կատարուած այս պաշտամունքներուն համար, Պէքթաշիները ծանրօրէն կ՚ամբաստանուին եւ վերագրումներու նշաւակ կ՚ըլլան:

Պէքթաշի մեծաւորը կը կոչուի «Պապա», — «Պէքթաշի պապասը»: Ինչպէս Մէվլէվիներունը՝ «Տէտէ»: Պէքթաշի «տէրվիշ»ը կը կոչուի նաեւ «Պէքթաշի ֆըքրասը»: Պէքթաշիները՝ իրենց ընկերները «ճան», «էրէնլէր» կամ «իմանըմ» յորջորջումով կը կոչեն, որոնք իրենց համար խորհրդանիշեր են: Իսկ իրենց բացատրութեամբ՝ «տէմլէնմէկ» կը նշանակէ անդորր մենութեան եւ խորհուրդներու մէջ թաղուած գինարբուք:

Ժողովուրդին բերնին մէջ ահագին թիւով պատմութիւններ, անէքթոտներ, արկածներ, սրախօսութիւններ կան, վերագրուած Պէքթաշիներուն (Պէքթաշի հիքեայէլէրի, կամ ֆըքրալարը), որոնք մեզի գաղափար մը կուտան Պէքթաշի ըմբռնումներուն եւ դատումներուն մասին:

Ստորեւ կուտանք անոնցմէ քանի մը նմոյշ.—

× Պէքթաշիին կը հարցնեն.

— Էրէնլէր, ահագին Ռամազանը եկաւ, շուտով կը վերջանայ, իսկ դուն ե՞րբ ծոմ պիտի պահես:

— Իմանըմ, օրհնեալ Ռամազանը կուգայ, կ՚երթայ եւ նորէն կուգայ: Բայց, ծառայականս եթէ երթամ՝ մէյ մըն ալ չեմ վերադառնար:

× Պէքթաշի մը Ռամազանի օրով անկիւն մը քաշուեր կը ճաշէ: Անցորդ մը.

— Պէ՛ մարդ, Ռամազանը եկած է, կ՚ազդարարէ:

— Ինծի ի՞նչ, կը պատասխանէ Պէքթաշին:

— Միթէ դուն իսլամ չե՞ս:

— Քեզի՞ ինչ:

× Ընկերութեան մը մէջ Քուրանի բովանդակած աստուածային խօսքերուն գեղեցկութենէն կը ճառէին: Ներկաներէն մէկը կ՚ըսէ.

— Երբ խօսքերը այդքա՛ն գեղեցիկ են, արդեօք Աստուծոյ գի՞րը ինչպէս է:

Ներկաներէն Պէքթաշի մը անմիջապէս կը պատասխանէ.

— Պէտք է շատ գէշ եղած ըլլայ:

— Բայց ինչէ՞ն գիտես, Պապա:

— Ճակտիս սեւ գիրէն, կ՚ըսէ Պէքթաշին:

× Խոզ մը կը մտնէ մզկիթէն ներս: Պաշտօնեան ոգի ի բռին կ՚աշխատի դուրս հանել այս պիղծ կենդանին, բայց չի յաջողիր: Կենդանին յամառ եւ արագաշարժ՝ անկիւնէ անկիւն կը փախչի շարունակ:

Պէքթաշի մը, զարմացած կը գոչէ.

— Սոֆթային տոմուզը տեսեր էի, բաց տոմուզին Սոֆթան չէի տեսեր:

× Ամրան տաք օր մը: Պէքթաշի մը, ծառի մը տակ նստած ձմերուկ կ՚ուտէ: Բայց, ձմերուկը ոչ համ ունի, ոչ ալ հոտ: Պէքթաշին, բացակայ վաճառողը անիծելով, կը շարունակէ ուտել, — միջուկը ուտելէ ետք՝ կեղեւները կը նետէ մէկ կողմ:

Այդ միջոցին, տաքէն շնչահեղձ, աղքատ մըն ալ կուգայ ապաստանիլ ծառին շուքին ներքեւ: Երբ ձմերուկին նետուած կեղեւները կը տեսնէ, կը յափշտակէ եւ կը սկսի կրծել ագահորէն, ու շարունակ Աստուծոյ գոհութիւն յայտնել: Այս գոհաբանական խօսքերը լսելով՝ Պէքթաշին, խօսքը աղքատին ուղղելով, կ՚ըսէ.

— Պէ՛ մարդ, ես միջուկը կերայ, գոհութիւն չյայտնեցի, դուն կեղեւները կը կրծես ու փառք կուտաս: Ահա, ասա՛նկ, ասա՛նկ կը չփացնէք Աստուածը:

× Պէքթաշի մը երկար զրկանքէ մը ետք, կը յաջողի քանի մը աքչէ ձեռք ձգել ու փարջ մը գինի եւ խորովելու համար ալ կտոր մը լեարդ գնել ու կ՚ուղղուի տուն: Ճամբան, շուն մը Պէքթաշիին ձեռքէն կը խլէ լեարդը եւ կը փախչի: Անսնունդ մնալով նորէն՝ Պէքթաշին աչքերը երկինք կը բարձրացնէ եւ կ՚ըսէ.

— Ասոր անոր ճարած սնունդովը կերակրելէ ետք, ուղածիդ չափ ստեղծէ, յետոյ մէջտեղը ձգէ:

× Պէքթաշին, Եգիպտոսի մէջ պատած միջոցին, կը տեսնէ ոսկեճամուկ հագուստներով անձ մը, որ նստած է փառաւոր կառքի մը մէջ: Կը հարցնէ անցորդի մը, թէ արդեօ՞ք Խտիվն է:

— Ո՛չ, Խտիվին ծառաներէն մին է:

Պէքթաշին, ձեռքերը երկինք բարձրացնելով կ՚ըսէ.

— Տէր Աստուած, մէյ մը նայէ քո՛ւ ծառայիդ՝ ինծի, մէյ մըն ալ Խտիվին ծառային եւ··· ամչցիր:

× Ռամազանի օր մը, Պէքթաշին, կ՚երթայ մզկիթ ու պատահ բար աղօթքի կը կենայ մարդու մը մօտ, որ հաշմանդամ ու հիւանդկախ էր: Իր բոլոր հիւանդ անդամները առանձին առանձին յիշելով՝ Աստուծմէ բժշկութիւն կը հայցէ մարդը: Պէքթաշին խօսքը մարդուն ուղղելով կ՚ըսէ.

— Մարգ Աստուծոյ, Տէրը փոխանակ քեզ նորոգելու, նոր մը թող ստեղծէ:

ԵՐԵՒԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆ ՇՈՒԿԱՆ

«Սով. Հայաստան»ը եւ «Գրական Թերթ»ը ատենին հրատարակեցին Էտ. Թոփչեանի հաշուետու-զեկուցումը, կարդացուած՝ Հայաստանի սովետական գրողներու չորրորդ համագումարին մէջ:

«Սովետ. Գրականութիւն» ամսագրի 1959 Յունուարի թիւին մէջ ամբողջութեամբ տրուած է Թոփչեանի զեկուցումը: Նախորդ հրատարակութիւններուն մէջ որոշ մասեր զեղչուած էին. ամսագրին մէջ հրատարակուածը ամբողջական է, ըստ երեւոյթին (*):

Այս ամբողջական հրատարակութեան մէջ աւելի լայն տեղ տրուած է արտասահմանի գրականութեան, գրողներուն եւ մամուլին:

Խօսելով Զ. Որբունիի մէկ յօդուածի մասին, հրատարակուած՝ Փարիզի «Անդաստան» հանդէսին մէջ, Թոփչեան կը նկատէ.—

Զ. Որբունի իր նման մի քանի աղքատամիտ մարդկանց հետ աղմկում է ըստեղծագործական ազատութեան մասին: «Երբեմն վիպապաշտական կարողութիւններ ալ ունեցած է, առանց հեռուները երթալու յանդգնութեան, որովհետեւ իր միջավայրը արգելք կը հանդիսանար անոր»: Այս լկտի եւ մեծամիտ տողերը Դ. Դեմիրճեանի մասին է գրել Զ. Որբունին:

(*) ՅԱՌԱՋ.— Մասեր կան, որ կըրճատուած են «Գրական Թերթ»ին մէջ, բայց դրուած՝ «Սով. Հայաստան» ամսագրին մէջ: Մասեր ալ կան, որ յապաւուած են «Սով. Հայաստան» ամսագրին մէջ, բայց դրուած՝ «Գրական Թերթ»ին մէջ: Թէ ինչո՞ւ, — իսկապէս··· խորհրդային է կամ սովետական:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՑՈՒՄ

Բ.— Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ԱՆՋԱՏԵԼ ՏԱԿԱՒԻՆ ԿՈՂՄ ՁԲՌՆԱԾ ԵՐԿԻՐՆԵՐԷՆ

Ինչ փոյթ թէ ներկայիս Խ. Միութիւնը որեւէ գործօն օժանդակութիւն չի տար, եթէ սպուտնիկները ցոյց կուտան որ Խ. Միութիւնը ինչե՛ր ընելու կարող է: Արդէն զէնքերը շատ աւելի լաւ կը հանդարտեցնեն անհամբերութիւնը, քան առողջապահական գործիքները. եւ համայնավարները միշտ ալ կրնան առարկել, թէ կայսերապաշտութեան դէմ մղուած պայքարը մեծ զոհողութիւններ կը պահանջէ տիրանալու համար հազարումէկ գիշերներու ապագայ վայելքներուն:

Մ. Նահանգները վերջնականապէս առանձնացնելու համար, անհրաժեշտ էր հոգեբանական զէնքերուն տալ համաշխարհային բնոյթ: Այս բանը իրագործուած կարելի է նկատել 1957ի Գահիրէի Ժողովէն ի վեր:

Սթալինի օրով, արեւմտեան աշխարհը վախցնելու ծառայող խրտուիլակներ կային.— ատամներուն մէջ արիւնաթաթախ դաշոյն բռնող մարդն ու Կոմինտէրնը (համայնավար միջազգայնականը) քարոզչութեան առատ նիւթ կը հայթայթէին ֆաշիզմին: Աւելի ուշ, Կոմինֆորմը արթնցուցած էր Մ. Նահանգներու կասկածամտութիւնը եւ զանոնք մղած՝ աչալուրջ հսկողութեան: Բայց Կոմինֆորմին լուծումը թուլցուց միջազգային լարուածութիւնն ու յոյս ներշնչեց խաղաղ գոյակեցութեան կարելիութեան:

Գահիրէի Ժողովէն վերջ Պանտունկի ժողովին մասնակցող ժողովուրդներուն տեւական ընդհանուր քարտուղարութեան ստեղծումը մեծ հեռանկարներ կը բանայ համայնավար կազմակերպութեան առջեւ: Նախ՝ կը ծպտէ աշխարհի տիրապետութեան համար մղած իր պայքարն ու իր կողմը սիրաշահիլ կուտայ միջանկեալ ժողովուրդներու համակրանքը: Ապա, առիթ կ՚ընծայէ իրեն՝ յեղափոխական պատերազմին հիմնական պայմաններէն մէկը իրագործելու — չարթնցնել ամերիկեան աչալրջութիւնը եւ իր վրայ չհրաւիրել ամերիկեան փոխադարձութիւնը:

Գահիրէի մէջ հաստատուած ու Եգիպտոսի առաջնորդութեան յանձնուած համաշխարհային կազմակերպութիւն մը շատ լաւ կրնայ գլուխ բերել ամերիկեան կայսերապաշտութեան դէմ պայքարելու առաքելութիւնը եւ յեղափոխական շարժում մը ստեղծել ՄԱԿէն ներս:

Ամերիկեան կայսերապաշտութեան դէմ սկսած պայքարը առայժմ ամփոփուած է Պարսից Ծոցի շուրջը գտնուող արաբական ժողովուրդներուն անկախութեան ծրագիրներուն մէջ. այս ծրագիրները կը նաատեսեն Իպն Սէուտի նման աւատապետ թագաւորներու չքացումը (որոնք Մ. Նահանգներու ամէնէն վստահելի դաշնակիցներն են) եւ քարիւղի ընկերութիւնները ազգայնացնելու ազատութիւնը: Այս երկու հեռանկարներուն շուրջ է որ պիտի կազմակերպուի հոգեբանական պատերազմը, որուն հետեւանքը պիտի ըլլայ արաբական միութիւնն ու անոր շահագործումը՝ համայնավար պլոքին կողմէ:

Միջին Արեւելքէն վերջ, համայնավար կազմակերպութեան գործունէութիւնը պիտի փոխադրուի աշխարհի այլ շրջաններուն մէջ — Ափրիկէ, Ինտոնեզիա, Վիէթ Նամ, Քորէա:

Ի վերջոյ, Գահիրէի Ժողովին ընդհանուր քարտուղարութիւնը ՄԱԿէն ներս ձեռք պիտի ձգէ ձայներու առաւելութիւնը: Մ. Նահանգները պիտի դառնան զեկավարները ապագայ փոքրամասնութեան մը, որ օրէ օր աւելի պիտի նուազի: Մինչեւ այն օրը, երբ բոլորովին մինակ մնացած, խորհրդային կազմակերպութեան կողմէ վերջնական հաշուեյարդարի պիտի ենթարկուին՝ հիւլէական Փրլ Հարպըրի մը մէջ:

(16 եւ վերջ)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

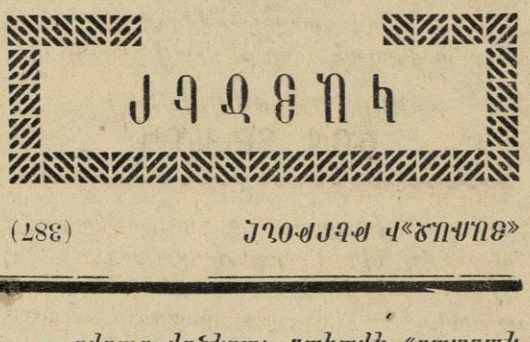

Ա. ՀԱՍՏՈՐ

ԼԲ.

«ՀՈՍՔ»

— Ես միայն գիտեմ, որ մարդիկ իսկապես են ուրախանում միայն այն ժամանակ, երբ ինքնամոռաց ծոցում են ընկնում։ Ամեն ինչ մոռանալ, ամեն ինչ ներել, ամեն ինչ ներողություն խնդրել, ամեն ինչ ներողություն տալ, ամեն ինչ սիրել, ամեն ինչ հավատալ, ամեն ինչ հավատալ, ամեն ինչ հավատալ

Պ. Վահրամ Տէր Խաչատուրեան, Պ. Վահան Ֆէսճեան եւ զաւակները (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Գ. Ֆէսճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Արմենակ Ֆէսճեան եւ զաւակները (Հայաստան), Այրի Տիկին Ադամեան եւ զաւակները (Հայաստան), Այրի Տիկին Երիցուհի Տէր Խաչատուրեան (Արժանթին), Տէր եւ Տիկին Գ. Տէր Խաչատուրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յ. Տէր Խաչատուրեան եւ զաւակները, Գրիգոր Տէր Խաչատուրեան եւ զաւակը (Յունաստան), Տէր եւ Տիկին Յովհ. Տէր Խաչատուրեան եւ զաւակները (Արժանթին), Հայկ Տէր Խաչատուրեան (Արժանթին), Տէր եւ Տիկին Ս. Տէր Խաչատուրեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ վահրամ եւ Գարբիս Հալաճեան, Յովհ. Զէր-չեան ընտանիքները եւ զաւակները՝ յա-ւով կը ծանուցանեն իրենց սիրելեաց կը-նոջ, քրոջ, հարսին եւ ազգականին՝

ՓԵՐՈՒԶ ՏԷՐ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆի
(Ծնեալ Ֆէսճեան)

մահը, որ տեղի ունեցաւ Ապրիլ 13ին, Օփիքալ տը լա Փրթիէ հիւանդանոցին մէջ, 60 տարեկան հասակին:

Յուղարկաւորութիւնը տեղի պիտի ու-նենայ Ապրիլ 16, հինգշաբթի ժամը 10·30ին Ալֆորվիլի Սուրբ Պօղոս Պետրոս եկեղեցիին մէջ, ուրկէ մարմինը պիտի տեղափոխուի Ալֆորվիլի գերեզմանատունը ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Մասնաւոր մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ՏՕՔԹ. ՁԻՆՁԵԱՆի ՑԻՇԱՏԱԿԻՆ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Պար-սամեան եւ Վիսիչըլ ընտանիքներէն հինգ հազար ֆրանք «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար, Տօքթ Արամ Ձինճեանի մահ-ուան առթիւ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Դեղձանիկ Մանասիկեան եւ զաւակը՝ Փիրայր Մանասիկեան կը ծա-նուցանեն թէ այս կիրակի առաւօտ յետ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկր-տիչ եկեղեցիին մէջ իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԳՐԻԳՈՐ ՄԱՆԱՍԻԿԵԱՆի

մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրա-ւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգող-ները:

ՄԱՐՍԻԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութեան Կեդր. վարչութիւնս, իսր կսկիծով զուժեց վիշնարնակ հայրենա-կիցներէն Տիկին Պայծառ Ալոյեանի ան-սպասելի մահուան լուրը:

Կեդր. վարչութիւնս պարտք կը համա-րէ յանուն ֆրանսահայ Վասպուրական-ցիներու յայտնելու իր խորին ցաւակցու-թիւնները Պ. Պ. Ալոյեաններու, եւ բոլոր ընտանեկան պարագաներուն: Սոյն առի-թով եւ նոյն զգացումներով, Կեդր. վար-չութիւնս, ցաւակցութիւնները կը յայտ-նէ Մարսիլիահայ հայրենակիցները — Պ. Պ. Մարդարեան եւ Հէքիմեան ընտանիք-ներու եւ պարագաներու իրենց սիրելեաց ու տարաբախտ հօր կարապետ Հէքիմեա-նի մահուան առթիւ, որ կնքեց իր մահ-կանացուն յետ երկարատեւ հիւանդու-թեան:

×

Կեդր. վարչութիւնը իր խոր վշտակցու-թեան բաժինը կը բերէ նաեւ մարսիլա-ցի (Լէ գ'Օլիվ) հայրենակիցներէն Տէր եւ Տիկին Դանիէլ Եղիշեանի եւ պարագա-ներու, որոնք զժբախտութիւնն ունեցան կորսնցնելու իրենց սիրելեաց փեսան Թադուոր Թադուորեանը:

Այս տխուր առթիւ, փոխան ծաղկեպը-սակի, վարչութիւնս չնորհակալու-թեամբ ստացաւ հատաքարար հինգ հա-զար ֆրանքի նպաստ մը կարօտ հայրե-նակիցներու:

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ
ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Համազգային Ապրիլեան Սգաժօն վա-լանսի մէջ, կազմակերպուած Հայ Ազգ. Միութեան, նախաձեռնութեամբ եւ մաս-նակցութեամբ երեք համայնքներուպետե-րուն: Տեղի կ'ունենայ 11 Ապրիլ 1959, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին Վալանսի քա-ղաքապետական սրահը (Սալ տէ Ֆէթ): Օրուան բանախօս՝ Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՊՐԻԼ ՅԻՆ

Լրացաւ Յառաջի վերիրատարակման 14րդ տարեշրջանը: Պիտի խնդրէինք մեր բաժանորդներէն որ չսպասեն անհատա-կան դիմումներու եւ նորոգեն իրենց բա-ժանորդագրութիւնը:

Մեր պարտաճանաչ բաժանորդներու կա-նոնաւոր վճարումն է որ կ'ապահովէ թերթին կանոնաւոր հրատարակութիւնը:

Տարեկան բաժինեգին՝ 4000 ֆրանք: (Ֆրանսա եւ հասարակապետութիւն) ար-տասահման՝ 5000 ֆրանք:

Կանխայայտ շնորհակալութիւններով
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած նախաձեռնութեամբ Դպրոցասէրի աշակերտուհիներու ծնողք-ներուն:

19 Ապրիլին, կիրակի, կէսօրէ վերջ ժա-մը 5ին, Սալ Շօփէնի մէջ, 8 Բիս Տարիւ, մէթրօ Թէրն:

Պիտի ներկայացուի Դպրոցասէրի նախ-կին եւ այժմու սանուհիներու կողմէ:
ՍԻՊԻԼԻ ՄԱԳՆԻՍԸ, եւ ԵՆովք Արմէնի ԵՍ ԿԸ ՊԱՇՏԵՄ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻՆ:

Տեղի պիտի ունենան նաեւ երգ, պար եւ արտասանութիւն:

Գին՝— 300, 400 եւ 500 ֆրանք:

ՀԱՆԳՈՒՑԵԱԼ ՊԱԼԱՔԵԱՆ ՍԲԲԱԶԱՆի ՇԻՐԻՄԻՆ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ

Բ. Ցանկը

Պ. Պ. Զօրպաճեան Ալպէռ, Ամն, Սմա-բիկեան Լեւոն 1500ական ֆրանք, Պօշնակ-եան Թորոս, Պօշնակեան Սուրէն, Սկֆէր-եան (Մալմո) Յարութիւն, Նահապետեան Զաւէն, Ճնտիկեան, Մանուկեան, Պապր-ճեան Ալէն, Մինճիկեան Ա., Գումրու-եան, Գարպօղեան Ն., Տէլի Պօյաճեան, Թօնկուրեան Ա., Մկրեան Յակոբ, Գաս-պարեան Լազար, Փիրանեան Սուրէն, Կիւրինեան Կարապետ, Մանուկեան Եդ-ուարդ, Սկմէրճեան Առաքել, Վարպետ-եան Գրիգոր, Միքիկեան Կարապետ հա-զարական ֆրանք: Մարտիկեան, Կէ-չուտեան, Շամչօեան Թորոս, Պապաի-կիտեան Յ., Սօղիկեան Բարդէն, Ամն, Քէօֆթէրեան, Պալըզճեան, Գուլում-ճեան Մարզար, Զուլֆեանեան Ենովք, Ճա-պաքճուրեան Աստուր, Ֆրանքիճեան Գէորգ, Զօրպաճեան Բիւզանդ, Ամն, Մը-րմեան Գարեգին, Երանոսեան Փիրայր, Քազերեան Կարապետ, Օսկանեան Ան-թուան, Գարամանճեան եղբայրք հինգ հա-րիւրական ֆրանք, Դանիէլեան երեք հա-րիւր, Թաթուլեան երկու հարիւր Ֆր.: Ընդհ. գումար 190·500 ֆրանք:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստա-ցած է Պ. Նորայր եւ Օր. Պէաթրիս Սա-հաթճեաններէ 25·000 ֆրանք, ողբացեալ Արուսեակ Սահաթճեանի մահուան քա-ռասունքի առթիւ:

×

Շաւիլի եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Արամ Լոսեանէ հինգ հազար ֆրանք եկեղեցւոյ շինութեան համար:

×

Ներսէս եւ Մարիամ Խաչիկեան խորին չնորհակալութիւնները կը յայտնեն բո-լոր անոնց, որոնք անձամբ՝ կամ իրենց պիրերով վշտակցեցան ու մխիթարեցին մեզ, իրենց թանկագին մօր եւ զոքանչին՝

ԴՇԽՈՒՀԻ ՍՐԱՊԵԱՆի

կսկիծալի մահուան առթիւ, տեղի ունե-ցած՝ Պոլիս:

ՋՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ
EXPERTISE GRATUITE
Ծախելու համար
ձեր փավիյօնը, վիլլան,
յարկաբաժինը կամ խանութը:
J. TORANIAN
18, AVENUE DE L'OPÉRA
OPE 73-21 OPE 19-45

ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆի

Մահուան տասնկմէկերորդ տարեդար-ձին եւ իր կրտսեր որդւոյն տարաբախտ
ՎՐՈՅՐի մահուան քառասունքին առթիւ, յիշատակի երեկոյթ մը կազմակերպած է ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ
Այս Շորեքշաբթի ժամը ճիշդ 21ին, Քատէի վերնայարկը:

Ճարպանքի խօսքեր մտաւորականներու կողմէ:

Պ. Գրիգոր Մելիքեան ունկնդրել պիտի տայ Ահարոնեանի ՈՍԿԻ ՀԻՒԹԱՔԸ (Երաժշտութիւն՝ Ա. ՄԵՍՈՒՄԵՆՑ)
Մուտքը ազատ է:
Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Նախկին կամաւորներու եւ Ռազմիկներու միութեան:

Ապրիլ 24ին, ժամը 20էն 23·30

SALLE DE LA MUTUALITÉ, 24, RUE ST. VICTOR
MÉTRO MAUBERT MUTUALITÉ

Sous la présidence effective de M. Triboulet (Ministre des Anciens Combattants)

Մասնակցութեամբ Հայ Ցարանուանական Պետերու եւ քաղաքային ու զինուորական անձնաւորութեանց: *Մանրամասնութիւնները՝ յաջորդով:*

ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՄԵՆԱՇՔԵՂ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կազմակերպուած

ՍԱՄՈՒԷԼ – ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆի ՇՆՈՂՔՆԵՐՈՒ եւ ՄՈՒՐԱՏ – ՌԱՓԱՑԷԼ-ԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆՑ ՄԻԱՑԵԱԼ ՈՒԺԵՐՈՎ:

ԿԻՐԱԿԻ, 7 ՅՈՒՆԻՍ
ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ, ԺԱՄԸ 20ԷՆ ԵՏՔ
Վարժարանի դալարագեղ պարտէզներուն մէջ:

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

Վիէնի Մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգ. Միութեան եւ մասնակցութեամբ տեղւոյն բոլոր կազմակերպութիւններուն եւ Միութիւններուն:

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սէրբալը Կաթոլիքի սրահը:

Կը խօսի Լիոնի Ազգ. Միութեան տես-նօպետ՝

Պ. Ա. ԿԻՒԼՊԻՆԿԵԱՆ

Օրուան պատշաճ գեղարուեստական բաժին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Եկեղեցաշէն Սիկնանց Միութիւնը չը-նորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուիրատուութիւնները ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան.—

Տէր եւ Տիկին Աւետիս Շերինեանէ 5000 ֆրանք, Պ. Ղազար Ղազարեան իր ան-ուան ոճնին առթիւ հինգ հազար, Պ. Կա-րապետ Պետրոսեան իր զաւկին Անիի 9րդ տարեդարձին առթիւ հինգ հազար, Տիկ. Էմմա Մկրտիչեանէ հինգ հարիւր, Տի-կին Մարգուհի Քիլարճեանէ երկու հա-զար, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Գրիգո-րօֆ հինգ հարիւր, Տիկին Մարգրիտ Սի-մոնեանէ հինգ հարիւր, Տիկին Եղիսա-բէթ Պապատասրեանէ հինգ հազար, Տիկ. Հայկանոյշ Սիմոնեանէ հազար, Տիկին Սուլթան Սկֆէրեանէ հազար, Պ. Գէորգ Մխրպանէ հազար, Տիկին Մարիամ Օ-պոզեանէ տասը հազար, Ամն հազար, ամն հինգ հազար, Տէր եւ Տիկին Նիկողոս Ֆը-րէնկեանէ իրենց զաւկին Մինասի Ալժե-րիայէ պինուորութենէ վերադարձին առ-թիւ հինգ հազար, Տիկին Թագուհի Պօ-յաճեանէ երկու հազար, Տէր եւ Տիկին Արսէն Մալճեանէ երկու հազար, Պ. Ճ. Պահատուրեանէ 25·000, Տիկին Վարդու-հի Պամճեանէ հազար, Տիկին Մարիամ Գուլումճեանէ հինգ հարիւր, Պ. Մարտի-րոս Գալփաքճեանէ իր ապաքինման առ-թիւ հինգ հազար, Պ. Սարգիս Գերոբեա-նէ երկու հազար, Տէր եւ Տիկին Մազ-աուա Մանիկեանէ 25·000, Մարսէյլէն Պ. Զամուշեանէ հազար ֆրանք:

Imprimerie Spéciale
du Journal "Haratch"

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան Ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, իր նոր հասցեատէրէն: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէն: Կը խնդրուի ճըշ-դապահ ըլլալ:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմի-տէի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Պրիմեան դպրոցը: Կարեւոր օրակարգ:

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ
1959 ԱՊՐԻԼ 26ԻՆ
ՍՈՐՊՈՆի ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փոն որ Շէրիւի Ազգ. Միութեան նա-խաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ Աւետարանական Միութեան, Ստանօզի Հայրենակց. Միութեան եւ Հ. Յ. Դ. Ան-դրանիկ խումբին, այս կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 4ին, ընկեր Պապիկեանի սրահը (Քլթի Շալէ Գաթպիսօն): Ման-րամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Համանաւորութեամբ Սասի Հաճնոյ Հայր. Միութեան, այս կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 14ին: Տեղի կ'ունենայ Սա-հակ-Մեսրոպ ղպրոցի տարեկան հան-դէսը:

Կը նախագահէ ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին.— *Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղի պարախում-բը, ղեկավարութեամբ Տիկին Արշալոյս Սիսլեանի: Երգ, արտասանութիւն:*

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՑԱՆ

Ֆ. Կապ. Խաչի Օդափ. կայանի արձա-նագրութիւնները բացուած են:

Դիմումները պէտք է ընել տեղական մասնաճիւղերուն, իսկ կեդրոնի դիմում-նները կ'ընդունուին, Երկուշաբթի, Չորեք-շաբթի եւ Ուրբաթ օրերը ժամը 13էն 14 եւ երեկոյեան ժամը 18էն 20, Բիւ Մէյրան 5, հեռ. Թուիւէն 27–35:

La Société du Bain de Vapeur
de la Pierre Levée
4 bis, Rue de la Pierre Levée, Paris 11e
MÉTRO : RÉPUBLIQUE, OBERKAMPF, GONCOURT TÉL. OBE. 12-51
Կը տեղեկացնէ իր յաճախորդներուն որ առկէ ետք հաստատութիւնը, փակ է այր մարդոց համար Հինգշաբթի օրերը եւ բաց է երեքշաբթի օրերը ժամը 14էն 23
ԲԱՑ ՕՐԵՐ
Կիներու համար
Երկուշաբթի, Չորեքշաբթի, Ուրբաթ ժամը 11էն 23
Այրերու համար
Երեքշաբթի 14էն 23
Շաբաթ, 9էն 23

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 փր. վեց. 2200

Արտասահման՝ տարեկան 5000 փրանք: Հատը 20 փր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 16 ԱՊՐԻԼ

JEUDI 16 AVRIL 1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8371 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4272

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՊԱՏԻՒԸ ՓՐԿՈՒԱԾ ԷՐ

Ջարդերու դասական երկիրն է եղած Թուրքիա :

ԺԹ. դարը արձանագրած է բազմաթիւ ջարդեր՝ կազմակերպուած օսմանեան կառավարութեան կողմէ՝ ահուսարսափի տակ պահելու համար իր քրիստոնեայ հպատակները Պալքաններէն մինչեւ Անատօլուի խորերը :

Անդէն, անպաշտպան մարդոց, մանաւանդ կիներուն ու մանուկներուն դէմ առիւծ կտրող ջարդարար եւ աւարառու թուրք խուժանը մուկի պէս խուճապահար ծակամուտ կ'ըլլար՝ ամէն անգամ, որ փոքրիկ դիմադրութեան մը հանդիպէր :

1909 Ապրիլ 13ի (Մարտ 31) իրիկունը մինչ Պոլսոյ մէջ Շէրիաթնիները գործի էին լծուած, շրջականներէն Ատանա խուժած Թուրքեր՝ ճերմակ փաթթոց կապած կառավարչատան առջեւ հաւաքուելով կուսակալ ճէվատէն կը պահանջէին Հայերը ջարդելու հրաման տալ :

Այդ հրամանը տրուեցաւ Զորեքշաբթի՝ Ապրիլ 1/14ին, երբ Զատկի արձակուրդը վերջացած ըլլալով, քրիստոնեաները շուկայ իջած էին՝ բանալով իրենց խանութներն ու զրասենեակները՝ բոլորովին անտեղեակ մութին մէջ սարքուած դաւադրութենէն :

Յանկարծ ամէն կարգի զէնքերով, նոյն իսկ կացիններով, ուրագներով եւ բիրերով զինուած Թուրքեր, Քիւրտեր, Չէրքէզներ եւ Կրետացի իսլամ գաղթականներ սպառնական շարժումներով կը խուժեն շուկայ :

Խանութները կը փակուին: Ջարդի կազմակերպիչները մասնաւոր նշաններ կը դնեն իսլամներու վաճառատանց վրայ:

Քրիստոնեայ կրօնապետները իրար անցած պատուիրակութիւն մը կը դրկեն կուսակալին մօտ, որ մաքիավէլական շնականութեամբ կ'ապահովցնէ թէ ո'չ մէկ քրիստոնեայի քիթը պիտի արիւնի : Եւ կը թելադրէ որ թուրք եւ քրիստոնեայ կարգ մը երեւելիներ միասին շրջագային քաղաքին մէջ եւ հրաւիրեն ժողովուրդը բանալու խանութները :

« Յորդորիչ պատուիրակութիւն»ը գործի կը ձեռնարկէ՝ հաւատալով նենգամիտ կուսակալին: Քանի մը վայրկեան վերջ, ջարդարարներու առաջին գնդակին զոհ կը դառնայ պատուիրակութեան ամէնէն կարկառուն դէմքը՝ Դաւիթ Ուրֆալեան՝ անդամ վերաքննիչ ատեանի, իսկապէս պատկառելի անձ մը, որ բոլորին յարդանքը կը վայելէր :

Երկրորդ զոհը կ'ըլլայ քաղաքապետական ժողովի անդամ Յարութիւն Շատրիկեան, որ քաղաքապետարանի դրան առջեւ կը նահատակուի՝ կուսակալ ճէվատի եւ Ամերիկացիի մը ներկայութեան :

Սկսած էր ջարդը: Թուրք զինավաճառները մէկ կողմէն, կառավարութիւնը միւս կողմէն զէնք կը բաշխէին խուժանին :

Թրքական թաղերը բնակող Հայերը յանկարծակիի եկած՝ մեծ կորուստներու կ'ենթարկուին :

Սակայն հայկական թաղերը իսկոյն կը կազմակերպեն ինքնապաշտպանութիւնը եւ արժանի դասը կուտան ջարդարարներուն :

Բազմաթիւ քաջարի երիտասարդներ հերոսաբար կը կռուին եւ տեղ տեղ յարձակողականի կ'անցնին, սարսափի մատնելով խուժանը, որ լեղապատառ կը փախչի «ֆէտայիները եկա՛ն» պոռալով:

Երեք օր տեւեց Ատանայի առաջին ջարդը: Հարիւրաւոր տուներ հրկիզուեցան եւ աւարի տրուեցան: Հազարաւոր կեանքեր հնձուեցան :

Սակայն Ատանացին բարձր պահեց Հայու անունը : Շանսատակ դետին փռեց հազարաւոր ջարդարարներ:

Պատիւը փրկուած էր :

Հայկական վրիժառու բազուկին տուած այս արժանի դասը պիտի չմարսէին Թուրքերը :

Երկրորդ ջարդ մը կազմակերպեցին Ապրիլ 12 / 25ին՝ առաջնորդութեամբ երեք վաշտ զինուորներու, որոնք կը հասնէին Տէտէ Ազաճէն, իբրեւ թէ կարգը պահպանելու համար :

Այդ «ազատարար» զինուորներն էին, որ աւերակի վերածեցին չքեղ Ատանան :

Զմոռնա'նք երբեք դարաւոր դահիճին այս ոճիրն ալ :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԵՐԹԵՐ ՓԱՐԻԶ ԿՈՒԳԱՅ ԱՊՐԻԼ 29ԻՆ

ՏԸԼԸՍԻ ՎԻՃԱԿԸ ՅՈՒՍԱՀԱՏԱԿԱՆ Է

Ապրիլ 29ին Փարիզի մէջ պիտի բացուի արեւմտեան Արտաքին նախարարներու ժողովը: Ամերիկեան պատուիրակութիւնը մայրաքաղաք պիտի գայ՝ Հերթերի գլխաւորութեամբ :

Այս յայտարարութիւնը կատարուեցաւ Տըլըս – Հերթեր հանդիպումէ մը յետոյ, Ուոլթըր Ռիտ հիւանդանոցին մէջ :

Լուրը պաշտօնապէս հաղորդուեցաւ նաեւ Ֆրանսական կառավարութեան՝ Փարիզի ամերիկեան դեսպանին միջոցաւ:

Այսուհանդերձ, ամերիկեան կառավարութիւնը իր հաղորդագրութեան մէջ չէր ճշդած Հերթերի պաշտօնը՝ «Արտաքին փոխ նախարար » կամ «Արտաքին նախարար», որ պիտի ղեկավարէ Միացեալ Նահանգներու պատուիրակութիւնը :

Առջի օր լաւատեղեակ շրջանակներուն կարծիքը այն էր թէ մօտ ատենէն Տըլըսի մասին որոշում մը պիտի տրուէր :

Ամերիկացի երեսփոխանները մտահոգ են : Մասնաւորապէս Հանրապետական ներու կարծիքը այն է թէ միջազգային ժողովին Միացեալ Նահանգները «փոխանորդ»ի մը միջոցով պէտք չէ ներկայանան : «Փոխանորդ» մը Ժընեւի ժողովին մէջ այն ազդեցութիւնը չունենար՝ ինչ որ պիտի ունենայ Արտաքին նախարար մը :

Ուոշինկթընի պաշտօնական շրջանակները չեն ուզեր հրաժարիլ Տըլըսէն: Անոնք կը պնդեն Արտաքին նախարարին անհրաժեշտութեան վրայ : Նոյնիսկ նոր նախարար մը նշանակուելու պարագային՝ Տըլըս գլխաւոր խորհրդատուն պիտի ըլլայ ամերիկեան արտաքին քաղաքականութեան մէջ :

Մինչ այս մինչ այն՝ Տըլըսի վիճակը ծանրացաւ եւ այլեւս կարելի չէ օր մը առաջ կատարուած ենթադրութիւններու վրայ հիմնուիլ :

Երեքշաբթիէն Զորեքշաբթի լուսնալու դիշերը Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարարին սնարին շուրջ հաւաքուած էին մասնագէտ բժիշկներ: Մարդիկ հաւաքուած էին հիւանդանոցին առջեւ եւ ժամէ ժամ լուրի մը կը սպասէին :

Քիչ յետոյ հրապարակուեցաւ առողջական զեկոյց մը, ուր կը յայտարարուէր թէ նոր խլիրդ (քանսէր) մը յայտնաբերուած է նախարարին ծոծրակային ողնոսկրին մէջ: Հաւանական է նաեւ որ խլիրդը սկսած է տարածուիլ Տըլըսի մարմնին մէջ եւ հասած՝ մինչեւ ծոծրակը, ինչ որ յուսահատական պարագայ մը կը նկատուի: Քանի ճառագայթներով խնամքները կը շարունակուին եւ բժիշկները իրենց բոլոր միջոցներով կը պայքարին հիւանդութեան յառաջացման առաջքն առնելու համար :

Ընդհանուր կարծիքը այն է սակայն, թէ 72 տարեկան այս մարդը պիտի պարտուի՝ մահուան դէմ իր պայքարին մէջ:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

Օրը Օրին

ՇԱՏ ԳԻՏՑՈՂ ՄԸ ...

— Անցեալ օր, Ազգային Մատենադարանին առջեւէն կ'անցնէի, երբ ...

— « Մատենադարան » ըսիր, միտքս բան ձգեցիր ... Դուն գիտե՞ս որ Հռոմի յայտնի բանաստեղծներէն մէկը, Պղատոնը ...

— Ներողութի՛ւն, Պղատոնը ո՛չ Հռոմայեցի էր, ո՛չ ալ բանաստեղծ ... Փիլիսոփայ էր եւ Յոյն էր ...

— Ինծի համար ամէն փիլիսոփայ, նախ, բանաստեղծ է... Խօսքս մի՛ կտրեր ... Այս Պղատոնը, որ Սոկրատի դասատուն էր...

— Սխա՛լ, Սոկրա՛տը Պղատոնի դասատուն էր ...

— Տարբերութիւնը մեծ բան մը չէ... Ո՞ւր էի ... Այո, մեր Պղատոնը, անգամ մը, լապտերը ձեռքը փողոց կ'իյնայ ...

— Աննշան սխալ մը եւս... Լապտեր ի ձեռին փողոց ելլողը Պղատոնը չէր, Դիոգինես փիլիսոփան էր ...

— Ճանըմ, դուն ալ անուններով կը զբաղիս ... Ի՛նչ որ է ... Անգամ մը, Պղատոնը, ատ քու ըսածդ եւ Վոլթէռը, միասին նստած են եղեր ...

— Վոլթէ՞ռ, ըսիր... Սիրելիս Վոլթէռը «նոր» մարդ է ... Ի՞նչպէս կրնար Պղատոնին հետ նստած ըլլալ ...

— Ինչո՞ւ չէր կրնար... Ըսել կ'ուզես որ Անգլիացին Յոյնին հետ չի՞ կրնար նստիլ, ելլել ... Ես կը նստեցնեմ, քեզի՞ ինչ կ'ըլլայ կոր ...

— Սիրելիս, չես կրնար, որովհետեւ Վոլթէռը երկու հարիւր տարուան մարդ է, իսկ Պղատոն ըսածդ Քրիստոսէն ալ 400 տարի աւելի հին է... Յետոյ, Վոլթէռը Անգլիացի չէր, Ֆրանսացի էր ...

— « Պզտիկ գլուխները, պզտիկ բաներով կը զբաղին », ըսուած է: Անցնինք... Պղատոնը եւ Յոյներուն այն ատենուան թագաւորը, Դիոկղետիանոսը, որ ...

— Դիոկղետիանոսը Հռոմէացիներուն կայսրն էր եւ Պղատոնէն, առնուազն, եօթը հարիւր տարի ետք ծնած էր .. Անանկ որ ...

— Թող անանկ ըլլայ... Ըսելիքս ան է որ աս մեր Պղատոնը, ժողովին մէջ, ըսեր է որ Քրիստոնէական կրօնքը ...

— Նորէն պիտի ընդմիջեմ ... Պղատոնի, Սոկրատի եւ մնացածներուն օրով տակաւին Քրիստոնէական կրօնք չկար...

— Կրնա՞ս հաստատել որ չկար: Ես կ'ըսեմ՝ կար, բայց գաղտնի կը պահուէր... Անցածները, աչքիս զարկաւ Գերմանացի գրագէտ, Սպինոզայի մէկ խօսքը ...

— Սպինոզան Հոլանտացի էր եւ փիլիսոփայ ...

— Կրնայ ըլլալ, հակառակը չեմ պնդեր, բայց իր մէկ խօսքը մտքէս բնաւ չ'ելլեր — «Եկայ, տեսայ, յաղթեցի »... Ի՛նչ խորհրդաւոր, ի՛նչ խորախորհուրդ, ի՛նչ հոգեպարար խօսք :

— Այդ խօսքը Յուլիոս Կեսարը ըսած է ...

— Խնդիրը ըսողին անունը չէ: Վիքթորիա թագուհին, օր մը, Նափոլէոնին կը հարցնէ թէ ...

— Կը ներես, Նափոլէոնի մեռած տարին, Վիքթորիան հազիւ երկու տարեկան էր ...

— Էլիզըպեթ թագուհին ըսել կ'ուզէի:

— Եթէ «հին»ին մասին է խօսքդ, անիկա, Նափոլէոնէն, 218 տարի առաջ գերեզման մտած էր :

— Ես ըսել կ'ուզէի որ ... Եղբայր, ըսելիքս ալ մոռցայ ... Հա՛, հիմա յիշեցի ... Ազգային Մատենադարանը, որ ... Բայց, նախ լուսաբանութիւն մը տամ ... Երբ Ռամկավար հերոսները Թալաթը կը սատկեցնեն ...

— Բարեկա՛մ, Ռամկավարները՝ Թալաթ չէ, մէկ հատիկ Թուրք ճանճ, մէկ հատիկ Թուրք մուկ ալ սատկեցուցած չեն ...

— Կարեւորը այն է որ ... Հա՛, յիշեցի ըսելիքս ... Օր մը Մոցարտը կը հարցնէ Վիքթոր Հիւկոյին թէ... Բայց, ատկէ առաջ, եկուր քեզի պատմեմ խնդալիք պատմութիւն մը... Աս կատակը Մոլիէռը պատմեր է Կատարինէ կոչուած հանածվարածին... Հէնրի Ութերորդն ալ ներկայ եղեր է ... Աղջկան մէկը ...

×

Մնացածն ալ ընթերցողը թող շարունակէ ...

ԵՒՐՈՊԱՅԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՐՈՔԻ Ֆրանսական դեսպան Փարոտի Փարիզ եկաւ՝ կարգ մը խօսակցութիւններ ունենալու համար: Կը կարծուի թէ իր առաքելութեան գլխաւոր նպատակն է՝ Տը Կոլ – Մոհամէտ Ե. հանդիպում մը պատրաստել: Ալժերիոյ Ազատագր. Ճակատը մեծ յոյսեր դրած է այս հանդիպումին վրայ :

ՊԱՂՏԱՏԻ մէջ «խաղաղութեան կողմնակիցներ»ու համագումարին բացումը կատարելով, Վարչապետ Քասըմ յայտարարեց թէ Իրաք խաղաղ երկիր մըն է եւ ոչ ոքի դէմ յարձակում գործելու նպատակ ունի. «իրաքեան բանակը խաղաղութեան համար պայքարողներու դէմ պիտի չյարձակի »: Ինչպէս գրած էինք, այս համագումարին կը մասնակցին համայնավար բոլոր երկիրներու ներկայացուցիչները:

ՔՈՒՊԱՅԻ յեղափոխութեան զեկավար եւ վարչապետ Ֆիտէլ ԳասթրօՉորեքշաբթի իրիկուն Ուոշինկթըն պիտի հասնէր: Իր այցելութիւնը պաշտօնական բնոյթ չի կրեր, թէեւ պիտի աշխատի համաձայնութիւն մը գոյացնել Միացեալ Նահանգներու հետ : Ինչպէս ծանօթ է, երկու երկիրներու յարաբերութիւնները բարեկամական ըլլալէ շատ հեռու են՝ յեղափոխութենէն ի վեր :

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ կառավարութիւնը մէկ տարուան համար արգիլեց երկրին մուշտակատու զառնուկներուն մորթին արտածումը : Աշխարհի մէջ հռչակաւոր «Պրայթշվանց» եւ «Ասթրաքան» մուշտակները պարսկական զառնուկի մորթով կը շինուին : Պրայթշվանցը որ ամէնէն յարգին է, մեռելածին զառնուկին մորթով կը պատրաստուի :

Ատենէ մը ի վեր միջազգային շուկայի օրէ օր աւելի աճող ապսպրանքներուն գոհացում տալու համար, պարսիկ զառնաբոյծները սկսած էին անհաշիւ եւ անհեռատես կերպով զոհել կենդանիները, ցեղին պահպանումը վտանգելու աստիճան:

Պարսկաստանի ազգային հարստութիւններէն մէկը եղող այդ զառնուկներուն յարգի ցեղը փրկելու եւ անհրաժեշտ բազմացումը ապահովելու համար, կառավարութիւնը որոշեց առժամապէս արգիլել արտածումի իրաւունքը :

ՎԱՏԻԿԱՆԻ Գերագոյն Խորհուրդի տուած որոշումը Կաթողիկէներու քուէարկութեան մասին մեծ յուզում յառաջ բերաւ Իտալիոյ ձախակոմեան շրջանակներուն մէջ: Համայնավար պաշտօնաթերթը՝ Ունիթա եւ ընկերվարական՝ ավանթին (նեննիական) բուռն յարձակողականի սկսած են: Արդարեւ Վատիկանի որոշումը բաւական խախտեց ձախ քրիստոնեայ շրջանակները : Ծանօթ է որ պապական որոշումը հետեւանք է Սիկիլիոյ կացութեան ուր ընտրութեանց նախօրեակին կարգ մը քրիստոնեաներ միացեալ ճակատ կազմեցին ձախերուն հետ :

ՔԱՌԱՍՈՒՆՀԻՆԳԱՄԵԱԿ

(«ՅՈՒՍԱԲԵՐ»Ի 45ՐԴ ՏԱՐԵԾԱՆԻՆ ԱՌԻԹՈՎ)

Ապրիլ մէկին, լրացաւ « Ցուսաբեր »ի 44րդ տարեշրջանը: Այսօր կը պտնուինք 45րդի սեմին: Ուրեմն՝ այս թերթը կը չարունակուի 44 տարիէ ի վեր, առանց ընդհատումի, ոչ թէ հետզհետէ պզտիկ – նալով, այլ հետզհետէ մեծնալով : Ա – ռաջին տարիներուն, 1915էն մինչեւ 1922, նաեւ 1922էն ետք, որոշ աստէն մը, լոյս կը տեսնէր փոքր ծաւալով եւ այն ալ չա – բաթը երեք անգամ միայն :

Եթէ 1915ին, 1925ին կամ 1935ին մէկը ելլէր յայտարարէր, թէ օր մը այս թեր – թը կրնայ իր սեփական տունը ունենալ , ությարկանի տուն, լսողները կրնային կարծել, թէ այս « մէկը » 42 աստիճան տաքութիւն ունի եւ թէ կարելի չէ իր յայտարարութիւնը լուրջի առնել :

Այսօր, « Ցուսաբեր »ի Տունը երեւա – կայութիւն չէ, հիւանդ մարդու զառա – ցանք չէ, այլ անվիճելի, չօչափելի իրա – կանութիւն է, թոմխաս առաքեալը չփո – թեցնող իրականութիւն :

Մեր նպատակը չէ հիմա, տարեփակի առիթով, ընդհանրապէս լրագրութեան եւ մասնաւորապէս հայ լրագրութեան պատմութիւնը ընել, թէ իսկ սեղմ, սեղ – մագոյն գիծերու մէջ: Այդ աշխատանքը կատարած են քանի մը մեղուալյան վա – նականները, Մխիթարեան Ուխտէն, նաեւ բազմահմուտ աշխարհականներ՝ Հայաս – տանի մէջ թէ այլուր :

Հազմարդիւն Մխիթարեան մը, Հայր Մկրտիչ Պօտուրեան, իր մէկ երկին մէջ կը գրէր, թէ 1893ին « հայ ազգը միմիայն 26 լրագիր ունէր: Այդ 26 լրագիրներէն հինգը արտասահմանի, տասը Ռուսաս – տանի, իսկ տասնեւմէկը Տաճկաստա – մէջ լոյս կը տեսնէին » : –

1893էն ասդին՝ հայերէն թերթերու թիւը 26էն բարձրացաւ մինչեւ 110ի , չհաչուելով Ռուսաստանը :

Մեզմէ 165 տարի առաջ, 1794ին, բո – վանդակ Հայաչխարհը միայն մէկ թերթ ունէր, Շմաւոնեան քահանայի «Ազդա – րար»ը, առաջին հայերէն լրագիրը, որ կը հրատարակուէր հայրենիքէն դուրս, հե – ռաւոր Հնդկաստանի մէջ (Մատրաս) :

Համաձայն ուրիշ Մխիթարեանի մը՝ Հայր Ռափայէլ Կարապետեանի կազմած ցուցակին, 1794էն մինչեւ 1921, ուրեմն 127 տարուան մէջ 896 հայերէն թերթեր հրատարակուած են ի սփիւռս աշխարհի:

Պոլսոյ առաջին ամսաթերթը՝ «Բանա – սէր» կը սկսի հրատարակուիլ 1851 Յուն – ուար մէկին, Յովհ. Հիսարեանի խմբա – գրութեամբ, իսկ առաջին հայ լրաթեր – թը՝ « «Լրոյց Գիր» սկսած էր հրատարակ – ուիլ 1892 Յունուար 13ին, իբրեւ չարու – նակութիւնը Թուրքերէն «Թազվիմը Վե – զայի»ի :

Դարձեալ ըստ Հայր Կարապետեանի լիակատար ցուցակին, 1865էն մինչեւ 1921, չհասնելավեց տարուան ընթացքին, միայն Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ մէջ հրատարակուած են երեսունեւերկու հայե – րէն թերթեր:

Այդ 38էն մէկն է « Ցուսաբեր » :

Կը փորձուինք տալ ուրիշ չահեկան վի – ճակագրութիւն մը:

Ընդհանրապէս այն կարծիքը կը տիրէ, թէ աչխարհի մեծագոյն օրաթերթերը Միաց. Նահանգներու մէջ լոյս կը տես – նեն: Վերջին վիճակագրութիւնները կը հաստատեն, թէ ճիշդ չէ այս կարծիքը : Հեռաւոր Արեւելքի « Մեծն Բրիտանիա»ն՝ ձափոն կոտրած է ամէն մրցանիչ :

Այսպէս՝ ձափոնի մէջ կը հրատարակ – ուի աչխարհի մեծագոյն օրաթերթը՝ «Ա – սահի», որուն օրական սպառումն է ութ միլիոն հարիւր յիսուն հազար :

Տպաքանակի եւ սպառման տեսակէտէ երկրորդ տեղը կը գրաւէ դարձեալ «կար – ճահասակ մարդոց» երկիրը՝ ձափոն : « Մայնիչի», ձափոնական երկրորդ մե – ծագոյն օրաթերթը, եօթը միլիոն չորս հարիւր վաթսունեւվեց հազար ընթերցող ունի, իսկ «Եոմուրի»՝ երեք միլիոն եօթը հարիւր յիսուն հազար :

Երրորդ տեղը կը գրաւէ, սպառումը նկատի ունենալով միշտ, ռուսերէն «Պր – բաւդա»ն, որ կը հրատարակուի հինգ միլիոն հինգ հարիւր հազար օրինակ, «Իզ – վեստիա»ն՝ միայն մէկ միլիոն չորս հա – րիւր հազար օրինակ :

Այս ընդհանուր դասակարգումին մէջ հորրորդ տեղը կը գրաւեն անգլերէն օրա – թերթերը: Այսպէս՝ Տէյլի Միրրորի օրա – կան սպառումն է չորս միլիոն եօթը հա – րիւր քսան հազար, «Տէյլի Էքսփրէս»ի սպառումը՝ չորս միլիոն հարիւր յիսուն հազար, « Տէյլի Մէյլ»ինը՝ երկու միլիոն հարիւր եօթը հազար :

Գերմանիա եւս կը գերազանցէ Միաց. Նահանգները իր «Պիլտցայթունկ» օրա – թերթով, որ երկու միլիոն ութ հարիւր հազար ընթերցող ունի :

Հինգերորդ գծի վրայ կուգան Միաց. Նահանգները: Նիւ Եորքի «Տէյլի Նիուզ»ը կը հրատարակուի երկու միլիոն հարիւր յիսուն հազար օրինակ, իսկ « Նիւ Եորք Թայմզ»ը... հինգ հարիւր երեսունեւհինգ հազար, եթէ անշուշտ ճիշդ են մեզի տր – ուած վիճակագրական այս թիւերը :

Յաջորդ վրայ վեցերորդ տեղը կը գրա – ւէ Ֆրանսա: «Ֆրանս Սուար»ի օրական սպառումն է մէկ միլիոն երեք հարիւր քառասունեւհինգ հազար :

Ուրիշ վիճակագրութեան մը համա – ձայն, անցեալ տարուան ընթացքին չուէ – տական բոլոր թերթերուն օրական սպա – ռումը հասած է երեք միլիոն եօթը հա – րիւր քառասունեւչորս հազարի, ինչ որ կը նշանակէ, թէ ամէն Շուէտացի առ նուազն ամէն օր թերթ մը կը գնէ :

Հոս կանգ կ'առնենք մեր ունեցած տե – ղեկութիւնները օտար թերթերու տպա – քանակին եւ սպառման մասին:

Չենք գիտեր եւ չենք կրնար ըսել , թէ ինչ պատկեր կը ներկայացնեն հայերէն թերթերու տպաքանակն ու սպառումը: Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, իր եռամ – եայ գործունէութեան մասին զեկուցում մը ընելով, կը յայտարարէր, անցեալ տարի, թէ Մայր Աթոռի պաշտօնաթեր – թը՝ « Էջմիածին » 1955ին կը տպագրուէր երկու հազար օրինակ, իսկ 1958ին այդ թիւը բարձրացած է 3500ի:

Վերիվերոյ չորս հազարական օրինակ կը սպառին նաեւ Պոսթընի «Հայրենիք»ը եւ Փարիզի «Ցառաջ»ը:

Ուրիշ չահեկան վիճակագրութիւն մը , որ ահաւասիկ :—

Ամերիկեան օրաթերթերու կէսէն աւե – լին սահմանուած է ծանուցումներու : Վերջին վիճակագրութիւններու համա – ձայն, Միաց. Նահանգաց մէջ ծանու – ցումները կը ներկայացնեն օրաթերթի մը եկամուտին 75 առ հարիւրը :

Ամերիկա 400 միլիառ կը ծախսէ ծա – նուցումի համար, Անգլիա՝ 48 միլիառ , Ֆրանսա՝ 12:

Այս միլիառներուն (ա՛չ թէ միլիոննե – րուն) մեծագոյն մասը կը մտնէ թերթե – րու դանձարկղը :

Պատկերը նոյնն է քիչ մը ամէն տեղ : Ձշդիւ չենք գիտեր, թէ ինչ կը ծախսուի հոս՝ Եգիպտոսի մէջ, ծանուցումներու համար: Կը կարծենք, թէ տեղական թեր – թերը եւս իրենց եկամուտին որոշ եւ ըզ – գալի մէկ մասը ծանուցումներէ կը ստա – նան :

Մեր թերթերը ոչ միայն չունին օտար թերթերու լայն սպառումը, այլեւ չունին հասոյթի նոյն աղբիւրները: Մեր հա – սոյթները քիչ են, համեմատաբար քիչ են նաեւ մեր ծախքերը :

Տեղական թերթ մը, արաբերէն կամ ֆրանսերէն, առ նուազն երեք սրբագրիչ ունի. միայն սրբագրիչ, որոնց պաշտօ – նըն է փորձերը սրբագրել: Առաջին փոր – ձերը սրբագրուելէ ետք կը յանձնուին երկրորդ, ապա՝ երրորդ սրբագրիչին:

Երեք անգամ եւ երեք տարբեր անձե – րու կողմէ սրբագրուելով հանդերձ , տե – ղական թերթերը անթերի չեն, ընդհա – կառակն, չատ թերի են, լեցուն են տպա – դրական ուղղագրական, քերականական սխալներով: Տղերը եռեւառաջ դրուած են չաճախ, այնպէս որ ընթերցողը չա – ճախ բան չի հասկնար :

Դէռ քանի մը օր առաջ, տեղական թերթ մը (Ֆրանսերէն) հրատարակած էր նկար մը, որուն տակ տրուած ծանօ – թութիւնը կապ չունէր նկարին հետ :

Արաբերէն մեծ օրաթերթերէն մէկուն խմբագիրը դառնութեամբ կը չայտարա – րէր, թէ հակառակ խմբագիրներու եւ սրբագրիչներու մեծ թիւին, թերթը ա – մէն օր լոյս կը տեսնէր անհամար վրի – պակներով :

Ուրիշ մը, ասկէ քանի մը տարի առաջ, կը չայտարարէր, թէ օր մը, իր թերթին մէջ հրատարակուած էր սա նախադա – սութիւնը. «Սաատ Զաղլուլ փաչա 1932–

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԻՆ ԴԷՄՔԵՐ

ՍԻՐԱՆՈՅՇ ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ

—o—

Հայ թատրոնի վաստակաւոր մը եւս անհետացաւ չանճին Տիկին Սիրանոյշ Ա – լիքսանեանի, զոր հողին յանձնեցինք վեր – ջերս Փարիզի մէջ :

Ալիքսանեան անունը երկար տարիներ հնչած է արեւմտահայ թատերական չըր – ջանակին մէջ, հնչած է մեծ փառքով ու պատիւով: Արդարեւ, Ցարութիւն Ալիք – սանեան, Պրուսայի դիւղերէն Չէնկիլէրի մեծատաղանդ զաւակը եղած է Արեւմտա – հայ բեմի չողչողուն աստղերէն, որուն հրաչագեղ կեանքին ու գործին մասին խօսած ենք արդէն այս սիւնակներուն մէջ :

Սիրանոյշ Ալիքսանեան արժանաւոր կողակիցն էր մեծանուն արուեստագէ – տին :

Ծնած էր՝ 10 Սեպտ. 1878ին, Պոլսոյ մէջ, Պարտիզակցի ծնողքէ :

Ի ծնէ ուչիմ ու խելացի Սիրանոյշը կը ստանայ ուսման կոկիկ պաչար մը: Պար – մանի հասակէն կը զգայ գօրաւոր մագ – նիսական ուժ մը որ դինք կը քաչէ դէպի բեմ: Սակայն, խաւարակուռ այդ չրջա – նին, ուր բեմին մերձենալը կը նկատուէր աններելի մեղք մը, այն ալ աղջիկ – զա – ւակի մը կողմէ, կը սանձահարէ իր սէրը, եւ լռիկ ու մնջիկ, հեռուէն միայն ական – ջալուր ըլլալով բեմական գործունէու – թեանց արձագանգներուն, կը սպասէ հր – րաչքի մը:

Եւ կը պատահի հրաչքը :

Արեւմտահայ բեմի մեծահամբաւ կա – տակերգակը, Միքայէլ Չափրաստ, որ մտերիմ ու սերտ կապերով կապուած էր Ցարութիւն Ալիքսանեանի հետ, օր մը այս վերջնոյն իրեն տուած այցելութեանը ընթացքին կը յայտնէ թէ՝ ինք դրկից ու – նի գեղեցիկ ու դաստիարակուած օրիորդ մը, որ կը տենչայ բեմ ելլել :

Ցարութիւն Ալիքսանեան կը հետաքրք – րուի եւ Միքայէլ Չափրաստի միջամտու – թեամբ ժամադրութիւն մը որոչելով, եր – կուքը միասին կ'այցելեն Սիրանոյշին , կը խօսակցին անոր ծնողքին հետ եւ հա – մոզելով զանոնք պարմանուհին բեմ կը քաչեն :

Այսպէսով, երկու երիտասարդներուն միջեւ բեմի կապէն զատ կը ծնի սրտի ալ կապ մը եւ չուտով Սիրանոյշը կը դառ – նայ Տիկին Ալիքսանեան :

Առաջին իսկ մուտքին, Սիրանոյշ ցոյց

ին Հնդկաստան այցելեց »: Այս նախա – դրական կամ տպագրական որեւէ սխալ դասութեան մէջ քերականական, ուղղա – չհար, բայց կար այսպէս կոչուած «ժա – մանակի եւ տարածութեան» սխալ: Նախ՝ Սաատ Զաղլուլ 1932էն չատ առաջ մեռած էր արդէն եւ չէր կրնար այդ թուականին Հնդկաստան գացած ըլլալ: Երկրորդ՝ Սաատ Զաղլուլ իր կեանքին մէջ երբեք Հնդկաստան գացած չէ :

Այս խոստովանութիւնները լսելով կամ կարդալով՝ մենք մեզ չափով մը մխի – թարուած կը զգանք: Աւելորդ է ըսել, թէ մեր թերթերը ոչ միայն երեք սրբագրիչ չունին, միա՛յն սրբագրիչ, այլեւ չաճախ ունին միայն մէկ խմբագիր, որ ամէն ինչ է, երբեմն մինչեւ իսկ տպարանի բան – ուոր :

« Ամէն ինչ » ըլլալէ ետք, խմբագիրը նաեւ ստիպուած է հիւրեր, այցելուներ ընդունիլ գրեթէ ամէն օր, «հոգեչահ» ղրոյց ունենալ գացող եկողին հետ, հար – ցումներու պատասխանել, տեղեկութիւն – ներ առնել կամ տալ ընթացիկ հարցերու մասին, հետեւիլ օրուան թերթերուն, նամակներ գրել հոս ու հոն, հաշիւ պա – հել, նուիրատուութիւններ կամ ծանու – ցումներ ստանալ եւ «խմբագրել», վար – չական գործ կատարել, գրաչարներուն .. հայերէն սորվեցնել, հոգ տանիլ, որ ծա – նուցումները կամ նուիրատուութիւնները թերթին մէջ դրուին ճիշդ օրին, միաժա – մանակ սրբագրելով կամ սրբագրել ... փորձելով անոնց մէջ վխտացող սխալ – ները :

Դժգոհութիւն մը չէ մեր յայտնել ու – զածը, այլ ընդգծել է ճշմարտութիւն մը, որ վկայի պէտք չունի: Պէտք չունի նաեւ վկայութեան :

Փորձեցինք գծել պատկեր մը, որ այ – լապէս չահեկան ուրիշ երեսներ ալ ունի :

Խմբագրական ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ

կուտայ ընդունակութիւն, եւ հետզհետէ չնորհիւ իր ամուսնոյն ցուցմունքներուն եւ չնորհիւ մանաւանդ դերասանապետ Մարտիրոս Մնակեանի խորհուրդներուն, կը դառնայ սիրուած եւ փնտուած դե – րասանուհի մը :

Սիրանոյշ Ալիքսանեան երկար տարի – ներ ծառայած է հայ թէ թուրք բեմե – րուն, ամենուրեք արժանանալով գնահա – տանքի եւ մանաւանդ խոր յարգանքի :

Բռնապետութեան չրջանէն մինչեւ Օսմ. Սահմանադրութիւնը, Սիրանոյշ Ա – լիքսանեան կը ծառայէ բեմին, դառնա – լով Մնակեան – Ալիքսանեան խումբի կա – նոցի գլխաւոր ուժը, եւ կը չարունակէ իր անխոնջ աչխատանքը մինչեւ Ա. Աչ – խարհամարտը :

Վրայ կը հասնի իր ամուսնոյն մահը , սակայն սգաւոր եւ վչտահար այրին ա – նայլայլ կը չարունակէ ընթանալ այն ճամբայէն, այն լուսաւոր չաւիղէն, զոր իրեն համար գծած էր իր տաղանդաւոր ամուսինը :

Զինադադարի չրջանին Սիրանոյշ Ա – լիքսանեան ոգեւին կը փարի Պոլսահայ թատերական չարժումին ու կը դառնայ նորահաստատ Պոլսահայ Տրամաթիքին սիւներէն մին :

Աւտադադրի չրջանին, չատ մը ուրիշ – ներու նման ինք ալ կը թողու իր ծննդա – վայրը ու կ'ապաստանի Ֆրանսա :

Սակայն, զաղթականի իր հանգամանքը ոչինչով արգելք կ'ըլլայ որ Սիրանոյշ Ա – լիքսանեան Փարիզի մէջ ալ իր խանդա – վառ ու անչահախնդիր աչակցութիւնը բերէ բեմի նուիրական գործին :

Եւ արդարեւ, երկար տարիներ ան եղաւ փարիզահայ բեմի փնտուած ու մանա – ւանդ յարգուած ու սիրուած դերասանուհին, արժանանալով բոլորին սիրոյն ու խանդաղատանքին, սկսած ալֆաչէն մին – չեւ օմեկա: Ոչ միայն իր տաղանդին, այլ եւ չնորհիւ իր ծանրախոհ, լուրջ, հե – ռատես ու մանաւանդ կենցաղագէտ ու քաղաքավար նիստ ու կացին, Սիրանոյշ Ալիքսանեան ինքզինքը կը պարտադրէր ու իր խօսքը լսելի կ'ըլլար :

Ընինք թէ ուսեալ կին էր Սիրանոյշ Ա – լիքսանեան: Շատ կը կարդար եւ չատ կը գրէր: Ունէր առողջ դատողութիւններ հայ թատրոնի մասին:

Գրած էր թատերական երկ մը$ «Կնճ – ռուտ Հանդոյցը», Թրքահայ կեանքէն քաղուած, զոր 1933 Մայիս 13ին Փարի – զահայ դերասաններս ներկայացուցինք Գոնաէրվաթուարի սրահին մէջ :

Գաղափար մը տալու համար թատրոնի եւ թատերագրութեան վերաբերմամբ իր մօտեցումին, ստորեւ կ'արտագրեմ սա քանի մը տողերը, զորս ողբացեալ ար – ուեստագիտուհին վերոյիչեալ ներկայաց – ման առթիւ յանձնած էր մամուլին .—

« ... Թրքահայ կեանքի մօտաւոր անցեալի ապրումներէն (1880 – 1900) քաղուած սոյն համեստ աչխատութիւնս կը ձօնեմ զաղթահայ ժողովուրդին :

« Գրական գործ մը չէ այս, այլ ժողո – վրդական ոճով գրուած իրական եւ կեն – դանի դրուագներու չարք մը, Թրքահա – յութեան մօտիկ անցեալէն :

« Գրական արժէքաւոր նոր գործերու արտադրութիւնը թողլով մեր նորահաս սերունդին, կը մաղթեմ որ հայ թատե – րագիրը եւ իր դերասանը ձեռք ձեռքի տուած՝ այսուհետեւ բարձրացնեն հայ բե – մը, որուն այնքան պէտք ունինք: Ես որ – պէս հին դերասանուհի, ուզեցի ծառայել իրրեւ կամուրջ, հինին եւ նորին միջեւ»:

Այսպիսի առողջ դատողութիւններով կը մօտենար Սիրանոյշ Ալիքսանեան իր այն – քա՛ն սիրած հայ բեմին:

Իր բազմաթիւ դերերուն մէջ լաւագոյն – ները եղած են՝ Իչխանուհի (Հին Աստ – ուածներ), Բոմբոնիա (Յո՞ երբ-աս), Մեծ Տիկինը (Նոր Բիւզանդիոն), Սանամ (Նամուս), Հայթուխ Շուչան (Զար Ոգի) եւ հատանաբար ուրիչներ որոնք կը վրի – պին յիչողութենէս :

Ալիքսանեան արուեստագէտ ամուլը տը – ւած է զոյգ մը արուեստագէտ զաւակներ, Նուպարը՝ որ Լութակի լաւ սիրող մըն է եղած են Ռուբինան՝ որ տաեն մը փայ – լեցաւ հայ բեմերուն վրայ, սակայն դժ – բախտաբար ասուպի մը նման անցաւ :

×

Կեանքը ցածլիկ դուռ մըն է: Այդ դու – ռէն հպարտ ու գլուխը բարձր անցնիլ ու – զողը, պէտք է որ անպայման վիրաւորէ իր ճակատը: Կան սակայն այնպիսիներ,

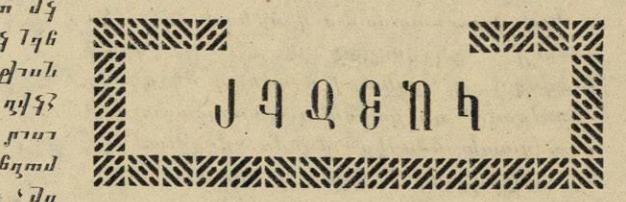

Ա. ՀԱՍԱՆ

ԼԲ.

«ՀԱՄԱՐ»

Մեզ ներքեւ տպուած տաղաչափական երկերը, որոնք ստորագրուած են Ա. Հասանի անունով, մեր ընթերցողներուն ծանօթ են արդէն իրենց նուրբ զգացումներով եւ ներդաշնակ ոճով։ Հեղինակը ինքնուրոյն ձեւ մը ունի իր տողերը հիւսելու, որ ոչ միայն հնչական հաճոյք կը պատճառէ ընթերցողին, այլեւ ներքին ներդաշնակութեան մը զգացումը կ՚արթնցնէ։ Ասոնք ամէնքն ալ ցոյց կու տան, որ Հասան ունի իր ուրոյն ձայնը, որ կրնայ զարգանալ եւ հարստանալ։

Մեր կարծիքով ամէնէն յաջող տողերը կը թուին մեզի հետեւեալները, որոնք ամբողջական պատկեր մը կը ներկայացնեն։ Ասոնց մէջ կը զգանք, որ հեղինակը ինքզինքը կը գտնէ, ինքզինքին տէր կը դառնայ։ Ասոնց մէջ կը զգանք, որ ան ունի իր ուղին, որ ան գիտէ, թէ ուր կ՚երթայ։ Ասոնց մէջ կը զգանք, որ ան ունի իր ձայնը։

Ես ուզեցի իմ հոգիս ներկել
Ձեր սիրոյն ես ուզեցի ծաղկիլ
Ես ուզեցի ձեզ համար երգել
Ես ուզեցի ձեզ համար ապրիլ։

Ես ուզեցի ձեզ համար մեռնիլ
Ես ուզեցի ձեզ համար ապրիլ։

Ես ուզեցի ձեզ համար երգել
Ես ուզեցի ձեզ համար ապրիլ։

Ես ուզեցի ձեզ համար մեռնիլ
Ես ուզեցի ձեզ համար ապրիլ։

Ես ուզեցի ձեզ համար ապր

Քանի մը ժամուան ընթացքին աւելի քան ծերացած է արդէն, սպառած եւ ուժա-թափ: Զայնասփիւռին համաձայն բժշկական զեկոյցէն այնպէս կ'ենթադրուի թէ Տըլըսի օրերը համրուած են :

Ըստ երեւոյթին ցարդ կատարուած բըժշկական խնամքները արդիւնք չեն տը-ւած :

Այս պայմաններուն մէջ, կը կարծուի թէ այլեւս պիտի որոշուի իր յաջորդը : Ամէնէն հաւանական անձը կը նկատուի Հերթեր, որ Ապրիլ 29ին Փարիզ պիտի գայ:

Մինչեւ վերջին վայրկեանը Տըլըսէն չհրաժարելով, Միացեալ Նահանգները կ'ուզեն ցոյց տալ թէ Ուոշինկթընի ար-տաքին քաղաքականութիւնը ոչ մէկ փոփոխութիւն պիտի կրէ : Ծանօթ է որ Տըլըս ոչ մէկ զիջում կ'ընէր համայնավարներուն :

—o—

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հաղորդեն թէ Ուրբաթ օր Սպանիա եւ Թուրքիա դաշնագիր մը պիտի ստորագրեն: Թուրքիոյ Արտաքին նախարար Զօրլու Անգարայէն Հռոմ գացած էր, ուրկէ անցաւ Մատրիտ :

Տէր եւ Տիկին Օննիկ Վարդանեան եւ զաւակները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց զաւկին՝

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆի

կսկծալի մահը, վեցուկէս տարեկան :

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Ապրիլ 11ին, Քլամար :

Այս տխուր առթիւ Տէր եւ Տիկին Օննիկ Վարդանեան շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ցաւակցութիւն յայտնեցին անձամբ կամ գրաւոր :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հինգ հազար Ֆրանքի նուէր, ի նպաստ իր դրպրոցին, ընկերուհի Անտոնեանէն, իր ամուսնոյն՝ Պ. Մանուկ Անտոնեանի առողջանալու ուրախ առթիւ :

Սրտանց բաժնելով ընկերուհի Անտոնեանի արդար ուրախութիւնը, վարչութիւնս լիակատար ապաքինում կը մաղթէ Պ. Անտոնեանին:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Պ. Գրիգոր Ադամեան իր սիրելի բարեկամին՝ Տոքթ. Ճինճեանի մահուան առթիւ հինգ հազար Ֆր. կը նուիրէ Կապոյտ Խաչի օգափոխութեան կայանին :

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Գունտուրաճեան իրենց մեծ մօր Շահնուր Եազըճեանի մահուան քառասունքին առթիւ հինգ հազար Ֆրանք կը նուիրեն Մոնմորանսիի ծերանոցին :

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Դեղձանիկ Մանտիկեան եւ զաւակը՝ Ժիրայր Մանտիկեան կը ծանուցանեն թէ այս Կիրակի առաւօտ յետ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԳՐԻԳՈՐ ՄԱՆՏԻԿԵԱՆի

մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

×

Պ. Տօնիկ Ասլանեանի եւ Գրիգոր Տօնիկեանի փափաքին համաձայն այս Կիրակի առաւօտեան, հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, նուիրուած ի յիշատակ Ազգ. հերոս Զօր. Անդրանիկի, Մուրատի եւ իրենց նահատակ զինակից ընկերներուն հոգոյն, Մարսէյլի Ս. Թադէոս Մատրան մէջ :

Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները:

ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ
ՄԿՐՏՉ. ԵԿԵՂԵՑԻ
20, RUE JEMMAPES

Պաշտամունք Կիրակի 19 Ապրիլ, Ապրիլեան Սգատօնի առթիւ:

Կը խօսի՝ Վեր. Յ. ՀԵԼՎԱՃԵԱՆ :

Նիւթ՝ Մեր նահատակները կը խօսին :

«ՅԱՌԱՋ»Ի
ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Պորտոյէն Տիկին Գ. Հալաճեանէ եւ Պ. Արամ Միքայէլեանէ հազարական Ֆրանք խըմբագրատուն իրենց այցելութեան առիթով:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ
ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած նախաձեռնութեամբ Դպրոցասէրի աշակերտուհիներու ծնողքներուն :

19 Ապրիլին, Կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 5ին, Սալ Շօփէնի մէջ, 8 Բիւ Տարիւ, մէթրօ Թէրն :

Պիտի ներկայացուի Դպրոցասէրի նախկին եւ այժմու սանուհիներու կողմէ :

ՍԻՊԻԼԻ ՄԱԳՆԻՍԸ, եւ Ենովք Արմէնի ԵՍ ԿԸ ՊԱՇՏԵՄ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒՆ :

Տեղի պիտի ունենան նաեւ երգ, պար եւ արտասանութիւն :

Գին.— 300, 400 եւ 500 ֆրանք :

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փօն տը Շէրիւի Ազգ. Միութեան նախաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ Աւետարանական Միութեան, Ստանօզի Հայրենակց. Միութեան եւ Հ. Յ. Դ. Անդրանիկ խումբին, այս կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 4ին, ընկեր Պապիկեանի սրահը (Փըթի Շալէ Գաթպիսօն): Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Հովանաւորութեամբ Եասի Հաճնոյ Հայր. Միութեան, այս կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 14ին: Տեղի կ'ունենայ Սահակ-Մեսրոպ դպրոցի տարեկան հանդէսը:

Կը նախագահէ ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժին.— Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղի պարախումբը, ղեկավարութեամբ Տիկին Արշալոյս Սիսլեանի: Երգ, արտասանութիւն:

ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՌԻԹ

ԾԱԽՈՒ ԵՆ

Ստիպողաբար եւ շատ նպաստաւոր պայմաններով :

1.— Մեկնումի պատճառաւ՝

Փարիզի շատ մօտ արուարձանի մը մէջ (Կառ տը լ'էսթի գիծ), ԱՓԱՐԹԸՄԱՆ մը, 4րդ յարկ: 2 ընդարձակ սենեակ, մեծ տէպառա մը, լայն մուտք, խոհանոց, մառան, պէտքարան: Ջուր, կազ, ելեքտրականութիւն :

Անմիջական յանձնելի :

2.— Հիւանդութեան պատճառով՝

ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏԱՆ ՄԸ ՖՕՆՏԸ :

Փարիզի շատ մօտ արուարձանի մը մէջ (Կառ տը լ'էսթի գիծ), երկարամեայ բանուկ գործ, հաստատուն յաճախորդով : Պարէն, խմիչք, պտուղ, բանջարեղէն, 2 մեծ սենեակ եւ խոհանոցով բնակարան մը միասին: Օրինաւոր եւ աժան վարձքով :

3.— Ընդարձակ կալուած մը, Քոթտ'Ազիւռ, Սէյն սիւր Մէռի հրաշագեղ ծովածոցին վրայ :

70.000 քառակուսի մեթր տարածութեամբ հող, ձիթենի, թզենի եւ ուրիշ պտղատու ծառեր, բանջարանոց, աւազան եւ հոր :

Կալուածին մէջ երկու շէնք, մին 11 սենեակ պարապ. միւսը վեց սենեակ կահաւորուած :

Կազ, ջուր, ելեքտրականութիւն : Աննախընթաց պատեհութիւն մը. անյուսալի աժան գնով: Ամբողջը միասին ծախու է, եւ անմիջապէս յանձնելի :

Դիմել նամակով՝

M. GEORGES - 32, RUE DURET, PARIS-16

եւ կամ հեռաձայնել ուղղակի՝

GAL. 81-02

թիւին :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Տէրպապ Կիրակոսեան, արհեստով՝ ոսկերիչ, հօրը անունը՝ Թորոս, մօրը անունը՝ Զիլֆանա: Եոզղատի Ֆարխալը գիւղէն: Կը կարծուի թէ Վիէն կը գտնուի: Փնտռողն է իր եղբայրը՝ Կիրակոս Կիրակոսեան (Պէյրութէն): Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի Տէրպապ Կիրակոսեանի հասցէն իմացնել թերթիս խըմբագրութեան :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Նոր Սերունդի Օրը Առնուվիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին կողմէ, Ապրիլ 26ին:

Les Peubles qui Chantent
ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Կիրակի, 26 Ապրիլ, ժամը 14.30ին

Սորպոնի Մեծ Ամփիթատրոնին մէջ :

Բարձր հովանաւորութեամբ

M. Jean Sarrailhի

Տեսուչ Փարիզի համալսարանին :

Ի նպաստ Ֆրանսացի համալսարանական ուսանողներու սանաթօրիօմներուն :

Կը մասնակցին երգով ու պարով հետեւալ երկիրները՝ Ֆրանսա, Հայաստան, Սպանիա, Էսթոնիա, Ամերիկա, Յունաստան, Հունգարիա, Հնդկաստան, Իսրայէլ, Ճափոն, Լիթուանիա, Մատակասքար, Լեհաստան, Վիէթնամ :

Գիներն են՝ 400, 300, 200, 150 Ֆրանք:

Դիմել՝ Սորպոնի գռնապաններուն :

Ռատիօ Թէլէ Փարի պիտի ներկայացնէ փառատօնը, Շաբաթ 25 Ապրիլ, ժամը 11.45ին, տալով կոչ մը Տօքթ. Տուատիէ, ընդհ. տնօրէն կրթական նախարարութեան առողջապահական ճիւղին, եւ Նայիրի երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Գ. Եանպէկեանի :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, իր նոր հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէն: Կը խնդրուի ճըշդապահ ըլլալ:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Խրիմեան դպրոցը: Կարեւոր օրակարգ :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» խումբի ժողովը այս Երեքշաբթի, ժամը 21ին, 17 Բիւ Պլէօ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը այս Հինգշամթի երեկոյ :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտօք» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները անխտիր, այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Մատրան մէջ: Շատ կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Ահարոնեան ակումբը: Շարունակութիւն նախորդ ժողովի: Բացականները նկատի պիտի առնուին :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ՝ Հ. Յ. Դ. «Մուրատ» խումբը, այս Շաբաթ, ժամը 21ին: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէն :

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Նախկին Կամաւորներու եւ Ռազմիկներու միութեան :

Ապրիլ 24ին, ժամը 20էն 23.30

SALLE DE LA MUTUALITÉ, 24, RUE ST. VICTOR
MÉTRO MAUBERT MUTUALITÉ

Sous la présidence effective de M. Triboulet (Ministre des Anciens Combattants)

Մասնակցութեամբ Հայ Յարանուանական Պետերու եւ քաղաքային ու զինուորական անձնաւորութեանց : Մանրամասնութիւնները՝ յաջորդով :

ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՄԵՆԱՇՔԵՂ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կազմակերպուած

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԾՆՈՂՔՆԵՐՈՒ եւ ՄՈՒՐԱՏ - ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆՑ ՄԻԱՑԵԱԼ ՈՒԺԵՐՈՎ :

ԿԻՐԱԿԻ, 7 ՅՈՒՆԻՍ

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ, ԺԱՄԸ 20ԷՆ ԵՏՔ

Վարժարանի դալարագեղ պարտէզներուն մէջ:

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգ. Միութեան եւ մասնակցութեամբ տեղւոյն բոլոր կազմակերպութիւններուն ու Միութիւններուն :

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սէրքլը Կաթոլիքի սրահը :

Կը խօսի Լիոնի Ազգ. Միութեան ատենապետ՝

Պ. Ա. ԿԻԻԼՊԷՆԿԵԱՆ

Օրուան պատշաճ գեղարուեստական բաժին :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Ֆ. Կապ. Խաչի Օդափ. կայանի արձանագրութիւնները բացուած են :

Դիմումները պէտք է ընել տեղական մասնաճիւղերուն, իսկ կեդրոնի դիմումները կ'ընդունուին, Երկուշաբթի, Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ օրերը ժամը 13էն 14 եւ երեկոյեան ժամը 18էն 20, Բիւ Մէյրան 5, հեռ. Թռիւտէն 27-35:

ԿՈՒԶՈՒԻՆ

Երիտասարդներ 16 - 17 տարեկան, աշկերտ ընդհանուր մեքանիքի :

(Mécanique Générale)

Դիմել՝

Boghassian

17, AVE. J. B. FORTIN, BAGNEUX ALÉ. 71-22

Prendre l'autobus 128 à la Porte d'Orléans et descendre au Terminus: Mairie de Bagneux

---

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Հայաստանի Սեւանի շրջանէն Շահրիչ Գիւղացիներ, որոնք երկրորդ պատերազմին արտասահման անցած են, ճանչցողներէն կը խնդրուի իմացնել Գ. Ծերիկեանի, 13, Բիւ տէ Տօմինիքէն, Մարսէյլ: Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել :

Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Entrepreneurs de confection, Culottiers, Monteurs en tricots

Le Comptoir Général de Hors-Cours

Ձեր տրամադրութեան տակ կը դնէ կարի առաջնակարգ դերձաններ, ամէնէն անուանի վանառանիշերով, անմրցելի գիներով :

Ներկայիս կրնաք գտնել մեծ քանակութեամբ՝

Fils SARTEL

Զանազան թիւերով եւ ամէն գոյնով :

Որպէսզի կարենաք բաղդատել, դատել եւ փորձել, անգամ մը այցելեցէք.—

52, Rue N. D. de Nazareth TUR. 23-33 Métro Strasbourg St-Denis

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 փր. վեց. 2200

Արտասահման՝ տարեկան 5000 փրանք: Հատը 20 փր.

ՈՒՐԲԱԹ 17 ԱՊՐԻԼ

VENDREDI 17 AVRIL 1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8372 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4273

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՈՐՊԷՍԶԻ ՎԱՌ ՄՆԱՅ ՃՐԱԳԸ

Ութսուն երկարաձիգ տարիներու վաստակով բեռնաւոր՝ այսօր մեզի կը ներկայանայ Դպրոցասէր Տիկնանց Միութիւնը, որուն հիմը դրուած էր Պոլսոյ մէջ 1879ին :

Ազգային վերածնունդը նոր թափ էր ստացած 1878ի Պերլինի դաշնագրէն վերջ: Հայկական Դատը միջազգային դիւանագիտութեան սեղանին վրայ էր դրուած : Ու նշանաւոր 61րդ յօդուածը յոյսերու եւ երազներու փայլուն հեռանկարներ կը բանար հայ ժողովուրդին առջեւ:

Այդ շրջանին է ահա՛, որ արեւմտահայութեան լոյսի վառարանին մէջ իրարու ետեւէ կը կազմուէին զանազան կրթասիրաց ընկերութիւններ՝ նպատակ ունենալով «լուսաւորել հայ մանկտին»՝ Պոլսէն մինեչ Կիլիկիա եւ հայկական նահանգները, մինչեւ Վասպուրական :

« Կիլիկեան», «Ազգանուէր» եւ այլ անուններով հրապարակ ելած միութիւնները գործունէութեան շրջանէ մը ետք ի վերջոյ ձուլուելով կազմեցին Միացեալ ընկերութիւնը, որ ա՛յնքան օգտակար գործ պիտի կատարէր մինչեւ առաջին աշխարհամարտը, դպրոցներ բանալով զանազան քաղաքներու մէջ :

Դպրոցասէր Տիկնանց Միութիւնը կազմուեցաւ գլխաւոր նպատակ ունենալով իգական սեռի դաստիարակութիւնը : Ցանդուգն ձեռնարկ մըն էր այս ա՛յնպիսի ժամանակաշրջանի մը եւ այնպիսի երկրի մը մէջ, ուր արեւելեան բարքերն ու յետադիմական նախապաշարումները անյաղթահարելի խոչընդոտներ կրնային յարուցանել :

Լուսամիտ եւ հայրենասէր Հայուհիներու հոյլ մը հոգեւին նուիրեցաւ Միութեան առաջադրած նպատակներուն: Հիմնուեցաւ Դպրոցասիրաց վարժարանը, ուր չորս տասնեակ տարիներու ընթացքին հազարաւոր պոլսեցի ու զաւառացի աղջիկներ հայեցի կրթութիւն ստացան: Շատեր կազմեցին տիպար հայ ընտանիքներ: Ուրիշներ ուսուցչական ասպարէզին նուիրուելով՝ իրենց կարգին լուսաւորեցին հայ նոր սերունդը :

Զինադադարի խանդավառ օրերուն աքսորավայրերէն եւ Իսլամներու տուներէն ազատուած հարիւրաւոր որբուհիներ ապաստան գտան Դպրոցասիրաց վարժարանին մէջ :

Իզմիրի ազէտէն վերջ, 1923ին դաշնակիցներու մեկնումը Պոլսէն՝ թափառական պիտի դարձնէր Դպրոցասէրն ալ՝ մեր հազարաւոր հայրենակիցներուն պէս:

Առաջին հանդրուանը պիտի ըլլար Սելանիկ, ուր երեք տարի մնալէ ետք, 1926ին՝ Նիբր Իսթ Բիլիֆի հետ համաձայնութեամբ, Դպրոցասէրը կը փոխադրուէր Մարսիլիա՝ 178 որբուհիներով :

Այս երկրորդ հանգրուանին մէջ վարժարանը ունեցաւ երեք հարիւր գիշերօթիկ եւ 65 ցերեկեայ աշակերտուհիներ՝ ձեռնհաս ուսուցիչ – ուսուցչուհիներու հոգածու խնամքին տակ: Դպրոցի կողքին բացուեցան գորգի եւ ձեռագործի արհեստանոցներ :

Երրորդ եւ վերջին հանդրուանը պիտի ըլլար Ռէնսի, Փարիզեան շրջանին մէջ, ուր Դպրոցասէրն ունեցաւ իր փառքի օրերուն հետ նաեւ մռայլ օրեր — իբրեւ հետեւանք համաշխարհային երկրորդ պատերազմին: Փոքրաթիւ աշակերտուհիները Ֆրանս. նախակրթարան կը յաճախէին եւ արհեստանոցին մէջ կ՛աշխատէին :

Պատերազմէն վերջ, Դպրոցասէր Տիկնանց Միութիւնը գործի ձեռնարկեց նոր եռանդով: Վարժարանը «լիսէ» դառնալու իրաւունք ստացաւ :

Բարերարներու շնորհիւ գնուած էր եւ կահաւորուած Ռէնսիի շէնքը :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԸԼԸՍ ՀՐԱԺԱՐԵՑԱՒ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆՆԵՐԸ ՅՈՒԶՈՒԱԾ ԵՆ

ՄԵԾ ԿՈՐՈՒՍՏ ՄԸ՝ ԴԻՒԱՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԻՆ ՀԱՄԱՐ

Նախագահ Այզընհաուրը արտասուաթոր աչքերով յայտարարեց թէ Տըլըս, որ վեց տարիէ ի վեր կը վարէր Միացեալ Նահանգներու արտաքին քաղաքականութիւնը եւ արեւմտեան դիւանագիտութիւնը՝ առջի օր հրաժարեցաւ :

1953էն ի վեր Այզընհաուրը սերտօրէն կապուած է իր Արտաքին նախարարին հետ: Յաճախ յայտարարած է, թէ Տըլըս անփոխարինելի է: Հրաժարականը ընդունեցաւ՝ բժիշկներու վճռական եզրակացութենէն յետոյ .— Խլիրդը տարածուած է նախարարին մարմնին մէջ եւ արդելք կը հանդիսանայ անոր աշխատանքին :

Տըլըսի հրաժարումը անակնկալ մը չէ : Ինչպէս կը գրէինք երէկ, վիճակը ծանրացած է եւ յուսահատական: Այսուհանդերձ, անոր հրաժարումը դէշ լուր մըն է Արեւմուտքին համար :

Խլիրդի ճիրաններուն մէջ տառապող եւ մահուան դէմ յուսահատ պայքար մըղող մարդը անդրադարձաւ թէ այլեւս ի վիճակի չէր շարունակելու իր աշխատանքը:

Իր մեկնումով մեծ բաց մը պիտի գոյանայ ոչ միայն Ամերիկայի, այլեւ՝ բովանդակ աշխարհին մէջ: Քաղաքական հարցերու մասնագէտ եւ ծանօթ լրագրողներ, ինչպէս՝ Ուոլթըր Լիփման (Նիւ Եորք Հերըլտ) եւ Բոժէ Մասիփ (Ֆիկառօ) կ՛ընդունին թէ «անփոխարինելի» է ան, իբրեւ դիւանագէտ եւ Արտաքին նախարար :

Ո՞Վ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՅ ԻՐ ՅԱՋՈՐԴԸ

Տըլըս Արտաքին նախարար չէ այլեւս, բայց տակաւին յայտնի չէ նաեւ թէ ո՞վ պիտի ըլլայ իր յաջորդը: Նախագահ Այզընհաուրը չպատասխանեց այս ուղղութեամբ եղած հարցումներուն. կը վարանի՝ ընտրութիւն մը ընելէ առաջ եւ հաւանական է որ այս վարանումը շարունակուի քանի մը օր եւս :

Այսուհանդերձ, բոլորին աչքերը ուղղուած են մէկ հոգիի, — Քրիսթիան Հերթըր : Այզընհաուրը յոյսը դրած է Տըլըսի վրայ, որ, հակառակ իր ծանր վիճակին պիտի շարունակէ խորհուրդներ եւ ուղղութիւն տալ Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարարին: Այս պարագային, կարելի է շարունակել «խմբական» սիսթեմը, որ սկսաւ անցեալ Փետրուարին, երբ Տըլըս հիւանդացաւ : Հերթըր կրնայ գլխաւորել արտաքին քաղաքականութեան «խմբակ»ը, յաճախակի խորհրդակցութիւններ ունենալով իր մեծ վարպետին հետ :

Սփիւռքի հայրենակիցներուն լումաներով կարելի եղաւ ցարդ կանգուն պահել աղջկանց այս վարժարանը, որ միակն է ամբողջ Եւրոպայի մէջ :

Խնամակալ մարմինը ամէն ճիգ ի գործ կը դնէ՝ դպրոցին նիւթականն ապահովելու եւ ուսման մակարդակը բարձրացընելու համար: Ու այս մարզին մէջ կը կարօտի մեր հայրենակիցներու անվերապահ աջակցութեան :

Աշակերտուհիները՝ նախկին սանուհիներու հետ միասին ցերեկոյթ մըն են սարքած այս կիրակի՝ Սալ Շոփէնի մէջ :

Աջակցի՛նք Դպրոցասէրին, որպէս զի վառ մնայ ճրագը :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՁՕՐ. ՏԸ ԿՈԼ հինգշաբթի օր սկսաւ իր շրջապտոյտը կեդրոնական Ֆրանսայի գլխաւոր քաղաքները: Նախագահը առաջին առթիւ պիտի երթայ՝ Սանս, ապա անցնի՝ Օսէռ, Նըվեռ եւ Մուլէն :

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ Ալ Վահատ թերթը կը հաղորդէ որ համայնավար կուսակցութեան եօթը անդամներ դատարան պիտի քաշուին: Ամբաստանուած են որովհետեւ կուսակցական ծրագիրը պարզող թռուցիկներ բաժնած են :

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ կը հաղորդեն որ միջադէպեր պատահած են Յորդանանի եւ Սուրիոյ սահմանին վրայ : Միջին Արեւելքի մամուլի գործակալութեան (եգիպտական) համաձայն յորդանանեան պահակախումբ մը Սուրիա մտած է :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ քաղաքական շրջանակները մեծ ուշադրութեամբ կը հետեւին Անգարայի եւ Մատրիտի կառավարութեանց բանակցութիւններուն: Կը կարծուի թէ «Միջերկրականեան Ուխտի» մը հարց կրնայ ծագիլ Մատրիտի, Հռոմի Անգարայի, Աթէնքի միջեւ: Կը խօսուի նոյնիսկ Ռապաթի մասին:

ՓՈՐԹ – ՍԱՅԻՏԻ մէջ ցոյցեր եղած են խորհրդային ժապաւէններու ցուցադրութեան դէմ: Եգիպտական նաւահանգիստին («Արաբական աշխարհի Սթալինկրատը» անունը ունէր ժամանակին) բնակիչները այս ձեւով կ՛ուզեն բողոքել, որովհետեւ եգիպտական ժապաւէնները արդիլուեցան Իրաքի մէջ :

Պէտք չէ մոռնալ նաեւ, որ այս կացութիւնը սուր պայքարի եւ բուռն քննադատութեանց տեղի տուաւ: Խորհրդարանի եւ նոյնիսկ կառավարութեան անդամները, մասնաւորապէս՝ Հանրապետականները կը պահանջեն որ Ամերիկա Արտաքին նախարար մը ունենայ: Մանաւանդ այս օրերուն՝ երբ աշխարհ ճակատագրական ժամեր կ՛ապրի եւ վերջապէս տեղի պիտի ունենայ Արեւելք – Արեւմուտք ժողովը :

Ընդդիմադիրներու կարծիքով, Խ. Միութեան հետ «փոխանորդ»ի մը կամ կիսապաշտօնական նախարարի մը միջոցաւ կարելի չէ խօսիլ: Միացեալ Նահանգները ժողովին պէտք է ներկայանան իրենց Արտաքին նախարարով :

Ճիշդ է, որ Տըլըս յենարան մը եւ ապահով ուժ մըն էր՝ համայնավարներու հետ բանակցելու համար: Սակայն ամերիկեան կարգ մը շրջանակներու կարծիքով Հերթըր լաւագոյն ձեւով կրնայ փոխարինել զայն :

Քրիսթիան Հերթըր ծնած է Փարիզ, 63 տարի առաջ : 40 տարիէ ի վեր միջազգային հարցերով կը զբաղի: Հանրապետական է: Թէեւ ցարդ որեւէ առիթով « վրտէթ» մը չէ եղած, բայց Տըլըսէն յետոյ միջազգային ներկայ կացութեան յարմար ամերիկացի լաւագոյն դիւանագէտը կը նկատուի : 1957էն ի վեր կը վարէ Արտաքին փոխ նախարարի պաշտօնը :

Հակառակ անոր որ Հերթըր ամէնէն հաւանական յաջորդն է Տըլըսի, կը խօսուի նաեւ ուրիշներու մասին: Տուկլաս Տիլըն, Փարիզի ամերիկեան նախկին դեսպան եւ տնտեսական հարցերու մասնագէտ, երկրորդ կարգի վրայ կուգայ :

Երրորդ անձը՝ ՄԱԿի ամերիկեան ներկայացուցիչ Քապոթ Լոճ: Յետոյ կուգան՝ Զօր. Կրունթըր եւ Ճոն Մաք–Քլոյ:

ԱՐՁԱԳԱՆԳՆԵՐԸ

Տըլըսի հրաժարման լուրը մեծ յուզում պատճառեց Արեւմտեան աշխարհին մէջ :

Միացեալ Նահանգներու նախկին նախագահ Հուվըր յայտարարեց թէ Տըլըս մեծ կորուստ մըն է ամերիկացի ժողո –

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ՔԱՐԻՒՂԻ ԺՈՂՈՎԸ

Զորեքշաբթի օր, Գահիրէի մէջ, պաշտօնական բացումը կատարուեցաւ արաբական քարիւղի ժողովին, Գնդ. Նասրի հովանաւորութեան ներքեւ: Առաջին առթիւ ընտրուեցաւ ժողովին դիւանը որ հետեւեալ կազմը ունի .— Նախագահ՝ Սալահ Նեսիմ (Ա. Մ. Հ.), փոխ – նախագահ՝ Թարիքի (Սէուտական Արաբիա) եւ Ապուզայիտ (Ա. Մ. Հ.) : Տեղեկատու ընտրուեցաւ Մոհամէտ Սալման Արաբական Լիկայի քարիւղի բաժնին պետը :

Ծանօթ է որ ժողովին չեն մասնակցիր Իրաք, Պահրէյն եւ Թունուզ :

Ժողովին առաջին նպատակն է համագործակցութիւն մը եւ համախոհ քաղաքականութիւն մը ստեղծել արաբական բոլոր երկիրներու մէջ, քարիւղի շուրջ:

Այս առթիւ Թարիքի յայտարարեց .— Նախ կ՛ուզենք արաբական երկիրներու քաղաքականութիւնը միաւորել, ապա՝ բանակցիլ Պարսկաստանի հետ որպէսզի ստեղծենք Միջին Արեւելեան միաւորեալ քաղաքականութիւն մը. եւ վերջապէս այս քաղաքականութիւնը միացնել Վենեզուելայի եւ Քարայիպեան քարիւղ արտադրող երկիրներու քաղաքականութեան հետ :

Ժողովին նշանաբանն է արդէն .— « Արաբական քարիւղը, Արաբներուն » : Փողոցները լեցուած են մեծ ցուցատախտակներով որոնց վրայ գրուած է .— «Ոչ մէկ լոյս կայ արաբական խարխուլ տուներուն մէջ բայց արաբական քարիւղն է որ աշխարհը կը լուսաւորէ »:

Մոհամէտ Սալման բացատրեց ժողովին նպատակը .— « Կ՛ուզենք մեր ժողովուրդին աչքերը բանալ իր հարստութեանց վրայ: Այդ պատճառով է որ չեշտելէ ետք թէ օտարները ինչ շահեր կ՛ապահովեն արաբական քարիւղէն, կ՛ուզենք ուսումնասիրել նոր նաւթուղիի մը շինութիւնը որոնց բաժնետէրերը միայն արաբ պետութիւններ պիտի ըլլան :

Արաբական Լիկան կ՛ուզէ նաեւ որ արաբ կառավարութիւնները համալսարանական ծրագիրներուն մէջ աւելցնեն«քարիւղի թեքնիքը» անունով դասաւանդութեան բաժին մը որպէսզի նոր սերունդը հին սերունդին գործած սխալը չկրկնէ եւ օտար ճարտարագէտներու պէտք չունենայ իր հարստութիւնը շահագործելու համար :

Այս ժողովը, քարիւղի հարցէն դուրս, շահեկանպատկեր մը կըներկայացնէուրիշ տեսակէտով՝ Նասր – Քասըմ մրցակցութիւնը :

Այս առթիւ Սուտանի արտաքին նախարարը՝ Ահմէտ Խէյր, մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին արաբ մեծերու ժողով մը առաջարկած է քննելու համար համայնավար ազդեցութեան ամբաստանութիւնները որ եղած են Իրաքի դէմ :

× Պաղտատի մէջ «Իրաքի Խաղաղութեան կողմնակիցներու» ժողովը կը շարունակուի :

Ներկայ պատուիրակութեանց ամէնէն հետաքրքրականը՝ խորհրդային պատուիրակութիւնն է, որ ունի կարգ մը մահմետական անդամներ եւ իբրեւ նախագահ՝ բանաստեղծ Միրզօ Թուրսունզատէն :

Պատասխանելով բուռն ծափահարութեանց, խորհրդային պատուիրակութեան նախագահը յայտարարած է .— Զեզի կը բերէ ողջոյնները խորհրդային ժողովուրդներուն որոնք, հաւատարիմ Լենինի սկզբունքներուն կը պաշտպանեն արաբ ժողովուրդներու պայքարը աշխարհակալութեան դէմ, եւ զօրավիգ կը կանգնին մանաւանդ Իրաքի ժողովուրդին » :

ԳՐԱԽՕՍԱԿԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

★

Գրեց՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ: Յետ մահու հրատարակութիւն: Տպ. Փարիզ, 1958, տպ. «Յառաջ», էջ 668: Լոյս տեսած հեղինակին մահուան տարեդարձին առիթով:

Ահա հաստափոր հատոր մը, ընտիր տպագրութեամբ, գրեթէ անսխալ, գերծ նոյնիսկ տպագրական վրիպակներէ, պատուաբեր անոր՝ որուն ի յիշատակ լոյս կը տեսնէ այս ժողովածուն, պատուաբեր նաեւ անոնց՝ որ երախտագիտութեան ու սիրոյ տուրքը կուտան անխոնջ հեղինակին, որ գրեց ու ցանեց ամբողջ յիսուն տարի, առանց զանոնք հատորի մը մէջ տեսնելու գոհունակութեան: Ի՞նչ վեհանձն սերմնացան: Ու գնաց հանգչելու մեր գրչի տիտաններու պանթէոնին մէջ, տքնաջան հրապարակագրի լուսաշող դափնեպսակը իր ճակատին:

Թէեւ բախտը չեմ ունեցած զինք տեսնելու, բայց շատ ապրած եմ հետը, գրեթէ ամէն օր պահ մը միասին անցընելով, յաճախ միասին խմելով սուրճը. իր առինքնող ու պայծառ գրախօսականները եւ օրը օրին յայտնած սրամիտ կարծիքներն ու դիտողութիւնները այնքան տպաւորիչ էին արդարեւ. ու կը մնան միշտ թարմ, իր անմեռ յիշատակին նման: Քիչ մը խիստ ու խոժոռադէմ երեւակայած էի զինքը, օրն ի բուն թաղուած թերթերու դէզի մը մէջ, գրելով, կարդալով ու սրբագրելով զբաղած. եւ այսպէս յիսուն տարի, համակ նուիրումով հայ ազգին, հայ դատին ու հայ լեզուին: Իր յուշերուն մէջ նկատեցի որ մայրն ալ զինքը Աւագ Ուրբաթ կոչեր է ատենին: Բայց ես հիմա զինքը Ծաղկազարդ պիտի անուանեմ, Ծաղկազարդ հայ հրապարակագրութեան:

Արդարեւ իր խմբագրականները միայն, որ «Յառաջ»ի հրատարակութենէն ի վեր (1925) շուրջ 8·000ի կը հասնին, են ու պիտի մնան մեր լրագրական գրականութեան մէջ մէկմէկ գոհարներ՝ իրենց այժմէականութեամբ, որոնք կ՝ապրեցնէին նաեւ ընթերցողները միեւնոյն մտահոգութիւններով, տագնապներով եւ ուրախութիւններով: Յստակութիւն գաղափարներու եւ արտայայտութեան, պարզ ու կըտրուկ ոճ մը, կուռ եւ իմաստաղեղ. ահա իր գերազանց յատկութիւնները: Պիտի ըսեմ, գրեթէ կը նեղուէի այդ շարունակեալ նոր տողերով. երբեմն գրեթէ ամէն նախադասութիւն նոր տողով կը սկսէր, մարախի նման ոստոստել տալով ընթերցողին. եւ սակայն ճիշդ այդ կէտերուն մէջ կը քանդակէր իր ոսկի դատումները: Ոճի եւ արտայայտութեան կուռ ընթացքը երբեմն իր զենիթին կը բարձրանար. «Շող մըն ալ մարեցաւ», «Ամէն փոս կոչ մըն է», «Երգի վերածենք վէրքը». Սիբիլլեան պատգամներ են կարծէք, իբրեւ խորագիր դրուած:

Իր խմբագրականները յաճախ մէկ սիւնակը չէին անցնիր. «Ըսելիք ունեցողին համար բաւական է մէկ սիւնակը. շատ իսկ... չունեցողին համար» եղած էր իր բանաձեւը: Եւ այդքանով երբեմն ահազանգ է որ կը հնչեցնէր, հրաւիրելով ուշադրութիւնը ամէնուն՝ հայապահպանման կարեւոր կէտերու վրայ. կրթական խնդիր է որ կ՝արծարծէր, ուսանողական հարց է որ կ՝ընդգծէր, կաթողիկոսական ընտրութիւն է որ կը լուսաբանէր, յիշատակի տարեդարձներ էին որ կ՝ոգեկոչէր, լեզուական բաբելոն մ՝է որ կը ճգնէր շտկել, օտարախորթ բառերու արշաւ մ՝է որուն դէմ կը ծառանար, յաճախ հեգնանքի աւելը ձեռքին:

Շաւարշ Միսաքեան հարազատ կոչումով խմբագիր մըն էր:

«Կոչո՞ւմ – կը խորհրդածէ Շ. իր յուշերուն մէջ — որեւէ ատեն խորհա՞ծ էի խմբագիր ըլլալու մասին: Կը յիշեմ թէ նախակրթարանին մէջ, երբ օր մը վարժապետը հարցումներ կ՝ուղղէր աշակերտներուն, իրենց ապագայ ասպարէզի մասին, պատասխանեցի ամենայն միամտութեամբ. — Կ՝ուզեմ թերթ ծախել:

— Հրատարակե՞լ թէ ծախել:

— Ծախել, ինչպէս ամէն օր կը տեսնենք փողոցներու մէջ եւ Կամուրջին գըլուխը — «Հայրենի՛ք», «Արեւե՛լք» ...

— Տղաս, ատ ի՞նչ գործ է. ատոր ցըրուիչ կ՝ըսեն, ամէն մարդ կրնայ ընել. իսկ դուն որ ուսում կ՝առնես...» (էջ 306):

Ու Շ. սկսած է թերթ հրատարակել աշակերտական գրասեղաններէն:

«Տեսնուած բան չէ —դարձեալ ինքն է որ կը պատմէ իր յուշերուն մէջ—որ երկու երեք հայ տղաք՝ գարունը կամ աշունը, հրդեհ մը կամ արկած մը նկարագրելու չափ հայերէն գրել գիտնան, ու թերթի մասին չմտածեն: Ե՞ս պիտի կազմէի կանոնին բացառութիւնը» (էջ 302): Եւ Շաւարշ Միսաքեան կը դառնայ խմբագիր՝ երբ տակաւին հազիւ 13 տարեկան էր, Կարկուրի ամերիկեան վարժարանին մէջ, Կէտիկ Փաշա. թերթին անունն է «Գարուն», որմէ 8 – 10 թիւ լոյս կը տեսնէ, իւրաքանչիւրը երեք օրինակ, 15 օրը անգամ մը:

Տասնեւվեց տարեկանին կը մտնէ խմբագրատուն, Պոլիս, կաղապարուելու. քսանեւչորս տարեկանին կը հրատարակէ ««Ազդակ» շաբաթաթերթը՝ գործակցութեամբ Զապէլ Եսայեանի, Գեղամ Բարսեղեանի եւ Վահրամ Թաթուլի: Քանի մը տարի վերջ կ՝անցնի Կարին՝ վարելու «Յառաջ»ի խմբագրութիւնը. եւ ապա դարձեալ Պոլիս, նախ «Ազատամարտ»ի, եւ ապա, դէպքերէն վերջ, «Ճակատամարտ»ի խմբագրատունները: Հուսկ Փարիզ՝ 1924էն ի վեր: Ահա իր կեանքի գըլխաւոր հանգրուանները: Միջանկեալ քանի մը շեղումներ դէպի Մուշ ու Սասուն, 1911ին. դէպի Երեւան 1919ին. դէպի Աւըստրիա, Ֆրանսա եւ Անգլիա 1921ին. ապա Պուլկարիա, միջնաբար մը, վերջնականապէս Փարիզ հաստատուելէն առաջ: Իսկ անկէ վե՞րջ. ամբողջ 15 տարուան շրջանին, մինչեւ երկրորդ մեծ պատերազմը, «հազիւ մէկ երկու անգամ արձակուրդ ունեցայ – դարձեալ ինքն է խօսողը – երեք անգամ Պալքանները գացի. ամբողջ մտմտուքս եղաւ օր մը առաջ գործս վերջացնել ու վերադառնալ: Կարծես մեղք մը գործած կ՝ըլլայի, եթէ երկու շաբաթ ալ գիւղ մը կամ ջերմուկ մը քաշուէի. հրաւէրներն անգամ կը մերժէի»: Պատերազմէն վերջ ալ ճամբորդութիւն մը կատարեց դէպի Արեւելք, այցելելով Սուրիա, Լիբանան, Պաղեստին ու Եգիպտոս:

Կեանք մը, ուրեմն, համակ մաշած խմբագրատան ծուխին մէջ:

Իսկ գո՞րծը: «Իմ գործս ե՞րբ սկսաւ, ե՞րբ կը սկսի: Օր մը պիտի իյնամ առանց շօշափելի գործ մը ձգած ըլլալու ետեւէս: Ահա այս մտածումն է որ կը կրծէ սիրտս ... ծոյլ չեմ, ոչ ալ ամէն բանէ յուսահատած. բայց տեսակ մը անհոգութիւն, ըրածիս չհաւնելու սովորութիւն՝ կը ջլատեն կորովս. եւ օրերը իրիկուն կ՝ըլլան մխալով ...»:

Հոգ մի՛ ըներ, վարպետ. քու օրդ ա՛լ իրիկուն չունի. լոյսերու մէջ պառկիսյաւէտ: Արդարեւ մեծ է քու գործդ. այս հաստափոր հատորը՝ մէկ տասներորդը միայն կը պարունակէ քու գրչէդ ելածին: Հատորիկ. հաստափոր հատորիկ:

Հատորին սկիզբը, իբրեւ ներածական, հեղինակին կենսագրական տուեալներուն կողքին՝ մանրամասն վերլուծում մը ներկայացուած է Շ.ի հրապարակագրութեան մասին: Ուրիշ Շ. մըն է այդ տողերը ստորագրողը, որ յաճախ գլուխ գլխի, խմբագրատան նոյն գրասեղանին առջեւ անցուցած է օրեր ու ժամեր: Շ. Միսաքեանի անդրին է որ կը բարձրանայ հոն, իբր ախոյեան հրապարակագրութեան, ախոյեան արեւմտահայերէնի, ախոյեան արեւմտահայութեան, ախոյեան երիտասարդութեան, հայ լեզուի պաշտամունքով առլցուն:

Ընկերաբանական դիտութիւններու համալսարանական տեսութեանց եւ փիլիսոփայական խորքն է միայն որ թերեւս պակսած է իրեն. իսկ կրօնադաւանական խնդիրներու մէջ՝ անհիմն վերապահումներ երբեմն կաշկանդած են իր գրիչը:

Երկրէ երկիր իր ժողովուրդին հետ. այս է խորագիրը ժողովածուին առաջին մասին (էջ 1–105), ուր կը գծուի համապատկերը հայ գաղթաշխարհի՝ ճամբորդի տպաւորութիւններով. ընդամէնը 25 կտոր, մեծ մասով գրի առնուած 1932ին եւ 1948ին. բոլորն ալ նախապէս հրատարակուած: Ցայտուն եւ աշխոյժ կտորներ են, լի թարմութեամբ եւ կորովով:

Ուսումնասիրութիւնները կը կազմեն երկրորդ փունջ մը (էջ 107–184), ուր կը ցոլայ Շ.ի վերլուծական եւ համադրական գրական կարողութիւնը. ինը կտոր ընդամէնը, որոնցմէ երկարագոյնները Յանուն լեզուի անկախութեան եւ Արեւմըտահայ մամուլին զարգացումը պիտի մնան ամէնէն հետաքրքրականները:

Գրական էջերը (185·395) կ՝ամփոփեն նախ արձակներու ժողովածու մը. ապա բուն Օրեր եւ Ժամեր բաժինը (էջ 286 – 369), աւա՛ղ, կիսատ մնացած, ուր այնքան թարմութեամբ կը ներկայացնէ, կը նկարագրէ, աւելի ճիշդ՝ կը պատկերագրէ իր եւ իր սերունդին կեանքը, իր շրջանի մարդիկը, խմբագիրները, գրագէտները, անոնց զգացումն ու ապրումը, գրական ու մանաւանդ լրագրական մթնոլորտն ու եռուղեռը Պոլսոյ մէջ, չմոռնալով մինչեւ անգամ գրաքննիչ էֆէնտիները: Այս մասին մէջ է որ կը գտնենք այլուր չհրատարակուած նորութիւններ: Կը յաջորդեն 9 քերթուածներ, եւ 4 ոտնաւոր թարգմանութիւններ:

Տոմսերը 25 հատ են, էջ 397–436:

Խմբագրականները 111 հատ, էջ 437 – 668:

Եւ այսքանը իբր նշխար մըն է որ հիմա կը տրուի մեզի. նուիրական նշխար մը անկէ, որուն անունին սկզբնատառը աւելի խօսուն է հիմա իր դերեզմանին վրայէն, իր ժողովածուին վրայէն. (ըստ իս, այս հատորին կողքին վրայ միայն Շ. կը բաւէր. աւելորդ էր սեւագրոշմ խորագիրը եւ ամբողջական անունը. յետոյ կարծեմ դեղնորակ գոյնը աւելի Տէրեանի կը պատշաճի՝ քան մեր Շ.ին):

Եւ ի՞նչ նշխար. բանա՞նք էջ մը.

«Աշխարհամարտ. մարդկութիւնը մէկ աչքով կը քնանայ 1939 Սեպտեմբերէն ի վեր: Պատերազմ: Աշխարհածաւալ «մարտ պատերազմ»:

Աշխարհամարտ: Շանթամարտ: Գեհենամարտ:

Արեւուդ մեռնիմ, ա՛յ իմ բարբառ մայրենի: Որքան արու, ջլապինդ, հոսուն բառեր կը ծնիս:

Դիւամարտ: Հսկայամարտ: Գոյամարտ:

Ու տակաւին մասերու բաժնելով կամ գունաւորելով.

Ճակատամարտ: Ծովամարտ: Օդամարտ: Սովամարտ:

Ահեղ փոթորիկ, բռնած ամբողջ աշխարհամասեր: Հրաբուխ համայնակուլ: Թաթառ: Ժաժք: Ալեկոծութիւն տիեզերական:

Ահագնագղորդ հրանօթներ ... ականարձակ պայթուցիկներ .. օդանաւեր սրբաթռիչ ... տիտանաթեւ ... հետազօտիչ ... հետապնդիչ ... ուղղաձիգ. ռմբաձիգ. որսկան. հորիզոնական. անդնդասոյզ. սաւառնաթեւ. հովանոցաձեւ. բարձրահայեաց:

Կտրիճներ օդայած, օդասլաց, օդավար կամ օդաշրջիկ... օդաչուներ. օդատորմիղներ. օդարշաւներ:

Ռումբեր պայթուցիկ, ռումբեր հրձիգ. խորտակիչ. ծխարձակ. բոցավառ:

Կազարդել դիմակ. անկարդել. անցարդել. օդապարիկ լուսարձակ. հրթիռներ գոյնզգոյն, լուսատու ...»:

ՄԵՐ ԱՐՁԱԿԻ

ԼԵԶՈՒԻ ՄԱՍԻՆ

Լեզուն այն է գրողի համար, ինչ զէնքը՝ զինուորի, ներկը՝ նկարչի, հնչիւնը՝ երաժշտի համար: Լեզուն է գրագէտին դարձնում գրող: Լրիւ կերպով տիրապետել Հայոց լեզուին, դեռ չի նշանակում գրող լինել, այնպէս, ինչպէս ամէն կրակել իմացող դեռ զինուոր չէ եւ ամէն երգող դեռ երգիչ չէ: «Լեզուի», «գեղարուեստական լեզուի» հասկացողութիւնը շատ լայն է. այստեղ մտնում է ե՛ւ նկարագրութիւնը (նկարել եւ գրել), ե՛ւ կերպարների ստեղծումը, եւ տիպոկները, ե՛ւ հոգեբանական վերլուծումները ե՛ւ ժամանակի շունչը: Գեղարուեստական լեզուն անկրկնելի է. Շոլոխովն իր գործերը չգրեց Թոլսթոյի լեզուով, Գոգոլի եւ Տոսթոյեւսկու լեզուների մէջ սար ու ձոր կայ, իսկ Չեխովն ստեղծեց իր լեզուն, չնայած որ յիշեալ հեղինակները բոլորն էլ գրել են Ռուսաց լեզուով: Շիրվանզատէն չէր կարող եւ չգրեց Բաֆֆու լեզուով, իրար ժամանակակից Նար-Դոսն ու Շիրվանզադէն գրեցին բոլորովին տարբեր, Դեմիրճեանի լեզուն տարբերուեց իր նախորդների լեզուից: Բակունցի, Թոթովենցի, Զօրեանի լեզուները նման չեն իրար, չնայած որ բոլորն ալ իրենց գործերը գրել են Մեսրոպեան հայերէնով եւ միեւնոյն ժամանակաշրջանում: Ինչո՞ւ բազմահատոր վէպերի հեղինակ Ատրպետը դուրս մնաց գրականութիւնից, Գրիգոր Արծրունու «Էվէլինա», Լէոյի «Զհուդ Քուշան», Վահան Արծրունու «Մատնիչ», «Պատրանք», կին գրող Մարիամ Խատիսեանի վէպերը չդիմացան ժամանակի քննութեանը: Պատճառը մէկ է. չնայած որ ե՛ւ Ատրպետը, եւ Արծրունին եւ միւսները գրել են իրենց վէպերը Հայոց լեզուով, բայց չկարողացան ըստեղծել իրենց, արուեստագէտի, գրողի լեզուն:

Մասնագէտ քննադատներին թողնելով զբաղուելու լեզուի բարդ եւ առաջնակարգ խնդրով, կ՝ուզենայինք ընթերցողի ուշադրութեանը յանձնել մեր խոհերն այդ մասին:

×

«Տժգոյն՝ իր ոճին պէս, սգաւոր իր գրուածներուն մէջ տիրող ոգիին նման, ժպտալով շարունակ, ժպիտ մը որ դէմքի ցաւագին կծկումին հետ կը շփոթուի եւ աւերակի մը վրայ ինկնող ճառագայթի մը պէս տխուր է ...», — Այսպէս կը գրէր արեւմտահայ նորավիպագիր Գրիգոր Զօհրապը Արփիար Արփիարեանի մասին, մի քանի տողով բնորոշելով վերջինիս որպէս գրողի եւ միաժամանակ նկարագրելով նրա դէմքը: Լեզուի հազուագիւտ վարպետը կարող է մի քանի էջի վրայ տալ մարդկային փոխյարաբերութիւնների, «չարի» ու «բարու» այնպիսի բարդ կանւա, որը մի ուրիշ մատների ուժով՝ կարող էր ձգուել եւ ձգձգուել հարիւր էջերի վրայ:

Փորձեցէք շփոթել Զօհրապին եւ Զարդարեանին, բայց ինչպէ՞ս կարելի է շփոթել տարբեր խառնուածքի տէր երկու երգիչների տարբեր ձայները: Լսեցէք Զարդարեանի ձայնը. — «Աքաղաղները կը կանչէին. ժամուն տախտակի զանգը, տանկըտիկ, արշալոյսին աղօթքը կ՝ընէր դիւղին վրայ ու մեռելական դիւղին քունը կը փախցնէր: Կարծես գիշերը վերջին անգամ կը յօրանջէր ու լոյսը սանտրուիլ կը սկսէր խաւարին մէջ.»:

Ահա եւ մեր Շիրվանզադէն. — «Քիթը ուռած, կարմրած, աչքերի տակերը կապտած մի կին ինձ տեսնելով գոչեց.

—Էյ, բասուրման, արի միասին, «տրեպակա» պարենք ... Զաուշենկոն գլուխը փիլիսոփայօրէն շարժելով արտասանեց.

— Թռչուն, ո՞ւր է քո փետուրը:

— Քեռի Սիդորի կատուն պոկոտել է, — ասաց Իցկոն ծիծաղելով:

Քեռի Սիդորը «Արքայական եախտայի» տէրն էր, «Կատուն – Օղին»:

Մի քանի տող եւ ընթերցողն զգում է ե՛ւ միջավայրը, ե՛ւ գործող անձանց եւ նրանց հոգեբանութիւնը: Առանց սեփական լեզու ունենալու, հնարաւոր չի այսպիսի յաջողութեան հասնել:

Իր լեզուական որոնումներով զարմանալի ինքնատպութեան հասաւ Դ. Դեմիրճեանը: Մեծ տքնութեամբ, հմուտ եւ արդիւնաւոր որոնումներով նա բարձրացրեց մեր արձակի լեզուն մի նոր աստիճանի: Չկայ ճշմարիտ, բարձր արուեստ, առանց տառապանքի, իսկ երբ չկայ գրողի ստեղծագործական տառապանքը, ընթերցողն է տառապում: Ահա թէ ինչպէս է նկարագրում Դեմիրճեանը փողոցը. — «... Մի երկար փողոց գնում է իր համար: Մերթ անհամոզեցուցիչ ծռւում է աջ, երբեմն ձախ ու յետոյ գնում, գնում, հարու է տալիս եւ քաղաքից վազում է դուրս ... Բայց հէնց ծռւում ես փողոցի մի կողմը՝ աջ կամ ձախ՝ ուրարտական լռութիւն ...»:

«Ուրարտական լռութիւն». Դեմիրճեան պէտք է լինել այսպէս գրելու համար:

Դեմիրճեանը նկարագրում է ամառային շոգը. — «Օրը շոգ է, փայլում է կարմիր գաթայի պէս, օրուայ քունը տանում է: Արեւի մեղրը հալւում, ծորում է տների ծառերի, աթարների բուրգերից գետնի վրայ»:

Այսպէս է Դեմիրճեանը:

Գ. ՄԱՀԱՐԻ

(1 Շար.)

ԿՅՈՒՐ

Ֆ. ՀԱՍԱՆ

Լ.Ք.

«ՀԱՄԱՐ»

— Լա՛վ, հիանալի է, — ասաստաց եղավ ախոյանը։

— Ի՞նչով է հիանալի։

— Ֆիզիկայով ուզես։

— Ո՞րտեղ է սատկած ես մեզ համար հիանալի բանը։

— Ամբողջ տեղը։ Ինչպես ասում են ֆրանսիացիները՝ ամենուր։

— Ես հիմա ոչ մի բանի մասին չեմ ուզում խոսել։ Ես ուզում եմ ուղղակի ասել, որ ես ուզում եմ ուղղակի ասել, որ ես ուզում եմ ուղղակի ասել, որ

վուրդին համար .— «Արտաքին նախարարներ շատ ունեցանք: Տըլըս պատմութեան մէջ պիտի դասուի անոնց մեծագոյններուն շարքին, իսկ իմ կարծիքովս՝ Ամերիկայի Արտաքին մեծագոյն նախարարն է »:

Լոնտոն.— Վարչապետ Մաքմիլըն լուրը իմանալով յայտարարեց.— «Իրապէս գէշ լուր մը» աւելցնելով թէ փորձառութեամբ գիտէ թէ որքան ճիշդ է Տըլըսի մեծութիւնը: Արտաքին նախարար Լոյտ«ծանր կորուստ» մը կը նկատէ Տըլըսի մեկնումը :

Փարիզ.— Արտաքին նախարար Քուվ Տը Միւրվիլ յայտարարեց թէ «Ֆրանսա մեծ յուզումով լսեցՏըլըսի հրաժարումը: Անոր տեղը զգալի պիտի ըլլայ, մանաւանդ՝ այս օրերուն»: Փոլ Բէնօ Տըլըսի կորուստը նոյնքան ծանր կը նկատէ Ֆրանսայի եւ Ամերիկայի համար հաւասարապէս :

Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ Տըլըսի հրաժարումը «ճակատագրի ողբերգական հարուած մը» կը նկատուի: Գերմանացիները յոյս կը յայտնեն որ իր յաջորդը նոյն քաղաքականութիւնը շարունակէ :

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Տէր եւ Տիկ. Սթատեան եւ զաւակները, իրենց մօր եւ մեծ մօր մահուան՝ Ա. տարելիցին առթիւ (Տիկին Մարի Սթատեան) երեք հազար Ֆրանք կը նուիրեն Մշակոյթի Տան : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Տիկին Ս. Տէր Դաւթեան երկու հազար Ֆր. կը նուիրէ Կապոյտ Խաչի, Միութեան երեսնամեակին առթիւ : (Ստանալ « Յառաջ »էն) :

ՅՈՒՅԱՀԱՆԴԷՍ
ԺԵՐԱՆԵԱՆ

Ապրիլ 15էն 30 :

Galerie G. Mourgue

, 9, Ave. de l'Opéra

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Ֆ. Կապ. Խաչի Օդափ. կայանի արձանագրութիւնները բացուած են :

Դիմումները պէտք է ընել տեղական մասնաճիւղերուն, իսկ կեդրոնի դիմումները կ'ընդունուին, Երկուշաբթի, Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ օրերը ժամը 13էն 14 եւ երեկոյեան ժամը 18էն 20 , Բիւ Մէյրան 5, հեռ. Թռիւտէն 27–35:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Կը տօնուի Մարսէյլի մէջ, Ապրիլ 26-ին, կէս օրէ վերջ, Սալոն Մազընոյի մէջ, (Բիւ տ'Օպանեը) :

Նախաձեռնութեամբ Կ. Խաչի Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան եւ մասնակցութեամբ շրջանի մասնաճիւղերուն :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Տէրպապ Կիրակոսեան, արհեստով՝ ոսկերիչ, հօրը անունը՝ Թորոս ,մօրը անունը՝ Զիլֆանա: Եոզղատի Ֆարխալը գիւղէն: Կը կարծուի թէ Վիէն կը գտնուի: Փնտռողն է իր եղբայրը՝ Կիրակոս Կիրակոսեան (Պէյրութէն): Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի Տէրպապ Կիրակոսեանի հասցէն իմացնել թերթիս խմբագրութեան :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած նախաձեռնութեամբ Դպրոցասէրի աշակերտուհիներու ծնողքներուն :

19 Ապրիլին, Կիրակի ,կէսօրէ վերջ ժամը 5ին, Սալ Շօփէնի մէջ, 8 Բիւ Տարիւ, մէթրօ Թէրն :

Պիտի ներկայացուի Դպրոցասէրի նախկին եւ այժմու սանուհիներու կողմէ : ՍԻՊԻԼԻ ՄԱԳՆԻՍԸ, եւ Ենովք Արմէնի ԵՍ ԿԸ ՊԱՇՏԵՄ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒՆ :

Տեղի պիտի ունենան նաեւ երգ, պար եւ արտասանութիւն :

Գին.— 300 , 400 եւ 500 ֆրանք :

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փօն տը Շէրիւի Ազգ. Միութեան նախաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ Աւետարանական Միութեան, Ստանօզի Հայրենակց. Միութեան եւ Հ. Յ. Դ. Անդրանիկ խումբին, այս կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 4ին, ընկեր Պապիկեանի սրահը (Փըթի Շալէ Գաթպիսօն): Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Հովանաւորութեամբ Եասի Հաճնոյ Հայր. Միութեան, այս կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 14ին: Տեղի կ'ունենայ Սահակ-Մեսրոպ դպրոցի տարեկան հանդէսը:

Կը նախագահէ ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժին. — Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղի պարախումբը, ղեկավարութեամբ Տիկին Արշալոյս Սիսլեանի: Երգ, արտասանութիւն:

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգ. Միութեան եւ մասնակցութեամբ տեղւոյն բոլոր կազմակերպութիւններուն ու Միութիւններուն :

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին , Սէրքլը Կաթոլիքի սրահը :

Կը խօսի Լիոնի Ազգ. Միութեան ատենապետ՝

Պ. Ա. ԿԻԻԼՊԷՆԿԵԱՆ

Օրուան պատշաճ գեղարուեստական բաժին :

AU BEAU NOYER

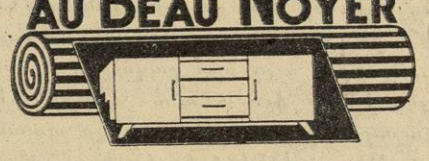

Salles de séjour — Penderies - literie
Chambres - cosys — Cuisines laquées
Salons-tapisserie — Fauteuils-canapés-lit

ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԸ ԽՕՍԻՆՔ
ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐՈՒ ՄԵԾ
ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ՁՐԻ ՅԱՆՁՆԵԼԻ ՖՐԱՆՍԱՅԻ
ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԸ

185, BD. J. JAURES
15, AV. A. MORIZET
Boulogne - Billancourt
Métro : MARCEL SEMBAT
Mol. 06-03 et 60-38

Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Նոր Սերունդի Օրը Առնուվիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին կողմէ, Ապրիլ 26ին:

Les Peubles qui Chantent
ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Կիրակի, 26 Ապրիլ, ժամը 14·30ին

Սորպոնի Մեծ Ամփիթատրոնին մէջ :

Բարձր հովանաւորութեամբ

M. Jean Sarrailhի

Տեսուչ Փարիզի համալսարանին :

Ի նպաստ Ֆրանսացի համալսարանական ուսանողներու սանաթօրիօմներուն :

Կը մասնակցին երգով ու պարով հետեւալ երկիրները՝ Ֆրանսա, Հայաստան, Սպանիա, Էսթոնիա, Ամերիկա, Յունաստան, Հունգարիա, Հնդկաստան, Իսրայէլ, Ճափոն, Լիթուանիա, Մատակասքար, Լեհաստան, Վիէթնամ :

Գիներն են՝ 400, 300, 200, 150 Ֆրանք:

Դիմել՝ Սորպոնի զռնապաններուն :

Ռատիօ Թէլէ Փարի պիտի ներկայացնէ փառատօնը , 21 Ապրիլ , Գշ. օր ժամը 12·45ին, տալով կոչ մը Տօքթ. Տուատիէ, ընդհ. տնօրէն կրթական նախարարութեան առողջապահական ճիւղին, եւ Նայիրի երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Գ. Եանպէկեանի :

ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ
ՄԿՐՏՉ. ԵԿԵՂԵՑԻ
20, RUE JEMMAPES

Պաշտամունք Կիրակի 19 Ապրիլ , Ապրիլեան Սգատօնի առթիւ:

Կը խօսի՝ Վեր. Յ. ՀԵԼՎԱՃԵԱՆ :

Նիւթ՝ Մեր նահատակները կը խօսին :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, իր նոր հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէն: Կը խնդրուի ճշգապահ ըլլալ:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին , Խրիմեան դպրոցը: Կարեւոր օրակարգ :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր » խումբի ժողովը այս Երեքշաբթի , ժամը 21ին, 17 Բիւ Պլէօ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտօք» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները անխտիր, այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Մատրան մէջ: Շատ կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Ահարոնեան ակումբը: Շարունակութիւն նախորդ ժողովի: Բացակաները նկատի պիտի առնուին :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ՝ Հ. Յ. Դ. «Մուրատ» խումբը, այս Շաբաթ, ժամը 21-ին: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէն :

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Հայր. Միութեան Վա. լանսի մասնաճիւղի վարչութիւնը խիստ կարեւոր հարցի մը շուրջ խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամները անխտիր այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին: Պ. Գ. Սիմոնեանի սրճարանին մէջ :

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Նախկին Կամաւորներու եւ Ռազմիկներու միութեան :

Ապրիլ 24ին, ժամը 20էն 23·30

SALLE DE LA MUTUALITÉ, 24, RUE ST. VICTOR
MÉTRO MAUBERT MUTUALITÉ

Sous la présidence effective de M. Triboulet (Ministre des Anciens Combattants)

Մասնակցութեամբ Հայ Յարանուանական Պետերու եւ քաղաքային ու զինուորական անձնաւորութեանց : Մանրամասնութիւնները՝ յաջորդով :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Երիտասարդներ 16 – 17 տարեկան, աշկերտ ընդհանուր մեքանիքի :

(Mécanique Générale)

Դիմել՝

Boghassian

17, AVE. J. B. FORTIN, BAGNEUX ALÉ. 71-22

Prendre l'autobus 128 à la Porte d'Orléans
et descendre au Terminus : Mairie de Bagneux

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Հայաստանի Սեւանի շրջանէն Շահրիչ Գիւղացիներ, որոնք երկրորդ պատերազմին արտասահման անցած են , ճանչցողներէն կը խնդրուի իմացնել Գ. Ծերիկեանի, 13, Բիւ տէ Տօմինիքէն, Մարսէյլ: Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել :

ՄԻՇՏ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ, ՄԻՇՏ ԱՌՈՂՋ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ՝
ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՓՆՏՌԵՑԷՔ

BOSPHOREի

ՀԷԼՎԱՆ ԵՒ ԹԱՀԻՆԸ

ՀՐՈՒՇԱԿԸ, որ կը պատրաստուի շուշմայով (սուսամ) եւ շաքարով, առաջնակարգ սնունդ մըն է, կազդուրիչ՝ շնորհիւ շուշմային, որ Արեւելքի մէջ ծանօթ է նաեւ հինէն ի վեր, իր հրաշալի բուժական յատկութիւններով, իր երիտասարդացնող տարրերով,

Արեւելեան ժողովուրդներուն երկարակեցութիւնը արդիւնք է Հէլվայի եւ թահինի գործածութեան :

Այսօր Արեւմուտքի մէջ եւս բժշկական հեղինակութիւններ կը հաստատեն առաջնակարգ այս սննդանիւթին արժէքը :

Sté BOSPHORE (ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉԸ)
2, Rue Louis Astoin - Marseillle

ԱՆԳԼԻՈՅ ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

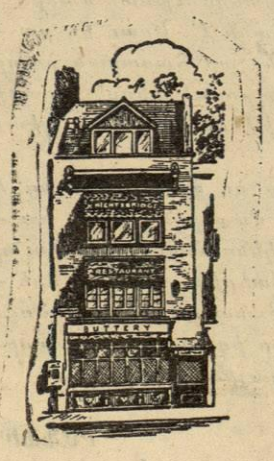

ՃԱՇԱՐԱՆԸ

ԼՈՆՏՈՆԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ
(HYDE PARK)

Knightsbridge Buttery 26, Knigthsbridge, London S.W.I.

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԵՒ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ
ԻՆՉՊԷՍ ՆԱԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՇԱՆԱՒՈՐ ՕՂԻՆ
RAKI DUZE

ԲԱՑ Է ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 8,30ԷՆ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ 2

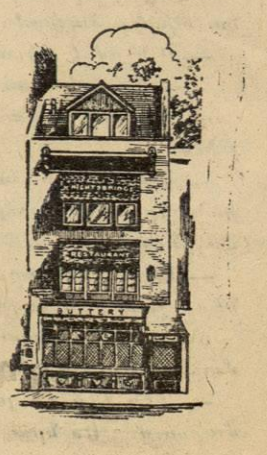

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 փր. վեց. 2200

Արտասահման՝ տարեկան 5000 փրանք : Հատը 20 փր.

ՇԱԲԱԹ 18 ԱՊՐԻԼ

SAMEDI 18 AVRIL 1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8373 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4274

ՀՐԱԺԱՐԱԿԱՆ ՄԸ

Ֆոսթըր Տըլըս ստիպուեցաւ հրաժարիլ:

Տարիներով՝ աշխարհի ազատագրական պայքարին համար, ցոյց տուած ուժն ու անզուսպ կորովը անբաւարար եղան օրէ օր, ժամէ ժամ, իր կեանքին թելը կրծող հիւանդութեան դէմ :

Սպիտակ Տան Զորեքշաբթի օրուան մամուլի հերթական ասուլիսի ժամուն, լուռ էին լրագրողները, տխուր էր Նախագահ Այզընհաուրը: Գունատ, յուզուած, ձայնը հազիւ լսելի, արցունքը աչքին, Նախագահը յայտարարեց թէ իր սիրելի բարեկամը, թանկագին աջակիցը, մեծ քաղաքագէտ, Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարար՝ Ֆորսթըր Տըլըսի առողջական վիճակը, այնքան ծանրացած է, որ ի վիճակի չէ այլեւս շարունակելու իր պատասխանատու պաշտօնը :

Միայն քաղաքական դէմք մը չէր ան՝ այլ խորհրդանշանը քաղաքականութեան մը :

Մ. Նահանգներու Արտաքին նախարարը՝ 1953էն ի վեր արժանացած էր մեծ գնահատանքի բայց նաեւ՝ ծանր մեղադրանքներու :

Ամերիկայի մէջ, շատեր մարդը՝ խիստ, քաղաքագէտը՝ յամառ եւ բանակցողը՝ անզիջող կը նկատէին :

Արեւմուտքի մէջ ունէր, եթէ ոչ ուղղակի հակառակորդներ, առնուազն քանի մը « սրդոզած» պետութիւններ, ինչպէս Անգլիա եւ Ֆրանսա որոնք իրենք զիրենք լքուած զգացած էին Սուէզի ծանօթ զինուորական արշաւանքին ժամանակ :

Այսօր ամէն ոք մոռցած է իր քէնը. ամէն ոք կը յարգէ մեծ քաղաքագէտը եւ մտահոգ է պատահածին համար :

Կարծես, Տըլըս մարդկոց մըն էր համայնավար վտանգին դէմ: Անոնք որոնք կը քննադատէին իր ճկունութեան պակասը, այսօր կը վախնան որ իր մեկնումով, փոխուի Ամերիկայի արտ. քաղաքականութիւնը : Ո՞ւր էր Տըլըսի ուժը :

Ան համոզուած էր որ յանուն Ամերիկայի իր հետապնդած քաղաքական ծրագիրը արդար էր բովանդակ աշխարհին համար: Այդ խոր համոզումն էր որ ներշնչեց իր ամբողջ քաղաքականութիւնը :

Այդ համոզումն էր դարձեալ, որ իրեն տուաւ բացառիկ կորով մը պայքարելու համար, խլիրդի չափ մահաբեր, այն քաղաքական պատուհասին դէմ որուն ենթակայ է աշխարհի մէկ մասը, երկրորդ աշխարհամարտէն ի վեր :

Վերջին շաբաթներու ընթացքին երկու կարեւոր, զուցէ անփոխարինելի դէմքեր հեռացան միջազգային քաղաքական բեմէն: Անակնկալ մը՝ Ատընաուրը, անխուսափելի հրաժարում մը՝ Տըլըս: Անոնք կը հեռանան առօրեայ քաղաքական բեմէն, բայց երկու պետութիւններուն կառավարութիւնները առաջադրած են որ իրենց «քաղաքականութիւնը ստորակէտ մը իսկ պիտի չփոխուի »:

Ատընաուրը, հանրապետութեան իբրեւ նախագահ պիտի շարունակէ վարել Դաշնակցային Գերմանիոյ քաղաքականութիւնը: Տըլըս պիտի մնայ քաղաքական խորհրդատուն Նախագահ Այզընհաուրրի: Անոզոք հիւանդութիւնը թոյլ պիտի տա՞յ սակայն որ իր խորհուրդներով շարունակէ ներկայ ըլլալ արեւմտեան ճակատի գումարելիք յառաջիկայ քաղաքական ժողովներուն, որոնք կենսական բնոյթ ունին արեւմուտքի ճակատագրին համար :

Մայիսը կը մօտենայ: Ժընեւի վճռական ժողովին համար, արեւմտեան երկիրները Տըլըսի պէս անվհատ կռուողներու պէտք ունէին :

Տըլըսի բացակայութեան իր խորհուրդները պիտի բաւե՞ն զգացնելու համար ժողովականներուն, որ թէեւ բացակայ սակայն միշտ ներկայ է իր քաղաքական ոգիով, որպէսզի Պերլինէն սկսեալ՝ աշխարհի բոլոր ժողովուրդները ապրին ազատ ու խաղաղ :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱԽԱԳԱՀ ՏԸ ԿՈԼԻ ՇՐՋԱՊՏՈՅՏԸ

ԽԱՆԴԱՎԱՌ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

Անհանգստութեան պատճառով շաբաթ մը յետաձգելէ յետոյ՝ Նախագահ Տը Կոլ Հինգշաբթի օր սկսաւ իր շրջապտոյտը : Զօրավարը բացառիկ կենսունակութիւն ցոյց տուած է ամէն տեղ :

Առտուան ժամը 7·30ին նախագահական շքախումբը մեկնեցաւ Էլիզէէն: Փոն սիւր Իոն, Սանս եւ Ժուանեի կանգ առնելով ժողովուրդը ողջունելէ յետոյ, ժամը 10·50ին հասաւ Օսէռ :

Քիչ մը հանգստանալէ յետոյ, Նախագահը ընդունեցաւ Օսէռի զանազան կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները, որոնց առջեւ խօսք առնելով ըսաւ.— «Արդար է ըսել, թէ մեր երկիրը՝ խռովայոյզ շրջանէ մը յետոյ, կը գտնուի նոր ճամբու մը մէջ: Զեզի կը վստահեցնեմ թէ մեր ունեցած հեռանկարները լաւ են : Վստահութիւն պէտք է ունենանք »:

Քաղաքապետին հետ խորհրդակցելէ յետոյ Նախագահը կարճ ճառ մը խօսեցաւ հրապարակին վրայ հաւաքուած ժողովուրդին : Իր խօսքերը քանի մը անգամ ընդհատուեցան՝ թեթեւ հազերով: Զօրավարին առաջարկով՝ ժողովուրդը միաբերան երգեց «Մարսէյեէզ»ը, որմէ յետոյ Տը Կոլ խառնուեցաւ ամբոխին մէջ եւ սեղմեց իրեն երկարող ձեռքերը :

Քլամսի մեկնելէ առաջ անգամ մը եւս խօսեցաւ ժողովուրդին, շնորհակալութիւն յայտնելով Օսէռի մէջ արժանացած ընդունելութեան համար :

Իր ճամբուն վրայ բոլոր եկեղեցիներու զանգակները զօղանջեցին, մինչ ժողովուրդը ծաղիկներ կը նետէր կառքին վրայ: Պաստառներու վրայ կը տեսնուէին բարիգալուստի խօսքերը:

Ժամը 15·30ին Նախագահը հասաւ Քլամսի, ուր քաղաքապետը բարիգալուստ մաղթեց, շեշտելով այն պարագան՝ թէ պատմութեան մէջ առաջին անգամ ըլլալով Քլամսի Հանրապետութեան Նախագահ մը կ՝ընդունէր «Ահա՛ թէ ինչու ձեր այցելութիւնը խորհրդանշական արժէք մը ունի» աւելցուց քաղաքապետը :

Քաղաքապետին շնորհակալութիւն յայտնելէ յետոյ, Զօր. Տը Կոլ յայտարարեց թէ Ֆրանսա կը գտնուի փոխանցման շրջանի մը մէջ եւ ոչ ոք կրնայ կասկածել՝ թէ կը գտնուի ապահով ճամբու մէջ:

Շքախումբը շարունակելով իր ճամբան հասաւ Շարիթէ – սիւր – Լուար, ուր ժողովրդական խանդավառ ընդունելութեան մը արժանացաւ Նախագահը: Ծաղկեպսակ մը դրաւ Անծանօթ Զինուորի յուշարձանին վրայ :

Ժամը 17ին Նախագահը Նըվեռ հասած էր, ուր նոյնպէս ճառ մը խօսեցաւ, մասնաւորապէս շեշտելով.— «Ճիշդ է, որ մեծ երկիր մը, ինչպէս մեր երկիրը, դժուարութիւններու կը հանդիպի ներքին թէ արտաքին ճակատներու վրայ : Բայց, աշխարհի աչքին Ֆրանսա երբեք այնպէս չէր ներկայացած՝ ինչպէս այսօր. Ֆրանսա վճռած է իր տեղը դրաւել աշխարհին մէջ եւ կերտել իր գաւակներուն ապագան: Զեզի կը վստահեցնեմ թէ լաւ ճամբու մէջ կը գտնուինք: Ֆրանսա կը քալէ դէպի մեծ ապագան, դէպի ապահովութիւն եւ դէպի մեծ գործ »:

Նախագահը երկու նուէրներ ստացաւ, մեծ ծաղկաման մը եւ կլոր ապսէ մը զոր Նըվեռի քաղաքապետը յանձնեց Տը Կոլին «Ֆրանսայի լաւագոյն բանուորին » կողմէ :

Նախագահին կինը իր կարգին հասաւ Նըվեռ, բայց պիտի չմասնակցի ոչ մէկ պաշտօնական հանդիսութեան :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՏԸԼԸՍԻ հրաժարման առթիւ բազմաթիւ հեռագիրներ եւ նամակներ զրկուած են արտաքին նախկին նախարարին. աշխարհի ամէն կողմէ համակրական արտայայտութիւններ կ՝ըլլան Տըլըսին :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ խորհրդարանին առջեւ երկար յայտարարութիւն մը ընելով Վարչապետ Կրոթվոլ ըսաւ թէ Արեւելեան Գերմանիան համահաւասար իրաւունքներ պէտք է ունենայ միւս երկիրներու հետ : Կրոթվոլ շեշտեց նաեւ թէ հարկ է ամէն միջոց ձեռք առնել որպէսզի Արեւմտեան Գերմանիան Ատլանտեան Ուխտին պատերազմական կայանը չդառնայ :

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ նամակով մը պատասխանեց Տըլըսի գրաւոր հրաժարականին : Նախագահը անգամ մը եւս շեշտած է.— « Ամուր պարիսպ մը եղաք մեր ազգին՝ աշխարհակալ համայնավարութեան մեքենայութեանց դէմ » : Նախագահը փափաք յայտնած է նաեւ որ Տըլըս շարունակէ իր խորհուրդներով օգտակար ըլլալ Ամերիկայի, իր առողջութեան թոյլ տուած սահմաններուն մէջ:

ՆԻՔՍԸՆ, Մ. Նահանգներու փոխ – Նախագահը Մոսկուա կ՝երթայ, Յուլիսին, ամերիկեան ցուցահանդէսի մը բացումը կատարելու համար: Այս առթիւ Այզընհաուրը յայտարարած է թէ ցուցահանդէսին նպատակն է իրերահասկացողութեան դետին մը ստեղծել Մ. Նահանգներու եւ Խ. Միութեան ժողովուրդներուն միջեւ :

ՆԱԽԱԳԱՀ ՆԱՍՐ յայտարարութիւն մը ըրած է հնդկական «Պլից» պարբերաթերթին շեշտելով.— «Երեք շաբթուան ընթացքին կորսնցուցինք այն բարիկամեցողութիւնը՝ որ աւելի քան երեք տարիէ ի վեր ստեղծուած էր Խ. Միութեան եւ մեր միջեւ »: Ուշագրաւ է սակայն Ա.Մ. Հանրապետութեան Նախագահին այն յայտարարութիւնը՝ որուն համաձայն եգիպտական հակալրտեսական սպասարկութիւնը երեւան հանած է համայնավարական հսկայ դաւադրութիւն մը, որ ծրագրած է Իրաքը ձեռք ձգել, Սուրիան բաժնել Եգիպտոսէն եւ Միջին Արեւելքի մէջ ստեղծել Կարմիր Մահիկ մը, որուն մէջ պիտի մտնեն՝ Իրաք, Սուրիա, Յորդանան, Լիբանան եւ Քուվէյթ՝ որպէսզի Խ. Միութիւնը Պարսից Ծոց, Հնդկաց Ովկիանոս եւ Միջերկրական իջնելու հնարաւորութիւն ունենայ :

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ մէջ ողողումներու հետեւանքով 35 հազար հոգի անապաստան մնացած են: Կառախումբերը, հեռաձայնի հեռագրական գիծերը չեն աշխատիր :

ՓԱԼՄԻՐՕ ԹՈԼԻԱԹԹԻ, Իտալիոյ համայնավար պարագլուխը բողոքած է Վարչապետ Սէնեիի մօտ որպէս զի այս վերջինը իր կարգին բողոքագիր մը ներկայացնէ Վատիկանի՝ կաթոզիկէներու քուէարկութեան համար անոր տուած որոշումին առթիւ : Թոլիաթթի կ՝ըսէ թէ Վատիկանը կը կաշկանդէ ընտրողներու ազատութիւնը :

ԹԻՊԷԹԻ մէջ կռիւները կը շարունակուին նոյն սաստկութեամբ՝ ըմբոստներու եւ համայնավար Զինացիներու միջեւ : Միւս կողմէ կ՝ըսուի թէ հակահամայնավար Զինացիներ օգնութիւն կը փութացնեն ապստամբ Թիպէթցիներուն, մինչեւ իսկ անոնց կողքին կռուելով : Փէքինի ձայնասփիւռը յայտարարեց թէ պիտի « ճզմեն Թիպէթի ըմբոստութիւնը», ինչ որ կը հաստատէ այն պարագան՝ թէ կռիւները կը շարունակուին:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Վարչապետ Խրուշչեւ Ուրբաթ օր տօնեց իր 65րդ տարեդարձը, Եալթայի մէջ, Սեւ Ծովու ափին:

ԱՆԳԼԻԱՑԻՆԵՐԸ ամերիկեան ուժերուն կը թելադրեն որ Պերլինի երկնքին վրայ թռիչք չկատարեն՝ նոր գրգռութեանց առիթ չտալու համար: Ինչպէս ծանօթ է, վերջերս ամերիկեան օդանաւեր Պերլինի վրայ թռիչք կատարեցին, շատ բարձրէն :

ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ ԼՈՒԹԻԼ, ծանօթ Փիէր լ՝Էրմիթկեղծանունով, վախճանած է առջի օր 96 տարեկանին: Հմուտ եւ պատրաստուած, ողբացեալը խմբագիրն էր « Լա Քրուա»ի որուն մէջ խմբագրական մը ունէր դեռ առջի օր: Ունի նաեւ կարեւոր գիրքեր:

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ Լոնտոնի համաձայնագրին տրամադրութեանց գործադրութիւնը արդէն իսկ կը բախի կարգ մը դժուարութեանց: Յունաստանի մէջ արդէն վերապահ են եւ թերթերը կը շեշտեն թէԹուրքերը պէտք չէ յոյն փոքրամասնութեանց հարցը մէջտեղ հանեն (Պոլիս եւ Թրակիա), նոր անել մը չստեղծելու համար : Ոմանք կ՝ըսեն թէ Թուրքերը կ՝ուզեն միանգամ ընդ միշտ հրապարակէն վերցնել փոքրամասնութեան խնդիրը :

ՖՐԱՆՍ – ՕՊՍԵՐՎԱԹԷՕՐ թերթը գրաւուեցաւ առջի օր ներքին նախարարութեան կողմէ Քլօտ Պուրտէի խմբագրականին պատճառով: Թերթը կրկին լոյս տեսաւ առանց այդ յօդուածին :

ԱՆԳԼԻԱՑԻ աշխատաւորական երեսփոխան մը առաջարկեց որ Բրիտանական Հասարակապետութեան երկիրները ժողով մը գումարեն՝ Հասարակաց Շուկային մասնակցելու կարելիութիւնները ուսումնասիրելու համար: Անգլիոյ Աշխատաւորականները կը փափաքին որ Բրիտանական Հասարակապետութիւնն ու Հասարակաց Շուկան գործակցին :

ՔԱՆԱՏԱՅԻ կառավարութիւնը Ֆանսայէն պիտի գնէ «ԷՍ ԷՍ.— 10) հակահրասայլային հրթիռներ, որոնք ի վիճակի են ամէնէն ծանր հրասայլներն անգամ անշարժութեան մատնել: Ապսպրուած հրթիռներու թիւը գաղտնի կը պահուի :

ԺԱՆ ՐՈՍԹԱՆ ԱԿԱԴԵՄԱԿԱՆ

Քանի մը ձախողութիւններէ յետոյ, Հինգշաբթի օր ծանօթ գիտուն, կենսաբան եւ քիմիագէտ՝ Ժան Րոսթան Ֆրանսական Ակադեմիայի անդամ ընտրուեցաւ, գրաւելով Էտուար Էռիոյի աթոռը :

Ընտրութեան առաջին շրջանին Րոսթան ստացաւ 15 ձայն (ընտրող՝ 31, մեծամասնութիւն՝ 16), երկրորդին՝ 17 :

Ժան Րոսթան գիտական գիրքերէ զատ որոնց նիւթերը ժողովրդականացուցած է, ունի նաեւ գրական կտորներ: Ծնած է Փարիզ 1894ին եւ երկրորդ զաւակն է՝ Էտմոն Րոսթանի :

ՏԽՐՈՒՆԻ.— ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Ցաւով կ՝իմանանք թէ Մարսէյլի մէջ յանկարծամահ եղած է ընկեր Ազգին Մարտիրոսեան, 64 տարեկան: Ողբացեալը բնիկ վանեցի, իր գործօն մասնակցութիւնը բերած էր հայ ազատագրական շարժումներուն եւ կանուխէն մտած՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերը :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՊՐԻԼ ՑԻՆ

Լրացաւ Յառաջի վերհրատարակման 14րդ տարեշրջանը: Պիտի խնդրէինք մեր բաժանորդներէն որ չսպասեն անհատական դիմումներու եւ նորոգեն իրենց բաժանորդագրութիւնը :

Մեր պարտաճանաչ բաժանորդներու կանոնաւոր վճարումն է որ կ՝ապահովէ թերթին կանոնաւոր հրատարակութիւնը:

Տարեկան բաժնեգին՝ 4000 փրանք : (Ֆրանսա եւ հասարակապետութիւն) արտասահման՝ 5000 փրանք:

Կանխայայտ շնորհակալութիւններով

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԲ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԵԱՆ ԼԵԶՈՒՆ ՏԵՂԸ ՉԷ

Մեր գրական, պարբերական մամուլում մերթ ընդ մերթ արծարծւում են գեղարուեստական գրականութեան թարգմանութեան հարցերը, ընդհանուր սկզբունքի պահանջներ են դրւում թարգմանիչներին: Այդ պահանջները մեծ մասամբ յանգում են այն բանին, որ թարգմանիչը պէտք է խուսափի բառացի թարգմանութիւնից, լաւ ուսումնասիրի բնագիրը, հեղինակի ոճն ու ստեղծագործական առանձնայատկութիւնները, հարազատօրէն տայ երկի ոգին, գեղարուեստական իւրայատկութիւնները եւ այլն: Սակայն շատ յաճախ մոռացութեան է մատնւում թարգմանչի լեզուն: Մեր թարգմանիչներից ոմանք ոչ միայն ջանք չեն թափում մեր մայրենի լեզուն անաղարտ պահելու, գեղեցկացնելու եւ հարստացնելու համար, այլ երբեմն այն աղաւաղում են անթիւ օտարաբանութիւններով, գռեհկաբանութիւններով, նոյնիսկ քերականական ամենատարրական կանոնների խախտումներով:

Հեռուն չգնալու համար բերենք մի թարմ օրինակ:

Մօտ օրերս լրացաւ հրեայ դասական գրող Շոլոմ Ալէյխեմի ծննդեան 100ամեակը: Խրախուսելի է, որ Հայպետհրատն այդ օրերին լոյս ընծայեց նրա մի քանի պատմուածքների գրքոյկը՝ «Երգ երգոցը»: Ես առանձին սիրով վերցրի այդ գրքոյկն ու տարուեցի այդ ինքնատիպ հեղինակին հայերէն կարդալու հաճոյքով: Կարդում եմ եւ մերթ ընդ մերթ դէմ առնում ինչ որ տհաճութիւնների: Աշխատում եմ չկտրուել բովանդակութիւնից, բայց չի լինում, ինչ որ բան շարունակ կասեցնում է: Եւ ահա գրքի կէսից ուշադրութիւնս կլանւում է այդ խութերով: Լեզուն: Այդ ի՞նչ հայերէն է: Այս պարագային ինձ արդէն չի հետաքրքրում, թէ թարգմանիչն ինչքան է հարազատ մնացել հեղինակի երկի ոգուն եւ գեղարուեստական առանձնայատկութիւններին, այլ այն, թէ նա որքա՞ն է հարազատ մնացել Հայոց լեզուի ոգուն եւ կանոններին:

Դատողութիւններ անելուց աւելի՝ օգտակար է խօսել օրինակներով: Ահա սկըսենք գրքի այն էջերից, որտեղ լեզուական խութերն ուղղակի արգելակեցին ընթերցանութիւնը:

«Երանի նրան, ում ունի քեռի, իսկ քեռին՝ մօրաքոյր, որին ունի մի ծանօթ...» (էջ 58), «Աղքատներին էստեղ անելիք չունեն» (87), «Նրան արդէն երեխաներ էլ ունի» (98), «Մեզ մի հին բազմոց ունէինք» (101), «Ինձ ունէի ամէն բան» (102) եւ այլն եւայլն:

Ինչպէս տեսնում ենք, գրանք պատահական սխալներ չեն, այլ արմատացած, մտածողութեան կայուն ձեւ դարձած քերականական կանոն, որ ոչ մի կապ չունի մեր լեզուի հետ:

Շարունակենք. «Երդուեցինք այն բոլոր սրբութիւններով, որ գոյութիւն ունի աշխարհի երեսին» (131), «Զեշեկն անհետացաւ, անհետացաւ նրա խառնուած մօրուքը, նրա խիտ յօնքերը եւ հրաշալի մատները» (116), «որտեղից էր այդքան մատներ» (116) եւ այլն:

Այսպիսի սխալներ նոյնպէս «հետեւողական» են:

«... Ասաց նա, վրայ պրծնելով հիւրերին» (110), «Նա վրայ պրծաւ ինձ այնպիսի կատաղութեամբ, որ...» (115), «Առնելով ինձ վրայ կարգապահութեան եւ բարեպաշտութեան լուծը» (123):

Այդպիսի սխալների առատութիւնն ասում է, որ գրանք էլ պատահական չեն:

«Հայրս ասած էր եղել» (98), ««Թափահարում էր ձեռքերով, փսփսացնում քթով» (105), «Իսֆիրը ամուսնացաւ: Կինը մեռած մի մարդու տուեցին» (97), «Այդ միջոցում գետը սառել էր» (112):

Եւ այսպէս կարելի է շատ օրինակներ բերել:

Երբեմն դէմ ես առնում բացարձակ անհեթեթութեան: Այսպէս. «Հարկաւոր է նրա վարտիքն իջեցնել, կանգնեցնել նրան ինչպէս որ պէտքն է եւ կարկտի պէս տեղալ այն տաքացնող երկու տասնեակը՝ կեչու ապուրը, մեր ուտելիքը: Կեցցէ ծեծը: Կեցցէ ճիպոտը»: Հասկանալի է, որ խօսքը ծեծի, նոյնիսկ կեչու ճիպոտով ծեծի մասին է, սակայն ի՞նչ է այդ զարմանալի «կեչու ապուրը», որ կրկնւում է մի քանի անգամ: Ահա թէ ուր կարող է հասցնել բառացի թարգմանութիւնը:

Այդ գրքոյկը թարգմանել է Օ. Սանահեանը: Թէ նա որքան հարազատ է մնացել բնագրին (աւելի ճիշդ ռուսական թարգմանութեանը), մենք չգիտենք, բայց որ նրա թարգմանութիւնը անհարազատ է Հայոց լեզուին, այդ ցաւալի փաստ է: Գիրքը խմբագրել է Ա. Ղուկասեանը: Հետաքրքրական է՝ ի՞նչ է արել նա, ի՞նչ կարգի խմբագրումներ է կատարել: Այդ երեւի կը ստուգի Պետհրատի մանկա – պատանեկան գրականութեան բաժինը:

Վ. ՆՈՐԵՆՑ

«Գրական թերթ»

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ 30 ԱՄԵԱԿԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Փառաչուք եւ պանծալի..., այսպէս կարելի է կոչել այն հանդէսը որ կազմակերպուած էր Ֆ. Կ. Խաչի գործունէութեան 30ամեակին առթիւ Կիրակի, Ապրիլ 12ին Սորպոնի շքեղ ամփիթատրոնին մէջ:

Երիտասարդական եւ մարզական կազմակերպութեանց պատուիրակ նախարար Մորիս Հէրզոկ ընդունած էր հովանաւորել այս ձեռնարկը:

Կը նախագահէր օդափոխութեան կայաններու պետական ընդհանուր քննիչ Էթիյէն Պէքար:

Բեմին վրայ տեղ գրաւած էին, նախագահին կողքին, Միութեան քարտուղարուհի Տիկին Թադէոսեան եւ ընկեր Յ. Եղիազարեան:

Առաջին թիկնաթոռները գրաւուած էին բարձրաստիճան հիւրերով: Հրաւիրուած յարանուանութեանց պետերէն ներկայ էր միայն պատուելի Սիսլեան իր տիկնոջ հետ: Գերապայծառ Ամատունի նոյն պահուն պատարագիչ ըլլալով Սաքրէ Քէօրի մէջ՝ չէր կրցած իր մասնակցութիւնը բերել, ներկայ էր սակայն Ս. Մուրատեան վարժարանի տեսուչ վարդապետը՝ Հ. Սերովբէ Ազըլեան: Իսկ Մանուկեան Սրբազան նամակով մը ցաւ յայտնած էր թէ եկեղեցական պարտականութիւններու պատճառով պիտի չկարողանար ներկայ գտնուիլ:

Բացումը կատարուեցաւ Ֆրանսական քայլերգով եւ Գուրգէն Մ. Ալէմշահի Իմ Հեռաւոր Հայրենիքով, Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբի կողմէ:

Նախագահը անմիջապէս խօսքը տուաւ Պ. Յովիկ Եղիազարեանի, որ իր ծանօթ ճարտասանութեամբ կուռ բանախօսութիւն մը ըրաւ, նախ Ֆրանսերէն, ապա հայերէն.—

«Կապոյտ Խաչ ... յոյսի եւ գթութեան կազմակերպութիւն որ երեսուն տարուան իր անխոնջ աշխատութեամբ յաջողած է պատուաւոր տեղ մը գրաւել մեր գաղութին մէջ: Ան արժանի է այն յարգանքին եւ պատուին որ կը վայելէ այսօր:

Այդ պատիւը այսօր աւելի կը նուիրագործուի այն իրողութեամբ որ, պետական պաշտօնական բարձր անձնաւորութիւն մը՝ Պ. Հերզոք իր հովանաւորութիւնը շնորհած է, որու համար երախտապարտ ենք եւ յանուն Կապոյտ Խաչի, ինչպէս նաեւ հայ ժողովուրդին կը յայտնենք մեր խորին շնորհակալութիւնները:

Յարգանք ու պատիւ ձեզի, Պ. նախագահ, որ հակառակ ձեր բազմաթիւ զբաղումներուն, բարեհաճեցաք գալ եւ ձեր ներկայութեամբ պատուել մեզ, որու համար ընդունեցէք մեր երախտագիտական զգացումները:

Կ.ապ. Խաչը իր երեսուն տարուան գործունէութեամբ, արժանի է այսօրուան այս ժողովրդային յարգանքի ցոյցին եւ ծափահարութեանց, որուն բերիք նաեւ ձեր թանկագին մասնակցութիւնը:

Ուրիշ բարենպատակ Միութիւններու կողքին, Կապոյտ Խաչի տարած գթութեան ու նուիրումի աշխատանքը ապացոյց է նաեւ որ ան մեծ ժողովուրդի մը ծնունդն է:

Տիկիններ, քով քովի եկած են հաւաքաբար տանելու մարդասիրական գործ մը՝ օգնել իրենց նմաններուն, ամոքել ցաւերը հիւանդներուն ու չքաւորներուն, սատարել Կրթ. գործին, ի՞նչ կայ աւելի գեղեցիկ:

Կապոյտ Խաչը ոչ միայն իր օժանդակութիւնը բերած է հայ ժողովուրդին, այլ նաեւ կարելի բոլոր միջոցներով ջանացած է օգտակար հանդիսանալ ոչ հայ կարօտեալներու: Ֆրանսայի մէջ պատերազմի ընթացքին, օժանդակած է ճակատը կռուող զինուորներուն՝ ծրարներ ուղարկելով: Պուտափեշթի աղէտեալներուն բերած է իր օժանդակութիւնը եւ այսօր ալ կը պատրաստուի օգնութեան ձեռք կարկառել Մատակասքարի ժողովուրդին:

Պէլֆոնթէնի օդափոխութեան կայանը, այնքան փնտռուած՝ Հայութեան կողմէ պատիւ բերող գործ մըն է, որ մեծապէս կը նպաստէ նոր սերունդի Ֆիզիքական կրթութեան գործին:

Թերեւս ոչ մէկ ժողովուրդի մէջ այնքան ազդեցիկ դեր կատարած է իգական սեռը, որքան մեր մէջ՝ հայ կինը: Ան ոչ միայն ջանացած է օգտակար ըլլալ իր ժողովուրդին այլ նաեւ հայրենասիրութեան վսեմ գաղափարով զինուած; զոհած է իր հանդիստը ու գիտցած է կրռուիլ ու զոհուիլ:

Երեսնամեակի այս հանդիսաւոր տօնակատարութեան առթիւ յարգանքի եւ գընահատութեան խօսք ունինք իրենց հանդէպ: Քիչ ետք դուք պիտի լսէք թիւերով այն հսկայ աշխատանքը, զոր կատարած է այս կազմակերպութիւնը երեսուն տարուան ընթաքցին եւ դուք պիտի համոզուիք, որ ան արժանի է իր փառքը տօնելու Սորպոնի այս պատմական որահին մէջ:

Մենք որ ականատես ենք այս շինիչ գործին, որ ամէն օր մեր աչքերուն առջեւ կը կատարէ Կապ. Խաչը, պարտաւոր ենք մեր անվերապահ օժանդակութիւնը բերել անոր՝ որպէսզի աւելի թափով կատարէ իր ստանձնած վսեմ պարտաւորութիւնները: Ուստի կ՝առաջարկեմ որ յոտնկայս ծափահարութեամբ, ապացոյցը տաք ձեր ջերմ գնահատութեան»: (Ծափահարութիւններ):

Նախագահ Պ. Պէքար.— «Շնորհակալ եմ Պ. Հէրզոքի եւ ինծի հանդէպ ցոյց տրուած ձեր յարգանքին եւ անկեղծ արտայայտութեանց համար, որու արժանացայ այսօր եւ որու համար չափազանց զգացուած եմ:

Տեղեակ եմ այն հսկայ աշխատանքին, որ կը կատարէ Ֆ. Կապ. Խաչը, որու երեսնամեայ գործունէութեան այսօրուան հանդէսին նախագահելը ինծի համար պատիւ կը համարեմ:

Արգելափակման կայաններու մէջ ծանօթացած էի ձեր հայրենակիցներուն, տեսած էի ձեր զաւակները կռուի ճակատներուն վրայ, որոնք իրենց արիւնը խառնեցին մեր զաւակներուն արիւնին: Այսօր ալ, կը տեսնեմ հայ կիներ, որ իրենց այս կազմակերպութեամբ մարդասիրական վսեմ գործին՝ գթութեան աշխատանքին են նուիրուած:

1928էն ի վեր կը գործէ Կապոյս Խաչը, 1935ին սկսաւ օդափոխութեան կայանի գործը, վարձու տուներու մէջ, սակայն միշտ ի մտի ունէին սեփական չէնք մը ունենալու պարագան: Անոնց աշխատանքը յաջողութեամբ պսակուեցաւ, յաջողեցան գտնել Պէլֆոնթէնի գեղեցիկ բլուրներուն վրայ իրենց կայանը որ կը գործէ մի քանի տարիէ ի վեր լաւագոյն պայմաններու մէջ:

Կայաններու պետական քննիչի հանգամանքովս եւ հիմնուած ինծի եկած պաշտօնական տեղեկագիրներու, կարող եմ յայտնել թէ ձեր կայանը գոյութիւն ունեցողներու մէջ լաւագոյններէն մին է, որու համար, պարտք կը զգամ հրապարակաւ գոհունակութիւնս յայտնել»:

Նախագահը ապա խօսքը տուաւ Միութեան քարտուղարուհի Տիկին Թադէոսեանի, որ կարդաց Կեդր. վարչութեան կողմէ պատրաստուած Կապոյտ Խաչի 30 տարուան գործունէութեան տեղեկագիրը:

Հանդէսի երկրորդ մասը կը կազմէր գեղարուեստական բաժինը, շատ խնամքով պատրաստուած:

Շնորհալի Տիկին Ա. Պետերեան կը կատարէր խօսնակի պարտականութիւնը նաեւ ապրումով արտասանեց երկու Ֆրանսերէն կտորներ:

Դաշնակահար Պ. Սեդրակ Եավրուեան, անգամ մը եւս եկաւ ապացուցանել թէ, որքան վարպետութեամբ կարելի է նուագել: Խելայեղ ծափահարութիւններու վրայ ստիպուեցաւ կրկին ու կրկին բեմ

ՄԵՐ ԱՐՁԱԿԻ ԼԵԶՈՒԻ ՄԱՍԻՆ

Բայց ահա եւ մի ուրիշ լեզու, ուրիշ մի անհատականութիւն, ուրիշ մի աչք՝ բացուած հայրենի բնաշխարհին վրայ.— «Կաքաւաբերդի գլխից ամպը հսկայ խոխունջի պէս սողաց դէպի. վրանները, խոնաւութիւն կաթեց քարերի վրայ, մամուռների վրայ եւ մակազած ոչխարների բրդի վրայ նստեց գիշերային խոնաւութիւնը: Ցօղ կաթեց ալպիական մանուշակի ծաղկեթերթերի վրայ: Բուրմունքից արբեցած մի բզեզ քնել էր առէջքների մէջ, եւ նրան այնպէս էր թւում, թէ աշխարհը հոտաւէտ բուրաստան է, ալպիական մանուշակ ...»: (Կարիք կա՞յ ասելու — Ա. Բակունց):

.. Վիպասանը ոչ միայն հերոսներիտիալոկների միջոցով, այլ եւ իր ակտիւ միջամտութեամբ վերլուծում է հերոսների հոգեբանութիւնը, ընթերցողի առաջ բացում է նրանց հոգիների գաղտնարանը, նրանց ներքին աշխարհը, այս ճիշդ մեթոտին դիմում է նաեւ Սիրասը: Տեսնենք, թէ ինչպէս է Սիրասը կատարում այս բարդ գործողութիւնը: Անահիտի մօտ են նրա եղբայր Մուշեղը, ամուսինը՝ Հանէսը, ամուսնու ընկերը՝ Ռաֆայէլը, Նատաշան: Անահիտը անտարբեր չէ Ռաֆայէլի հանդէպ: Նա շփոթւում է, ցաւեցնում է երեխայի թեւը: Երեխան լալիս է: Խօսքը տանք հեղինակին.— «Այս բանը, որ այլ պայմաններում կարող էր սովորական անզգուշութիւն համարուել, այժմ ստանում է առանձնայատուկ նշանակութիւն: Ամէն մէկը բացատրում է իրովի. եթէ Ռաֆայէլն իր մտքում ծիծաղում էր, ապա Հանէսը դառնօրէն խորհրդածում էր, եթէ Նատաշան հեղնօրէն ժպտում էր, Մուշեղը վրդովմունքի նշաններ էր ցոյց տալիս, եթէ Անահիտը քիչ էր մնում լար՝ իր անզգուշութեան համար, ապա Աշոտիկն արդէն լալիս էր...»:

Եթէ Սիրասը կարծում է թէ այս լեզուով կարելի է հոգեբանական վերլուծութիւններ կատարել, ապա նա սխալւում է: Իսկ ի՞նչ են նշանակում հետեւեալ արտայայտութիւնները. — «Անահիտի հեզ ու խոնարհ աչքերում երբեք չէր ցոլացել խարդաւանքի շիթ», «Մանկական նուրբ զգացմունքները ճնշւում են անսովոր բրտութեամբ», «Ռաֆայէլի ոտքերի տակ հեծում են բոյսերը», «Երկու փութաջան մատուցողներ ջղջիկի նման անցնում են սեղանից – սեղան», «Նա եւս տիրեց Նատաշային, նրա շլդիկ աղքէտին», «Արցունքի երկու կաթիլ դուրս ժայթքեց նրա աչքերից», «Դէմքը... կենսահիւթ խնդութեամբ», ο Վարպետ հայրող ... մաժելով դունչը», «Երկու մանուկն էլ չափազանց նրբազգաց էին» եւայլն, եւն: Մի տեղ Սիրասը այսպիսի բան է գրել,— «Տտինքը դնելով աղմկող երեխայի բերանը...» ըստ երեւոյթին հեղինակին շատ է դուր եկել այս գիւտը, այլապէս նա չէր կրկնի — «տօ, ծիծը սեղմիր բերանին է ....»: Գոնէ այսքանով բաւարարուէր, ոչ, Սիրասը երրորդ անգամ է կրկնուբ — «Խեղդրտելով երեխային՝ ծիծը սեղմեց բերանին» եւ ... մի զարմանայ, ընթերցող, չորրորդ անգամ, — «նա ըստինքը սեղմել էր երեխայի բերանին...»: Սա կոչւում է լեզուի, լեզուական միջոցների աղքատութիւն:

×

Վերջերս լոյս տեսաւ Անահիտ Սեկոյեանի ««Ոսկէ կազէտի մէջ» ստուար վէպը: Հեղինակի շնորհքն ակներեւ է: Վէպըն օժտուած է նկարագրական պատկերաւոր էջերով, լաւ տիալոկներով, կերպարներով: Սակայն վէպը ձգձգուած է: Վէպի «շուրջ» այնքան շատ է, որ վէպի հատիկը նրա 634 էջերում երբեմն միայն երեւում է: Ընթերցողը յուսահատական ճիգ ու ջանք է գործ դնում հետեւելու այդ հատիկին, հետեւելու նրա ընթացքին ու զարգացմանը, սակայն նրա ջանքերը չեն պսակւում յաջողութեամբ:

Գ. ՄԱՀԱՐԻ

(2 Շար.)

ԿՈՅՐ

Ֆ. ՀԱՏՈՐ

ԼԲ.

«ՀՈՏ»

Եթէ նիկիայ մէջ չէ պատը իր հնէ-
ութեամբ, ան ալ պատ է ու ամուր
եւ հաստատ, եւ ոչ թէ ամէն քար
մը ինկած է հոնկէ, այլ հոն կան
մնացեալ ուրիշ շէնքեր ալ, որոնց
վրայ կը տեսնուին ուրիշ ճարտա-
րապետներու ոճերը, որոնք ի մի-
ասին կազմած են հոյակապ մի հա-
մադրութիւն, որ կը հրապուրէ
զիրենք եւ կը ստիպէ զանոնք, որ
երկար ատեն հոն մնան եւ դիտեն
զայն։ Ես ալ այդպէս ըրի։ Ես ալ
հոն մնացի երկար ատեն եւ ան-
դադար կը դիտէի զայն։ Ինչպէս
ըսի, պատը հնաոճ է, բայց ամուր
եւ հաստատ։ Ան կը բաղկանայ
մեծ քարերէ, որոնք իրարու վրայ
շարուած են առանց շաղախի։ Ան
կը բարձրանայ մինչեւ քսան ոտ-
նաչափ, ունի մօտ երեք հարիւր
քայլ երկարութիւն, եւ ունի ան-
հաւասար եզերք։ Ամէն տեղ ան
հաւասար չէ, այլ ունի ելեւէջներ
եւ ծռումներ։ Ամէն տեղ ալ ան
կազմուած է մեծ քարերէ, որոնք
իրարու վրայ շարուած են առանց
շաղախի։ Ամէն տեղ ալ ան կազ-
մուած է մեծ քարերէ, որոնք իրա-
րու վրայ շարուած են առանց շա-
ղախի։ Ամէն տեղ ալ ան կազմուած
է մեծ քարերէ, որոնք իրարու վրայ
շարուած են առանց շաղախի։ Ամէն
տեղ ալ ան կազմուած է մեծ քարե-
րէ, որոնք իրարու վրայ շարուած
են առանց շաղախի։ Ամէն տեղ ալ
ան կազմուած է մեծ քարերէ, որոնք
իրարու վրայ շարուած են առանց
շա

Տէր եւ Տիկին Շամիրեան եւ զաւակնե-ը, ինչպէս նաեւ Կարապետեան, Ճիզմէ-ճեան եւ Մուրատեան ընտանիքները ցա-ւով կը ծանուցանեն իրենց հօր, մեծ հօր եւ ազգականին՝

ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆի

յանկարծական մահը, որ տեղի ունեցաւ Ապրիլ 16ին, 64 տարեկանին, Մարսէյլ:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր Շաբաթ, Ապրիլ 18, առաւօտեան ժամը 10ին Մարսէյլի Փրատոյի Մայր եկեղեցին :

Մեկնում՝ իր բնակարանէն 159 Ավընիւ Ռոժէ Սալենկրօ ժամը 9ին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Նուարդ Աբիկեան կը ծա-նուցանէ թէ այս Կիրակի յաւարտ Ս. Պա-տարագի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ ե-կեղեցւոյ մէջ, իր ամուսնոյն՝

ՔԵՐՈՎԲԷ ԱԲԻԿԵԱՆի

մահուան քառասունքին առթիւ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատա-կը յարգողները :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Ողբացեալ Յովսէփ Բաչանեանի յիշա-տակին, Պերլինէն Տէր եւ Տիկին Տէր-Յարութիւնեան հազար Ֆրանք կը նուի-րեն Կապ. Խաչի անտէր հիւանդներուն: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

×

Ֆ. Կ. Խաչի 30ամեայ յոբելեանին ա-ռիթով շնորհակալութեամբ ստացուած են հետեւեալ նուիրատուութիւնները.—

Տիկին Մալվինէ Էսապալեանէ, Տէր եւ Տիկին Տօքթ. Պօղոսեանէ, Տիկին Ա. Ա-լանեանէ, Պ. Եր. Յարութիւնեանէ, Պ.Օ. Խարբութլեան եւ Պ. Մանուկ Քիպարեան, Տիկին Մ. Ակոնայեան, Ոմն՝ երկու հա-զարական Ֆրանք :

Ֆ. Կ. Խաչի երեսնամեակին առթիւ Կրը-նոպլի իր մասնաճիւղը, ի նպաստ Միու-թեան մնայուն, ազգօգուտ ձեռնարկին՝ օգափոխութեան կայանին կը նուիրէ 15 հազար Ֆրանք :

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ
ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Համազգային Ապրիլեան Սգատօն Վա-լանսի մէջ, կազմակերպուած Հայ Ազգ. Միութեան, նախաձեռնութեամբ եւ մաս-նակցութեամբ երեք համայնքներուպետե-րուն: Տեղի կ'ունենայ 11 Ապրիլ 1959, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին Վալանսի քա-ղաքապետական սրահը (Սալ տէ Ֆէթ): Օրուան բանախօս՝ Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Ֆ. Կապ. Խաչի Օդափ. կայանի արձա-նագրութիւնները բացուած են :

Դիմումները պէտք է ընել տեղական մասնաճիւղերուն, իսկ կեդրոնի դիմում-ները կ'ընդունուին, Երկուշաբթի, Չորեք-շաբթի եւ Ուրբաթ օրերը ժամը 13էն 14 եւ երեկոյեան ժամը 18էն 20, Բիւ Մէյրան 5, հեռ. Թռիւտէն 27–35:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ

Վերապրելու համար 1915ի ողբեր-գութիւնը՝

Կարդացէ'ք

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆԻ

վէպը՝

ԱՐԾԻՒՆԵՐԸ ԱՆԱՊԱՏԻՆ ՄԷՋ

Դիմեցէք հայ գրավաճառներուն կամ ուղղակի հեղինակին՝

G. POLADIAN

53, AVENUE DE ST JULIEN MARSEILLE 12.

Գին՝ 1000 Ֆրանք :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Հայաստանի Սեւանի շրջանէն Շահրիչ Գիւղացիներ, որոնք երկրորդ պատերազ-մին արտասահման անցած են, ճանչցող-ներէն կը խնդրուի իմացնել Գ. Ծերիկ-եանի, 13, Բիւ տէ Տօմինիքէն, Մար-սէյլ: Կը խնդրուի արտասահմանի թեր-թերէն արտատպել :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած նախաձեռնութեամբ Դպրոցասէրի աշակերտուհիներու ծնողք-ներուն :

19 Ապրիլին, Կիրակի, կէսօրէ վերջ ժա-մը 5ին, Սալ Շօփէնի մէջ, 8 Բիւ Տարիւ, մէթրօ Թէրն :

Պիտի ներկայացուի Դպրոցասէրի նախ-կին եւ այժմու սանուհիներու կողմէ : ՍԻՊԻԼԻ ՄԱԳՆԻՍԸ, եւ Ենովք Արմէնի ԵՍ ԿԸ ՊԱՇՏԵՄ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒՆ :

Տեղի պիտի ունենան նաեւ երգ, պար եւ արտասանութիւն :

Գին.— 300, 400 եւ 500 Ֆրանք :

ԴՊՐՈՅԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Հովանաւորութեամբ Եասի Հաճնոյ Հայր. Միութեան, այս կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 14ին: Տեղի կ'ունենայ Սա-հակ–Մեսրոպ դպրոցի տարեկան հան-դէսը:

Կը նախագահէ ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժին. — Կապոյտ Խաչ Կրընոպլի մասնաճիւղի պարախում-բը, ղեկավարութեամբ Տիկին Արշալոյս Սիսլեանի: Երգ, արտասանութիւն:

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ
ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ եկեղեցւոյ հոգա-բարձութեան : Տեղի կ'ունենայ 26 Ապ-րիլ, Կիրակի, տեղւոյն Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ յաւարտ Ս. պատարագի :

Այս առթիւ Շաբաթ երեկոյ 25 Ապրիլ, եկեղեցւոյ շրջափակին մէջ, տեղի պիտի ունենայ հանդիսաւոր արարողութիւն եւ զենումը մատաղցու ոչխարներու որ կի-րակի սգատօնէն յետոյ իբրեւ աւանդա-կան հոգեճաշ, մեր մլիոնաւոր նահատակ-ներուն անմոռաց յիշատակին պիտի բաշ-խուի հաւատացեալ ժողովուրդին :

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգ. Միու-թեան եւ մասնակցութեամբ տեղւոյն բո-լոր կազմակերպութիւններուն ու Միու-թիւններուն :

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սէրքլը Կաթոլիքի սրահը :

Կը խօսի Լիոնի Ազգ. Միութեան ատե-նապետ՝

Պ. Ա. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ

Օրուան պատշաճ գեղարուեստական բաժին :

×

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փօն տը Շէրիւի Ազգ. Միութեան նա-խաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ Աւետարանական Միութեան, Ստանօզի Հայրենակց. Միութեան եւ Հ. Յ. Դ. Ան-դրանիկ խումբին, այս կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 4ին, ընկեր Պապիկեանի սրահը (Փրթի Շալէ Գաթպիսօն): Ման-րամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Երիտասարդներ 16 – 17 տարեկան, աշկերտ ընդհանուր մեքանիքի :

(Mécanique Générale)

Դիմել՝

Boghossian

17, AVE. J. B. FORTIN, BAGNEUX ALÉ. 71-22

Prendre l'autobus 128 à la Porte d'Orléans et descendre au Terminus : Mairie de Bagneux

ՁՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ

EXPERTISE GRATUITE

Ծախելու համար
ձեր փավիյօնը, վիլլան,
յարկաբաժինը կամ խանութը :

J. TORANIAN

18, AVENUE DE L'OPÉRA

OPE 73-21 OPE 19-45

Imprimerie Spéciale du Journal « Haratch »

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Նախկին Կամաւորներու եւ Ռազմիկներու միութեան :

Ապրիլ 24ին, ժամը 20էն 23·30

SALLE DE LA MUTUALITÉ, 24, RUE ST. VICTOR

MÉTRO MAUBERT MUTUALITÉ

Sous la présidence effective de M. Triboulet (Ministre des Anciens Combattants)

Մասնակցութեամբ Հայ Յարանուանական Պետերու եւ քաղաքային ու զինուորական անձնաւորութեանց : Մանրամասնութիւնները՝ յաջորդով :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ԵՐԵԿՈՅԹՆԵՐ

Լսարանին հերթական դասախօսութիւ-նը տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 25ին, Շաբաթ, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ :

Դասախօս՝ Պ. Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ

Նիւթը՝ Գ. Սունդուկեանցի կեանքը եւ գործը:

Դասախօսութենէն առաջ եւ դադարին հայկական նուագ եւ թէյի սպասարկու-թիւն :

Մուտքը ազատ է: Կը խնդրուի ճշդա-պահ ըլլալ :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆԸ
ՄԱՐՍԷՅԼ

Իր հերթական դասախօսութիւններու շարքը կը նուիրէ Ապրիլեան մեծ նահա-տակներուն :

Առաջին հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ 22 Ապրիլ, Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 21-ին, Ֆրանսական համալսարանի ամփի-թատրոնը (40, Ալէ Լ. Կամպէթա):

Նիւթ՝ ՍԻԱՄԱՆԹՕ եւ ԹԼԿԱՏԵՆՑԻ :

Կը խօսին՝ Յ. ԱՂԱՅԵԱՆ եւ Ա. ՔԷՕ-ՍԷԵԱՆ :

Պիտի ըլլան արտասանութիւններ եւ ընթերցումներ ուսումնասիրուած հեղինակ-ներէն: Ինչպէս նաեւ պիտի տրուին ընդ-հանուր տեղեկութիւններ հայրենիքի եւ սփիւռքի մասին, ամէն հաւաքոյթի սկզբնաւորութեան :

Մուտքը ազատ է :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Նոր Սերունդի Օրը Առնուվիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին կողմէ, Ապրիլ 26ին:

ՅՈՒՇԱՏՕՅԻ

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմի-տէի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Խրիմեան դպրոցը: Կարեւոր օրակարգ :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» խումբի ժողովը այս Երեքշաբթի, ժամը 21ին, 17 Բիւ Պլէօ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտօք» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները անխտիր, այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Մատրան մէջ: Շատ կարեւոր օ-րակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Շա-բաթ, ժամը 21ին, Ահարոնեան ակումբը: Շարունակութիւն նախորդ ժողովի: Բա-ցականները նկատի պիտի առնուին :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ՝ Հ. Յ. Դ. «Մու-բատ» խումբը, այս Շաբաթ, ժամը 21-ին: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէն :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ուսանողական Ռուբէն խումբի ժողովը՝ այս Կիրակի, ժամը երեքին, 17 Բիւ Պլէօ: Կարեւոր օ-րակարգ :

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Հայր. Միութեան Վա-լանսի մասնաճիւղի վարչութիւնը խիստ կարեւոր հարցի մը շուրջ խորհրդակցա-կան ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամ-ները անխտիր այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին: Պ. Գ. Սիմոնեանի սրճարանին մէջ :

ՀԱՄԲԱԻԱԻՈՐ ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆ ԱԾԵԼԻՆԵՐ

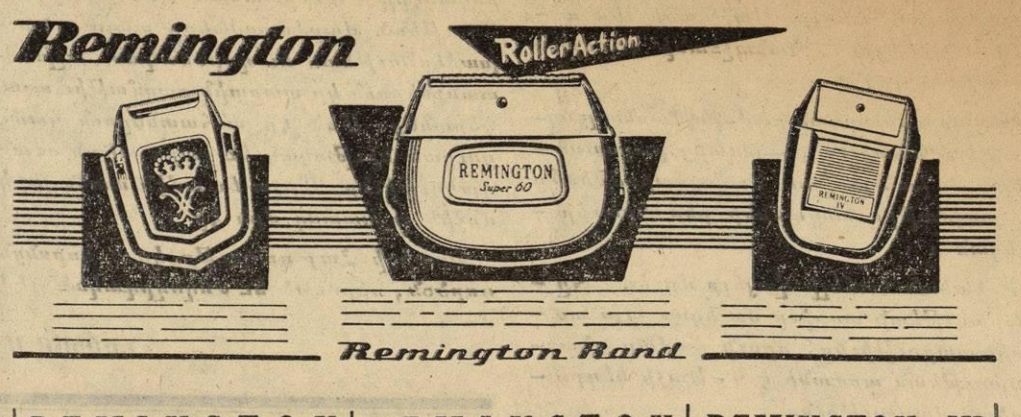

REMINGTON "Princess"	REMINGTON "Super 60"	REMINGTON IV
— Մասնաւորաբար — ԿԻՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ պատրաստուած մօտէլը	— Ամէնէն — ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾՈՒԱԾԸ Super-confort du rasage électrique	Բոլոր պիւտճէներուն մատչելի ՄՕՏԷԼ մը ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ՅԱՋՈՂՈՒԹԵԱՄԲ

Services Commerciaux Rasoirs Electriques

12 Rue Edouard VII Paris-9e

Հիմնադիր–Տնօրէն ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

ՃԱՇԱՐԱՆ ԵԱՐ

Ֆրանսական – հայկական եւ կովկաս-եան ընտիր կերակուրներ

4, RUE ROBERT-ETIENNE
(Rue Marbeuf) PARIS-8e
TÉL. : BAL. 31 21
ՇԱՆ ԶԷԼԻԶԷԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ
Métro : F. D. Roosevelt

Հանելի մթնոլորտ

Առաջնակարգ կովկասեան խորոված-ներ, «չաշլիք», «քարսքի»

Bar Américain

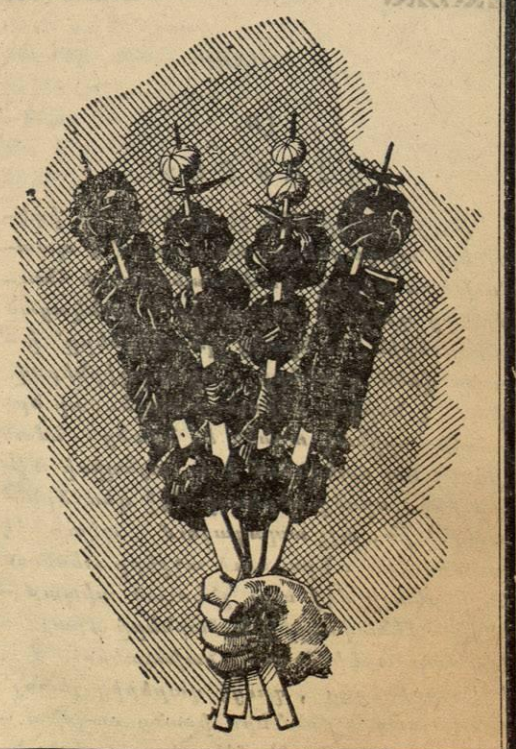

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 փր. վեց. 2200

Արտասահման՝ տարեկան 5000 փրանք: Հատը 20 փր.

ԿԻՐԱԿԻ 19 ԱՊՐԻԼ

DIMANCHE 19 AVRIL 1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8374 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4275

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԿԻԼԻԿԻԱՆ ԴԱՍ ՉԵՂԱՒ

Որքան ուժեղ ու ինքնաբուխ էր եղած Օսմանեան Սահմանադրութեան առաջ բերած համազգային անվերապահ խանդավառութիւնը, այնքան խոր ու չշմեցուցիչ դարձաւ Կիլիկիոյ աղէտին առաջ բերած հիասթափութիւնը :

Իրարանցումի ենթարկուեցան Պոլսոյ ազգային իշխանութիւնները: Բացառիկ ժողովներ գումարուեցան: Որոշումներ տրուեցան մէկ կողմէ դիմումներ կատարելու համար կառավարութեան մօտ, միւս կողմէ՝ կազմակերպելու աղէտեալներու օգնութեան գործը :

Ազգային Պատրիարքարանին կողմէ կրօնական եւ աշխարհական պատուիրակներ ղրկուեցան Կիլիկիա՝ տեղւոյն վրայ քննութիւններ կատարելու համար :

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Կարմիր Խաչը հիւանդապահուհիներ փութացուց աղէտեալ վայրերը՝ առաջնորդութեամբ Օր. Սաթենիկ Օհանջանեանի — ողբացեալ Համոյի քոյրը :

Բազմաթիւ երիտասարդ բժիշկներ՝ Պոլսէն ու Պէյրութէն՝ անձնուիրաբար վազեցին ամէն տեղ, ուր կեանք մը կար փրկելիք :

Քննիչ մարմին մըն ալ ղրկուեցաւ օսմանեան երեսփոխանական ժողովին կողմէ, ղլխաւորութեամբ Խտիրնէի երեսփոխան Յակոբ Պապիկեանի, պաշտօն ունենալով երեւան հանել ջարդերու իսկական պատասխանատուները:

Ատանայի առաջին ջարդէն անմիջապէս վերջ, տեղւոյն իթթիհատական թերթը՝ Իթիտալ ,— որուն խմբագիրն էր ամբոխավար Իհսան Ֆիքրի —, բացառիկ թիւ մըն էր հրատարակած՝ վերէն վար սուտերով եւ զրպարտութիւններով լեցուն՝ դերերը շրջելով եւ ջարդերու ամբողջ պատասխանատուութիւնը անամօթաբար ձգելով Հայերուն վրայ:

Գայլի եւ դառնուկի յաւիտենական պատմութիւնը :

Բազմաթիւ անմեղ Հայեր ձերբակալուած էին՝ դէպքերու ընթացքին թուրք սպաննած ըլլալու ամբաստանութեամբ :

Պատերազմական ատեանը փողոցներէն սուտ վկաներ կը հաւաքէր՝ դատապարտել տալու համար երիտասարդ Հայեր :

Աննման հերոս զասապ Միսաք եւ հինգ կարիճ ընկերները կախաղան կը բարձրացուէին Ատանայի կամուրջին եւ գլխաւոր հրապարակներուն վրայ :

Թուրքերը չէին կրնար մարսել, որ ինքնապաշտպանութեան համար զէնքի էին դիմած Հայերը :

Մինչ սպառնալիքներու տակ կը հաւաքէին Հայոց զէնքերը, գաղտնօրէն կը գինէին Թուրքերը :

Պոլիս վերադարձին, երեսփոխան Յակոբ Պապիկեան ներկայացուց իր տեղեկագիրը, որ անհերքելի փաստերով կ'ապացուցանէր թուրք քաղաքային եւ զինուորական իշխանութեանց պատասխանատուութիւնը համատարած ջարդերուն մէջ:

Քաջարի երեսփոխանը դաւադրօրէն թունաւորուեցաւ Իթթիհատի ոճրագործ կառավարութեան կողմէ՝ տեղեկագրի ընթերցման թուականէն մէկ օր առաջ :

Կիլիկիոյ աղէտը արձագանգ գտաւ նաեւ եւրոպական մամուլին մէջ: Թուրքերը յաջողեցան կաշառել կարգ մը թերթեր— ինչպէս Ֆիկարօ եւ Ժուռնալ — ամբաստանելու համար Հայերը, մինչ Թան կը մերկացնէր թրքական սադրանքները :

Ողջամիտ Ֆրանսացի մը — Հանրի Պրէզոլ — անարգութեան սիւնին գամեց թուրք կառավարութիւնը հատորով մը՝ որուն անունը փոխ էր առած Վիկտոր Հիւկոյի նշանաւոր խօսքէն «Թուրքերն են անցած այստեղէն...»:

Մանկամարդ ամերիկացի միսիոնարուհի մը՝ Հելէն Տէյվընփորթ Կիպընզ՝ որ Տարսոնի մէջ ականատես էր եղած ջարդերուն՝ «Թարսուսի կարմիր գորգերը» անունով անգլերէն հատորով մը խարանեց Թուրքերը :

Իր ամուսինը՝ Փրոֆ. Հէրպըրթ Կիպընզ՝ ետքէն մեծապէս օգտակար պիտի ըլլար Հայկական Դատին, Զինադադարի բախտորոշ օրերուն :

Յայտնի հայ գրողներ՝ անմոռանալի է. ջերու մէջ պատկերացուցին Կիլիկիոյ կոտորածը: Սիամանթօ գրեց Կարմիր լուրեր բարեկամէսը: Զապէլ Եսայեան Աւերակներուն մէջը, Արշակուհի Թէոդիկ Ամիս մը ի Կիլիկիա, Սուրէն Պարթեւեան՝ Կիլիկեան արհաւիրքը: Ասոնք երեքն ալ տեղւոյն վրայ անձամբ չափած էին աղէտին մեծութիւնը :

Իսկ Հաճընցի դեղագործ Յակոբ Թէրզեան, որ Ատանայի մէջ ականատես էր եղած ջարդերուն եւ հրաշքով ազատած բանտէն՝ Կիլիկիոյ աղէտը անուն ստուար հատորի մը մէջ տուաւ բոլոր ջախջախիչ փաստաթուղթերը: Տարաբախտ հեղինակը իր այս «ոճիր»ը պիտի քաւէր քանի մը տարի վերջ, դառնալով ապրիլեան նահատակներէն մէկը :

Կիլիկիան դաս չեղաւ դժբախտաբար օրուան ազգային վարիչներուն: Միամբ-տաբար շարունակեցինք հաւատալ նենգամիտ Թուրքերուն, որոնք մեծ պատերազմի բացառիկ պատեհութենէն օգտուեցան՝ միանգամ ընդ միշտ թաղելու համար Հայկական Խնդիրը :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Օրը Օրին

ԵԹԷ ԽԻՂՃ ՈՒՆԻՍ ...

— Դուն համաձա՞յն ես այս կարգադրութեան ...

— Ո՞ր կարգադրութեան ...

— Ազգային Կեդրոնական Վարչութիւնը հրաման արձակեր է որ ապրիլ 26ի Կիրակին, ցերեկոյթ, երեկոյթ եւ ուրիշ բաներ տեղի չունենան՝ ի յարգանս մեր նահատակներուն ....

— Իհարկէ համաձայն եմ ... Պզտիկ սրբագրութիւն մը, սակայն ... Հրաման արձակուած չէ, այլ խորհուրդ տրուած է՝ խիղճ, խղճմտանք ու խելք ունեցողներուն որ այդ օրը կարճ կապեն իրենց «շքեղ»ներն ու «աննախընթաց»ները ...

— Բարեկամ, դուն գիտե՞ս որ մենք ազատ երկիր կ'ապրինք եւ չենք հանդուրժեր որ ուրիշները ոտքի տակ առնեն մեր իրաւունքները եւ ...

— Իրաւունքներդ ոտքի տակ առնող չկայ, մեծապատիւ հայրենակից ... Կրկնեմ — պարզապէս, խորհուրդ տրուած է որ Ապրիլ 24ի ամէնէն մօտիկ կիրակին, *քէօֆթէ փարթի* տեղի չունենայ ... Դուն ինձմէ աղէկ գիտես թէ *քէօֆթէ փարթի* բսուածը ինչ գոյն կ'առնէ, երբ *մուզիքան* սկսի ու երբ գլուխները քիչ մը տաքնան..

— Եղբայր, դուն իմ ըսածս չհասկցար ... Ես ըսել կ'ուզեմ որ մեր ազգային իշխանութիւնները եւ մեր լրագիրները ազգին ամէն մէկ գործին խառնուելու չեն եւ քաղաքացիին ազատութիւնը կաշկանդելու չեն ... Մէյ մը կ'ելլէք ազատութեան մասին ճառ կը խօսիք, մէյ մըն ալ կ'ելլէք, օրինակ, ի'մ ազատութիւնս կը..

— Քու ազատութիւնդ կաշկանդող չկայ: Փափաքելի է որ հանրութիւնը — ազգը — այդ օրը յիշէ իր ննջեցեալները ... Տունէդ ներս ի'նչ կ'ուզես ըրէ, եթէ խիղճդ կը ներէ ...

— *Ճանը'մ*, ես, ամիսներ առաջ կարգադրած էի որ տղուս հարսնիքը տեղի ունենար ապրիլ 26ի կիրակին... Հիմա, նոր բաներ մէջտեղ կը հանէք ... Կ'ուզէք որ հարսնիքը յետաձգեմ՝ «հի՛ն, հի՛ն դարուց յիշատակ» պատմութեա՞ն մը համար ... Մոռնալու ենք, ատանկ տխուր բաները ...

— Թուրքը եկաւ մեր տունն ու տեղը քարուքանդ ըրաւ, մեր եկեղեցիները, մեր վանքերը քանդեց, այրեց, կողոպտեց, մեր ունեցածը առաւ տարաւ եւ մէկ միլիոն ալ Հայ ջարդեց ... Ինչպէ՞ս կրնայինք այդ ահաւոր ոճիրը մոռնալ :

— Քաղաքական ազգ ըլլայինք *նէ* կը մոռնայինք... Բայց, իմ ըսելս ան է որ տղուս հարսնի՞քը ինչ պիտի ըլլայ ... Կ'երեւայ թէ քահանաներն ալ ,այդ օրը, պսակ պիտի չընեն ... Ա՛խ, սա լրագիրները չկա՛ն ... Անհատին իրաւունքները կ'առնեն, իրենց ուզածին պէս կը տրորեն ... Ուրիշ խնդիր մըն ալ միտքս ինկաւ .. Սա ըսէ նայիմ — եթէ աս սգահանդէս ըսածնիդ այդքան մեծ բան է, ինչո՞ւ համար Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը ձայնձուն չի հաներ եւ ասոր անոր կը ձգէ որ իրենց գլխուն, ելլեն հրամաններ արձակեն ... Եթէ ատանկ կարեւոր բան էր, Կաթողիկոսը կոնդակ հանելու չէ՞ր թէ «զաւակներս, ապրիլ 24ին աղօթեցէք...»:

— Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը զբաղած մարդ է... Եւ, կարծեմ, իրաւունք ալ տուած չեն իրեն որ «Ապրիլ 24»ը յատկապէս՝ կոնդակի նիւթ ընէ ...

— Եթէ ատանկ է, ես իմ հարսնիքս կ'ընեմ ... Կաթողիկոսնիս հրամայած ըլլար *նէ* ...

— Բարեկա՛մ, եթէ ապրիլ 26ը հայրիկիդ, մայրիկիդ, եղբօրդ կամ քրոջդ մահուան տարեդարձը ըլլար, տղուդ հարսնիքը կ'ընէի՞ր:

— Հարկաւ չէի ըներ ... Ա՞տ ինչ ըսել է... Ես զգացում չունի՞մ, մարդ չե՞մ ...

— Եթէ զգացում ունիս եւ մարդ ես, հասկցիր որ ապրիլ 24ն ալ ազգին հազարաւոր հայրիկներուն, մայրիկներուն, եղբայրներուն եւ քոյրերուն մահուան տարելիցն է ... Ուրեմն, այդ օրը, դուն քու ոտքերուդ տակ փշրէ սա ազատութիւններդ — որոնց մէկ մասը, արդէն, ոտքի տակ անցնելիք բաներ են — եւ աղօթք մը կարդա՛ ազգին նահատակներուն հոգուն եւ ազգին ապագային համար... Հարսնիքդ ուրիշ օր... Եթէ Հայ ես ու եթէ խիղճ ունի ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ համայնավար կուսակցութեան քառասնամեակին առթիւ Թիթօ կարեւոր յայտարարութիւններ ըրաւ: Յիշեց որ 1934էն 1937՝ իր անձն ալ վտանգուած էր եւ գլուխը պիտի իյնար «Սթալինին դանակին տակ»: Մառեշալը զգուշացուց Եուկոսլաւները չեշտելով թէ «երկար պիտի տեւէ Խ. Միութեան հետ մեր պայքարը: Բայց պէտք է զայն շարունակենք առանց վախի, որովհետեւ պիտի գայ օրը՝ երբ դաղափարական դետնի վրայ պիտի խօսինք»:

ԻՐԱՔԷՆ եկած Եզիտիներ առջի օր յարձակում գործած են սուրիական պահակախումբի մը վրայ: Հինգ Եզիտիներ ըսպաննուած են :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ Ռուսաստանի (Միութեան կարեւորագոյն հանրապետութիւնը), Գերագոյն Խորհուրդի Նախագահ ընտրուեցաւ Նիկոլա Ինեաթով, որ միաժամանակ Խ. Միութեան համայնավար կուսակցութեան Կ.Կ.ի քարտուղարն է :

ՊԱՂՏԱՏԻ մէջ ստորագրուած համաձայնագրով մը՝ Խ. Միութիւնը 550 միլիոն ռուբլիի փոխատուութիւն մը կ'ընէ Իրաքի :

ԱՆԳԼԻԱ եւ Ամերիկա որոշած են ապահովել Յորդանանի ինքնավարութիւնը, կը գրէ «Տէյլի Մէյլ»: Թերթը կ'աւելցնէ թէ Յորդանան որոշած է Իրաքի եւ Եգիպտոսի միջեւ եղած վէճին չխառնուիլ :

ՓԷՔԻՆԻ մէջ այսօր կը բացուի Չինաստանի ժողովրդ. համագումարը, որ տասը օր պիտի տեւէ :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՅԱՌԱՋԻԿԱՅ ՄԱՅԻՍԻՆ

ՍԱՐ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՊԻՏԻ ՄԻԱՆԱՅ

« Քանի մը շաբաթէն Սարը ամբողջութեամբ պիտի միացուի Արեւմտեան Գերմանիոյ Հանրապետութեան » կը գրէ Տիւսէլտորֆի մեծ թերթը՝ «Տեր Միթակ » :

Յարդ կը կարծուէր թէ միացումը պիտի ըլլար տարւոյն վերջը, ինչպէս նախատեսուած է Ֆրանքեւգերմանական համաձայնագրին մէջ :

« Տեր Միթակ»ի համաձայն, Ֆրանսա ընդունած է արդէն Սարը անմիջապէս Գերմանիոյ կապել: Պատճառը՝ Ֆրանսական ծանր Ֆրանքը, որ հրապարակ պիտի ելլէ Մայիսին կամ Յունիսին: Եթէ մինչեւ տարւոյն վերջը սպասուի ,Սարի բնակիչները պիտի ստիպուին երկու անգամ փոխել իրենց դրամը.— Այսօրուան Ֆրանքը՝ ծանր Ֆրանքի (Մայիսին կամ Յունիսին), ծանր Ֆրանքն ալ մարքի՝ Դեկտեմբերին: Պարզ է , թէ բազմաթիւ դժուարութիւններու դուռ պիտի բացուի այս ձեւով :

Անիմաստ է քանի մը ամսուան ընթացքին երկու անգամ դրամ փոխել շուրջ մէկ միլիոն բնակիչ ունեցող շրջանի մը մէջ, տնտեսական եւ վարչական բարդութիւններ ստեղծելով ժողովուրդին եւ իշխանութեանց համար :

Տիւսէլտորֆի թերթը այն կարծիքը կը յայտնէ թէ Սարի բնակիչները Մայիս 24-էն սկսեալ պիտի կարենան իրենց Ֆրանքները մարքի փոխել: Միւս կողմէ , Պանք տը Ֆրանսն ու Դաշնակցային Դրամատունը բանակցութիւններու սկսած են՝ որոշելու համար փոխանցման օրը : Թերթը կ'աւելցնէ նաեւ, թէ Մայիսի ըսկիզբը Ֆրանսացի եւ գերմանացի մասնագէտներ ժողով մը պիտի դումարեն Փարիզի մէջ, վերջնականապէս ճշդելու համար առկախ մնացած հարցերը :

Արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը ոչ հերքեց եւ ոչ ալ հաստատեց « Տեր Միթակ»ի լուրը: Պաշտօնական բանբեր մը յայտարարեց թէ «զրոյցներ են անոնք »: Փարիզի մէջ կ'ըսուի թէ տակաւին թուական մը ճշդուած չէ, բայց կասկածէ դուրս է այն պարագան՝ որ Սարը Արեւմտեան Գերմանիոյ պիտի միանայ տարեգլուխէն առաջ , ինչպէս ճշդուած է Ֆրանքեւգերմանական համաձայնագրին մէջ :

Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ սահմանին վրայ գտնուող 1·881 քառ. քիլոմեթր տարածութեամբ այս շրջանը անորոշ ճակատագիր մը ունեցած է դարերու ընթացքին :

1814ին Ֆրանսայի կողմէ Սարը յանձնուեցաւ Գերմանիոյ: Այսուհանդերձ երկու երկիրներն ալ իրենց ազդեցութիւնը պահեցին այնտեղ: 1919ին, Վերսայլի դաշնագրով Ազգերու Ընկերութիւնը արուեստական վարչակարգ մը հաստատեց: Սարը կը կառավարուէր հինգ հոգիոնց յանձնախումբի մը կողմէ. (մէկ Ֆրանսացի, մէկ Սարցի եւ երեք չէզոք):

Հակառակ այս կարգադրութիւններուն՝ Սարը տնտեսապէս կապուած էր Ֆրանսայի :

1940ին, երբ Ֆրանսա գրաւուեցաւ Հիթլերի բանակներուն կողմէ, բնականաբար գրաւուեցաւ նաեւ Սարը: Բայց 1945ին, երբ դաշնակից ուժերը յաղթեցին՝ Սարը դարձեալ բաժին ինկաւ Ֆրանսայի :

Այսօր, երկու երկիրներու կառավարութիւնները որոշած են լուծել դարերու պատմութիւն ունեցող այս թնճուկը : Ուշագրաւ է սակայն «Տեր Միթակ»ի այն մատնանշումը, թէ տակաւին երկար ատեն Սարը տնտեսապէս Ֆրանսայի կապուած պիտի մնայ :

ԱԻԵՐԱԿՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Օսմանիէի մէջ, ինչպէս ամէն տեղ, ընդառաջ երթալով մեր փափաքին՝ ա – ռաջնորդեցին մեզ աւերակները այցելե – լու: Մէջոց մը թափառեցանք քթենիներ – ու պարտէզի մը մէջ, երբ խելագարած այրիի մը կչկռտուր մէկ երգը սթափեցուց զիս: Տղաքը ալ աւելի կը մօտենային մեզի, ցոյց կուտային ուրիշներու ուշա – դրութենէն վրիպած կէտեր, կը չահա – գրգռուէին մեր խորհրդածութիւններով, մեր ցաւի եւ ըմբոստութեան ազազակնե – րով: Մեր առաջէն վազելով զացողները կը վերադառնային մարդկային ածխացած ոսկորներով եւ կը պատահէր երբեմն որ գտնուած կերպասի կտորէ մը կամ որեւէ առարկայէ մը ճանչնային իրենց ծնողք – ներուն կմախքները:

Արահետներէն անդին, որոնք ծած – կուած էին գետնին վրայէն սողոսկող եւ մագլցող բոյսերու առատութեան մը ներ – քեւ, գտանք քանդուած օճախներ... փախթի խանձած կտոր մը հրաշքով մը – նացեր էր: Ջափահաս աղջիկ մը մօտեցաւ կէցաւ դիմացը ու յետոյ մեզի գտնալով ըսաւ.

— Հայրս հոս կը նստէր ...

Իր թուխ եւ համակրելի դէմքին վրայ արցունքները չէին թափեր եւ ուրիշ բան ալ արտասանելու անկարող էր: Երբ իր մեռելի պէս ճերմակ շրթունքը չարժեց խօսելու, կարծեցինք թէ իր վիշտն ու զանգատը պիտի յայտնէր, բայց անիկա ցաւագին, խելայեղ նայուածքը մեր աչ – քերուն յառելով կրկնեց պարզապէս .

— Հայրս հոս կը նստէ՞ր ...

Հետզհետէ մեր սրտին անձկութիւնը այնպիսի սաստկութեան մը կը հասնէր որ ֆիզիքական ցաւ կը պատճառէր: Ա – նորոշ մրմունջ մը կը պատուաքէր այրի – ներու շրթունքներուն վրայ. կ'երգէին թէ կ'աղօթէին... իրենց ցաւին չիմարե – ցուցիչ արբեցութիւնը կը պատէր նաեւ մեր ղլուխները. աչխարհիս վրայ ոչ մէկ տեղ զոյութիւն չէ ունեցած այդպիսի դժբախտութիւն: Մայրեր քանի մը ան – գամ սգաւոր էին, այրիները չէին գիտեր թէ իրենց ամուսինի՞ն, հօ՞րը թէ եղբօրը վրայ լան. եւ իւրաքանչիւրին բազմապա – տիկ վիշտը ա՛լ աւելի կ'ընդլայնուէր հա – ւաքական դժբախտութեան մէջ :

Երբեմն ալ քարացած ու անչարժացած իրենց ցաւին մէջ, անտարբեր կը թուէին. բայց յանկարծ ցաւագարի պէս ադաղա – կելով կը խօսէին ու կը խօսէին. լորձուն – քը կը վազէր թուլցած շրթունքներէ, ար – ցունքները կը ժայթքէին ու գալարուած մատներով կուրծքերնին կը բզքտէին, մազերնին կը փետտէին ու այսահարի պէս անգամներնին կը պրկէին մինչեւ որ անկենդան իրի մը պէս թաւալգլոր իյնա – յին իրենց տանը մոխիրներուն մէջ :

Շատ տեղ Հայերը փախած ըլլալով, հրդեհուած տուներէն հրացանով զար – նուած էին ... : Դէպքին յաջորդ օրերուն դիակները թաղած էին աւերակներուն քով, այնպէս որ իւրաքանչիւր մոխրացած տան կողքին կը գտնէինք մէկ կամ երկու հոզակոյտեր : Ամէն անգամուն արկած – եալներու խումբին մէջէն հերթական մայր մը կը վազէր դուրս, եւ յաճախ ճերմակ մազեր, բամպակի ծուէններու պէս , կը թռչկոտէին մեր չուրջը: Իրենց ցաւին կատաղութիւնը այնքան սաստիկ էր , որ եղունգներով երեսներնին կը ճանկէին եւ արցունքին հետ արիւնի կաթիլներ կը վազէին այտերէ վար ... : Ցետոյ ամբողջ մարմնով ծածկելով հոզակոյտը՝ կուլա – յին ու կ'երգէին ...

Նազլու էր գաւակս
Վո՛ւյ , վո՛ւյ, վո՛ւյ ...
Մարթինով գարկին գաւակս ,
Վո՛ւյ, վո՛ւյ, վո՛ւյ ...

Պահ մը կը կենայինք իրենց քով եւ ու – րիշ այրիներ կամ սգաւոր մայրեր կը չա – նային մխիթարել հոզակոյտին վրայ լա – ցող մայրը ու զայն հեռացնել իր զաւկին գերեզմանէն. բայց ասիկա անկարելի էր. իրենց ցաւէն արբեցած , աչխարհը մո – ցած ու մեզի համար խուլ զարցած կը չարունակէին լալ: Ու երբ հարկադրուած կը մեկնէինք, իրենց աստիճանական հե – ռանալութիւններէն այլ եւ այլ հոգա – կոյտերէ կը լսէինք լացով ու ցաւագին երգը .

Նազլու էր գաւակս,
Վո՛ւյ, վո՛ւյ, վո՛ւյ...
Մուրատդ չառիր աշխարհէս,
Վո՛ւյ, վո՛ւյ, վո՛ւյ...
Կարօտս չառած ֆեզ կորսնցուցի
Վո՛ւյ, վո՛ւյ, վո՛ւյ...

Բայց ահա բարձրացաւ ահաւոր ապա – ղակ մը, ապառաժներ կարծես կը ճա – թէին... մարդկային կուրծքէ՞ կ'ելլէր այդ ողբը, թէ բնութիւնը իր տարերային զայրոյթը կը զոչէր. հաճի Սաւան էր իր տանը քով երէք կարիճ զաւակներու հո – զակոյտին վրայ ...

Մարթինով գարկին գաւակս,
Վո՛ւյ, վո՛ւյ, վո՛ւյ...
Որդերու կեր եղար գաւակս ,
Վո՛ւյ, վո՛ւյ, վո՛ւյ...
Եարալու գլուխդ սեւ հողին դրիր,
Վո՛ւյ, վո՛ւյ, վո՛ւյ...
Լոյս աչխարհը սեւ հողով ծածկէ –
ցին ֆեճէ ,
Վո՛ւյ, վո՛ւյ, վո՛ւյ...

Մինչ հեռուներէն հետզհետէ աւելի մարմրելով կուգայ ուրիշ կիներու ձայնը.

Նազլու էր գաւակս,
Վո՛ւյ, վո՛ւյ, վո՛ւյ ...

Աղին աւերակի պատի մը կոթնած նչ – մարեցինք ողղոյնուն ծերունի մը որ ար – ձագանգի պէս կը պատասխանէր այս ա – մէն կսմքէ եկող ողբագին երգերուն.

— Օ՛ֆ... օ՛ֆ... օ՛ֆ ...:

Երբ աւերակներու չրջանը ըրինք, գրե – թէ այլ եւս մինակ մնացած էինք. անկա – րելի եղած էր կիները քաչել հանել իրենց սիրելիներու հոզակոյտերէն ... :

ԶԱՊԵԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԻՆ Ի ՏԵՍ

11 Նոյեմբեր, 1909

Լուսանկար մը կը առանամ այսօր: Ի՞նչ ուրուագիծել բան մը կայ թուղթի առ կտորին վրայ. կը նայիմ անոր, սեւեռա – բեր, անյարիր. անվրդով :

Ամպամած երկինքի մը տակ, մութ յատակի մը վրայ՝ ալ աւելի չեչտուած մթութեամբ մարդկային կերպարանք մը կը յառնէ: Ամէն ինչ խաւարի ծրարում մըն է իր վրայ, յոտից ցղլուխ, բացի լանչի փաթթոցէն որ ազատ ապիտա – կութեամբ մը զալարուած է իր դիրե – քարդ ճակտին չուրչ: Կոճղի պէս կոչտ աքերը պարփակուած են տրեխներու մէջ, սրունքները՝ չալվարին ծալքերուն տակ, իսկ իր մէջքը՝ կուշի մը սեղմ փաթոյթներով զօտեպինդ: Տարագի, կեց – ուածքի եւ նայուածքի այս ահաւոր ամ – րողջութեանը մէջ, մո՞րդ չէ թէ հասա – րակ մուրացիկ մը, կամ սոսկալի յեղու – զակ մը պիտի կարծէ տեսնել, այլ ժամա – նակէն աւելցած խոչոր քար մը կօտելի՝ չեզակի ցցուած, մէկ բառով վիմեղէն մարմնացումը մչտակատոյց . մչտամբ – ռունչ ազօթողի մը:

Առանձի կամուրջին, գարերու պատ – կառելի հնութեամբը համբաւաւոր այդ կամուրջին վրայ իր կայքն ըրած է ան, կռնակը տուած հաստաբեստ պատին գը – լուխը վեր. նայուածքը պիշ պիշ դէպի երկինք. գողցես զայն չափելու, անոր ան – հունութեանը մէջ խորասուզուելու ան – սահման կարօտով մը :

Կամուրջէն քիչ հեռու, միջոցին մէջ կը բարձրանար մինարէ մը, իսկ հոս, սա անծանօթ մարդուն առընթեր ծիծղուն դէմքը կայ չարաճճի տղեկի մը որ պա – տահարար անկից անցնելուն եկած տեղա – տորուած է լուսանկարին մէկ անկիւնը :

Ընդ երկար կը դիտեմ պատկերը. կը զգայ թէ աչքերս յամառութիւնն ունին դեռ անոր վրայ դամուած մնալու, անոր հոգիին թափանցելու : Արեւելքը յատկա – նչող միստիքականութեամբ սա մինարէին միամիտ ու խոհուն ցայտքը, վարը՝ մու – թին հոծութիւնը Սիհունի ջուրերուն վր – րայ բարձրացող կամուրջին ամայութիւ – նը, մանաւանդ ուրուագիծ կերպարան – քով այս մարդուն մենկուսացումը, դէմ – քին խաղաղաւէտ ու երկնադէտ վեհու – թիւնը, բոլոր առնչք դերազանցօրէն որ – պաւորիչ ազդեցութիւն մը թողուցած են վրաս: Օ՛հ այդ երկնապիրկ նայուածքը :

— Գիտէք ո՞վ է այդ մարդը, կը ձայնէ յանկարծ ծանօթ մը քովէս, առիւծ այն հռչակաւոր հրէշ հօճան է որ կոյր, ծեր, եւ անկարող ըլլալով, խնդրած է համակ – գիւղէ — Յարգի օրերուն — կեավուր մը բերել իրեն իր ձեռքովը մորթելու հա – մար. որպէսզի արժանի ըլլար երկինքի արքայութեան: Փափաքին հասած էր ...

Վերջին պարբերութեան հետ ականջ – ներս կը սկսին խժալ: Լուսանկարը ձեռքս քարացած կը մնամ: Կը յիշէի, չատ լաւ կը յիշէի՝ ժամանակին պոլսական թեր – թերուն մէջ կարդացած ըլլալս ոդիսա – կանն այս վաստիար ծերուկին, զգացած կատարի պժգանքս՝ այս մարդահրէշին համար:

Ցափշտակութիւնս ինչ չուտ կը փոխ – ուէր հիասթափութեան եւ ինչ ուժգին կը պղպջի հիմա, խռովք մը ամբողջ էութիւ – նիս գրգռող: Ծերունին համակ ուրացու – մըն էր, բարութեան, ազնուութեան հա – մակ սրբացումը զազանական կիրքերու, համակ նախասինքը պատկառանքի եւ վե – հութեան, մինչ ես, աւա՛զ այնքան միա – միտ էի գտնուելս պահ մը առաջ խորհուրդ ու չնորհ նչմարելու իր վրայ, սա Աստ – ուած հայեցողի իր կերպարանքէն խոր – ուելով :

Կեցիր հոս, ով եպերելի արարած, չարունակ նայիլ երկինքներուն եւ Ալլա – հիդ, գործած արարքիդ սրբութիւնը խո – կա կամ ապաչաւիդ սաղմոսը քաղէ օրն ի բուն, երկուքը մէկ են ալ: Օրհնութիւն հայցէ կամ նզովք մուրա՝ տարբերութիւն չուներ, քանի որ խղճմտանքիդ քունն ու – նիս խորդալիք ... :

Քանիօ՞ն քաղցր է արդեօք քեզ համար ի յուշ ածել Ապրիլի օրերը: Կայէնի սիրտ եւ կայէնի ձեռք ամենուրեք, հատ մըն ալ, քուկդ ինչո՞ւ չաւելնար անոնց վրայ՝ Արէլ մը աւելի մահացուցած ըլլալու եւ – րանութեամբ :

Քու ցամքած երակներուդ մէջ ինչպէս չրջան ըրաւ մոլուցքը փղոտումի, լուսե – ղէն ինչ արբչանք էր այդ որ քու սը – կար բաղուկներդ արիացուցեր էր աստ – ուածահամոյ այդ գործին համար՝ որ պի – տի բանար քեզի քու երազած արքայու – թեանդ ճամբան: Մթութեամբ խտացած ակնարկապիճներուդ մէջ ինչ կայծ էր այդ որ չողացեր էր յանկարծ դէպի ե – դեմ երթդ դիւրացնելու համար :

Կեցիր հոդ, օինըքոր, սա յաչտ ար – ձանացիր, աչազուրկ հանկղ դէպի սա մինարէն զարձուցած եւ եթէ չես կարող տեսնել լսէ դոնէ բարձունքէն երգուող փառաբանութիւնը արբանեակ.

Ալլահ էֆպէր ...

Ականջ դիր այդ ազազակին եւ դողա, դողա ոճիրդդ: Ցետոյ յիշէ հոնդիւնները զոհիդ, ոտքերուդ տակ թալթալող հաւու պէս մորթուող կապկանճիւնները զոհիդ, որուն թեթեւս ողբմութիւնն ալ ընդու – նած էիր օրին մէկը, յիշէ այդ ձայները. վայրկեան մը զոնէ խիղճդ ձայնն առնե – լու համար խաւարած էութեանդ խոր – ծածկաղրութեան մէկ անկիւնէն :

ՄԵՐ ԱՐՋԱԿԻ

ԼԵԶՈՒԻ ՄԱՍԻՆ

Բանն այն է, որ մեր փորձուած եւ դեռ անփորձ արձակագիրներէն չատ իրենց վրայ վերցնում են ուժերից վեր ծանրու – թիւններ :

Չափրապետելով լողալու, վարպե – տութեանը, նրանք ծով են նետւում , ի – րենց եռեւից քաչելով եւ ընթերցողին : Դժուար չէ գուչակել , թէ ինչով է վեր – չանում սովորաբար այս «ջրային» մար – զանքը: Մենք ասացինք , որ Սեկոյեանի վէպը ձգձգուած է. ակնյայտ է վէպն ար – հեստականօրէն ուռճացնելու զայթակղ – ղութեան առկայութիւնը: Այս խնդրի մի կողմն է, միւս կողմն այն է ,որ հեղինա – կը չի իչխում իր լեզուի վրայ, ընդհակա – ռակն, լեզուն է տանում նրան իր եռեւից եւ նետում սար ու ձոր: Այս տեսար վէ – պում երկու պատմուածքի նիւթ կայ , եթէ հեղինակը կարողանար հմուտ կեր – պով զործածել իր զէնքը, նա կը զրէր երկու լաւ, հնչուն պատմուածք՝ առաջի – նը Սեդային զիւղ գնալու եւ նրա առօր – եային մերուելու, իսկ երկրորդը մի կոլ – տնտեսութեան չար ու բարի ուժերի պայքարի մասին:

Այս զործում չանք ու աչխատանք հար – կաւոր էր թափել: Սեկոյեանը չի գնացել այս ճանապարհով: Նա ընտրել է հեչտ դիմադրութեան զիծը, զրել եւ իրար վր – րայ է զարսել 32 մամուլանոց մի վէպ, առանց ստեղծագործական տառապանքի :

Իսկ եթէ զրողը չի տառապում, տառա – պում է ընթերցողը, — Նորից կրկնենք:

Սեկոյեանի հայերէնը սահուն է , լե – զուն տեղ – տեղ հասնում է նկարագրա – կան յաջողութիւնների, սակայն սրանով չի սպառւում հարցը : Հեղինակը չի հա – սել վարպետութեան, չկայ ինքնատիպ լեզու: Իսկ չատ հեղինակի լեզուն զա – ւաճանում է իրեն՝ հեղինակին: Բերենք մի քանի օրինակ : Մեթէ՞ կարելի է այս – պէս զրել.

— « Քնարիկ, զամբիւղի մէջ, մրգի տակ միս կայ, զործի անցիր, — դիմեց նրան Վահրամը, երբ դադարել էին ծի – ծաղել »: Մեզ թուում է, որ չի կարելի : Կամ՝ «նա... ձգուեց եւ աչքերի նոյն խո – րամանկ ժպիտը թողնելով աղջկայ վրայ՝ դուրս եկաւ »: Իսկ մի ուրիչ տեղ . « ... եղբայրակեց փոստատարը, նոյն խորամանկ ժպիտը թողնելով դժկհուհու վրայ»: Կամ այսպիսի արտայայտութիւն. — «Մարգարիտը տարուբերեց զլուխը , որպէս ասելիս լիներ, թէ իրեն չեն «ժը – պիտ թողնել» արտայայտութիւնը հան – գիստ չէ տալիս հեղինակին, մի ուրիչ տեղ նա գրում է .— «Վերջինս քնել էր արդէն՝ մի սքանչելի ու ներող ժպիտ թողնելով դէմքին ...»: Ջէ՞ր կարելի պարզապէս ասել ,— քնել էր ժպիտը դէմքին .— Համբերատար ընթեր – ցողը կարող է հաւանել հետեւ – եալ իրապաչտ պատկերը . — «Թխկանի նման կինը մի փոքր տղայի միզեցնում էր թախտին պառկած երեխա – յի ազդրի խոր վէրքի մէջ»: Մենք կ'ու – զենայինք ,որ հեղինակը ճիշդ հասկանար մեզ, մենք չենք մեղադրում նրան այն բանում, որ նա նկարագրել է նման ցա – ւալի իրողութիւն, ոչ, աւելի սարսափե – լի երեւոյթների մասին կարելի է զրել, բայց ինչպէ՞ս, ինչպէ՞ս... :— յամենայն դէպս, ոչ այսպէս: Ինչո՞ւ ասել ,— «ան – յայտնութիւնները կամաց – կամաց իրենց վրայ էին վերցնում Վահրամին խելքի բերելու զժուարին զործը »: Ջէ՞ր կարելի ասել — « Անյայտնութիւնները դասատա – գրին Վահրամին...»: Մեզ թուում է, կա – րելի էր, հեղինակը սրանով անտեսած կը լինէր ուղիղ բառ: Ահա թէ ինչու մենք վէ – պի ուռճացման պատճառներից մէկը հա – մարեցինք զեղարուեստական լեզուին չտիրապետելը: Եթէ մենք հասնենք լեզ – ուի վարպետութեանը , արուեստագէտի խիղճը մեզ թոյլ չի տայ ջրով հեղեղելու մեր զրական կառոյցները, այն, ինչ հնա – րաւոր է ասել երեք բառով, ասել տաս – նմմէկ բառով, ինչ հնարաւոր է ասել ե – րեք մամուլով, ձգել մինչեւ երեսուն մա – մուլ :

Մենք ասացինք , որ Սեկոյեանի վէ – պում կան յաջող նկարագրական էջեր : Բայց ահա թէ ինչպէս է հեղինակը մի տեղ նկարագրում արեւը. «Սպիտակ փո – չու մէջից ծիծաղում, ծամածռութիւն – ներ էր անում արեւը »: Մի օրինակ էլ՝ ապացուցելու համար, թէ ինչ տխուր վիճակի մէջ կարող է ընկնել հեղինակը , երբ անկարող է, չի տիրապետում իր զէնքին՝ լեզուին: Կոլտնտեսութեան նա – խագահ Սահակեանը գտնում է անաս – նապահականփերմայի զոմերից մէկում :— «Ի՞նչ ես չչմել, վերցրու հօրքը , — զո – ռաց Մահակեանը մէկի վրայ, չտեսնե – լով, որ սա սայթաքել ու վայր է ընկել: « Վերջինս զոմռաց ու խեթ նայեց նա – խագահին այն չան նման, որն անտեղի է յանդիմանուում տիրոջ կողմից ...»: Մեկ – նարանութիւնները աւելորդ են :

Իսկ ի՞նչ են նչանակում հետեւեալ ար – տայայտութիւնները .— «Գօրինի ժպիտ », « Անհեթեթ զժբախտութիւն», «Գունատ նախանձ», «Խակ կնճիռներ» , «Անկենդան լռութիւն » եւ այլն , եւայլն : Սրանք չեն խօսում հեղինակի լեզուի օգտին : Ըն – թերցողը թող մեզ չմեղադրի աւելորդ բծախնդրութեան մէջ :

Գ. ՄԱՀԱՐԻ

(3 Շար.)

ԿՈՂՈՊԻ

Ա. ՀԱՍԱՆ

ԼԲ.

«ՀՈՄԱ»

Ծերը դուռն էր ձեղի անում, ձեռքը դուռը տեղ-տեղ էր պահում, որ չընկնի, ձեղքերից ներս չմտնի ցուրտ ձմեռվա քամին։ Ծերի կինը, որ ամբողջ օրը տանն էր անում, ինչ-որ բան էր եփում, ինչ-որ բան էր կարկատում, ինչ-որ բան էր մաքրում, ինչ-որ բան էր լվանում, ինչ-որ բան էր ցրում, ինչ-որ բան էր հավաքում, ինչ-որ բան էր տեղավորում, ինչ-որ բան էր տեղափոխում, ինչ-որ բան էր ուզում, ինչ-որ բան էր չուզում, ինչ-որ բան էր ասում, ինչ-որ բան էր լսում, ինչ-որ բան էր տեսնում, ինչ-որ բան էր չտեսնում, ինչ-որ բան էր ուզում, որ չտեսնի, ինչ-որ բան էր ուզում, որ չլսի, ինչ-որ բան էր ուզում, որ չասի, ինչ-որ բան էր ուզում, որ չլսի, ինչ-որ բան էր ուզում, որ չտեսն

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» խումբի ժողովը այս Երեքշաբթի, ժամը 21ին, 17 Ռիւ Պլէօ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Հինգշաբթի ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Պուլ. Օտտոյի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս Չորեքշաբթի, ժամը 15ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՇԱԲԱԹ, ԱՊՐԻԼ 25, ԺԱՄԸ 21ԻՆ

SALLE BERLIOZ, 14, RUE DE MADRID

Հովանաւորութեամբ Պէթհովընի Ընկերակցութեան

ՍԵՐԺ ՔԱՋԵԱՆ

(Զութակահար)

Վկայուած՝ Էքօլ Նոռմալ տը Միւզիքէն

ՅԱՅՏԱԳԻՐ.— Հէնտէլ, Պախ, Թարթինի–Քրայսլեռ, Մոցարթ, Գարոլ – Ցիմանովսքի:

Տոմս՝ 500 ֆրանք:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Պուլ. Օտտոյի վարչութիւնը խորին ցաւակցութիւն կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Ոսկիան Քէնտիրեանի եւ զաւակներուն, նաեւ Այրի Տիկին Նանօ Գորդոշեանի իրենց մօր եւ ազգականին Այրի Տիկին ՄԱՐԻԱՄ ՍԻՄՈՆԵԱՆի մահուան առթիւ:

Վարչութիւնս շնորհակալութեամբ ըստացած է փոխան ծաղկեպսակի երեք հազար ֆրանք, Նանօ Գորդոշեանէ նաեւ երկու հազար ֆրանք իր թոռներէ Ալիս, Անահիտ եւ Մկրտիչ Քէնտիրեանէ:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Ապրիլեան Եղեռնի *առթիւ, Լսարանը կազմակերպած է յարգանքի երեկոյ մը մեր անմահ նահատակաց յիշատակին:*

Պիտի խօսի Պ. ՅՈՎՀԱՆ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ:

« Թողունք որ նահատակները խօսին »

Օրուան պատշաճ դեղարուեստական բաժին Գր. Մելիքեանի կողմէ:

Այս Չորեքշաբթի ճիշդ ժամը 9ին, Քատէի սրահը:

Les Peuples qui Chantent

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Կիրակի, 26 Ապրիլ, ժամը 14·30ին

Սորպոնի Մեծ Ամփիթատրոնին մէջ:

Բարձր հովանաւորութեամբ

M. Jean Sarrailhի

Տեսուչ Փարիզի համալսարանին:

Ի նպաստ Ֆրանսացի համալսարանական ուսանողներու սանաթօրիօմներուն:

Կը մասնակցին երգով ու պարով հետեւեալ երկիրները՝ Ֆրանսա, Հայաստան, Սպանիա, Էսթոնիա, Ամերիկա, Յունաստան, Հունգարիա, Հնդկաստան, Իսրայէլ, Ճափոն, Լիթուանիա, Մատակասքար, Լեհաստան, Վիէթնամ:

Գիներն են՝ 400, 300, 200, 150 *ֆրանք:*

Դիմել՝ Սորպոնի դռնապաններուն:

Ռատիօ Թէլէ Փարի *պիտի ներկայացնէ փառատօնը, 21 Ապրիլ, Գշ. օր ժամը 12·45ին, տալով կոչ մը Տօքթ.* Տուատիէ, *ընդհ. տնօրէն կրթական նախարարութեան առողջապահական ճիւղին, եւ Նայիրի երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Գ. Եանպէկեանի:*

Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ԵՐԵԿՈՅԹՆԵՐ

Լսարանին հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 25ին, Շաբաթ, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ:

Դասախօս՝ Պ. Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ

Նիւթը՝ Գ. Սունդուկեանցի կեանքը եւ գործը:

Դասախօսութենէն առաջ եւ դադարին հայկական նուագ եւ թէյի սպասարկութիւն:

Մուտքը ազատ է: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Իր հերթական դասախօսութիւններու շարքը կը նուիրէ Ապրիլեան մեծ նահատակներուն:

Առաջին հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ 22 Ապրիլ, Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 21ին, Ֆրանսական համալսարանի ամփիթատրոնը (40, Ալէ Լ. Կամպէթա):

Նիւթ՝ ՍԻԱՄԱՆԹՕ եւ ԹԼԿԱՏԵՆՑԻ:

Կը խօսին՝ Յ. ԱՂԱՅԵԱՆ *եւ* Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ:

Պիտի ըլլան արտասանութիւններ եւ ընթերցումներ ուսումնասիրուած հեղինակներէն: Ինչպէս նաեւ պիտի տրուին ընդհանուր տեղեկութիւններ հայրենիքի եւ սփիւռքի մասին, ամէն հաւաքոյթի սկզբնաւորութեան:

Մուտքը ազատ է:

ՊԱՏԱՐԱԳ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Լիոն, Ֆուրվիէրի բլրանիստ հոյակապ տաճարին մէջ Հայածէս Պատարագ ու պաշտօն

Լիոնի եւ շրջակայի հայութիւնը սիրով կը հրաւիրուի, Ֆուրվիէրի տաճարին մէջ մատուցուելիք պատարագին ու հոգեհանգստեան պաշտօնին, որոնք տեղի պիտի ունենան 26 Ապրիլ, Կիրակի առտուն ժամը ճիշդ տասնին, մէկուկէս միլիոն ապրիլեան նահատակներու եւ 1915 – 18ին ու վերջին պատերազմի ատեն, պատուոյ դաշտին վրայ ինկած հայ զինուորներու համար:

ՄԱՐՈՔԻ ՄԷՋ

Քաղապլանքայի Սաքրէ – Քէօրի տաճարին մէջ Գրիգոր վրդ. Խաչերեան հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ Կիրակի, 26 Ապրիլ, ժամը 10·30ին, Ապրիլեան Նահատակներու յիշատակին:

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան: Տեղի կ'ունենայ 26 Ապրիլ, Կիրակի, տեղւոյն Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ յաւարտ Ս. պատարագի:

Այս առթիւ Շաբաթ երեկոյ ժամը 17ին, եկեղեցւոյ շրջափակին մէջ, տեղի պիտի ունենայ հանդիսաւոր արարողութիւն եւ զենումը մատաղցու ոչխարներու որ կիրակի սգատօնէն յետոյ իբրեւ աւանդական հոգեճաշ, մեր մլիոնաւոր նահատակներուն անմոռաց յիշատակին պիտի բաշխուի հաւատացեալ ժողովուրդին:

ԼԸ ՖՈՅԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄԸ

Լը Ֆոյի բանակումներուն արձանագրութիւնները բացուած են: Բանակավայրը կը գտնուի մօտ ինը հարիւր մեթր բարձրութեան վրայ, Իզէռի մէջ: Հոգեւոր եւ հայկական տաքուկ մթնոլորտ: Ձեր զաւակները արձանագրելու համար դիմել վարչութեան՝

JEUNESSE ET ACTION
6, PLACE DE LA ROTONDE
ST. JEROME, MARSEILLE 13

Հեռաձայն 62 85 10 *եւ* 48 51 88 Մարսէյլ:

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Նախկին Կամաւորներու եւ Ռազմիկներու միութեան:

Ապրիլ 24ին, ժամը 20էն 23·30

SALLE DE LA MUTUALITÉ, 24, RUE ST. VICTOR

MÉTRO MAUBERT MUTUALITÉ

Sous la présidence effective de M. Triboulet (Ministre des Anciens Combattants)

Մասնակցութեամբ Հայ Յարանուանական Պետերու եւ քաղաքային ու զինուորական անձնաւորութեանց:

ԾՐԱՐՆԵՐ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՍՆԱՅԱՏՈՒԿ ԵՒ ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՎ
ՇՆՈՐՀԻՒ ԱՐՏԱԾՄԱՆ ՆՈՐ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԵԱՆ

ՄԵՐ ԳԻՆԵՐԸ.— ՄԱՔՍ, ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԾՐԱՐԻ ԾԱԽՔԵՐԸ ՄԻԱՍԻՆ

Հարիս թուիտ (*զուտ սուրդէ հիւսուածեղէն*)	*մեթրը*	3·500	*ֆր.*
Ֆիլ ա ֆիլ	*մեթրը*	3·900	»
Փէնիէ Պոսթօն *զուտ բուրդ*	*մեթրը*	4·500	»
Սեռժ Փենիէ *զուտ բուրդ*	*մեթրը*	4·900	»
Խառն կերպասեղէն	*մեթրը*	1·900	»
Գուլպա մուս նիլօն	2 *զոյգը՝*	1·500	»
Շապիկ (փոփըլին)		2·700	»
Կօշիկ (*այր մարդու* Պօքս – քաֆ)		5·900	»
Տիւվըթին *զուտ բուրդ* (*կնոջ հագուստի համար*)	*մեթրը՝*	2·100	»
Քրէփ մուս *զուտ բուրդ*	*մեթրը*	2·800	»
Օթօման (*կնոջ եւ այր մարդու համար*)	*մեթրը*	3·800	»
Էնփրիմէ *չճմռթկուող եւ լուացուող*	*սկսեալ*	500	»
Գուլպա նիլօնմուս	*երկու զոյգը*	1·900	»
Գուլպա նիլօն	*երկու զոյգը*	1·500	»
Նիլօն Փառիւռ (*քոնպինէզօն եւ քիւլոթ*)		3·200	»
Ժամացոյցներ՝ ոսկեզօծ, 17 բիւպի, անթիշօք		10·000	»

ԱՌԱՔՈՒՄԻ ԾԱԽՔ.— 2·500 ֆր. 10 քիլոնոց ծրարի մը համար:

ՍՏԱՑՈՂԸ ՎՃԱՐԵԼԻՔ ՉՈՒՆԻ:

ԵՐԵՔ ՉՈՐՍ ՇԱԲԱԹԷՆ ծրարները իրենց տեղը կը հասնին:

Ձեր տրամադրութեան տակ են բոլոր կերպասներու նմոյշները:

SICOMEX

20, Rue Royale,
Tél. : OPE. 67-77 PARIS 8e Métro : Madeleine

ԱՅՍ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՊԱՀԵՑԷՔ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Entrepreneurs de confection, Culottiers, Monteurs en tricots

Le Comptoir Général de Hors-Cours

Ձեր տրամադրութեան տակ կը դնէ կարի առաջնակարգ դերձաններ, ամէնէն անուանի վաճառանիշերով, անմրցելի գիներով:

Ներկայիս կրնաք գտնել մեծ քանակութեամբ՝

Fils SARTEL

Զանազան թիւերով եւ ամէն գոյնով:

Որպէսզի կարենաք բաղդատել, դատել եւ փորձել, անգամ մը այցելեցէք.—

52, Rue N. D. de Nazareth TUR. 23-33 Métro Strasbourg St-Denis

1959 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1ԷՆ

MORY et Cie

Հաստատութիւնը սկսած է շատ նպաստաւոր պայմաններով կատարել դէպի Խ. Միութիւն ծրարներու առաքումը:

ԳԻՆԵՐԸ ԶԳԱԼԱՊԷՍ ԻՋԱԾ ԵՆ

Մեր նոր գիները ստանալու համար դիմել, գրաւոր, հետեւեալ հասցէին.—

Service C des Colis Postaux

10, Rue St-Quentin, Paris 10

կամ հեռաձայնել —NOR. 40 72 & 50 83

MÉTRO ET AUTOBUS : GARE DU NORD

ԱՆԳԼԻՈՅ ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

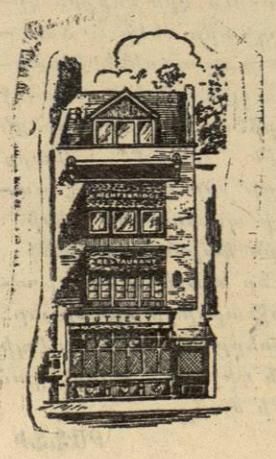

ՃԱՇԱՐԱՆԸ

ԼՈՆՏՈՆԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ
(HYDE PARK)

Knightsbridge Buttery 26, Knigthsbridge, London S.W.I.

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԵՒ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ
ԻՆՉՊԷՍ ՆԱԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՇԱՆԱՒՈՐ ՕՂԻՆ
RAKI DUZE

ԲԱՑ Է ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 8,30ԷՆ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ 2

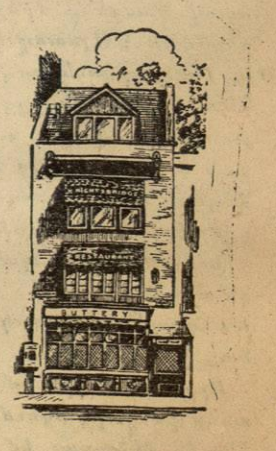

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200

Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք: Հատը 20 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
21
ԱՊՐԻԼ
MARDI
21 AVRIL
1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8375 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4276

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՔԱՐԻՒՂԻ ՏԻՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ

—o—

Քարիւղն է որ կը կառավարէ դեռ աշխարհը — զրամատիրականն ու ընկերվարականը, — թէեւ կ'ապրինք հիւլէական դարուն մէջ:

Համաշխարհային երկու պատերազմները ցոյց տուին թէ ո՛րքան մեծ էր քարիւղին դերը՝ յաղթանակը չհեղուհամար:

Դարուս սկիզբը շատ սահմանափակ էր քարիւղի արտադրութիւնն ու գործածութիւնը:

1900ին ամբողջ աշխարհի մէջ կ'արտադրուէր 24 միլիոն թոն մթայն: Գլխաւոր արտադրողն էր Ռուսիա (10 միլիոն թոն), երկրորդը՝ Միացեալ Նահանգները (9 միլիոն):

Այդ շրջանին քարիւղը կը գործածուէր միայն լուսաւորութեան համար: Բոլորիս յիշողութեան մէջ են դեռ քարիւղի լամբարները:

Ճարտարարուեստի աստիճանական զարգացումը, ինքնաշարժի եւ օդանաւի դիւտերն ու կատարելագործումը հետզհետէ ընդարձակեցին քարիւղի օգտագործման դաշտը: Այն աստիճան, որ այսօր աշխարհի տնտեսութեան մէջ քարիւղը կը դրաւէ առաջին տեղը: Եւ պիտի դրաւէ դեռ երկար տարի:

Այդ պատճառով ալ ուշադրութիւն կուտայ պետութենց քաղաքականութեան:

Մերձաւոր Արեւելքը, որ անցեալին բոլորովին անտեսուած էր իրրեւ ոչ – հետաքրքրական երկրամաս տնտեսական տեսակէտով, յանկարծ առաջնակարգ կարեւորութիւն ստացաւ, երբ երկրախոյզներ անոր ընդերքին մէջ երեւան հանեցին քարիւղի անսպառ հանքեր:

Ամերիկեան կառավարութիւնը, որ Մընրոյի վարդապետութեան եռանդուն պաշտպանն՝ չէր ուզեր իր ուշադրութեան առարկայ դարձնել օտար երկիր – ները եւ կը մերժէր ստանձնել հանքա – գործ, աղքատ ու անանկ Հայաստանի հողատարութիւնը, յանկարծ ոտքով ձեռքով միրճուեցաւ Արեւելքի գործերուն մէջ, երբ քարիւղի հարուստ մթերք մը երեւան եկաւ Սէուտի Արարիոյ աւազուտքին տակէն:

Իրան, Իրաք, Քուվէյթ, Քաթար, Պահրէյն եւ արաբական թերակղզիին քարիւղաշատ հողամասերը մրցադաշտ են դարձած այսօր մեծերուն միջեւ:

Քարիւղի հորերուն տիրանալու եւ առւելագոյն չահը ապահովելու ընչաքաղցութիւնն է, որ ուղղութիւն կուտայ ի – րենց մերձաբեւելեան քաղաքականութեան:

Մեծ պետութենց եւ քարիւղի օտար հզօր ընկերութենց չահագործումէն ձերբազատուելու ձգտումն էր, որ մղեց վարչապետ Մոսատեղը՝ ազգայնացնելու Իրանի քարիւղի հանքերը:

Զախող արդիւնքի յանգեցաւ փորձը՝ ծրագրի հեղինակին եւ երկրին համար միանդամայն:

Հակառակ այս ձախողութեան, «ազգայնացման» դաղափարը հետզհետէ հոգ կը դտնէ Մերձաւոր Արեւելքի քարիւղ արտադրող երկիրներուն մէջ:

Այդ դաղափարին զուգընթաց եւ քայլ մը աւելի առաջ երթալով, այժմ ձգտումներ կան համազգային դարձնելու քարիւղը: Այսինքն արաբական հողամասերու հաւասար չափով բաժնելու Լիկայի անդամ եղբայրական բոլոր երկիրներու միջեւ:

Այս կարեւոր հարցերը քննելու համար էր, որ անցեալ չաբաթ Գահիրէի մէջ դումարեցաւ քարիւղի համարաբական առաջին խորհրդաժողովը:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԼԺԵՐԻՈՅ

ԹԱՂԱՊԵՏԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

—o—

ԲԱԶՄԱԹԻՒ ՄԱՀՃԱՓՈՐՁԵՐ՝
ԱԶԱՏԱԳՐ. ՃԱԿԱՏԻՆ ԿՈՂՄԷ

•

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ԳՐԵԹԷ ԿԷՍԸ
ՁԵՌՆՊԱՀ ՄՆԱՑ

•

Կիրակի օր Ալժերիոյ մէջ տեղի ունեցան թաղապետական ընտրութիւններ՝ ահուսարսափի մթնոլորտի մը մէջ: Ազատագր. ճակատը գործի անցած էր, մեծ շրջաններու մէջ մահափորձեր սարքելով:

Երկու ծանր մահափորձեր եղան Ալժէի եւ Կոստանդինի մէջ, ուր վեց հոգի ըսպաննուեցան եւ 44 ուրիշներ վիրաւորուեցան: Երկու տարիէ ի վեր առաջին անգամն է որ այսպիսի մահափորձ մը կը կատարուի Ալժէի մէջ, ուր մարդիկ սկսած էին մոռնալ ռումբերու մղձաւանջը:

Պարզ է, թէ Ազատագր. ճակատը կը մտածէ այս ձեւով ազդեցութիւն գործել հանրային կարծիքին վրայ՝ ընտրութիւնները ձախողութեան մատնելու յոյսով:

Ինչպէս կը դրէ «Ֆիկարո»ի Ալժէի թղթակիցը, Ազատագր. ճակատը իր նախկին գործունէութեան վերսկսելով երեք նպատակներ կը հետապնդէ.

1.— Փաստել որ ապստամբութիւնը մէյ դոյութիւն ունի:

2.— Ընտրութիւններու մէջ ձեռնպահներու թիւը աւելցնել:

3.— Մահմետականներու եւ Եւրոպացի՛ներու միջեւ դոյութիւն ունեցող խորացնել՝ յաղորդական միջոցով:

Պոնի շրջանին մէջ (Արեւելեան կոստանդինեան), ապստամբները յաջողեցան փախցնել մահմետական թեկնածու մը՝ որ շրջանի ցանկին դլուխը կը դտնուէր: Ընտրողները բանակին կողմէ հետապնդուեցան եւ բախում մը ունեցան: Հինդ ընտրողներ սպաննուեցան եւ ութ ուրիշներ դերի ինկան իրենց դէնքերով:

Այլ թեկնածուներ փախցուեցան նաեւ Պարպինէէն եւ Մուլապէնէն:

Ֆելլաղները ցանկի մը դլխաւոր թեկնածուն ձեռք ձգելով՝ դլխատեցին: Իսկ Թիպի Ն'պէշարի մէջ, Սեթիֆէն 30 քլմ. անդին, կրակի տրուեցաւ Ապդէլլա Տուաճիի բնակարանը. մահմետական մը՝ որ նոյնպէս կը դլխաւորէր այդ շրջանի ընտրացանկը:

Ապստամբները յարձակումներ գործելով զանազան շրջաններու մէջ, բաղմաթիւ զոհեր խլեցին ժողովուրդէն:

Ըստ երեւոյթին այս դէպքերը իրենց ազդեցութիւնը ղործած են ընտրողներու վրայ:

Կիրակի օր ժամը եօթին Ալժէի մէջ յայտարարուեցաւ թէ քուէատուփերը պիտի փակուին ժամը 7ին (երկու ժամ ուշ): Պատճառը՝ ձեռնպահներու մեծ թիւն էր: Մինչեւ կէսօր՝ արձանագրուած ընտրող – ներու տասը առ հարիւրը քուէարկած էր միայն: Բայց կը կարծուի թէ ընտրող – ներու թիւը համեմատաբար բարձրացած էր մինչեւ իրիկուն: Այսուհանդերձ Ալժէ – քաղաքի մէջ բնակչութեան 60 առ հարիւրը ձեռնպահ մնաց իսկ միւս թաղամասերուն մէջ՝ յիսուն առ հարիւրը:

Կէսօրէ յետոյ Ջօր. Մասիւ կոչ մը ըրած էր ժողովուրդին՝ որպէսզի քուէատուփները զանգուածային ըլլան. «Ձեռնպահ մնալ՝ կը նշանակէ դաւաճանել բանակին»:

Պատկերը համեմատաբար նոյնն է դրեթէ բոլոր շրջաններուն մէջ: Կոստանդինի նպատակն էր ցոյց տալ որ ապստամբութիւնը ընդհանրացած է: Ալժիրի մէջ ընտրութեանց մասնակցած է ժողովուրդին 55 – 60 առ հարիւրը, Օրան՝ վաթսուն առ հարիւր, Սեթիֆ՝ 35 առ հարիւր միայն:

Թիարէի քուէարկողներուն 99 առ հարիւրը «այո» պատասխանած էր հանրաքուէին: Կիրակի օր՝ ժողովուրդին 55 առ հարիւրը ձեռնպահ էր: Պլիտայի մէջ 40 հազար հոգի արձանագրուած էին բայց 12.500 հոգի քուէարկեցին:

ՋՕՐ. ՏԸ ԿՈՂ ՓԱՐԻԶ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱԻ

Կիրակի օր Հանրապետութեան Նախագահը այցելեց Պուրկոնեը, ուր խանդավառ ընդունելութեան մը արժանացաւ ժողովուրդին կողմէ:

Շաբաթ օր, Մուլէնէն Տիժոն իր ճամբուն վրայ ղօրավարը կանգ առած էր տասը քաղաքներու մէջ, հետաքրքրուելով տեղական հարցերով եւ խանդավառելով դինքը դիմաւորող ժողովուրդը:

Տիժոնի մէջ, Հանրապետութեան Նախագահը այցելեց կարեւոր կեդրոններ՝ ամէն կողմ ջերմ ընդունելութեան արժանանալով: Ազատագրութեան Հրապարակին վրայ խօսած ճառին մէջ մասնաւորապէս չեշտեց.— «Ֆրանսա կը քալէ դէպի իր մեծ եւ նոր ճակատագիրը: Ան սկսած է իր արժանի տեղը դրաւել ժողովուրդներու մէջ՝ օդնելու համար բոլոր մարդերուն»:

Ցիշելով Ֆրանսայի համամարդկային եւ խաղաղասէր նկարագիրը՝ Նախագահ Տը Կոլ իր խօսքը վերջացուց.— «Երկրի բոլոր մարդերուն խաղաղութեան եւ եղբայրութեան մէջ ապրելու հնարաւորութիւնը ընծայել» պատգամով, ինչ որ Ֆրանսայի առաքելութիւնն է:

Ժամը 19.25ին Հանրապետութեան Նախագահը հասաւ Օրլի: Երեք օրուան ընթացքին 907 քիլոմեթր ճամբայ կտրած էր:

ՏԸԼԸՍԻ ՅԱՋՈՐԴԸ՝ ՀԵՐԹԸՐ

—o—

Նախագահ Այզընհաուըր պաշտօնապէս նշանակեց Քրիշտիըն Հերթըրը իբրեւ յաջորդ՝ Ֆոսթըր Տըլըսի: Մ. Նահանգներու Արտաքին նոր նախարարը 64 տարեկան է եւ կը վայելէ Հանրապետականներուն եւ Դեմոկրատներուն համակրութիւնը:

Ինչպէս պրած էինք, Հերթըր փարիզ ծնած է եւ հոն ալ անցուցած իր մանկութիւնը: Իր քաղաքական կեանքին կարեւոր հանդրուաններն են.— 1915 – 1917 կցորդ Պերլինի ամերիկեան դեսպանատան: 1918 – 1919 վերապրի դաշնագրին բանակցութեանց կը մասնակցի իրրեւ խորհրդատու՝ նախագահ Ուիլսընի: Ապա, 1924 – 1930 լրագրական ասպարէզին կը նուիրուի: 19331 – 1943 անդամ՝ Մասաչուսէթ Նահանգի խորհրդարանին: Նոյն Նահանգին կառավարիչ դարձաւ 1953 – 1957, իսկ այդ թուականէն ետք արտաքին նախարարութեան մէջ կ'ենթարկուէր Տըլըսի:

Թէ Ամերիկայի եւ թէ Արեւմտեան մայրաքաղաքներուն մէջ, իր նշանակումը լաւ ընդունելութիւն դտաւ:

Փարիզի մէջ, քաղաքական շրջանակներուն կարծիքն այն է թէ այս նշանակումով, Այզընհաուըր կ'ուզէ ցոյց տալ որ Մ. Նահանգներու արտաքին քաղաքականութիւնը պիտի չարունակուի:

Լոնտոնի մէջ, Արտաքին նախարար՝ Լոյտ յայտարարեց թէ չատ կը դնահատէ Հերթըրի արժանիքները, մանաւանդ ա – նոր երկար փորձառութիւնը քաղաքական կեանքի մէջ եւ լայնախոհութիւնը: Նոյն կարծիքը կը տիրէ Դաշնակցային Գերմանիոյ մայրաքաղաքին մէջ, մինչ Մոսկուայի մէջ կը խորհին թէ Հերթըրի նը – չանակումը մեծ փոփոխութիւն պիտի բերէ Ամերիկայի արտաքին քաղաքականութեան մէջ:

Նի մէջ ընտրութենց մասնակցած է ժո – ղովուրդին 55 – 60 առ հարիւրը, Օրան՝ վաթսուն առ հարիւր, Սեթիֆ՝ 35 առ հարիւր միայն:

Թիարէի քուէարկողներուն 99 առ հա – րիւրը «այո» պատասխանած էր հանրաքուէին: Կիրակի օր՝ ժողովուրդին 55 առ հարիւրը ձեռնպահ էր: Պլիտայի մէջ 40 հազար հոգի արձանագրուած էին բայց 12.500 հոգի քուէարկեցին:

ՋՕՐ. ՏԸ ԿՈՂ ՓԱՐԻԶ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱԻ

Կիրակի օր Հանրապետութեան Նախագահը այցելեց Պուրկոնեը, ուր խանդավառ ընդունելութեան մը արժանացաւ ժողովուրդին կողմէ:

Շաբաթ օր, Մուլէնէն Տիժոն իր ճամբուն վրայ ղօրավարը կանգ առած էր տասը քաղաքներու մէջ, հետաքրքրուելով տեղական հարցերով եւ խանդավառելով դինքը դիմաւորող ժողովուրդը:

Տիժոնի մէջ, Հանրապետութեան Նախագահը այցելեց կարեւոր կեդրոններ՝ ամէն կողմ ջերմ ընդունելութեան արժանանալով: Ազատագրութեան Հրապարակին վրայ խօսած ճառին մէջ մասնաւորապէս չեշտեց.— «Ֆրանսա կը քալէ դէպի իր մեծ եւ նոր ճակատագիրը: Ան սկսած է իր արժանի տեղը դրաւել ժողովուրդներու մէջ՝ օդնելու համար բոլոր մարդերուն»:

Ցիշելով Ֆրանսայի համամարդկային եւ խաղաղասէր նկարագիրը՝ Նախագահ Տը Կոլ իր խօսքը վերջացուց.— «Երկրի բոլոր մարդերուն խաղաղութեան եւ եղբայրութեան մէջ ապրելու հնարաւորութիւնը ընծայել» պատգամով, ինչ որ Ֆրանսայի առաքելութիւնն է:

Ժամը 19.25ին Հանրապետութեան Նախագահը հասաւ Օրլի: Երեք օրուան ընթացքին 907 քիլոմեթր ճամբայ կտրած էր:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՏԱԼԱՅԻ – ԼԱՄԱՆ: Երեսուներկու օր, անընդհատ, աշխարհի ամէնէն բարձր լեռներէն եւ ամայի ձորերէն անցնելով, պիչերը քարայրներու մէջ պահուած՝ օրուան մէջ ձիուկ մը հեծած փախչելէ ետք, «Ոդջ Աստուած»ը, Հնդկաստանի Տեղփուր քաղաքը հասաւ: Զինքը դիմաւորող բարձրաստիճան անձնաւորութեանց եւ ամենադդի լրագրողներուն՝ բերանացի եւ դրաւոր յայտարարութիւն մը ընելով ըսաւ: «Պաշտօնապէս կը հերքեմ Զինաստանի համաձայնաւոր կառավարութեան տուած մեկնութիւնը թէ ես խառնուած թիպէթի ներքին գործերուն, կը փորձէ քանդել մեր աւանդութիւնները, բարքերը եւ նուիրական հողեւոր կարգն ու սարքը»:

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ծերակոյտը վաւերացուց թերակղզիին մէջ հրթիռաբաձակ կայաններու չինութեան համար՝ Ամերիկայի հետ կնքուած դինուորական համաձայնագիրը: Զախակողմեաններու բուռն ու կողմնակալ քննադատութիւններուն է պատասխան եւ խօսքը համաչխարհին ուղղելով, արտաքին գործոց նախարարը՝ Փելլա, ըսաւ: «Կը նախընտրեմ որ աղէկս ամբողջ կեանքը հիւլէական վտանդի վախին տակ ապրի քան թէ օր մը, համաչխարհային տիրապետութեան ենթարկուի»:

ԹԻԹՕ կը չարունակէ իր յարձակումները Մ. Միութեան վրայ: Վերյիշելով Մոսկուա անցուցած տարիները, Թիթօ յայտարարած է Կոմունիստ Թերթին տնօրէնին.— «Եթէ Մոսկուա ապրած տարիներուս դլուխս վրայ չտուի, Սթալինի դանակին տակ, այդ կը պարտիմ մեծ – ամն ուսումնասիրութեան դրաւած բլլալուս եւ պանդոկիս կոմինտերնի չէնքը երթալ պատ – ւէր ստանալուս: Նախագոյութիւնն ունեցայ որեւէ առիթով չվիճաբանելու ընկերներուս հետ, որոնք բոլորն ալ ձերբակալուեցան. խնդիրը կ'անդիտանային որ իրենց հետաքննող տեսակցութիւններն իսկ կ'արձանագրուէին լրտեսող ոստիկանութեան կողմէ: Այդ չրջանին Մոսկուայի մէջ տիրող կացութիւնը անտանելի էր եւ կեանքիս ամէնէն դէշ օրերը անցուցի: Պատերազմն անդամ աւելի տանելի էր, որովհետեւ դիտէինք թէ ուր էր թշնամին: Ընկերներս որ ձերբակալուեցան, տարագրուեցան եւ սպաննուեցան, անմեղ էին, անոնք ոչ դաւաճաններ էին եւ ոչ ալ դրգռողներ: Ա. – նոնց չատերուն յիշատակը յարգելի է եւ պիտի յարգենք այսուհետեւ»:

ՊՈԼԻՎԻՈՅ մէջ կառավարութիւնը յաջողեցաւ առաջքն առնել պետ. հար – ուածի մը՝ որ պատրաստուած էր ազա – կողմեան տարրերու կողմէ: Կիրակի ա – ռաւօտ ապստամբները յաջողեցան դրաւել ձայնասփիւռի կայանը՝ բայց չուտով փախուստի մատնուեցան կառավարական ուժերու կողմէ: Ըմբոստները յարձակում գործեցին Քաղաքապետարանին եւ այլ հաստատութեանց վրայ, բայց ոչ մէկ յաջողութիւն ունեցան: Պոլիվիա 3.300 – 000 հոգի հաշուող փոքր երկիր մըն է, ուր վերջերս անտեսական տագնապ մը ծայր տուած էր: 1952ին Ազգային – Յեղափոխականները կառավարութիւնը տապալելով իշխանութեան տիրացան: Այնու – հետեւ պետական հարուածի վեց փորձեր եղան, բոլորն ալ ձախող:

ՓՐԱԿՍԱՅի ֆրանսական դեսպան նշանակուեցաւ Ժան – Փոլ Կառնիէ, իսկ Պանկոկի դեսպան՝ Աշիլ Քլարաք:

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՈՒՇԱԳՐԱՒ ՅԱՅՏՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ԽՄԲ.— Ճարտարապետ Տիրան Մարութեան « Գրական Թերթ »ին մէջ շահեկան յօդուած մը գրած է Հայաստանի ջրաելեկտրակայաններու նախագծի չորս ճարտարագէտներու Փարիզ կատարած այցելութեան շուրջ: Ստորեւ՝ այդ յօդուածը, արեւմտահայերէնի վերածուած:

Փարիզի տեսարժան վայրերը պատելու ատեն, Հայաստանէն իբրեւ զբօսաշրջիկ մեկնած չորս ճարտարագէտները կ'այցելեն 1243 – 1248ին կառուցուած Սուրբ Մատուռը (Սէնթ Շափել), որ Արդարութեան պալատին կից է:

Յիշեալ մատրան երկրորդ յարկի բաց սիւնասրահի մուտքի ձախ պատին վրայ կը տեսնուի հարթաքանդակի շարք մը, ուր ուշադրութիւն կը գրաւեն երկու կէտեր:

Քանդակներու բովանդակութիւնը աստուածաբանական է: Անոնցմէ մէկուն վրայ պատկերուած են ջրհեղեղէն փախչող կենդանիներ, որոնք կը բարձրանան Նոյի Տապանը, ուր նախօրօք տեղ գրաւած են քանի մը մարդիկ:

Երկրորդ քանդակը կը ներկայացնէ հեղեղուած աշխարհը եւ անոր վրայ միայնակ Նոյեան Տապանը՝ որ մարդիկ կը տանի, եւ գլխաւորը՝ մեր Զուարթնոց տաճարը: Զուարթնոցը պատկերուած է նաեւ նախորդ քանդակին մէջ:

Ինչպէս յայտնի է, Զուարթնոց տաճարը կառուցուած է 641 – 661 թուականներուն եւ կանգուն մնացած է շուրջ երկու հարիւր տարի:

Յայտնի է նոյնպէս, որ 989 – 1020 թուականներուն Զուարթնոցին յար եւ նման այլ տաճար մը կառուցուած է Անիի մէջ: Գագկաշէն Ս. Գրիգոր եկեղեցին, որ մեզի հասած է դարձեալ փլատակ վիճակի մէջ՝ հողով ծածկուած:

Մեր դարի սկիզբը սկսած են Զուարթնոց տաճարի աւերակներու պեղումները:

Ականաւոր ճարտարապետ Թորոս Թորոմանեան 1909ի կ'ուսումնադիրէ եւ կը չափագրէ այն բոլորը՝ որոնք բացուած էին պեղումներու ընթացքին եւ ճարտարապետ – դիտնականի հմտութեամբ կը ստեղծէ Զուարթնոցի վերակազմութեան նախագիծը: Այդ նախագծին համաձայն, Զուարթնոցը իբրեւ հիմ ունի հաւասարաթեւ խաչի ձեւ, իսկ դուրսէն՝ բոլորակ է աւելի ճիշդը՝ հաւասարակողմ բազմանիստ: Ծաւալի տեսակէտէն կեդրոնազմբէթ եռահարկ հոյակապ կառուցուածք մըն է:

Զուարթնոցը շինողը ինչպէ՞ս կարողացած է այդ հիմին վրայ բարձրացնել երեք յարկ՝ բոլորակ եւ կեդրոնազմբէթ չէնքը. այս հարցն է, որուն շուրջ տեղի ունեցած են բուռն վէճեր, թէ այն ատեն՝ երբ Թորոմանեան կը պատրաստէր վերակազմութեան իր նախագիծը եւ թէ յետագային, մինչեւ մեր օրերը:

Թորոմանեան չափագրութեան արդիւնքներուն եւ իր գեղագետի ըմբռնումներու հիման վրայ կռահած եւ գտած է շինութեան իւրայատուկ այն ձեւը, որ տասներեք դար առաջ այնքան համարձակօրէն կիրառած է Զուարթնոցի ճարտարապետը:

Կառուցուածքի յանդուգն յղացման որոշ թերութիւնները պատճառ դարձած են որ կարգ մը մարդիկ կասկածի տակ առնեն Զուարթնոցի եռաստիճան ըլլալու հանգամանքը:

1905 – 1906ին, Ն. Մառի կողմէ ղեկավարուող պեղումներու ժամանակ երբ բացուեցաւ Անիի Գագկաշէն եկեղեցիին աւերակը, գտնուեցաւ նաեւ Գագիկ թագաւորի արձանը՝ ձեռքերուն մէջ բռնած Գագկաշէն եկեղեցիին մանրանկարը: Բոլորակաձեւ էր ան, եռայարկ եւ նման՝ Զուարթնոցի վերակազմութեան Թորոմանեանի ներկայացուցած նախագծին:

Յիշեալ նախագծի դիւտով Զուարթնոցի համայնապատկերը հաստատուեցաւ Թորոմանեանի նախագծին ձեւով:

Ճարտարապետութեան տոքթոր Ա. Կուզենցով 1951ին լոյս ընծայեց զանազան շինութիւններու ուսումնասիրութեան նուիրուած գիրք մը, ուր այն կարծիքը կը յայտնէ թէ հաւանաբար Զուարթնոցի երկրորդ յարկը եղած է ոչ թէ բոլորակաձեւ, ինչպէս կը հաստատէ Թորոմանեան, այլ՝ հաւասարաթեւ խաչի ձեւ: Նման ենթադրութիւններ յայտնած էին նաեւ ուրիշներ, զանազան առիթներով:

Ճարտարապետութեան թեկնածու Ս. Մնացականեան 1956ին որոշ ուսումնասիրութիւններ կատարեց եւ Գիտութիւններու ակադեմիայի Արուեստի բաժնին մէկ նիստին գծագրութիւններով ցոյց տուաւ իր տեսակէտները՝ Զուարթնոցի վերակազմութեան նախագծին մասին, կանգ առնելով Կուզնեցովի տեսակէտին վրայ:

Ի՞նչ պատճառներ են սակայն, որ որոշ տարակոյսներու առիթ կուտան, թէ Զուարթնոցի երկրորդ յարկաբաժինը ոչ թէ բոլորակ եղած է, այլ խաչաձեւ: Նախ՝ իբր թէ երկրորդ յարկաբաժինի պատերու ծանրութիւնը չեն կրցած կրել իրենց վրայ ոչ միայն երկու հարթութեամբ կորութիւն ունեցող այն ութ կամարները՝ որոնք յենած են առաջին յարկաբաժնի արծուախոյակ չորս սիւներուն եւ խաչի թեւերը կազմող չորս կամարաշարի գագաթներուն վրայ, այլ՝ նաե՛ւ յենարանները: Այնուհետեւ երկրորդ յարկաբաժինի Թորոմանեանի ցոյց տուած երեսուներկու պատուհաններէն, իբր թէ լուսամուտի դեր կը կատարեն միայն 12ը, այսինքն՝ իւրաքանչիւր խաչաթեւին՝ 3ը, եւ մնացած քսանը անիմաստ են:

Կան նաեւ այլ փաստարկութիւններ, որոնք համեմատաբար երկրորդական նշանակութիւն ունին:

Արդ, վերադառնանք Փարիզի Ս. Մատրան քանդակին: Ի՞նչ մտքեր կուտայ ան:

Մենք չենք տարակուսիր թէ Ս. Մատրան քարակուփ պատին վրայ գոյութիւն ունեցող աստուածաբանական բովանդակութեամբ Զուարթնոցի պատեկրը կրող քանդակը կատարուած է բուն չէնքի կառուցման ժամանակ (1243 – 1248): Անոր բովանդակութիւնը աներկբայօրէն ցոյց կուտայ քանդակին հնութիւնը:

(Մնացեալը յաջորդով)

ԲԱՐԵՓՈԽՈՒՄՆԵՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

Անտրէ Մալրօ, Ֆրանսական Ե. Հանրապետութեան Մշակոյթի Գործերու նախարարը, որ միեւնոյն ժամանակ աշխարհածանօթ գրագէտ – գեղագէտ մըն է, վերջերս կտրուկ կարգադրութիւններ ընելով մեծ յեղաշրջում մը ստեղծեց Ֆրանսական թատերական շրջանակներուն մէջ:

Նոր կարգադրութիւններու շարքին ամէնէն աքաչռուն Քոմէտի – Ֆրանսէզի երկու սրահներուն՝ Ռիշըլիէոյի եւ Լիւքսէմպուրի բաժանումն է:

Ինպէսչ ծանօթ է, Մոլիէրի Տունը (Քոմէտի – Ֆրանսէզ) կը գտնուէր Ռիշըլիէօ փողոցին մէջ եւ ունէր միակ բեմ մը: Սակայն, Դ. Հանրապետութեան նախարարաց խորհուրդը զարմանալի կարգադրութեամբ մը Օտէօն թատրոնին դարաւոր կեանքին թելը մէկ հարուածով խորտակեց եւ անոր բեմը բերաւ ու միացուց Մոլիէռի Տան, Սալ – Լիւքսէմպուր անուանակոչումով:

Պ. Մալրոյի առաջին գործը եղաւ այդ միացումը վերացնել: Օտէօն թատրոնը վերստին ստացած է այժմ իր անկախ գոյութիւնը, մէկ բացառութեամբ՝ ասկէ ետք պիտի կոչուի «Ֆրանսայի Թատրոն»:

Քոմէտի – Ֆրանսէզի տնօրինութիւնը յանձնուած է դիւանագէտի մը՝ Պ. Գլոտ Պրէար տը Պուազանժէի, որ Փրակայի Ֆրանսական դեսպանն էր:

Նախարարին այս նոր կարգադրութիւնը դժգոհութեան ալիք մը բարձրացուցած է մամուլին եւ թատերական շրջանակներուն մէջ: Արդարեւ, շատեր տարօրինակ կը գտնեն Պ. Մալրոյի այս կարգադրութիւնը, խորհելով թէ՝ դիւանագէտ մը ո՞ր աստիճանի օգտակարութիւն պիտի կրնայ ունենալ Մոլիէրի Տան ղեկավարութեան գործին մէջ: Սակայն, Պ. Մալրօ, խօսելով նոր տնօրէնին մասին, դրուատելէ ետք անոր դիւանագէտի խոր հմտութիւնը, կ'աւելցնէ.—

« ... Քոմէտի Ֆրանսէզի տնօրէնութեան գլուխը դիւանագէտի մը ներկայութիւնը անհրաժեշտութիւն մը դարձած էր: Մինչեւ հիմա Պ. Պուազանժէ դիւաւորին գործեր գլուխ հանեց: Անիկա վերահաստատեց երկաթեայ վարագոյրին ետեւ գտնուող ժողովուրդին հետ մեր բարւոք յարաբերութիւնները եւ հիմա վստահ եմ թէ շատ դիւրութեամբ պիտի կարողանայ անցնիլ թաւշեայ վարագոյրին ետեւ ...: Միւս կողմէ, նոր տնօրէնը յարաբերութիւններ պիտի մշակէ «արտաքին» բեմադիրներու հետ եւ այդպէսով զարկ պիտի տայ մեր թատրոնի վերելքին ...»:

Նախարարը դժգոհ էր Քոմէտի – Ֆրանսէզի մինչեւ հիմա իրագործած խաղացանկէն: Կը յիշեցնէ որ նախկին տնօրէնութիւնը դասական ողբերգութիւնը զոհած է Լապիշի եւ Ֆէյտոյի կատակերգութիւններուն եւ Ռասինի ու Քորնէյի ողբերգութիւնները ցանցառ կերպով երեւացած են յայտագիրներուն վրայ:

Պ. Մալրօ կ'ուզէ առաջքն առնել այն արշաւին որ այս միջոցիս Վոտըվիլը ըսկըսած է գործել: Ան կը ձգտի Ֆրանսական թատրոնին վերընծայել իր դասական վեհութիւնը եւ միանգամ ընդ միշտ հերքել Պոտըլէրի այն կարծիքը, որ մեծանուն բանաստեղծը յայտնած է իր ատենին.— « Ֆրանսացի կը նշանակէ Վոտըվիլիսթ եւ Վոտըվիլիսթ կը նշանակէ մարդ մը որուն Միքել Անճելոն գլխուդ պտոյտ կը պատճառէ եւ Տըլաքրուան՝ անասնական շուարում մը, ինչպէս կայծակը՝ կարգ մը կենդանիներու: Վսեմը իրեն համար խառնաշփոթութեան մը տըպաւորութիւնը կը գործէ եւ իր Մոլիէռին կը մօտենայ դողալով, որովհետեւ իրեն հաւատացուցած են որ ան զաւեշտագիր մըն է ...»:

« Ֆրանսայի Թատրոն »ը (Օտէոն) յանձնուած է Ժան Լուի Պարոյի ղեկավարութեան: Այս կարգադրութիւնը գոհունակութեամբ ընդունուած է ամենուրեք, վասն զի ինչպէս յայտնի է, Ֆրանսական յառաջապահ թատրոնի այժմու միակ ներկայացուցիչը, Քոփոյի, Ժուվէի եւ Տիւլէնի արժանաւոր աշակերտ՝ Ժան Լուի Պարօ վաշկատուն էր դարձած, մնացած էր առանց բեմի ու իր գոյութիւնը քարշ կուտար ասդ անդ: Այս նոր կարգադրութեամբ, Ժան Լուի Պարօ պիտի կարողանայ բարգաւաճ գործունէութեան ընդարձակ դաշտ մը ունենալ:

Այս առթիւ, Ժան Լուի Պարօ ըրած է հետեւեալ յայտարարութիւնները.— «Պ. Անտրէ Մալրոյի կողմէ մեծագոյն քաջալերանքն ու վարձատրութիւնն է որ կը ստանանք այն բոլոր ճիգերուն համար զորս ի գործ դրած ենք երկար տարիներէ ի վեր: Կը յուսանք Օտէոն թատրոնը վերածել ապրող թատրոնի մը, որուն դուռները բաց պիտի ըլլան նոր ուժերով տոգորուած բոլոր հեղինակներուն եւ բեմադիրներուն առջեւ: Այս «Ֆրանսայի թատրոն»ը պիտի դառնայ նոր թատրոն մը, որուն մէջ ազատ մուտք պիտի ունենան բոլոր անոնք որ երիտասարդ են ...»:

Օփերայի եւ Օփերա – Քոմիքի տնօրինութիւնը յանձնուած է Ազգերու Թատրոնի հիմնադիր եւ Սառա – Պերնարի տնօրէն Ա. Մ. Ժիւլիէնի: Երգի եւ երաժշտութեան այս երկու կեդրոններու գործունէութեան անդրադառնալով, նախարարը կը յայտարարէ.—

« Մեր մէջ յառաջապահ թատրոնի զաղափարը, տարօրինակ մտայնութեամբ մը, կը պատշաճի միայն եւ անպայմանօրէն տրամաթիքական գործերու: Մեր երգն ու երաժշտութիւնը ինչո՞ւ պիտի

ՄԵՐ ԱՐՁԱԿԻ

ԼԵԶՈՒԻ ՄԱՍԻՆ

Մենք չենք կարող այլ կերպ վարուել, որովհետեւ գործ ունենք ոչ թէ աշակերտական շարադրութեան, այլ 10 հազար տպաքանակով լոյս տեսած ստուար մի վէպի հետ եւ պէտք է ենթադրել, որ այն, ինչ ներելի է աշակերտին, գրողին ներելի չէ:

×

Թերթենք Ռ. Աթայեանի « Զարթօնք » պատմավէպը: Աթայեանը նոր անուն չէ: Երեսուն տարուց աւելի է՝ նա ստորագրել է բազում յօդուածներ, գրախօսականներ, հրապարակախօսական էթիւտներ, ակնարկներ: Աթայեանը հանդէս եկաւ վերջերս « Զարթօնք » պատմավէպով, նպատակ ունենալով տալ Հայաստանի համայնավար երիտասարդական շարժման ակունքները: Աթայեանը գրել է մի պատմավէպ, որտեղ գործում են Ղուկաս Ղուկասեանը, Արմենակ Բուդաղեանը, Աղասի Խանջեանը, Աղաւնի Բուդումեանը: Պատմավէպում հանդէս են գալիս Ստեփան Շահումեանը, Վահան Տէրեանը: Այստեղ չէին կարող օգնել Աթայեանի « նախկին լեզուները » — խմբագրականների, գրախօսականների, հրապարակախօսական էթիւտների, ակնարկների, լեզուները, որոնց Աթայեանը տիրապետել է փայլուն կերպով: Այստեղ հարկաւոր է մի նոր որակ՝ վիպասանի, արուեստագէտի լեզուն: Կա՞յ այդ լեզուն «Զարթօնք»ում:

Այս գիրքը յատկանշական է հէնց նրանով, թէ ինչ է նշանակում չլինել վիպասան եւ որոշել վէպ գրել: Երբ նա պատմում է իր գիտցածը, պատմում է մարդավարի, հետաքրքիր, ջերմ կերպով, կարող է վարակել ընթերցողին, բայց հէնց որ յիշում է, թէ վէպ է գրում, կորցնում է ամէն ինչ, խճճում է լեզուն, մթագնում, դարձնում արհեստական, անկենդան եւ վերամբարձ:

Այս, վերամբարձ: Նուագում է կոյր սրնդահարն իր սրինդը. լսենք հեղինակին, թէ ինչպէս է ընկալում նա այդ երգը.— « ... Եւ խօլական, արագասոյր սլացաւ առուակը դէպի վար, լուր տալու յուզումնական գետին, որ մշտնջենական կռուի մէջ են հողը եւ հողեղէն մարդը ձմրան նինջի դէմ՝ առ միշտ ըղձալով յաւերժական գարուն եւ կեանք մշտապայծառ »:

Կամ.— « Պուլվարի բարձր, տերեւակալող ծառերը հրդեհուել էին արիւնատեսիլ ամպերից եւ այդ հրդեհի մէջ բիւրաւոր ծիտիկներ խանդավառ մրցակցութեամբ՝ թնդացնում էին աշխարհը »: Չէ՞ որ Պալզաքն անգամ չէր ամաչի գրելուց, — «Ծիտիկները ծառերի վրայ նստած երգում էին ...»: Կարիք կա՞յ այդպիսի մի լղարիկ: Պատկեր տալու համար ոգեկոչել «Պուլվարի բարձր, տերեւակալող ծառերին», «հրդեհում », «արիւնատեսիլ ամպեր», ««Հրդեհների մէջ բիւրաւոր ծիտիկներ», «Խանդավառ մրցակցութիւն », « Թնդիւն », « Աշխարհ » ... : Ինչի՞ համար է այս ամէնը: Բայց անցնենք ճնճղուկներին.— « Ժամացոյցի երեք զարկերը թաւ զօղանջով ձգուեցին դէպի Ռուսաց մայր տաճարի գմբէթներն ու ետ դառնալով, յանգան պուլվարի ծառերին թառած ճնճղուկների թեւերի տակ » : — Սա գեղարուեստական լեզու չէ:

Ինչպէս ասացինք, պատմավէպում հանդէս է գալիս նաեւ Վահան Տէրեանը: Տեղի սղութեան պատճառով մենք կը բաւականանանք ներկայացնելով Տէրեանին Վաղարշապատում՝ հեղինակի լեզուով: Այն օրն է, երբ ստեղծւում է «Ափսոս չէ՞, Մարգօ, այս երեկոն» բանաստեղծութիւնը: Տէրեանն ու Մարգօն մինակ են մնացել: Թող հեղինակը պատմի.— « Տէրեանը գլանակի ծխով պարուրուած, մնաց անուրջի մէջ, ապա յուշիկ արտասանեց.

Հէքեաթ էր, եւ հմայք, եւ անծիր
Խնտութիւն մշուշում վարդագոյն,
Դու նենգոտ քնքշութեամբ ժպտացիր
Արեւոտ ժպիտով իմ հոգուն ...

« Օրիորդ Մարգօն, բանաստեղծի երգուն առոգանութիւնը պահպանելով եզրափակեց տունը.

Սիրոյ խօսք, եւ համբոյր,
եւ խոստում:

« — Անպիտան, գիտես, հա՞, — ասես նիրհից սթափուելով, ծոր տուեց բանաստեղծը :— Ինչ լաւ է այս երեկոն ,— շշնչաց նա երազուն հայեացքն օրիորդին:

« Մէկ էլ չարաճճի տղայի պէս աշխոյժ փայլ առած աչքերը կկոցելով, շեշտակի դիմեց նրան.

« Ո՞ւմ համար ես պահում դու այդ յակինթ շրթներդ, ո՞ւմ համար »:

Օրիորդ Մարգօն նեղացած է.— « Եւս մի վայրկեան, օրիորդ Մարգօն տիրապետեց իրեն, խորամանկ ժպիտը խաղացպարեց նրա աչքերի մէջ:

« — Ձեզ ինչ ,— ծոր տուեց նա (ինչո՞ւ Տէրեանը կարող է ծոր տալ, իսկ օրիորդ Մարգօն ոչ – Գ. Մ.) ու շուրթերը քողբոջ կազմեցին »:

Դէ, Տէրեան բեր, որ դիմանայ ... եւ իսկապէս —

« Վահան Տէրեանը քրքջաց հանոյքից ու ողջագուրանքով փարուեց օրիորդի թեւին »:

Գ. ՄԱՀԱՐԻ

(4 Շար.)

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԱՆԿԱԿԱՆ «ԼՈՒՍԱՒՈՐԵԱԼ» ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳԱՂՏՆԻՔԸ

Մանկապարտէզներու, «Քոյր-քոյրիկ» երգիծաթերթը, չարունակելով խորհրդային կեանքին զանազան երեւոյթները հետեւիլ, այս անգամ ալ կը կծէ խորհրդային մանկական դրականութեան պատասխանատու մարմինները։

«Մանուկներու սահմանուած գիրք մը գրելու համար, լաւ հոգեբան պէտք է ըլլալ ... այսինքն՝ պէտք է լաւ ճանչնալ հրատարակչական տուները գեկավարող որոշ տարիքի սիկիններուն — պարոններուն մտայնութիւնը», կը հեղնէ «Քոյր-քոյրիկ», որ բուռն բողոք կը բարձրացնէ մանուկներու ընթերցման վերապահուած «լուսաւորեալ» գիրքերու խղճալի մակարդակի դէմ։

Եթէ կ'ուզէք որ ձեր գրած գիրքը հրատարակուի, կ'աւելցնէ երգիծաթերթը, սա ձեւի գրութիւն մը պէտք է պատրաստած ըլլաք։

Գլուխ առաջին.— *Միշա, մօտաւորապէս չորս տարեկան տղայ մը, որ արդէն դիտակից է լաւ համայնավարի իր պարտականութիւններուն, կը տեղաւորուի իրենց տան բակին մէկ անկիւնը՝ ճատրակի դժուարին խնդիր մը լուծելու համար։ Ձիշդ այդ պահուն վրայ կը հասնի պարտիզպանը, որ կ'ուզէ բակը ջրել։ «Այս այսպէս չի կրնար չարունակուիլ, կը մտածէ Միշա. մեր բակերուն մէջ նախատեսուած չէ հանդիսատես անկիւն մը, ուր նախադպրոցական տարիքի մանուկները կարենան մտաւորական մարզանքներու տալ իրենք զիրենք»։ Ամբողջ գիշերը, Միշա, քունը փախցուցած, այս հարցին տրամաբանական լուծում մը գտնել կ'աշխատի։*

Գլուխ երկրորդ.— *Վերնագիրը՝ «Տղաք, դործի»։ Առաւօտուն, Միշա գինք յուզող հարցին լուծումը գտած է։ Ամէն օրուան նման ականները խնամքով մաքրելէ վերջ, Միշա Թաղին, տղաքը ժողովի կը հրաւիրէ։ «Կ'առաջարկեմ առանց աւելն կորսընցնելու հինգ տարեկանէն վարելու ա-կումբի մը կառուցումը. մեր ակումբը պարզ պիտի ըլլայ, բայց՝ հանդուստէա»։ Առաջարկութիւնը միաձայնութեամբ կ'ընդունուի. միայն երեք տարեկան փոքրիկ Սաշան կը մերժէ իր մասնակցութիւնը բերել համայնական աշխատանքին՝ «Ես, անձնապէս, կ'արհամարհեմ ֆիզիքական աշխատանքը», առարկելով։*

Միւսները, ընդվզած, կը հաւաքուին Միշայի չուրջ եւ անմիջապէս կը ձեռնարկեն աշխատանքի։ Նոյնիսկ տակաւին քալելու չկռած երեխաները կը բերեն իրենց աշխատանքի բաժինը՝ իրենց ուժին եւ կարողութիւններուն համեմատութեամբ։ Սողալով չորս ոտքի վրայ, գետնի աւելորդ խոտերը արմատախիլ կ'ընեն։

Ցաջորդ գլխուն մէջ (կ'աւելցնէ «Քոյր-քոյրիկ»), անպայման ճար մը պէտք է գտնէք հակաընկերային Սաշան վերադաստիարակելու համար։ Նկարագրեցէք իր վիշտը՝ համայնական կեանքէն հեռու մնացած ըլլալու դիտակցութիւնը ունեցած պահուն, եւ վատահ կրնաք ըլլալ, որ ձեր գիրքը կը հրատարակուի։

«Ի վերջոյ (կ'եզրակացնէ երգիծաթերթը) ի՞նչ կը կորսընցնէք այսպիսի գիրք մը գրելով։ Ընթերցող մանուկները ձանձրոյթէն պիտի լա՞ն ձեր գիրքը կարդացած ժամանակ։ Ի՞նչ կարեւորութիւն ունի այդ։ Չէ՞ որ իրենց գիրքերուն նիւթին ընտրութեան մէջ իրենց կարծիքը հարցընող չկայ»։

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԻՒՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆ ԹՈՇԱԿԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

—o—

Յառաջիկայ 1959 – 1960 կրթական տարեշրջանին համար, Հ. Բ. Ը. Միութիւնը Բարձրագոյն Ուսմանց յատուկ թոշակներ պիտի բաշխէ, ղկախատրարար հետեւեալ ազդիւրներէն.

1.— *Մկրտիչեան Կրթ. Հիմնադրամ։*

2.— *Սիմոն եւ Երանուհի Գայէդզեան Հիմնադրամ։*

3.— *Սրբուհի Գարակէօզեան Ցիշատակի Հիմնադրամ։*

4.— *Արմէն Դերձակեան կրթաթոշակ։*

5.— *Կարապետ Արամեան կրթաթոշակ։*

6.— *Գառնիկ եւ Արթօ Ֆընտըգլեան յիշատակի հիմնադրամ։*

7.— *Յակոբ Աչապահեան կրթաթոշակ։*

8.— *Տիգրան Ա. Տիրատուրեան կրթաթոշակ։*

9.— *Յովհաննէս եւ Բեբեկա Խապուլեան կրթաթոշակ։*

10.— *Տաքթ. Մ. Յովսէփեան յիշատակի հիմնադրամ։*

Մկրտիչեան հիմնադրամի թոշակները կը յատկացուին միայն արուեստագիտի ուսանողներուն։

Սիմոն եւ Երանուհի Գայէդզեան եւ Սրբուհի Գարակէօզեան հիմնադրամներու թոշակներուն համար թեկնածուները կ'ընդունուին թէ արուեստագիտէն եւ թէ Ամերիկայէն։

Արմէն Դերձակեան կրթաթոշակը փոխանուութեան ձեւով կը տրուի Ամերիկայի մէջ ծնած այն հայ երիտասարդներուն, որոնք տեղական համալսարան պիտի յաճախեն։

Կարապետ Արամեան կրթաթոշակէն կրնան օգտուիլ ամերիկաբնակ այն երիտասարդները, որոնք արուեստագիտի հայ կրթական հաստատութեան մը մէջ կը փափաքին աղգային ուսում ստանալ։

Գրնտրգլեան Հիմնադրամէն թոշակ կը յատկացուի արուեստագիտի այն ուսանողներուն, որոնք՝ նախընտրաբար Անգլիոյ եւ ի հարկին եւրոպական երկրի մը մէջ, արհեստագիտական թէքնիք ճիւղի մը պիտի հետեւին։

Միւս կրթաթոշակները եւս արուեստագիտի հայ ուսանողներուն համար են։

Նկատի առնելով որ նախորդ տարիներու թոշակընկալ անձերէն յիսուն տոկոսը դեռ իրենց ուսումը կը չարունակեն, տրամադրելի դումարներէն նախ անոնց յատկացումները պիտի կատարուին եթէ յաջող տարեշրջան մը բոլորած են, եւ ապա նոր-կատի պիտի առնուին նոր թեկնածուներ դիմումները, հետեւեալ պայմաններով.

1.— *Սահմանափակ թիւով թոշակներ պիտի տրուին միմիայն նիւթական միջոցներէ զուրկ եւ օժտուած երիտասարդներու։*

2.— *Նախընտրութիւն պիտի տրուի այն երիտասարդներուն, որոնք իրենց համալսարանական ուսումը բաւական յառաջացուցած են արդէն եւ պէտք ունին զայն լրացնելու համար անհրաժեշտ աշակերտութեան մը պէտք ունին։*

3.— *Հաւասար արժանիք ունեցող թեկնածուներու մէջէն, պիտի ընտրուին անոնք՝ որ բարձրագոյն ուսմանց կեդրոններու մօտ կը բնակին եւ նիւթական մեծ զոհողութեանց չեն կարօտիր իրենց դասընթացքին հետեւելու համար։*

4.— *Մասնաւոր ուշադրութեան արժանի պիտի ըլլան այն թեկնածուները որոնք կը պատրաստուին ուսուցչական ասպարէզին եւ կամ հայ մշակոյթին տարելու կոչուած ուսմանց կը հետեւին։*

5.— *Թոշակները մէկ տարուան չրջանի մը համար են։*

6.— *Որեւէ համալսարան ընդունելու համար երկրորդական վարժարանի մը վկայականը ի ձեռին չունեցող թեկնածուներու դիմումները անհետեւանք պիտի մնան։*

7.— *Թեկնածուները հարկ է իրենց դիմումը կատարեն մինչեւ Մայիս 10, ստորեւ նշանակուած հասցէին։ Ապա անոնց պիտի դրկուին հարցարանները, որոնց տրուած պատասխաններուն եւ դանազ հաստատող փաստաթուղթերուն հիման վրայ Միութեանս Կրթական Յանձնախումբը պիտի կատարէ թոշակընկալ անձերու ընտրութիւնը։*

Այս յայտարարութիւնը միաժամանակ հրատարակութեան կը տրուի Ամերիկայի եւ արուեստագիտի հայ թերթերուն մէջ։

Նիւ Եորք, 2 Ապրիլ 1959

ԴԻՒԱՆ ԿԵՂՐ. ՎԱՐՉ. ԺՈՂՈՎԻ

K. Guiragossian, Executive Director
Armenian General Benevolent Union
250 Fifth Avenue, New York 1, N. Y.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԸ ԵԻ ՆՈՐ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

Մարսէյլի Համազգայինի ընդհ. ժողովը տեղի ունեցաւ Ապրիլ հինգին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 5ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ։

Ներկայ էին քառասուն անդամ – ան – դամուհիներ։

Ընդհանուր ժողովի նախագահ ընտրուեցաւ Պ. Վարդան Պանտիքեան, քարտուղար՝ Պ. Առաուր Գէօսէեան։

Օրակարգի առաջին խնդիրն էր անցեալ չրջանի նիւթական եւ բարոյական հաշուետուութիւնը։ Նախկին վարչութեան կողմէ Պ. Կ. Փօլատեան կարդաց տեղեկագիրը, որ կ'ընդգրկէր երեք տարուան գործունէութեան չրջան մը։

Ընդհանուր ժողովը գնահատեց եւ վերապուց ներկայացուած տեղեկագիրը եւ անցաւ օրակարգի երկրորդ խնդրին՝ նոր վարչութեան ընտրութեան։

Ընդհանուր ժողովը միաձայնութեամբ պատուոյ նախագահ ընտրեց Պ. Արամ Թէրզիպաչեանը եւ իր երախտագիտութիւնը յայտնեց անոր նիւթական եւ բարոյական բազմաթիւ գոհողութիւններուն համար։

Ինը հոգիէ բաղկացած նոր վարչութիւնը, առանձին նիստի մը մէջ ընտրեց իր դիւանը հետեւեալ կազմով՝

Նախագահ՝ Կ. Փօլատեան, քարտուղար՝ Ժ. Մխրիճեան, դանձապահ՝ Շ. Թաչճեան, Բ. տեսնապետ՝ Վարդան Պանտիքեան, խորհրդականներ՝ Տիկին Վ. Գէօսէեան, Պ. Պ. Յովհ. Հացագործեան, Ժիրայր Տէր Վարդանեան, Առաուր Գէօսէեան եւ Սարգիս Թասլաքեան։

Նորանոր յաջողութիւններ Մարսէյլի Համազգայինին։ Նոր վարչութիւնը, հաղիւ ընտրուած, արդէն սկսած է աշխատիլ, նոր թափով եւ կը յուսանք թէ պիտի արդարացնէ իր վրայ դրուած յոյսերը, եռան մշակութային կեանք ստեղծելով մեր բազմահայ գաղութին մէջ։

ԹՂԹԱԿԻՑ

Ոչ մի կենդանի արարած այդ միջոցին չկար չրջակայ ամայութեան մէջ, ոչ մի ձայն չէր լսուում, եւ բամպակի նման փափուկ ձիւնային տարաին անդամ ձայն չէր հանում։ Մինարէթի ներսում խաղի չուրջը խմբուած մարդիկը նոյն-պէս ձայն չէին հանում, նրանք միայն ծխում էին։

Դրսում մենաւոր պահակը դեռ նայում էր։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (392)

ԿԱՑԾԵՐ

ԲԱՐՈՒՆԱԿ ՀԱՍՏՈՐ

ԼԳ.

ԱՄՐՈՑԻ ԱՂՋԻԿԸ

Սպանութիւնները թիւ եւ չափ չունէին։ Ամէն մարդ գիշերը սարսափելով էր իւր գլուխը դնում բարձի վրայ, առանց յոյս ունենալու, թէ առաւօտեան կենդանի կը վեր կենայ։ Կեանքի եւ կայքի ապահովութիւնը վտանգի մէջ էր։ Ամէն ոք իւր վերարկուի տակ սուր էր ման ածում, սպասելով, որ թշնամին իւր հետեւում կանդնած է։ Երբեմն ժողովրդի մէջ տարածւում էին զանազան լեզուներով տպուած թղթի կտորներ։

Այդ թղթերը այնպէս էին ծածկում փողոցները, կարծես, կարկուտի նման էր կրնքից էին թափւում։ Ի՞նչ էին ուզում, ի՞նչ էին պահանջում, — ոչ ոք չէր հասկանում։ Թէ մէջիդներում եւ թէ եկեղեցիներում աղօթում էին, որ մի հանդուրժողական թագաւոր գայ եւ խելքի գան։ Բայց Չէյթունից ապստամբութեան ձայն էր լսւում։ Արզրումի մէջ որոնում էին մի ինչ – որ դաւադրութիւն։ Իսկ Կ. Պոլսում այդ միջոցին զբաղուած էին երկու հանելուկային թուերով — 16 եւ 61։

Այդպէս անցաւ գարունը, այդպէս անցաւ ամառը, այդպէս անցաւ եւ աշունը։ Եկաւ սաստիկ ձմեռը եւ թանձր ձիւնը փակեց բոլոր ճանապարհները։ Մի քանի չաթաթ էր, որ հաղորդակցութիւնները դէպի ամէն կողմ կտրուած էին։ Մեռու-նեները խօսում էին, թէ մի այդպիսի ձմեռ իրանց կեանքում չէին տեսել։ Գիւղերում փողոցները ձիւնով լցուած էին։ Ձիւնը բարձրացել էր մինչեւ կտուրները։ Հարեւանները ձիւնի տակից էին միմեանց տունը գնում։ Սովը այդ ժամանակ աւելի սաստկացաւ։ Սովը մարդիկներից անցաւ եւ վայրենի անասուններին, եւ վայրենի գիշատիչների մէջ։

Ձիւնը այնպէս էր լցրել ղար ու փոս, սար ու ձոր, որ բաց տեղ չէր մնացել։ Վայրենի անասունները, ճարակ չգտնելով, մօտեցել էին մարդկանց բնակարաններին։ Աղրիւրները, գետակները սառել էին։ Վայրենի բազերը, սաղերը, մնացել էին ձիւնի երեսին։ Մարդիկ հալած սառուցով էին գոլացնում իրանց ծարաւը։ Ամէն ոք մտածում էր թէ, աշխարհի վերջը հասել է,— մտածում էր, թէ երկինք, երկիր, մարդ, անասուն, բոլորը կը սառչին եւ կը կազմեն մի մեծ սառցային գանդուած։

Ահա այդ ձմեռուայ դիչերներից մէկում, Քօհնաչահարի մօտ, մեզ ծանօթ արաբական մինարէթում քարէ յատակի վրայ, կրակ էր վառւում։ Մի խումբ գինուած մարդիկ, բոլորած կրակի չուրջը, տաքանում էին։ Իսկ մինարէթի դրսում, դրան մօտ, նրանց ձիաները գարի էին ուտում, գլուխներից քարշ ընկած տոպրակներից։

Գիչերը մթին էր։ Ձիւնային տարափը այնպէս առատութեամբ մաղւում էր երկնքից, որ մտածում էիր, թէ մի քանի րոպէում ամբողջ երկիրը կը ծածկէ, կ'անհետացնէ թանձր խաւի տակ։

Ձիաններին մօտ, մէկը, փաթաթուած իւր վերարկուի մէջ, կծկուել էր պատի տակին։ Նա անչարժ էր, որպէս արձան, միայն երբեմն չարժւում էր, երբ թաւ էր տալիս վերարկուն, որ իւր վրայ հաւաքուած ձիւնը մի կողմ թափուի, եւ դարձեալ ընդունում էր իւր անչարժ դիրքը։ Անչարժ էին եւ նրա աչքերը, կարծես, ցուրտը սառցրած լինէր նրանց։ Նրանք նայում էին խաւարի մէջ, միշտ մի եւ նոյն կէտի վրայ եւ ամենեւին չէին չեզուում դէպի մի այլ կողմ։

Ի՞նչ էր դիտում նա այն մթութեան մէջ, Աստուած գիտէ, բայց նա չարունակ նայում էր։

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ անգլիացի երկու զինուորներ դաշունահարուեցան անծանօթներու կողմէ :

ԻՐԱՔԻ մէջ «Իսրայէլի պօյքոթի կոմիտէի»ն իրաքեան բաժանմունքը սեւ ցանկին վրայ անցուց նաեւ «Էռ Ֆրանս»ը :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ խորհրդարանը նոր օրէնք մը քուէարկեց որ կը սահմանափակէ Ուղղափառ եկեղեցւոյ իրաւասութիւնները : Բացի դաւանական հարցերէ, կառավարութիւնն է որ հրովարտակներով պիտի որոշէ կրօնական խնդիրները :

ԱՆԳԼԻՈՅ մայր թագուհին եւ Մարկարէթ իշխանուհին, որ Հռոմ կը գտնուին ութ օրուան համար, ունկնդրութիւն խնդրած են Պապէն, հակառակ անգլիական եկեղեցւոյ բարձր շրջանակներու յայտնած վերապահումներուն, ունկնդրութիւնը տեղի պիտի ունենայ այսօր : Ասով վեցերորդ անդամը պիտի ըլլայ որ Անգլիոյ Արքունիքի անդամներ քահանայապետին կ'այցելեն : Լեւոն ԺԳ. պապը ունկնդրութիւն շնորհեց Եդուարդ Է. թագաւորին՝ 29 Ապրիլ 1903ին : Երեքուկէս դարէ ի վեր առաջին անդամն էր որ անգլիացի արքայ մը՝ Պապին կը հանդիպէր : Առաջին աշխարհամարտի ընթացքին, 27 Մայիս 1918ին, Եդուարդ Ը. այցելեց Բենետիկտոս ԺԵ.ին : Պիոս ԺԱ. ընդունեցաւ Ժորժ Ե. ու Մառի թագուհին՝ 1923ի Մայիսին : Պիոս ԺԲ. ընդունեցաւ, 1950ին, Մարկարէթ իշխանուհին. 1951ին, ապագայ թագուհին՝ Էլիզապէթ եւ Էտիմպուրկի դուքսը :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է ի նպաստ վարժարանին հրապարակ հանած նուիրատոմսերուն հաշւոյն :

Պ. Պ. Երուանդ Հիւսիսեանէ երեք հարիւր հազար Ֆրանք : Վ. Ֆրէնկեանէ հարիւր հազար Ֆրանք, Տիկին Վեհանոյշ Զըրպաչեանէ յիսուն հազար, Տէր եւ Տիկին Տոքթ. Խ. Տամլամեան, Տէր եւ Տիկին Վ. Իշդալացեան, Տիկիններ Հ. Սամուէլ, Հ. Սերէնկիւլեան, Հ. Մութաֆեան, Ետիքարտաշեան, Սալմաստլեան եւ Պ. Տէր Ղուկասեան տասը հազարական Ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Տոքթ. Արշակ Պօղոսեան, Տէր եւ Տիկին Մ. Կարապետեան, Տէր եւ Տիկին Ա. Տօնէլեան, Տէր եւ Տիկին Իգիտպաշեան, Տէր եւ Տիկին Արշակ Պաղըրճեան, Տիկին Խայիկեան, Օ. Ազաւնի Փիրփիրեան եւ Պ. Յովակիմեան հինգ հազարական Ֆրանք : Պ. Պ. Ստեփան Տամլամեան եւ Յարթ. Տամլամեան երկու հազարական Ֆրանք :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Մարիցա Թահթալրեան եւ Այրի Տիկին Ազաւնի Թիւթիւնճեան ու զաւակները կը ծանուցանեն թէ՝ այս Կիրակի Ապրիլ 26ին, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, իրենց եղբօր եւ մօրեղբօր՝

ԲԺԿ. ՅԱԿՈԲ ՍԻՎՐԻՀԻՍԱՐԼԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ, Սէն Ժերոմ (Մարսէյլ)ի Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղեցիին մէջ :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ

Վերապրելու համար 1915ի ողբերգութիւնը՝

Կարդացէ'ք

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆԻ

վէպը՝

ԱՐԾԻՒՆԵՐԸ ԱՆԱՊԱՏԻՆ ՄԷՋ

Դիմեցէք հայ գրավաճառներուն կամ ուղղակի հեղինակին՝

G. POLADIAN

53, AVENUE DE ST JULIEN MARSEILLE 12.

Գին՝ 1000 Ֆրանք :

Թ. Գառնիկի Բ. դասախօսութիւնը Ապրիլ 25ին, Սալ տը Ժէօկրաֆի : Նիւթ «Հայ գրականութիւնը դարերու ընթացքին» :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը կը տօնէ «ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ» Մայիս 23ի Շաբաթ իրիկունը :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ԵՐԵԿՈՅԹՆԵՐ

Լսարանին հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 25ին, Շաբաթ, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ :

Դասախօս՝ Պ. Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ

Նիւթը՝ Գ. Սունդուկեանցի կեանքը եւ գործը :

Դասախօսութենէն առաջ եւ դադարին հայկական նուագ եւ թէյի սպասարկութիւն :

Մուտքը ազատ է : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Իր հերթական դասախօսութիւններու շարքը կը նուիրէ Ապրիլեան մեծ նահատակներուն :

Առաջին հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ 22 Ապրիլ, Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 21ին, Ֆրանսական համալսարանի ամփիթատրոնը (40, Ալէ Լ. Կամպէթա) :

Նիւթ՝ ՍԻԱՄԱՆԹՕ եւ ԹԼԿԱՏԵՆՑԻ :

Կը խօսին՝ Յ. ԱՂԱՅԵԱՆ եւ Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ :

Պիտի ըլլան արտասանութիւններ եւ ընթերցումներ ուսումնասիրուած հեղինակներէն : Ինչպէս նաեւ պիտի տրուին ընդհանուր տեղեկութիւններ հայրենիքի եւ սփիւռքի մասին, ամէն հաւաքոյթի սկզբնաւորութեան :

Մուտքը ազատ է :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Վիէնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Մուրատ» խումբին կողմէ :

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Թէաթրը Միւնիսիբալի շքեղ սրահին մէջ :

Գեղարուեստական խնամեալ բաժին :

Մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի Միջին Ֆրանսայի խումբերը :

Երգ, մեներգ, արտասանութիւն, մենախօսութիւն եւ խմբական հաճելի պարեր :

Կը ներկայացուի «ՀԻՒԱՆԴՏԵՍԸ» (5 արար) :

Կը նախագահէ ԱՍՏՕ ՌՈՒՍՏԻԿԵԱՆ

ՊԱՏԱՐԱԳ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Լիոն, Ֆուրվիէրի բլրանիստ հոյակապ տաճարին մէջ Հայածէս Պատարագ ու պաշտօն

Լիոնի եւ շրջակայի հայութիւնը սիրով կը հրաւիրուի, Ֆուրվիէրի տաճարին մէջ մատուցուելիք պատարագին ու հոգեհանգստեան պաշտօնին, որոնք տեղի պիտի ունենան 26 Ապրիլ, Կիրակի առտուն ժամը ճիշդ տասնին, մէկուկէս միլիոն ապրիլեան նահատակներու եւ 1915 – 18ին ու վերջին պատերազմի ատեն, պատուոյ դաշտին վրայ ինկած հայ զինուորներու համար :

ՄԱՐՈՔԻ ՄԷՋ

Քաղապլանքայի Սաքրէ – Քէօրի տաճարին մէջ Գրիգոր վրդ. Խաչերեան հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ Կիրակի, 26 Ապրիլ, ժամը 10·30ին, Ապրիլեան Նահատակներու յիշատակին :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Ապրիլեան Եղեռնի առթիւ, Լսարանը կազմակերպած է յարգանքի երեկոյ մը մեր անմահ նահատակաց յիշատակին :

Պիտի խօսի Պ. ՅՈՎՀԱՆ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ : « Թողունք որ նահատակները խօսին »

Օրուան պատշաճ գեղարուեստական բաժին Գր. Մելիքեանի կողմէ :

Այս Չորեքշաբթի ճիշդ ժամը 9ին, Քատէի սրահը :

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան : Տեղի կ'ունենայ 26 Ապրիլ, Կիրակի, տեղւոյն Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ յաւարտ Ս. պատարագի :

Այս առթիւ Շաբաթ երեկոյ ժամը 17ին, եկեղեցւոյ շրջափակին մէջ, տեղի պիտի ունենայ հանդիսաւոր արարողութիւն եւ զենումը մատաղցու ոչխարներու որ կիրակի սգատօնէն յետոյ իբրեւ աւանդական հոգեճաշ, մեր մլիոնաւոր նահատակներուն անմոռաց յիշատակին պիտի բաշխուի հաւատացեալ ժողովուրդին :

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Նախկին Կամաւորներու եւ Ռազմիկներու միութեան :

Ապրիլ 24ին, ժամը 20էն 23·30

SALLE DE LA MUTUALITÉ, 24, RUE ST. VICTOR

MÉTRO MAUBERT MUTUALITÉ

Sous la présidence effective de M. Triboulet (Ministre des Anciens Combattants)

Մասնակցութեամբ Հայ Յարանուանական Պետերու եւ քաղաքային ու զինուորական անձնաւորութեանց :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Առնուվիլի «Կառվարենց» խումբին, հովանաւորութեամբ՝ Կապոյտ Խաչի տեղական մասնաճիւղին :

Այս Կիրակի, ժամը 16էն 24

SALLE DES FÊTES DE SARCELLES

Գեղարուեստական խնամուած բաժին :

Կը ներկայացուի՝ «ԹՈՐՈՍ ԾԱՌԱՅ» կատակերգութիւն՝ 3 արար :

ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ

ԵՒՐՈՊԱԿԿԱՆ ՊԱՐ՝

Formation de Manuel Pizarro

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով :

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Փորթտը լա Շափելէն առնել 265 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել՝ Սարսէլ (Սալ տէ Ֆէթ) կամԿառ Տիւ Նորէն կառախումբ՝ ժամը՝ 15·10, 17·20 եւ 18·07, իջնել Վիլիէ լըՊէլ, ուրկէ պէտք է կրկին առնել 265 թիւ օթօպիւսը :

ՄԷԶՕՆ – ԱԼՖՈՐԻ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԱՐ ԱՆԻ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

25 Ապրիլ, Շաբաթ գիշեր, ժամը 8·30ին

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

Մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացուի

ԱՐՇԻՆ ՄԱԼ ԱԼԱՆ (Օփէրէթ չորս արար)

Կը մասնակցին.— Պ. Տարօն Գալուստեան, Օր. Մարգարիտ Նահապետեան, Պ. Անդրանիկ Գալուստեան, Տիկին Արաքսի Մուրատեան, Պ. Վէնսան Տարաքճեան Օր. Լուիզ Նահապետեան, Պ. Գր. Պարսումեան :

Les Peuples qui Chantent

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Կիրակի, 26 Ապրիլ, ժամը 14·30ին

Սորպոնի Մեծ Ամփիթատրոնին մէջ :

Բարձր հովանաւորութեամբ

M. Jean Sarrailhի

Տեսուչ Փարիզի համալսարանին :

Ի նպաստ Ֆրանսացի համալսարանական ուսանողներու սանաթօրիօմներուն :

Կը մասնակցին երգով ու պարով հետեւեալ երկիրները՝ Ֆրանսա, Հայաստան, Սպանիա, Էսթոնիա, Ամերիկա, Յունաստան, Հունգարիա, Հնդկաստան, Իսրայէլ, Ճափոն, Լիթուանիա, Մատակասքար, Լեհաստան, Վիէթնամ :

Գիներն են՝ 400, 300, 200, 150 Ֆրանք :

Դիմել՝ Սորպոնի դռնապաններուն :

Ռատիօ Թէլէ Փարի պիտի ներկայացնէ փառատօնը, 21 Ապրիլ, Գշ. օր ժամը 12·45ին, տալով կոչ մը Տօքթ. Տուատիէ, ընդհ. տնօրէն կրթական նախարարութեան առողջապահական ճիւղին, եւ Նայիրի երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Գ. Եանպէկեանի :

Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» խումբի ժողովը այս Երեքշաբթի, ժամը 21ին, 17 Բիւ Պլէօ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Հինգշաբթի ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ : Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ Վարանդեան խումբը, ընկեր Յովսէփ Օհանեանին տունը, այս Հինգշաբթի ժամը 21ին : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Պուլ. Օտտոյի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս Չորեքշաբթի, ժամը 15ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ՍԵՆԵԱԿ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Առանձին մէկու մը համար կահաւորուած կամ ոչ սենեակ մը եւ խոհանոց մը կը փնտռուի վարձու, Փարիզի կամ մօտակայ արուարձաններու մէջ : Դիմել «Յառաջ»ին :

ՄԻՇՏ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ, ՄԻՇՏ ԱՌՈՂՋ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ՝

ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՓՆՏՌԵՑԷՔ

BOSPHOREի

ՀԷԼՎԱՆ ԵՒ ԹԱՀԻՆԸ

ՀՐՈՒՇԱԿԸ, որ կը պատրաստուի շուշմայով (սուսամ) եւ շաքարով, առաջնակարգ սնունդ մըն է, կազդուրիչ՝ շնորհիւ շուշմային, որ Արեւելքի մէջ ծանօթ է նաեւ հինէն ի վեր, իր հրաշալի բուժական յատկութիւններով, իր երիտասարդացնող տարրերով,

Արեւելեան ժողովուրդներուն երկարակեցութիւնը արդիւնք է Հէլվայի եւ թահինի գործածութեան :

Այսօր Արեւմուտքի մէջ եւս բժշկական հեղինակութիւններ կը հաստատեն առաջնակարգ այս սննդանիւթին արժէքը :

Sté BOSPHORE (ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉԸ)

2, Rue Louis Astoin - Marseillle

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 փր. վեց. 2200

Արտասահման՝ տարեկան 5000 փրանք: Հատը 20 փր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 22 ԱՊՐԻԼ

MERCREDI 22 AVRIL 1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8376 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4277

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ԴԻՐՔԸ

Կիրակի օր Սթոքհոլմի մէջ հանդիսաւորապէս տօնուեցաւ Շուէտի Սոցիալ – Դեմոկրատ կուսակցութեան եօթանասուներորդ տարեդարձը :

Այս առթիւ Շաբաթ օր Շուէտի ընկերվարական վարչապետ Էրլանտէրի ընակարանին մէջ ի Հարփսունտ տեղի ունեցաւ սահմանափակ խորհրդակցական ժողով մը՝ մասնակցութեամբ կարգ մը օտար ընկերվարական առաջնակարգ դէմքերու, որոնք պատասխանատու դեր կը կատարեն իրենց երկիրներուն մէջ :

Ներկայ էին Տանիմարքայի եւ Նորվեկիոյ վարչապետները, արեւմտեան Պերլինի քաղաքապետ Վիլլի Պրանտ, ընկերվարական միջազգայինի նախագահ Ալսինկ Անտէրսըն, գերման Սոցիալ – Դեմոկրատ կուսակցութեան նախագահ Էրիխ Օլլընհաուրը, Անգլիոյ աշխատաւորական կուսակցութեան վարիչ Կէյթսքէլ, ինչպէս նաեւ Աւստրիոյ եւ Ֆինլանտայի ընկերվարական վարինչերը :

Յատկանշական էր բացակայութիւնը Ֆրանսայի, Իտալիոյ, Պելժիոյ եւ Հոլանտայի ներկայացուցիչներուն :

Խորհրդաժողովը զբաղեցաւ օրուան հրատապ հարցերով, — Պերլին, Գերմանիա, միացեալ չուկայ, ազատ փոխանակութիւն, եւայլն : Նպատակն էր ընկերվարականներու միջեւ տեսակէտներու նոյնութիւն ստեղծել Եւրոպայի բարօրութեան եւ աշխարհի խաղաղութեան հետ կապ ունեցող խնդիրներու շուրջ :

Ընկերվարութիւնը կարեւոր ուժ մը կը ներկայացնէ այսօր Եւրոպայի մէջ : Սկանտինաւեան երեք երկիրներու կառավարութեան զեկը կը գտնուի ընկերվարականներուն ձեռքը : Անգլիոյ, Գերմանիոյ, Պելժիոյ, Հոլանտայի, Իտալիոյ եւ Ֆրանսայի քաղաքական կեանքին մէջ մեծ արժէք կը տրուի անոնց ձայնին :

Ընկերվարութիւնը իր խօսքն ունի բոլոր այն բոլոր հարցերու մասին, որոնք հեռուէն կամ մօտէն կը չօշափեն մարդկութեան ճակատագիրը :

Յառաջիկայ Մայիս 11ին Ժընեւի մէջ ժողով պիտի դումարեն Չորս Մեծերու արտաքին նախարարները, մասնակցութեամբ արեւմտեան եւ արեւելեան Գերմանիոյ արտաքին նախարարներուն :

Օրակարգի գլխաւոր նիւթն է Պերլինի եւ Գերմանիոյ ապագան : Խրուշչեւի ըսպառնագիրը Պերլինի մասին պահ մը վրտանգած էր խաղաղութիւնը :

Գերման Սոցիալ – Դեմոկրատ կուսակցութիւնը մեծ կարեւորութիւն կ՚ընծայէ այս հարցին :

Այդ պատճառաւ ալ Էրիխ Օլլընհաուրը եւ Քարլօ Շմիտ ուղղակի տեսակցութիւններ ունեցան Կրեմլինի մենատէրին հետ, բուն իսկ աղբիւրէն տեղեկանալու համար Խորհրդային Միութեան իսկական նպատակներուն մասին :

Գերման ընկերվարութիւնը 1954էն ի վեր ճշգած է իր դիրքը Պերլինի եւ Գերմանիոյ հարցերուն մասին :

Վերջին անգամ մարտ 18ին կուսակցութեան Ազգային Գործադիր Մարմինը խորհրդարանական խմբակին հետ համախորհուրդ քուէարկեց ծրագիր մը, որ կը նախատեսէ աստիճանական կերպով իրականացնել երկրի երկու մասերուն քաղաքական եւ տնտեսական վերամիացումը :

Ծրագրին հեղինակներուն համաձայն, «գերման ազգը կը գտնուի վտանգաւոր կացութեան մը առջեւ : Եթէ չորս մեծ պետութիւնները չհամաձայնին Պերլինի մասին, պատերազմի վտանգ կայ : Եթէ միայն Պերլինի մասին համաձայնին, վրտանգ կայ, որ Գերմանիոյ բաժանումը վերջնական ըլլայ » :

Ընկերվարականները կանգնած են ազատ աշխարհի կողքին :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՎԱՐՉԱՊԵՏ ՏԸՊՐԷԻ ՃԱՌԸ

Սթրազպուրկի մէջ մեծ շուքով տօնուեցաւ Եւրոպայի Խորհուրդին տասներորդ տարեդարձը : Ներկայ էին 15 երկիրներու բարձրաստիճան ներկայացուցիչները :

Այս առիթով, Ֆրանսայի Վարչապետ Միշէլ Տըպրէ կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ :

Վարչապետը ըսաւ. — « Տասը տարի առաջ, Ֆրանսա ուրախութեամբ դիմաւորեց ազատ ազգերու ժողովը : Այնուհետեւ, տասը տարիները ցոյց տուին Եւրոպայի Խորհուրդին օգտակարութիւնը : Յառաջիկայ տասը տարիները պէտք է զօրացնեն զայն :

Ըսուած է թէ քաղաքականութեան արժէքը, ինչպէս նաեւ անոր գոյութեան իմաստը՝ ազատութիւնն է » :

Շեշտելէ ետք թէ այսօրուան դիտութիւնը կրնայ ամէն ինչ քանդել, բայց կրնայ նաեւ նորոգել ամէն բան՝ օգտակար ըլալու համար մարդոց, Վարչապետը խօսեցաւ ազգերու միութեան անհրաժեշտութեան շուրջ. — «Եւրոպայի Խորհուրդին եւ Ատլանտեան Ուխտի դաշնագիրներուն ստորագրութենէն ի վեր անցած տասը տարիներուն վրայ երբ ակնարկ մը նետենք՝ կրնա՞նք ըսել թէ ազատ ազգերու զեկավարները հասկցած են իրենց միասնականութեան արժէքը :

Առնուազն կրնանք հաստատել՝ թէ նոր կարգուսարք մը ստեղծուած է : Ազգային զգացումին եւ հայրենասիրական հպարտութեան վրայ՝ այսօր աւելցած է միասնականութեան անհրաժեշտութիւնը, հասարակապետութիւնը՝ ինչ որ իրականութիւն է» :

Վարչապետ Տըպրէի ճառը մեծապէս գնահատուած է բոլոր շրջանակներու կողմէ :

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Մինչ Ալժերիոյ գիւղերուն մէջ ընտրութիւնները կը շարունակուին՝ գլխաւոր քաղաքներու քուէարկութեանց պաշտօնական առաջին արդիւնքները տրուած են :

Ինչպէս գրած էինք երէկ՝ Ալժէի մէջ ձեռնպահները աւելի մեծ թիւ մը կը կազմեն քան թէ քուէարկողները : Արդարեւ, գլխաւոր քաղաքին մէջ ձեռնպահները 58 առ հարիւրի համեմատութիւն մը կը ներկայացնեն : Միւս շրջաններուն մէջ՝ 20 – 45 առ հարիւր :

Անժխտելի է այն իրողութիւնը՝ թէ այս անգամ ձեռնպահները շատ աւելի մեծ թիւ մը կը ներկայացնեն՝ քան նախորդ ընտրութեանց մէջ :

Պատճառը՝ ահաբեկիչներու խռովարարութենէն զատ, մեծ թիւով ցանկերը կը համարուին : Կարգ մը թերթեր դիտել կուտան նաեւ թէ ժողովուրդը «յոգնած է քուէարկելէ » :

Ամէն պարագայի մէջ, մահմետականները աւելի մեծ թիւով դիմած են քուէատուփ՝ քան Եւրոպացիները :

Արդիւնքը. — Ծայրայեղները պարտուած են, մինչ նախկին ազատականները սկսած են հող շահիլ :

× Ալժերիոյ «Առժամեայ կառավարութեան » տեղեկատուութեան նախարարութիւնը զեկոյց մը հրատարակեց, ուր կ՚ըսուի. — « Մամուլի Ռէոյթը գործակալութեան տնօրէն Քինկ գրած է թէ Ալժերիոյ առժամեայ կառավարութեան անդամներուն մեծ մասը համաձայն է Զօր. Տը Կոլի առաջարկին՝ Փարիզ երթալու եւ զինադուլի շուրջ խորհրդակցելու համար : Այս լուրը անհիմն է : Լրջութիւնը կը պակսի անոր մէջ : Ֆրանսացիները «հոգերանական պատերազմ»ի կը դիմեն » :

Օրը Օրին

ՍԵՒՆ ՈՒ ՃԵՐՄԱԿԸ

Արտասահմանեան Հայաստանի մէջ, սրտաճմլիկ երեւոյթներու կողքին կան սփոփարար երեւոյթներ ալ :

Յաւալի երեւոյթ է, անշուշտ, որ մեր արեւափառ լեզուն, ամէն օր, քիչ մը աւելի ետ կ՚երթայ, քիչ մը աւելի սխալ կը գրուի ու առտու, իրիկուն կը դեգերի անդունդին եզերքը :

Ո՞վ է որ ետ կը տանի մեր լեզուն, ո՞վ է որ սխալ կը գրէ մեր լեզուն եւ ո՞վ է որ մեր Մեծասքանչին ձեռքէն բռնած, կը պտրտցնէ զայն խորխորատի մը բերանը :

Ո՛չ թէ մեր խոնարհ ու անգրագէտ հայրենակիցը, այլ մեր մեծամիտ ու « գրագէտ » գրողը, որ երբեմն խմբագիր է, երբեմն բանաստեղծ, երբեմն վիպասան, բայց տգէտ՝ առտուն ալ, ցերեկին ալ, իրիկունն ալ ...

Եթէ քիչ մը շա՛տ ջախջախիչ է այս յայտարարութիւնը, խնդրե՛մ — Ամերիկահայերէնով, հանի՛ք — կարդացէք խոշո՛ր գրիչներու հրատարակած թերթերը եւ աչք մը պտտցուցէք՝ անոնց «սոսկացուցիչ », «երեւակայկոտ» եւ «գագաթ»ի քերականութեամբ եւ բառամթերքով հրամցուած լուրերուն ու մնացեալ ... « բան »երուն վրայ :

Այս խոշո՛ր գրիչներէն մէկն էր որ կը գրէր Մարտ 15ին — «Ի պահանջել յարկին — «յ»ով : Կամ՝ «մենք պէտք է պատրաստ ըլլանք ամբողջ ճամբան երթալու» : Կամ՝ «արդարակորովի» : Կամ, Մարտ 18ին, «բոլոր առաջարկները որոնք կրնան անդորրացնել » : Կամ «մեր կարողութեան սահմաններուն մէջ պիտի ընենք, ամէն ինչ որ լուրջ բանակցութիւններ տեղի ունենան » :

Բայց, այս շոշորթներուն քովէն ասդին եկէք ու պիտի տեսնէք այս հայրենիքին մէջ ծլած ու ծաղկած աղջիկներ ու մանչեր — ամէնէն «ծեր»ը, 16 կամ 17 տարեկան — որոնք «կը փնտռեն » մեր լեզուն, այնպէս, ինչպէս կը փնտռեն գուրգուրանքը իրենց մայրիկին :

Կը մօտենաս իրենցմէ մէկուն ու կը հարցնես .

— Ըսէ՛, նայիմ, ինչո՞ւ այսքան շատ կը սիրես հայերէնը ...

— Որովհետեւ շատ գեղեցիկ լեզու է ... Մեր ազգին լեզուն է, պէտք է, անպատճառ, սորվիմ ...

Գիտեմ, մեծ չէ համրանքը այս «հաւատացեալ»ներուն, բայց եւ այնպէս, մխիթարական է, իբրեւ երեւոյթ :

Երբեմն, խմբագրատուն կ՚այցելէ 15 տարեկան հայ մանչուկ մը : Իր մայրենի լեզուն տեղացիին լեզուն է, ի հարկէ, բայց, անպայման կը խօսի հայերէն : Եւ ի՛նչ «գրաբար» բառեր, ի՛նչ քերականութի՛ւն իր շրթունքին վրայ : Կ՚ապշիս :

Հարցուցինք օր մը թէ ի՞նչ կը կարդար հայերէնով եւ որքա՛ն ծանօթ էր մեր լեզուին .

— Կը կարդամ ամէն բան որ հայերէնով հրատարակուած է ... Շատ լաւ կը հասկնամ, օրինակի համար, ձեր թերթին բոլոր նիւթերը ... Մասնաւոր դասեր առած եմ ...

— Ի հարկէ, հայրիկդ ու մայրիկդ ալ հետդ, միշտ, հայերէն խօսած են եւ հոգ տարած են որ ...

— Հայրիկս ու մայրիկս թրքախօս են :

×

Սփոփարար երեւոյթ մըն ալ սա միւսը — հետզհետէ մեր հանդէսներուն կը մասնակցին «նոր»երը : Ամէնքն ալ քսանէն վար՝ տղաք ու աղջիկներ : Մէկը դաշնակ գիտէ, միւսը ջութակ : Մէկը կ՚երգէ, միւսը կ՚արտասանէ :

Եկեղեցիին հանդէպ ալ միեւնոյն հետաքրքրութիւնը «նոր»երէն : Տիրացու են, մոմակալ են կամ սարկաւագի օգնական : Խանդավառուած են իրենց վստահուած պաշտօնով, որուն շնորհիւ է որ կը մօտենան ազգին : Ու կը հայանան :

Ծնողքին ստիպումով չէ որ սկսած են հետաքրքրուիլ «հայկական բաներով » : Իրենց կողմէ ցոյց տրուած ոգեւորութիւնը պիտի հերքէր այդ տեսակ ամբաստանութիւն մը :

Այո՛, երբ սեւ բիծերը կը տեսնենք, սպիտակ բիծերն ալ տեսնենք՝ անոնց քովիկը : Առնուազն, կտորիկ մը մխիարուելու համար ...

ԵՒՐՈՊԱՅԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՈՒԻՆՍԹԸՆ ՉԸՐՉԻԼ առաջին անգամ ըլլալով քաղաքական կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ : Անգլիոյ նախկին վարչապետը յայտարարեց. — «Արեւմտեանները պէտք է համբերող եւ վճռական ըլլան եւ արեւմտեան Գերմանիան պէտք չէ երբեք յանձնուի խորհրդային տիրապետութեան : Չըրչիլ ըսաւ նաեւ թէ պիտի ուզէր աւելի փոխադարձ հասկացողութիւն գտնել դաշնակիցներուն միջեւ : « Ծեր Առիւծը» պատասխանելով նաեւ Խրուշչեւին, որ Լայփցիկի մէջ յայտարարած էր թէ Չըրչիլն է պաղ պատերազմի պատասխանատուն, մասնաւորապէս յիշեցուց — « Անգլիան չէր որ 1939ին այդքան լրբօրէն դաշնակցեցաւ Հիթլերի հետ եւ քիչ ժամանակ յետոյ կլլեց Լեհաստանի կէսը» : Չըրչիլ յայտարարեց նաեւ թէ պիտի ներկայանայ Անգլիոյ յառաջիկայ ընտրութեանց :

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ նամակ մը գրած է Խրուշչեւին որուն պատասխանին կը սպասէ Ժէոռժիայի մէջ, ուր նախագահը կը հանգստանայ : Այզընհաուրը ըսած է Խրուշչեւի որ ձեւ մը պէտք է գտնել դուրս գալու համար Ժընեւի ժողովին անելէն (հիւլէական զէնքերը արգիլելու ժողովը) :

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ վարչապետը՝ Նեհրու յայտարարեց թէ Տալայի – Լաման ազատ է իր կրօնական գործունէութեան համար բայց ոչ՝ քաղաքական : Թիպէթի « Ողջ Աստուածը» Հնդկաստանի բոլոր քաղաքներուն մէջ խանդավառ ընդունելութեան կ՚արժանանայ : Փեքինի ձայնասփիւռը իր կարգին ըսաւ թէ Տալայի – Լամայի յայտարարութիւնը բոլորովին սուտ է :

ՄԱՏՐԻՏԻ մէջ, Ֆրանքեւսպանական բարեկամութեան հանդիսութեան առթիւ, քաղաքապետը ըսաւ. — « Սպանիան արդի մեծ երկիր մըն է հաւատարիմ իր աւանդութիւններուն եւ իր հաւատքին, եւ ան ուրախութեամբ տեսաւ Ֆրանսայի նոր վերելքը » :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ եւ Արեւելեան Գերմանիոյ Արտաքին նախարարութիւնները միասնաբար յուշագիր մը հրատարակեցին գերմանական հարցին մասին : 115 էջնոց այս գրքոյկը պատմականը կ՚ընէ Գերմանիոյ խնդրին Հիթլերի անկումէն ի վեր :

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ «Ազգային համագումարը» կը շարունակուի : Չու Ան Լէ տեղեկագիր մը կարդաց որ արժանացաւ բուռն ծափահարութեանց՝ երբ վարչապետը անդրադարձաւ երկրին տնտեսական բարգաւաճման եւ Թիպէթեան ըմբոստութեան ջախջախման :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Վարչապետ Մենտերէս, որ պաշտօնական այցելութեամբ Սպանիա կը գտնուէր, Անգարա վերադարձաւ :

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ ՎԱՐԴԱՊԵՏԱՑ

(Ի. եւ վերջին մաս)

Ընդհանուր «մեծաս»ին մէջ հետեւեալ ձեռագրները «մեծաս էին կոչուած, որոնք այժմ չկան. Ա. Ձեռագիր Ս. Գրոց Հին Կտակարանի, որ գրուած էր 1304 թուականին Ս. Գրիգոր Տաթեւացիի հրամանով, եւ որ ունէր 1000 էջ։ Բ. Ձեռագիր Ս. Գրոց Նոր Կտակարանի, որ գրուած էր 1307 թուականին Ս. Գրիգոր Տաթեւացիի հրամանով, եւ որ ունէր 800 էջ։ Գ. Ձեռագիր Ս. Գրոց Նոր Կտակարանի, որ գրուած էր 1307 թուականին Ս. Գրիգոր Տաթեւացիի հրամանով, եւ որ ունէր 800 էջ։ Դ. Ձեռագիր Ս. Գրոց Նոր Կտակարանի, որ գրուած էր 1307 թուականին Ս. Գրիգոր Տաթեւացիի հրամանով, եւ որ ունէր 800 էջ։ Ե. Ձեռագիր Ս. Գրոց Նոր Կտակարանի, որ գրուած էր 1307 թուականին Ս. Գրիգոր Տաթեւացիի հրամանով, եւ որ ունէր 800 էջ։ Զ. Ձեռագիր Ս. Գրոց Նոր Կտակարանի, որ գրուած էր 1307 թուականին Ս. Գրիգոր Տաթեւացիի հրամանով, եւ որ ունէր 800 էջ։ Է. Ձեռագիր Ս. Գրոց Նոր Կտակարանի, որ գրուած էր 1307 թուականին Ս. Գրիգոր Տաթեւացիի հրամանով, եւ որ ունէր 800 էջ։ Ը. Ձեռագիր Ս. Գրոց Նոր Կտակարանի, որ գրուած էր 1307 թուականին Ս. Գրիգոր Տաթեւացիի հրամանով, եւ որ ունէր 800 էջ։ Թ. Ձեռագիր Ս. Գրոց Նոր Կտակարանի, որ գրուած էր 1307 թուականին Ս. Գրիգոր Տաթեւացիի հրամանով, եւ որ ունէր 800 էջ։ Ժ. Ձեռագիր Ս. Գրոց Նոր Կտակարանի, որ գրուած էր 1307 թուականին Ս. Գրիգոր Տաթեւացիի հրամանով, եւ որ ունէր 800 էջ։ Ժա. Ձեռագիր Ս. Գրոց Նոր Կտակարանի, որ գրուած էր 1307 թուականին Ս. Գրիգոր Տաթեւացիի հրամանով, եւ որ ունէր 800 էջ։ Ժբ. Ձեռագիր Ս. Գրոց Նոր Կտակարանի, որ գրուած էր 1307 թուականին Ս. Գրիգոր Տաթեւացիի հրամանով, եւ որ ունէր 800 էջ։ Ժգ. Ձեռագիր Ս. Գրոց Նոր Կտակարանի, որ գրուած էր 1307 թուականին Ս. Գրիգոր Տաթեւացիի հրամանով, եւ որ ունէր 800 էջ։ Ժդ. Ձեռագիր Ս. Գրոց Նոր Կտակարանի, որ գրուած էր 1307 թուականին Ս. Գրիգոր Տաթեւացիի հրամանով, եւ որ ունէր 800 էջ։ Ժե. Ձեռագիր Ս. Գրոց Նոր Կտակարանի, որ գրուած էր 1307 թուականին Ս. Գրիգոր Տաթեւացիի հրամանով, եւ որ ունէր 800 էջ։ Ժզ. Ձեռագիր Ս. Գրոց Նոր Կտակարանի, որ գրուած էր 1307 թուականին Ս. Գրիգոր Տաթեւացիի հրամանով, եւ որ ունէր 800 էջ։ Ժէ. Ձեռագիր Ս. Գրոց Նոր Կտակարանի, որ գրուած էր 1307 թուականին Ս. Գրիգոր Տաթեւացիի հրամանով, եւ որ ունէր 800 էջ։ Ժը. Ձեռագիր Ս. Գրոց Նոր Կտակարանի, որ գրուած էր 1307 թուականին Ս. Գրիգոր Տաթեւացիի հրամանով, եւ որ ունէր 800 էջ։ Ի. Ձեռագիր Ս. Գրոց Նոր Կտակարանի, որ գրուած էր 1307 թուականին Ս. Գրիգոր Տաթեւացիի հրամանով, եւ որ ունէր 800 էջ։ Իա. Ձեռագիր Ս. Գրոց Նոր Կտակարանի, որ գրուած էր 1307 թուականին Ս. Գրիգոր Տաթեւացիի հրամանով, եւ որ ունէր 800 էջ։ Իբ. Ձեռագիր Ս. Գրոց Նոր Կտակարանի, որ գրուած էր 1307 թուականին Ս. Գրիգոր Տաթեւացիի հրամանով, եւ որ ունէր 800 էջ։ Իգ. Ձեռագիր Ս. Գրոց Նոր Կտակարանի, որ գրուած էր 1307 թուականին Ս. Գրիգոր Տաթեւացիի հրամանով, եւ որ ունէր 800 էջ։ Իդ. Ձեռագիր Ս. Գրոց Նոր Կտակարանի, որ գրուած էր 1307 թուականին Ս. Գրիգոր Տաթեւացիի հրամանով, եւ որ ունէր 800 էջ։ Իե. Ձեռագիր Ս. Գրոց Նոր Կտակարանի, որ գրուած էր 1307 թուականին Ս. Գրիգոր Տաթեւացիի հրամանով, եւ որ ունէր 800 էջ։ Իզ. Ձեռագիր Ս. Գրոց Նոր Կտակարանի, որ գրուած էր 1307 թուականին Ս. Գրիգոր Տաթեւացիի հրամանով, եւ որ ունէր 800 էջ։ Իէ. Ձեռագիր Ս. Գրոց Նոր Կտակարանի, որ գրուած էր 1307 թուականին Ս. Գրիգոր Տաթեւացիի հրամանով, եւ որ ունէր 800 էջ։ Ի

ՀԱՑԱՍՏԱՆ

ՆԿԱՐԻՉ ՇԻՇՄԱՆԵԱՆ ՄԵՌԱԾ

Ապրիլ ութին Հայաստանի մէջ մեռած է վաստակաւոր նկարիչ Ռաֆայէլ Շիշմանեան :

Ծնած էր 1885ին : Երկար տարի ապրած է Փարիզ, չարունակ ստեղծագործելով : 1947ին մեկնեցաւ Հայաստան, ուր չարունակեց իր արուեստը՝ հակառակ յառաջացեալ տարիքին :

Ռաֆայէլ Շիշմանեան իր գործերուն մէջ պատկերացուցած է բացառապէս ենթարները, անշուշտ՝ 1947էն յետոյ : Գրած է նաեւ արուեստի վերաբերեալ ուսումնասիրութիւններ, տեսաբանական յօդուածներ եւ գիրքեր :

Հայաստանի մէջ իր արուեստը դնած հատուած էր, որուն համար 1956ին ըստացած է «արուեստի վաստակաւոր գործիչի կոչում »:

×

ՂԱՓԱՆի մէջ հինուած է կահոյքի գործարան մը, որ սկսած է աշխատիլ Ապրիլ մէկէն ի վեր : Գործարանը իր առաջնեակը պիտի ստանայ տեղական անտառներէն : Մեքենաներն ու սարքաւորումները պատրաստուած են Հայաստանի մէջ : Իսկ այս տարուան համար նախատեսուած է մէկ միլիոն երեք հարիւր հազար ռուբլի արժէքով կահոյք արտադրել :

ՀԱՑԱՍՏԱՆի երթեւեկի միջոցները աւելի դիւրացնելու համար նախատեսուած է այս տարի մարդատար 170 օթոպուս աւելցնել Երեւանի մէջ :

ՎԱՂՋԱՁոր գիւղին մէջ սկսած է կառուցանուիլ զպրոցական նոր շէնք մը : Արդէն աւարտած են քարային աշխատանքները : Շէնքը պիտի ունենայ 16 դասասենեակ, խաղասենեակ, դահլիճ եւ այլ յարմարութիւններ : Դպրոցը պիտի սկսի գործել նոր տարեշրջանին :

ՍՏԱՅԱՆՔ

ԳՐԱԿԱՆ ԷՋԵՐ ԵՒ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, հեղինակ Հրաչ Սարգիսեան, յառաջաբան՝ Մկրտիչ Պարսամեան , տպագրութիւն Արարս, Փարիզ 1959 :

ԲԱԶՄԱՎԷՊ, հանդիսարան – բանասիրական, գրական, գիտական, բարոյական : Հրատարակութիւն Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան, Թիւ 8–10, Օգոստոս – Հոկտեմբեր, 1958 Ս. Ղազար Վենետիկ :

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ''ՆԻՒ ՄԱՔԷՆ''Ի

ՆԻՒ .— Ինչպէս գիտեն «Յառաջ»ի ընթերցողները, «Նիւ Մաքէն» օրաթերթի աշխատակցուհին Տիկին Կոսէ, վերջերս չատ վարկաբեկիչ յօդուած մը հրատարակած էր Հայերու մասին, Թուրքիայէն վերադարձին, յիրիւրելով պատմութիւն մը, որպէս թէ Հայաստանաբնակ Հայ մը իր ազարակը ծախելով ու իր հարստութիւնը ապամանդի վերածելով Թուրքիա ապաստանած է եւ սահմանապահ պօր – քերէն իր գանձը պահելու համար՝ հապատա զաւկին փորը պաշտնով մը ճեղքելով, հոն պահած է զայն ... :

Երեքշաբթի, 14 Ապրիլ, առաւօտեան , վեր. Ց. Հելվաճեան, Մարսէյլի Հայ Աւետարանական Մկրտչ. Եկեղեցւոյ Հովիւ եւ « Թէօնէս է Աքսիոն» թերթի խմբագրի հանդամանքով, եւ Ատոմ քննչ. Իլճեան՝ անձնական հանդամանքով, ներկայացան վերոյշեալ թերթի խմբագրին : Վեր. Ց. Հելվաճեան պարզելով իրենց այցելութեան նպատակը , ըսաւ .—

— « Մենք եկած ենք , պ. խմբագիր , մեր վրդովումն ու վիշտը յայտնելու Տիկին Կոսէի յօդուածին մասին : Յարկելի Տիկինը այս յօդուածը գրեց Թուրքիայէն վերադարձին : Մենք չատ կը ցաւինք որ Ֆրանսական օրաթերթի մէջ, քրիստոն – եայ մայր մը կը յանդգնի այս կերպ վարկաբեկել ազգ մը, որ Արեւելքի մէջ ջր – րիատոսի առաջին վկաներէն եղաւ : Մենք այդ ազգին զաւակները եւ անոր հոգեւոր պաշտօնեաները ըլլալու պատիւ ունինք : Մենք գիտակից ենք մեր պ ...ան թերութիւններուն, բայց թոյլ տուէք ըսել թէ՝ այդ յօդուածը չկրնար որեւէ վերլուծումի ու լուրջ քննութեան դիմանալ : Հետեւաբար նման յօդուած մը պատիւ չի բերեր ո՛չ հեղինակին եւ ո՛չ ալ ձեր թերթին : Հայը դրամի համար իր զաւակը չի սպաններ եւ Թուրքին մօտ ապաստան չի փնտռեր : Մեր ազգային արժանապատուութիւնը վիրաւորուած կը զգանք այս յօդուածով : Ան չի համապատասխաներ իրականութեան : Ճշմարտութիւնը այն է որ Թուրքը չարդեց եւ ան – պատն ըրաւ հայ ժողովուրդը, կոտորեց անոր լաւագոյն մտաւորականները, զայրոյթով, կենդանի եւ բերդով Հայ մօր կոկորդին մէջ խեղդեց առ Աստուած բարձրացող աղօթքը : Այս բոլորէն ետք՝ երբ ան տակաւին կը չնայ մեր ժողովուրդին մնացորդը արատաւորել, մենք չենք կրնար չուռ կենալ ... : Իմ կողակից որբուհի մըն է , որ ծնողքի զուրգուրանք չէ տեսած Թուրքերուն պատճառաւ : Մենք կրնանք հարիւրաւոր ու հազարաւոր դէպքեր պատմել ապացուցանելու համար մեր բանաձեւը ...» :

Ի տես վերապատուելիին յուզումին, խմբագիրը ցաւ յայտնեց, ըսաւ թէ այդ յօդուածը գրուած տուն ինք ... բացակայ էր քաղաքէն : Սակայն Վեր. Հելվաճեան չարունակեց .— Մենք կրնանք, պ. խմբագիր, Թուրքերու զոհ եղած Ֆրանսական հազարաւոր որբերով ու որբուհիներով տօղանցք կատարել ձեր խմբագրատան առջեւ : Այդ որբերը կրնան ձեզի սրտամխիթար դէպքեր պատմել ու ձեզի ըսել թէ ինչպէս սպանուեցան իրենց ծնողքները : Ես որ գինուոր եղած եմ Ֆրանսայի , չեմ կրնար ըմբռնել թէ ինչպէս Ֆրանսական թերթ մը կրնայ նման չինծու լուրեր հրատարակել Հայերու մասին : Միակ որդիս , որ Ալժերիայէն կը վերադառնայ , ծագումով հայ գինուորներու հետ անըմբռնելի կը գտնէ իր ազգին դէմ եղած այս անարդ յարձակումը Ֆրանսայի երկինքին տակ :

— « Շատ լաւ կը հասկնամ ձեր յուզումը, պատասխանեց խմբագիրը, գիտենք ձեր կրած տառապանքները եւ տեղին են ձեր յուզումն ու վրդովմունքը ...» :

Վեր. Հելվաճեան աւելցուց թէ իրենք չեն եկած վէճ յարուցանելու, թէ քրիստոնէական հոգիով կ'ուզեն վարուիլ, հետեւաբար արդարութիւն կը պահանջեն : « Ահա լաւագոյն առիթ մը ձեզի : Հայ ժողովուրդը իր Համազգային Սպասօնը պիտի ունենայ այս ամիս, կարելի է դրական յօդուածով մը խօսիլ Հայերու մասին, չէշտը դնելով անոնց առաքինութիւններուն վրայ : Աւելորդ տակաւին քրիստոնէութեան մասին բան չէը լսած՝ երբ մեր նախահայրերը իրենց Ոսկեդարը ունեցան եւ Ս. Գիրքը Թարգմանեցին 412 Թուականին » :

Խմբագիրը խնդրեց ,որ յօդուած մը գրուի այդ ուղղութեամբ, առաքինի Հայը ծանօթացնելու համար «Նիւ Մաքէն»ի ընթերցողներուն : Այդ յօդուածը գրկուած պիտի ըլլայ արդէն ,այս տողերը լոյս տեսած տեղ :

Այս չուղիչ տեսակցութենէն ետք երկու հովիւները մեկնեցան « Նիւ Մաքէն »ի խմբագրատունէն » պարպուած սրտով :

(Շար.)

ԲԱՖՖԻ

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

ԼԳ.

ԱՄՐՈՑԻ ԱՂՋԻԿԸ

Ցանկարծ այն կողմում, որ կողմ յառած էին նրա անշարժ աչքերը, հեռուից երեւաց լոյսի փայլփլուղ մի նշոյլ: Այդ լոյսը հրեղէն լեզուի նման կանգնած էր բարձր, չատ բարձր, օդի մէջ: Եթէ նրա չառագոյն փայլը չէինէր, կարելի էր մի լուսաւոր աստղի տեղ ընդունել: Բայց երկինքը այդ դիշեր այնպէս ամպամած էր, որ աստղեր բնաւ չէին երեւում :

Հրեղէն լեզուն կանգնած էր մի եւ նոյն կէտի վրայ նա երբեմն աճում էր, երբեմն նուազում էր, իսկ երբեմն բոլորո – վին անյայտանում էր, եւ մի քանի րո – պէից յետոյ, դարձեալ երեւում էր :

Այդ տեսնելով, մենաւոր պահակը ցնծագնաց որպէս մի մարդ, որ լարում է իր ուշադրութիւնը :

դուրս ունէր նաեւ չրջանակ մը որ կը բաղկանար զատարիւն հայրենասէր մտաւորականներէ : Այդ չրջանակին մէջ էր որ ենովք Շահէն կ'անցընէր իր ազատ ժամերը, խառնուելով մտաւորականներու ասուլիսներուն :

Շաւարշ Միսաքեան, Գեղամ Բարսեղեան, Յակոբ Տէր Յակոբեան, Տիգրան Գասապեան, Վահրամ Թաթուլ, բոլորն ալ դուրս ենովք Շահէնին սիրած ու յարգած անձերն էին :

« Յառաջ »ի ողբացեալ խմբագրապետին « Օրեր եւ ժամեր » հատորին մէջ քանի մը անդամներ կայ յիշատակութիւնը ենովք Շահէնի անուան : Էջ 313, Շ. Մ. կը գրէ .

« ... Գեղամ (Բարսեղեան) ունէր իր ընկերական չրջանակը : Ես ի բնէ մեղամաղձոտ, անուն հաներ էի իրրեւ «տունէ տղայ»: Միեղն ու խմելը սովորական հաճոյքները էին Գեղամին եւ իր ընկերներուն համար,— Յակոբ Տէր Յակոբեան, Գրիգոր Իրքանսեան (յետոյ «Անդուր»), եղբայրը՝ ենովք Շապէն (ղեբասան)...» :

Ինչ մը աւելի անդին, էջ 337ի վրայ.

« ... Ու կը սկսէր ասուլիսը, երկուքիս կամ երեքով (երբորդը Տիգրան Գասապեանը կ'ըլլար, կամ Վ. Թաթուլը , երբեմն ալ ենովք Շահէնը) ...» :

Կը տեսնենք, ուրեմն, որ Թատերական գործին յոգնատանջ պարտականութիւնները զերծ եղած պահերուն, ենովք Շահէնը իր ժամանակը կ'անցընէր այնպիսի մարդոց հետ, որոնց կապը եւ բարեկամութիւնը ուրիշ բան չէին կրնար ներչնչել իրեն, այլ միայն ծանրաբարոյ նկարագիր եւ հայրենասէր հոգի մը :

Եւ մինչեւ վերջն ալ, ենովք Շահէն մնաց անխարդախ հայրենասէր մը եւ հայ Թատրոնի անչահախնդիր սպասարկու մը :

Տակաւին չատ երիտասարդ, կը յիշեմ քանի մը անդամներ տեսած ըլլալ դինքը բեմին վրայ եւ բեմէն դուրս, եւ մինչեւ այսօր ալ երբ կը մտաբերեմ իր արտակարգօրէն արտայայտիչ դիմագիծը, իր կապտաւուն աչքերն ու իր զանգուր մազերը եւ երբ կ'անդրադառնամ այն չարաբաստիկ ճակատագրին որուն զոհ գնաց այս անզուգական տղան, կը փշձկիմ ...

Արդարեւ, Ապրիլեան եղեռնի այս ոգեկոչումի օրերուն, կ'արժէ յիշատակել անչատն յարգանքով մը ինկելի անունը ենովք Շահէնին ալ, որ միլիոնաւորներէն – րէն մէկն է :

1915ի սպանդին, ենովք Շահէն քաջալար զոհեց ինքզինքը. իր ընկերները ձերբակալելու համար եկող ոստիկաններուն առջեւ խիզախօրէն ներկայանալով եւ ատելի տալով իսկական փնտռտուղներուն որպէսզի կարողանան իրենց օձիքը ազատել :

Ու գնաց մինչեւ հեռաւոր անապատները, ուր եւ կորսուեցաւ անթաղ ու անդերեզման :

Ըսի թէ չարաբաստիկ ճակատագրի մը հետեւանքով ենովք Շահէն յետ մահու նետուած է մոռացութեան դիրկը: Եւ իրաւ ալ, 1918ի Զինադադարէն ետք, երբ վերածնունդի նոր չրջան մը սկսաւ Պոլսահայութեան մէջ եւ երբ չորս տարի թափուր մնացած հայ բեմը սկսաւ վերն – ձիւղիլ եւ կազմուեցաւ Պոլսահայ Տրամաթիքը, անոր հիմնադիրները երբեւիցէ չմտաբերեցին տարաբախտ ենովք Շահէնը եւ որեւէ ժամանակ չոգեկոչեցին անոր յիշատակը : Եթէ ոչ գոնէ իրր հայ բեմին առաջին անխոնջ աշխատաւորը մը, մոռացութեան արուեստ նոյնպէս անոր նահատակի հանդամանքը, որ առաւել եւս սուրբ ու նուիրական պէտք էր դարձնէր անոր յիշատակը :

Անթաղ ու անչիրիմ կորսուեցաւ ենովք Շահէն :

Եւ ո՞վ գիտէ, թերեւս այսօր իր ամբիոնները կը հանդչէին այն դամբարանին խորը, Անթիլիասի մէջ, ուր հաւաքուած ու ներուած են անապատներէն բազմահազար հայ նահատակներու սրբազան նշխարները, եւ այսօր, Ապրիլեան ոգեկոչումի այս տխուր օրերուն պէտք է որ մեր եկեղեցական մատուռները երթան ու աւետանէ, այդ դամբարանին վրայ, խնկարկելու համար յիշատակը մեծ ու փոքր բոլոր ենովք Շահէնեանց :

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳԱՄԲԻՐԵԱՆ

Համարեա մի եւ նոյն վայրկեանում , երբ յայտնուեցաւ առաջին հրեղէն լեզուն, նրա հորիզոնական ուղղութեամբ , մօտ երկու հարիւր քայլ հեռաւորութեան վրայ, յայտնուեցաւ մի այլ լոյս, բոլորովին նման առաջինին : Այդ երկու լոյսները, երկու բեւեռական աստղերի նման, հակառակ կողմից կանգնած էին միմեանց հանդէպ :

Այժմ մենաւոր պահակի աչքերը սկզբում չարժուել : Նա երբեմն նայում էր առաջինի, երբեմն նայում էր երկրորդի վրայ :

Շատ չանցաւ, երկու հրեղէն լեզուները աճեցին , աճեցին, եւ երկու ջահերի ձեւ առացան : Այդ միջոցին նրանք երեւան հանեցին երկու ձեռքեր, որ բռնած ու – նէին այդ ջահերը , եւ երկու կանացի դլուխներ , մինչեւ կուրծքը : Այդ հերարձակ դլուխները երկու փարիսեների նմանութիւն ունէին : Մէկը մանկահասակ էր, միւսը պառաւ : Առաջինի դէմքը ժպտում էր, երկրորդի վրայ երեւում էր կատաղութիւն : Այնպէս էր թւում, որ այդ երկու դլուխները, իրանց բռնած ջահերով , կամուած լինէին օդի մէջ: Բայց զօրեղ աչքը կարող էր նկատել, որ նրանք երեւում էին երկու բարձր աշտարակների կատարից, որոնց վերին մասը լուսաւորուած էր ջահերի լոյսով: Երկու աշտարակները կազմում էին մի ամբոցի ճակատի երկու անկիւնները:

Այդ երեւոյթը այնքան կարճատեւ է – դաս, եւ այնպէս չուտ անցաւ, որ տեսնողը կը կարծէր, թէ երեւակայութեան մի խարդաւանք է :

Այդպէս չկարծեց մենաւոր պահակը : Նա հանդարտ վեր կացաւ իւր նստած տեղից, մօտեցաւ ձիաներից մէկին եւ սկսեց սանձը դլուխը դնել: Նրա սուլելու ձայնից՝ մինարէթի մէջ նստած մարդիկը՝ նոյնպէս ոտքի եկան եւ իւրաքանչիւրը լուռ մօտեցաւ իր ձիուն: Մի քանի րոպէից յետոյ ամբողջ ասպահումբը ան – յատացաւ դիչերային խաւարի մէջ :

Ձիւնը չարունակում էր տեղալ: Այդ միջոցին բարձրացաւ մի թեթեւ քամի, որ սկսեց տարուբերել ձնային հոսանքը :Քամին հեղհեղուկ սառակոնում էր, սպառնալով բուք, բորան: Յուրաք, կարծես , ածելիի նման կտրատում էր մարդու եւ բնաւ, ականջները, ձեռքերը: Թուրք բանի մէջ սառցնելու չափ ցուրտ էր :

Փոթորիկը աւելի սաստկացաւ: Քամին մռնչում էր եւ, պարտացնելով ձնային տարափը օդի մէջ, նոյն մեռելական ձայնն էր հանում, որպէս հնչում էր նա, երբ ուժգին սաստկութեամբ անցնում է արաերի հատուածած հատկերի վրայով :

Անցաւ մի կամ երկու ժամ :

Նոյն կողմում , որտեղ երեւացին եր – կու ջահերը, այժմ տեղ տեղ բարձրանում էին հազիւ նչմարելի կապտագոյն բոցեր: Երբեմն լսւում էր խուլ դղրդիւն : կարծես, մի չինուածք քանդուում էր, քայ – քայւում էր: Քամին խլացնում էր բոլոր ձայները , իսկ ձիւնային փոթորիկը երբեմն ծածկում էր բոցերի նչոյլները : Բայց դարձեալ մերթ ընդ մերթ խաւար մթնոլորտը լցւում էր միլիոնաւոր հրեղէն կայծերով, որպէս թէ, դրանք դուրս էին վազում մի ահագին հրանօթի բերանից :

Բոցերը, որ սկզբում յայտնուեցան դանդաղ կէտերի վրայ, հետզհետէ աճելով ,մի քանիսը միախառնուեցան եւ կազմեցին լայնածաւալ հրեղէն հոսանք: Շրջակայքը լուսաւորուեցաւ : Այժմ պարզ երեւում էին բարձր պարիսպներ եւ բարձր աշտարակներ: Մի հին ամրոց այրւում էր ծառազարդ չրջապատի մէջ :

Կրակը խանդարեց սպիտակ ազաւնիների դիչերային հանդստութիւնը, որոնք բոյն էին դրած աշտարակների վերին դարաններում: Նրանք չփոթուած , սարսափած դուրս թռան իրանց բոյներից , եւ խելագարի պէս ճախրում էին, սաւառնում էին աշտարակների կատարների վրայ : Այստեղ այրւում էին նրանց ձագուկները ... Ձնային սպիտակ պատառները, խառնուելով այդ սպիտակ թռչունների մրրիկի հետ, հրեղէն լուսաւորութեան մէջ, ներկայացնում էին մի տխուր, սրատաչարժ տեսարան :

ԲԱՖՖԻ

(Շար.)

Այրի Տիկին Անուշ Չիլինկիրեան (Նիս), Խաչիկ Չիլինկիրեան (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Կարպիս Արսլանեան (Նիս), Տէր եւ Սիկին Լեւոն Զօրեան (Էքս ան Փրովանս), Տէր եւ Տիկին Սուրէն Թորոսեան (Էքս ան Փրովանս), Այրի Տիկին Եսթեր եւ զաւակը Յովսէփ Միքայէլեան (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Լեւոն Արսլանեան (Նիս), Այրի Տիկին Պաէթրիս Պաղտասարեան եւ զաւակները (Ալֆորվիլ), Տէր եւ Տիկին Վաղարշակ Տոտոյեան (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Տոտոյեան (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Վաղարշակ Մելիքեան (Փարիզ), Տէր և Տիկ. Գ. Գաբրիէլեան (Փարիզ), Օրիորդներ Քրիստինէ եւ Արփինէ Արզումանեան (Պրիւսէլ), Այրի Տիկին Վերժին Տոտոյեան (Ռումանիա), խոր վշտով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, քեռայրին եւ ազգականին

ԳԱՐԵԳԻՆ ՉԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆի

(Խուբբէլէկցի)

մահը, 73 տարեկան հասակին:

Որ տեղի ունեցաւ Ապրիլ 18ին, Նիս իր բնակարանին մէջ, եւ թաղումը տեղի ունեցաւ երկուշաբթի 21 Ապրիլ Նիսի Ս. Աստուածածին մատրան մէջ:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ
ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Վիէնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Մուրատ» խումբին կողմէ:

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Թէաթրը Միւնիսիբալի շքեղ սրահին մէջ:

Գեղարուեստական խնամեալ բաժին:

Մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի Միջին Ֆրանսայի խումբերը:

Երգ, մեներգ, արտասանութիւն, մենախօսութիւն եւ խմբական հաճելի պարեր:

Կը ներկայացուի «ՀԻՒԱՆԴՏԵՍԸ» (5 արար):

Կը նախագահէ ԱՍՏՕ ՌՈՒՍՏԻԿԵԱՆ

Les Peuples qui Chantent
ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Կիրակի, 26 Ապրիլ, ժամը 14·30ին

Սորպոնի Մեծ Ամփիթատրոնին մէջ:

Բարձր հովանաւորութեամբ

M. Jean Sarrailhի

Տեսուչ Փարիզի համալսարանին:

Ի նպաստ Ֆրանսացի համալսարանական ուսանողներու սանաթօրիօմներուն:

Կը մասնակցին երգով ու պարով հետեւեալ երկիրները՝ Ֆրանսա, Հայաստան, Սպանիա, Էսթոնիա, Ամերիկա, Յունաստան, Հունգարիա, Հնդկաստան, Իսրայէլ, Ճափոն, Լիթուանիա, Մատակասքար, Լեհաստան, Վիէթնամ:

Գիներն են՝ 400, 300, 200, 150 Ֆրանք:

Դիմել՝ Սորպոնի դռնապաններուն:

Ռատիօ Թէլէ Փարի պիտի ներկայացնէ փառատօնը, 21 Ապրիլ, Գշ. օր ժամը 12·45ին; տալով կոչ մը Տօքթ. Տուատիէ, ընդհ. տնօրէն կրթական նախարարութեան առողջապահական ճիւղին, եւ Նայիրի երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Գ. Եանպէկեանի:

ՇԱԲԱԹ, ԱՊՐԻԼ 25, ԺԱՄԸ 21ԻՆ

SALLE BERLIOZ, 14, RUE DE MADRID

Հովանաւորութեամբ Պէթհովընի Ընկերակցութեան

ՍԵՐԺ ՔԱՋԵԱՆ

(Զութակահար)

Վկայուած՝ Էքօլ Նոռմալ տը Միւզիքէն

ՅԱՅՏԱԳԻՐ.— Հէնտէլ, Պախ, Թարթինի-Քրայսլեռ, Մոցարթ, Գարոլ – Ցիմանովսքի:

Տոմս՝ 500 ֆրանք:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ

Վերապրելու համար 1915ի ողբերգութիւնը՝

Կարդացէ՛ք

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆԻ

վէպը՝

ԱՐԾԻՒՆԵՐԸ ԱՆԱՊԱՏԻՆ ՄԷՋ

Դիմեցէք հայ գրավաճառներուն կամ ուղղակի հեղինակին՝

G. POLADIAN

53, AVENUE DE ST JULIEN MARSEILLE 12.

Գին՝ 1000 Ֆրանք:

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Նախկին Կամաւորներու եւ Ռազմիկներու միութեան:

Ապրիլ 24ին, ժամը 20էն 23·30

Sous la présidence effective de

Raymond TRIBOULET

(Ministre des Anciens Combattants)

ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ ԵՒ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ ՅԱՐԱՆՈՒԱՆԱԿԱՆ ՊԵՏԵՐՈՒՆ

ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ, ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ ԱՄԱՏՈՒՆԻ ՎԵՐԱՊԱՏՈՒԵԼԻ ՍԻՍԼԵԱՆ

ԿԸ ԽՕՍԻՆ

ՎԱՀՐԱՄ ՊԱՐԿԻՐՃԵԱՆ

(Նախագահ՝ Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութեան) եւ

ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԷՋ

Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն.— Օր. ԻՐԻՍ ՊԻԻԼՊԻԻԼԵԱՆ, Պ. Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ, Պ. ՊԱԼԹԱՅԵԱՆ եւ Փարիզահայ երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ՝ Պ. ԱՐԱՅ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆի:

Զինուորական նուագախումբ

SALLE DE LA MUTUALITÉ, 24, RUE ST. VICTOR

MÉTRO MAUBERT MUTUALITÉ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ԵՐԵԿՈՅԹՆԵՐ

Լսարանին հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 25ին, Շաբաթ, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ:

Դասախօս՝ Պ. Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ

Նիւթը՝ Գ. Սունդուկեանցի կեանքը եւ գործը:

Դասախօսութենէն առաջ եւ դադարին հայկական նուագ եւ թէյի սպասարկութիւն:

Մուտքը ազատ է: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆԸ
ՄԱՐՍԷՅԼ

Իր հերթական դասախօսութիւններու շարքը կը նուիրէ Ապրիլեան մեծ նահատակներուն:

Առաջին հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ 22 Ապրիլ, Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 21ին, Ֆրանսական համալսարանի ամփիթատրոնը (40, Ալէ Լ. Կամպէթա):

Նիւթ՝ ՍԻԱՄԱՆԹՕ եւ ԹԼԿԱՏԵՆՑԻ:

Կը խօսին՝ Յ. ԱՂԱՅԵԱՆ եւ Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Հինգշաբթի ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ Վարանդեան խումբը, ընկեր Յովսէփ Օհանեանին տունը, այս Հինգշաբթի ժամը 21ին: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9·30ին, 4 Բիւ Քոնփան: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Պուլ. Օտտոյի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս Չորեքշաբթի, ժամը 15ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՇԱՒԻԼԻ Կրօն. Ընկերակցութեան բացառիկ ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը ճիշդ 21ին, դպրոցի սրահին մէջ: Օրակարգ.— Վարչական կազմի վերջնական ամբողջացում: Անդամներէն կը խնդրուի ստիպողաբար ներկայ գտնուիլ սոյն ժողովին: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Ֆ. Կ. Խաչի 30ամեայ յոբելեանին առիթով շնորհակալութեամբ ստացուած են, հետեւեալ նուիրատուութիւնները: Տիկին Արշ. Սարգիսեանէ երկու հազար Ֆրանք, ոմն երկու հազար Ֆրանք:

Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Եկեղեցւոյ Կրթ. Յանձնաժողովի դիւանը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, Պ. Արամ Տարօնեանէ երկու հազար Ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Սարգիս եւ Մարի Յովսէփեանէ երկու հազար, ողբացեալ Տիկին Երանուհի Տիրացուեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի:

ԵՌԱՁԱՅՆ ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, հանդիսաւոր Ս. պատարագ Շաւիլի նորակառոյց եկեղեցիին մէջ: Երգեցողութիւնները կը կատարուին եռաձայն, ղեկավարութեամբ երաժշտապետ Պ. Նշան Սերգոյեանի:

Յաւարտ Ս. պատարագի, հոգեհանգստեան պաշտօն ողբացեալ Վաղարշակ Սարգիսեանի մահուան քառասունքին առթիւ: Հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ սոյն արարողութեանց: Պատարագ ժամը ճիշդ 10·30ին, հոգեհանգիստ 12ին:

ՊԱՏԱՐԱԳ
ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Լիոն, Ֆուրվիէրի բլրանիստ հոյակապ տաճարին մէջ Հայածէս Պատարագ ու պաշտօն

Լիոնի եւ շրջակայի հայութիւնը սիրով կը հրաւիրուի, Ֆուրվիէրի տաճարին մէջ մատուցուելիք պատարագին ու հոգեհանգստեան պաշտօնին, որոնք տեղի պիտի ունենան 26 Ապրիլ, Կիրակի առտուն ժամը ճիշդ տասնին, մէկուկէս միլիոն ապրիլեան նահատակներու եւ 1915 – 18ին ու վերջին պատերազմի ատեն, պատուոյ դաշտին վրայ ինկած հայ զինուորներու համար:

ՄԱՐՈՔԻ ՄԷՋ

Քազապլանքայի Սաքրէ – Քէօրի տաճարին մէջ Գրիգոր վրդ. Խաչերեան հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ Կիրակի, 26 Ապրիլ, ժամը 10·30ին, Ապրիլեան Նահատակներու յիշատակին:

×

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ
ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան: Տեղի կ'ունենայ 26 Ապրիլ, Կիրակի, տեղւոյն Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ յաւարտ Ս. պատարագի:

Այս առթիւ Շաբաթ երեկոյ ժամը 17ին, եկեղեցւոյ շրջափակին մէջ, տեղի պիտի ունենայ հանդիսաւոր արարողութիւն եւ զենումը մատաղցու ոչխարներու որ կիրակի սգատօնէն յետոյ իբրեւ աւանդական հոգեճաշ, մեր մլիոնաւոր նահատակներուն անմոռաց յիշատակին պիտի բաշխուի հաւատացեալ ժողովուրդին:

×

ՊՈՌՏՈՅԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մուրատ խումբի:

26 Ապրիլ, Կիրակի ժամը 15·30ին, կը-դերականներու սրահը, 22, Բիւ տէ Պահիւթիէր, Պորտօ:

Կը նախագահէ ընկ. Հ. ԹԱՇՃԵԱՆ

Կը բանախօսէ Բժիշկ Ռ. ԲԻԼՈՅԵԱՆ

Կենդանի պատկեր, անմահ Ա. Ահարոնեանի «ԿՈՅՐ ԱՇՈՒՂԸ»:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ
ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Առնուվիլի «Կառվարենց» խումբին, հովանաւորութեամբ՝ Կապոյտ Խաչի տեղական մասնաճիւղին:

Այս Կիրակի, ժամը 16էն 24

SALLE DES FÊTES DE SARCELLES

Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

Կը ներկայացուի՝ «ԹՈՐՈՍ ԾԱՌԱՅ» կատակերգութիւն՝ 3 արար:

ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ

ԵՒՐՈՊԱԿԿԱՆ ՊԱՐ՝

Formation de Manuel Pizarro

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով:

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Փորթտը լա Շափելէն առնել 265 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել՝ Սարսէլ (Սալ տէ Ֆէթ) կամկառ Տիւ Նորէն կառախումբ՝ ժամը՝ 15·10, 17·20 եւ 18·07, իջնել Վիլիէ լըՊէլ, ուրկէ պէտք է կրկին առնել 265 թիւ օթօպիւսը:

ՄԷԶՕՆ – ԱԼՖՈՐԻ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԱՐԱՆԻ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

25 Ապրիլ, Շաբաթ գիշեր, ժամը 8·30ին

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

Մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացուի

ԱՐՇԻՆ ՄԱԼ ԱԼԱՆ (Օփէրէթ չորս արար)

Կը մասնակցին.— Պ. Տարօն Գալուստեան, Օր. Մարգարիտ Նահապետեան, Պ. Անդրանիկ Գալուստեան, Տիկին Արաքսի Մուրատեան, Տիկին Ռոզ Տարաքճեան, Պ. Վէնսան Տարաքճեան, Օր. Լուիզ Նահապետեան, Պ. Գր. Պարսումեան:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Ապրիլեան Եղեռնի առթիւ, Լսարանը կազմակերպած է յարգանքի երեկոյ մը մեր անմահ նահատակաց յիշատակին:

Պիտի խօսի Պ. ՅՈՎՀԱՆ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ: « Թողունք որ նահատակները խօսին »

Օրուան պատշաճ գեղարուեստական բաժին Գր. Մելիքեանի կողմէ:

Այս Չորեքշաբթի ճիշդ ժամը 9ին, Քատէի սրահը:

ՅՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

ԺԵՐԱՆԵԱՆ

Ապրիլ 15էն 30:

Galerie G. Mourgue

9, Ave. de l'Opéra

Թ. Գառնիկի Բ. դասախօսութիւնը Ապրիլ 25ին, Սալ տը Ժէօկրաֆի: Նիւթ «Հայ գրականութիւնը դարերու ընթացքին»: Ժամը 20·45ին:

ՅԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 փր. վեց. 2200

Արտասահման՝ տարեկան 5000 փրանք: Հատը 20 փր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 23 ԱՊՐԻԼ

JEUDI 23 AVRIL 1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8377 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 25ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4278

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀՐԷՇ "ՀԵՐՈՍ"Ը

«Ինչպէս նախապէս հաղորդուած էր, կառավարութիւնը որոշած է ամբողջովին բնաջնջել Թուրքիա բնակող Հայերը: Անոնք որ կ'անսաստեն այս հրամանին, այլեւս չեն կրնար մնալ պաշտօնի վրայ: Առանց խնայելու կիներուն, մանուկներուն եւ անկարներուն, — որքան ալ եղերական ըլլան բնաջնջումի միջոցները, առանց ականջ տալու խղճի զգացումներուն, պէ՛տք է վերջ տալ անոնց գոյութեան»:

Պատմութեան մէջ աննախընթաց ճիւաղային այս ծրագիրը ծնունդ էր առած դանկին մէջ ոճրագործ Իթթիհատի վարիչներուն, որոնք տարիներով թրքական կեղծ քաղաքավարութեամբ փաղաքշած եւ խաբած էին բարեմիտ Հայերը՝ ազատութիւն, հաւասարութիւն եւ եղբայրութիւն քարոզելով:

Անսպասելի էր հարուածը՝ որ լախտի նման կ'իյնար մեր հարիւրաւոր մտաւորականներու գլխուն՝ 1915 Ապրիլ 11–24-ին:

Դահիճը կը գլխատէր հայութիւնը՝ անպատիժ գործադրելու համար իր դիւային ծրագիրը:

1915ի գարունն ու ամառը ամայացուցած էին արդէն հայաբնակ քաղաքներն ու գիւղերը:

Տարագրութեան ճամբաներուն վրայ՝ յոգնաբեկ ու սովալլուկ՝ ինկած էին հարիւր հազարաւոր հայորդիներ՝ ամէն հասակէ, անզէն ու անպաշտպան: Այրերը նախապէս ջարդուած էին դաւադրաբար՝ հազիւ ճամբայ հանուած:

Սակայն տակաւին ողջ մնացած Հայեր կային Տաւրոսեան լեռներէն դէպի հարաւ, արաբախօս երկիրներու մէջ, — մանաւանդ Տէր Զօր:

1915 Սեպտեմբեր 15ին Հալէպի կուսակալը վերի հեռագիրը կը ստանար ներքին գործերու նախարար հրէշ Թալէաթէն:

Տէր Զօրի սպանդը յիսուն հազար հայ կեանքեր պիտի հնձէր՝ Թուրքերու ճակատը անդամ մը եւս խարանելով ոճրագործի մակդիրով:

1921 Մարտ 15ին Պերլինի մէկ փողոցին մէջ շանսատակ կ'իյնար դարուս ամէնէն եպերելի եւ արիւնարբու ոճրագործը՝ հայ ժողովուրդի մարտական հզօր կազմակերպութեան վրիժառու գնդակով:

Ուրիշ ոճրածին գլուխներ պիտի իյնային իրարու ետեւէ՝ եւրոպական ոստաններու մէջ՝ նոյն գնդակով:

Զինագադարին, երբ հնչած էր հաշուեյարդարի ժամը, դաշնակիցները մոռցեր էին իրենց սպառնալիքները՝ թուրք կառավարութեան անդամները անձնապէս պատասխանատու նկատելու մասին:

Նիւրընպէրկ չունեցանք Հայերս Հրեաներուն պէս: Ու մեր վրէժը լուծեցինք սեփական ձեռքով:

Ֆէրիտ փաշայի դահլիճը հայաջինջ ոճիրներուն պատասխանատու հռչակեց Իթթիհատը՝ ջանալով սրբացնել թուրք ժողովուրդը, որ «անմեղ» էր ազաւնիի պէս ...:

Սակայն երբ դաշնակիցները սկսան բարեկամաբար սեղմել իրենց երէկի թշնամիին արիւնոտ ձեռքերը եւ եօթը երկինքները բարձրացուցին զայն, Թուրքերը այլ եւս հարկ չտեսան կեղծիքներու ետին ապաստանելու:

Ու բացէ ի բաց յայտարարեցին, որ իրենք ազգովին կանգնած էին հրէշ Թալէաթներու, Պէհաէտտին Շաքիրներու, Ճէմալ Ազմիներու եւ իթթիհատական կամ ոչ բոլոր ոճրագործներու կողքին:

Տարիներ առաջ, Իսմէթ Ինէօնիւի կառավարութիւնը առօք փառօք Պերլինէն Պոլիս փոխադրեց հրէշ Թալէաթի դիակը եւ հոյակապ շիրիմ մը կանգնեց անոր համար Ազատութեան բլուրին վրայ:

Ու ամէն տարի Մարտ 15ին անխտիր բոլոր Թուրքերը — Հալքճը թէ Դեմոկրատ, — վարչապետ եւ նախարար — ուխտի կ'երթան «ազգային հերոս»ի դամբարանին՝ ազգովին պանծացնելու անոր ոճիրները ...

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՊՐԻԼ 27ԻՆ՝

ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ ՈՒԽՏԸ ԺՈՂՈՎ ԿԸ ԳՈՒՄԱՐԷ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔ՝ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ

Ժընեւի հանդիպումէն առաջ, խորհրդային դիւանագիտութիւնը կ'աշխատի ամէն բան կարգի դնել, ճշդել իր դիրքը, ցոյց տալ Ատլանտեան Ուխտին եւ Վարշաւայի Ուխտին տարբերութիւնը:

Առաջին առիթով Խ. Միութեան Արտաքին նախարար Կրոմիքօ իր մօտ հրաւիրեց Մոսկուայի գերման դեսպանը եւ յուշագիր մը յանձնեց անոր:

Յուշագիրը պաշտօնապէս չէ հրատարակուած տակաւին, բայց կը կարծուի թէ սպառնալիք մըն է ան՝ Արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինման դէմ:

Միւս կողմէ, Մոսկուայի մէջ կը յայտարարուի թէ Վարշաւայի Ուխտի անդամ երկիրները Ապրիլ 27ին ժողով մը պիտի գումարեն Լեհաստանի մայրաքաղաքին մէջ: Ինչպէս ծանօթ է, նոյն շրջանին Արեւմտեան Արտաքին չորս նախարարները պիտի հաւաքուին Փարիզ, հրատապ հարցերը եւ մասնաւորապէս Ժընեւի օրակարգը քննելու համար:

Վարշաւայի ժողովը պատասխան մըն է նաեւ Ուոշինկթընի խորհրդակցութեանց, որոնք տեղի ունեցան ամսոյս սկիզբը:

Երեքշաբթի առտուան Մոսկուայի թերթերը իրենց շեշտը կը դնէին «ընկերվարական» երկիրներու միասնականութեան վրայ, որ «իրականացած» է Վարշաւայի դաշնագիրով:

Ուխտին անդամ երկիրները ժողով կը գումարեն, որպէսզի Կրոմիքօ Ժընեւ երթալէ առաջ դիտնայ բոլորին կարծիքը: Անակնկալ մը չէ այս պարագան, քանի որ 21րդ համագումարին մէջ ընդունուած էր «ընկերվարական երկիրներու հաւաքական զեկավարութեան» սկզբունքը: Եւ խորհրդային արբանեակները «հաւաքաբար» պիտի որոշեն Կրոմիքոյի ըսելիքները:

Կասկածէ դուրս է սակայն, որ Վարշաւայի ժողովը պիտի զբաղի յատկապէս գերմանական հարցով: Անդամներուն մեծ մասը Գերմանիոյ դրացի է: Իսկ երեք երկիրներ՝ Լեհաստան, Չեխոսլովաքիա եւ Արեւելեան Գերմանիա, իրենց ներկայացուցիչները պիտի դրկեն Ժընեւ:

Պարզ է թէ այս երկիրները, մանաւանդ երկու Գերմանիաներու ներկայացուցիչները՝ տեսակ մը «խորհրդական»ի դեր պիտի խաղան Ժընեւի մէջ: Իզվեստիա դեռ առջի օր կը գրէր անոնց «մասնակցութեան» մասին՝ առանց մեկնաբանութեան եւ աւելորդ բացատրութեանց:

Երկու Գերմանիաներու դիրքն ալ ճշգուած է արդէն:

Ինչպէս գրած էինք, Ապրիլ 16ին Արեւելեան Գերմանիոյ Վարչապետ Կրոթվոլ «իրապաշտ եւ շինարար» առաջարկներ ներկայացուց Արեւմտեան Գերմանիոյ առանձին ժողով մը գումարելու եւ խաղաղութեան դաշնագրին, Պերլինի հարցին ու Գերմանիոյ վերամիացման շուրջ բանակցելու համար:

«Իզվեստիա» անդրադառնալով այս հարցին, կը գրէ թէ Ժընեւի մէջ Արեւելեան Գերմանիան է որ գերման ժողովուրդին ձայնը լսելի պիտի դարձնէ:

Ոչինչ փոխուած է խորհրդային քաղաքականութեան մէջ:

Վարչապետ Ատընաուրրի քաղաքական հրապարակէն քաշուելու լուրը պատճառ մը չեղաւ՝ որ Մոսկուա տարբեր լեզու գործածէ: Խորհրդային մամուլին եւ պաշտօնական մարդոց յայտարարութեանց համաձայն՝ Պոնի կառավարութիւնը դարձեալ փարած է «ուժի քաղաքականութեան»:

Մոսկուան զանազանութիւն չի դներ նաեւ Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարարի փոփոխման մէջ: Հերթրը նշանակման շուրջ ցարդ ոչ մէկ բացատրութիւն տրուեցաւ:

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԵՒ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ

Ամերիկեան եւ անգլիական կարգ մը թերթեր շահեկան յօդուածներ հրատարակած են, վերջերս, Իրաքի եւ Պարսկաստանի մէջ համայնավարներու տարած աշխատանքին մասին:

«Տէյլի Մէյլ» կը գրէ թէ Պէյրութի դէտերուն համաձայն, Խ. Միութիւնը պետական հարուած մը կը պատրաստէ Պարսկաստանի մէջ: «Այդ հարուածը պիտի պատահի երբ արեւմտեան աշխարհին ուշադրութիւնը կեդրոնացած ըլլայ արտաքին նախարարներու ժողովին վրայ (Ժընեւ, Մայիս 11)»: Թերթը կ'աւելցնէ թէ Պարսկաստանի տկար կողմը քիւրտ փոքրամասնութեան գոյութիւնն է իր հոգին վրայ, Թաւրիզի շուրջ: Պարսիկ Քիւրտերը սերտ կապեր ունին անշուշտ ռուս եւ իրաքցի իրենց եղբայրներուն հետ:

1946ին Քիւրտերը փորձած էին արդէն ինքնավար պետութիւն մը ստեղծել, ինչ որ իրենց «կարմիր մոլլային»՝ Մուսթաֆա Պարզանիի նպատակն է միշտ:

Միւս կողմէ «Նիւ Եորք Թայմզ»ի զինուորական յօդուածագիրը կը գրէ. — «Միջազգային հարցերու մասնագէտները կը կարծեն թէ Պերլինի խնդիրը պարզ ժամանց մըն է զոր Խրուշչեւ ստեղծեց ցրուելու համար արեւմուտքի ուշադրութիւնը, որպէսզի դիւրանայ իր գործը Միջին – Արեւելքի մէջ»:

Նոյն կարծիքին համաձայն, զինուած Քիւրտերը զոր խորհրդային նաւեր դէպի Իրաք կը տանին երկու նպատակներու պիտի ծառայեն. — Նախ զօրացնել Իրաքի համայնավար վարչաձեւը, ապա ըսպառնալ՝ Պարսկաստանի:

ՔԱՐԻԻՂԻ ԺՈՂՈՎԸ

Գահիրէի մէջ կը շարունակուի արաբական քարիւղի ժողովը: Սէուտական քարիւղի տնօրէնը՝ Թարիքի առաջարկեց որ արաբական պետութիւնները երկար նաւթուղի մը շինեն, 1900 քիլոմեթրի վրայ, որ Պարսից ծոցը միացնէ Միջերկրականին: Նման շինութիւն մը պիտի արժէ մօտ՝ 250 միլիոն տոլար, բայց Թարիքի վստա է որ շահագրգռուած պետութեանց դրամատուները հարկ եղած դրամագլուխները կը տրամադրեն:

Ա. Մ. Հանրապետութեան կառավարութիւնը հրաման տուաւ որ իրենց տէրերուն վերադարձուին քարիւղի չորս ընկերութիւններ, որ գրաւուած էին Սուէզի դէպքին ժամանակ:

Քարիւղի ժողովին ուրիշ առաջարկութիւն մը եւս եղաւ: Այս անդամ Էմիլ Պոսթանիի կողմէ որ ըսաւ թէ իր առաջարկը կարելի է նկատել իբրեւ պաշտօնական՝ լիբանանեան կառավարութեան կողմէ: Պուսաթնի կ'ուզէ որ Միջին Արեւելքի քարիւղ արտադրողները եւ շահագործող ընկերութիւնները իրենց շահաբաժինին հինգ առ հարիւրը տան «բարգաւաճման արաբական դրամատան» մը:

Պուսթանիի կարծիքով նման գործողութիւն մը 40 միլիոն սթերլին կ'ապահովէ, նկատի առնելով միայն 1958ի եկամուտները:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ Ուխտի ընդհ. քարտուղարը՝ Սփաք յայտարարեց թէ Գերմանիոյ վերամիացումը անհրաժեշտ է եւ աւելցուց. — «Պէտք չէ պատրանքներով ապրիլ, Խ. Միութիւնն է որ դէմ է միացման եւ կը պնդէ որ ճանչցուի արեւելեան Գերմանիան: Այդ ճանաչումը արդէն իսկ պատճառ կը դառնայ որ երկար տարիներու համար յետաձգուի վերամիացումը: Գերմանիոյ չէզոքացումը պիտի նշանակէր Ատլանտեան Ուխտի վախճանը»:

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ թագաւորը յայտարարութիւն մը ըրաւ Լոնտոնի մէջ եւ շեշտեց. — «Կացութիւնը կնճռոտ է եւ վտանգաւոր: Համայնավարութիւնը ամէնէն մեծ վտանգներէն մին է որ մեզի կը սպառնայ, ոչ միայն մեզի, այլ բոլոր Արաբներուն, մեր յոյսերուն եւ ապագային»:

Թագաւորը եւ Վարչապետը Յորդանան կը վերադառնան յիսուն օրուան բացակայութենէ մը ետք: Յատկանշական կը նկատուի որ այդ ժամանակաշրջանը չէ օգտագործուած ըմբոստներու կողմէ տապալելու համար հաշեմական գահը: Հիւսէյին, Ամերիկայի եւ Անգլիոյ մէջ գտաւ տնտեսական կարեւոր օժանդակութիւն մը Յորդանանի համար:

ՆԱՍՐ եւ Խրուշչեւ նամակներու փոխանակութիւն մը ունեցած են: Կը կարծուի թէ Խրուշչեւի տուած բացատրութիւնները պատճառ պիտի դառնան որ Ա. Մ. Հ.ը մեղմացնէ իր յարձակումները Խ. Միութեան վրայ:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Ծերակոյտը Հերթրի Արտաքին նախարար նշանակումը վաւերացուց միաձայնութեամբ՝ ինչ որ հազուադէպ երեւոյթ է Ամերիկայի մէջ: Այս պարագան ցոյց կուտայ թէ ամերիկեան քաղաքական բոլոր հոսանքներն ալ համաձայն են Նախագահ Այզընհաուրրի տուած որոշումին:

Ա. Մ. ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ Տեղեկատուութեան նախարարութիւնը յուշամատեան մը հրատարակեց Թիպէթի յեղափոխութեան շուրջ. Թիպէթ կը նմանցուի Իրաքի, ուր «ազգայնականներու ջարդը կը շարունակուի»: Յուշամատեանը կ'աւելցնէ թէ Թիպէթի դէպքերը անդամ մը եւս կը փաստեն թէ միջազգային համայնավարութիւնը իր տիրապետութեան պահպանման եւ տարածման համար զէնքի ուժէն եւ արեան գետերէն տարբեր միջոց չունի:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ 1959ի ընթացքին աւելի քան երեք հարիւր հազար բնակարաններ պիտի շինուին: 1958ին շինուած էին 290·300 բնակարաններ, իսկ 1954 – 1957ի ընթացքին՝ 881·000:

ՓԱՆԱՄԱՅԻ մէջ ըմբոստական շարժումները կը շարունակուին՝ իշխանութիւնը տապալելու համար: Ոստիկանութիւնը առջի օր ձերբակալեց անգլիացի պարուհի մը՝ Մարկոթ Ֆոնթէյն, որ «պետութեան դէմ դաւադրութիւն» կը պատրաստէ: Արդարեւ, այս պարուհին ուրիշ մէկը չէ, եթէ ոչ ըմբոստներու պարագլուխ՝ Տոքթ. Ռոպէրթօ Արիասի կինը: Տոքթ. Արիաս, որ Փանամայի նախկին դեսպանն էր Լոնտոնի մէջ, ներկայիս կը փնտռուի:

ՓԱՐԻԶԻ բնակչութեան վրայ 213·000 հոգի աւելցած են մէկ տարուան ընթացքին (1958 Յունուարէն 1959 Յունուար):

ՏԱԼԱՅԻ – ԼԱՄԱ հինգ շաբթուան ճամբորդութենէ մը ետք վերջապէս հաստատուեցաւ Միւսուրի, որ Նոր-Տելհիէն 240 քիլմ. հիւսիս կը գտնուի: Տալայի – Լամա այսօր տեսակցութիւն մը պիտի ունենար Վարչապետ Նեհրուի հետ: Թիպէթի «ողջ աստուած»ը կրօնական որեւէ գործունէութեան համար ազատ է Հնդկաստանի մէջ, բայց քաղաքական գործունէութիւն պիտի չկարենայ ունենալ:

ՏԱՂԱՆԴԱՒՈՐ
ՔԱՆԴԱԿԱԳՈՐԾԸ

Հայ նոր քանդակագործութեան հիմնադիր, տաղանդաւոր արուեստագէտ Անդրէաս Տէր – Մարուքեանը հանդէս եկած է անցեալ դարու 90ական թուականներու վերջերուն եւ շուրջ երկու տասնամեակի անխոնջ աշխատանքով ըստեղծած է հայկական մշակոյթի ականաւոր գործիչներու շարք մը դիմաքանդակներ ու յուշարձաններ, որոնք ցարդ կը պահեն իրենց գեղարուեստական մեծ հրապոյրը, գաղափարական նպատակասլացութիւնը եւ կը շարունակեն ծառայել ժողովուրդի գեղագիտական դաստիարակութեան :

Ա. Տէր – Մարուքեան ծնած է 1875 թուականին, Երեւան: Գեղարուեստական նախնական կրթութիւնը Մոսկուայի նկարչութեան, քանդակագործութեան եւ ճարտարապետութեան ուսումնարանին մէջ ստանալէ յետոյ, քանաստեղծ Սրմբատ Շահազիզի օժանդակութեամբ կը մեկնի Փարիզ, ուր կ'ուսանի Գեղարուեստական ակադեմիայի մէջ: 1899ին, տակաւին ուսանող Ա. Տէր Մարուքեան Փարիզի առաջնակարգ գեղարուեստական սալոններէն մէկուն մէջ կը ցուցադրէ « Հայ գրողներուն դափնիներ նուիրաբերող մուսան» քանդակը, որ ուշադրութիւն կը գրաւէ :

Այնուհետեւ Ա. Տէր – Մարուքեան կը շինէ բանաստեղծ Ռաֆայէլ պատկանեանի (1901) եւ Միքայէլ Նալբանտեանի (1902) պրոնզէ կիսանդրիները, որոնք նոյն տարիներուն կը դրուին Նոր Նախիջեւանի իրենց գերեզմաններուն վրայ՝ իբրեւ յուշարձաններ: Քանդակագործը Ռ. Պատկանեանը ներկայացուցած է իբրեւ բանաստեղծ – քաղաքացի մը, որ իր մէջ կը մարմնաւորէ հայ ժողովուրդի հոգերով ապրող եւ ազատագրութեան համար մարտնչող անձնաւորութիւն: Ժամանակակիցները այնքան հաւնած են այդ դիմաքանդակը, որ ցանկալով կատարել Պատկանեանի փափաքը, — քառեակի մը մէջ արտայայտուած, — հեղինակին կողմէ պատրաստուած այդ կիսանդրիին կրկնօրինակը 1902ին դրած են Էջմիածնի Գէորգեան ճեմարանի մուտքին :

Արտայայտիչ է նաեւ Միքայէլ Նալբանտեանի դիմաքանդակը, որ կը ներկայացնէ զայն երիտասարդ, համարձակ եւ առաջ ուղղուած կենդանի հայեացքով: Դիմաքանդակը կը վերարտադրէ Նալբանդեանի ներքին մեծ եռանդն ու կամքը, ժողովուրդի ազատագրութեան համար պայքարելու վճռականութիւնը :

Այս երկու ստեղծագործութիւններով Ա. Տէր – Մարուքեան փաստօրէն կը սկզբնաւորէ մեր ժողովուրդի նշանաւոր զաւակներուն յիշատակը յաւերժացնող յուշարձանային քանդակագործութիւնը հայ իրականութեան մէջ: Այս դիմաքանդակներով ան միաժամանակ հիմը կը դնէ իրապաշտ քանդակագործութեան, որ յետագային իր զարգացման կը հասնի Գիւրջեանի ստեղծագործութիւններով :

1900ական թուականներու սկիզբը Ա. Տէր – Մարուքեան կը ստեղծէ նաեւ հայ մշակոյթի ականաւոր գործիչ Ալիշանի, դերասան Ադամեանի, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Խրիմեան Հայրիկի, Ֆրանսացի նշանաւոր դերասանուհի Վիարտոյի եւ այլոց պրոնզէ ու մարմարէ դիմաքանդաքները :

Սակայն քանդակագործ Ա. Տէր Մարուքեանի գեղարուեստական ժառանգութեան մէջ ամենամեծ ստեղծագործութիւնը՝ անոր գլուխ – գործոցը, հայ նոր գրականութեան հիմնադիր Խաչատուր Աբովեանի պրոնզէ արձանն է, որ ան կերտած է 1913ին, Փարիզ :

Աբովեան ներկայացուած է իր ամբողջ հասակով, բաց գլխով, կանգնած, երկու ձեռքերը կուրծքին ծալած, ձախ թեւին տակ՝ « Վէրք Հայաստանի» գիրքը : Մեղմ, մտածկոտ հայեացքով Աբովեան կը նայի դէպի հեռուները: Անոր ներքին ապրումը կը զգացուի դէմքի բանաստեղծական արտայայտութեան մէջ: Այդ գեղեցիկ ստեղծագործութեան մէջ Աբովեանի դէմքի բնութագրութիւնը կապուած է յուշարձանի հիմնական գաղափարին՝ հայրենասիրութեան հետ :

Իր գեղարուեստական բարձր արժանիքներով, մեծ գրողի իսկական կերպարի իրապաշտ, խոր բացայայտումով, արձանը ամենայն իրաւամբ կը դասուի հայ դասական քանդակներու շարքին եւ կը մնայ հայ մեծ գրողի կերպարը մարմնաւորող չգերազանցուած յուշարձան :

Խաչատուր Աբովեանի պրոնզէ արձանը, ինչպէս յայտնի է, կառուցուած է ժողովուրդէն հաւաքուած կոպէկներով՝ հանդանակութեամբ: 1910ին, Յովհ. Թումանեան «Ամէնքը միասին» յօդուածով ժողովուրդին դիմելով, կոչ կ'ընէր, որ ամէն մարդ իր ունեցած միջոցներով եւ հնարաւորութեամբ մասնակցի Աբովեանի յուշարձանի կառուցման: Այն փաստը, որ ինչպէս Աբովեանի արձանը, նոյնպէս Նալբանդեանի ու Պատկանեանի յուշարձանները պատրաստուած են աշխատաւոր ժողովուրդէն հաւաքուած կոպէկներով, ինքնին ցոյց կուտայ արդէն այդ յուշարձաններու եւ անոնց ներկայացուցած դէմքերուն լայն ժողովրդականութիւնը :

Խ. Աբովեանի արձանէն յետոյ Ա. Տէր-Մարուքեան կը կերտէ շարք մը նոր դիմաքանդակներ եւ քանդակներ, ինչպէս՝ « Հայ գեղջուկ» եւ « Հայ գեղջկուհի » հոգեբանական — իրապաշտ բնոյթի քանդակները, « Հայաստան » բարձրաքանդակը, « Հովանաւորութիւն » խորհրդապաշտ բնոյթով քանդակը, եւ ուրիշներ, որոնք կը հարստացնեն հայ ազգային իրապաշտ քանդակագործութիւնը :

Քանդակագործ Ա. Տէր – Մարուքեան մեռաւ ծայր աստիճան աղքատութեան մէջ, 1919 Մարտին, Փարիզ, թոքախտէ, « կամ , ճիշդն ասած, անօթութիւնից», ինչպէս կը գրէ Ալ. Շիրվանզադէ : Սակայն, պայծառ յիշատակ մը ձգեց ան հայ արուեստի պատմութեան մէջ :

Անդրէաս Տէր – Մարուքեանի լաւագոյն ստեղծագործութիւնները զայն կը դասեն մեր անցեալի հայ քանդակագործներու առաջին շարքին եւ իր անունը անթառամ կը դարձնեն :

Մ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ

ՏՈՄՍԵՐ

ՌՈՍ ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ

●

Ամերիկահայաստանի պատմութիւնը գրողը օր մը, պիտի գրէ այս հայ երիտասարդին համար .

— Ուիլերմ Սարոյեանի մօրեղբօր տղան էր... Հարուստ այգեպանի մը զաւակը՝ ի Ֆրէզնօ... Քաղաքը պզտիկ եկաւ իրեն, իսկ խաղողի «ասպարէզ»ն ալ շատ սահմանափակ ... Խառնուածքով արուեստագէտ էր ... Եւ օրին մէկն ալ գլուխը առաւ, ելաւ Լոս Անճելըս գնաց.. Գրպանը՝ երկու հարիւր տոլար, իբրեւ դրամագլուխ... Անգամ մը, մինչեւ 17.–000 տոլար շահեցաւ՝ Ուիլերմի հետ երգ մը շուկայ հանելով ... Այդքանով չգոհացաւ, սակայն ... Նստաւ գրեց նոր երգ մը ... Նստաւ յօրինեց նոր եղանակ մը... Եւ ելաւ երգեց իր գրած երգը՝ իր յօրինած եղանակով ... Զայնագիր ժապաւէնին վրայ առին այդ երգը ... Յետոյ, հրաշք մը պատահեցաւ... Ամբողջ Ամերիկան խենթեցաւ այդ «Հայու կը տոր»ին հեղինակած երգին համար ... Օր մըն ալ մեր Ռոսը տեսաւ որ եօթը միլիոն տոլար շահեր է , մէկ տարուան մէջ: Յաջորդ տարիներուն այդ եօթը միլիոնը եղաւ ... Եւ այլն ...

×

Կը յիշեմ զինքը՝ Լոնտոնէն:

Պատերազմի տարիներուն, եկեղեցի կ'երթայինք ամէն կիրակի եւ Ամերիկահայ զինուորները կը ժողվէինք տուն կը տանէինք: Իրենց հետ կ'ըլլար, յաճախ , Սարոյեանն ալ :

Պատառ մը բան կ'ուտէին – պատառէն աւելի ի՞նչ ունէինք որ իրենց հրամցնէինք — ու յետոյ կը շարուէին սեղանին բոլորտիքը եւ «թուղթ » կը խաղային: Այս տողերուն տէրը եւ իր երկու դրացիներն ալ իրենց... ուէյթըր :

Այս զինուորներուն շարքին կար երգիչ մը՝ մասնագէտ Արեւմտեան Ամերիկայի գեղջուկ երգերու : Անունը՝ Ռոս Պաղտասարեան: Ուիլերմ մեծ եղբօր գուրգուրանք ցոյց կուտար անոր հանդէպ : Զարմիկներ էին, վերջապէս : Անգամ մը Ուիլերմ շատ դրամ շահեցաւ ու ամէնը մէկ Ռոսի գրպանը լեցուց: Ինք դրամ ունէր , Ռոսը չունէր: Տարիները եկան ու գացին եւ ալ իրարմէ լուր չառինք :

Հիմա, ամերիկեան թերթերը զարմանազան պատմութիւններ կը պատմեն մեր Ռոսին մասին — բեմական անունով Տէյվիտ Սէվիլ :Տարիքը՝ քառասուն: Կինը՝ հայ եւ մայրիկ՝ երեք հայորդիներու :

Ռոս իր յաջողութիւնը կը պարտի Սկիւռի մը — այո, չորքոտանի այդ մկնազգիին, որուն անունով մկրտած է իր երգը — Չիփմընք :

Թերթին պատմածին նայելով, չորս կողմէն, տոլար կը հոսի Ռոսի գրպանը : Ոչ միայն ձայնագիր ժապաւէններու միջոցաւ , այլեւ ծանուցումներու խողովակով :

×

Երգ մը եւ... եօթը միլիոն տոլար: Երազ կամ առասպել :

Մեր այդիին մէջ երաժիշտ մը եօթը միլիոն տարի ալ չարչարուի չի կրնար եօթը տոլար մէկ կողմ դնել :

Մեր այդիին մէջ, ոչ թէ ժողովրդական երգ մը, այլ աշխարհի ամէնէն չգտնուած օփերաներն ու համանուագները հեղինակես. նորէն ,եօթը միլիոն տոլարին երեսը եօթանասունը եօթը միլիոն մղոն հեռուէն ալ չես կրնար տեսնել :

Հայրենիքին մեծութիւնն է որ ջուրին երեսը կը հանէ՝ ջուրին յատակը թաղուած մեծութիւնը՝ — տաղանդը — անհատին :

Հայրենիքդ պզտի՞կ է — հանճար ալ ըլլաս, օգուտ չունի, Աւելորդ է ըսել որ միայն այս պարագային, բացառաբար , «մեծութիւն»ը կ'առնենք իր «տոլարական» իմաստով :

Չիփմընքը արուեստի գործ մը ըլլալու յաւակնութիւնը չունի, ի հարկէ: Բայց, հոգ չէ :

Ուրախ ենք որ մեր Ռոսերն ալ իրենց դերը կը կատարեն ու մեզ կը ճանչցնեն օտարին՝ այս կամ այն ձեւով: Երբեմն , նոյնիսկ, սկիւռի մը միջամտութեամբ :

Հպարտ ենք մեր Տոլուխանեաններով , մեր Լուսին Ամարաներով, մեր Վարդենիսեան Շաքէներով եւ մեր Ռոսերով:

Պայմանաւ որ չշփանան եւ « Ամերիկացի»ութիւն եւ «Ռուս»ութիւն չծախեն մեզի, եօթը կամ տասնըեօթը միլիոն տոլար գրպանելէ ետք ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՄԵԾԱՐԱՆՔ.— Քամբրունի կառավարութիւնը Արժանեաց Կարգը չքանշանով պատուած է՝ ծանօթ առեւտրական Պ. Օգսէն Խաբբուլեան, իր գործունէութեամբ երկրին մատուցած տնտեսական ծառայութիւններուն համար :

ՄԵՐ ԱՐՁԱԿԻ
ԼԵԶՈՒԻ ՄԱՍԻՆ

Տեսարանը շարունակւում է ի վնաս սիրուած բանաստեղծի, փորձանք ընկած օրիորդ Մարգոյի եւ հեղինակի լեզուի : Մէջտեղն օգտւում է ... վէպը, որն աճում ու մեծանում է :

« — Սպասիր , — բացաղանչեց Տէրեանը, ծոցատետրը դուրս քաշելով, նա պոկեց մի թերթ եւ բարալիկ մատիտը ձեռքն առաւ, — հիմա կը կարդաս »:

Տէրեանը գրում է «Ափսոս չէ՞, Մարգօ»ն, Մարգոն հետեւում էր զարմանալի թեթեւութեամբ թղթին շարուող կանաչ տողերին: Աւաղ, երեք տող էր գրել Տէրեանը. ձեռքը տարաւ թղթին ու կարգադրեց փաղաքուշ, հրամայական , անառարկելի ...

Լուռ էր, անդորր, հանդարտ էր ու խաղաղ, լսւում էր լոկ բարալիկ մատիտի մեղմիկ սլւոցը թղթի վրայ »:

«Այնուհետեւ Տէրեանը յաղթանակի ընդոստ արտայայտութիւնը ոգեշնչուած դէմքին, իբրեւ մարտում առնուած աւար ընկերուհուն մեկնեց իր յուզախռով սրտի խօսքը »: — Հետեւում է բանաստեղծական լրիւ բնագիրը :

Այսպէս են գրւում վէպերը :

Ածականը Ռ. Աթայեանի հիւանդութիւնն է: Մի յօդուածում նա իբար վրայ կը կուտակի — « խորիմաստ», «խորազդու», «քննախոյզ», «ներթափանցող» , «շարժումները եւս դանդաղ , թէեւ ոչ այնքան մեծազուսպ...»: Աթայեանի մօտ «մրգաստանի տալարութիւնը » երկնագեղ է: ծիրանը ծաղկում է «համատարած» , «համասփիւռ», դեղձենիները կարմիր գօտի են կապել զուլալ կանաչի մէջքին , տերեւները քնքշագեղ են, խնձորները լուսափթիթ, Ս. Վարդանեանի աչքերը ծիծաղացայտ են, պարոն Բարսամը ուժգնաթափ է նստում աթոռին, երգերը չփոթ են, տխրամած, թախծալի անըրջանքի մէջ, երգի ելեւէջները նրբին են, ոսկեթրթիռ , քաղցրալուր ... ջերմութիւնը բուրաւէտ է, հնչիւնները նրբաթռիչ, հայեացքը անրջական, շուրթերը նրբագեղ, հիւսերը մեծահարուստ. Ղուկասը դուրս է վազում տնից «դրան երկրորդ փեղկն ահագնաձայն պատին շրխկացնելով », Զիլաւեանի քիթը մեծափարթամ է, չի պակասում նաեւ նսեմ գլուխ, նուազ սեռ, բոցի լեզուները խոշոր նիւթեղէն կայծեր են սփռում, Միսակի համբաւը երկնահաս է, իսկ Արտաւազդի «մեծ – մեծ աչքերը թանձր յօնքերի տակից հուր ու բոց են ժայթքում իրիկնային աղջամուղջի մէջ»: Մի տեղ Աստղիկը նուիրական ակնկալութեամբ է տոգորուած. կայ մի գիմնազիստուհի, որը շարմաղ է եւ ոսկեհեր, ապա մի հրէուհի՝ թուխ, նրբերան ու նրբադէմ ... « Ներսը ճայթեց տղամարդու շառաչուն մի ծիծաղ »,— գրում է Աթայեանը. Թիթեռը արծաթաշողիկ է նրա մօտ, էթերը ճառագայթաւէտ : Տէրեանը մի տեղ շռնդիւնով դէն է հրում բազկաթոռը, «սեւ – հարիւրակային» բառը Աթայեանը թարգմանած է խուժանավար , սեւահոգի , ժանտահայեաց, դժխեմ ... Աթայեանի մօտ տղաները սաստիկ լրջանում են, Աղասի մեղմահայեաց, գաղտնաժպիտ դիտում է Գայուշին, իսկ վերջինս հրաշունչ գեղանի աղջիկ է: Օրիորդ Մարգոյի աշակերտների ձայնը «բարալիկ է ու երգուն, մեղմիկ ու զընգուն, զիլ ու ճղճղուն ու ճչան», իսկ արեւը կարմրաճակատ է , Ղուկասը կարկտավազ է, մի ուրիշ տեղ՝ կարկտաքայլ :

Աթայեանը կարո՞ղ է բացատրել թէ ի՞նչ է նշանակում «հրճուանքով բացաղանչեց մռայլուած Աստղիկը » դարձուածքը, կամ ո՞ր վիպասանը կարող է գրել , — «Արշաւիրը խրախճանի ճիչ արձակեց ու թռաւ Սողոմոնի ստուար ուսերին »:

Աթայեանը յամառօրէն գործածում է « զմելինը» բառը, առանց հաշուի առնելու, որ դա միեւնոյնն է, եթէ ասենք — գինինը, ո՛վ ո՛վ՝ վիպասանը պարտաւոր է գոնէ այսքան բան իմանալ :

Տեսնենք, թէ Աթայեանն ի՞նչ լեզուով է խօսում իր երկու բացասական հերոսների մասին: Ահա այդ լեզուն. «Զռփի աբարանցի», «կարտոլ Մակիչը պլշեց յիմարաւուն աչքերը », «կրակնացայտ աչքերը այդ լկտի Պաւլիկից կտրուելով», «Աղաւնին ամբողջ ուժով դէն, հրեց լկտի տղային», «շրախկ, շառաչուն մի ապտակ իջաւ սրիկայի դէմքին» եւն.:

Սպառւո՞ւմ է սրանով վատ լեզուով գրուած վէպերի թիւը. դժբախտաբար ոչ : Միթէ՞ չկան լաւ լեզուով գրուած գործեր. կան: Կան լաւ լեզուով գրուած եւ վէպեր, եւ պատմուածքներ: Կարելի է բերել բազում օրինակներ: Մենք ծանրացանք բացասական օրինակների վրայ, որովհետեւ լաւը մեզանից ոչ ոք չի կարող խլել, իսկ վատի մասին պէտք է խօսել , խօսել բարձրաձայն: Հաստափոր վէպեր գրելու հիւանդութիւնը համաճարակի բընոյթ է ստանում: Պէտք է բարձրացնել մեր արձակի լեզուի մշակոյթը : Դա կ'իջեցնի «ջրի» ահաւոր քանակութիւնը մեր գրքերում: Անորակ , չփոթ , անարուեստ լեզուով չի կարելի – ծառայել մեր գրականութեան բարգաւաճմանը , մեր համբերատար եւ մեզ միշտ ներող ընթերցողին: Անհրաժեշտ է մեր առաջաւոր քննադատների միջամտութիւնը : Դասականներով զբաղուելը լաւ գործ է, սակայն փախչել ժամանակակից գրականութեան այրող խնդիրներից՝ ներելի չէ: Ստեղծագործական տառապանքը, ինչպէս գրողին, քննադատին նոյնպէս խորթ պէտք չէ լինի:

(5 եւ վերջ)

Գ. ՄԱՀԱՐԻ

ՆԱՀԱՊԵՏ ՎԱՐԺԱՊԵՏ

Ասում են՝ հին ժամանակներում մի հարուստ մարդ ունեցել է երեք որդի, որոնք երկար տարիներ ապրել են միասին, միասին աշխատել, միասին ուտել ու խմել, բայց հետո ծնողները մահացել են, եղբայրները բաժանվել են իրարից, ամեն մեկը գնացել է իր ճանապարհով, ամեն մեկը ստեղծել է իր ընտանիքը, իր տունը, իր կյանքը։ Ժամանակ է անցել, տարիներ են անցել, եղբայրները հանդիպել են իրար, հիշել են անցյալը, հարցրել են միմյանց կյանքի մասին, ու պարզվել է, որ նրանցից ամենաերջանիկը ամենաաղքատն է եղել, իսկ ամենահարուստը՝ ամենաանհանգիստը։

Ես չգիտեմ, թե ինչքանով է այս պատմությունը ճշմարիտ, բայց մի բան հաստատ գիտեմ, որ ամեն անգամ, երբ ես հանդիպում եմ մեր հանրապետության որևէ նշանավոր պաշտոնյայի, ինձ միշտ թվում է, թե նա ինչ-որ կերպ նման է այդ հարուստ մարդուն։ Ինչքան էլ նա ջանա թաքցնել իր հարստությունը, ինչքան էլ ձգտի ցույց տալ, որ ինքն էլ մեզ նման սովորական մարդ է, ամեն քայլափոխի նրա հագուստի, կեցվածքի, խոսելաձևի մեջ զգացվում է մի անորոշ, բայց ուժեղ հոտ, որ ասում է՝ ես հարուստ եմ, ես հարուստ եմ, ես հարուստ եմ...

Ինչպես ասացի, ես չգիտեմ, թե ինչքանով է ճշմարիտ այդ պատմությունը, բայց մի բան հաստատ գիտեմ, որ մեր հանրապետության պաշտոնյաների մեծ մասը ոչ միայն հարուստ է, այլև իր հարստությունը ցուցադրելու մեծ ձգտում ունի։ Ես չեմ ասում, որ նրանք ամեն օր ինչ-որ նոր բան են ձեռք բերում, ոչ, նրանք ունեն այն, ինչ ունեին նաև երեկ, բայց ունեն ավելի շատ, քան ունեին անցյալ տարի, ունեն ավելի շատ, քան ունեին ամսի սկզբին, ունեն ավելի շատ, քան ունեին նախորդ շաբաթ։

Ապրիլ 15ին՝ իր բնակարանին մէջ յանկարծամահ եղած է նկարիչ՝

ԱՐԱՄ ՊԱԳԱԼԵԱՆ

Յուղարակաւորութիւնը տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 24, Ուրբաթ ժամը 8·45-ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ:

Անահատական մահազդ չզրկուելուն, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Մարիցա Թահթալըեան եւ Այրի Տիկին Աղաւնի Թիւթիւնճեան ու զաւակները կը ծանուցանեն թէ՝ այս Կիրակի Ապրիլ 26ին, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, իրենց եղբօր եւ մօրեղբօր՝

ԲԺԿ. ՅԱԿՈԲ ՍԻՎՐԻՀԻՍԱՐԼԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ, Սէն Ժերոմ (Մարսէյլ)ի Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղեցիին մէջ:

×

Որբերու Օգն. Մարմնին (Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն) փափաքին համաձայն հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ

ՏՈՔԹ. ԱՐԱՄ ՃԻՆՃԵԱՆԻ

յիշատակին:

×

Աւետիս, Սուրէն եւ Միսաք Գալֆայեան եղբարք կը ծանուցանեն թէ՝ այս կիրակի, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց սիրեցեալ մօր՝

Այրի Տիկ. Մաքրուհի Ա. Գալֆայեանի

մահուան քառասունքին առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ: Հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ սոյն արարողութեան :

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Համազգայինի Մարսէյլի վարչութիւնս իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տիկին Մանուշ Շամիրեանին եւ իր զաւակներուն, միութեանս անդամ եւ երկար տարիներ վարչութեան քարտուղար եւ իր վարժարաններու ուսուցիչ՝

ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆԻ

մահուան առթիւ:

×

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնս իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տիկին Մանուշ Շամիրեանին եւ իր զաւակներուն, իր երեց ընկերոջ՝

ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆԻ

մահուան առթիւ:

Les Peuples qui Chantent

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Կիրակի, 26 Ապրիլ, ժամը 14·30ին Սորպոնի Մեծ Ամփիթատրոնին մէջ :

Բարձր հովանաւորութեամբ

M. Jean Sarrailhի

Տեսուչ Փարիզի համալսարանին :

Ի նպաստ Ֆրանսացի համալսարանական ուսանողներու սանաթօրիօմներուն :

Կը մասնակցին երգով ու պարով հետեւեալ երկիրները՝ Ֆրանսա, Հայաստան, Սպանիա, Էսթոնիա, Ամերիկա, Յունաստան, Հունգարիա, Հնդկաստան, Իսրայէլ, Ճափոն, Լիթուանիա, Մատակասքար, Լեհաստան, Վիէթնամ :

Գիներն են՝ 400, 300, 200, 150 Ֆրանք:

Դիմել՝ Սորպոնի դռնապաններուն :

Ռատիօ Թէլէ Փարի պիտի ներկայացնէ փառատօնը, 25 Ապրիլ, Շբ. օր ժամը 12·45ին, տալով կոչ մը Տօքթ. Տուատիէ, ընդհ. տնօրէն կրթական նախարարութեան առողջապահական ճիւղին, եւ Նայիրի երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Գ. Եանպէկեանի :

ԵՌԱՁԱՅՆ ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, հանդիսաւոր Ս. պատարագ Շաւիլի նորակառոյց եկեղեցիին մէջ: Երգեցողութիւնները կը կատարուին եռաձայն, ղեկավարութեամբ երաժշտապետ Պ. Նշան Սերգոյեանի :

Յաւարտ Ս. պատարագի, հոգեհանգստեան պաշտօն ողբացեալ Վաղարշակ Սարգիսեանի մահուան քառասունքին առթիւ: Հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ սոյն արարողութեանց : Պատարագ ժամը ճիշդ 10·30ին, հոգեհանգիստ 12ին:

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ՓԱՐԻԶ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Նախկին Կամաւորներու եւ Ռազմիկներու միութեան :

Ապրիլ 24ին, ժամը 20էն 23·30

Sous la présidence effective de

M. Raymond TRIBOULET

(Ministre des Anciens Combattants)

ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ ԵՒ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ ՅԱՐԱՆՈՒԱՆԱԿԱՆ ՊԵՏԵՐՈՒՆ

ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ, ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ ԱՄԱՏՈՒՆԻ

ՎԵՐԱՊԱՏՈՒԵԼԻ ՍԻՍԼԵԱՆ

ԿԸ ԽՕՍԻՆ

ՎԱՀՐԱՄ ՊԱՐԿԻՐՃԵԱՆ

(Նախագահ՝ Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութեան) եւ

ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԷՋ

Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն.— Օր. ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ, Պ. Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ, Պ. ՊԱԼԹԱՅԵԱՆ եւ Փարիզահայ երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ՝ Պ. ԱՐԱՅ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ :

Զինուորական նուագախումբ

SALLE DE LA MUTUALITÉ, 24, RUE ST. VICTOR

MÉTRO MAUBERT MUTUALITÉ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ

Նախաձեռնութեամբ եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան : Տեղի կ'ունենայ 26 Ապրիլ, Կիրակի, տեղւոյն Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ յաւարտ Ս. պատարագի :

Այս առթիւ Շաբաթ երեկոյ ժամը 17ին, եկեղեցւոյ շրջափակին մէջ, տեղի պիտի ունենայ հանդիսաւոր արարողութիւն եւ զենումը մատաղցու ոչխարներու որ կիրակի սգատօնէն յետոյ իբրեւ աւանդական հոգեճաշ, մեր մլիոնաւոր նահատակներուն անմոռաց յիշատակին պիտի բաշխուի հաւատացեալ ժողովուրդին :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Հինգշաբթի ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ Վարանդեան խումբը, ընկեր Յովսէփ Օհանեանին տունը, այս Հինգշաբթի ժամը 21-ին: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9·30-ին, 4 Բիւ Քոնփան: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ –Միսաքեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Երկուշաբթի ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Սոյն ժողովին բացակայող ընկերը բարեհաճի իր ծննդեան թուականը զրկել քարտուղարին, ի հարկին փակելով իր 1958ի հաշիւը :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի ժողովը այսօր Հինգշաբթի, ժամը 9ին, 17 Բիւ Պլէօ :

ՇԱՒԻԼԻ Կրօն. Ընկերակցութեան բացառիկ ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը ճիշդ 21ին, դպրոցի սրահին մէջ: Օրակարգ.— Վարչական կազմի վերջնական ամբողջացում: Անդամներէն կը խնդրուի ստիպողաբար ներկայ գտնուիլ սոյն ժողովին: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ժանթիյիի հայկական դպրոցի Ամավերջի հանդէս – գինեձօն: 13 Յունիս Շաբաթ երեկոյ, Ժանթիյիի մէջ :

ՁՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ

EXPERTISE GRATUITE

Ծախելու համար

ձեր փավիյօնը, վիլլան,

յարկաբաժինը կամ խանութը :

J. TORANIAN

18, AVENUE DE L'OPÉRA

OPE 73-21 OPE 19-45

Imprimerie Spéciale du Journal « Haratch »

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

ՊԱՏԱՐԱԳ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Լիոն, Ֆուրվիէրի բլրանիստ հոյակապ տաճարին մէջ Հայածէս Պատարագ ու պաշտօն

Լիոնի եւ շրջակայի հայութիւնը սիրով կը հրաւիրուի, Ֆուրվիէրի տաճարին մէջ մատուցուելիք պատարագին ու հոգեհանգստեան պաշտօնին, որոնք տեղի պիտի ունենան 26 Ապրիլ, Կիրակի առտուն ժամը ճիշդ տասնին, մէկուկէս միլիոն ապրիլեան նահատակներու եւ 1915 – 18ին ու վերջին պատերազմի ատեն, պատուոյ դաշտին վրայ ինկած հայ զինուորներու համար :

ՄԱՐՈՔ

Քազապլանքայի Սաքրէ – Քէօրի տաճարին մէջ Գրիգոր վրդ. Խաչերեան հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ Կիրակի, 26 Ապրիլ, ժամը 10·30ին, Ապրիլեան Նահատակներու յիշատակին :

×

ՊՈՌՏՕ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մուրատ խումբի :

26 Ապրիլ, Կիրակի ժամը 15·30, Կըղերականներու սրահը, 22, Բիւ տէ Պահիւթիէր, Պորտօ:

Կը նախագահէ ընկ. Հ. ԹԱՇՃԵԱՆ

Կը բանախօսէ Բժիշկ Ռ. ԲԻԼՈՅԵԱՆ

Կենդանի պատկեր, անմահ Ա. Ահարոնեանի «ԿՈՅՐ ԱՇՈՒՂԸ» :

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

×

ԿԱՐՏԱՆ

Նախաձեռնութեամբ Պիվէռի Ս. Սահակ Մեսրոպ դպրոցին, այս կիրակի, կէս օրէ վերջ, ժամը երեքին, Պիվէռի Գեղունի սրահին մէջ:

Կը նախագահէ Ն. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

Կը խօսին Պ. Պ. ԱՍԱՏՈՒՐ ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ:

Օրուան պատշաճ գեղարուեստական բաժին, դպրոցի աշակերտներուն կողմէ, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Միլտոնեանի : Մուտքը ազատ է :

ԼԻՈՆ

Կազմակերպութեամբ Լիոնի եւ Շրջ. Ազգ. Միութեան Կեդր. վարչութեան :

Հովանաւորութեամբ Երեք Յարանուանութեանց Պետերուն :

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Պուրս տիւ Թրավայ սրահին մէջ, Փլաս Կիշառ, Լիոն :

Կը նախագահէ Պ. Ա. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ (ատենապետ Ազգ. Միութեան) :

Խօսք կ'առնեն՝ Ազգային Միութեան եւ Երեք Յարանուանութեանց ներկայացուցիչները :

Աւուր պատշաճի գեղարուեստական բաժին : Մասնակցութեամբ Մշակութային Միութեան երգչախումբի, կենդանի պատկեր մը: Ուղերձներ՝ Նոր Սերունդի, եւ Մշակութային Միութեան ներկայացուցիչներոր կողմէ :

Ֆրանսական զինուորական նուագախումբ :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Վիէնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Մուրատ» խումբին կողմէ :

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Թէաթրը Միւնիսիբալի շքեղ սրահին մէջ:

Գեղարուեստական խնամեալ բաժին :

Մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի Միջին Ֆրանսայի խումբերը :

Երգ, մեներգ, արտասանութիւն, մենախօսութիւն եւ խմբական հաճելի պարեր:

Կը ներկայացուի «ՀԻՒԱՆԴՏԵՍԸ» (5 արար):

Կը նախագահէ ԱՍՏՕ ՌՈՒՍՏԻԿԵԱՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ԵՐԵԿՈՅԹՆԵՐ

Լսարանին հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 25ին, Շաբաթ, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ :

Դասախօս՝ Պ. Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ

Նիւթը՝ Գ. Սունդուկեանցի կեանքը եւ գործը:

Դասախօսութենէն առաջ եւ դադարին հայկական նուագ եւ թէյի սպասարկութիւն :

Մուտքը ազատ է: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Առնուվիլի «Կառվարենց» խումբին, հովանաւորութեամբ՝ Կապոյտ Խաչի տեղական մասնաճիւղին :

Այս Կիրակի, ժամը 16էն 24

SALLE DES FÊTES DE SARCELLES

Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

Կը ներկայացուի՝ «ԹՈՐՈՍ ԾԱՌԱՅ» կատակերգութիւն՝ 3 արար:

ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ

ԵՒՐՈՊԱԿԿԱՆ ՊԱՐ՝

Formation de Manuel Pizarro

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով :

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Փորթ տը լա Շափելէն առնել 268 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել՝ Սարսէլ (Սալ տէ Ֆէթ) կամկառ Տիւ Նորէն կառախումբ՝ ժամը՝ 15·10, 17·20 եւ 18·07, իջնել Վիլիէ լըՊէլ, ուրկէ պէտք է կրկին առնել 265 թիւ օթօպիւսը :

ՄԷԶՕՆ – ԱԼՖՈՐԻ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԱՐ ԱՆԻ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

25 Ապրիլ, Շաբաթ գիշեր, ժամը 8·30ին

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

Մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացուի

ԱՐՇԻՆ ՄԱԼ ԱԼԱՆ (Օփէրէթ չորս արար)

Կը մասնակցին.— Պ. Տարօն Գալուստեան, Օր. Մարգարիտ Նահապետեան, Պ. Անդրանիկ Գալուստեան, Տիկին Արաքսի Մուրատեան, Տիկին Ռոզ Տարաքճեան, Պ. Վէնսան Տարաքճեան, Օր. Լուիզ Նահապետեան, Պ. Գր. Պարսումեան :

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 փր. վեց. 2200

Արտասահման՝ տարեկան 5000 փրանք : Հատը 20 փր.

ՈՒՐԲԱԹ 24 ԱՊՐԻԼ

VENDREDI 24 AVRIL 1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8378 — 35EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 25ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4279

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՅԻՇԵ՛ՆՔ...

Մեծ Եղեռնէն քառասունեւչորս տարի ետք, տարագիր Հայերս Սգահանդէս չէ այլեւս որ կը կազմակերպենք այս օտար աստղերուն տակ, այլ Յիշատակի եւ Ուխտի օր :

Արցունքը ցամքած է մեր աչքերուն մէջ :

Սակայն մէկ միլիոն նահատակներու խնկելի յիշատակը աւելի քան երբեք վառ կը մնայ մեր սրտերուն մէջ :

Ու ամէն տարի Ապրիլ 24ին հաւատարմօրէն ու ջերմեռանդութեամբ կուգանք մեր յարգանքի տուրքը տալու իրենց, վերանորոգելով մեր սրբազան ուխտը՝ հաւատարիմ մնալու այն գաղափարականին, որուն համար զոհուեցան անոնք :

Գրեթէ երկու սերունդ է փոխուած չարաշուք թուականէն ի վեր :

« Մնացորդաց »ի բեկորներս՝ հրաշքով ազատուած Միջագետքի եւ Արարիոյ անջրդի անապատներէն, Տէր Զօրի սպանդանոցէն ու Անատոլուի խորերէն՝ ըստ բախտի ցիրուցան քշուած էինք աշխարհի չորս հովերուն :

Նոր բոյներ շինեցինք եօթը ծովերու ափերուն, հեռո՛ւ մայր – հայրենիքէն :

Շէնցուցինք սեփական օջախներ՝ խաղաղ, ապահով միջավայրի մէջ, հեռու թրքական հուրի ու սուրի սարսափներէն :

Մեր քրտինքն ու վաստակը խառնեցինք հիւրընկալ երկիրներու շինարարական ճիգերուն :

Ու այսօր ճակատաբաց ու յաղթական՝ ցցուած ենք ընդդէմ դարաւոր դահիճին, որ ծրագրած էր ընդմիշտ ջնջել Հայուն անունը՝ ազգերու պատմութենէն :

Նենգամտութեամբ, դաւադրութեամբ ու վայրենօրէն ջարդած էր զինաթափ, անտէր ու անպաշտպան բազմութիւններ, որոնց կեանքի ապահովութեան պատասխանատուն էր :

Իր ճիւաղային ծրագրին յաջողութեան համար ուղած էր ամէնէն առաջ գլխատել հայ մտաւորականութիւնը եւ քանդել հայկական արծուեբոյները :

Առաջին հարուածը ստացաւ հերոս Զէյթուն, որ իր անմատչելի լեռներուն ապաստանած՝ քանիցս խայտառակ պարտութեան էր ենթարկած օսմանեան «մեծազօր» բանակը :

Խաբուեցան մեր քաջերը, նահատակուեցան հերոսները, իսկ ժողովուրդը բռնեց տարագրութեան ճամբան դէպի Սուլթանիէ, Գոնիայէն անդին :

Նոյն ճակատագիրը կը սպասէր Վասպուրականին, Տարօնին, Մուսա Լերան դիւղերուն, Եդեսիոյ, Շապին Գարահիսարի, Ֆընտըճագի, Ազտագի եւ Ամանոսի շրջաններուն՝ եթէ խաբուէին :

Սրբազան զէնքին փարած՝ Հայերը այս բոլոր վայրերուն մէջ քաջաբար կռուելով արժանի դասը տուին ո՛չ միայն թուրք արիւնարբու եւ աւարառու խուժանին, այլ կանոնաւոր բանակին, որ արդիական զէնքերով եւ թնդանօթներով կը փոխադարձէր :

Իսկ սահմանէն անդին՝ արդար վրէժի նուիրական կրակով զրահուած հայորդիներ՝ անհուն զոհողութեանց գնով ծունկի բերին անարդ թշնամին եւ Մեծ Եղեռնէն երեք տարի յետոյ՝ 1918 Մայիս 28ին՝ հիմը դրին ազատ եւ անկախ Հայաստանի Հանրապետութեան :

Թուրքը ո՛չ միայն չկրցաւ ջնջել հայութիւնը, այլ ստիպուեցաւ ճանչնալ հայկական անկախ պետութեան մը գոյութիւնը՝ «Հայաստան» պանծալի անունին տակ :

Չկրցաւ թաղել Հայկական Դատը, որ այսօր աւելի քան երբեք կենդանի է :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Ոգեկոչումը Ապրիլեան նահատակներուն, ո՛չ միայն արտայայտութիւնն է հաւատքի՝ անոնցմէ իւրաքանչիւրին ի ծոց Աստուծոյ, այլ նաեւ արտայայտութիւնն է հաւատքի մեր ցեղին, մեր ազգին ալ տեւականութեան :

Ազգ մը որ դահիճներ կուտայ, կրնայ ոչնչանալ. բայց ազգ մը որ նահատակներ կուտայ, որ հանճարներ կուտայ՝ չի մահանար, չի մեռնիր, փոթորիկը կըրնայ անցնիլ, կրնայ ճիւղեր կոտրել, բայց բունը պիտի մնայ. եւ Աստուծոյ օրհնութեամբը, եւ ազգին մնացած զաւակներուն ուռճացումովը, միութեամբը՝ պիտի տեւէ, պիտի յարատեւէ, պիտի գրաւէ միշտ ազգերու հոյլին մէջ իր արժանավայել տեղը :

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՋԱՆԵԱՆ

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ — **1915** — In Memoriam

Allocution prononcée par Mgr G. MAROLLEAU, Pro-Secrétaire Apostolique, Directeur Général de l'Œuvre d'Orient, pendant la Grand' Messe Arménienne du Souvenir célébrée en la Basilique du Sacré-Cœur de Montmartre, le 12 Avril 1959, par Mgr G. AMADOUNI, Vicaire Générale de l'Ordinariat Oriental en France.

Mes Frères,

Le geste de foi que vous accomplissez ce soir est un pélérinage ; le pélérinage du souvenir et de la piété filiale.

Une fois de plus comme vous le faites depuis des années, vous avez voulu gravir cette colline qui tire son nom du sacrifice de nos Pères dans la foi : Saint Denis et ses compagnons, des orientaux comme vous, qui y ont été martyrisés. Mons martyrum : la montagne des martyrs : Montmartre !

Si Paris est le cœur de la France en qui vous trouvez une seconde patrie, cette basilique nationale dédiée au Sacré-Cœur de Jésus, n'est-elle pas par excellence, le haut-lieu de la prière, pour le pays tout entier ? Ce titre la désignait pour être le point de votre rassemblement. Où donc, mieux qu'ici au contact de ce Cœur qui a aimé les hommes jusqu'à se sacrifier pour nous en répandant son sang sur la Croix, évoqueriez-vous le souvenir du martyre des vôtres, de ces quinze cent mille arméniens : évêques, prêtres, religieux et religieuses, hommes, femmes, enfants, qui, sans distinction d'âge ou de qualité, confondus tous dans le même holocauste, ont préféré mourir plutôt que de renier leur foi ?

Daigne ce Cœur que l'Eglise nous fait invoquer comme la « force des martyrs » et « le salut de ceux qui espèrent en lui », vous communiquer ses grâces, afin que vous puisiez dans la leçon du sacrifice de vos Pères et dans l'exemple qu'ils vous donnent, la force et la volonté de rester dignes d'eux et de marcher sur les traces empreintes de leur sang, qu'il vous ont laissées comme l'héritage le plus précieux qui soit.

***

1915 : une année que, pour l'honneur de l'humanité on voudrait pouvoir effacer du calendrier, parce qu'elle marque le calvaire d'un peuple entier : le vôtre. L'Europe est en guerre, accablée par le fléau qu'elle a déchaîné. Et c'est le moment que choisit la Turquie pour liquider la question arménienne en supprimant votre nation jusqu'à la rayer de la carte du monde.

(Lire la suite en page 2 et 3)

ԻՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԳԻ ՎԵՐԱԾԵՆՔ ՎԷՐՔԸ

Տարուէ տարի ոգեկոչելով Հայաջինջ Սարսափները, մենք պիտի ունենանք մէկ մտածում, — երգի վերածել վէրքը :

Երգ՝ հայ ժողովուրդի յաւիտենականութեան :

Երգ՝ հայրենիքի ամբողջացման եւ անկախութեան :

Երգ՝ խաղաղութեան, շինարար ու յարատեւ աշխատանքի :

Երգ՝ մշակոյթի զարգացման եւ ստեղծագործութեան :

Երգ՝ ներքին կազմակերպութեանց զօրացման եւ ներդաշնակ համակեցութեան :

Այս բոլորը պիտի կազմեն արու քայլերգ մը ինքնապաշտպանութեան, ո՛ր ափն ալ ինկած ըլլանք :

Ա՛յդ կը ներշնչեն աւելի քան մէկ միլիոն ջարդուփշուր ոսկորներուն բեկորները :

Այդ ճիգն է որ ոչ միայն կանգուն պիտի պահէ մեզ, այլ եւ պիտի դառնայ ջըլատիչ մղձաւանջ մը՝ հայութեան բոլոր թշնամիներուն համար :

Երէկ ալ երգ մըն էր մեր կեանքը, — աղօթք եւ կարօտ ազատութեան :

Տեղ – տեղ երգն ու մաղթանքը վերածուեցան դղրդագին մարտակոչի, սարսելով լեռ ու ձոր, կամ սուլթանախնամ եւ ցարանիստ ոստաններ :

Զեռք ձեռքի տուին իսլամն ու քրիստոնեան, գերեզմանատան մը վերածելու համար արեւմտեան Հայաստանը :

Ամայացա՛ն « վեց նահանգները », Կիլիկիան, Սեւ Ծովու ափերը եւ ուրիշ հայաշատ շրջաններ : Մարեցաւ հայկական յետին համբանքին մուխը՝ Թուրքիոյ ամբողջ տարածութեան վրայ, բացի Վոսփորի ափերէն :

Եւ այսօր «յաղթականները» դիւային քրքիջներ կ՛արձակեն, տեսնելով մեզ ցիրուցան՝ ի սփիւռս աշխարհի :

Եւ սակայն, հալածական եւ արիւնլուայ ժողովուրդը այս փլուզումին ալ դիմացաւ, ստեղծելով հայրենիքի մը կորիզը Արարատեան դաշտին վրայ, ինչպէս եւ շէն բոյներ՝ օտարութեան մէջ :

Ինչպէս հայրենիքը, նոյնպէս այդ բոյները ծաղկեցան յարատեւ տքնութեամբ, վէրքը երգի վերածելու վճռականութեամբ :

Եթէ դարերու հաւատքը սարսի, թղթատեցէք 1915 Ապրիլ 11/24ի Արհաւիրքին յիշատակները, գրաւոր թէ անգիր, թօթափելու համար թմրութեան եւ դասալքութեան փոշիները :

Հայոց պատմութեան էջերը շատոնց փակուած էին, եթէ վէրքերը երգերու վերածուած չըլլային անընդհատ, մէկ սերունդէն միւսը :

Ոչ միայն հայրենի լեռներն ու ձորերը, այլ եւ խաղաղութեան ժամանակի հողվրտիքներն անգամ պատմութեան ձայնը կը փոխանցէին սերունդէ սերունդ :

Եւ ձայնը կ՛արձագանգէր, կը ծաւալէր ամէն ուղղութեամբ, միշտ արթուն պահելով ամբողջ բազմութիւններ :

Ոեւէ թշնամի չի կրնար մարել այդ ձայնը, եթէ ժողովուրդը ինք մոռցած չէ անոր եղանակները :

Հայաջինջ Արհաւիրքին զոհերը այդ եղանակներուն արտայայտիչներն են ոչ միայն հաւաքաբար, այլ եւ անհատ – անհատ :

Ո՞վ չունեցաւ հարազատ մը, 1915ի ծըրագրեալ Սպանդին մէջ :

Զոհերէն իւրաքանչիւրին վերջին նայուածքը խորհուրդ մըն է ձեզի եւ ամէնուն համար :

Անոնք ահա քառասուն տարիէ ի վեր կը սպասեն որ ամէն մէկդ վէրք մը դարմանէք, վարդավառ երգ մըն ալ դուք հնչեցնէք յանուն տարագիր բազմութեանց ինքնապաշտպանութեան :

1956, Ապրիլ 24 — Շ.

ԱՊՐԻԼ 11 – 24

Օ՛Ր ՊԱՀԱՆՋԻ, ՈՉ ԹԷ ԱՂՕԹՔԻ

Այսօր տարեդարձն է մեր պատմու – թեան մէջ նմանը չտեսնուած մեծ ոճիրի մը, ցեղասպանութեան մը, որուն անու – նը, համեստօրէն եւ սակայն երկիւղած խորհրդապաշտութեամբ մը, դրած ենք Ապրիլ 11 – 24 :

Պատմութեան անցած, նոյնիսկ մոռ – ցուած դէպք մըն է եղածը օտարներուն համար : Բայց մենք, ամէն օր եւ օրէ օր աւելի սաստկութեամբ կը զգանք, մեծ և– ղեռնին աւերներուն ահաւոր խորութիւնը : Այսօր, 44 տարիներ ետքը, ստիպուած ենք խոստովանիլ թէ սխալած չէր Թուրք վարիչը իր հաշիւներուն մէջ, յայտարա– րելով թէ մեղ յիսուն տարի սպասողական դիրքի մէջ պիտի դնէ, որպէսզի իր ժողո– վուրդն ալ մեղի հասնի :

Եւ հրէշը դործադրութեան դրաւ իր սադայելական յղացումը : Սասանեցաւ Հայոց աշխարհն ու լուծ :

Հրոյ ճարակ դարձան, դաբերով ընու – թեան արհաւիրքները դիմագրաւող մշա– կոյթի մեր կոթողները, ու Թրքական ըս– տեղծագործութեան դափնեպսակ՝ եա – թաղանը հարուածեց մեր ժողովուրդին հանճարը եւ հնձեց լման կէսը :

Ոչ, հրէշը չէր սխալած իր ոճրածին հաշիւներուն մէջ : Սակայն, ինչ որ չէր կրցած նախատեսել, իր խոկ իմիեցուցած հարուածին տարողութիւնն էր եւ իր ար– ժանաւոր յաջորդներուն, իր կէս ձգած գործը չարունակելը, որոնց հետեւանքով, մինչեւ այսօր ալ մեր ժողովուրդին բնա– ջինջումը կը չարունակուի տարբեր ձեւե – րով :

Ազգային տեսակէտով, արտասահմանի մէջ, Հայը ամէն օր կը մեռնի քիչ մը : Հայկական հաւաքական կեանքի վերա – կենդանացման համար վարանոտ քայլեր միայն կ՛առնենք : Կը փորձենք առաւելա – բար, աւերը սահմանափակել ու չենք յա– ջողիր : 1915ին սկսած կարմիր ջարդին չարունակութիւնն է, որ կ՛ապրինք, են– թականերուս համար հաճելի, երանելի մահով մը ... եւ համաճարակային թա – փով :

Մինչ մեծ եղեռնի զոհերուն Թոռները սկսած են մոռնալ իրենց պապերուն հե – րոսական արեան գնով պաշտպանուած սրբութիւնները, մենք ապրին չմած՝ Թուրքին իմիեցուցած հարուածի ծանրու – թենէն եւ անոր հետեւանքով մեր ժողո – վուրդին վիճակուած ներկայ գոյութեան բարոյական աւերներէն, ցաւագին ճիշեր կ՛արձակենք ու մեր տարակարծութեանց, դժբախտութիւններուն, մեր սեւ ճակա – տագրին պատասխանատուները կը փնտը– ռենք ... մեր մէջ՝ հրճուանք պատճառե – լով բուն պատասխանատուին՝ Թուրքին :

Այսօր, 44 տարիներ վերջ, կարելի չէ՞ զոնէ մէկ անգամ հարց տալ, մենք մեղի, թէ ի՞նչ եղաւ մեր կորուստը, մեր ամ – բողջական կորուստը, այլ Թուականէն մինչեւ այսօր, որպէս հետեւանք՝ Թուրք ջարդարարներուն մեղի հանդէպ վարած քաղաքականութեան :

Չեմ դիտեր թէ ո՞վ եւ ի՞նչ հիման վը– րայ հաչիւ ըրաւ, յայտարարելու համար թէ, մէկ միլիոն է եղած մեր նահատակ– ներուն ընդհանուր թիւը եւ այդ֊ճան :

Արդեօ՞ք այդքան միայն :

Ի հարկէ ոչ :

Ազգ բառը, ընդունուած առումով ի – մաստ մը, բովանդակութիւն մը ունի : Մեր ազգը ներկայացնող ժողովուրդը, դատարկուած է, առնուազն մասամբ ղըր– կուած է իր ազգային յատկանիշներէն :

Հողը, մեր նախահայրերուն ու հայրե– րուն արեամբ որողուած հողը, որ մերն էր, մեր պապերուն էր եւ պիտի ուղինք մեր Թոռներուն ժառանգ Թողուլ, յաւերժ էր հայրենասիրութիւն ներշնչող գօրու – թեամբ եւ արդասաբեր, եւ որուն կարօ– տով կը մխան մեր սիրտերը : Իսկ մեր դաւակները չեն իսկ տեսած զայն, որով – հետեւ Թուրքը իր արիւնոտ կրունկն է դրած հոն եւ կը չարունակէ քանդել մեր քաղաքակրթութեան հետքերը :

Եկեղեցին, Հայաստանեայց եկեղեցին, զաղրած է մեր ազգային դիմադծին պա – հապանն ըլլալէ ու մենք է որ կը ջանանք անաղարտ պահել անոր ազգային դիմա – դիծը՝ ամէն օր վտանգի ենթակայ : Կար ժամանակ մը՝ երբ Վ. Թէքէեանի երգած հրաշագործ՝

Եկեղեցին հայկական՝ մէն մի քարին տակ գետնի ,
Դէպի երկինք քարձրացող գաղտնի ճամ – բայ մը ունէր

Եւ այդ եկեղեցին մերն էր, հայ ժո – ղովուրդինն էր : Իսկ այսօր անոր «զաղտ– նի ճամբա»ները ջուրի ճամբայ են դար– ձուցած ամէն տեսակի փարիսեցիներ եւ մեր սուրբ խորանը՝ Թատերաբեմ քա – ղաքական մեքենայութիւններու, ապազ – գային անխոստովանելի մեղքերու :

Մեր գերեզմանները ... Գերեզմանը բնակավայրն է անշնչացած մարմիններու եւ սակայն ներշնչարանը՝ ազնուազոյն զաղափարներու, հնոցը՝ ազդերու գոյու– թեան եւ տեւականութեան համար մըղ – ուած հերոսական մարտնչումներու :

Իսկ մենք գերեզմաններ չունինք , որ մեր ազգային պարտականութիւններն ու մեր ապագան պատգամեն մեղի, որ մեր անցեալն ապրինք իրենցմով :

Մե՛ր գերեզմանը, չունինք մենք : Թըր– քական ոճրածին հանճարին զաղանարա – րոյ հնարքն է այս, ցեղասպանութեան նենգամիտ ձեւը :

Ո՞ւր են մեր ամէն տեսակի սրբավայ – րերը, ուխտատեղիները, մեր ճարտարա– պետութեան կոթողները, մեր ինքնուրոյն սովորութիւններն ու բարքերը : Բոլորը, բոլոր մեծ ու փոքր ազգակները, որոնք մեր մէջ կը կերտէին Հայու նկարագիրը, Հայու հոգին, արմենական ոգին, եւ ո – րոնցմով կը ծաղկէր մեր մշակոյթն ու քաղաքակրթութիւնը՝ հայկական ուղի – ով, ազգային ուղիով, չկան այլ բոլորը :

Ազգի մը գոյութիւնն ու տեւականու – թիւնը պայմանաւորող այս բոլոր տար – եալներու չքացումը, մեր ժողովուրդին ճակատագրին վրայ ունեցած իր անդրա– դարձումով, չատ աւելի ծանր կը կշռէ քան մեր մարդկային կորուստը, այնպէս ինպէս մենք կը գնահատենք :

Մեր մարդկային կորուստը, մէկ մի – լիոն է կ՛ըսենք ու կը բաւականանք , կ՛ե– րեւի դլուխ չցոդնեցնելու համար : Ջափա– զանցութիւն ըրած ըլլալու խղճի խայթը կը զգանք՝ երբ յանկարծ մէկուկէս մի – լիոն յայտարարելու սխալը դործենք :

Իսկ ի՞նչ պիտի ըլլար մեր Թիւը այսօր, եթէ Թուրքը մեր ներկայ կեանքի պայ – մանները չպարտադրէր մեղի ու մենք դա– նուէինք մեր ծննդավայրին մէջ : Այս հարցումին պատասխանը միայն կրնայ տալ ազէտին իրական պատկերը :

Ա. Պիւզանտեանի «Գրպանի Ատլասը» (1914) կուտայ 1914ին սկիզբը տեղի ու– նեցած մարդահամարի մը արդիւնքը, ո – րուն համաձայն մեր Թիւը եղած է 3·689– 450 եւ մեր եկեղեցիներուն Թիւը 3818 :

Թէեւ բաղմածին էր մեր ժողովուրդը իր ծննդավայրին մէջ եւ մեր տարեկան ահի տոկոսը մինչեւ հինդ առ հարիւր դը– նահատողներ ալ կան, բայց մենք հա – մեստ ըլլանք ու զոհանանք երկու առ հա– րիւրի աճով միայն :

(ՄՄԲ.— Մորհրդային պաշտօնական վիճակագրութիւնները հաստատեցին թէ Հայերը մրցանիչ կոտրեցին չորս առ հա– րիւրի աճով) :

ՍԻՄԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԿՏԱԿԸ

44 տարիներ են անցեր Ապրիլեան եղեռ– նի զարհուրելի օրերէն :

Համեմատաբար երկար այս ժամանա – կաշրջանը՝ անկարող եղաւ հանդարտե – ցնելու, այդ զարհուրելի օրերէն խռոված Հայ մարդու միտքն ու հոդին :

Անհատաբար թէ ազդովին, կը մղրկ – տանք եւ կը վրդովինք տակաւին, մեր հայրենի հողերուն եւ անձանօթ ու հե – ռաւոր անապատներուն մէջ, աւելի քան մէկ միլիոն անմոռանալի նահատակներու համար : Երկէ էր, կարծէք, եւ ոչ թէ 44 տարի առաջ, երբ տեղի ունեցաւ այդ ան– նախընթաց եւ ահաւոր ողբերդութիւնը :

Անհնար է հեչտութեամբ փոխել մեր ժողովուրդի այս հոդեվիճակը : Եւ անի– մաստ ու ապերախտ՝ ամէն մէկ մեղ, որ կը ձդտի սպիացնել Ապրիլ 11–24ի ողբեր– դութիւնով բացուած խոր վէրքերը եւ մեղմել անոնց ցաւն ու կսկիծը :

Տարին անդամ մը, մեր բիւրաւոր նա– հատակաց յիչատակի ոդեկոչումը՝ դար– մանը չէ մեր իրական ցաւին եւ վշտին :

Եկեղեցիներու եւ տարբեր հաւաքոյթ – ներու մէջ, կրօնական եւ աչխարհական

... Ահա մեր արուեստը՝ առաջ նետ – ուիլ, ամէն բանի մէջ եւ ամէն տեղ : Ահա մեծ պատիւը՝ ամէն վայրկեան վտանգին դէմ, բանտին դէմ, կախաղանին դէմ , ֆալել եւ ֆալել աներկիւղ , եւ ահա մեր արիութիւնը՝ պարտասումին եւ վհա – տութեան դէմ եւ ափսո՛ս ... երբեմն ճոյն իսկ ֆու ազգիդ կողմէ եկող հարուածնե– րուն եւ ատելութիւններուն դէմ ֆալել անվհատ » :

ԴՐ. ՉՕՀՐԱՊ

տօնակատարութիւնները՝ անչուչտ, թէ – թեւ ափսփանքներ են միայն : Եթէ միայն, մեր նահատակներուն նուիրուած այդ ձեռնարկները զերծ մնան զանազան մի – ուսմնաւոր ազդեցութիւններէ, ազդե – ցութիւններ, որոնք դժբախտաբար կը խաթարեն Ապրիլեան եղեռնի յիչատակու– թեան բուն նչանակութիւնն ու իմաստը :

Սխալ չհասկցուինք :

Մենք դէմ չենք Ապրիլ 11–24ին նուիր– ուած տօնակատարութիւններուն :

Ամէն մէկ ձեռնարկ, որ նուազագոյն չափով իսկ կը ծառայէ տեւականացնելու Ապրիլ 11–24ի յիչատակութիւնը պէտք է ընդունիլ իբրեւ վաստակ մը : Միջոց մը, առնուազն, չթուլացնելու կապը՝ մեր ժա– մանակակից պատմութեան ամենամեծ Թուականներէն մէկուն հետ :

Մեր միակ ցանկութիւնն է, որ Ապրիլ– եան եղեռնին նուիրուած այս կարդի ձեռ– նարկները պահեն պահանջուած վեհու – թիւնը, բայց մանաւանդ խորհուրդը :

Ոգեկոչել յիչատակը մեր միլիոնաւոր զոհերուն — մտաւորական, հոգեւորա – կան, արհեստաւոր, առեւտրական, աչ – խատաւոր, այր ու կին, առանց սեռի, տարիքի եւ դաւանանքի խտրութեան , նուիրական պարտականութիւնն է վեր – ապրող Հայութեան՝ անխտիր :

Մեր մեռելներու յիչատակութեան պարտականութիւնը՝ կը Թելադրէ սա – կայն, նոյնքան նուիրական ուրիչ պար – տականութիւն մը — տէր կենալ իրենց ձգած ժառանգութեան, սեփականացնել անոնց տեղերն ու երազները, որոնց հա– մար անոնք դէպի սպանդ առաջնորդուե – ցան :

1915ի Ապրիլեան եղեռնի մոայլ օրերէն ետք, պահ մը պայծառացաւ մեր ազատ հայրենիքի մահաչունչ մթնոլորտը :

1918 Մայիս 28ին, Օսմանեան վայրե – նաբարոյ կառավարութեան մահասփիւռ մանդատին ճողոպրած Հայութիւնը՝ ա – րիացած իր մեռելներէն ժառանգած հա – ւատքով, ստեղծեց իր անկախ հայրենի – քը :

Անծայրածիր դերեզմանոցի վերածուած մեր հայրենիքի մէկ մասին վրայ, հիմք դրուեցաւ նոր Հայաստանին՝ կորիզը մեր մեռելներու երազած միացեալ եւ ամբող – ջական Ազատ եւ Անկախ հայրենիքին :

Հրաչք մըն էր, որ կատարուեցաւ այդ օրերուն :

Մեր մեռելներու արդար վրէժը կը

Comment ? Par la déportation et le massacre, prémédités, soigneusement organisés et accomplis, partout, avec une sauvagerie et une brutalité capables de rivaliser avec les pires persécutions du paganisme antique, si tant est, même, qu'elles ne le dépassent point.

Tous les moyens sont bons dès lors qu'il s'agit de justifier la fin. Mais, tôt ou tard, la Vérité finit par reprendre ses droits. L'Histoire, depuis longtemps, a jugé : tout le monde sait, aujourd'hui, à n'en pouvoir douter, que la vraie raison de ces crimes fut partout la même: la volonté farouche d'exterminer le peuple arménien parce que chrétien.

N'attendez pas de moi, mes Frères, la litanie de ces évènements affreux. Il y faudrait des heures et je ne dispose que de quelques instants. Ces tueries, vous le connaissez mieux que moi. Et je gagerais qu'aujourd'hui encore il en est bien peu parmi vous dont les familles n'aient pas eu alors à compter de victimes.

D'ailleurs, vous le savez, d'un bout à l'autre de la Turquie : de Smyrne à Diarbékir ; de Trébizonde à Alep, aucune ville, aucun village arménien ne fut épargné. La méthode ne variait pas : on commençait, sous prétexte d'imaginaires travaux et de routes à faire, par mobiliser la jeunesse, tous ceux qui eussent été capables de résister, de sorte à mieux pouvoir les massacrer.

Puis, on arrête les hommes en masse et d'abord les notables. On en forme des caravanes pour des destinations toujours inconnues. Lamantables convois que l'on poussera sur les routes, à travers les montagnes et jusque dans le désert de Syrie, attachés les uns aux autres comme un vil bétail, tenaillés par la faim, la soif, sous un soleil implacable. Malheur aux faibles, aux vieillards qui ne peuvent plus suivre, à ceux que les mauvais traitements ont épuisés : on les achève impitoyablement sous les yeux de leurs compagnons de misère.

Combien sont-ils ainsi sur les chemins ? Cinq mille, dix mille, vingt mille à la fois ? C'est un vrai fourmillement humain. Ils viennent de Sivas, de Césarée, de Marache, de Kharpout, d'Adana, de vingt autres lieux encore, de partout... Les lugubres caravanes se rejoignent, s'entrecroisent. On les mêle, à dessein, pour mieux pouvoir séparer, à l'étape, les membres d'une même famille, ceux à qui restait la consolation d'être unis dans le malheur.

Voyez-les cheminer, escortés de gardes sans pitié. Maintenant on les divise par groupe d'une centaine chacun. De temps à autre, on en détache dix que l'on emmène à l'écart et que l'on massacre. Roués de coups, conspués, souillés de crachats et d'immondices quand ils traversent des villages musulmans, ils ne peuvent même pas se faire illusion sur le sort qui les attend. Des charettes les accompagnent, chargés de tout un matériel de boucherie, de pelles et de pioches dont on se servira pour dissimuler les cadavres quand on ne pourra les jeter dans un ravin ou une citerne profonde.

Une fois au terme du calvaire, on obligera encore les victimes à se dévêtir afin de mieux pouvoir les piller. Et c'est le massacre : des scènes abominables, honteuses, que je renonce à mettre sous vos yeux. Il ne reste plus qu'à culbuter les corps déchiquetés et ensanglantés dans des puits, dans des charniers ou à les éparpiller sur les sables du désert, comme à Deir-ez-Zor, où dix ans plus tard, leurs ossements gisent encore, accumulés.

Le destin des jeunes filles et des femmes était pire. On s'en emparait comme d'un butin de choix. On les distribuait, en passant dans les villages, au plus offrant. Vendues, achetées, revendues à des prix exorbitants, leur destinée était d'aller peupler un harem, vouées à des travaux serviles, toujours pour être esclaves.

Pauvres mères de 1915, qui virent les petits qu'elles portaient arrachés de leurs bras. Sous les yeux de ces malheureuses, on leur

×

·· Կուրծքերէ կուրծք լեարդաբորբ կը մըխան
Իրենց սուրերն արեան ակեր բանալով ·
Կը թաւալին երիտասարդ գլուխներ՝
Որոնց մազերը սեւ, մազերը խարտեաշ
Ցեխերու մէջ կը պլըշկին,
Եւ ծերերու կոկորդներէն պինդ բըռնած՝
Գանկերն անոնց պատերուն դէմ կը ջարդեն ,
Կը բանան մեր մայրերուն
Ծոցերը սուրբ՝ որոնցմէ
Կը թափին դուրս եղբայրներ դեռ անանուն ,
Հայեր առանց դեռ ձեւի
Կը տըբորին, կը փըշրին
Գարշապարի, բիրի , պայտի տակ կոչեր,
Գանկե՛ր, գանկե՛ր, անթիւ գանկե՛ր լեցնելով
Սալյատակի նեղքուածները բոլոր
Ողնածուծով, ըղեղով »···

Դ. ՎԱՐՈՒԺԱՆ

լուծուէր այս հրաշքով :

Ապրիլեան Եղեռնի կսկիծը կը մեղմանար :

Հայու նոր կեանքի արշալոյսը՝ նոր շունչ եւ կենդանութիւն կուտար մեր վիրաւոր ժողովուրդին եւ աւերակոյտի վերածուած Հայոց աշխարհին :

Դժբախտաբար, երկար չտեւեց այս կենսատու շրջանը :

Անգամ մը եւս խորտակուեցան մեր երազները :

Հայաստանն ու Հայ ժողովուրդը կրկին դէմ դիմաց մնացին մեր երգուեալ թշնամիներուն :

Ոչ մէկ բարեկամ՝ նաեւ այդ օրերուն :

Ատկէ ասդին, Ապրիլեան Եղեռնը աւելի ծանրութեամբ նստած է աշխարհի չորս կողմ ցրուած Հայ հոգիներու վրայ :

Խ. Հայաստանի վարիչները՝ կը մերժեն տէր կենալ մեր Դատին: Անոնց համար պատմութեան անցած է Թրքահայաստանը. աւելի եւս Ապրիլ 11–24ը իր իրական իմաստով եւ խորհուրդով :

« Կոմունիզմի կառուցման » նպատակը՝ անոնց համար աւելի կենսական նշանակութիւն ունի, Ապրիլեան Եղեռնի անմեռ իրաւունքներու հետապնդման պարտականութենէն :

Այս իրականութիւնը, որքան ալ դաժան եւ կսկծալի թուի, պէտք չէ շփոթութեան մատնէր դաղթաշխարհի հայութիւնը: Ընդհակառակն, այս մռայլ իրողութիւնը, պէտք է որ կրկնապատկէ մեր ճիգերը ի խնդիր մեր լքուած Դատին:

Եւ ասիկա անոր համար, որ Հայ Դատի լուծումով միայն մենք իրականացուցած կրնանք ըլլալ մեր բիւրաւոր նահատակներու կողմէ մեզի ձգուած ժառանգութիւնը :

Այս ըմբռնումով միայն կ՚իմաստաւորուին Ապրիլ 11–24ի յիշատակութեան ձեռնարկները :

Ս. ՏԷՐ – ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ՉՄՈՌԱՆԱՆՔ ԴԱՆԻԷԼ ՎԱՐՈՒԺԱՆԸ

(ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՋԱՐԴԵՐԻ ԱՌԹԻՒ)

Անցեալ տարի մենք բոլորս խորապէս զգացուեցինք Կանտի համալսարանում Դանիէլ Վարուժանի յիշատակը յաւերժացնող գեղեցիկ ձեռնարկով : Շնորհակալ եղանք ու երախտապարտ այն մի խումբ հայ ուսանողներին, որոնք յաջողեցին բանաստեղծի դիմաքանդակը տեղաւորել իր Ալմա Մատերի դահլիճում , այն էլ պատշաճ հանդիսաւորութեամբ , նախարարի, արքեպիսկոպոսի, եպիսկոպոսի, ուսուցչապետների, Տիկին Վարուժան Աբիկեանի եւ հարիւրի մօտ Հայերի ներկայութեամբ : Ես նախանձեցի նրանց, ովքեր բախտ էին ունեցել մասնակից լինել Կանտում մեր մեծ ողբերգութեան մի հեկեկանքը վերահնչեցնելու խորհրդաւոր արարողութեան, որովհետեւ տաղանդաւոր բանաստեղծ լինելուց բացի՝ Դանիէլ Վարուժանը ազգային սրբացած նահատակ է, ջարդուած թշնամուց իբրեւ հայ ազատագրութեան հաւատքի առաքեալ :

×

Ճանապարհի զորշ շերտը շեշտակի կտրում է անեզր հարթութիւնը, ինչպէս սեղանի վրայ ձիգ քաշուած ժապաւէն :

Հեռւում նա նիհարում է մազի չափ ու անհետանում հորիզոնի անեղծ կիսաշրջագիծի տակ: Ոչ մի բարձունք, ձոր, անտառ չեն բեկում հայեացքիդ թափանցումը մինչեւ կապոյտ երկնքի ու կանաչ երկրի միացումը : Թւում է թէ Արարիչը հարթուկի մի սահումով կատարեալ հորիզոնականութիւն է տուել Հիւսիսային ծովի ամբողջ արեւելեան ափին մինչեւ Մանշի ջրանցքը: Փոքրիկ արուարձանը կտրելուց յետոյ ահա եւ ցուցատախտակը .— Կանտ :

Կանդ ենք առնում քաղաքապետարանի ազնուաշէն , բայց դարերի հոսանքից մաշուած հսկայ պալատի առջեւ: Հարցընում ենք լոժիսբիւրօն — զբօսաշրջիկներին բնակարան հայթայթող պետական գրասենեակը: Մեզ ցոյց են տալիս Բեֆրուայի երկնահաս աշտարակը: Նրա ստորոտի դահլիճում լոժեսբիւրոյի Ֆրանսախօս վարիչը տալիս է մեզ հասցէ , գանձում դիշերելու եւ առաւօտեան նախաճաշի վարձքը՝ երկու հոգու համար 130 պելժ Ֆրանք, վստահեցնելով , որ մենք դոհ կը մնանք սենեակից: Ուղեւորում ենք այնտեղ : Պայուսակները տեղաւորւում ենք ու դուրս թռչում , — այնքան բան կայ տեսնելիքՖլանդրի մայրաքաղաքում , որը մնացել է հաւատարիմ հին ճարտարապետութեան , 12 – 18րդ դարի շէնքերը, որոնք գերիշխում են կենդրոնում, կարծես հոդեկան շողքեր են ցայտում : 230 հազար բնակչութեամբ քաղաքը, որը միաժամանակ Բելգիայի երկրորդ նաւահանգիստն է, թէեւ 60 քիլոմեթր ջրանցքներով միայն կապուած ծովին, ունի 40 եկեղեցիներ: Դրանք միայն աղօթքի վայրեր չեն, այլ մէկ մէկ թանգարան , անհամար հին իւղաներկերով, արձաններով, գլուխ գործոց շիրիմներով կայսրերի ու իշխանների : Սուրբ Բաւոն մայր տաճարում գտնւում է մարդկային ստեղծագործութեան անգնահատելի գլուխ գործոցներից մէկը, — Վան Այքի գոցուող դռներով « Միստիք Գառան պաշտամունք» մեծ նկարը : Ֆլաման դպրոցի (նկարչական) վարպետները՝ Բուբենս, Պուրբիւս, Բօշ, Հորենրոտ եւ այլք առատ ժառանգութիւն են ձգել Կանտի թանգարաններում եւ եկեղեցիներում: Դանիէլ Վարուժան, որ 1906 – 1909 ապրել է այս քաղաքում, անշուշտ առատօրէն սնուել է արուեստի այս գանձերի հմայքով ու ներշնչուել նրանցից :

Երկրորդն օրն առաւօտեան սեղմում ենք քարտէսով փնտռած համալսարանի դրան զանգի կոճակը: Դռնապանուհին որ եւ է տեղեկութիւն չունի հայ բանաստեղծի դիմաքանդակի ուր լինելու մասին, եւ ներկայացնում է մեզ մի երիտասարդ օրիորդի : Քարտուղարուհին է.

—Այստեղ ճարտարագիտական Ֆակուլտէն է: Իսկ ձեր փնտռած յուշարձանը համալսարանի վարչութեան յատկացուած շէնքի մէջն է, քիչ հեռու այստեղից : Ուղեկցում է մեզ այնտեղ:

Լայնանիստ սանդուխքի մի քանի աստիճանները բարձրանալուց ու դարպասից ներս մտնելուց յետոյ դէմ առ դէմ եմ գալիս Դանիէլ Վարուժանի դիմաքանդակին: Մի խոր յուզում բռնկում է ինձ : Լուռ կանգնում եմ մի բոպէ աչքերս յառած երիտասարդութիւնից առնականութիւն անցնող գեղեցիկ դէմքին, առողջութիւն արտայայտող կլորութեամբ ու թաւ պեխերով: Բարձրաձայն արտասանում եմ տեղացի ուղեկիցներիս անհասկանալի բանաստեղծական հատուածը՝ փորագրուած շրջանակի եզերքին :

Ի՛նչ փոյթ կեանքը մեռնող ,
Երբ որ երազը կ՚ապրի ,
Երբ որ երազն անմահ է :
1884 – 1915

Ոչ մի խօսք այն մասին, թէ ի՞նչ անցաւ դարձաւ 1915 թուին, ո՞վ դաւադրօրէն փշրեց 31 գարուններ հազիւ բոլորած Կանտի համալսարանի նախկին ուսանողի գանկը :

— Այս նոյն առթիւ ունեցե՞լ էք դուք ուրիշ այցելուներ :

— Ոչ, բայց ես երբեմն բացակայում եմ, ինձ փոխարինող տիկինը գուցէ ունեցած լինի :

Շնորհակալութիւն յայտնելով ամէնքին, վերջին անգամ խոնարհում եմ գլուխս ու բաժանւում հայ բանաստեղծից, որն աշխարհի այս հեռաւոր անկիւնում խորհրդանշում է ահաւոր անկիւնադարձը 25 դարերի մեր պատմութեան :

×

Եթէ առիթ ունիք տարին մէկ երկու անգամ գերեզմանատուն լինելու, անշուշտ տեսած կը լինէք մոռացուած շիրիմներ, մամռապատ , ծաղկազուրկ նոյն իսկ ամենամեծ մեռելոցին — Նոյեմբեր մէկին: Զգացուած նրանց տակը հանգչող աճիւններից՝ անիծած կը լինէք անսիրտ ժառանգներին : Կանտի դիմաքանդակը անգերեզման Դանիէլ Վարուժանի գերեզմանն է: Նա պիտի չմոռացուի եւ անուշադիր պիտի չմնայ :

Ֆրանսահայերը գէթ մի անգամ իրենց կեանքում պիտի լինեն Ֆլաման համալսարանում: Ինչքան դիւրին է այդ՝ մանաւանդ ինքնաշարժ ունեցողների համար: Փարիզից ընդամէնը երեք հարիւր քիլոմեթր: Ցանկալի կը լինէր, որ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը, Գրողների Միութիւնը կամ Համազգայինը կազմակերպէին խմբական այցեր : Այնտեղից կարելի է անցնել Բրիւժ 50 քիլոմեթը: Եղակի քաղաք: Աննման քաղաք: Իւրայատուկ մի փոքրիկ Վենետիկ, ուր թանգարանները, տաճարներն ու անգամ հրապարակները լի են գեղարուեստի ազնուագոյն յիշատակներով՝ Միքէլ Անջելոյի քանդակներից մինչեւ Մեմլինգի ու Վան –Այքի հարուստ նկարչական ժողովածուները: Ամրան ամիսների Կիրակիներին, Բեֆրուայի դագաթին տեղաւորուած զանգակներով տալիս են համերգներ, որոնց դրաւչութիւնն անպատմելի է:

Ուրեմն 2 – 4 օրուայ մէջ, խոնարհուելով Դանիէլ Վարուժանի յուշարձանի առջեւ, դուք թէ ազգային մի փոքրիկ պարտականութիւն կատարած լինելու հաճոյքը կ՚ունենաք եւ թէ գեղեցիկ տպաւորութիւնների պատճառած հոգեկան անդորրութիւնը, որն երբեմն շարունակում է ապրել մարդու հոգում անգամ երբ նա կրկին մխրճւում է առօրեայ կեանքի հոգսերի մէջ:

ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

Հեռո՛ւ, հեռո՛ւ վհատութիւնն ու ամօթը՝ մեզմէ եւ մեր եօթը սերունդէն :

Մենք ուխտաւորներն ենք արիւնածին տօնին, մեր անութներուն ձայնը գիշերային շեփորն է՝ կարմրածագ արշալոյսը աւետող· համբերութիւնը մերն է միայն, որովհետեւ մեր ուսերուն վրայ երկաթ շալկած ենք :

Ռ. ՋԱՐԴԱՐԵԱՆ

Յանուն մեծ յաղթանակի, չփախչինչ մեծ զոհերից, կանգ չառնենք մեծ կորուստների առաջ: Առանց մեծ զոհաբերութեան մեծ արդիւնք չկայ: Ազատութեան ծիլը առաւօտեան ցօղերով չի անում, այլ արեան շիթերով: Անշարժութեան ժանգը չէ, որ կրծում է ստրուկի շղթան, այլ արիւնը, կռուի եւ յաղթանակի առատ արիւնը: Կռուի արիւնով , թափուած մարտական ձեռնարկների մէջ մենք Հայի նակատից ստրուկի անունը կը ջնջենք· այդ արիւնով կը մաքրենք մեր բարոյական խոցերը, նրանով կ՚արձանագրենք հայ անունը ազատ ժողովուրդների շարքերում, համաշխարհային Պանթէոնի փառաւոր կամարների տակ :

Է. ԱԿՆՈՒՆԻ

---

broyait la tête contre les rochers, on bien on les coupait en deux. Etonnez-vous, après cela, que certaines d'entre elles, folles de terreur, aient jeté leurs petits dans l'Ephrate pour leur épargner des supplices auxquels elles les savaient d'avance promis.

Tant il est vrai que ce qui spécifie ces massacres, c'est la frénésie avec laquelle on s'est acharné d'une manière diabolique contre la femme et le prêtre, ces deux êtres dignes de respect parce que sacrés, le permier par sa faiblesse et son dévouement, le second par sa mission et son caractère.

J'ai parlé de victimes : je me trompe. C'est de martyrs qu'il s'agit. Qu'il soit bien entendu, toutefois, qu'en prononçant ce mot je ne préjuge en rien des décisions de l'Eglise. Elle seule a le pouvoir de mettre sur les autels les martyrs qu'elle propose à notre vénération, et qu'elle nous montre, des palmes à la main et revêtus de robes empourprées du sang qu'ils ont versé pour elle, escortant l'Agneau, de leur glorieuse phalange.

Mais, ceci dit, mes Frères, qu'est-ce donc que le martyre sinon le témoignage rendu à la vérité au prix de tourments, acceptés, s'il le faut, jusqu'au sacrifice de la vie ? Les martyrs sont des témoins. C'est dans ce sens que Pascal a pu dire qu'il croyait volontiers les histoires dont les témoins se font égorger. Pour nous, chrétiens, le martyre, c'est le témoignage rendu à Jésus-Christ et à sa doctrine, quand on est sommé de les renier, et que l'on affirme et scelle de son sang.

Martyrs, témoins, ces légions d'hommes, de femmes, d'enfants parfois qui, depuis son origine jusqu'à nos jours, sont la gloire de l'Eglise dont ils jalonnent l'histoire. Condamnés en haine du nom chrétien, au milieu des tortures, sous la dent des bêtes ou suppliciés par le fer et le feu, ils ont tout accepté, enduré tous les tourments, donné leur sang et leur vie pour rester fidèles à Dieu.

Et n'est-ce pas là ce qu'on fait vos Pères dont j'évoquais à l'instant la douloureuse passion. Ils se savaient traqués, condamnés d'avance au massacre, parce que chrétiens. Pas même besoin, pour eux, d'un simulacre de procès. Comment l'eussent-ils ignoré, quand, avant de les exterminer, on promettait la vie sauve, voire même des honneurs, à qui accepterait de renier sa foi chrétienne et de se faire musulman ? Mais, il faut le crier, à la gloire de votre peuple, les défections ne furent que l'exception. L'immense majorité, presque tous, doit-on dire, restèrent fidèles à Jésus-Christ et gravirent avec lui leur calvaire jusqu'au bout, heureux d'être jugés dignes de mêler leur sang au sien ; transfigurés déjà par la certitude des joies éternelles, telles ces jeunes filles et ces femmes que les bourreaux virent venir à eux vêtues de blanc et un cierge à la main, comme les vierges de l'Evangile allant au devant de l'Epoux.

Ah, laissez-moi détacher, de ce martyrologe, une page émouvante entre des dizaines d'autres que j'aurais pu choisir pareillement : celle qui relate les souffrances et la mort de Mgr Maloyan, archevêque de Mardine et de ses compagnons. Ce récit vous prouvera que je n'avance ni n'exagère rien quand j'affirme qu'il s'agit bien là de martyrs.

Ecoutez d'abord ce qu'il écrivait à ses fidèles le 1er mai 1915 : « Nous venons avant tout vous exhorter à raviver votre foi et fortifier votre espérance dans la Sainte Croix, arborée sur le rocher de Pierre, sur lequel Notre Seigneur a fondé son Eglise immortelle, Eglise fécondée par le sang des martyrs. Puissions-nous, pauvres pécheurs que nous sommes, avoir le grand honneur d'être dignes de mêler notre sang à celui des héros innocents de la chrétienté, si la volonté du Très-Haut en a décidé ainsi, quel que soit le genre de l'exil ou du martyre qui nous attend ».

à suivre

Եղեռնը խորհրդանշող առաջին էջի նըկարը՝ գծեց Բաբգէն Պոտոսեան :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄՈՍԿՈՒԱ ԿԸ ԶԳՈՒՇԱՑՆԷ ԱՄԵՐԻԿԱՆ

Ինչպէս գրած էինք, Մոսկուայի կառավարութիւնը յուշագիր մը յանձնեց Արեւմտեան Գերմանիոյ՝ բողոքելով գերմանական բանակին վերազինման դէմ :

Չորեքշաբթի առաւօտ երկրորդ յուշագիր մըն ալ յանձնուեցաւ Մոսկուայի ամերիկեան դեսպանին :

Միացեալ Նահանգներու կառավարութեան ղրկուած յուշագրին մէջ Խ. Միութիւնը կը բողոքէ Արեւմտեան Գերմանիոյ բանակը հիւլէական զէնքերով օժտելու ամերիկեան որոշումին դէմ, աւելցնելով թէ Թուրքիոյ, Յունաստանի, Իտալիոյ եւ Ատլանտեան Ուխտի միւս երկիրներուն մէջ հիւլէական խարիսխներ եւ հրթիռներու արձակարաններ հաստատելով՝ միջազգային կացութիւնը աւելի եւս կը ծանրանայ :

Ժընեւի Արտաքին նախարարներու ժողովի նախօրեակին՝ Մոսկուա կ'առաջարկէ որ Միացեալ Նահանգները հրաժարին այս որոշումներէն :—

Պոնի քաղաքական շրջանակները կը յայտարարեն թէ իրենց յանձնուած խորհրդային յուշագիրը ոչ մէկ նորութիւն կը բերէ : Գերմանական բանակին վերազինման դէմ բողոքելով՝ Մոսկուա պարզապէս կը կրկնէ քարոզչութեան աւանդական իր եղանակը, քանի որ գերմանական բանակի հիւլէական վերազինման հարց գոյութիւն չունի ...:

Միւս կողմէ Պատերազմական նախարար Շթրաուս յայտարարեց թէ Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ հիւլէական զէնքեր արտադրելու ծրագիր գոյութիւն չունի :

Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարարութեան բանբերը հարցապնդուելով Ուոշինկթընի կառավարութեան ղրկուած խորհրդային յուշագրին մասին, յայտարարեց թէ Ամերիկա պիտի մերժէ ընդունիլ այդ բողոքագիրը :

Համայնավարները չեն ուզեր որ Ատլանտեան Ուխտի անդամ երկիրները արդիական սպառազինում մը ունենան՝ իրենց պաշտպանութեան համար, ըսաւ բանբերը, շեշտելով թէ Խ. Միութիւնը անկեղծ չէ հիւլէական զէնքերը արգիլելու իր առաջարկին մէջ, քանի որ միշտ կը մերժէ ընդունիլ զինաթափութեան ծրագիրը :

Այս պայմաններուն մէջ տրամաբանական չէ որ Ամերիկա չմտածէ ազատ աշխարհի պաշտպանութեան միջոցները զօրացնելու մասին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ Շահը մամուլի ասուլիս մը տուաւ, հաստատելով այն կարծիքը՝ թէ խորհրդ. կառավարութիւնը գործի լծուած է Իրանի մէջ ապստամբութիւն մը պատրաստելու համար : Շահը մօտ ատենէն Եւրոպա պիտի գայ եւ այցելէ Անգլիա, Դանիա, Հոլանտա, Ֆրանսա եւ Զուիցերիա :

ՓԱՆԱՄԱՅԻ մէջ կացութիւնը հետզհետէ աւելի մտահոգիչ կը դառնայ : Անդլիացի պարուհի Մարկոթ Ֆոնթէյն, որ ընդդիմադիր պարագլուխ Արիասի կինն է, ձերբակալուելէ յետոյ ազատ արձակուեցաւ. բայց երկրէն հեռանալու ազդարարութիւն մը ստացաւ : Պարուհին պահած էր բրիտանական իր հպատակութիւնը, հետեւաբար՝ ոստիկանութիւնը 24 ժամէ աւելի չէր կրնար պահել զայն :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ նախարարաց խորհուրդը ժողով մը գումարեց՝ քննելով հրատապ հարցերը : Ալժերիոյ ընտրութիւնները գոհացուցիչ կը նկատուին : Վարչապետ Տըպրէ այսօր Օրան պիտի երթայ, ուր պիտի մնայ երկու օր :

ԳԱՀԻՐԷԻ արաբական քարիւղի ժողովին մէջ արաբական միութիւնը կարելի չէ եղած իրականացնել, քանի որ քարիւղ արտադրող երկիրները բացէ ի բաց ընդդիմացած են Նասրի ծրագրին : Նախապէս ալժերիացի «դէտ»երը Սահարայի հարցը արծարծած էին :

ՆԻՍԻ մէջ ալժերիացի ահաբեկիչները մահափորձի ենթարկեցին նախկին Ֆութպոլիստ Ահմէտ Նըմէօրի ընտանիքը : 42 տարեկան Ֆութպոլիստը ծանրապէս վիրաւորուած է իսկ իր կինը՝ սպաննուած :

ՔՈԼՈՄՊԻ մէջ չորս Ալժերիացիներու միջեւ զինամարտ մը եղաւ առջի օր. անցորդ մը վիրաւորուեցաւ : Չորս ահաբեկիչներն ալ ձերբակալուեցան, երկուքը՝ վիրաւոր :

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ մէջ համայնավարները երեք մահափորձեր ըրին առջի օր : Երկու ոստիկաններ վիրաւորուեցան եւ բազմաթիւ համայնավարներ ձերբակալուեցան :

ԱՆԳԼԻՈՅ նախկին վարչապետ Անթընի Իտըն Փարիզ եկաւ, ուր քանի մը օր պիտի մնայ :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Վարապեշտ Խրուշչեւ Օգոստոս 10 – 25 պիտի այցելէ սկանտինաւեան երկիրներ :

ՀՌՈՄԻ մէջ մեռած է Փրոֆ. Կուիտօ Ֆաբինա որ ռահվիրան էր սրտի վիրաբուժութեան : 1896ին առաջին անգամ գործողութիւն մը կատարած է սրտի վրայ, մեծ հետաքրքրութիւն առաջ բերելով աշխարհի մէջ :

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ միջազգայինի դիւանը ժողով մը գումարեց Լոնտոնի մէջ, պատրաստելու համար յառաջիկայ համագումարը որ տեղի պիտի ունենայ Յուլիսին, Համպուրկի մէջ :

ՀՈՒՆԳԱՐԱԿԱՆ Էմ – Թէ – Ի մամուլի գործակալութիւնը կը հաղորդէ որ սուրիացի համայնավար պարագլուխը՝ Խալիտ Պէքթաշ յայտարարութիւն մը ըրած է Սոֆիայի մէջ, ուր կը գտնուի շեշտելով.— «Նասրի քաղաքականութիւնը օգտակար է միայն ամերիկացի աշխարհակալներուն» : Պէքթաշ կ'ամբաստանէ նաեւ Նասրը որ «Սուրիան կ'օգտագործէ իբրեւ յարձակման կայան՝ Իրաքի դէմ» :

ՆԱՍՐ կրնայ Հնդկաստան երթալ մօտերըս, ընդունելով Նեհրուի հրաւէրը :

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ ողողումները կը շարունակուին : Յարդ 15 մեռեալ, 37 կորսուած, եւ վաթսուն հազար տեղափոխուած անձեր կան : Վնասը կը հասնի 1500 միլիոն փեսոսի :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ Նախարարաց Խորհուրդը արտօնեց որ հեռատեսիլի երկրորդ կայան մը եւս հաստատուի : Կը կարծուի թէ այս երկրորդ կայանը պիտի սկսի աշխատիլ 1960ի սկիզբը :

ԼԵՆԻՆԵԱՆ մրցանակի կոմիտէն երեքշաբթի օր բաշխեց 1959ի մրցանակները գիտական, գրական եւ երաժշտական մարզերու աչքառու գործերուն համար : Երաժշտութեան մէջ, Արամ Խաչատուրեան արժանացաւ մրցանակին Սպարտակի երաժշտութեան համար :

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

Որբերու Օգն. Մարմինը կը յայտարաէ թէ յետաձգուած է Տոքթ. Ճինճեանի յիշատակին մատուցուելիք հոգեհանգիստը :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը կը տօնէ «ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ» Մայիս 23ի Շաբաթ իրիկունը :

Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ՓԱՐԻԶ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Նախկին Կամաւորներու եւ Ռազմիկներու միութեան :
Ապրիլ 24ին, ժամը 20էն 23·30

Sous la présidence effective de

M. Raymond TRIBOULET

(Ministre des Anciens Combattants)

ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ ԵՒ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ ՅԱՐԱՆՈՒԱՆԱԿԱՆ ՊԵՏԵՐՈՒՆ

ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ, ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ ԱՄԱՏՈՒՆԻ ՎԵՐԱՊԱՏՈՒԵԼԻ ՍԻՍԼԵԱՆ

ԿԸ ԽՕՍԻՆ

ՎԱՀՐԱՄ ՊԱՐԿԻՐՃԵԱՆ

(Նախագահ՝ Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութեան) *եւ*

ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԷՋ

Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն.— Օր. ԻՐԻՍ ՊԻԻԼՊԻԻԼԵԱՆ, Պ. Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ, Պ. ՊԱԼԹԱՅԵԱՆ եւ Փարիզահայ երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ՝ Պ. ԱՐԱՅ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆի :

Զինուորական նուագախումբ

SALLE DE LA MUTUALITÉ, 24, RUE ST. VICTOR

MÉTRO MAUBERT MUTUALITÉ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Արմենուհի Պետրոսեան եւ Տէր եւ Տիկին Երուանդ Պետրոսեան եւ պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, հեռագրով, նամակով եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, եղբօր եւ ազգականին՝ ողբացեալ Պետրոս Պետրոսեանի դառնաղէտ մահուան առթիւ :

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ 30ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Տիկին Սրբուհի Արթինեան երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ Ալֆորվիլի աղքատներուն :

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկերուհի Զապէլ Տէր Խաչատուրեանի եւ երեք հազար ֆրանք կը նուիրէ տեղւոյն աղքատներուն, Փերուզ Տէր Խաչատուրեանի մահուան առթիւ :

ՆՈՒԷՐ

Շաւիլէն Տէր եւ Տիկին Նուպար Սարաֆեան հազար ֆրանք կը նուիրեն Կապ. Խաչին օգափոխութեան կայանին, ողբացեալ Այրի Տիկին Թագուհի Աբէլեանի մահուան քարասունքին առթիւ :

(Ստանալ տեղւոյն մասնաճիւղէն) :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9·30-ին, 4 Բիւ Քոնփան : Կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ –Միսաքեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Երկուշաբթի ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին : Սոյն ժողովին բացակայող ընկերը բարեհաճի իր ծննդեան թուականը զրկել քարտուղարին, ի հարկին փակելով իր 1958ի հաշիւը :

ՇԱՒԻԼԻ Կրօն. Ընկերակցութեան բացառիկ ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը ճիշդ 21ին, դպրոցի սրահին մէջ : Օրակարգ.— Վարչական կազմի վերջնական ամբողջացում : Անդամներէն կը խնդրուի ստիպողաբար ներկայ գտնուիլ սոյն ժողովին : Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի :

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆ. ԵԿԵՂԵՑԻ

8 bis, Rue des Ternes

Մէթրօ Փորթ Մայեօ կամ Շամփէրէ

Այս Կիրակի առաւօտ ժամը 10·45ին պաշտամունք, նուիրուած Ապրիլեան Նահատակներուն : Կը խօսին վերապատուելի Քայայեան եւ վեր. Սիսլեան :

×

ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ՄԿՐՏՉ. ԵԿԵՂԵՑԻ

20, RUE JEMMAPES

Այս Կիրակի, Պաշտամունք ժամը 9·30-ին Սէն Ժերոմ, ժամը 10·45ին 20 Բիւ Ժէմափ :

Կը խօսի՝ Վեր. Յ. Հելվաճեան :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

ՊԱՏԱՐԱԳ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Լիոն, Ֆուրվիէրի բլրանիստ հոյակապ տաճարին մէջ Հայածէս Պատարագ ու պաշտօն

Լիոնի եւ շրջակայի հայութիւնը սիրով կը հրաւիրուի, Ֆուրվիէրի տաճարին մէջ մատուցուելիք պատարագին ու հոգեհանգստեան պաշտօնին, որոնք տեղի պիտի ունենան 26 Ապրիլ, Կիրակի առտուն ժամը ճիշդ տասնին, մէկուկէս միլիոն ապրիլեան նահատակներու եւ 1915 – 18ին ու վերջին պատերազմի ատեն, պատուոյ դաշտին վրայ ինկած հայ զինուորներու համար :

ՄԱՐՈՔ

Քազապլանքայի Սաքրէ – Քէօրի տաճարին մէջ Գրիգոր վրդ. Խաչերեան հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ Կիրակի, 26 Ապրիլ, ժամը 10·30ին, Ապրիլեան Նահատակներու յիշատակին :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ

Նախաձեռնութեամբ եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան : Տեղի կ'ունենայ 26 Ապրիլ, Կիրակի, տեղւոյն Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ յաւարտ Ս. պատարագի :

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ :

Այս առթիւ Շաբաթ երեկոյ ժամը 17ին, եկեղեցւոյ շրջափակին մէջ, տեղի պիտի ունենայ հանդիսաւոր արարողութիւն եւ զենումը մատաղցու ոչխարներու որ կիրակի սգատօնէն յետոյ իբրեւ աւանդական հոգեճաշ, մեր մլիոնաւոր նահատակներուն անմոռաց յիշատակին պիտի բաշխուի հաւատացեալ ժողովուրդին :

ԼԻՈՆ

Կազմակերպութեամբ Լիոնի եւ Շրջ. Ազգ. Միութեան Կեդր. վարչութեան :

Հովանաւորութեամբ Երեք Յարանուանութեանց Պետերուն :

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Պուրս տիւ Թրավայ սրահին մէջ, Փլաս Կիշառ, Լիոն :

Կը նախագահէ Պ. Ա. ԿԻԻԼՊԷՆԿԵԱՆ (ատենապետ Ազգ. Միութեան) :

Խօսք կ'առնեն՝ Ազգային Միութեան եւ Երեք Յարանուանութեանց ներկայացուցիչները :

Աւուր պատշաճի գեղարուեստական բաժին : Մասնակցութեամբ Մշակութային Միութեան երգչախումբի, կենդանի պատկեր մը : Ուղերձներ՝ Նոր Սերունդի, եւ Մշակութային Միութեան ներկայացուցիչներու կողմէ :

Ֆրանսական զինուորական նուագախումբ :

ՊՈՌՏՕ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մուրատ խումբի :

26 Ապրիլ, Կիրակի ժամը 15·30, Կըզերականներու սրահը, 22, Բիւ տէ Պահիւթիէր, Պորտօ :

Կը նախագահէ ընկ. Հ. ԹԱՇՃԵԱՆ

Կը բանախօսէ Բժիշկ Ռ. ԲԻԼՈՅԵԱՆ

Կենդանի պատկեր, անմահ Ա. Ահարոնեանի «ԿՈՅՐ ԱՇՈՒՂԸ» :

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ :

ԿԱՐՏԱՆ

Նախաձեռնութեամբ Պիվէռի Ս. Սահակ Մեսրոպ դպրոցին, այս կիրակի, կէս օրէ վերջ, ժամը երեքին, Պիվէռի Գեղունի սրահին մէջ :

Կը նախագահէ Ն. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

Կը խօսին Պ. Պ. ԱՍԱՏՈՒՐ ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ :

Օրուան պատշաճ գեղարուեստական բաժին, դպրոցի աշակերտներուն կողմէ, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Միլտոնեանի : Մուտքը ազատ է :

ԵՌԱՁԱՅՆ ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, հանդիսաւոր Ս. պատարագ Շաւիլի նորակառոյց եկեղեցիին մէջ : Երգեցողութիւնները կը կատարուին եռաձայն, ղեկավարութեամբ երաժշտապետ Պ. Նշան Սերգոյեանի :

Յաւարտ Ս. պատարագի, հոգեհանգստեան պաշտօն ողբացեալ Վաղարշակ Սարգիսեանի մահուան քառասունքին առթիւ : Հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ սոյն արարողութեանց : Պատարագ ժամը ճիշդ 10·30ին, հոգեհանգիստ 12ին :

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 փր. վեց. 2200

Արտասահման՝ տարեկան 5000 փրանք: Հատը 20 փր.

ՇԱԲԱԹ 25 ԱՊՐԻԼ

SAMEDI 25 AVRIL 1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8379 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 25ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4280

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՊԱՀԱՆՋԱՏԷՐ ԿԸ ՄՆԱՆՔ

Ապրիլեան Եղեռնի տարեդարձը առիթ կ՝ընծայէ անդրադառնալու հայ ժողովուրդի քաղաքական պահանջներուն :

Աշխարհի ներկայ խառնակ եւ անստոյգ կացութեան մէջ, այլեւս ոչ ոք կը խօսի Հայկական Դատին մասին :

Միջազգային դիւանագիտութեան կանաչ սեղաններուն վրայ օրակարգի նիւթ չէ այլեւս Հայութիւնը :

Ուրիշ հոգեր, կնճռոտ հարցեր, համաշխարհային բնոյթ կրող անլուծելի խնդիրներ կը զբաղեցնեն այժմ Մեծերը, որոնք կը յաւակնին վարել մարդկութեան ճակատագիրը :

Խաղաղութեան պահպանումն է իրենց մտահոգութեան գլխաւոր առարկան : Ու կը սպառազինուին երկուստեք տենդագին յանուն խաղաղութեան :

« Զինեալ խաղաղութիւն » :

Նման շրջան մը ապրած էր Եւրոպա ամբողջ 44 տարի՝ Ֆրանքեւդերման պատերազմէն մինչեւ առաջին աշխարհամարտը (1870 — 1914) :

Ո՛չ ոք կրնայ գուշակել այժմէն թէ ո՛րքան պիտի տեւէ այս անգամուան «զինեալ խաղաղութիւն»ը : Բոլորն ալ գիտեն թէ օր մը «պիտի պայթի» : Ու կը ջանան երկարաձգել այդ օրը, որքան կարելի է :

Համաշխարհային երկրորդ պատերազմը ո՛չ մէկ խնդիր կրցաւ լուծել : Ընդհակառակն բարդացուց ամէն բան :

Ու այդ բարդութեանց հետեւանքներն են, որ կը կրեն մարդիկ աշխարհի հինգ ցամաքամասերուն վրայ :

Տարօրինակ, անհասկնալի ու հակասական երեւոյթ մը կը պարզէ այսօր աշխարհ :

Մինչ Ասիոյ եւ Ափրիկէի մէջ յետամընաց ժողովուրդներ աստիճանաբար կը սթափին, ազգայնական գաղափարներով տոգորուած դէպի անկախութիւն կը ձգտին եւ յաճախ զոհացում կը ստանան, ասդին քաղաքակիրթ Եւրոպայի սրտին վրայ դարաւոր մշակոյթի տէր բազմաթիւ ազգեր, որոնք տակաւին մինչեւ երէկ ազատ էին ու անկախ, ինկած են բռնակալ լուծի տակ եւ չեն յաջողիր ձերբազատուիլ :

Հարիւրաւոր միլիոններով մարդիկ կ՝ապրին վարչաձեւի մը տակ, որ սկզբունքով ժխտումն է ամէն կարգի ազատութեանց :

Անոնք ալ բախտակից են եղած հայ ժողովուրդին : ՝ւ այժմ աւելի ըմբռնելի է դարձած Հայկական Դատը :

Սակայն աւելի բարդ է ու կնճռոտ մեր Հարցը, որ երկու երես ունի :

Մենք կը պահանջենք միշտ «Միացեալ եւ Անկախ Հայաստան» :

Լօզանի տխրահռչակ դաշնագրին վաւերացման ատեն ճառ մը խօսելով երեսփոխանական ժողովին մէջ, Էտուար Էրիօ կ՝ըսէր թէ «երկու տապանաքարեր գրուած են Հայկական Դատին վրայ, — թրքական եւ ռուսական » :

« Միացեալ »ը կ՝իրականանայ, երբ վերնայ թրքական տապանաքարը : Իսկ « Անկախ »ը կապուած է կարմիր բռնակալութեան ծիրին մէջ ինկած ազգերու ճակատագրին հետ :

1945 – 47 պահ մը խորհրդային աղբիւրէ ի զուր յուսադրուեցանք, որ վերջապէ՛ս պիտի իրականանար «Միացեալը» : Կրկին խաբեցին մեզ եւ նոյնիսկ ուրացան մեր արդար պահանջները Կարսի եւ Արտահանի մասին : Վիշինսքի 1947 Հոկտեմբեր 24ի իր ճառով Վրաստանին վերագրեց այդ երկու նահանգներու պատմական սեփականութիւնը :

Կատարեալ եղաւ հիասթափութիւնը՝ մանաւանդ երբ 1953 Մայիս 30ին Մոլոթով պաշտօնապէս ծանոյց Անգաբայի կառավարութեան՝ թէ Վրաստան ու Հայաստան ո՛չ մէկ հողային պահանջ ունին Թուրքիայէն :

Երբ բոլորը կը դաւաճանեն հայկական դատին եւ կը լքեն մեզ, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը՝ հաւատարիմ իր «հաւատոյ հանգանակ»ին՝ կանգնած է պահանջատէր հայ ժողովուրդի կողքին, պաշտպանելու համար անոր արդար իրաւունքները :

Հաւա՛տք եւ հաստատակամութիւն պիտի յաղթեն անպայման :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

ՔԱՐԻՒՂԻ ԺՈՂՈՎԸ ՓԱԿՈՒԵՑԱՒ

Արաբական քարիւղի ժողովը փակուեցաւ Գահիրէի մէջ : Մասնագէտներու կարծիքը այն է, թէ մէկ կամ մէկուկէս տարիէն քարիւղի արեւմտեան ընկերութիւնները պիտի ստիպուին բարեփոխել իրենց համաձայնագրերը՝ Միջին Արեւելքի քարիւղ արտադրող երկիրներուն հետ :

Ցարդ քարիւղին շահը ընկերութեանց եւ նաւթահորեր ունեցող երկիրներու միջեւ կը բաժնուէր կէս առ կէս : Այսուհետեւ, ընկերութիւնները պիտի ստիպուին զոհել նաեւ իրենց շահաբաժինին մէկ մասը :

Ժողովին մէջ, արաբ երկիրներու պատուիրակները հակարեւմտեան յայտարարութիւններէ խուսափեցան, սակայն կարգ մը հարցերու մէջ անոնց կատարած միջամտութիւնները ցոյց կուտան թէ աւելի մեծ շահաբաժին մը կ՝ուզեն ապահովել իրենց քարիւղէն :

Բազմաթիւ երեւոյթներ ցոյց տուին այս պարագան : Ժողովին բացման օրը, պաստառներու վրայ կը կարդացուէր . « ոչ մէկ լոյս կայ արաբական խարխուլ տուներու մէջ, բայց արաբական քարիւղն է որ աշխարհը կը լուսաւորէ » : Արեւմտեաններն ու քարիւղի ընկերութիւնները անդրադարձած են արդէն այս իրողութեան :

Ժողովին մէջ կատարուած գլխաւոր առաջարկները հետեւեալներն են .—

1.— Քարիւղ ունեցող երկիրները ոչ միայն իրենց շահաբաժինով պէտք է զբաղին, այլեւ՝ քարիւղի փոխադրութեան, զտման եւ առեւտուրի հարցերով :

2.— Արաբական նաւթուղի մը շինել՝ Պարսից ծոցէն մինչեւ Միջերկրական ծով :

3.— Համաձայնութիւն մը գոյացնել աշխարհի մէջ քարիւղ արտադրող բոլոր երկիրներուն հետ՝ ճշդելու համար քարիւղին գինը եւ այլ հարցեր :

Վերջին այս առաջարկը վերապահութեամբ լսուեցաւ Վենեզուելայի, Պարսկաստանի եւ Քուէյթի կողմէ :

Միւս կողմէ, քարիւղի ընկերութեանց հետ կապուած բազմաթիւ այլ հարցեր կը գտնուին սեղանի վրայ :

Միջազգային քարիւղի Ընկերութեան նախագահ Լորտ Մոքթըն Միջին Արեւելքի մէջ շրջապտոյտ մը կատարելէ ետք վերադարձաւ Լոնտոն : Պէյրութի մէջ տեսակցութիւն մը ունեցած էր Նախագահ Շեհապի եւ Վարչապետ Քարամէի հետ, որմէ ետք յայտարարուեցաւ թէ մօտ ատենէն Լիբանանի կառավարութեան եւ ընկերութեան միջեւ բանակցութիւններ պիտի սկսին, նկատելով որ Լիբանան յաւելում կ՝ուզէ քարիւղի թրանզիթին համար վճարուած գումարին վրայ :

Լորտ Մոնքթըն յայտարարեց նաեւ թէ Վարչապետ Քասըմի հետ « սիրալիր խօսակցութիւններ» ունեցած է եւ Իրաք իր քարիւղը ազգայնացնելու ոչ մէկ նպատակ ունի : Աւելին՝ Իրաքի կառավարութիւնը զոհ է «կէս առ կէս»ի սկզբունքէն եւ շահաբաժինի յաւելում չի պահանջեր :

Մինչ այս մինչ այն «Նիուզ Քրոնիքըլ» թերթը կը գրէ թէ Քանատայի մէջ, Հիւսիսային Բեւեռէն երեք հարիւր քիլոմեթր անդին, քարիւղի կարեւոր հանքեր կը գտնուին սառոյցի տակ : Ուշագրաւ է այս լուրը, մանաւանդ այն ատեն՝ երբ Արաբները սկսած են խնդրոյ առարկայ դարձնել իրենց «ազգային հարստութիւն»ը :

× Իրաքի բրիտանական դեսպան Թրիվիլեն, որ վերջերս Լոնտոն գացած էր, առջի օր վերադարձաւ Պաղտատ : Դեսպանը տեղեկագիր մը յանձնած էր Անգլիոյ Արտաքին նախարար Լոյտի՝ Իրաքի ներկայ կացութեան շուրջ :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

Օրը Օրին

ԴՐԱԽՏ է, «ԱՄԱ»...

— Քառասուն տարի մեր քաղաքը կը մնան ու մեր քաղաքին մասին բա՛ն սորված չեն ըլլար, բայց երկու շաբաթ Ռուսաստան կը մնան ու իրենց վերադարձին կը հաւատացնեն թէ ամէ՛ն բան գիտեն Ռուսաստանի մասին ...

Շա՛տ իրաւունք ունի այս իմաստուն խօսքին իմաստուն հեղինակը, որ հայ չէ, անշուշտ, այլ զտարիւն Ամերիկացի մը :

Երկու շաբաթէն կամ երկու ամիսէն, երկիրներ ու ժողովուրդներ ճանչնալու այս հիւանդութիւնը նոր չէ : Առնուազն, հարիւր տարուան հիւանդութիւն մըն է, որ ծագում առաւ Եւրոպայի մէջ ու հետզհետէ ծաւալեցաւ աշխարհի չորս կողմը՝ համաճարակի մը պէս :

Բամբասա՞նք է թէ ճշմարտութիւն, չեմ գիտեր, բայց լսած եմ որ այս ախտով, ամէնէն առաջ, վարակուած են Անգլիացիները :

Ամէն մարդ ալ գիտէ որ Անգլիացին *սփորի* սիրահար է եւ իրեն համար հալածանք, աքսոր, կոտորած եւ պատերազմ *Ֆութպոլի* մրցումի մը նմանող ժամանցներ են :

Ուրեմն, *Ֆութպոլի* այս նորելուկ տեսակներն ալ վայելելու համար էր որ ճամբորդութիւն սիրող Անգլիացիներ ճամբայ կ՝ելլէին դէպի Զարդաստան, որուն աշխարհաբար անունն է Թուրքիա :

— Երթանք նայինք սա Թուրքը ինտոր Հայ կը ջարդէ եղեր... Հետաքրքրական տեսարան ըլլալու է... *Հուա՞թ տ՝եու սէյ, օլտ պոյ* :

Սփորի սիրահար մեր Անգլիացի բարեկամները Զարդաստան կը մնային մէկ. երկու ամիս : Ստամպոլ, փաշաները մե՛ծ պատիւներով կ՝ողջունէին զիրենք : Ա՛լ ի՛նչ *մուհալլէպիճիներ*, ի՛նչ *էքմէք քատայիֆներ* եւ ի՛նչ ... հուրիներ :

Յետոյ, կ՝անցնէին «Արեւելեան Նահանգները», որ գրաբար անունն է Հայաստան աշխարհին :

Ամիս մըն ալ Մուշն ու Վանը, Բաղէշն ու Կարինը տեսնելէ ետք, կը վերադառնային Լոնտոն՝ Ստամպոլի ճամբով : Իրենց հետն ալ սնտուկ մը նուէր — *նարկիլէ, ճէզվէ, թավլու*, Պուրսայի *խավլու* եւ ուրիշ, աւելի սուղնոց բաներ : Երբեմն, նոյնիսկ, հարսնցուներ :

Վեց լուսին ետք, մեր Անգլիացի բարեկամները կը հրատարակէին գիրք մը — անունը «*Ականատեսի Վկայութիւններ — Թուրքիա՝ Երկիր Դրախտավայր* » : Ու այս գրքին մէջ, Հայը կը կարդար.

— Թուրքը աշխարհի ամէնէն հիւրասէր, ամէնէն բարեհամբոյր, ամէնէն ազնուական, ամէնէն անկեղծ, ամէնէն քաղաքավար ժողովուրդն է ... Օգոստափառ փատիշահը երդումով մեզի հաւաստեց թէ գիշեր ցերեկ կը մտածէ եղեր իր քրիստոնեայ հպատակներուն մասին ... Կը հաւատանք... Մենք ոչ հալածանք տեսանք, ո՛չ կողոպուտ, ո՛չ կոտորած... Անհիմն զրոյցներու մի՛ հաւատաք ... կը ճանչնանք — Անոր պատմութիւնը մեզի ծանօթ է ...

Բայց, միայն Անգլիացիներուն մեղքը չառնենք, Ֆրանսացիներն ալ, երբեմն, այցելութիւն կուտային մինարէներու ոստանին եւ անոր պալատներէն մէկուն մէջ ծուարած արիւնարբու գազանին : Անոնք ալ կ՝արժանանային սիրալիր ընդունելութեան — *փախլաւա, թավուք կէօքսիւ, լոխում, խուրապիէ*, որոնց ամէնէն «բանուկ տեսակը» ծածկուած կ՝ըլլար *եաշմախով* մը...

Այս Ֆրանսացի հիւրերն ալ, կ՝երկընային մինչեւ «ներքին գաւառները » եւ իրենց վերադարձին հեղինակաւո՛ր կարծիք կը յայտնէին բարեխնա՛մ Թուրքիոյ մասին :

Այս «հեղինակաւոր անձանց » չե՞ն նըմանիր այս ափերէն Երեւան գացող – եկող իմաստակները, որոնք միայն օփերայի շէնքը կը տեսնեն ու չեն տեսներ « ուրիշ բաներ » — սրտաճմլիկ բաներ — բայց իրենց վերադարձին, շողիքս ի շրթունս, հեղինակաւո՛ր շեշտով սուտ կը խօսին .

— Խորհրդային Հայաստաննիս դրա՛խտ է, դրա՛խտ ... Ամէ՛ն բան ունի ամէ՛ն բան ...

Դրա՛խտ, բայց իրենք փախած ետ եկած են, որովհետեւ՝

— Դրախտ է, *ամա* մեզի համար չէ...

ԵՒՐՈՊԱՅԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Արտաքին նախկին նախարար Տըլլս «Սպիտակ Տան միջազգային քաղաքականութեան խորհրդական» նշանակուեցաւ Նախագահ Այզընհաուըրի կողմէ :

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ընդհանուր քաղաքականութեան շուրջ եզրակացութեան մը յանգեցաւ.— Խ. Միութեան հետ սկսելիք բանակցութեանց մէջ Արեւմուտքը վճռական պէտք է ըլլայ եւ տեղի չտայ՝ մանաւանդ Պերլինի եւ դերմանական հարցերուն մէջ :

ԱՐԱԲԱԿԱՆ Միացեալ Հանրապետութեան Նախագահ Նասր պաշտօնապէս Գահիրէ հրաւիրեց Վենեզուելայի նախագահը՝ Պեթանքուր «երկու երկիրներու բարեկամական կապերը ամրապնդելու համար » :

ՓԱՆԱՄԱՅԻ ընդդիմադիր պարագլուխ Արիասի բնակարանը խուզարկութեան ենթարկուած է ոստիկանութեան կողմէ : Կարեւոր քանակութեամբ զէնքեր գտնուած են, ինչպէս նաեւ՝ բազմաթիւ փաստաթուղթեր : Արիաս միշտ կը փնտռուի ոստիկանութեան կողմէ :

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ Արտաքին նախարարութիւնը յայտարարեց թէ ամերիկացի 30 լրագրողներ կրնան համայնավար Չինաստան այցելել : Նախարարութիւնը պիտի աշխատի նաեւ որ չին լրագրողներ այցելեն Միացեալ Նահանգներ : Ցարդ երկու երկիրներու միջեւ լրագրողներու փոխանակութիւն գոյութիւն չունէր :

ՋՕՐ. ՏԸ ԿՈԼԻ անձնական միջամտութեան վրայ, գրագէտ՝ Փօլ Մոռան ետ առաւ իր թեկնածութիւնը Ֆրանսական ակադեմիայի անդամ ըլլալու համար : Ծանօթ է որ Փօլ Մոռան ունի բազմաթիւ հակառակորդներ որոնք յանցանք կը նկատեն իր քաղաքական պաշտօնը՝ գրաւման ժամանակ : Մոռան Վիշիի կառավարութեան դեսպանն էր Պերնի մէջ : Քանիցս գրած էր իր թեկնածութիւնը : Վերջին անգամ՝ Ֆառեռի աթոռը գրաւելու համար բայց շատեր անպատեհ կը գտնէին իր ներկայութիւնը Ֆրանսական ակադեմիայի մէջ :

ՏՐԴԱՏ ԹԱԳԱՒՈՐԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆԸ

ԽՄԲ.— Տպագրութեան յանձնուած է Հայ – Բոյժի Մարտ – Ապրիլ թիւը, որու ճոխ բովանդակութեան մէջ ուշադրութիւն կը գրաւէ մասնաւորաբար Հայոց Տրդատ թագաւորին նուիրուած ուսումնասիրութիւն մը, ուր կը ներկայացուին Տրդատ թագաւորին կեանքը եւ նկարագիրը՝ ըստ նորագոյն պրպտումներու, Տրդատ թագաւորին ժամանակաշրջանը՝ պատմափիլիսոփայական տեսակէտով, քրիստոնէութեան մուտքը Հայաստան եւ Հայոց կրօնական քաղաքականութեան պայքարներուն բուն պատճառները՝ Տրդատի օրով, մանաւանդ Տրդատի հիւանդութեան պարագաները՝ վերագնահատութեան լոյսով: Յետահայեաց ախտաճանաչութեան եւ քննական պատմութեան այս երկար ուսումնասիրութենէն կը քաղենք միայն առաջին մասը, շարունակութիւնը յանձնարարելով կարդալ Հայ-Բոյժի մէջ:

Առիւծասիրտ արքայն Հայոց, Տրդատէս, արքայական իր թագը չահած էր այն կատաղի ճակատամարտներուն մէջ, որոնք տեղի ունեցած էին Հայաստանի հարաւ – արեւմտեան դռներուն տակ, սկզբնաբար՝ Նիկեփորիոմի մօտ, այժմ Բաքքա, հոն ուր Բիլեքաս գետակը կը թափի Եփրատէս:

Երրորդ դարը կը հասնէր իր լրումին, — 297 թուականին էր:

Հռոմ Արեւելք էր զրկած իր ահարկու լեգէոնները, տաղանդաւոր ռազմագէտները, նոյնիսկ կայսրը, Դիոկղետիանոս:

Ու Տիզբոն ռազմաճակատ էր զրկած « փղակոյտ » բազմութիւն մը, իր փառապանծ այրուձին, քաջավարժ աղեղնաձիգները, նոյնիսկ արքայն Պարսից, ինչպէս միշտ՝ «հանդերձ տիկնանց տիկնաւն եւ բնիւն մաշկապաճենօքն »:

Բախտորոշ պատերազմներու նախօրէին էր:

Սասանեան վտանգը կը սպառնար արեւմուտքին: Կիւրոսեան աշխարհակալութեան տենդը կը կրկնուէր անգամ մը եւս՝ բոցավառելով արիական երեւակայութիւնը: Իսկ Հռոմ, միշտ հպարտ եւ խրոխտ, ոչինչ կ՝ուզէր զիջիլ իր փառքէն եւ գերիշխանութենէն:

Երկու աշխարհներ կը հեւային կիրքով եւ ատելութեամբ, ճակատ ճակատի դէմ կանգնած՝ Եփրատի առջեւ: Փոքր ժողովուրդները, իրենց շունչը բռնած, կը սպասէին բախումի վախճանին:

Հռովմայեցւոց սպարապետը, Գաղերիոս, յարձակման հրաման տուաւ արեւածագին: Լիկինիոս Լիկինիանոս եւ իր մանկութեան ընկերը, Տրդատէս Հայազն, աշտանակեցին իրենց ձիերը, յառաջ սուրացին դէպի գետը, որ վայրկենապէս ծածկուեցաւ բիւրաւոր զինաբարձ լաստերով, կամուրջ ձեւացնող նաւակներով, ասպազէն եւ հետեւակազէն լուզորդներով: Լայն եւ երկար գետը կը թուէր հսկայ խրամատ մը որ լեցուած է մարդկային անթիւ բազմութեամբ: Եփրատէն անցքը տեղի ունեցաւ հերոսական խոյանքով եւ այնպիսի արիւնահեղութեամբ մը, որմէ զարհուրեցաւ գետն անգամ՝ աչքերն արիւնայեղց: Սուսերամարտը աւելի ահաւոր տեսարան մը կը պարզէր գետէն անդին, իրար խառնուած էին Հռովմայեցին, Պարսիկը, Հելլէնը, Պարթեւը, Հայը, Ասորին: Սուրերու չկահիւնը, հոգեվարքներու հռնդիւնը, ձիերու վրնջիւնը, ուղտերու կառաչիւնը, զօրապետներու գոչիւնը, — կարելի չէր զանազանել: Մերթ ընդ մերթ կը հնչէին ռազմական չեփորները, իբրեւ մարտակոչ կամ զօրահրաւէր:

Ուժեղ էր սակայն Պարսից հեծելազօրքը ու թիւով գերազանց,— Սասանեան բանակը կը թուէր պարիսպ մը անսասան: Ընդհակառակն յոգնութեան նշաններ ցոյց կուտար հռովմէական բանակը: Մէկ թիզ հող չկարողացաւ չահիլ առաջին յաջողութենէն ետք, ոչ ալ մէկ ոտք եւս նետել դէպի յառաջ, — վերջնոտնեցա՛ւ, կ՝ըսէ մեր աննման լեզուն: Վերջին քայլն էր նետած յառաջ, այժմ կը մնար գամուած, կրունկները դարձնելու պատրաստ, եւ արիւն կը փսխէր շարունակ:

Հուսկ ուրեմն հնչեց նահանջի փողը,— Հռոմ ընկրկեցաւ, դարձաւ ետ:

Ծանրապէս վիրաւորուած էր Տրդատ, — զէնքերն ու ձիուն սարքը կապեց կըռնակը, ձին ալ առաւ կողքին, լողալով անցաւ Եփրատը:

Երբ պարտուած բանակը ներկայացաւ կայսեր, Անտիոքի մէջ, Դիոկղետիանոս խստիւ յանդիմանեց Գաղերիոս Մաքսիմիանոսը, եւ հրամայեց քալել հետիոտն՝ զօրանցքի ժամանակ, բանակին ետեւէն:

Երկրորդ մեծ պարտութիւնն էր զոր կը կրէր Հռոմ նո՛յն ռազմավայրին վրայ,— հռոմէական ճամբուն կամրջագլուխը՝ յառաջխաղացութեան համար դէպի Հայաստան, Պարթեւաստան կամ Խուժաստան: Արդարեւ, այստեղ էր, 53 թուականին, որ չարաչար պարտուեցաւ Կրասոս, կորսնցուց 30·000 զինուոր, ինչպէս եւ իր որդին, — ինքն եւս «սատակեցաւ պատերազմին մէջ՝ Եփրատը անցնելէ ետք», կը գրէ Խորենացի:

Եւ սակայն կարելի չէր հաշտուիլ այս պարտութեան հետ:

Վերը, Հայաստան, ապստամբութեան նշանին ակնդէտ, խոր յուզումով եւ ընդվզումով կը տեղեկանար թէ պարտուած են հռովմէական լեգէոնները: Եթէ արքայից արքայն, Ներսեհ, յանդգնութիւնն ունենար հետապնդելու թշնամին, կրնար ծով թափել կամ հալածել մինչեւ Հելլեսպոնտոս՝ կաքաւ որսալու ձեւով, բայց այնքան արիւնաքամ էր պարսկական բանակն իր կարգին՝ որ խոհեմութիւն համարեցաւ կանգնել Եփրատի ձախ ափերուն վրայ:

Այն ատեն միջամտեց հայկական ռազմագիտութիւնը:

Հայաստանի մէջ կը տիրէր ընդհանուր յուսահատութիւն: Այս յաղթանակէն ետք՝ Տիզբոն կրնար միանգամընդ-միշտ լուծել հայկական հարցը, կցել Հայաստանը եւ բնակչութեան տալ տարբեր դիմագիծ: Յանկարծ, կը գրէ Փաւստոս Բիւզանդ, բարձրացաւ քաջ ձայն մը. « Զի՞նչ է այս, որ ի սուգ մտեալ եմք» : Կոչ կ՝ըլլայ ազգային ընդհանուր ժողով մը գումարելու: Կը հրաւիրուին նախարարները, իշխանները, աւագանին, աղնուականները, զօրականները, մտաւորականները, նոյնիսկ չինականները: Ամբողջ ազգը համերաշխ, մէկ սիրտ եւ մէկ հոգի, — ծանրակշիռ որոշում մըն է որ պիտի տրուի:

Ազատագրել Հայաստանը եւ գլուխ մը տալ հայ ժողովուրդին:

Բայց ի՞նչպէս: Երկար խորհրդակցութիւններէ ետք, կ՝որոշեն պատգամաւորութիւն մը զրկել Արեւմուտք՝ կայսեր մօտ, բացատրելու համար թէ յաղթութեան բանալին կը գտնուի հայկական լեռնաշխարհին մէջ,— Սասանեան հեծելազօրքը քայքայելու միակ միջոցն է զայն դուրս հանել բաց դաշտերէն ու նետել հայկական կիրճերուն եւ ժայռերուն մէջ:

Պատգամաւոր կը նշանակուին Սիւնեաց նահապետը, Անդովկ, եւ Արշարունեաց նահապետը, Արշաւիր Կամսարական:

Կայսրը, Դիոկղետիանոս, ուշադրութեամբ կը քննէ Հայոց պատգամաւորներուն ներկայացուցած ռազմավարական ծրագիրը իր բոլոր մանրամասնութիւններով: Կը համոզուի, բանակը կը բարձրացընէ հիւսիս, ազատ կը թողու Սատագի շրջակայքը՝ Լիկոս գետին ակունքին մօտ (այժմ Քելքիտ Ըրմաք), եւ ինք, յանդուգն որոշումով մը, կազամբավաճառ գիւղացիի կերպարանքով՝ կը հետեւի հայ առաջնորդներուն, գաղտնօրէն եւ անձամբ լրտեսելու համար Սասանեան բանակին դիրքերը հայկական լեռնաշխարհին մէջ:

Պարսիկները բանակած էին Բասէնի մէջ, ոչ հիւսիսային երկրամասը, զոր մեր մատենագիրները կը կոչեն «անփայտ Բասէն», այլ հարաւային մասը, որ «խոտաւէտ» հովիտ մը կը կազմէ հոն՝ ուր Մուրց գետակը կը թափի Երասխի մէջ, Ոսխայի շուրջը:

Դիոկղետիանոս ծանօթ էր Տրդատի քաջագործութեանց, զորս իրեն պատմած էր Լիկինիոս: Թերեւս Հայոց պատգամաւորներն ալ խօսեցան Տրդատի մասին: Արքայական տոհմէ սերած, Հայաստանի լեռներէն փրթած, մանկութիւնը Հռոմի մէջ անցուցած, զինուորական բացառիկ կրթութիւն ստացած, հելլենեւհռովմէական մշակոյթով սնած, մարմնեղ, քաջալանջ եւ առիւծասիրտ երիտասարդ մը՝ ահա Տրդատը:

Կայսրը Տրդատի կը յանձնէ հրամանատարութիւնը: Կասկած չկայ թէ հռովմէական բանակին մաս կը կազմէին նաեւ հայկական գունդեր, — Հռովմայեցիք յաճախ օգտագործած են հայկական հրաչակաւոր այրուձին եւ աղեղնաձիգները (հայ աղեղնաձիգներն էին, որ կայսր հռչակած էին Տիտոսը, եւ հայ աղեղնաձիգներ էին որ կռուած էին գերմանական սահմանագլուխին վրայ՝ հռովմէական լեգէոններու կողքին): Ահա այդ զօրքին հրամանատարութիւնն էր որ կը տրուէր Տրդատի:

Պատգամաւորները կը մեկնին Հայաստան՝ այն համաձայնութեամբ թէ ժողովուրդը ապստամբութեան դրօշ պիտի պարզէ, երբ Տրդատ նետուի Սասանեան բանակին վրայ, ինչպէս առիւծը իր որսին վրայ:

Արդարեւ, 298 թուականին, հռովմէական մեծ պարտութենէն մէկ տարի ետքը, արեւածագին՝ Տրդատ կ՝արձակէ իր բանակը արծիւներու նման երամ առ երամ, — բոլորը կը խոյանան ու կը թափին պարսկական դիրքերուն վրայ: Անակնկալ նման յարձակումի մը առջեւ չփոթած ու չուարած, Պարսիկները պաշտպանողական դիրքեր գրաւելու ժամանակ անգամ չունեցան, հեծելազօրքը չկրցաւ շարժիլ, աղեղնաձիգները չկրցան ճակատիլ, քայքայուեցաւ պարսկական ամբողջ բանակը: Յարձակումը որքան անակնկալ, վտանգէն անտեղեակ չէր սակայն արքայից արքայն, որ մեծ ուժեր համախմբած էր Հայաստանի մէջ, նոյնիսկ ինք եւս հետեւելով արշաւախումբին ու վրան զարնելով, իրեն եւ կանանոցին համար, բանակին կողքին: Եւ սակայն ճիշդ տրամարաներ էին Հայերը,— Պարսիկները չկրցան օգտագործել հեծելազօրքը՝ նեղ ու խորտուբորտ տարածութեանց վրայ: Հռովմայեցիք ոչնչացուցին բանակը, գերի վարեցին շատեր, «զկանայս թագաւորին եւ զբամբիշն»: Մազապուր փախաւ միայն արքայից արքայն՝ «պեչասպիկի » մը վրայ հեծած:

Այս փառաւոր յաղթանակէն ետք՝ Դիոկղետիանոս պարտադրեց հաշտութեան իր պայմանները, — խաղաղութեան դաշինք՝ 40 տարուան համար, իսկ

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

1915

In Memoriam

Il ne se trompait pas. Le 3 juin, la ville est entièrement cernée. Interdiction de sortir, sous peine de mort. On se saisit de l'évêque et de douze de ses prêtres. En trois jours, plus de 400 notables sont arrêtés et les rejoignent en prison.

Entre temps, Mgr Maloyan s'étant vigoureusement élevé lorsqu'on leur a proposé la liberté s'ils consentaient à apostasier, a été roué de coups. Jeté à terre, on l'y a traîné. On lui arrache les ongles des orteils, on lui flagelle la plante des pieds de douze coups de fouets. A chaque coup, il criait : « Mon Dieu, ayez pitié de moi ».

Le 10 juin, le triste convoi prend le chemin de Diarbékir. C'est dans ce lamentable état, nu tête, les pieds sanglants et nus, enchaîné, que l'évêque ferme le cortège qui comprend son clergé et ses fidèles, eux-mêmes attachés par des cordes et des anneaux de fer comme le bétail d'un troupeau. Ils quittent Mardine sous les huées de milliers de fanatiques qui insultent ces chrétiens, se ruent à leur suite pour leur jeter des pierres et pire encore.

On les pousse maintenant à coup de baïonnettes, de crosse de fusil. En route, plusieurs sont tués à coups de poignards. De peine et de misère, après six heures de marche, à travers les buissons d'épines, par des sentiers rocailleux, la caravane arrive en vue du village kurde de Cheikhan. On la fait s'arrêter mais c'est pour avertir ces malheureux d'avoir à faire une dernière prière et qu'on les exécutera une heure plus tard.

Pour la seconde fois, l'apostasie leur est proposée. Tous, unis à leur évêque, la repoussent d'une même voix : « Nous mourrons pour Jésus-Chris ». « Tuez-moi, crie à la soldatesque, un laïc qui sort des rangs, et vous verrez comment meurt un chrétien ».

Alors se passa une scène indescriptible, que je devrais vous lire à genoux. Parce qu'elle est digne des premiers chrétiens entassés dans l'arène du Colisée et qui prient en attendant que surgissent les bêtes qui vont se jeter sur eux et les mettre en pièces. L'évêque et ses prêtres purent circuler à travers les rangs, donner une dernière absolution. Puis, l'évêque prit un pauvre morceau de pain qui restait, le consacra et, aidé de son clergé, en distribua les saintes parcelles à ceux qui allaient mourir.

Plusieurs soldats rapporteront, dans la suite, qu'au moment de la consécration et de la communion, une nuée couvrit ces martyrs et les cacha totalement aux yeux des musulmans, comme si Dieu eût voulu, ainsi, dérober les choses saintes au regard des païens.

Réconfortés par le pain des forts, ils peuvent désormais marcher au supplice : aucun d'eux ne faiblira. Deux groupes, d'une centaine chacun, furent aussitôt emmenés par les bourreaux et successivement massacrés à coups de massue, de cimeterre, de dague, de poignard.

Restaient encore deux cents chrétiens dont Mgr Maloyan. On les réserva pour le lendemain. L'angoisse, la faim, les souffrances, ajoutent encore à la dernière station de ce chemin de croix. Il faut se mettre en route. Après deux heures de marche, parvenus à une vallée profonde, tous y furent massacrés. C'était le 11 juin, en la fête du Sacré-Cœur de Jésus.

Non pas tous. La cruauté a de ces raffinements. A la dernière minute, on avait contraint Mgr Maloyan de monter à cheval et de précéder le groupe. Ainsi refuserait-on au Pasteur la suprême consolation de mourir au milieu de son troupeau. Encore quelques heures et le sacrifice sera consommé. On arrive au but. Seul au milieu de ses bourreaux, l'évêque leur demande où se trouvent ses enfants. « Morts, lui répond-t-on ». Alors sans aucun trouble, Mgr Maloyan se prépara à paraître devant Dieu. Soudain, il fut frappé d'une balle au cou et tomba baignant dans son sang. Il était mort. C'était la quatrième année de son épiscopat et la quarante sixième de son âge.

Voici, mes Frères, le funèbre bilan que l'on publiait en 1918. Sur deux millions et demi d'Arméniens, à peine 800.000 avaient pu échapper à la tragédie et survivre. Sur 16 diocèses que comptaient les Arméniens catholiques en Turquie, 14 sont complètement dévastés,

ԱՊՐԻԼ 11–24

Օ՛Ր ՊԱՀԱՆՋԻ, ՈՉ ԹԷ ԱՂՕԹՔԻ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Թուաբանական եւ բնականաբար բաղադրեալ տոկոսի հաշուով, 1914էն մինչեւ 1959 մեր թիւը պիտի բարձրացած ըլլար 10·500·000էն աւելիի:

Եթէ կ՚ուզէք մէկ երրորդն ալ յատկացուցէք՝ իբրեւ պարտադիր տուրք... Թուրքին եւ կ՚ունենանք 7 միլիոն:

Ահաւասիկ աղօտ պատկերը այն ընդհանուր վնասին, որուն ենթարկուած ենք Ապրիլ 11 – 24ի թրքական դիւային ծրագրի գործադրութեան հետեւանքով:

Ահա՛, այս ճակատագրական եւ ահաւոր աղէտին տարեդարձն է Ապրիլ 11–24:

Եւ սակայն, 44 տարիներ վերջն ալ, մենք տակաւին չենք կրցած ճշդել թէ ինչ պիտի ըլլայ այս զարհուրելի թուականի տարեդարձին նշանակութիւնը մեզի համար: Եւ ամէն տարի, իւրաքանչիւր շրջանի մէջ, հայկական կազմակերպութիւններ քով քովի կուգան՝ որոշելու համար թէ որո՞ւ նախաձեռնութեամբ եւ ի՞նչպէս պէտք է տօնել այսքան ահաւոր ոճրագործութեան մը տարեդարձը ...

Հարցը պարկեշտօրէն քննուած, շատ պարզ է: Մեր առջեւ ունինք ոճրագործութիւն մը եւ զոհեր: Ի՞նչ ընել: Զոհերը սգա՞լ միայն, թէ ոճրագործը հետապնդել: Այո, այսքան պարզ է մեր առջեւ դրուած հարցը, պատասխանն ալ նոյնքան յստակ՝ երբ կը տրամաբանենք իբրեւ Հայ, եւ սակայն ամբողջ քառասուն տարի չենք կրցած հաւաքականօրէն եզրակացութեան մը յանգիլ:

Ու այսպէս, մարդիկ, որոնք ոչ եկեղեցիին կը հաւատան եւ ոչ ալ աղօթքին, իրենց մեռելներուն համար իսկ հոգեհանգիստ կատարել չեն տար, չես դիտեր (մենք շատ լաւ դիտենք) ինչ բարձր «կրօնասիրութենէ» մղուած, մեզի կը թելադրեն Ապրիլ 11–24ի հաշիւը փակել ... հոգեհանգիստով մը: Մեզի կ՚առաջարկեն երթալ եկեղեցի, մեր խաչեալներուն յիշատակին մոմ վառել, խունկ ծխել, ծունկ մը աղօթք մրմնջել «համայն ննջեցեալներուն համար», ինչպէս կը գրէ էջմիածնի Օրացոյցը:

Մինչեւ այսօր ալ մեր միլիոնաւոր զոհերուն անշիրիմ ոսկորները, Տէր – Զորի կիզիչ արեւուն տակ, իբրեւ կենդանի մոմեր կը շարունակեն վառիլ ու յաւիտեանս պիտի շարունակեն վառիլ. չի բաւե՞ր:

Գետերով արիւն աթփեցաւ: Պաղունց մը խո՞ւնկ ալ չարժեր:

Մեր անմեղ կոյսերն ու սուրբի պէս մայրերն ու մամիկները, իրենց քահանաներուն եւ վարդապետներուն հետ միասին աղօթքը իրենց շրթներուն ինկան: Կարելի՞ է աւելի երկիւղածութեամբ աղօթել:

Ոչ, այն ատեն աղօթքն անզօր մնաց ու մեր նահատակները վերին օդնութենէ զուրկ:

Ի հարկէ մենք ալ դիտենք թէ մեզմէ իւրաքանչիւրը զոհեր տուաւ 1915ին եւ կ՚ուզէ իր սուգի օրը ունենալ: Ամէն մէկս ալ կրնանք հոգեհանգիստ կատարել տալ Ապրիլ 11–24ի առթիւ, ոչ ոք կ՚արգիլէ:

Ի հարկէ մեր եկեղեցիին համար ալ, էջմիածնէն մինչեւ Անթիլիաս, մինչեւ Ժան Կուժօն, աղօթքի եւ հաւաքական հոգեհանգիստի օր է: Մենք չէ որ պէտք է թելադրենք այդ տարրական պարտականութիւնը:

Համայն Հայութեան համար, սկսած Հայաստանէն՝ սուգի օր պէտք է ըլլայ եւ օր՝ ոգեկոչումի, բայց այս բոլորէն վեր, Ապրիլ 11–24ը քաղաքական իմաստ մը ունի: Ոճիրը քաղաքական նպատակ մը կը հետապնդէր, ոճիրին ատրեդարձը քաղաքական բնոյթ միայն կրնայ կրել:

Մենք ազգովին պարտաւոր ենք մեր վընասները եւ կորուստները հաշուել այդ օրը եւ մեր պահանջները դասաւորել: Հայկական դատը, դարերով մշուշին մէջ խարխափելէ վերջ գտած էր իր ուղին՝ նետուելով ազատագրական պայքարի կրկէսը եւ սրբագործուած 1915 Ապրիլ 11–24ին թափուած արիւնով:

Այդ արեան, մեր հայրերու արեան չարաշահութիւնն է «յարանուանութեանց պետերուն» սքեմին ապաւինելով հայկական դատը թաղելու փորձեր կատարելու ճիգը: Մեր նահատակները անդամ մը եւս եւ վատաբար նահատակել՝ կը նշանակէ Ապրիլ 11–24ը պարզ սուգի օրուան վերածել:

Ապրիլ 11–24ը մեր կրած նիւթական, բարոյական եւ մարդկային վնասները հաշուելու եւ հատուցում պահանջելու օր է:

Թող մեր եկեղեցիներու ներկայացուցիչները զոհ չերթան եկեղեցասիրութեան կամ «կրօնասիրութեան» զեղծարարներուն քաղաքական մեքենայութեանց: Թող սրտագին պատարագ մատուցանեն, թող երկիւղածութեամբ հոգեհանգիստ կատարեն, թող հաւատքով «Պահպանիչ» ըսեն: Սակայն թող չքաջալերեն հայկական դատը թաղելու յետին միտքը կեղծ համերաշխութեան դիմակին տակ:

Ապրիլ 11–24ը արեան, նիւթական եւ բարոյական անդնահատելի արժէքներու հատուցման, հողայի՛ն պահանջի օր պէտք է յայտարարել եւ ոչ թէ ձեռնթափ ժողովուրդի մը կողմէ յուսահատութեան ճիչեր արձակելու, աղերսանքի, ողբի եւ աղօթքի օր:

Թուրքը ուզեց թաղել հայկական դատը՝ կազմակերպելով 1915ի աննախընթաց սպանդը: Մենք այդ թուականին նահատակուածներուն ապրելու իրաւունքը յարգած կ՚ըլլանք վերակենդանացնելով հայկական դատը եւ հետապնդելով անոր իրագործումը:

ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ

Հայաստան կը դառնար ինքնավար պետութիւն, որու վրայ թագաւոր կը նշանակուէր Տրդատ, բարեկամ Հռոմի:

Հռոմի կայսրը թագ դրաւ Տրդատի գլխուն, ծիրանի հագցուց, արքայական մեծարանքի հանդիսութիւն ըրաւ, մեծ գումարներ նուիրեց՝ վերաշինելու համար Արտաշատը, պահակազօրք տուաւ ու զրկեց Հայաստան:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՍՓԻՒՌՔԻ ՀԱՅԵՐՈՒ ՆՈՒԷՐՆԵՐԸ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԹԱՆԳԱՐԱՆԻՆ

Երեւանի «Ս. Հայաստան» ամսագիրը կը գրէ թէ վերջին տարիներս Հայաստանի Պետական պատմական թանգարանը շարունակ նուէրներ կը ստանայ աշխարհի զանազան կողմերը ապրող Հայերէ:

Նուէրներուն մեծ մասը բաղկացած է հին դրամներէ, դրամագիտական հաւաքածոներէ եւ զանձերէ, որոնք կը հանդիսանան պատմական շրջաններու եւ երկիրներու ոչ միայն տնտեսական ու քաղաքական պատմութեան, այլեւ հնագիտութեան ու արուեստի շարք մը էական հարցերու համար՝ լաւագոյն վկայութիւններ:

1955 Հոկտեմբերին Հայաստանի թանգարանը նուէր ստացած է Խորէն Դէյվիդսէնի դրամագիտական ժողովածուն, որուն մէջ կան Ք. Ա. 6 – 5րդ դարերու հին Յունաստանի, մասնաւորապէս աթենական, ինչպէս նաեւ 4 – 2 դարերու սելեւկեան պետութեան արծաթեայ դրամներ: Կան նաեւ հռովմէական կայսրութեան 1 – 4րդ դարերու արծաթէ դրամներ, որոնց շատերը իրենց տեսակին մէջ եզակի օրինակներ են: Այդ նոյն հաւաքածոյին մէջ կը գտնուին նաեւ Միացեալ Նահանգներու 19 – 20րդ դարերու արծաթէ բազմատեսակ դրամներ:

Դրամագիտական արժէքաւոր հաւաքածոյ մը զրկած է նաեւ հնասէր Արմենակ Բոլատեան, իր նուէրին մէջ կան հին եւ միջնադարեան արծաթէ ու պղինձէ դրամներ, ինչպէս՝ Պարսկաստանի Արշակունեաց եւ Սասանեան հարստութիւններու դրախմաներ: Աւելին, այս ժողովածուին մէջ կը գտնուի ոչ միայն Հայոց Տիգրան Բ.ի (95 – 55) «թագաւորաց թագաւոր» տիտղոսով արծաթէ դրամը, այլ եւս Կիլիկիոյ հայկական պետութեան (12 – 14րդ դար) արծաթեայ դրամներ: Պատմական թանգարանը Ա. Բոլատեանէ ստացած է նաեւ Կիլիկեան Հայաստանի արծաթէ 120 դրամներէ բաղկացած զանձ մը: Անոր մէջ կան Կիլիկիոյ Հայոց թագաւորներ Լեւոն Բ.ի, Հեթումի եւ իր կնոջ՝ Զապէլ թագուհիի, ինչպէս նաեւ Փոքր Ասիոյ սելճուկեան պետութեան Քէյխուսրաու Ա. եւ Գ. սուլթաններու 12 – 13րդ դարերու արծաթեայ դրամներ, որոնցմէ շատեր իրենց զանազանութիւններով նոր օրինակներ կը հանդիսանան ցարդ ձեռք ձգուած նման դրամներու շարքին մէջ: Գանձին կազմը ցոյց կուտայ թէ հաւանաբար հողի տակ թաղուած է ան 13րդ դարու վերջին քառորդին:

Հայկական դրամներու ուրիշ հաւաքածոյ մը նուիրուած է թանգարանին Մ. Ճեւահիրճեանի կողմէ: Անոր մէջ կան Կիլիկեան Հայաստանի 13 – 14րդ դարերու արծաթէ ու պղինձէ 133 դրամներ:

Մեծարժէք ու հարուստ նուէր մը ըստացուած է նաեւ Ռումանիոյ Հայերէն: Այդ ժողովածուին մէջ կան աշխարհի տարբեր երկիրներու եւ տարբեր դարաշրջաններու ոսկեայ, արծաթեայ եւ պղընձեայ ընդհանուր թիւով շուրջ 1200 դրամներ: Անոնցմէ շատեր բաւական լաւ վիճակի մէջ կը գտնուին: Այս ժողովածուին մէջ կարելի է տեսնել Ք. Ա. 5–3րդ դարերու, մասնաւորապէս Աթէնքի, Կորընթոսի, Պելոպոնէսի, Սիրակուզայի, Նիկոմիդիոյ, Թրակիոյ, Ֆոկեայի, Մակեդոնիոյ, եւ այնուհետեւ Պաղոմեան Եգիպտոսի, Սելեւկեաններու, Պարթեւական ու Սասանեան Պարսկաստանի, մեծ չափով հռովմէական, ինչպէս հանրապետութեան, այնպէս ալ կայսրութեան ժամանակաշրջանի դրամներ: Լայնօրէն ներկայացուած են նաեւ բիւզանդական կայսրութեան 5 – 13րդ դարերու, Արեւմտեան Եւրոպայի եւ այլ երկիրներու արծաթեայ ու ոսկեայ դրամներ ու չքադրամներ: Հաւաքածոյի այս վերջին բաժինին մէջ կը գտնուին գերմանական, Ֆրանսական, սպանական, իտալական, աւստրօ – հունգարական, փորթուգալական, պելժիական, զուիցերիական, լեհական, ռուսական, պարսկական, տաճկական, ճափոնական, չինական եւ մեքսիկական՝ 16–18րդ դարերու եւ մասամբ ալ 19–20րդ դարերու հնչուն դրամներ:

Վերջին տասը տարիներու ընթացքին նմանօրինակ արժէքաւոր հաւաքածոներ զրկուած են Հայաստան՝ բազմաթիւ հայրենակիցներու կողմէ: Հարուստ եւ արժէքաւոր նուէրներ, որոնք, «Ս. Հայաստան» թերթի համաձայն, խնամքով պահուած են թանգարանի դրամագիտական բաժնին մէջ:

---

les 2 autres à demi ruinés. Cinq évêques tués et quatre autres morts à la suite des déportations. 127 prêtres, 58 religieuses et des fidèles sans nombre massacrés impitoyablement.

J'ai parlé ici des catholiques. J'aurais pu en dire tout autant des Arméniens non unis à Rome. Avec cette différence que pour eux, les chiffres que j'ai cités doivent être multipliés par dix. Evêques, prêtres, fidèles : eux aussi ils ont subi le même sort. Ils ont horriblement souffert et préféré mourir plutôt que de renier Jésus-Christ.

***

Ces hécatombes dateront bientôt d'un demi siècle : ne les oubliez pas, en dépit des années qui passent et des générations qui se succèdent. Ce sont là des titres de noblesse, à transmettre à vos enfants qui doivent en connaître le prix et les obligations. Gardez, vivante au cœur, la fidélité à votre langue, à ce qui fut votre patrie. Tels les enfants d'Israël déportés au bord des fleuves de Babylone, et jurant que leur main droite se dessècherait plutôt qu'ils ne viennent jamais à oublier Jérusalem !

Mais, c'est encore votre fidélité à Dieu qui traduira et exprimera le mieux ces fidélités de la terre. Fils de martyrs, à vous d'être, à votre tour, les témoins de vos Pères. Ils ont été, eux, par leur sacrifice, le grain de blé, écrasé, jeté dans la terre et qui ne fructifie qu'à la condition de se perdre. Tertullien nous affirme que le sang des martyrs est une semence. Vous devez, vous autres, en être la moisson.

Aimez-vous les uns les autres, aidez-vous réciproquement, comme des véritables frères. Soyez dignes de ce passé en demeurant fidèles à Dieu, à votre rite arménien qu'il faut garder et dont vous devez être fiers ; aux traditions et aux qualités de votre race qui font les familles vraiment chrétiennes. Dieu ne vous demande pas le témoignage du sang mais il vous demande, à tous, le témoignage de votre vie, celui d'un humble et continuel effort, chaque jour, pour que, là où vous êtes, et en accomplissant votre devoir d'état, vous aussi, vous deveniez des saints. Renouvelez-Lui, ce soir la consécration de vos personnes, de vos foyers, de votre peuple.

Et permettez-moi de penser et de souhaiter que ce sang répandu à flots par un peuple entier, sans distinction d'appartenance à une confession religieuse et qui a mêlé dans le même sacrifice tous les chrétiens arméniens, unis ou non à Rome, sera aussi le gage de cette Unité de l'Eglise dont nous désirons tous voir, enfin, la réalisation.

***

Une petite arménienne d'Erzroum , arrivée à Mardine par l'un de ces convois de misère avait réussi à échapper aux turcs et à se réfugier à l'archevêché syrien catholique, dont l'évêque, Mgr Tappouni, aujourd'hui cardinal et Patriarche, s'éfforçait de remplacer auprès des arméniens catholiques leur évêque disparu : Mgr Maloyan. « Monseigneur, lui dit-elle, en lui montrant ses plaies et les traces de coups qu'elle portait, j'ai souffert pour le Christ et voici mes blessures. Mais, pour le Christ aussi, je suis prête à mourir, et c'est là mon soutien ». En achevant ces mots, l'enfant traça sur elle, comme pour s'en envelopper, un grand signe de croix.

Voilà, mes Frères, la réponse d'un peuple martyr . Je suis sûr que ce serait aussi la vôtre. Vos Pères ont donné à Dieu le témoignage de leur sang. Et c'est pour l'amour de Jésus crucifié que vous aussi avez enduré les deuils, les séparations, la misère, tant de souffrances, dans votre chair, dans votre cœur et les tristesses d'un exil dû à l'injustice des hommes. Ce sont là vos blessures.

Mais, c'est également pour Lui que vous voudrez rester dignes de vos morts, en gardant les traditions chrétiennes et la foi ardente qu'ils vous ont léguées. Vous seriez prêts à mourir plutôt que de les renier. Ah, que ce soit là votre force, votre soutien, en attendant la justice divine qui ne manque jamais de se manifester.

Oui, mes Frères, comme votre petite compatriote d'Erzroum , signons-nous de la Sainte Croix, symbole de justice qui est aussi miséricorde. Au nom du Père, du Fils et du Saint Esprit.

Ainsi soit-il.

FIN

Դեսպանին կարծիքը այն է, թէ Զօր. Քասըմ կ'աշխատի համայնավար տիրապետութեան առաջքն առնել եւ տակաւին միջոցներ չեն պակսիր իրեն՝ այդ պայքարը յաջողութեամբ շարունակելու համար: Միւս կողմէ, Խ. Միութիւնը կ'աշխատի ամէն գնով ուշացնել Իրաքը արբանեակ դարձնելու իր ծրագրին գործադրութիւնը՝ արաբական միւս երկիրները չվախցնելու համար: Մանաւանդ՝ կ'ուզէ վերստին սիրաշահիլ Ա. Մ. Հանրապետութիւնը:

Երկու այլ կէտեր ուշագրաւ են անգլիացի դեսպանին տեղեկագրին մէջ.—

1.— Առ այժմ ոչ ոք կրնայ գիտնալ որ Քասըմ պիտի շահի՞ թէ պիտի պարտուի:

2.— Կը թուի թէ Քասըմ իր ձեռքերուն մէջ կեդրոնացուցած է երկրին իշխանութիւնը՝ հակառակ տեղական կարգ մը խլրտումներու:

Սխալ է նաեւ այն յայտարարութիւնը՝ թէ Քասըմ զէնք բաժնած է ժողովրդական բոլոր ուժերուն: Զէնքեր բաժնուեցան միայն սահմանագլուխներու մօտ գտնուող գիւղերու բնակիչներուն՝ սուրիական հաւանական յարձակումի մը առաջքն առնելու համար:

Տէր եւ Տիկին Գառնիկ Գէորգեան, Օր. Երանուհի Օհանեան, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Պօյաճեան, Տէր եւ Տիկին Ալիքսան Օհանեան, Տէր եւ Տիկին Եդուարդ Օհանեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Մարուքեան, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Կիւմիւշեան եւ զաւակը (Եգիպտոս), Ներսէս Պօյաճեան, Ներսէս Օհանեան, Օր. Ան – Մառի Գէորգեան, Օր. Օր. Նիքոլ, Ֆրանսուազ, Անն – Մառի, Ժագլին Օհանեան, Տէր եւ Տիկ. Ալպէր Սարգիսեան, եւ Օր. Յասմիկ Մարուքեան, ինչպէս նաեւ Փերմազեան, Ստեփանեան, Մերոպեան, Քէչէճեան, Գէորգեան, Պօյաճեան եւ Փալիւ ընտանիքները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ մօր, մեծ մօր եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՆԵՐՍԷՍ ՕՀԱՆԵԱՆԻ
(Ծնեալ Ֆիլոր Փերմազեան)

մահը որ տեղի ունեցաւ Ապրիլ 23ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Երկուշաբթի ժամը 10ին Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Էփինէի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար իր ընտանեկան դամբարանը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՅԱՌԱՋ.— Մեր ցաւակցութիւնները ողբացեալին զաւակներուն:

Պ. ՇԱՌԼ – ՏԻՐԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆ՝ Մարսիլիոյ Հայ Նախկին Կամաւորներու եւ Մարտիկներու Միութեան նախագահը՝ Ապրիլեան Սգահանդէսին առթիւ Փարիզ եկած ըլլալով, իր բարեկամներն ու նախկին լեգէոնականները պիտի ընդունի 25 Ապրիլ, Շաբաթ օր, Սէրքլը Միլիթէրի մէջ, Փլաս Սէնթ Օկիւսթէն:

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՀԱՅ ՏԱՆ ՄԷՋ

Այս Կիրակի ժամը 16էն 24:
Նուագախումբ՝ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ:
57 Պուլվ. Ժուրտէն:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿԸ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 15ին Սալ Մազընօ:
Կը նախագահէ ՏԻԿԻՆ ՀԱՋԱՐԵԱՆ
Կը խօսի՝ ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ:
Գեղարուեստական բաժին: Խնջոյք

ՍԵԲԱՍՏ. ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑ
ՄԱՐՍԷՅԼ

Շարժանկարի ներկայացում Մայիս 3ին:
Յաջորդով՝ մանրամասնութիւններ:

Les Peuples qui Chantent
ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Կիրակի, 26 Ապրիլ, ժամը 14·30ին
Սորպոնի Մեծ Ամփիթատրոնին մէջ:

Բարձր հովանաւորութեամբ

M. Jean Sarrailh ի

Տեսուչ Փարիզի համալսարանին:
Ի նպաստ Ֆրանսացի համալսարանական ուսանողներու սանաթօրիօմներուն:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ
ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Վիէնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Մուրատ» խումբին կողմէ:

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Թէաթրը Միւնիսիբալի շքեղ սրահին մէջ:

ՀԱՄԱՋԳԱՅԻՆԻ ԵՐԵԿՈՅԹՆԵՐ

Լսարանին հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 25ին, Շաբաթ, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ:

Դասախօս՝ Պ. Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ

Նիւթը՝ Գ. Սունդուկեանցի կեանքը եւ գործը:

Դասախօսութենէն առաջ եւ դադարին հայկական նուագ եւ թէյի սպասարկութիւն:

Մուտքը ազատ է: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՀԱՄԱՋԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ
ՄԱՐՍԷՅԼ

Բ. դասախօսութիւն.— Այս Չորեքշաբթի երեկոյ նոյն սրահին մէջ եւ նոյն ժամուն:

Դ. Վարուժան՝ կը խօսի Պ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, Գ. Զօհրապ՝ կը խօսի Պ. Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ:

Մուտքը ազատ է:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9·30ին, 4 Րիւ Քոնփան: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ –Միսաքեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Երկուշաբթի ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Սոյն ժողովին բացակայող ընկերը բարեհաճի իր ծննդեան թուականը ղրկել քարտուղարին, ի հարկին փակելով իր 1958ի հաշիւը:

ՇԱՒԻԼԻ Կրօն. Ընկերակցութեան բացառիկ ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը ճիշդ 21ին, դպրոցի սրահին մէջ: Օրակարգ.— Վարչական կազմի վերջնական ամբողջացում: Անդամներէն կը խնդրուի ստիպողաբար ներկայ գտնուիլ սոյն ժողովին: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի:

ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ
ՄԿՐՏՉ. ԵԿԵՂԵՑԻ
20, RUE JEMMAPES

Այս Կիրակի, Պաշտամունք ժամը 9·30ին Սէն Ժերոմ, ժամը 10·45ին 20 Րիւ Ժէմափ:

Կը խօսի՝ Վեր. Յ. Հելվանեան:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆ. ԵԿԵՂԵՑԻ
8 bis, Rue des Ternes

Մէթրօ Փորթ Մայեօ կամ Շամփէրէ

Այս Կիրակի առաւօտ ժամը 10·45ին պաշտամունք, նուիրուած Ապրիլեան Նահատակներուն: Կը խօսին վերապատուելի Քայայեան եւ վեր. Սիսլեան:

AU BEAU NOYER

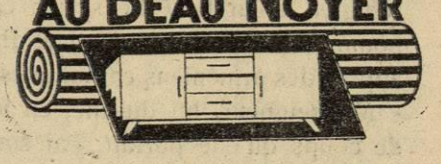

Salles de séjour — Penderies - literie
Chambres - cosys — Cuisines laquées
Salons-tapisserie — Fauteuils-canapés-lit

ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԸ ԽՕՍԻՆՔ
ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐՈՒ ՄԵԾ
ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ՁՐԻ ՅԱՆՁՆԵԼԻ ՖՐԱՆՍԱՅԻ
ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԸ

185, BD. J. JAURES
15, AV. A. MORIZET
Boulogne - Billancourt
Métro : MARCEL SEMBAT
Mol. 06-03 et 60-38

Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

ՊԱՏԱՐԱԳ
ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Լիոն, Ֆուրվիէրի բլրանիստ հոյակապ տաճարին մէջ Հայածէս Պատարագ ու պաշտօն

Լիոնի եւ շրջակայի հայութիւնը սիրով կը հրաւիրուի, Ֆուրվիէրի տաճարին մէջ մատուցուելիք պատարագին ու հոգեհանգստեան պաշտօնին, որոնք տեղի պիտի ունենան 26 Ապրիլ, Կիրակի առտուն ժամը ճիշդ տասնին, մէկուկէս միլիոն ապրիլեան նահատակներու եւ 1915 – 18ին ու վերջին պատերազմի ատեն, պատուոյ դաշտին վրայ ինկած հայ զինուորներու համար:

ԼԻՈՆ

Կազմակերպութեամբ Լիոնի եւ Շրջ. Ազգ. Միութեան Կեդր. վարչութեան:

Հովանաւորութեամբ Երեք Յարանուանութեանց Պետերուն:

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Պուրս տիւ Թրավայ սրահին մէջ, Փլաս Կիշառ, Լիոն:

Կը նախագահէ Պ. Ա. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ (ատենապետ Ազգ. Միութեան):

Խօսք կ'առնեն՝ Ազգային Միութեան եւ Երեք Յարանուանութեանց ներկայացուցիչները:

Աւուր պատշաճի գեղարուեստական բաժին: Մասնակցութեամբ Մշակութային Միութեան երգչախումբի, կենդանի պատկեր մը: Ուղերձներ՝ Նոր Սերունդի, եւ Մշակութային Միութեան ներկայացուցիչներու կողմէ:

Ֆրանսական զինուորական նուագախումբ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ

Նախաձեռնութեամբ եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան: Տեղի կ'ունենայ 26 Ապրիլ, Կիրակի, տեղւոյն Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ յաւարտ Ս. պատարագի:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ:

Այս առթիւ Շաբաթ երեկոյ ժամը 17ին, եկեղեցւոյ շրջափակին մէջ, տեղի պիտի ունենայ հանդիսաւոր արարողութիւն եւ զենումը մատաղցու ոչխարներու որ կիրակի սգատօնէն յետոյ իբրեւ աւանդական հոգեճաշ, մեր մլիոնաւոր նահատակներուն անմոռաց յիշատակին պիտի բաշխուի հաւատացեալ ժողովուրդին:

ՊՈՌՏՕ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մուրատ խումբի:

26 Ապրիլ, Կիրակի ժամը 15·30, Կրդերականներու սրահը, 22, Րիւ տէ Պահիւթիէր, Պորտօ:

Կը նախագահէ ընկ. Հ. ԹԱՇՃԵԱՆ
Կը բանախօսէ Բժիշկ Ռ. ԲԻԼՈՅԵԱՆ
Կենդանի պատկեր, անմահ Ա. Ահարոնեանի «ԿՈՅՐ ԱՇՈՒՂԸ»:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ԿԱՐՏԱՆ

Նախաձեռնութեամբ Պիվէռի Ս. Սահակ Մեսրոպ դպրոցին, այս կիրակի, կէս օրէ վերջ, ժամը երեքին, Պիվէռի Գեղունի սրահին մէջ:

Կը նախագահէ Ն. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ
Կը խօսին Պ. Պ. ԱՍԱՏՈՒՐ ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ:

Օրուան պատշաճ գեղարուեստական բաժին, դպրոցի աշակերտներուն կողմէ, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Միլտոնեանի: Մուտքը ազատ է:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ
ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Առնուվիլի «Կառվարենց» խումբին, հովանաւորութեամբ՝ Կապոյտ Խաչի տեղական մասնաճիւղին:

Այս Կիրակի, ժամը 16էն 24

SALLE DES FÊTES DE SARCELLES

Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

Կը ներկայացուի՝ «ԹՈՐՈՍ ԾԱՌԱՅ» կատակերգութիւն՝ 3 արար:

ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ
ԵՒՐՈՊԱԿԿԱՆ ՊԱՐ՝

Formation de Manuel Pizarro

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով:

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Փորթ տը լա Շափելէն առնել 268 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել՝ Սարսէլ (Սալ տէ Ֆէթ) կամկառ Տիւ Նորէն կառախումբ՝ ժամը՝ 15·10, 17·20 եւ 18·07, իջնել Վիլիէ լըՊէլ, ուրկէ պէտք է կրկին առնել 265 թիւ օթօպիւսը:

ՄԷԶՕՆ – ԱԼՖՈՐԻ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԱՐ ԱՆԻ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ
25 Ապրիլ, Շաբաթ գիշեր, ժամը 8·30ին

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ
ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ
Մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացուի
ԱՐՇԻՆ ՄԱԼ ԱԼԱՆ (Օփէրէթ չորս արար)

ՀԱՄԲԱՒԱՒՈՐ ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆ ԱԾԵԼԻՆԵՐ

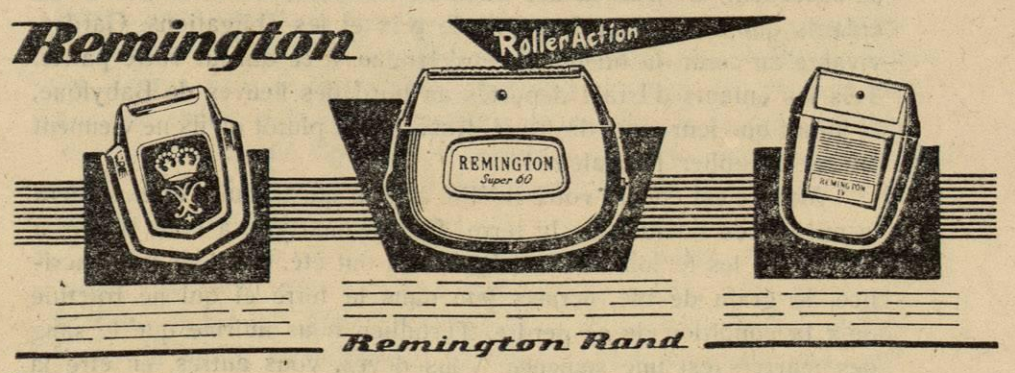

REMINGTON "Princess"
— Մասնաւորաբար —
ԿԻՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ
պատրաստուած մօտէլը

REMINGTON "Super 60"
— Ամէնէն —
ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾՈՒԱԾԸ
Super-confort du rasage électrique

REMINGTON IV
Բոլոր պիւտնէներուն
մատչելի ՄՕՏԷԼ մը
ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ
ՅԱՋՈՂՈՒԹԵԱՄԲ

Services Commerciaux Rasoirs Electriques
12 Rue Edouard VII Paris - 9e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200
Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք: Հատը 20 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ
26
ԱՊՐԻԼ
DIMANCHE
26 AVRIL
1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8380 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4281

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԵՂԵՌՆԱՊԱՏՈՒՄ

Մեծ Եղեռնէն աւելի քան չորս տասն – նեակ տարիներ վերջ ալ տակաւին չունե – ցանք իսկական եղեռնապատում մը, տե – սակ մը Համայնապիտարան, որ մեզի տար վաւերական եւ ամբողջական պատ – կերը 1915ի եւ յաջորդող տարիներու ան – լուր արհաւիրքներուն :

Այս ուղղութեամբ կատարուած փորձե – րը արդիւնքի մը չյանգեցան :

Հրատարակուեցան բազմաթիւ մենա – դրութիւններ այս կամ այն շրջանի դէպ – քերուն մասին՝ ընդհանրապէս տեսնող – տեսներու կողմէ, որոնք անձամբ ապրած էին սարսափի օրերը :

Ուրիշներ զանազան փաստաթուղթերու եւ առաւել կամ նուազ արժանահաւատ վկայութիւններու վրայ հիմնուած՝ գրի առին ջարդի եւ տարագրութեան պատ – մութիւնները :

Առանցքէ մաս մը միայն լոյս տեսաւ իրրեւ գիրք՝ 1919էն սկսեալ : Մնացեալ – ները կորսուեցան օրաթերթերու կամ պարբերականներու (մանաւանդ Հայրե – նիք Ամսագրի) էջերուն մէջ :

Ցիշենք մէկ քանին.

Արամ Անտոնեան 1920ին Փարիզի մէջ հրատարակեց՝ Ֆրանսերէն լեզուով՝ « Հայկական ջարդերու պաշտօնական վա – ւերաթուղթերը », պետական հրամանա – գրերու Թուրքերէն բնագրերու արտա – գրութեամբ : Այս հատորը լոյս տեսաւ նաեւ հայերէն (Մեծ Ոճիրը, Պոսթըն 1921) եւ անգլերէն (Նարիմ պէյի յիշա – տակները) լեզուներով :

Պոսթընի մէջ հրատարակեց նաեւ Այս սեւ օրերուն (1920) :

Գրիգորիս եպս. Պալաճեան, որ 1915 Ապրիլ 11/24ին մտաւորականներու հետ ձերբակալուելով Զանկըրը տարուած եւ անկէ մինչեւ Ամասիա փոխադրուած էր՝ ճաշակելով տարագրութեան բոլոր դառ – նութիւնները, ականատեսի իր վկայու – թիւնները լոյս ընծայեց 1922ին Վիէննայի մէջ Հայ Գողգոթան անունով :

Նահատակ մտաւորականներու նկարնե – րով զարդարուած այս գիրքը սրտաճմլիկ տեղեկութիւններ կը պարունակէ Անգո – րայի, Եոզղատի, Այաչի, Զանկըրըի եւ չրջակայից, Գանկը կէչիճի եւ Տէր Զօրի ջարդերուն մասին : Երկրորդ հատորը դժբախտաբար անտիպ կը մնայ ցարդ :

Կարապետ Գաբիկեան 1929ին Ամերի – կայի մէջ հրատարակեց Սերաստիոյ չըր – ջանի Եղեռնապատումը : Վեր. Թ. Մկր – տիչեան՝ Տիգրանակերտի ջարդերը (1919), Վեր. Տ. Անդրէասեան՝ Զէյթու – նի տարագրութիւնը եւ Սուէտիոյ ապրս – տամբութիւնը (1935), Առնակ՝ Թուրքե – րու ճանկին մէջ (1936), Տոքթ. Մ. Սալ – բի (Արամ Սահակեան)՝ Ալեակներ եւ խլեակներ (1920) եւ Մեր խաչը (1921), Լ. Տօնիկեան՝ Իմ տեսածներս, Յ. Քէ – փէլեան՝ Անդրէասի շրջանի եղեռնը, եւն :

Աւելի հարուստ գրականութիւն ունե – ցանք մեր հերոսամարտերու մասին :

Ա – Դօ 1917ին Երեւանի մէջ լոյս ըն – ծայեց Մեծ դէպքերը վաստպուրանում : Օճնիկ Մխիթարեան Սոֆիայի եւ Հայկ Աճէմեան Վիեննայի մէջ հրատարակեցին վասպուրականի հերոսամարտը (*թատ – րերգութիւն մըն ալ Ղ. Մելոյեան յօրի – նեց նոյն նիւթին մասին*) :

Լութեր (Արամ Սահակեան) գրեց Ուր – ֆայի հերոսամարտը (1951ին Հայրենակ – ցական Միութիւնը հրատարակեց առաւել հատոր մը եղեսիոյ մասին) :

Շապին Գարահիսարի եւ իր հերոսա – մարտին մասին գրեցին Արամ Հայկազ (Նիւ Եորք, 1957), եւ Ս. Ա. Տէօվլէթ – եան (Փարիզ, 1954) : Աւելի առաջ Արամ Զարըգ գրած էր թատերգութիւն մը :

Ագտպոի Բառամեայ գոյամարտին մա – սին գրեցին Կ. Գալուստեան եւ Ն. Գա – բիկեան (Մարսէյլ, 1932) :

Սակայն Մեծ Եղեռնը տակաւին կը սպասէ իր մեծ պատմագրին :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄՈՍԿՈՒԱ-ԳԱՀԻՐԷ ՄԵՐՁԵՑՈՒՄ

—o—

ՊԱՅՄԱՆԱՒ ՈՐ՝ ԽՐՈՒՇՁԵԻ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ՁԳԱՇՏՊԱՆԷ...

Ինչպէս գրած էինք, Խրուշչեւ վերջերս նամակ մը ղրկած էր Նասըի, աշխատե – լով վերահաստատել իրենց նախկին բա – րեկամութիւնը :

Պէկրութի թերթերը «գիւանագիտական աղբիւրներ»է առնելով իրենց լուրը, կը գրեն թէ Խրուշչեւ զգուշացուցած է Նա – խագահ Նասրը՝ Անգլիացիներու եւ Ա – մերիկացիներու պատրաստած «դաւա – դրութեան» դէմ :

Խորհրդային վարչապետը՝ իր նամակին մէջ տուած է նաեւ կարգ մը մանրամաս – նութիւններ : Պէկրութի «Նահար» թեր – թը հետեւեալ ձեւով կը ներկայացնէ նամակին բովանդակութիւնը .— Անգլիա – ցիները «դաւադրութիւն » մը պատրաս – տած են Իրաքի դէմ, բայց անոր դործա – դրութիւնը ձգած են Միացեալ Նահանգ – ներու : Նկատելով որ Ամերիկա Թուրքիոյ եւ Պաղտկաստանի դաշնակիցն է՝ աւելի դիւրութեամբ կրնայ թափանցել Իրաք, ի հարկին՝ «իր դաշնակիցները պաշտպա – նելու պատրուակով » :

Այս պայմաններու մէջ՝ Խրուշչեւ Նաս – րի առաջարկած է որ Իրաքի դէմ իր ըս – կըսած պայքարէն հրաժարի, որուն փո – խարէն Ա. Մ. Հանրապետութիւնը պիտի չարունակէ օդնել Ա. Մ. Հանրապետութեան :

Մինչ կողմէ «Հաւատաչ» թերթը կը գրէ թէ Խրուշչեւ ուզած է հանդիպում մը ունենալ Նասրի հետ՝ վայրի եւ թուակա – նի ընտրութիւնը ձգել Ա. Մ. Հանրապե – տութեան Նախագահին :

Նասր պատասխանած է արդէն Խրուշ – չեւի. նամակին մէջ արաբ Նախագահը կը չեշտէ թէ բարեկամական յարաբերու – թիւնները կրնան վերսկսիլ երկու երկիր – ներու միջեւ, պայմանաւ որ Մոսկուա թիկունք չհանդիսի համայնավարներու եւ դանոնք չքաջալերէ արաբական ազդայ – նականութեան դէմ :

Հասկնալի է՝ որ այս լուրերը պաշտօ – նական բնոյթ չեն կրեր :

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԱՒՏՈՒՔԱՆԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ

« Արաբական աւտոմոբիլական միջազ – գային համագործակցութեան» երկրորդ համագումարը առջի օր բացուեցաւ Գա – հիրէի մէջ, մասնակցութեամբ Ա. Մ. Հանրապետութեան, Յորդանանի, Լի – բանանի, Լիպիոյ, Սուտանի եւ Քուվէյթի աւտոմոբիլներու ներկայացուցիչներուն :

Արաբական այս կազմակերպութիւնը հիմնուած էր 1956ին :

Համագումարի օրակարգին վրայ ուշա – դրաւ է «համայնավարութեան Իրաք թա – փանցման» դէմ պայքարելու հարցը :

Անցեալ Փետրուարի յեղափոխութենէն ի վեր աքսորի մէջ ապրող Իրաքցիները պիտի կարենան մասնակցիլ համագումա – րին, ինչպէս նաեւ՝ Հիւս. Ափրիկէի ներկայացուցիչները :

Իրաքեան պատուիրակութեան ղեկավար էլ Ազիզ յայտարարեց թէ համագումարին մէջ պիտի աշխատի ներկայացնել իր երկ – րին մէջ տիրող կացութիւնը, միաժամա – նակ հրապարակ պիտի հանէ փաստա – թուղթեր՝ որոնք պիտի ղրկէ Ժրնեւի աշ – խատանքի միջազգային դրասենեակը եւ ՄԱԿի Մարդկային Իրաւանց յանձնա – խումբին : Էլ Ազիզ պիտի առաջարկէ որ միջազգային յանձնախումբ մը կազմուի՝ Իրաքի մէջ քննութիւններ կատարելու համար, որովհետեւ ներկայ վարչակար – գին ներքեւ բանուորներու բոլոր իրա – ւունքները ոտնակոխ կ'ըլլան :

Իրաքցիները արաբ բանուորներու պի – տի առաջարկեն որ արգելք հանդիսանան Սուէզի ջրանցքէն անցնող այն նաւերուն՝ որոնք Խ. Միութեան կողմէ գինուած ֆիւրտեր կը փոխադրեն Իրաք :

Հակահամայնավար պայքարին դատ՝ համագումարին մէջ կարեւոր տեղ մը յատկացուած է նաեւ հակաքրտական պայքարին, որուն համար իրաքցի տա – րածիները մեծապէս կրնան օժանդակել արաբ ազդայնականներուն :

× *Իրաքի Ալ Զամէն թերթին համա – ձայն Գահիրէի մէջ հրատարակուած հը – րովարտակով մը քրտերէն լեզուն կ'ար – գիլուի Ա. Միաց. Հանրապետութեան մէջ : Կ'ըսուի նաեւ թէ փակուած է քրտերէն դիրքերու հրատարակչական տուն մը : Ձեռք առնուած այս միջոցները 400.000 հոգիի կը վերաբերին (թուրքեւսուրիա – կան սահմանին վրայ ապրող) :*

ՕՐ ՕՐԻՆ

ԶՄՈՌՆԱ՞Լ ԵՒ ՏՈԿԱԼ

Երի՛ր, երկա՛ր ատենէ ի վեր ինծի տր – չէր կարդալ գրութիւն մը, որ ըլլար այնքան պայծառ ինչպէս արցունքի կայլակ մը, այնքան յուզիչ ինչպէս քա – փող արցունքներ, որքան էր Մառոլլօ Եպիսկոպոսին գրութիւնը, ուղիրուած Ապ – րիլեան մեր նահատակներուն, (հրատա – րակուած՝ *Յառաջի* մէջ, Ուրբաթ եւ Շա – բաթ) :

Ինքզինքս արթնցուցի այս եկեղեցակա – նը, ուզեր է Հայոց մարտիրոսագրու – թեան այդ վկայութիւնը կարդալ *ծնող – դիր*, ֆրանսական վեհանուն եկեղեցիին մէջ, «մարտիրոսներու լերան» բարձունքին վրայ :

Վստահ եմ թէ *Յառաջի* ընթերցողները, ինծի հետ, ինձ նման, կարդացին այդ բիւրեղ գրութիւնը, եթէ ոչ ծնրադիր, անպայման արցունքո՛վ ու հեկեկանքով :

Ֆրանսա՛, ո՛վ հաղցր Ֆրանսա, օրհ – նեա՛լ ըլլաս դուն, որ մեզի կը դրկես Մառոլլօ եպիսկոպոսը, որպէս քարի Սա – մարացի :

Վիրաւոր են մեր կողերը· ու դառնու – թեամբ լեցուած՝ մեր հոգիները :

Դէպի լոյս, դէպի արեւ երկարող ճա – նապարհին վրայ, ազատութեան եւ ըս – տեղծագործութեան ռահվիրաներուն ըն – կեր, վիրաւոր ինկա՛ւ մեր ժողովուրդը, գրեթէ կիսամեռ :

Աւազակ մը խոցած էր իր կողը :

Լ'Էթցին Արեւելքի փոխրիկ այս մոգը եւ բաժնուեցան անոնք՝ որոնց հաւատակից էր աստղաճաճանչը : Լ'Էթցին «փոխրիկ դաշնակիցը» եւ հեռացան անոնք՝ որոնց իր արիւնն էր տուած վիրաւորը : Լ'Էթ – ցին, թէեւ իրենց ցաւակից էր ան : Լ'Էթ – ցին, թէեւ սեղանակից էր ան իրենց հա – ղաքակրթութեան : Լ'Էթցին բոլորը :

Արդարեւ, երբ եկանք Արեւմուտք՝ ո – րոնելով « արեգակն արդարութեան », ապշութեամբ նկատեցինք որ երկա՛ր, երկար ատենէ ի վեր մեզի կը համարուի իր անուամբ եւ պատմութեամբ յիշել այն որ ինկաւ եղովմիմի գահիթափին վրայ, եւ համոզուեցանք թէ աւազակն է որ կը վարձատրուի այս դարուն մէջ, իսկ վի – րաւորը կը լռուի, կ'անտեսուի, մոռա – ցութեան կը տրուի :

Ընդհանուր այս լռութիւն մէջ, Մառոլլօ մօտեցաւ անոր որ ինկած էր եդովմիմի գահիթափին վրայ, «պատեաց զվէրս նո – ցա, արկեալ ի վերայ ձէթ եւ գինի » (*Ղուկ. Ժ. 34*) :

Ցաւերը ամոթոյ ձէթ ու գինի էին փը – րաւելու ազնիւ եկեղեցականին խօսքերը, աստուածաշունչի բալասան, գերաբնական սպեղանի, կենսագործ ապրանատ : Մենք երկա՛ր, երկար ատենէ ի վեր լսած չէ – նք նման խօսքեր, — մեզի զմուռս ու բացախ կը հրամցնէին (*Սաղ. կթ. 21*) :

Ընտրական ճառերու մէջ խօսուած, փշրանքի պէս ցեղուած, կոտորակեալ ջատագովականներ չէին այս անգամ : Ազ – նիւ, գերազնիւ հոգի մը կը մօտենար վի – րաւորին, Արեւելքի առաջին մոգին, լըր – ուած ու դառնութեամբ լեցուած դաշ – նակիցին, արեւին բացուած եւ արեւա – նման ծաղկած հնօրեայ տունկին, ու կը շշնչար իսկական Ֆրանսացիի մը բար – բառով :

— Որդի՛, մի՛ յուսահատիր, վառ պահէ հաւատդ, չմոռնաս երբեք լեզուդ, միշտ յիշէ հայրենիդ՝ օրինակ առնելով Բա – թելհեմի երբեմնի պանդուխտներէն, որոնք կ'ըսէին· «Կցեսցի լեզու իմ ի հիմս իմ՝ եթէ ոչ յիշեցից զքեզ» (*Սաղ. ճԼէ. 6*) : Հաւատարիմ մնացիր հօրենական աւան – դութիւններուդ, ցեղիդ ծէսերուն եւ ի – տէալին, այն վստահութեամբ թէ, ինչ – պէս Տերտուղիանոս կ'ըսէ, թափուած ա – րիւնը սերմնցուի պէս է, ուշ կամ կանուխ զաւակներդ պիտի հաղեն թափուած ար – եան հունձը :

Օրհնեա՛լ, օրհնեա՛լ Ֆրանսացի, շը – նորհակալութի՛ւն :

Այժմ ճեզի է խօսքս, ժողովո՛ւրդ Հա – յոց :

Մեր պատմութիւնն է ահա, մեր ազ – գային ողբերգութիւնը : Ամէն հայ ծը – նողք ատանդութիւն պէտք է դարձնէ կար – դացնել այս գրութիւնը իր կրտսեր զաւ – կին՝ կիրակնօրեայ երեկոյեան ընթերց – իին, ինչպէս կ'ընէին Եբրայեցիք· «Պատ – մեսցես որդւոյ քումմ» (*Ել. ԺԳ. 8*) :

Պէտք է աւանդաբար կարդալ այս գր – ութիւնը, որ մեր ցաւին վկայութեան մէջ կը ցոլացնէ նաեւ ստեղծագործ ժո – ղովուրդի մը հաղաքակրթական կարելի – ութիւնները : Հաւատք կը ներշնչէ այս կտորը : Ուրեմն գոց պէտք է սորվեցնել մեր նոր սերունդին :

Զմոռնա՛լ եւ տոկա՛լ,— ահա փրկու – թեան հրաշագործ թելադրանքը, մեր ժո – ղովուրդին աւետարանը :

Զմոռնա՛լ եւ տոկա՛լ ,— այս է որ կը պատգամէ Մառոլլօ եպիսկոպոս :

Եթէ հարուստ ըլլայի, հարիւր հազար օրինակ կը տպագրէի այս գրութիւնը տետրակի ձեւով ու կը բաշխէի ամէն Հայու, նաեւ օտարներուն, օտար գրող – ներուն, օտար մամուլին :

Չկա՞յ հայ հարուստ մը, որ այդ սիր – տը ունենար :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ԵՂԵՌՆԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ուրբաթ իրիկուն, Ապրիլ 24ին, Մի – թիւլիթէի սրահը լեցուած էր երկիւղած բազմութեամբ մը որ եկած էր ոգեկոչելու աւելի քան մէկ միլիոն նահատակներու յիշատակը :

Խօսք առին՝ գերապայծառ Ամատունի, Պատուելի Սիսլեան, Բարգէն Գալէզ, վահրամ Պարկիրճեան եւ Նախկին Ռազ – միկներու Նախարարին ներկայացուցիչը՝ Ծերակուտական՝ Պովէ :

Սպահանդէսը փակեց Կաթ. Պատուիրակ Սերովբէ Եպիսկ. կատարելով ննջեցելոց թողութիւնը, ապա ժողովուրդը երգեց Հայր մերը :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ մէջ չուտով պիտի ար – ձիլուի համայնավար կուսակցութիւնը :

ԻՏԱԼԻՈՑ համայնավար կուսակցու – թեան անդամներու թիւն է՝ 1.700.000, այսինքն՝ 1956էն ի վեր 200.000 հոգի պակսած են :

ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԲՆԱԽՕՍՈՒԹԵԱՆ ԼՈՅՍԻՆ ՏԱԿ

Հոգեբանութիւն (փսիքոլոժի) բառը եւրոպական մատենագրութեան մէջ գործածուած է առաջին անգամ 1590ին: Գերմանացի մըն է բառին հայրը, Գոկլենիոս, փիլիսոփայ եւ ... բանաստեղծ, (ծնած է Կորբախ 1547 Մարտ 1ին), փրոֆէսէօր Մարպուրկի համալսարանին: Կը թուի թէ, սակայն, գոհ չէ իր կերտած բառէն՝ զոր խորագիր էր տուած իր մէկ գործին,— այդպէս կը կարծենք՝ որովհետեւ նոյն բառը չի գտնուիր Հելլենեւլատինական Փիլիսոփայական Բառարանին մէջ, զոր հրատարակած է աւելի ետքը, 1613ին:

Իր աշակերտը, Կասման, նոյն բառն առած գործածած է 1594ին՝ իբրեւ տարազ ուսման մը, ըսենք՝ հոգեխօսութիւն, զոր կը հակադրէր կազմախօսութեան:

Նորագոյն պրպտումներ, հակառակ Լալանտի եւ Տիւմայի մատնանշումներուն, ցոյց կուտան թէ բառը գործածուած է Ֆրանսայի մէջ աւելի կանուխ, — Թայլփիէ, որ մեռած է 1589ին, ծանօթ իր համայնագիտական բեռով՝ որ կը մատնէ սպունգի ձեւ իմացականութիւն մը, անոր համար որ չունէր քննական ոգի ու կը քաղէր կը լեցնէր ամէն բան, նոյնիսկ նախապաշարում ու սնոտիք, փսիքոլոժի բառը կերտած էր «հոգիներու երեւման գիտութիւն» նշանակութեամբ: Աւելի դրապաշտ միտք, յետագային՝ Ֆրանսացի մեծ վիրաբոյժը, Դիոնիս եւս կը գործածէ նորն բառը 1690ին, ոչ ինչպէս Կասման, որ փսիքոլոժին կը հակադրէր անաթոմիին, մեկնելով փիլիսոփայական հին հանգոյցէն՝ հոգի եւ մարմին:

Վոլֆն էր, որ ԺԸ. դարուն՝ գիտական ծանրութիւն տուաւ բառին: Այդ արժէքով՝ հոգեբանութիւնը սկզբնաբար մեծ ընդունելութիւն գտաւ Ֆրանսայի մէջ: Եւ Ֆրանսական Ակադեմիան իր բառարանին մէջ առաւ 1762ին: Ընտրողապաշտներուն սիրական բառն էր ժամանակ մը:

Ի վերջոյ, սակայն, տեսնուեցաւ թէ փայլուն կեղեւով բառ մըն է... սնամէջ: Առաջին աքացին զարկին դրապաշտ դըպրոցին հետեւորդները: Ուրիշներ մերժեցին փիլիսոփայական արժէք կամ նշանակութիւն դնել հոգեբանութեան մէջ:

Բառը ... պաթառ դարձած է այսօր:

Արդարեւ, ի՞նչ կ՝ըսեն հոգեբանութեան նոյնիսկ դասագիրքերու հեղինակները:

Հոգեբանութիւնը, համաձայն բառին արմատական նշանակութեան, «հոգիին գիտութիւնն է»,— յանկերգ մը որ կը կրկնուի իբրեւ ... «Հայր մեր», իբրեւ աւանդութիւն, ոչ թէ բան մը ըսելու համար: Եւ անմիջապէս հարցումը.— Բայց ի՞նչ կը նշանակէ «հոգի»: Անծանօթը անծանօթով բացատրելու այս... ալեպրան ի վերջոյ պատճառ դարձաւ որ վճռական միտք մը բերէ սա տարազը, յեղափոխական յայտարարութիւն.— Հոգի մոգի չկայ հոգեբանութեան մէջ: Այսինքն թէ բառը բաժին չունի ... իր հօրը մեղքերուն մէջ: Ամէն լեզու ունի բառ մը, որ նախ թրթուր է, յետոյ թիթեռնիկ, եւ թիթեռնիկը՝ թրթուրին թշնամի:

Այսպէս, այսօր, «առանց հոգիի հոգեբանութիւնը» տարազ մըն է (Հոֆտինկ), որ, մերժելով արժէք տալ բառին ոչ միայն ստուգաբանական, այլեւ իմաստաբանական տեսակէտով, նուիրագործուած է ամէն գրքի մէջ, հեղինակը փիլիսոփայ ըլլայ թէ արբայ: Հոգին այլ եւս փոխադրուած է ուրիշ տուն, դարձած է առարկայ բնազանցութեան, բայց երբեք հոգեբանութեան:

Արդ, ի՞նչ բան է հոգեբանութեան առարկան, — ինչո՞վ կը զբաղի, ի՞նչ կ՝ուսումնասիրէ, ճշդելու համար նախ իր աշխատանքին սահմանները:

Եւ անմիջապէս խոստովանութիւն մը.— Դժուա՛ր է սահմանել հոգեբանութիւնը:

Ոմանք աճպարարի փորձեր կը կատարեն՝ ըսելով թէ հոգեբանութիւնը այն ուսումն է, որ կը ջանայ բացատրել ... հոգեբանական իրողութիւնները: Ֆուլքիէ, չուզելով նմանիլ Մոլիէրի հերոսներուն, Հայոց խիկարին կամ նման տիպարներու՝ որոնք վարանում ցոյց չեն տար յայտարարելու համար թէ ջուրը նիւթ մըն է... ջրեղէն, նախընտրելի կը համարի ըսել թէ հոգեբանութիւնը ուսումնասիրութիւնն է հոգեկան վիճակներու: Արաբները, այստեղ, կ՝ըսեն.— Ֆաթման գնաց՝ եկաւ Այիշէն, բայց միշտ նոյն սեւ քօղը երեսին: Ֆուլքիէ կը պաշտպանէ իր բացատրութիւնը, աւելցնելով թէ հոգեկան վիճակ կամ հոգեբանական իրողութիւն հոմանիշ են գիտակցութեան: Կրիէժէ գոհացուցիչ չի գտներ այս բացատրութիւնը եւս, նոյնքան մութ, նոյնքան խորհրդաւոր՝ երբ հարկ դառնայ սահմանել թէ ո՛ւր կը սկսի գիտակցութիւնը: Ուրիշներ ակադեմական լեզուով մը կը գոհանան ըսել թէ հոգեբանութիւնը վերլուծումն է մտքին, իմացականութեան կամ մտածողութեան, — տարազը վտանգաւոր է անոր համար որ հոգեբանութիւնը կը նետուի փիլիսոփայութեան ծոցը: Արդ, հոգեբանութիւնը փիլիսոփայութիւն չէ:

Դժուարութիւններէն խուսափելու ճարպիկ եղանակ մըն է ընդունիլ թէ հոգեբանութիւնը այն գիտութիւնն է, որ կ՝ուսումնասիրէ զգալու, մտածելու, շարժելու, իրերը ճանչնալու, այլ մանաւանդ ինքզի՛նք, իր ներքին աշխարհը ճանչնալու կարողութիւնները (Ա. Ռէյ): Մի հարցնէք թէ կենդանիներուն պիտի զլացուի՞ն այդ կարողութիւնները: Ի՞նչ կրնամ պատասխանել՝ երբ, այս միջոցիս, սկսեր եմ կարդալ Շան հոգեբանութիւնը, (հեղինակները՝ ակադեմական Տըշամպր եւ Ռ. Փէքռիօ), ուր կը յիշատակուի նաեւ Հոֆթանկի շահեկան աշխատութիւնը, Ձիուն հոգեբանութիւնը, մինչ ուրիշներ, նման գիրքերու սիրահար, պիտի մատնանշեն բազմաթիւ գործեր՝ կենդանիներու «հոգեկան գործունէութեան» ուսումնասիրութեան նուիրուած, թուելով նաեւ այն պրպտումները, որոնք կը կատարուին միաբջիջներու կեանքին շուրջ՝ հասնելու համար մինչեւ փոքր կամ մեծ կենդանիներու աշխարհը, բնազդ կոչուած խորհրդաւոր ու հրաշալի կարողութեամբ մը լեցուած:

Զգենք Ֆրոյտը, որ գիտակցութեան ընդարձակ աշխարհին տակ երեւան հանեց ենթագիտակցութեան աւելի ընդարձակ աշխարհ մը: Բայց բնա՛զդը, ո՞վ կրնայ պարզել այս կարողութեան ուժը կամ հրաշքը: Բառը կը թելադրէ ընդունիլ թէ բնութիւնն է, արտաքին աշխարհը, որ կը խթանէ, կը գրգռէ, կը մղէ, կը վարէ ապրող էակը: Հայերէն բառը աւելի գեղեցիկ է,— ազդում հին հայերէնի մէջ կը նշանակէ զգացում(*), այնպէս որ բնազդ բառով ցոյց կը տրուի այն զգացումը կամ գրգիռը, որ «ի ներքուստ» կը շարժէ, կը ներգործէ, կ՝արթնցնէ, կ՝առաջնորդէ:

Ահա գարուն է,— թռչունը, երբ կը տեսնէ շիւղ մը, մեքենաբար կը նետուի վրան, կ՝առնէ կը տանի՝ բոյն շինելու: Աչքը, որ տեսաւ շիւղը, գրգռեց բոյն շինելու տրամադրութիւնը: Եւ ահա հարցումը.— Բնա՞զդ թէ անդրադարձ:

Այսպէս, հոգեբանութեան նուիրուած գիտնականներուն առջեւ կը բացուի աշխատանքի նոր եւ ընդարձակ դաշտ մը,— անդրադարձ շարժումներու ուսումնասիրութիւնը, որ կը կատարուի բնախօսութեան գործիքներով:

Վասնզի հոգեբանութեան ուսուցիչը բնախօսութիւնն է: Այժմ տեսնենք թէ ի՛նչ կ՝ըսէ բնախօսութիւնը:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Ըստ ազդում բառին ծագման, սակայն, զգացման գրգիռը կը դրուի դուրսը,— ադկէ՝ տիեզերական թաքուն ու խորհրդաւոր ներգործութեան գաղափարը ազդում բառին մէջ, որով թարգմանած են էնֆլուէնցան ու տուած հիւանդութեան ազդախտ բռնազբօսիկ անունը, հոմանիշ կրիփին, երբեմն դում ալ կոչուած:

ՄԵՐ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՐՑԸ

Բ.

Օր մը հանդիպեցայ հին մտաւորականի մը, հրաշքով ողջ մնացած: Ասպէս խօսեցաւ.— «Ինը թերթի կ՝աշխատակցիմ, նոյնքան մըն ալ թերթեր կ՝արտատպեն յօդուածներս: Եթէ այս բոլորին համար վճարուէի, հիմա կալուածներու տէր կ՝ըլլայի ... Բայց գիտէք մեր կանոնը.— ձրի են յօդուածները: Քաղաքական Տընտեսութեան համաշխարհային սկզբունքքը, «ամէն աշխատանք վարձատրութեան արժանի է», հայ գրագէտին համար ըսուած չէ:

Իրաւ ալ, ո՞ւր տեսնուեր է որ, մարդ մը աշխատի, եւ բան մը չշահի: Մանաւանդ գրագէտ մը, որ աշխատած պահուն, իր ուղեղը կը կրծէ ...

Գալով գիրքերուն, անոնց ալ ինչ վերապահուած ըլալը, տարակուսելի է: Որովհետեւ մարմնով եւ միտքով առողջ Հայը, գիրք չի գներ: Բացի անկէ, որ հեղինակը — շատ քիչ անգամ — անձամբ իր գիրքերը պիւռոները պտտցնէ: Այն ատեն, երբեմն կը յաջողի ծախել, երբ առնողը կասկածի, որ մատուցանողը, ժեսթ մը ըրած է դէպի տաբատին ետեւը գտնուող գրպանը, ուր կրնայ ռեվոլվէռ մը պահուրտած ըլլալ... Այն ատենը, այո, կը վճարէ եւ կ՝առնէ գիրքը, եւ ըստ իրեն, իր կեանքը կը փրկէ ...

Եթէ ոչ, գիրք գնողները մանիաքներ են միայն: Երազահանութենէն սկսեալ, մինչեւ լեզուական կնճիռներով տառապողներ կամ այսպէս կոչուած՝ շառաւիղի ասպետներ: Այսինքն անձեր, որոնք իրենց պարզ մահկանացութենէն անբաւարար, դարերու մթութեան խորերէն կը յամառին դուրս քաշել, իրենց ասպետներ կամ իշխաններ եղած ըլալու ապացոյցը...

Ժամ մը որեւէ հայ գրատան մը մէջ, բաւական է տեսնելու, թէ ո՞ւր է հայ գիրքը...

Գրատան պատերը ծածկուած են ամէն տեսակի հատորներով: Յոյսերով ծանրաբեռն սեղանին ետեւ նստած է գրավաճառը: Քանի մը առողջ մարդեր եկած են տեսութեան, առանց դէպի գիրքերը ակնարկ մը իսկ նետելու:

Յանկարծ դուռը մեղմիւ կը բացուի: Երազատեսի աչքերով մէկը կ՝երեւայ դըրան բացուածքին մէջ, եւ տատամսոտ քայլերով կը յառաջանայ դէպի ներս:

Գիրքի մանիաք մըն է: Հոն եկած է իր մտասեւեռումին դարման մը գտնելու, ինչպէս հիւանդ մը կ՝երթայ դեղագործին:

Գրավաճառը տեղէն կը ցատկէ... կը ճանչնայ, ան է, գիրք գնողը ... Անոր գանկին եւ վիզին մէջտեղ կարծես պարապ միջոց մը կայ, որուն մէջ զետեղուած է իր մանին ...

Եւ ահա գիրքերը դուրս կը քաշուին իրենց քունէն... եւ, ո՞վ հրաշք, կը ծախուին... հայ գիրքին եւ գրավաճառին գոյութիւնը ապացուցանող միակ քաղցըր պահերը ...

Ասով հանդերձ, ինչպէս յօդուածները տասնեակներով թերթեր կ՝արտատպեն, ուրկէ գալն իսկ չյիշատակելով, հայ գրագէտին գիրքերը տպողներ ալ կան, առանց, այս անգամ, գրագէտին լուր տալու:

Օր մը, դերասան Շահան Սարեանը ըսաւ ինծի.— «Ձեր Օսքար Ուայլտի «Սալօմէ»ին թարգմանութիւնը գնեցի Եգիպ-

ԸՆԹԵՐՑՈՂԻՆ ՅՈՒՇԱՏԵՏՐԸ

ՅԱԿՈԲ ՕՇԱԿԱՆԻ

«ՍՓԻՒՌՔԸ ԵՒ ԻՐԱՒ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆԸ».— «ԱՐԵՒԵԼԱՀԱՅ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԷԶՄԻԱԾԻՆԸ».— «ՀԱՄԱՊԱՏԿԵՐ ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ» Ա. Բ. ԵՒ Ե. ՀԱՏՈՐՆԵՐԸ:

«Մեր սերունդը չէ ախորժած դաս առնելէ»:
«Մթին, անհասկնալի է Օշականի հէքեաթը»:

Յ. ՕՇԱԿԱՆ

Նիւթիս մէջ մտնելէ առաջ, որ պիտի ընդգրկէ Յակոբ Օշականի քանի մը քննադատական եւ յետ մահու լոյս ընծայուած «Համապատկեր Արեւմտահայ Գրականութեան» հատորները, թիւրիմացութիւններու տեղի չտալու համար ստիպուած եմ յայտարարել թէ այս յօդուածաշարքին մէջ նկատի պիտի չառնուին Յ. Օշականի՝ իբրեւ քննադատ եւ վիպագիր, բոլոր դրական գիծերը, տրուած ըլլալով որ զանազան ժամանակներու, հանդէսներու եւ օրաթերթերու մէջ լոյս ընծայած եմ բազմաթիւ ուսումնասիրութիւններ, որոնք չօշափած եմ դրական այդ գիծերը եւ որոնք հետեւեալներն են.

1.— «Յակոբ Օշական եւ Զապէլ Եսայեանի տիպարները». «Արեւմուտք», 1946:

2.— «Արուեստագէտի մը հոգին», «Արեւմուտք» 1945:

3.— «Բնութիւնը եւ իրերու հոգին», «Ակօս» 1953, թիւ 11, 12:

4.— «Գաղափարներու աշխարհը», «Ակօս», 1954, թիւ 1:

5.— «Գիւղը եւ իր հոգին», «Հայրենիք» օրաթերթ, Յունուար 1957:

6.— «Յակոբ Օշականի գրականութեան մարդկային համայնապատկերը», «Հայրենիք» օրաթերթ, Դեկտ. 1958:

7.— «Յակոբ Օշականի գրականութեան եւ ոճին յատկանշական նկարագիրը», «Հայրենիք»:

Սկիզբէն ուրիշներուն կողմէ յայտնուած այնքան վերապահումներուն հակառակ, այս տողերը ստորագրողը անվերապահ հիացում ունի Մնացորդացներու հեղինակին գործին՝ եւ յարդանք իր յիշատակին հանդէպ:

Յակոբ Օշականի «Համապատկեր Արեւմտահայ Գրականութեան» առաջին հատորը, Զարթօնքի սերունդին նուիրուած, շատ ուշ ստացայ եւ անոր ընթերցումը ժամանակի եւ լուրջ պրպտումի կը կարօտէր: Հետզհետէ Լոյս տեսան այդ շարքին միւս հատորները, Բ.ը նուիրուած «Կրտսեր Ռոմանթիքներու»ն (Թ. Թէրզեան, Յ. Սէթեան, Մ. Աճէմեան եւ Ռ. Պէրպէրեան), Ե.ը նուիրուած «Մեր իրապաշտ»ներուն (Գ. Զօհրապ, Տ. Կամսարական, Լ. Բաշալեան, Ա. Չօպանեան, Հրանտ, Սիպիլ, Հրանտ Ասատուր եւ Ա. Արփիարեան):

Ունեցած հիացումս պատճառ մը չէր սակայն, որ անոր վերջին քննադատական գրականութեան վերլուծումներու ինչ ինչ մասերուն և յայտնուած տեսակէտներուն հանդէպ որոշ վերապահումներ եւ ճըշդումներ չարձանագրուին և քանի մը հակասութիւներ չմատնանշուին:

«Մթին, անհասկնալի է Օշականի հէքեաթը» կ՝ըսէ, եւ մթութիւնը, անհասկնալիութիւնը քննադատը կը վերագրէ արդիւնք՝ ձեռագրին սխալ ընթերցումին, մանաւանդ սխալ հասկցուելուն: Այս կերպով կը կարծէ՞ք թէ լուծուած է ոճի եւ արտայայտութեան խրթնութիւնը, որ Հէքեաթ չէ եւ ոչ ալ առասպել: Օշական հպարտ է որ ամէնէն պարզ խօսքը իր ուզած կերպովը ըսելու եւ ինքնատիպ մընալու արժանիքն ունի: Ինչ որ յաճախ կրկներ ենք մեր ուսումնասիրութիւններու ընթացքին: Ինչպէս կարելի է պարզապէս սխալ ընթերցման կամ սխալ հասկացողութեան վերագրել, զոր յիշած է «Համապատկեր Արեւմտահայ Գրականութեան» առաջին հատորի Յիշատակարանին մէջ:

Գրական գործերու մէջ Օշական փընտռած է «Մեր հաւաքական զգայնութեան, ցեղային ապրումներուն մէկ սարուածը (թէկուզ հատուածական), մեր միտքին մէկ քանդակը, մեր երեւակայելու ուժին ու մեր անդրադարձելու շնորհներուն, աւելի պարզ բանաձեւով՝ մեր արուեստի զգայարանքին կնիքն ու փաստերը, մեր պատմութեամբ յօրինուած կեանքին մեր ներսը իբրեւ հոգեղէն մարմին մը մէկ յատկանշական հայեացքը, մեր խառնուածքը ըլլան սեւեռուած»: (էջ 7):

Այս տեսակէտով ինչո՞ւ գրականութեան պատմութեան մէջ չառնել անուններ, դէմքեր, որոնք արուեստի կնիքն ունին եւ կը ցոլացնեն հայ ժողովուրդին նկարագրին այս կամ այն մէկ գիծը: Այսպիսի շեղումներու պիտի անդրադառնանք:

«Գրականութեան ամէն պատմութիւն միշտ անկատար մնալու է սահմանուած» (էջ 14), բարեբախտաբար այս խոստովանութիւնը Օշականէն է, սրբագրելու համար վերը ըսուած ծայրայեղ դատաստանը:

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

(1 Շար.)

ԿՈՑԵՐ

Ֆ. ՀՈՍՏ

Լդ.

ՈՒՇԱՑԱ ՏՅՈՒՆԱՑ

(16 – 61)

— Ես դէռ նիհար չէի, Տիկին, բայց ինձ համար տխրութեան մեծագոյն պատճառ էր ինձ հետ միասին ապրող մարդուս՝ Ժիլպէրի ծանր հիւանդութիւնը։ Ան ինձ կը սիրէր, եւ ես ալ կը սիրէի զինք։ Ամուսնացած էինք երեք տարի, եւ մեր միջեւ երբեք ոչ մի տհաճութիւն տեղի չէր ունեցած։ Ժիլպէր ինձ կը պաշտպանէր ամէն տեսակ ցաւերէ եւ տառապանքներէ։ Ան ինձ համար ամէն բան էր աշխարհի վրայ։ Ես ալ ամէն ինչ կ՚ընէի, որպէսզի ան երջանիկ ըլլայ։ Ան ինձ կը պաշտէր, եւ ես ալ կը պաշտէի զինք

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԱՐՉԱՊԵՏ ՏԸՊՐԷ Օրան հասաւ, ուր ճառի մը ընթացքին շեշտեց թէ կարեւորագոյն հարցը՝ խաղաղութիւնն է : Տըպրէ ըսաւ նաեւ թէ միշտ կը մտածուի Ալժերիոյ մասին :

ՆԵՀՐՈՒ տեսակցութիւն մը ունեցաւ Տալայի – Լամայի հետ, Միւսուրիի մէջ : Ոչ մէկ յայտարարութիւն եղած է այս տեսակցութենէն ետք : Կ՚ըսուի միայն թէ այս խօսակցութեանց նպատակն էր՝ լուծում մը գտնել համայնավար Չինաստանի եւ Թիպէթի տագնապին համար :

ՓԱՐԻԶԻ Հիւս. Ափրիկէցիներու շրջանակներուն մէջ խուզարկութիւններ եղան Շաբաթ առաւօտ : Բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարուեցան ոստիկանութեան կողմէ :

ՆԵՓԱԼԻ եւ Խ. Միութեան միջեւ կընքուած համաձայնութեամբ մը Մոսկուայի կառավարութիւնը երեսուն միլիոն ռուբլիի (երեք միլիառ ֆրանք) տնտեսական օժանդակութիւն մը պիտի ընէ. մօտ ատենէն Նեփալ կը հասնին նաեւ խորհրդային մասնագէտներ :

500 ԹԻՊԷԹՑԻՆԵՐ Հնդկաստան ապաստանած են վերջին դէպքերու ընթացքին. Նոր Տէլհիի կառավարութիւնը տարագրի ապաստան շնորհած է անոնց, միաժամանակ հարկ եղած օգնութիւնը կատարելով : Փախստականները օրերով քալած են լեռնային շրջաններու մէջ՝ մինչեւ Հնդկաստանի սահմանը :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին քաղաքականութեան հարցը կը շարունակէ մեծ հետաքրքրութիւն ստեղծել իր շուրջ : Ինչպէս գրած էինք՝ Հերթըր Արտաքին նախարար նշանակուեցաւ Տըլըսի տեղ, իսկ այսօր կ՚ըսուի թէ Հերթըրի օգնական պիտի նշանակուի Տիլըն : Ռապըրթ Մըրֆի Արտաքին փոխ նախարար պիտի ըլլայ : Այնպէս կը թուի թէ Ամերիկայի արտաքին քաղաքականութիւնը պիտի վարէ մասնագէտները բաղկացած խմբակ մը. Տըլըսի պատրաստած խմբակը :

ԻՏԱԼԱԿԱՆ մամուլի գործակալութեան մը համաձայն՝ մառեշալ Վորոշիլով ծանրապէս հիւանդացած է եւ հաւանական է որ շուտով հրաժարի Գերագոյն Խորհուրդի Նախագահութեան ղեկավարի իր պաշտօնէն : Այս պարագային՝ Վորոշիլովի աթոռը գրաւելու կոչուած ամէնէն հաւանական անձը կը նկատուի Ինեաթեւ, 57 տարեկան եւ Խրուշչեւի բարեկամ : Ինեաթեւ կարեւոր գործունէութիւն մը ցոյց տուած էր «հակակուսակցական խմբակ»ին դէմ բացուած պայքարին մէջ՝ իր կարգին դատապարտելով Մոլոթովը, Մալենկովը, Կագանովիչն ու Բուլգանինը :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Արտաքին նախարար Ֆոն Պրենթանօ Ժընեւի Արտաքին նախարարներու ժողովին մասին խօսելով յայտարարեց թէ «ոչ մէկ պատճառ կայ, որ մեծ յոյսեր դնենք Ժընեւի այն ժողովին վրայ, որուն պարտականութիւնն է՝ մեծերու հանդիպումը պատրաստել» : Գերման նախարարին կարծիքը այն է, թէ յաջողութեան յոյսեր պէտք է ունենալ, բայց պէտք չէ չափազանցել :

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Նիսէն Տէր եւ Տիկին Գրիգորեան, եւ Տէր եւ Տիկին Հէմութեան, իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Պ. Գարեգին Չիլինկիրեանի մահուան առթիւ, եւ փոխան ծաղկեպսակի երկու հազարական ֆրանք կը նուիրեն Մշակոյթի Տան : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ
ՄԱՐՍԷՅԼ

Բ. դասախօսութիւն.— Այս Չորեքշաբթի երեկոյ նոյն սրահին մէջ եւ նոյն ժամուն :

Դ. Վարուժան՝ կը խօսի Պ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, Գ. Զօհրապ՝ կը խօսի Պ. Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ :

Մուտքը ազատ է :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Ֆ. Կապ. Խաչի Օդափ. կայանի արձանագրութիւնները բացուած են :

Դիմումները պէտք է ընել տեղական մասնաճիւղերուն, իսկ կեդրոնի դիմումները կ՚ընդունուին, Երկուշաբթի, Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ օրերը ժամը 13էն 14 եւ երեկոյեան ժամը 18էն 20, Ռիւ Մէյրան 5, հեռ. Թռիւտէն 27–35 :

ՅՈՒԼԻՍԻ ՀԱՄԱՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՓԱԿՈՒԱԾ ԵՆ :

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՎԻԷՆ.— Տէր եւ Տիկին Ռ. Չիլինկիրեան եւ զաւակները, իրենց ցաւակցութիւնները կը յայտնեն այրի Տիկին Գայեանէ Ճինճեանի, Տէր եւ Տիկին Աբր. Ճինճեանի, զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Վ. Պարսամեանի, զաւակներուն եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն ողբ. ԱՐԱՄ ՃԻՆՃԵԱՆի անակնկալ մահուան առթիւ :

×

Համա– Չարսանճաքի Հայր. Միութեան Պոմոնի եւ Լիոնի մասնաճիւղերը իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն հայրենակիցներ՝ Տէր եւ Տիկին Յ. Գէորգեանի եւ իրենց զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Կ. Ղազարեանի եւ իրենց զաւակներուն, Այրի Տիկին Խ. Քէյեանի եւ իր զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Նշան Ղազարեանի (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Մելքոն Գէորգեանի (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Վարդան Ղազարեան (Ամերիկա), եւ բոլոր պարագաներուն իրենց զաւկին, եղբօր, ազգականին

ՊԵՏՐՈՍ ԳԷՈՐԳԵԱՆի

(31 տարեկան Չարսանճագի Մաստան գիւղէն) դառնակսկիծ մահուան առթիւ :

×

Ֆ. Կ. Խաչի Սեւրանի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տիկին Գայեանէ Ճինճեանի իր ամուսնոյն Տոքթ. Արամ Ճինճեանի մահուան առթիւ : Ինչպէս նաեւ Ճինճեան եւ Պարսամեան ընտանիքներուն :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՅՕԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ

Պ. Ն. Յովհաննէսեան երկու հազար ֆրանք, Պ. Տ. Խայիկեան հազար, Տիկին Ս. Յակոբեան եւ Օր. Մ. Ստեփանեան հազարական ֆրանք :

ՍԵԲԱՍՏ. ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑ ՄԱՐՍԷՅԼ

Շարժանկարի ներկայացում Մայիս 3ին : Յաջորդով՝ մանրամասնութիւններ :

ԳՐԱՄԵՔԵՆԱՅ

Ձեր մատնատիպ գրի մեքենաները խնամելու եւ նորգելու համարբ դիմեցէ՛ք հայ մասնագէտին՝ Պ. ՀԱՅԿ ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ :

33, RUE D'HAUTEVILLE, PARIS-10

TEL. : TAI. 70-49

Նոյն հասցէին կրնաք դիմել լամբակի (պութոնիէռ) համար, գին՝ հատը 2 Ֆր. :

ՀԱՆԴԷՍ ԵՒ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Կապ. Խաչի Փորթ տ՚Իթալիի մասնաճիւղի կողմէ :

3 Մայիս, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը երեքին, Կղերականներու սրահին մէջ,

32, RUE DANTON. KREMLIN-BICETRE

Կը ներկայացուի «ԹՈՐՈՍ ԾԱՌԱՆ»

Նոր Սերունդի Առնուվիլի «Կառավարենց» խումբին կողմէ :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին.—

ԵՐԳ՝ Օր. Ա. Քէօսէեան եւ Պ. Մ. Գարակէօգեան :

ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ՝ Օր. Շ. Յովհաննէսեան :

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՊԱՐ՝ Պ. Ա. եւ Օր. Պաղտասարեան :

Մուտք 200 Ֆրանք :

Հաղորդակց. միջոցներ.— Իջնել Փորթ տ՚Իթալի, հանրակառք թիւ 185 եւ 147 եւ իջնել Ռիւ Քոնվանսիօն :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿԸ
ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վիէնի մասնաճիւղին, Մայիս երեքին, կէսօրէ ետք ժամը երեքին Սէրքլը Կաթոլիկ սրահին մէջ :

Կը նախագահէ ընկերուհի Ա. ՄԱՂԱՔԵԱՆ : Կը խօսի ընկերուհի Ա. ՍԻՍԼԵԱՆ (Կրընոպլէն) :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին մասնակցութեամբ երեք դպրոցներու աշակերտութեան եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին :

Մուտքը ազատ է :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջաններու մարմիններու ներկայացուցիչները այս Հինգշաբթի եւ Շաբաթ (2 Մայիս) երեկոները ժամը 8·30ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ, մէթրօ Քատէ : Օրակարգ.— Շրջ. ժողովի օրակարգի հարցերու քննութիւն :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9·30ին, 4 Ռիւ Քոնփան : Կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ –Միսաքեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Երկուշաբթի ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին : Սոյն ժողովին բացակայող ընկերը բարեհաճի իր ծննդեան թուականը զրկել քարտուղարին, ի հարկին փակելով իր 1958ի հաշիւը :

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի, ժամը 20·30ին, Ահարոնեան ակումբը, ուր ներկայ պիտի ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը : Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Լսարանին հերթական դասախօսութիւնը այս Չորեքշաբթի ժամը 9ին ՔաֆէՔատէի սրահը :

Կը խօսի՝ ՏՈՔԹ. ՀԱՄԲԱՐՁ :

Նիւթ՝ «Ազգային պատուիրակութիւնները խաղաղութեան վեհաժողովին առաջ» : Մուտքը ազատ է :

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱԵՆ ՏԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, 21 ՅՈՒՆԻՍ Նկատի ունենալ :

Հիմնադիր–Տնօրէն ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

ՃԱՇԱՐԱՆ ԵԱՐ

Ֆրանսական – հայկական եւ կովկասեան ընտիր կերակուրներ

4, RUE ROBERT-ETIENNE
(Rue Marbeuf) PARIS - 8e
TÉL. : BAL. 31 21
ՇԱՆ ԶԷԼԻԶԷԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ
Métro : F. D. Roosevelt

Հաճելի մթնոլորտ

Առաջնակարգ կովկասեան խորովածներ, «չաշլիք», «քարսքի»

Bar Américain

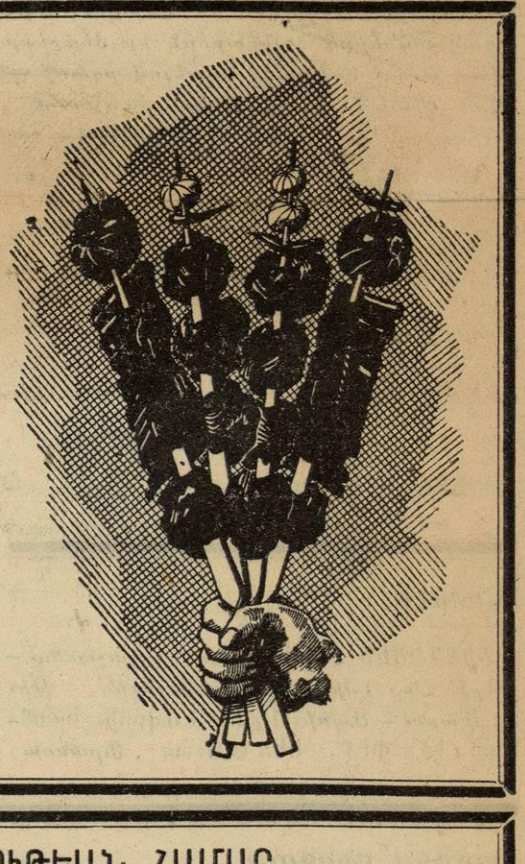

ԾՐԱՐՆԵՐ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՍՆԱՅԱՏՈՒԿ ԵՒ ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՎ
ՇՆՈՐՀԻՒ ԱՐՏԱԾՄԱՆ ՆՈՐ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԵԱՆ

ՄԵՐ ԳԻՆԵՐԸ.— ՄԱՔՍ, ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԾՐԱՐԻ ԾԱԽՔԵՐԸ ՄԻԱՍԻՆ

Հարիս թուիտ (զուտ բուրդէ հիւսուածեղէն)	մեթրը	3·500	Ֆր.
Ֆիլ ա ֆիլ	մեթրը	3·900	»
Փէնիէ Պոսթօն զուտ բուրդ	մեթրը	4·500	»
Սեռժ Փենիէ զուտ բուրդ	մեթրը	4·900	»
Խառն կերպասեղէն	մեթրը	1·900	»
Գուլպա մուս նիլօն (այր մարդու)	2 զոյգը՝	1·500	»
Շապիկ (փոփըլին)		2·700	»
Կօչիկ Պօքս – քաֆ (այր մարդու)		5·900	»
Տիւվըթին զուտ բուրդ (կնոջ հագուստիհամար)	մեթրը՝	2·100	»
Քրէփ մուս զուտ բուրդ	մեթրը	2·800	»
Օթօման (կնոջ եւ այր մարդու համար)	մեթրը	3·800	»
Էնփրիմէ չճմռթկուող եւ լուացուող	Ա. գին	500	»
Գուլպա նիլօն մուս (կնոջ համար)	2 զոյգը	1·900	»
Գուլպա նիլօն (կնոջ համար)	2 զոյգը	1·500	»
Նիլօն Փառիւռ (քոնպինէզօն եւ քիւլոթ)		3·200	»
Ժամացոյցներ՝ ոսկեզօծ, 17 բիւպի, անթիշօք		10·000	»

ԱՌԱՔՈՒՄԻ ԾԱԽՔ.— 2·500 Ֆր. 10 քիլոնոց ծրարի մը համար :

ՍՏԱՑՈՂԸ ՎՃԱՐԵԼԻՔ ՉՈՒՆԻ :

ԵՐԵՔ ՉՈՐՍ ՇԱԲԱԹԷՆ ծրարները իրենց տեղը կը հասնին :

Ձեր տրամադրութեան տակ են բոլոր կերպասներու նմոյշները :

SICOMEX

20, Rue Royale,
Tél. : OPE. 67-77 PARIS 8e Métro : Madeleine

ԱՅՍ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՊԱՀԵՑԷՔ

1959 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1ԷՆ

MORY et Cie

Հաստատութիւնը սկսած է շատ նպաստաւոր պայմաններով կատարել դէպի Խ. Միութիւն ծրարներու առաքումը :

ԳԻՆԵՐԸ ԶԳԱԼԱՊԷՍ ԻՋԱԾ ԵՆ

Մեր նոր գիները ստանալու համար դիմել, գրաւոր, հետեւեալ հասցէին.—

Service C des Colis Postaux
10, Rue St-Quentin, Paris 10

կամ հեռաձայնել.—NOR. 40 72 & 50 83

MÉTRO ET AUTOBUS : GARE DU NORD

ՅԱՐԱԶ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 փր. վեց. 2200

Արտասահման՝ տարեկան 5000 փրանք: Հատը 20 փր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 28 ԱՊՐԻԼ

MARDI 28 AVRIL 1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8381 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4282

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅ ԵՒ ՕՏԱՐ ԳՐՔԵՐ

Մեռ Եղեռնի պատմութեան իրենց կարեւոր նպաստը բերին նաեւ Հայրենակցական Միութիւնները, որոնք իրենց ծննդավայրի յիշատակը յաւերժացնելու համար հրատարակեցին «Պատմագիրք»եր, իբրեւ յուշարձան անցեալ փառքի եւ լաւ օրերու :

Ընդհանրապէս ստուար այս հատորներուն մէջ տեղական բարքերու, սովորութիւններու, աւանդութեանց, պատմութեան, բարբառի եւ այլ մասնայատկութեանց կողքին լայն տեղ տրուած է նաեւ հերոսամարտի, ջարդի եւ տարագրութեան մանրամասնութեանց :

Այս ուղղութեամբ առաջին լուրջ ձեռնարկը կատարեցին Ամերիկայի մեր Մարաշցի հայրենակիցները, 1934ին Նիւ Եորքի մէջ հրատարակելով Մարաշ կամ գերմանիկ եւ հերոս Զէյթուն պատմագիրքը, մանրատառ 944 էջ, զարդարուած բազմաթիւ պատկերներով, խմբագրութեամբ Գր. Հ. Գալուստեանի :

Յետոյ Ա. Ալպօյանեան Գահիրէի մէջ լոյս ընծայեց հայ Կեսարիան, երկու մեծ հատորներով :

Հայրենակցական Միութեանց միջեւ սկսաւ մրցակցութիւն մը՝ դրդուած բարի նախանձէ :

Ու շնորհիւ ատոր, հետզհետէ խմբագրուեցան եւ հրատարակուեցան զանազան քաղաքներու կամ գաւառներու մասին պատմական գրքեր :

Ակնայ մասին գրեցին Ա. Մ. Քէչեան, (Պուքրէշ, 1942) եւ Թ. Ազատեան (Պոլիս, 1943) : Իսկ 1952ին Փարիզի մէջ լոյս տեսաւ մեծ հատոր մը՝ խմբագրութեամբ Մ. Պարսամեանի (Ակն եւ Ակնցիք) :

Հանրն եւ իր հերոսամարտը եւս ունեցան իրենց պատմիչները Ամերիկայի մէջ :

Երզնկայի մասին գրեց Գալուստ Սիւրմէնեան, Գահիրէ, 1947 : (Իսկ Յար. Քիւրտեան 1953ին Վենետիկի մէջ լոյս ընծայեց Երիզա եւ Եկեղեաց գաւառի Ա. հատորը) :

Այնթապի ընդարձակ պատմութիւնը հրատարակուեցաւ Ամերիկայի մէջ :

Բաբերդի մասին գրեց Բարգէն քհնյ. Ասլանեան (Փարիզ, 1955) :

Քղիի պատմութիւնը գրեց Գ. Թուրիկեան :

Ատափազարի Հայրենակցական Միութիւնը նիւթեր կը հաւաքէ տարիներէ ի վեր՝ Բիւթանիոյ պատմութիւնը գրելու համար :

Պարտիզակի մասին գրեցին Գր. Մըխալեան եւ Պետիկեան (Գրաչնկարներ) :

Սփիւռքի զանազան երկիրներուն մէջ հրատարակուած են ուրիշ մենագրութիւններ ալ, որոնք մեր ձեռքը չեն հասած :

Իսկ Մեծ Եղեռնի մասին լոյս տեսած են օտար լեզուներով բազմաթիւ գրքեր : Ասոնցմէ ամէնէն կարեւորն է Անգլիոյ արտաքին նախարարութեան կողմէ 1916ին հրատարակուած Կապոյտ Տետրակը, 726 էջնոց ստուար հատոր մը, որ կը պարունակէ ջարդերու եւ տարագրութեանց մասին հիւպատոսական եւ այլ պաշտօնական տեղեկագիրներ՝ հաւաքուած Ճէյմս Պրայսի կողմէ :

Տր. Եռհաննէս Լէփսիուս գերմաներէն լեզուով լոյս ընծայեց Գերմանիոյ արտաքին նախարարութեան վաւերաթուղթերը՝ հայկ. ջարդերու մասին (Տոյչլանտ ունտ Արմէնիրն) : Այս գիրքն ալ Ֆրանսերէնի ու հայերէնի թարգմանուեցաւ (Գաղտնի տեղեկագիր) :

Պոլսոյ ամերիկեան դեսպան Հէնրի Մորկընթաուի Յիշատակները հրատարակուեցան անգլերէն, Ֆրանսերէն եւ հայերէն լեզուներով :

Էմիլ Տումէրկ, Ռընէ Փինոն, Քրաֆթ-Պոնար, Քամիյլ Մօքլէր, Տիկին Ինկա Նալպանտեան, Տիկին Փ. Գափտանեան, Ֆրէտէրիք Մաքլէր եւ ուրիշներ Ֆրանսերէն գրքոյկներ հրատարակեցին Հայկ. ողբերգութեան մասին : Հ. Մաթէոն Միւրէ նկարագրեց Մարաշի ջարդը : Փօլ տիւ Վէու մերկացուց Կիլիկիոյ վերջին ողբերգութիւնը (1919 – 22) :

Իսկ Ֆրանց Վէրֆէլ իր երկու հատորնոց հոյակապ գրքով — որ 24 լեզուներու թարգմանուեցաւ — պանծացուց Մուսա լերան 40 օրերը, Հայերը ներկայացնելով իբրեւ քաջամարտիկ հերոսներ :

Օտար լեզուներով լոյս տեսած հրատարակութեանց մէջ ամէնէն վերջինն է Յովհ. Արք. Նազլեանի 1650 մեծադիր էջնոց երկհատոր Ֆրանսերէն գիրքը — զարդարուած բազմաթիւ նկարներով եւ քարտէսներով — (Վիէննա, Մխիթարեան տպարան, 1955 – 56) :

Հանդուցեալ Գերապայծառը իր Յիշատակներուն մէջ մասնաւորապէս կը նակրագրէ Թուրքիոյհայ – կաթոլիկ համայնքին կրած կորուստները Մեծ Եղեռնին եւ կը քննէ Մերձաւոր Արեւելքի քաղաքակրօնական դէպքերը՝ 1914էն 1928 : Արդիւնք՝ տարիներու մանրակրկիտ աշխատանքի :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԾԵՐԱԿՈՅՏԸ ԿԸ ՊԱՀԷ ԻՐ ԴԻՄԱԳԻԾԸ

ՊԱՌԱՇԷՆ, ՏԷՖԷՌ ԵՒ ՏԻՒՔԼՕ ԸՆՏՐՈՒԵՑԱՆ

★

Մինչ անցեալ Նոյեմբերի երեսփոխանական ընտրութիւններով Ազգ. Ժողովը ամբողջովին կը փոխէր իր դիմագիծը, Ապրիլ 26ի ծերակուտական ընտրութիւնները զգալի ոչ մէկ փոփոխութիւն բերին :

204 հին ծերակուտականներէն, 170ը վերընտրուեցան, երեք նախարարներ՝ Պեռթուէն, Միշըլէ եւ Ուտէ փայլուն յաջողութիւն մը արձանագրեցին :

Պարտուած երեսփոխաններ՝ ինչպէս Տէֆէռ, Լաֆէ, Էտկար Ֆոռ, Միթըրան, Տիւքլօ, Վերմեռշ, կրկին խորհրդարանական դարձան, այս անգամ ծերակոյտի անդամ ընտրուելով :

7 Նահանգներու մէջ, ընտրական ձեւը համեմատականի վրայ էր, մինչ միւս նահանգներուն մէջ՝ բացարձակ մեծամասնութեան վրայ :

Մայր երկիրը պիտի ընտրէր 255 ծերակուտական, անդրծովեան նահանգները եւ հողամասերը՝ 12 :

Ծերակոյտի կազմը պիտի ամբողջանայ Մայիսի ընթացքին. վեց ծերակուտականներ պիտի ընտրուին ներկայացնելու համար արտասահմանի Ֆրանսացիները եւ 34՝ Ալժերիան եւ Սահարան :

Ինչպէս կը նախատեսուէր համայնավարները ընտրուեցան Սէնի նահանգին մէջ, ուր 22 աթոռներուն 9ը գրաւեցին : Այսպէս ընտրուեցան՝ ինը համայնավար (Տիւքլօ, Մառան, Փըթի, Ժանէթ Վերմեռշ, Կիյօ, Լիւիլիէ, Քօնիօ, Կառօտի, Տեռվօ), հինգ անկախ, հինգ կոլիստ (Միութիւն Նոր Հանրապետութեան Համար), երկու ընկերվարական եւ մէկ՝ Ժողովրդական Շարժում :

Ընդհանուր պատկերը հետեւեալն է.— Համայնավար՝ 14 (նախապէս 16), զանազան ձախ՝ մէկ (ոչ մէկ), Ընկերվարական՝ 48 (53), Արմատական՝ 51 (47), Կոլիստ՝ 27 (29), Ժող. Շարժում՝ 29 (21), Անկախ՝ 85 (80) :

Այս պատկերը ցոյց կուտայ արդէն թէ օրուան յաղթականը Անկախներու Ազգ. կեդրոնն է, բայց կը հաստատէ թէ հակառակ նոր ընտրուողներու՝ ծերակոյտը չէ փոխած իր դիմագիծը :

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ՄԵՐԺԵՑ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ ԱՌԱՋԱՐԿԸ

ԲԱՅՑ ԿԸՆԴՈՒՆԻ ՄԱՔՄԻԼԸՆԻ ՏԵՍԱԿԷՏԸ

★

ՀԻԻԼԷԱԿԱՆ ՓՈՐՁԵՐԸ ՊԻՏԻ ԱՐԳԻԼՈՒԻ՞Ն

Նախագահ Այզընհաուրի եւ Վարչապետ Մաքմիլընի նամակ մը գրելով՝ Խրուշչեւ մերժեց ամերիկեան առաջարկը եւ ընդունեցաւ անգլիական ծրագիրը՝ հիւլէական զէնքերու եւ փորձերու արգիլման շուրջ :

Ինչպէս ծանօթ է, Նախագահ Այզընհաուրը առաջարկած էր որ յիսուն քիլոմեթր բարձրութենէ վար՝ հիւլէական փորձերը արգիլուին : Խրուշչեւ իր պատասխանին մէջ կ՚ըսէ թէ Նախագահին առաջարկած լուծումը հետապնդուած նպատակին համապատասխան չէ .—«Արգիլել հիւլէական նոր զէնքերու պատրաստութիւնը » :

Խորհրդային Վարչապետը կ՚աւելցնէ թէ մթնոլորտին մէջ կատարուած հիւլէական փորձերը նոյնիսկ՝ յիսուն քիլոմեթրէ բարձր, օդը կը թունաւորեն, ինչպէս նաեւ բոյսերը : Այս պայմաններու մէջ «ժողովուրդները իրաւունք ունին դատապարտելու այդ առաջարկը » :

Միւս կողմէ, Խրուշչեւ համակերպած է հիւլէական փորձերը հսկողութեան տակ առնելու բրիտանական ծրագրին :

Մաքմիլընի զրկած նամակին մէջ, Խ. Միութեան Վարչապետը կ՚ըսէ թէ խորհրդային պատուիրակութիւնը «այդ առաջարկը Ժընեւի ժողովին դնելու հրահանգ ստացած է» :

Իւրաքանչիւր երկրի համար միջազգային հսկիչներու թիւը ճշդելու անգլիական առաջարկը սքանչելի մեկնակէտ մըն է՝ հարցը յաջողութեամբ լուծելու համար, — կ՚աւելցնէ Խրուշչեւ :

Այս ծրագիրը մանրամասնօրէն բացատրած էր Անգլիոյ վարչապետ Մաքմիլըն՝ վերջերս Մոսկուա կատարած իր այցելութեան ընթացքին :

Եզրակացնելով, Խ. Միութեան Վարչապետը յոյս կը յայտնէ թէ անգլիական պատուիրակութիւնն ալ պիտի աշխատի Վարչապետ Մաքմիլընի ծրագրին յաջողութեան համար :

Խրուշչեւի պատասխանը որոշ մտահոգութիւն մը ստեղծած է Ուոշինկթընի մէջ, ուր կը մտածեն թէ Ժընեւի խորհրդակցութիւնները, այս ձեւով, նոր փուլի մէջ պիտի մտնեն :

Ծանօթ է, որ ամիսներէ ի վեր Ամերիկայի, Անգլիոյ եւ Խ. Միութեան ներկայացուցիչները Ժընեւի մէջ կ՚աշխատին լուծում մը գտնել հիւլէական հարցին : Նախագահ Այզընհաուրը իր վերջին առաջարկը ըրած էր՝ որպէսզի մեծերու հանդիպումէն առաջ ձախողութիւն մը չարձանագրուի հիւլէական ժողովին մէջ :

Ցարդ Մոսկուա կը մերժէր ընդունիլ միջազգային հսկողութեան ծրագիրը, ինչ որ Արեւմուտքին մտածել կուտար՝ թէ Խ. Միութիւնը չուզեր հրաժարիլ հիւլէական փորձերէ :

Ներկայիս, հարցը բոլորովին նոր բընոյթ կը ստանայ : Յաջողութեան հաւանականութիւններն ալ աւելցած կը թըւին՝ եթէ մինչ այդ Խրուշչեւ չփոխէ իր կարծիքը :

× Խ. Միութեան Արտաքին նախարարութեան մամուլի ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ «Խրուշչեւի առողջական վիճակը այնքան լաւ է՝ որ ուրիշներու նախանձը կրնայ շարժել» : Այս ձեւով, Մոսկուա կը հերքէ արեւմտեան թերթերու մէջ լոյս տեսած այն լուրերը՝ որոնց համաձայն Խ. Միութեան Վարչապետը վերջերս մտային անցողակի խանգարումներ ունեցած էր ... :

ՍԱՄԻ ՍՈԼՀ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՆԱԽԿԻՆ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՊԷՅՐՈՒԹ ԿԸ ՎԵՐԱԴԱՌՆԱՅ

Լիբանանի նախկին վարչապետը, որ եօթը ամսուան «աքսոր» մը պարտադրած էր ինքզինքին, որոշած է Պէյրութ վերադառնալ եւ ներկայանալ, ի հարկին, Բարձրագոյն Ատեանին :

Սամի Սոլհ, որ աւելի քանի հինգ ամիս յաջողած էր դէմ դնել Լիբանանի ծանօթ ըմբոստութեան, գաղտնօրէն մեկնած էր իր հայրենիքէն, եւ որոշած՝ վերադառնալ երբ ամէն ինչ հանդարտած է :

Նախկին վարչապետը, տեսակցութեան մը մենաշնորհը տալով «Լը Մոնտ»ի թղթակիցին յայտարարած է.— « Աքսորս երկար տեւեց : Եօթը ամիս է կը սպասեմ որ կացութիւնը բնականոն վիճակ մը ստանայ : Այս ուղղութեամբ սակայն ներկայ կառավարութիւնը ոչինչ ըրաւ : Ժողովուրդը տակաւին զինուած է : Աւելի քան յիսուն հազար հրացան, որ գաղտնօրէն մտան Լիբանան, կը մնան անպատասխանատուներու ձեռքը : Ոճրագործները, որ այնքան արիւն թափել տըւին, չեն պատժուած, ընդհակառակն՝ քաղաքական կուսակցութիւն մը ստեղծելու արտօնութիւն ստացան » :

Սամի Սոլհի համար՝ Լիբանանի արիւնալի դէպքերը այն բնոյթը կը կրեն ինչ որ գնդ. Շաւաֆի ձախողած ըմբոստական շարժումը, Իրաքի մէջ : Նախկին վարչապետը շեշտեց .— « Վերադարձիս պիտի պահանջեմ որ Լիբանանի արիւնալի դէպքերուն պատասխանատու ոճրագործները դատուին : Հակառակ պարագային՝ պիտի դիմեմ կառավարութեան որ զիս դատէ Բարձրագոյն Ատեանին առջեւ : Պէտք է որ ամէն ինչ պարզուի անցեալ տարուան ըմբոստութեան շուրջ » :

Սամի Սոլհ վստահ չէ թէ, ինչպէս կ՚ըսէ Նասր, Իրաքի վարչապետը՝ Քասըմ համայնավար է : — « Իմ ստացած լուրերուս համաձայն, աւելցուցած է Սոլհ, Քասըմ համոզուած ազգայնական մըն է եւ անկեղծ հայրենասէր մը : Որքան ատեն որ արաբական կարգ մը երկիրներ միջամուխ ըլլան իրենց դրացիներուն գործերուն, այնքան ատեն կայունութիւնը եւ հանդարտութիւնը չեն կրնար վերահաստատուիլ Միջին Արեւելքի մէջ » :

Նախկին վարաչպետին վերադարձին առթիւ, հարցապնդուելով, Լիբանանի ներքին նախարարը՝ Բէմոն Էտտէ ըսած է.— «Ազատ է իր երկիրը վերադառնալու, իմ ալ պարտականութիւնս է պաշտպանել զինքը որեւէ յարձակման դէմ» :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ եւ Թուրքիոյ սահմանին վրայ անգլիական օդանաւ մը անհետացաւ առջի օր : Օդանաւը հիւլէական գաղտնի թղթածրարներ կը փոխադրէր Աւստրալիա : Անձնակազմը կը բաղկանար 17 հոգիէ, որոնց 12ը՝ ճամբորդ :

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ թերթերուն համաձայն ճէպէլ Սինկարի մէջ (Իրաք) ազգայնական ուժերը ըմբոստացած են Քասըմի դէմ, մեծ կորուստներ պատճառելով կառավարական ուժերուն : Բազմաթիւ զինուորներ գերի ինկած են ըմբոստներու ձեռքը :

ԹԵՀՐԱՆԻ չեխ դիւանագէտներէն մէկը իր ընտանիքին հետ Լոնտոն դնաց, ուր երեք ամիսը մնալու արտօնութիւն ստացած է անգլիական կառավարութեան կողմէ : Կը կարծուի թէ վերջանականապէս «ազատութիւնը ընտրած է » :

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ կառավարութիւնը Արաբական Լիկայի քարտուղարին յայտնեց թէ համաձայն է Ֆրանսայի դէմ տնտեսական պոյքոթ ընելու ծրագրին՝ օգնելու համար Ալժերիոյ ժողովուրդին :

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅ
ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆԸ

•

ՆՄԲ.— Ծանօթ գրագէտ Համաստեղ Մարտ 21ին դասախօսութիւն մը տուած է Ուոթըրթաունի (Ամերիկա) մէջ՝ Հայ բանաստեղծութեան մասին: Ստորեւ՝ շահեկան այդ դասախօսութեան ամփոփումը :

Արուեստը իր ստորաբաժանումներով, հոգեկան արտայայտութիւն է, եւ այդ արտայայտութիւնները չենք կրնար բաժնել մեր մարմնէն եւ ղայարանքներէն : Մենք ենք որ կերպարանք կուտանք այն բանին, զոր զգացած ենք: Եւ այդ ճիգ մըն է մեր կեանքին իմաստը յաւիտենական դարձնելու, յաղթելու մահուան : Բանաստեղծութիւնը կը ծառայէ, իր նախնական ձեւին մէջ, կեանքը հովանաւորելու, կը պաշտպանուինք հոն, ինչպէս կը պաշտպանուինք կրօնքի հովանաւորութեան ներքեւ: Բանաստեղծութեան առաջին արտայայտութիւնը աղօթքն է եղած, աղօթելով չար ոգիներուն դէմ, որպէսզի խնայեն մեր կեանքին, որ գեղեցիկ է՝ կեանքին, ուր կինը նաչխուն աչխարհ մը ստեղծած է, ստեղծած է սէրը, տունը, զաւակը, եւ որուն միջոցով մտերմացեր է բնութեան հետ :

Կինը մարդուն մէջ ստեղծած է երաժշտութիւնը, պարը, եւ բառերուն տուած է քնարերգութիւն: Այդ բոլորը հրապոյր – ներ են կինը իրեն կանչելու, եւ փոխադարձաբար: Երաժշտութեան մէջ կայ կրկնութիւն, նաեւ պարին մէջ. կրկնութիւնները կը տեսնենք նախնական մարդոց երգերուն մէջ, ինչպէս նեկրօներու, եւ այդ կրկնութիւնը կուգայ մինչեւ մեր արդիական բանաստեղծներուն :

Այդ աղօթքներն են, որ աստուածնե – րուն հետ բարեչրջուելով՝ ստեղծած են կրօնական բանաստեղծութիւնը եւ երգե – ցողութիւնը : Կրօնքը նոյնպէս բանաս – տեղծական ստեղծագործութիւն է : Կայ բանաստեղծութիւն՝ դիցաբանութեան մէջ :

Նախնական չրջաններուն մէջ, մարդիկ բանաստեղծական միամտութիւնով կ'ապրէին: Մեր Աստեաց անառարը ոգիներու բնակարան էր: Ոգիներ կային ջուրերու մէջ, կամուրջներու տակ: Անոնց համար, աստղերը մարմին ունէին: Նոյնը չէ՞ մեր այսօրուան բանաստեղծներուն համար :

Մենք յաճախ կ'ըսենք այն բանաստեղծութեան, որ մեր հոգիին կը խօսի, եւ մեզի նոր զգացումներ ու մտածումներ կը թելադրէ: Առանց զգայարանքներու եւ մարմնի, հոգին չենք կրնար ըմբռնել : Ահա թէ ինչո՞ւ արուեստը կեանքով կ'ըմբռնենք միայն, այլապէս, դժուար է սահմանել :

Ինչպէս անհատ մը կը շնչէ ու կը զգայ, նոյնպէս ազգ մը կը շնչէ, ունի սիրտ, եւ ուրեմն հաւաքական ստեղծագործութիւն: Ժողովուրդ մը իր դիցաբանութիւնով քան ազգային պատմութիւնով : կարելի է հասկնալ ու ըմբռնել աւելի ,

Հայ ժողովուրդը, ուրիչ կարեւոր ազ – գերու նման, ունեցած է հարուստ չնչաբանութիւն, եւ նոյնպէս ուրիչ քաղաքակրթուած ազգերու նման, ունեցած է իր ազգեցութիւնները, երբ յաղթած է, կամ պարտուած :

Զորրորդ դարէն աքաջ եւ յետոյ, մենք ըմբռնած ենք յունական մշակոյթին կա – րեւորութիւնը, Եւրոպային առաջ: Ու – րեմն, անկարելի է, որ մենք ազդուած չըլլայինք հելլէնական մշակոյթէն: Մեր Տօրք Անգեղը յիչեցուցած է Հոմերոսի Կիկլոպը , այն տարբերութեամբ, որ մեր Ա՛ւ եղը ունէր գեղեցիկի պաչտամունքը, եւ արուեստագէտ էր: Մեր դիւցա-ներ – դ ւթեան կարեւոր մասերը եղած են Հայկի եւ Բելի առասպելը , որ նոյն գծով անցած է մինչեւ մեր Սասունցի Դաւիթը Նաեւ մեր դիւցաներդութեան մաս է Աբրայի եւ Շամիրամի դիւցազնավէպը, մեր Վահանդնը վիչապաքաղ՝ Զենոն Աւեստայի աստուածները, եւ Ապողոնը յիչեցընող: Արտաչէսի եւ Սաթենիկի հովուերգութիւնը, որով կը փակուի մեր անդիր դպրութեան չրջանը: Ցետոյ կու – գայ անյայտ անջրպետ մը, մինչեւ հին – գերորդ դար :

Գիտենք, որ Հինգերորդ դարուն քրիստոնէութիւնը հաստած էր Հայաստանի մէջ հիւանդագին աստիճանի, դուցէ պատճառը՝ մեր քաղաքական տկարութիւնն էր : Ս. Մեսրոպ կը միանայ Քրիստոսի խա – չակիը դունդին եւ կը մտնէ մենակեաց – ներու կարգին մէջ: Ինքզինք կը նուիրէ լեռնակեցութեան, քաղցի , բանջարակերութեան, խարազանազեստ եւ գետնա – տարած անկողիններու, ըստ Կորիւնի : Այս պայմաններու մէջ կը ծնին՝ մեր կրօնական դպրութիւնը, մեր չարականները, Տէր ողորմեանները, Գանձերը, կրօ – նական երաժչտութիւնը : Ամէն ինչ կը տեսնենք «եղնկի»ով մը եւ տերեւ չի չարժիր առանց Աստուծոյ: Մեր հոգեւոր քաղաքը Երուսաղէմն է, Աբրահամի եւ Իսահակայ Աստուածը մեր Աստուածն էր, Աստուածաչունչն մտքեր, վկայութիւններ կուգային, կեանքի դաղտնիքը եւ մեր ազգային մտահոգութիւնները լուծելու :

Եւ ամէն արհաւիրք ու հալածանք թըշնամիէն, կը վերադրուէր մեր ազգային մեղքերուն, եւ ահա հսկում եւ դոհերու մատուցում :

Մեր կրօնական բանաստեղծութեան մէջ, առաւելապէս կը դտնենք քնարականը, եւ հայ լեզուի գեղեցկութիւնը : Ո – րովհետեւ քրիստոնէութիւնը ժխտումն էր կեանքին, մենք չենք տեսներ այդ բա – նաստեղծութեան մէջ՝ անձնականութիւն: Որպէս անձնական բանաստեղծ, մենք կը դտնենք Գրիգոր Նարեկացին, որ պայքարեցաւ իր անիմանալի մեղքերուն համար: Զորրորդ դարէն մինչեւ ատաներորդ դար, Նարեկացիի չրջանը, չատ բան փոխուած չէ մեր կրօնական մտածողութեան մէջ: Նարեկացիի թափը որպէս բանաստեղծ, հզօր էր, եւ իր չրջանի գրա – բերը բաւարար չէր իր թռիչքին հասնելու: Ան իր ուրոյն լեզուն ստեղծեց , եւ բառերուն տուաւ այլ իմաստ: Անոր անձնական ըլլալն էր, որ բանաստեղծութեան տուաւ դեղարուեստական արժէք, եւ ձգեց իր հետքը մեր գրականութեան մէջ, մինչեւ Սիամանթօ, մինչեւ Ինտրա: Եւ անդադարար տուաւ իրապաչտ գրակա – նութեան մը կայծերը, երբ Ազօթամատեանի մէջ կը նկարագրէ նաւաբեկութիւն մը, նկարագրելով նաեւ բոլոր կազմածները :

Ուրկէ՞ Նարեկացիի այդ ոճը. ոմանք արաբական ազդեցութիւն կը կարծեն , իսկ առաւելապէս, մօտիկ դիծը կարելի է դտնել Դ. դարու Ս. Օգոստինոսի Խոստովանութեան մէջ, իր թռիչքով եւ նոյնիսկ ոճով :

Նարեկացիէն յետոյ մենք դէմ առ դէմ կուգանք ուրիչ մեծ բանաստեղծի մը , Ներսէս Շնորհալիի, չատ աւելի հան – դարտ, քնարական , հեղասահ դնացքով, եւ այստեղ բանաստեղծութիւնը մատն է ճոխ չանդերու մէջ. չանդեր, որոնք կը կարծուի թէ եկած են արաբականէն, Գրիգոր Մագիստրոսի միջոցով :

Ժբ. դարուն արդէն չատ բան փոխուած էր. մեր լեզուն այնքան ճոխացեր է, որ Շնորհալին տեսակ մը խաղի ելած էր , ակրոնաստաւերով բանաստեղծութիւններ յօրինելով :

Ժբ. դարը, Եւրոպայի համար եղած էր վերածնունդի չրջան մը: Եւրոպացիները սկսած էին թարգմանել արաբական գի – տութիւն, բժչկութիւն, աստղագիտութիւն, մաթեմաթիք :

Մեր մէջ Մխիթար Հերացին կը գրէ ժողովրդական բարբառով, « Ձերմանց Մխիթարութիւն»ը: Մխիթար Գոչ կը գրէ « Դատաստանագիրք»ը, եւ աչխարհիկ բարբառով առածներ: Շնորհալին առաջինն էր, որ իր ղրաբարով մչակած դը – րականութեան կողքին, դրած է նաեւ ժողովուրդի լեզուով, ինչպէս իր հանելուկները :

Մեր եկեղեցին պայծառացնող չարականներ չատ ունի ան, եւ նուիրուած ա – րեւի լոյսին, ինչպէս « Առաւօտ Լուսոյ»ն եւ Արեւագալի չարականները : Գիծ մը՝ որ անտարակոյս եկած է մեր հեթանոսական չրջանէն :

Անկէ յետոյ է որ կը սկսին մեր միջնադարեան տաղասացները, աչխարհիկ լեզուով, ուր կայ սէրը, կեանքը, բնութիւնը, ստեղծագործութիւնը, եւ երեւակայել, որ այդ կը սկսի մեր եկեղեցական – ներէն, ինչպէս Ցովհ. Երզնկացի, Ցովհ. Պլուզ, Թլկուրանցի, Սսի կաթողիկոսը : Իտալացի բանաստեղծ Պետրարքային չատ առաջ, ունեցած ենք մեր լեզուի վերածնունդը, որ սկսած է Ժբ. դարու վեր – ջերը՝ այսպէսով բացուեցաւ մինչ այդ անծանօթ մնացած վարպետը մը, որուն եաեւ կը մեր ժողովուրդը: Ժողովուրդ մը, որ անկախ արեւմտեան ազդեցութենէն, ունէր ըմբռնումի դիծ մը, որ Արեւելքէն կուգար. կուգար Պարսկաստանէն, եւ որուն վրայ հայ ժողովուրդը իր որոչ դրոչմը դրած է : Ցաճախակի եղած են հայ եւ պարսիկ պատերազմները, եւ մշակութային փոխ–յարաբերութիւնները :

Մեր Անահիտը, Զենա Ավեսթայի Արամազդուհի Անահիտան է, եւ ունի նոյն բնորոչումները, մաքրամաքուր , եւ մայր դչաստութեան: Պարսիկները միչտ աչխատած են իրենց մչակոյթի ազդեցութեան տակ պահել Հայաստանը, եւ այդ ձեւով եղած է Արեւելքի եւ Արեւմուտքի մչակոյթներու բախումը :

Մչակութային ազդեցութիւններ եղած են առհասարակ բոլոր քաղաքակրթութեան ընդունակ ժողովուրդներու վրայ, եւ այդ ձեւով իրենց ազդեցութիւնը ձգած են, Եւրոպականէն յետոյ, սելճուքները , Արաբները, մահմետական Պարսիկները, մեր ժողովուրդին վրայ: Գուցէ այդ արչաւանքներն էին, որ պատճառ կը դառնան հրաժարելու մարմնական կեանքէն, եւ նուիրուիլ երկնքի: Մենք կը տեսնենք այդ արչաւանքներու թողած արհաւիրքը հայ չարքաչ ժողովուրդին վրայ, եւ ո – րուն գլխաւոր արտայայտիչը եղած է Ֆրիկ, որ ունի սուր հեգնանք, դանգատ, բարոյական մտածողութիւն: Անտարա – կոյս բացառիկ տպաւորներէն է Ֆրիկ : Բանաստեղծ մը, որ կուտայ իր չրջանը :

Իր նչանաւոր «դանգատ»ին մէջ, Ֆրիկ երեւան կուգայ որպէս մեծ մարդատէր :

Մեր միջնադարեան բանաստեղծները եւ Ֆրիկ, կեանքի իմաստը որոնելու նոր ճամբու մէջ ինկած են, ինչպէս Կոստանդին Երզնկացի, Ցովհ. Պլուզ, Կեչարեցի, Ցովհ. Սարկաւագ վրդ., որ նչանաւոր է մանաւանդ իր « Սարեկի երգ»ով, Ցովհ. Թլկուրանցի եւ Նահապետ Քուչակ ,ո – րուն բանաստեղծութիւնները թանկագին քարերով հիւսուած մոզայիքներ են :

Մեր միջնադարեան տաղասացներու կանաչ, կարկաչող աղբիւրը կը կորսուի չանկարծ, եւ մեր դպրութիւնն ու բանաստեղծութիւնը նորէն կը մտնեն վանքերու մէջ: Շատ տարիներ յետոյ միայն, մեր բանասէրները պիտի պրպտէին այդ փոչոտ ձեռագրիները, երեւան հանելու համար մեր արժէքները: Արչակ Զօպանեան մէկն էր այդ վաստակաւոր բանասէրներէն :

Միջին դարուն մէջ կորսուած այդ աղբիւրն էր որ ճեղքեց գետինը եւ դուրս յորդեցաւ արդասաւոր դաչտի մը վրայ , ստեղծուեցաւ մեր դրական լեզուն, ու վերելքը մեր արձակին եւ բանաստեղծութեան :

ԿԱՐԴԱՑԵՔ ՏԱՐԱԾԵՑԵՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԸՆԹԵՐՑՈՂԻՆ ՑՈՒՇԱՏԵՏՐԸ

ՅԱԿՈԲ ՕՇԱԿԱՆԻ

«ՍՓԻԹՒՌԸ ԵՒ ԻՐԱՒ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆԸ»·— «ԱՐԵՒԵԼԱՀԱՅ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԷՋՄԻԱԾԻՆԸ »·— «ՀԱՄԱՊԱՏԿԵՐ ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ» Ա· Բ· ԵՒ Ե· ՀԱՏՈՐՆԵՐԸ:

•

Քիչ մը վարը, «միւս կողմէն տրտում է, ինծի, հոս ստիպուած ըլլալ յայտարարելու որ արեւմտահայ գրականութիւնը— — այսինքն մեր ժողովուրդի կէսին հոգեկան կենիքովը ամբողջն կնքուած բանաստեղծական մը — իր աւարտը գտած է արդէն անոր մչակներուն գանգուածովի փողոտումովը ու զայն կարելի ընող հոգեղէն իրականութեան՝ ժողովուրդին չիջումովը »:

Այս յայտարարութիւնը բարեբախտաբար իրականութեան չի համապատասխաներ, պարզ այն պատճառով որ իրրեւ չորրորդ բաժանում Օշական կուտայ նորագոյն կամ սփիւռքի գրականութիւնը , որ կը սկսի 1919ին, եւ որու մասին կ'ըսէ· «Փարիզ, Եգիպտոս, Սուրիա, Պալեստին ու դլխաւորաբար Նոր Աչխարհը, կեդրոններ ասոնք, որ այդ դրականութիւնը կը յամառի ապրիլ միս մինակը, դրկուած թող լքուած իր բոլոր սուրբերէն, ուրեմն հաւաքական ստեղծագործութիւն: Ժողովուրդ մը իր դիցաբանութիւնով քան ազգային պատմութիւնով : կարելի է հասկնալ ու ըմբռնել աւելի ,

Հայ ժողովուրդը, ուրիչ կարեւոր ազգերու նման, ունեցած է հարուստ չնչաբանութիւն, եւ նոյնպէս ուրիչ քաղաքակրթուած ազգերու նման, ունեցած է իր ազգեցութիւնները, երբ յաղթած է, կամ պարտուած :

Զորրորդ դարէն աքաջ եւ յետոյ, մենք ըմբռնած ենք յունական մշակոյթին կարեւորութիւնը, Եւրոպային առաջ: Ուրեմն, անկարելի է, որ մենք ազդուած չըլլայինք հելլէնական մշակոյթէն: Մեր Տօրք Անգեղը յիչեցուցած է Հոմերոսի Կիկլոպը , այն տարբերութեամբ, որ մեր Ա՛ւ եղը ունէր գեղեցիկի պաչտամունքը, եւ արուեստագէտ էր: Մեր դիւցաներ – դ ւթեան կարեւոր մասերը եղած են Հայկի եւ Բելի առասպելը , որ նոյն գծով անցած է մինչեւ մեր Սասունցի Դաւիթը Նաեւ մեր դիւցազներդութեան մաս է Աբրայի եւ Շամիրամի դիւցազնավէպը, մեր Վահանդնը վիչապաքաղ՝ Զենոն Աւեստայի աստուածները, եւ Ապողոնը յիչեցընող: Արտաչէսի եւ Սաթենիկի հովուերգութիւնը, որով կը փակուի մեր անդիր դպրութեան չրջանը: Ցետոյ կու – գայ անյայտ անջրպետ մը, մինչեւ հին – գերորդ դար :

Գիտենք, որ Հինգերորդ դարուն քրիստոնէութիւնը հաստած էր Հայաստանի մէջ հիւանդագին աստիճանի, դուցէ պատճառը՝ մեր քաղաքական տկարութիւնն էր : Ս. Մեսրոպ կը միանայ Քրիստոսի խաչակիր դունդին եւ կը մտնէ մենակեաց – ներու կարգին մէջ: Ինքզինք կը նուիրէ լեռնակեցութեան, քաղցի , բանջարակերութեան, խարազանազեստ եւ գետնա – տարած անկողիններու, ըստ Կորիւնի : Այս պայմաններու մէջ կը ծնին՝ մեր կրօնական դպրութիւնը, մեր չարականները, Տէր ողորմեանները, Գանձերը, կրօ – նական երաժչտութիւնը : Ամէն ինչ կը տեսնենք «եղնկի»ով մը եւ տերեւ չի չարժիր առանց Աստուծոյ: Մեր հոգեւոր քաղաքը Երուսաղէմն է, Աբրահամի եւ Իսահակայ Աստուածը մեր Աստուածն էր, Աստուածաչունչն մտքեր, վկայութիւններ կուգային, կեանքի դաղտնիքը եւ մեր ազգային մտահոգութիւնները լուծելու :

Եւ ամէն արհաւիրք ու հալածանք Թըշնամիէն, կը վերադրուէր մեր ազգային մեղքերուն, եւ ահա հսկում եւ դոհերու մատուցում :

Մեր կրօնական բանաստեղծութեան մէջ, առաւելապէս կը դտնենք քնարականը, եւ հայ լեզուի գեղեցկութիւնը : Ո – րովհետեւ քրիստոնէութիւնը ժխտումն էր կեանքին, մենք չենք տեսներ այդ բանաստեղծութեան մէջ՝ անձնականութիւն: Որպէս անձնական բանաստեղծ, մենք կը դտնենք Գրիգոր Նարեկացին, որ պայքարեցաւ իր անիմանալի մեղքերուն համար: Զորրորդ դարէն մինչեւ ատաներորդ դար, Նարեկացիի չրջանը, չատ բան փոխուած չէ մեր կրօնական մտածողութեան մէջ: Նարեկացիի թափը որպէս բանաստեղծ, հզօր էր, եւ իր չրջանի գրաբերը բաւարար չէր իր թռիչքին հասնելու: Ան իր ուրոյն լեզուն ստեղծեց , եւ բառերուն տուաւ այլ իմաստ: Անոր անձնական ըլլալն էր, որ բանաստեղծութեան տուաւ դեղարուեստական արժէք, եւ ձգեց իր հետքը մեր գրականութեան մէջ, մինչեւ Սիամանթօ, մինչեւ Ինտրա: Եւ անդադարար տուաւ իրապաչտ գրականութեան մը կայծերը, երբ Ազօթամատեանի մէջ կը նկարագրէ նաւաբեկութիւն մը, նկարագրելով նաեւ բոլոր կազմածները :

Ուրկէ՞ Նարեկացիի այդ ոճը. ոմանք արաբական ազդեցութիւն կը կարծեն , իսկ առաւելապէս, մօտիկ դիծը կարելի է դտնել Դ. դարու Ս. Օգոստինոսի Խոստովանութեան մէջ, իր թռիչքով եւ նոյնիսկ ոճով :

Նարեկացիէն յետոյ մենք դէմ առ դէմ կուգանք ուրիչ մեծ բանաստեղծի մը , Ներսէս Շնորհալիի, չատ աւելի հան – դարտ, քնարական , հեղասահ դնացքով, եւ այստեղ բանաստեղծութիւնը մատն է ճոխ չանդերու մէջ. չանդեր, որոնք կը կարծուի թէ եկած են արաբականէն, Գրիգոր Մագիստրոսի միջոցով :

Ժբ. դարուն արդէն չատ բան փոխուած էր. մեր լեզուն այնքան ճոխացեր է, որ Շնորհալին տեսակ մը խաղի ելած էր , ակրոնաստաւերով բանաստեղծութիւններ յօրինելով :

Ժբ. դարը, Եւրոպայի համար եղած էր վերածնունդի չրջան մը: Եւրոպացիները սկսած էին թարգմանել արաբական գիտութիւն, բժչկութիւն, աստղագիտութիւն, մաթեմաթիք :

Մեր մէջ Մխիթար Հերացին կը գրէ ժողովրդական բարբառով, « Ձերմանց Մխիթարութիւն»ը: Մխիթար Գոչ կը գրէ « Դատաստանագիրք»ը, եւ աչխարհիկ բարբառով առածներ: Շնորհալին առաջինն էր, որ իր ղրաբարով մչակած դրականութեան կողքին, դրած է նաեւ ժողովուրդի լեզուով, ինչպէս իր հանելուկները :

Մեր եկեղեցին պայծառացնող չարականներ չատ ունի ան, եւ նուիրուած արեւի լոյսին, ինչպէս « Առաւօտ Լուսոյ»ն եւ Արեւագալի չարականները : Գիծ մը՝ որ անտարակոյս եկած է մեր հեթանոսական չրջանէն :

Անկէ յետոյ է որ կը սկսին մեր միջնադարեան տաղասացները, աչխարհիկ լեզուով, ուր կայ սէրը, կեանքը, բնութիւնը, ստեղծագործութիւնը, եւ երեւակայել, որ այդ կը սկսի մեր եկեղեցական – ներէն, ինչպէս Ցովհ. Երզնկացի, Ցովհ. Պլուզ, Թլկուրանցի, Սսի կաթողիկոսը : Իտալացի բանաստեղծ Պետրարքային չատ առաջ, ունեցած ենք մեր լեզուի վերածնունդը, որ սկսած է Ժբ. դարու վեր – ջերը՝ այսպէսով բացուեցաւ մինչ այդ անծանօթ մնացած վարպետը մը, որուն եաեւ կը մեր ժողովուրդը: Ժողովուրդ մը, որ անկախ արեւմտեան ազդեցութենէն, ունէր ըմբռնումի դիծ մը, որ Արեւելքէն կուգար. կուգար Պարսկաստանէն, եւ որուն վրայ հայ ժողովուրդը իր որոչ դրոչմը դրած է : Ցաճախակի եղած են հայ եւ պարսիկ պատերազմները, եւ մշակութային փոխ–յարաբերութիւնները :

Մեր Անահիտը, Զենա Ավեսթայի Արամազդուհի Անահիտան է, եւ ունի նոյն բնորոչումները, մաքրամաքուր , եւ մայր դչաստութեան: Պարսիկները միչտ աչխատած են իրենց մչակոյթի ազդեցութեան տակ պահել Հայաստանը, եւ այդ ձեւով եղած է Արեւելքի եւ Արեւմուտքի մչակոյթներու բախումը :

Մչակութային ազդեցութիւններ եղած են առհասարակ բոլոր քաղաքակրթութեան ընդունակ ժողովուրդներու վրայ, եւ այդ ձեւով իրենց ազդեցութիւնը ձգած են, Եւրոպականէն յետոյ, սելճուքները , Արաբները, մահմետական Պարսիկները, մեր ժողովուրդին վրայ: Գուցէ այդ արչաւանքներն էին, որ պատճառ կը դառնան հրաժարելու մարմնական կեանքէն, եւ նուիրուիլ երկնքի: Մենք կը տեսնենք այդ արչաւանքներու թողած արհաւիրքը հայ չարքաչ ժողովուրդին վրայ, եւ որուն գլխաւոր արտայայտիչը եղած է Ֆրիկ, որ ունի սուր հեգնանք, դանգատ, բարոյական մտածողութիւն: Անտարակոյս բացառիկ տպաւորներէն է Ֆրիկ : Բանաստեղծ մը, որ կուտայ իր չրջանը :

Իր նչանաւոր «դանգատ»ին մէջ, Ֆրիկ երեւան կուգայ որպէս մեծ մարդատէր :

Մեր միջնադարեան բանաստեղծները եւ Ֆրիկ, կեանքի իմաստը որոնելու նոր ճամբու մէջ ինկած են, ինչպէս Կոստանդին Երզնկացի, Ցովհ. Պլուզ, Կեչարեցի, Ցովհ. Սարկաւագ վրդ., որ նչանաւոր է մանաւանդ իր « Սարեկի երգ»ով, Ցովհ. Թլկուրանցի եւ Նահապետ Քուչակ ,որուն բանաստեղծութիւնները թանկագին քարերով հիւսուած մոզայիքներ են :

Մեր միջնադարեան տաղասացներու կանաչ, կարկաչող աղբիւրը կը կորսուի չանկարծ, եւ մեր դպրութիւնն ու բանաստեղծութիւնը նորէն կը մտնեն վանքերու մէջ: Շատ տարիներ յետոյ միայն, մեր բանասէրները պիտի պրպտէին այդ փոչոտ ձեռագրիները, երեւան հանելու համար մեր արժէքները: Արչակ Զօպանեան մէկն էր այդ վաստակաւոր բանասէրներէն :

Միջին դարուն մէջ կորսուած այդ աղբիւրն էր որ ճեղքեց գետինը եւ դուրս յորդեցաւ արդասաւոր դաչտի մը վրայ , ստեղծուեցաւ մեր դրական լեզուն, ու վերելքը մեր արձակին եւ բանաստեղծութեան :

Ա

Ֆրիկ մը վարը, «միւս կողմէն տրտում է, ինծի, հոս ստիպուած ըլլալ յայտարարելու որ արեւմտահայ գրականութիւնը— — այսինքն մեր ժողովուրդի կէսին հոգեկան կենիքովը ամբողջն կնքուած բանաստեղծական մը — իր աւարտը գտած է արդէն անոր մչակներուն գանգուածովի փողոտումովը ու զայն կարելի ընող հոգեղէն իրականութեան՝ ժողովուրդին չիջումովը »:

Այս յայտարարութիւնը բարեբախտաբար իրականութեան չի համապատասխաներ, պարզ այն պատճառով որ իրրեւ չորրորդ բաժանում Օշական կուտայ նորագոյն կամ սփիւռքի գրականութիւնը , որ կը սկսի 1919ին, եւ որու մասին կ'ըսէ· «Փարիզ, Եգիպտոս, Սուրիա, Պալեստին ու դլխաւորաբար Նոր Աչխարհը, կեդրոններ ասոնք, որ այդ դրականութիւնը կը յամառի ապրիլ միս մինակը, դրկուած թող լքուած իր բոլոր սուրբերէն, ընդդէմ աչխարհ մը արդելքներու, ներսէն ու դուրսէն, քանի մը նուիրեալներու , խենդերու բուռն , սրտաչարժ հերոսութեամբը»: Նոյն հատորին էջ 210ին վերջը, երբ կը խօսի Նահապետ Քուչակեանի մասին, Օշական դարձեալ հակասութեան մէջ կ'ինկնայ· «ի՞նչ չուտ ալ կը մոռնանք որ Արեւմտահայ Դրականութիւնը, ու անոր ամբողջ մչակոյթը դերի ժողովուրդի մը ստեղծումները կը մնան, տակաւին մինչեւ այսօր, — պարագայ որ կրկնապէս կ'արժեւորէ արդիւնքը: Մենք պայքարեցանք մեզ դերողներուն կամքին ու ներքին վէրքերուն, ախտերուն դէմ : Ու ասիկա աւելի քան սրտառուչ կ'ընէ Արեւմտահայ ճիգը Զարթօնքի կրկէսին մէջ»: Այս տողերը դրող քննադատ Օշական կրնան աւելի ներողամիտ դէպք ըլլար, երբ Արեւմտահայ ճիգը, իրրեւ դրականութիւն, իրրեւ արուեստ նկատի կ'առնէ :

Ց· Օշական ունի սակայն ուրիչ դատողութիւն մը, վերաղնահատելով իրրեւ քննադատ մինչեւ այսօր իր ժխտող դերը· — « Քննադատութիւնը չատ չատ նպաստ մը կրնայ բերել մչակոյթի մը պատմութեան: Շատոնց է որ ես անոր ուրացած եմ որեւէ դրական դեր, դրական ուղղութիւնները, պատրանքները, կիրքերը եւ չիմարութիւնները սանձահարող : Ոչ մէկ դրող կ'աղդուի իրեն ուղղուած ու բոլորովին արդար թելադրանքներէն» :

Այս խոստովանութիւնով Օշական կը դուրսէն հաւաքական ստեղծագործութիւն: Ժողովուրդ մը իր դիցաբանութիւնով քան ազգային պատմութիւնով : կարելի է հասկնալ ու ըմբռնել աւելի ,

Հայ ժողովուրդը, ուրիչ կարեւոր ազգերու նման, ունեցած է հարուստ չնչաբանութիւն, եւ նոյնպէս ուրիչ քաղաքակրթուած ազգերու նման, ունեցած է իր ազգեցութիւնները, երբ յաղթած է, կամ պարտուած :

Զորրորդ դարէն աքաջ եւ յետոյ, մենք ըմբռնած ենք յունական մշակոյթին կարեւորութիւնը, Եւրոպային առաջ: Ուրեմն, անկարելի է, որ մենք ազդուած չըլլայինք հելլէնական մշակոյթէն: Մեր Տօրք Անգեղը յիչեցուցած է Հոմերոսի Կիկլոպը , այն տարբերութեամբ, որ մեր Ա՛ւ եղը ունէր գեղեցիկի պաչտամունքը, եւ արուեստագէտ էր: Մեր դիւցաներ – դ ւթեան կարեւոր մասերը եղած են Հայկի եւ Բելի առասպելը , որ նոյն գծով անցած է մինչեւ մեր Սասունցի Դաւիթը Նաեւ մեր դիւցազներդութեան մաս է Աբրայի եւ Շամիրամի դիւցազնավէպը, մեր Վահանդնը վիչապաքաղ՝ Զենոն Աւեստայի աստուածները, եւ Ապողոնը յիչեցընող: Արտաչէսի եւ Սաթենիկի հովուերգութիւնը, որով կը փակուի մեր անդիր դպրութեան չրջանը: Ցետոյ կու – գայ անյայտ անջրպետ մը, մինչեւ հին – գերորդ դար :

Գիտենք, որ Հինգերորդ դարուն քրիստոնէութիւնը հաստած էր Հայաստանի մէջ հիւանդագին աստիճանի, դուցէ պատճառը՝ մեր քաղաքական տկարութիւնն էր : Ս. Մեսրոպ կը միանայ Քրիստոսի խաչակիր դունդին եւ կը մտնէ մենակեաց – ներու կարգին մէջ: Ինքզինք կը նուիրէ լեռնակեցութեան, քաղցի , բանջարակերութեան, խարազանազեստ եւ գետնա – տարած անկողիններու, ըստ Կորիւնի : Այս պայմաններու մէջ կը ծնին՝ մեր կրօնական դպրութիւնը, մեր չարականները, Տէր ողորմեանները, Գանձերը, կրօ – նական երաժչտութիւնը : Ամէն ինչ կը տեսնենք «եղնկի»ով մը եւ տերեւ չի չարժիր առանց Աստուածոյ: Մեր հոգեւոր քաղաքը Երուսաղէմն է, Աբրահամի եւ Իսահակայ Աստուածը մեր Աստուածն էր, Աստուածաչունչն մտքեր, վկայութիւններ կուգային, կեանքի դաղտնիքը եւ մեր ազգային մտահոգութիւնները լուծելու :

Եւ ամէն արհաւիրք ու հալածանք Թըշնամիէն, կը վերադրուէր մեր ազգային մեղքերուն, եւ ահա հսկում եւ դոհերու մատուցում :

Մեր կրօնական բանաստեղծութեան մէջ, առաւելապէս կը դտնենք քնարականը, եւ հայ լեզուի գեղեցկութիւնը : Ո – րովհետեւ քրիստոնէութիւնը ժխտումն էր կեանքին, մենք չենք տեսներ այդ բանաստեղծութեան մէջ՝ անձնականութիւն: Որպէս անձնական բանաստեղծ, մենք կը դտնենք Գրիգոր Նարեկացին, որ պայքարեցաւ իր անիմանալի մեղքերուն համար: Զորրորդ դարէն մինչեւ ատաներորդ դար, Նարեկացիի չրջանը, չատ բան փոխուած չէ մեր կրօնական մտածողութեան մէջ: Նարեկացիի թափը որպէս բանաստեղծ, հզօր էր, եւ իր չրջանի գրաբերը բաւարար չէր իր թռիչքին հասնելու: Ան իր ուրոյն լեզուն ստեղծեց , եւ բառերուն տուաւ այլ իմաստ: Անոր անձնական ըլլալն էր, որ բանաստեղծութեան տուաւ դեղարուեստական արժէք, եւ ձգեց իր հետքը մեր գրականութեան մէջ, մինչեւ Սիամանթօ, մինչեւ Ինտրա: Եւ անդադարար տուաւ իրապաչտ գրականութեան մը կայծերը, երբ Ազօթամատեանի մէջ կը նկարագրէ նաւաբեկութիւն մը, նկարագրելով նաեւ բոլոր կազմածները :

Ուրկէ՞ Նարեկացիի այդ ոճը. ոմանք արաբական ազդեցութիւն կը կարծեն , իսկ առաւելապէս, մօտիկ դիծը կարելի է դտնել Դ. դարու Ս. Օգոստինոսի Խոստովանութեան մէջ, իր թռիչքով եւ նոյնիսկ ոճով :

Նարեկացիէն յետոյ մենք դէմ առ դէմ կուգանք ուրիչ մեծ բանաստեղծի մը , Ներսէս Շնորհալիի, չատ աւելի հանդարտ, քնարական , հեղասահ դնացքով, եւ այստեղ բանաստեղծութիւնը մատն է ճոխ չանդերու մէջ. չանդեր, որոնք կը կարծուի թէ եկած են արաբականէն, Գրիգոր Մագիստրոսի միջոցով :

Ժբ. դարուն արդէն չատ բան փոխուած էր. մեր լեզուն այնքան ճոխացեր է, որ Շնորհալին տեսակ մը խաղի ելած էր , ակրոնաստաւերով բանաստեղծութիւններ յօրինելով :

Ժբ. դարը, Եւրոպայի համար եղած էր վերածնունդի չրջան մը: Եւրոպացիները սկսած էին թարգմանել արաբական գիտութիւն, բժչկութիւն, աստղագիտութիւն, մաթեմաթիք :

Մեր մէջ Մխիթար Հերացին կը գրէ ժողովրդական բարբառով, « Ձերմանց Մխիթարութիւն»ը: Մխիթար Գոչ կը գրէ « Դատաստանագիրք»ը, եւ աչխարհիկ բարբառով առածներ: Շնորհալին առաջինն էր, որ իր ղրաբարով մչակած դրականութեան կողքին, դրած է նաեւ ժողովուրդի լեզուով, ինչպէս իր հանելուկները :

Մեր եկեղեցին պայծառացնող չարականներ չատ ունի ան, եւ նուիրուած արեւի լոյսին, ինչպէս « Առաւօտ Լուսոյ»ն եւ Արեւագալի չարականները : Գիծ մը՝ որ անտարակոյս եկած է մեր հեթանոսական չրջանէն :

Անկէ յետոյ է որ կը սկսին մեր միջնադարեան տաղասացները, աչխարհիկ լեզուով, ուր կայ սէրը, կեանքը, բնութիւնը, ստեղծագործութիւնը, եւ երեւակայել, որ այդ կը սկսի մեր եկեղեցական – ներէն, ինչպէս Ցովհ. Երզնկացի, Ցովհ. Պլուզ, Թլկուրանցի, Սսի կաթողիկոսը : Իտալացի բանաստեղծ Պետրարքային չատ առաջ, ունեցած ենք մեր լեզուի վերածնունդը, որ սկսած է Ժբ. դարու վեր – ջերը՝ այսպէսով բացուեցաւ մինչ այդ անծանօթ մնացած վարպետը մը, որուն եաեւ կը մեր ժողովուրդը: Ժողովուրդ մը, որ անկախ արեւմտեան ազդեցութենէն, ունէր ըմբռնումի դիծ մը, որ Արեւելքէն կուգար. կուգար Պարսկաստանէն, եւ որուն վրայ հայ ժողովուրդ

ԿՈՅԾԵՐ

Ֆ. ՀԱՍԱՆ

Լ Ր.

ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ

(16 - 61)

— Ա՛խչն, ինչո՞ւ չես գնում ուսուցիչ- ներդ մոտ :

Ա՛խչն ափսոսանքով ձեռքը տարավ դեպի այտը, որտեղ կապույտ ուռած հետքեր էին մնացել ապտակներից :

— Ես, պարո՛ն, ինչ-որ բան չգիտեմ, որ ուսուցիչս ինձ ծեծի :

— Ծա՛լ, — ծամածռվեց Եղիսե Նիկոլ- յանը, — ինչո՞ւ ես ծեծում աղջկան, թե՞ ուզում էիր նրան համբուրել :

— Չե՛մ ասում, որ ուզում էի, բայց ինչո՞ւ ինձ ծեծեց :

— Ես ասում եմ, որ ուզում էիր, ուրեմն ծեծում են քեզ :

Ա՛խչն ամաչկոտ ժպտաց : Նա ինքն էլ չգիտեր, թե ինչո՞ւ ուսուցիչը ծեծեց իրեն :

— Ես ուզում էի նրան համբուրել, որովհետև նա ինձ շատ է սիրում, — ասաց նա :

— Ա՛յ քեզ բան, — ասաց Եղիսե Նիկոլ- յանը, — ուրեմն դու էլ նրան սիրում ես :

— Այո՛, պարո՛ն, շատ եմ սիրում :

— Ա՛յ քեզ բան, — կրկնեց Եղիսե Նիկոլ- յանը, — ուրեմն դու էլ նրան սիրում ես :

— Ես ասում եմ, որ սիրում եմ, բայց ինչո՞ւ ինձ ծեծեց

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ կառավարութիւնը բուռն բողոքագիր մը յանձնեց Մոսկուա՝ նկատելով որ խորհրդային օդանաւեր դարձեալ թռիչք կատարած էին պարսկական հողամասին վրայ: Պարսիկները կը զգուշացնեն Խ. Միութիւնը՝ նման դէպքերու «ծանր հետեւանքներուն» համար:

ԱՆԳԼԻՈՅ կառավարութիւնը Իրաքի իր դեսպանին տեղեկագիրը կարդալէ ետք համոզուեցաւ որՔասըմի հետբարեկամական կապը պէտք չէ խղէ: Դեսպան Թրիվիլէն Պաղտատ վերադարձաւ:

ՓԱՆԱՄԱՅԻ ըմբոստներու պարագլուխ Արիաս ապաստանեցաւ պրազիլիական դեսպանատունը: Միւս կողմէ քուպացի կամաւորներ գացած են Փանամա՝ ըմբոստներու կողքին կռուելու համար:

ԱՐԱԿՈՆ ե էլզա Թրիոլէ Մոսկուա գացին՝ մասնակցելու համար Լենինի մրցանակի միջազգային կոմիտէի ժողովին:

Այրի Տիկին Արաքսի Մալաքեան,
Պ. Աշոտ Մալաքեան,
Խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց քրոջ եւ մօրաքրոջ՝

ԳԱՅԱՆԷ ՔԻՐԱՋԵԱՆԻ

Կսկծալի մահը, որ տեղի ունեցաւ Ապրիլ 26ին, Փարիզի ամերիկեան հիւանդանոցը, յետ երկարատեւ հիւանդութեան:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր՝ երեքշաբթի կէսօրէ ետք ժամը 15ին Փարիզի Ս. Յովհաննէս – Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Մարսէյլ, ամփոփուելու համար իր ընտանեկան դամբարանը:

Թաղումը՝ Մարսէյլ այս Չորեքշաբթի (Ապրիլ 29) ժամը 15ին, Սէն Փիէռի գերեզմանատունը:

Կը խնդրուի ներկայս իբրեւ մահազդ ընդունիլ:

ՅԱՌԱՋ.— Մեր խոր ցաւակցութիւնները Տիկին Մալաքեանին եւ Պ. Աշոտ Մալաքեանին:

ՀԱՆԴԷՍ ԵՒ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Կապ. Խաչի Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղի կողմէ:

3 Մայիս, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը երեքին, Կղերականներու սրահին մէջ,

32, RUE DANTON. KREMLIN-BICETRE

Կը ներկայացուի «ԹՈՐՈՍ ԾԱՌԱՆ»

Նոր Սերունդի Առնուվիլի «Կառավարենց» խումբին կողմէ:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին.—

ԵՐԳ՝ Օր. Ա. Քէօսէեան եւ Պ. Մ. Գարակէօզեան:

ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ՝ Օր. Շ. Յովհաննէսեան:

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՊԱՐ՝ Պ. Ա. եւ Օր. Պաղտասարեան:

Մուտք 200 ֆրանք:

Հաղորդակց. միջոցներ.— Իջնել Փորթ տ'Իթալի, հանրակառք թիւ 185 եւ 147 եւ իջնել Բիւ Քոնվանսիօն:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ընտանեկան բացօդեայ հանդէս, կազմակերպուած՝ Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղին կողմէ: Յուլիս 12ին Կիրակի ամբողջ օրը Կապիյեոնի սրճարանին գեղատեսիլ բակին մէջ:

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Բ. դասախօսութիւն.— Այս Չորեքշաբթի երեկոյ նոյն սրահին մէջ եւ նոյն ժամուն:

Դ. Վարուժան՝ կը խօսի Պ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, Գ. Զօհրապ՝ կը խօսի Պ. Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ:

Մուտքը ազատ է:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ – ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ

ՋՈՒԱՐԹ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Մարսէյլ – Պոմոնի Նոր Սերունդի ««Քրիստափոր» խումբի կողմէ:

Այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3·30ին,

SALLE D'ATHÉNÉE
15, AVENUE DE LA VICTOIRE, NICE

Կը ներկայացուի կատակերգութիւն մը՝
ԵՐԿՈՒ ԽՈՒԼԵՐԸ

Կը բեմադրուի առաջին անգամ ըլլալով՝
ՀԱՅ ԳԵՂՋԿԱԿԱՆ ՊՍԱԿ

Երգախառն պարեր ազգային տարազներով, մասնակցութեամբ ՀԱՄՈՅի (քէմանչէ) եւ ՊԱՐՈՅՐԻ (թառ):

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Ժերոմի Հ. Յ. Դ. Հայաստան ենթակոմիտէն ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Շամիրեանի եւ զաւակներուն, նաեւ իր ազգականներուն բազմավաստակ ուսուցիչ ընկեր Ազգին Մարտիրոսեանի մահուան առթիւ: Փոփան ծաղկեպսակի ենթակոմիտէս երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ Մշակոյթի Տան ֆոնտին:

× Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Տեսինի «Դրօ» խումբը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տիկին Մանուշ Շամիրեանի եւ իր զաւակներուն, Ազգին Մարտիրոսեանի մահուան առթիւ:

× Ֆ. Կապ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղը եւ դպրոցին Կրթ. Մարմինը իրենց դաւակցութիւնը կը յայտնեն Տէր եւ Տիկին Շամիրեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն Ուսուցիչ Պ. Ազգին Մարտիրոսեանի մահուան առթիւ:

× Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէն իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկ. Շամիրեանի եւ բոլոր ընտանեկան պարագաներուն, ընկ. Ազգին Մարտիրոսեանի մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ թաղականութիւնը փոխան ծաղկեպսակի շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ գումարները հանդուցեալ Պետրոս Գէորգեանի մահուան առթիւ (մեռած Ամերիկա եւ մարմինը փոխադրուած Մարսէյլ):

Պ. Յակոբ Շահինեան երկու հազար ֆրանք, Պուլվար Օտտոյի Կ. Խաչին, Պ. Նշան Քէյէեան երկու հազար Փարիզի Մշակութային տան, հազար ֆրանք Յառաջի տարածման, եւ հազար ֆրանք Պուլվար Օտտոյի Կ. Խաչին: Պ. Սերոբ Քէյէեան երկու հազար Փարիզի Մշակութային տան եւ հազար ֆր. Պուլվար Օտտոյի եկեղեցւոյն, Պ. Թորոս Քուփէլեան երկու հազար Աղքատախնամին: Պ. Նշան Դարբինեան երկու հազար Պուլվար Օտտոյի Կ. Խաչին:

Այս առթիւ Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ թաղականութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Գէորգեանին եւ իրենց բոլոր ընտանեկան պարագաներուն, իրենց սիրասուն եւ երիտասարդ զաւակի մահուան առթիւ:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէի կողմէ, այս Ուրբաթ իրիկուն, ժամը 21ին, Պ. Կակոյեանի սրահը:

Կը խօսի ընկ. ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին: Անակնկալներ: Ճոխ պիւֆէ:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Լսարանին հերթական դասախօսութիւնը այս Չորեքշաբթի ժամը 9ին ՔաֆէՔատէի սրահը:

Կը խօսի՝ ՏՈՔԹ. ՀԱՄԲԱՐՁ:

Նիւթ՝ «Ազգային պատուիրակութիւնները խաղաղութեան վեհաժողովին առաջ»: Մուտքը ազատ է:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջաններու մարմիններու ներկայացուցիչները այս Հինգշաբթի եւ Շաբաթ (2 Մայիս) երեկոները ժամը 8·30ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Բիւ Պլէօ, մէթրօ Քատէ: Օրակարգ.— Շրջ. ժողովի օրակարգի հարցերու քննութիւն:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի, ժամը 20·30ին, Ահարոնեան ակումբը, ուր ներկայ պիտի ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ժողովը այս Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Շաբաթ, 9 Մայիս ժամը 21էն մինչեւ լոյս, 6րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ:

Պանեէոյի պարախումբը: Ճոխ պիւֆէ:

ORCHESTRE RICOS CRÈOLE BAND

Մուտք 500 ֆրանք:

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱԵՆ ՏԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, 21 ՅՈՒՆԻՍ Նկատի ունենալ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿԸ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վիէնի մասնաճիւղին, Մայիս երեքին, կէսօրէ ետք ժամը երեքին Սէրքլը Կաթոլիկ սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ընկերուհի Ա. ՄԱՂԱՔԵԱՆ: Կը խօսի ընկերուհի Ա. ՍԻՍԼԵԱՆ (Կրընոպլէն):

Գեղարուեստական խնամուած բաժին մասնակցութեամբ երեք դպրոցներու աշակերտութեան եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին:

Մուտքը ազատ է:

ՀԱՅԿ. ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Սեբաստիոյ նահանգային ՄՈՒՐԱՏ Ուսումնասիրաց Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի կողմէ:

Ի նպաստ իր որդեգրած սաներուն:

Այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Նօայլ սինէմային մէջ:

39, Բիւ տը լ'Արպրը, Մարսէյլ:

Պիտի ցուցադրուի «ՊԱՏՈՒԻ ՀԱՄԱՐ» եւ Վազգէն Ա. Կաթ.ի Օծումը Էջմիածնի մէջ:

ԿՈՉ

Ատափազարցիներուն, Շ. Գարահիսարցիներուն եւ Կարնեցիներուն

Ի մօտոյ պիտի հրատարակուի Կարնոյ առաջնորդ նահատակ Սմբատ եպիսկ. Սաատէթեանի Ներսէս Լամբրոնացիի մասին գրած եւ Իզմիրեանց մրցանակին արժանացած աւարտաճառը, որ հրաշքով կորուստէ փրկուած է:

Բոլոր անոնք, որ յուշ մը կամ յիշատակելի դէպք մը ունին՝ կապուած եղերաբախտ եկեղեցականի կեանքին հետ, թող հաճին իմացնել ինձ՝ կենսագրական բաժինը լրիւ եւ անթերի ընելու համար:

Գրել հետեւեալ հասցէին.—

O. Papazian,
152, Traverse des Sables Jaunes
Beaumont, Marseille

Սփիւռքի եւ հայրենիքի բոլոր թերթերէն կը խնդրուի արտատպել այս կոչը:

Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »

ՄԻՇՏ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ, ՄԻՇՏ ԱՌՈՂՋ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ՝

ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՓՆՏՌԵՑԷՔ

BOSPHORE ի

ՀԷԼՎԱՆ ԵՒ ԹԱՀԻՆԸ

ՀՐՈՒՇԱԿԸ, որ կը պատրաստուի շուշմայով (սուսամ) եւ շաքարով, առաջնակարգ սնունդ մըն է, կազդուրիչ՝ շնորհիւ շուշմային, որ Արեւելքի մէջ ծանօթ է նաեւ հինէն ի վեր, իր հրաշալի բուժական յատկութիւններով, իր երիտասարդացնող տարրերով,

Արեւելեան ժողովուրդներուն երկարակեցութիւնը արդիւնք է Հէլվայի եւ թահինի գործածութեան:

Այսօր Արեւմուտքի մէջ եւս բժշկական հեղինակութիւններ կը հաստատեն առաջնակարգ այս սննդանիւթին արժէքը:

Sté BOSPHORE (ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉԸ)
2, Rue Louis Astoin - Marseillle

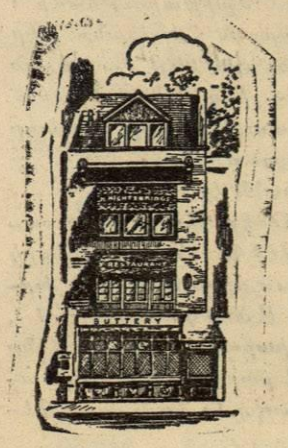

ԱՆԳԼԻՈՅ ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

ՃԱՇԱՐԱՆԸ

ԼՈՆՏՈՆԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ
(HYDE PARK)

Knightsbridge Buttery 26, Knigthsbridge, London S.W.I.

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԵՒ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ
ԻՆՉՊԷՍ ՆԱԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՇԱՆԱՒՈՐ ՕՂԻՆ՝

RAKI DUZE

ԲԱՑ Է ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 8,30ԻՆ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ 2

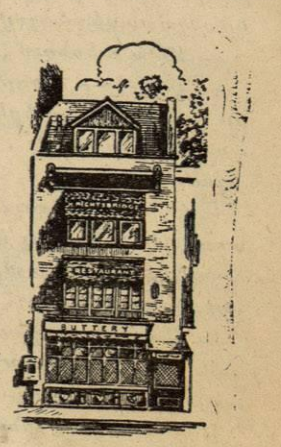

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար· 4000 ֆր·վեց·2200
Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք: Հատը 20 ֆր·

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
29
ԱՊՐԻԼ
MERCREDI
29 AVRIL
1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8382 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4283

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԺԸՆԵՒԻ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ

Դարձեալ քաղաքական տենդոտ դող – ծունկուքեան են լծուած արեւելեան եւ արեւմտեան հակընդդէմ ճակատները՝ պատրաստուելու համար Ժընեւի մեծ մենամարտին, որուն բացումը պիտի կա – տարուի յառաջիկայ Մայիս 11ին :

Արեւելեան ճակատի ուժ պետութիւն – ներուն միջեւ ո՛չ մէկ տարակարծութիւն կայ հետապնդուելիք քաղաքականութեան եւ ներկայացուելիք առաջարկներուն մա – սին :

Կրէմլինի ամենաոգի վարիչները նախօ – րօք պատրաստած պիտի ըլլան ամէն բան :

Այնպէս որ Խորհրդային Միութիւնը եւ անոր ենթակայ արբանեակ երկիրները ։— Ծանօթ՝ Վարշաւայի Ուխտ անունով — Ժընեւի արեւոպագոսին պիտի ներկայանան միացեալ ճակատով՝ պաշտպանելու հա – մար Մոսկուայի կողմէ պատրաստուած միեւնոյն տեսակէտները :

Երկուշաբթի օր Վարշաւայի մէջ սկը – սաւ համանուն Ուխտի ութ արտաքին նախարարներու խորհրդաժողովը, որուն կը մասնակցի նաեւ Չինաստանի ժողովր – դական հանրապետութիւնը՝ իբրեւ «դի – տող» յանձին մտուելով փէնկ – թէ – թուէի, որ փոխ – վարչապետ ու ազգա – յին պաշտպանութեան նախարար է միան – գամայն :

Ցատկանշական երեւոյթ է Չինաստանի պատասխանատու եւ հեղինակաւոր մէ – ներկայացուցիչին մասնակցութիւնը Վար – շաւայի Ուխտի խորհրդաժողովին՝ Ժընե – ւի նախօրեակին :

Խորհրդային ճակատը աւելի տպաւո – րութիւն ձգելու համար կ'ուզէ արտաքին նախարարներու ժողովին ներկայանալ՝ լռելեայն իր թիկունքին ունենալով հզա – կայ Չինաստանը :

Պերլինի եւ Գերմանիոյ հարցերուն չուրջ ստեղծուած տարակարծութիւնները պիտի կազմեն Ժընեւի խորհրդաժողովի օրակարգին գլխաւոր նիւթերը :

Երեւութապէս պարզ կարծուած այս խնդիրները իրականին մէջ կապուած են Եւրոպայի ապահովութեան եւ աշխարհի խաղաղութեան հետ :

Երկու ճակատներու միջեւ փոխադարձ վստահութիւնը խախտած ըլլալով, եր – կուստեք կ'ուզեն ապահովութիւն ձեռք բերել, որ կողմերէն մէկը ռազմական ու դիւնուորական գերակշռութեամբ չյարձա – կի միւսին վրայ :

Կեդրոնական Եւրոպայի մէջ «ապահով – լէականացած» գօտի մը ստեղծելու մասին Ռափացքիի ծրագիրը ի գործու է միշտ :

Արեւմտեան ճակատի չորս գլխաւոր պետութեանց — Միացեալ Նահանգներու, Մեծն Բրիտանիոյ, Ֆրանսայի եւ արեւ – մտեան Գերմանիոյ — մասնագէտները ամբողջ երկու շաբաթ ժողով գումարեցին Լոնտոնի մէջ՝ քննելու համար Ժընեւի խորհրդաժողովին հետ կապ ունեցող գա – նազան բարդ խնդիրները :

Անոնց նպատակն էր չորս երկիրներու տեսակէտները համադրել՝ փարատելով տարակարծութիւնները գաչնակիցներու միջեւ :

Մասնագէտները իրենց տեղեկագիրը ներկայացուցած են արդէն արտաքին նա – խարարներուն, որոնք այսօր՝ Զորեքշար – թի՝ Փարիզի մէջ ժողով պիտի գումա – րեն՝ վերջնական համաձայնութեան մը յանգելու համար՝ նախ քան Ժընեւի խոր – հրդաժողովը :

Լեհաստան եւ Չեխոսլովաքիա եւս կը պահանջեն իրենց արտաքին նախարար – ներով մասնակցիլ այս վերջինին :

Խնդիրները որոշ չափով հասունցած եւ դիրքերը վերջնապէս ճշդուած ըլլալով, կը յուսացուի որ կողմերը չատ դժուա – րութիւն պիտի չքաշեն իրար հասկնալու համար :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻՈՒ ՇԱՕ-ՇԻ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ՆԱԽԱԳԱՀ

ԶՈՒ ԱՆ ԼԷ ՎԱՐՉԱՊԵՏ ԿԸ ՄՆԱՅ

Համայնավար Չինաստանի Ազգ· ժողո – վի 1156 քուէարկողները միաձայնու – թեամբ Հանրապետութեան Նախագահ ընտրեցին Լիու Շաօ Շին՝ Մաօ Ցէ Թուն – կի տեղ : Հանրապետութեան նախկին նա – խագահը իր պաշտօնը կը պահէ կուսակ – ցութեան կեդր· Կոմիտէին մէջ :

Ընտրութիւնը տեղի ունեցաւ Մաօ Ցէ Թունկի ներկայութեան :

Այնուհետեւ վարչապետ ընտրուեցաւ Չու Ան Լէ :

Լիու Շաօ Շի Ազգ· Բ· ժողովի մնա – յուն կոմիտէի նախագահն էր· այդ պաշ – տօնը տրուեցաւ Շիւ Թէհ :

Տիկին Սուն Չին Լին (Տիկին Զանկ Քայ Չէքի քոյրը) եւ Թունկ Փի Վու ընտրուե – ցան Հանրապետութեան փոխ – նախա – գահներ :

Լիու Շաօ Շի, որ գրաւեց Մաօ Ցէ Թունկի աթոռը, վաթսուն տարեկան է :

Մեծ հռչակ մը չունէր ժողովուրդին մէջ : 1921 – 1923 թ· Միութեան մէջ ու – սուցած է գաղափարական կրթութիւն : Այնուհետեւ վերադարձած է Չինաստան եւ 1925 – 1931 փոխ նախագահ ընտրը – ուած չինական սէնտիքաններու գաչնակ – ցութեան : Միաժամանակ՝ համայնավար կուսակցութեան կեդր· կոմիտէի անդամ : Հրաչքով ազատած է Զանկ Քայ Չէքի ու – ժերուն ձեռքէն եւ գարձեալ ապաստա – նած Մոսկուա :

1933ին սէնտիքաներու նախագահ կը նշանակուի, յաջորդ տարին՝ համայնա – վար կուսակցութեան Քաղաքական Բիւ – րոյի անդամ : 1943ին կուսակցութեան գլխաւոր հինգ քարտուղարներէն մէկն էր :

Երբ համայնավար վարչակարգը հաս – տատուեցաւ, Լիու Շաօ Շի Մաօ Ցէ Թուն – կի կառավարութեան փոխ նախագահը եղաւ՝ 1949էն 1953 :

Երկու անգամ՝ 1951ին եւ 1954ին, երբ Մաօ Ցէ Թունկ հիւանդացաւ, Լիու Շաօ Շի փոխարինեց զայն :

Զանկ Քայ Չէքի դէմ չղթայադերծուած պայքարի ընթացքին, ինչպէս նաեւ ձա – փոնի դէմ սկսած պատերազմի օրերուն, Լիու գրած է տեսաբանական գիր – քեր, որոնց գլխաւորներն են՝ «Կուսակ – ցութեան մասին», «Ինչպէ՞ս ըլլալ լաւ համայնավար մը», սակայն իր գլուխ դործոցը կը նկատուի՝ «Միջազգայնակա – նութիւն եւ համայնավարութիւն» գիրքը, որ լոյս տեսաւ 1948ին : Այս հատորին մէջ խտացած են համայնավար Չինաստանի արտաքին քաղաքականութեան գլխաւոր դիծերը :

Համայնավար Չինաստանի Հանրապե – տութեան Նախագահի իրաւասութիւններ – րու սահմանը ընդարձակ է : Մինչ ժողո – վրդավար միւս հանրապետութիւններուն մէջ գերագոյն իշխանութիւնը կը վարէն խումբ մը մարդիկ՝ (բացի Չեխոսլովա – քիայէ) Չինաստան պահած է Նախագահի դրութիւնը :

Չինաստանի Հանրապետութեան Նա – խագահը պատերազմ յայտարարելու իրա – ւունք ունի : Իր հրահանգով կը կատար – ուի նաեւ ընդհանուր զօրակոչ :

× Մոսկուայի մէջ կը յայտարարուի թէ Լիու Շաօ Շի Մ· Միութեան մեծ բա – րեկամներէն մէկն է :

Խաղաղասէր մարդկութիւնը անձկու – թեամբ կը սպասէ Ժընեւի խորհրդաժողո – վի արդիւնքին :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ԽՈՐԷՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Լիբանանի Հայոց Առաջնորդ Խորէն արքեպ· Բարոյեան Փարիզ հասաւ երէ – կուշաբթի երեկոյ : Լուրը վերջին պա – հուն միայն հասած ըլլալով՝ խումբ մը հայրենակիցներ եւ ծանօթ դէմքեր դիմա – ւորելու գացած էին Օրլիի օդակայանը :

Խորէն Արքեպ· կուգար Ցունաստանէն, ուր գացած էր անցեալ Զորեքշաբթի, գրավելու համար Թեմական խնդիրներով : Աթէնքի մէջ, ներկայ եղած է Ապրիլեան Սգահանդէսին, որ տեղի ունեցած է Ուր – բաթ օր, Պառնասոսի մեծ սրահին մէջ, ուր խօսած է հոգեչունչ ճառ մը : Ցետոյ այցելած է պալատ, արժանանալով բա – ցառիկ պատիւներու :

Հակառակ զաղութին կողմէ կատար – ուած խնդրանքներուն, որպէսզի յետա – ձգէ մեկնումը եւ հրապարակային բանա – խօսութեամբ մը ներկայանայ Փարիզի հայ ժողովուրդին, որու մէջ կարեւոր թիւ մը կը գրաւեն կիլիկեցիները, Սբր – բազանը յայտնեց թէ չէր կրնար յետա – ձգել իր ճամբորդութիւնը, բայց խոս – տացաւ վերադարձին, ապահովաբար աչ – նան, իջնել Փարիզ, եւ ծանօթանալ իր ժողովուրդին, որ, թէեւ իր երկրէն հե – ռու, միշտ կ'ապրի ամէն բանով որ կը յիշեցնէ իր բնաշխարհը :

Սբրազանը իջեւանեցաւ Մէօրիս պան – դոկը, եւ զիչերը, մինչեւ ուշ ժամանակ, ղրոյնցեր ունեցաւ ծանօթ դէմքերու հետ, որոնք դիմաւորած էին զինք : Երէկ, ե – րեքշաբթի, կէս – օրին ճաշեց մտերմիկ չրջանակի մը մէջ, Օթէլ Լիւթէսիա, եւ ժամը 3·30ին մեկնեցաւ Ամերիկա : Մեկ – նումէն առաջ, մեր սիրուած եկեղեցակա – նը կրցաւ պահ մը հանդիպիլ Փարիզի Ս· Ցովհաննէս – Մկրտիչ եկեղեցին եւ Յա – ռաջի խմբագրատունը :

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐ

ՀԵՐԹԸՐ ՓԱՐԻԶ ԵԿԱՒ

ԱՐՏԱՔԻՆ ՉՈՐՍ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ

Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նա – խարար Հերթըր երեքշաբթի օր Փարիզ հասաւ՝ իր գործակիցներուն հետ : Կէս – օրէ ետք տեսակցութիւն մը պիտի ունե – նար Նախագահ Տը Կոլի հետ : Արտաքին, նախարարը մինչեւ Մայիս 3 Եւրոպա պի – տի մնայ, ինչ որ ցոյց կուտայ թէ այսօր, Զորեքշաբթի, Քէ տ'Օրսէյի մէջ բացուե – լիք արեւմտեան Արտաքին նախարարու – րու ժողովին մեծ կարեւորութիւն կը տա – ուի :

Ժընեւի նախօրեակին՝ Փարիզի ժողովը նոր օրակարգեր չունի : Արեւմուտքի գլխաւոր մտահոգութիւնը կը մնայ՝ Պերլին, Գերմանիա, Եւրոպայի ապահո – վութեան հարցը :

Փարիզի ժողովին գլխաւոր նպատակն է սակայն՝ Արեւմտեան ճակատի միասնա – կանութիւնը զօրացնել :

Վարչապետ Լուբերս համա – ձայն՝ համայնավար դիւանագէտները կ'աչխատին օգտուիլ Արեւմտեաններու տարակարծութիւններէն՝ իրենց տեսակէ – տը պարտադրելու համար :

Պոնէն կը հաղորդէն թէ անգլիական կառավարութիւնը միջազգային հսկողու – թեան իր ծրագրին սահմանները ընդար – ձակած է «Փարիզէն Մոսկուա» :

Միացեալ Նահանգներու արտաքին նա – խարարութիւնը ոչ մէկ բացատրութիւն կարողացած է տալ բրիտանական այս ծրագրին մասին :

Տուեալ պայմաններու մէջ՝ Հերթըր պիտի հետեւի Տըլլըսի սովորութեան, — նախ՝ միացեալ ճակատ ստեղծել Արեւ – մուտքի մէջ :

× Արտաքին նախկին նախարար Տըլլըսի վիճակը միշտ ծանր կը մնայ : Բժիշկնե – րու բոլոր ճիլերը ապարդիւն մնացած են, — յայտարարեց Արտաքին նախարա – րութեան բանբերը :

Ե· ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ Ազգ· ժողովն ու Ծերակոյտը կը սկսին իրենց աչխա – տանքները : Ազգ· ժողովի խմբակցու – թիւնները արդէն պատրաստած են իրենց ծրագիրները : Առջի օր Անկախները որո – շեցին կառավարութեան հարցնել· «Ձըշ – դել՝ երկրագործական քաղաքականու – թիւնը, ցոյց տալ ալժերիական քա – ղաքականութեան գլխաւոր դիծերը եւն» : Ծերակոյտի մէջ պիտի ընտրուի նախա – գահը՝ որմէ ետք միասն պիտի ճշդուին օրակարգի հարցերը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂԱՎ

ՍՈՉԻԻ մէջ, Սեւ Ծովու ափին, ամիս մը արձակուրդ անցընելէ ետք Խրուչչեւ վերադարձած է Մոսկուա :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ կը յայտարարուի թէ Ռուսերը լուր չունին Հայաստանի եւ Թուրքիոյ սահմանին վրայ կորսուած անգլիական օդանաւէն :

ՖՐԱՆՍԱՆ մեծ պետութիւն մըն է, կը ղրէ Մոսկուայի «Փրաւդա»ն, չնորհիւ ... Մ· Միութեան : Խորհրդային պաշտօ – նեաթերթը, որուն անունը ճշմարտութիւն կը նչանակէ, ապացուցանելու համար իր ըսածը կը ղրէ ։— Մ· Միութիւնը յարա – տեւօրէն զօրավիգ կանգնեցաւ Զօր· Տը Կոլի Անգլիոյ եւ Մ· Նահանգներու դէմ – դիմութեան դէմ : Խորհրդային կառավա – րութիւնը փորձեց ոչ միայն վերահաս – տատել Ֆրանսայի անկախութիւնը այլ նաեւ՝ մեծ պետութեան մը արժանի տե – ղը :

ՎԱՐՉԱՊԵՏ Նեհրու ծանր յարձակում – ներ ըրաւ համայնավար Չինաստանի վը – րայ : Հնդկաստանի վարչապետը խօսք առնելով խորհրդարանին առջեւ ըսաւ թէ Չինաստանի պատասխանատուները, ա – ռանց ճշմարտութեան կարեւորութիւն տալու, պարզ պատերազմ կ'ընեն : Նեհրու երբեք այսքան խիստ չէր եղած համայ – նավար պետութեան մը նկատմամբ, բաւ նաեւ որ բողոքագիր մը ներկայացուցած է փեքինի կառավարութեան, այս վեր – ջինին ամբաստանութիւններուն առթիւ (Թիպէթի դէպքերուն չուրջ) : Փեքին մերժած է բողոքագիրը :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ քաղաքական կեանքի վէթերանը՝ Փաշանտրէու բաժնուեցաւ վէնիզելոսէն եւ հիմնեց «ժողովրդավար ազատական» կուսակցութիւն մը : Փա – շանտրէու, այս ձեւով, կ'ուզէ Գ· ուժ մը ստեղծել կառավարական կուսակցու – թեան (Քարամանլիսի) եւ ծայրայեղ ձա – խերու միջեւ : Հաւանական չէ սակայն թէ իր կուսակցութիւնը կարենայ անմի – ջական դեր մը խաղալ :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Նախարարաց Խորհուրդը երեք ժամուան ժողովէ մը եաք որոշեց անցեալ տարուան Ալժերիոյ եղբայրական չարժման տարեդարձը (Մայիս 13) մեծ չուքով տօնել :

ԱՐՃԱՆԹինի մէջ պաչարման վիճակը ի գործու է միշտ· կառավարութիւնը յայ – տարարեց թէ համայնավար կուսակցու – թիւնը օրէնքէ դուրս հռչակուած է, առ այժմ՝ մինչեւ որ երկրին ներքին տագ – նապը լուծուի :

ՅՈՒԿԻՈՍԸ ՀԱՍԱՑ

«ՈՐԵՎԷ ԲԱՆ ԽՈՍԱԼ ԱՌԱՆՑ ՍՈՒՏ ԱՍԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ» ԱՌԱԿՈՒԹՅԱՆ ՄԵԿՆԱԲԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՄԱՄՆԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆԸ «ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱԳԻՏԱՐԱՆ» Ա. Ի. ԲԱ Բ. ՀԱՍԱՑԱԾ Է։

•

Իսյ Օշակո ա՛ռ ռեր Հասու ա՛ն Ա՛ռ Ա՛ռ

ԿՈՅՏԸ

Ք. ՀԱՍՄ

ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ

(16 - 61)

Երեսիս մեկ մեկ ելևէջներն, որ ամօթ պատճառեն ինձ, ջնջե՛ն ու ջնջե՛ն ժամանակի ձեռքը, որ ամէն ինչ կ՚ոչնչացնէ, ոչ միայն իմ երեսիս վրայ, այլ նաեւ ամբողջ աշխարհի երեսին, ինչպէս որ ես ալ կ՚ուզեմ ջնջել ինձմէ այս պատմութիւնը, որ ես կը գրեմ հիմա, ինչպէս որ կ՚ուզեմ ջնջել ինձմէ իմ ամբողջ անցեալը, որ ինձ համար ոչ մի հետաքրքրութիւն չունի, ոչ մի գրաւչութիւն, ոչ մի հրապոյր, ոչ մի գեղեցկութիւն, ոչ մի ուրախութիւն, ոչ մի տխրութիւն, ոչ մի ցաւ, ոչ մի տանջանք, ոչ մի հոգեկան յուզում, ոչ մի ոգեւորութիւն, ոչ մի ոգեւորիչ յոյս, ոչ մի ապագայ, ոչ մի անցեալ, ոչ մի ներկայ, ոչ մի ոչինչ, ոչ մի բան, ոչ մի ոչնչութիւն, ոչ մի ամէն ինչ, ոչ մի ոչ ոք, ոչ մի ոչ ոք, ոչ մի ոչ ոք

Օր. ԱՐԱՔՍԻ ՏԷՐ – ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ
Պ. ՀՐԱՉԵԱՅ ՀՈՐԹԵԱՆ
Նշանուած

Մէտէօն 26 Ապրիլ 1959 Պուա Քոլոմպ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ողբացեալ Պ. Վաղարշակ Սարգիսեանի մահուան քառասունքին առթիւ, Շաւիլի եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, եկեղեցւոյ վերաշինութեան համար: Պ. Պ. Վահան Իսմէրեան հինգ հազար ֆրանք, Ժիրայր Իսմէրեան հինգ հազար, Տիկին Էլիզ Իսմէրեան երկու հազար, Ոմն հինգ հազար, Պ. Պ. Գրիգոր Աղաթօն, Պօղոս Ֆրէնկեան, Նուրհան Ֆըրէնկեան, Ժիրայր Ֆրէնկեան, հինգ հազարական ֆրանք, Կասթօն Պէնսիմոն հինգ հազար, Մորիս Պէնսիմոն հինգ հազար, Կլասպէռի հինգ հազար, Կլասպէռի փեռ հինգ հազար, Հանրի Կլասպէռի հինգ հազար:

×

Պ. Քաջազն Յովհաննէսեանի ընդ Օր. Մարինա Կիւլէսէրեանի ամուսնութեան առթիւ Տիկին Արշալոյս Ինէքճեան կը նուիրէ երկու հազար ֆրանք, Պ. Վահէ Քիթապճեան հազար ֆրանք:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Ֆ. Կապ. Խաչի Օդափ. կայանի արձանագրութիւնները բացուած են:

Դիմումները պէտք է ընել տեղական մասնաճիւղերուն, իսկ կեդրոնի դիմումները կ'ընդունուին, Երկուշաբթի, Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ օրերը ժամը 13էն 14 եւ երեկոյեան ժամը 18էն 20, Բիւ Մէյրան 5, հեռ. Թռիւտէն 27–35:

ՅՈՒԼԻՍԻ ՀԱՄԱՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՓԱԿՈՒԱԾ ԵՆ:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Մարսէյլ Սէն Ժերոմի «Հայաստան» ենթակոմիտէն՝ ընկ. Ազգին Մարտիրոսեանի մահուան առթիւ՝ 2000 Ֆրանք:

Նշան եւ Սերոբ Քէօսէեան (Մարսէյլ) Պ. Պետրոս Գէորգեանի մահուան առթիւ՝ չորս հազար ֆրանք:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ
ՄԱՐՍԷՅԼ

Բ. դասախօսութիւն.— Այս Չորեքշաբթի երեկոյ նոյն սրահին մէջ եւ նոյն ժամուն:

Դ. Վարուժան՝ կը խօսի Պ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, Գ. Զօհրապ՝ կը խօսի Պ. Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ:

Մուտքը ազատ է:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ – ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ
ՋՈՒԱՐԹ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Մարսէյլ – Պոմոնի Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբի կողմէ:

Այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3·30ին,

SALLE D'ATHÉNÉE
15, AVENUE DE LA VICTOIRE, NICE

Կը ներկայացուի կատակերգութիւն մը՝
ԵՐԿՈՒ ԽՈՒԼԵՐԸ

Կը բեմադրուի առաջին անգամ ըլլալով՝
ՀԱՅ ԳԵՂՋԿԱԿԱՆ ՊՍԱԿ

Երգախառն պարեր ազգային տարազներով, մասնակցութեամբ ՀԱՄՈՅի (քէմանչէ) եւ ՊԱՐՈՅՐԻ (թառ):

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Լսարանին հերթական դասախօսութիւնը այս Չորեքշաբթի ժամը 9ին Քաֆէ Քատէի սրահը:

Կը խօսի՝ ՏՈՔԹ. ՀԱՄԲԱՐՁ:

Նիւթ՝ «Ազգային պատուիրակութիւնները խաղաղութեան վեհաժողովին առաջ»: Մուտքը ազատ է:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ
ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէի կողմէ, այս Ուրբաթ իրիկուն, ժամը 21ին, Պ. Կակոյեանի սրահը:

Կը խօսի ընկ. ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին: Անակնկալներ: Ճոխ պիւֆէ:

ՀԱՆԴԷՍ ԵՒ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ
ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Կապ. Խաչի Փորթ ա'Իթալիի մասնաճիւղի կողմէ:

3 Մայիս, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը երեքին, Կղերականներու սրահին մէջ,

32, RUE DANTON. KREMLIN-BICETRE

Կը ներկայացուի «ԹՈՐՈՍ ԾԱՌԱՆ»

Նոր Սերունդի Առնուվիլի «Կառավարենց» խումբին կողմէ:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին.—

ԵՐԳ՝ Օր. Ա. Քէօսէեան եւ Պ. Մ. Գարակէօզեան:

ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ՝ Օր. Շ. Յովհաննէսեան:

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՊԱՐ՝ Պ. Ա. եւ Օր. Պաղտասարեան:

Մուտք 200 Ֆրանք:

Հաղորդակց. միջոցներ.— Իջնել Փորթ ա'Իթալի, հանրակառք թիւ 185 եւ 147 եւ իջնել Բիւ Քոնվանսիօն:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջաններու մարմիններու ներկայացուցիչները այս Հինգշաբթի եւ Շաբաթ (2 Մայիս) երեկոները ժամը 8·30ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Բիւ Պլէօ, մէթրօ Քատէ: Օրակարգ.— Շրջ. ժողովի օրակարգի հարցերու քննութիւն:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի, ժամը 20·30ին, Ահարոնեան ակումբը, ուր ներկայ պիտի ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ժողովը այս Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿԸ
ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վիէնի մասնաճիւղին, Մայիս երեքին, կէսօրէ ետք ժամը երեքին Սէրքլը Կաթոլիկ սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ընկերուհի Ա. ՄԱՂԱՔԵԱՆ: Կը խօսի ընկերուհի Ա. ՍԻՍԼԵԱՆ (Կրընոպլէն):

Գեղարուեստական խնամուած բաժին մասնակցութեամբ երեք դպրոցներու աշակերտութեան եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին:

Մուտքը ազատ է:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի Ահարոնեան խումբին Շաբաթ, 16 Մայիս, ժամը 21էն մինչեւ լոյս Սէրքլը Միլիթէռի շքեղ սրահներուն մէջ:

Խնամուած գեղարուեստական բաժին: Երգ, պար, արտասանութիւն, զաւեշտ:

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
JACQUES MORINOTի ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲՈՎ
երգիչը՝ ԱԼՎԱՐԷԶ

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, 21 ՅՈՒՆԻՍ Նկատի ունենալ:

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆ ԹՈՇԱԿԻ
ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Յառաջիկայ 1959 – 1960 կրթական տարեշրջանին համար, Հ. Բ. Ը. Միութիւնը Բարձրագոյն Ուսմանց յատուկ թոշակներ պիտի բաշխէ, գլխաւորաբար հետեւեալ աղբիւրներէն.

1.— Մկրտիչեան Կրթ. Հիմնադրամ:

2.— Սիմոն եւ Երանուհի Գայսէրլեան Հիմնադրամ:

3.— Սրբուհի Գարակէօզեան Յիշատակի Հիմնադրամ:

4.— Արմէն Դերձակեան կրթաթոշակ:

5.— Կարապետ Արամեան կրթաթոշակ:

6.— Գառնիկ եւ Արթօ Ֆընտըգլեան յիշատակի հիմնադրամ:

7.— Յակոբ Աջապահեան կրթաթոշակ:

8.— Տիգրան Ա. Տիրատուրեան կրթաթոշակ:

9.— Յովհաննէս եւ Բեբեկա Իսագուլեան կրթաթոշակ:

10.— Տոքթ. Մ. Յովսէփեան յիշատակի հիմնադրամ:

Մկրտիչեան հիմնադրամի թոշակները կը յատկացուին միայն արտասահմանի ուսանողներուն:

Սիմոն եւ Երանուհի Գայսէյլեան եւ Սրբուհի Գարակէօզեան հիմնադրամներու թոշակներուն համար թեկնածուներ կ'ընդունուին թէ արտասահմանէն եւ թէ Ամերիկայէն:

Արմէն Դերձակեան կրթաթոշակը փոխատուութեան ձեւով կը տրուի Ամերիկայի մէջ ծնած այն հայ երիտասարդներուն, որոնք տեղական համալսարան պիտի յաճախեն:

Կարապետ Արամեան կրթաթոշակէն կրնան օգտուիլ ամերիկաբնակ այն երիտասարդները, որոնք արտասահմանի հայ կրթական հաստատութեան մը մէջ կը փափաքին ազգային ուսում ստանալ:

Ֆընտըգլեան Հիմնադրամէն թոշակ կը յատկացուի արտասահմանի այն ուսանողներուն, որոնք՝ նախընտրաբար Անգլիոյ եւ ի հարկին եւրոպական երկրի մը մէջ, արհեստագիտական թէքնիք ճիւղի մը պիտի հետեւին:

Միւս կրթաթոշակները եւս արտասահմանի հայ ուսանողներուն համար են:

Նկատելով որ նախորդ տարիներու թոշակընկալ սաներէն յիսուն հոգի դեռ իրենց ուսումը կը շարունակեն, տրամադրելի գումարներէն նախ անոնց յատկացումները պիտի կատարուին եթէ յաջող տարեշրջան մը բոլորած են, եւ ապա նըկատի պիտի առնուին նոր թեկնածուներու դիմումները, հետեւեալ պայմաններով.

1.— Սահմանափակ թիւով թոշակներ պիտի տրուին միմիայն նիւթական միջոցներէ զուրկ եւ օժտուած երիտասարդներու:

2.— Նախընտրութիւն պիտի տրուի այն երիտասարդներուն, որոնք իրենց համալսարանական ուսումը բաւական յառաջացուցած են արդէն եւ զայն լրացնելու համար անհրաժեշտ աջակցութեան մը պէտք ունին:

3.— Հաւասար արժանիք ունեցող թեկնածուներու մէջէն, պիտի ընտրուին անոնք՝ որ բարձրագոյն ուսմանց կեդրոններու մօտ կը բնակին եւ նիւթական մեծ զոհողութեանց չեն կարօտիր իրենց դասընթացքին հետեւելու համար:

4.— Մասնաւոր ուշադրութեան առարկայ պիտի ըլլան այն թեկնածուները որոնք կը պատրաստուին ուսուցչական ասպարէզին եւ կամ հայ մշակոյթին սատարելու կոչուած ուսմանց կը հետեւին:

5.— Թոշակները մէկ տարուան շրջանի մը համար են:

6.— Որեւէ համալսարան ընդունուելու համար երկրորդական վարժարանի մը վկայականը ի ձեռին չունեցող թեկնածուներու դիմումները անհետեւանք պիտի մնան:

7.— Թեկնածուները հարկ է իրենց դիմումը կատարեն մինչեւ Մայիս 10, ստորեւ նշանակուած հասցէին: Ապա անոնց պիտի ղրկուին հարցարաններ, որոնց տրուած պատասխաններուն եւ զանոնք հաստատող փաստաթուղթերուն հիման վրայ Միութեանս Կրթական Յանձնախումբը պիտի կատարէ թոշակնկալ սաներու ընտրութիւնը:

Այս յայտարարութիւնը միաժամանակ հրատարակութեան կը տրուի Ամերիկայի եւ արտասահմանի հայ թերթերուն մէջ:

Նիւ Եորք, 2 Ապրիլ 1959

ԴԻՒԱՆ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉ. ԺՈՂՈՎԻ
K. Guiragossian, Executive Director
Armenian General Benevolent Union
250 Fifth Avenue, New-York 1, N. Y.

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Վալպարել – Լա Փոմ – Սէն Մարսէլի հոգաբարձութիւնը եւ տեղւոյն Երիտ. Միութիւնը խորին ցաւակցութիւններ կը յայտնեն Տէր եւ Տիկին Մանուշ Շահմիրեանի, զաւակներուն, ընտանեկան բոլոր պարագաներուն, ինչպէս նաեւ Վասպուրականի Հայր. Միութեան իրենց վաղեմի ուսուցիչ եւ բարեկամ Պ. Ազգին Մարտիրոսեանի դառնաղէտ մահուան առթիւ:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Արձանագրութիւնները բացուած են 1959 – 1960 ուսումնական տարեշրջանի համար:

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքները փութան դիմել տեսչութեան, գրաւոր կամ հեռախօսով, ամէն օր:

26, RUE TROYON, SEVRES
TEL OBS 18-28

Վարժարանի մէջ լրիւ կ'աւանդուին ազգային գիտութիւնները եւ Ֆրանսական երկրորդական ուսմանց ամբողջական ծրագիրը, մինչեւ Պաքալօրէայի առաջին մասը:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան ի նպաստ կազմակերպուած վիճակահանութիւնը տեղի պիտի ունենայ Մայիս ամսուն վերջերը: Ուստի ամէն անոնք որոնք տակաւին տոմսակ ունին իրենց մօտ կը խնդրուի իրենցմէ, որ բարի ըլլան այդ տոմսակներուն փոխարժէքը ղրկել մեզի կամ եկեղեցւոյ քոնթ չէք փոստալին ամէնէն ուշը մինչեւ Մայիս 15ը, որպէս զի կարենանք թիրաժը կատարել: Ու մեր հաշիւները փակել թիրաժէն առաջ:

Իսկ անոնք որոնք կը փափաքին տոմսակ գնել կրնան դիմել եկեղեցւոյ գրասենեակը:

ԵԿԵՂԵՑ. ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿ. ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Սեբաստիոյ նահանգային ՄՈՒՐԱՏ Ուսումնասիրաց Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի կողմէ:

Ի նպաստ իր որդեգրած սաներուն: Այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Նօայլ սինէմային մէջ:

39, Բիւ տը լ'Արպրը, Մարսէյլ:

Պիտի ցուցադրուի «ՊԱՏՈՒԻ ՀԱՄԱՐ» եւ Վաղզէն Ա. Կաթ.ի Օծումը էջմիածնի մէջ:

ԲԱՑՈՒԱԾ Է

STATION SERVICE
ELECTRICITE AUTOMOBILE
Réparation et équipement
électrique de toutes voitures
Travaux exécutés par spécialistes
Electriciens, Auto et Radio
Duhesme Electric Auto
20, RUE DUHESME, PARIS (18e)
ՍԻՄՈՆ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆ

ՁՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ
EXPERTISE GRATUITE
Ծախելու համար
ձեր փավիյօնը, վիլլան,
յարկաբաժինը կամ խանութը:
J. TORANIAN
18, AVENUE DE L'OPÉRA
OPE 73-21 OPE 19-45

Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 փր. վեց. 2200

Արտասահման՝ տարեկան 5000 փրանք: Հատը 20 փր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 30 ԱՊՐԻԼ

JEUDI 30 AVRIL 1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8383 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4284

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Ո՞ՒՐ ՊԻՏԻ ՅԱՆԳԻ

Մոսկուայի վարիչները՝ հաւատարիմ իրենց աւանդական քաղաքականութեան կը շարունակեն ջիղերու պատերազմըզոյգ ճակատներու վրայ :

Մէկ կողմէ անդադար սպառնական ծանուցագիրներով կը փորձեն ռմբակոծել արեւմտեան դաշնակիցները՝ յաւերժացնելու համար իրենց տիրապետութիւնը արեւելեան եւ կեդրոնական Եւրոպայի վրայ :

Միւս կողմէ մերթ խլրդային գաղտնի աշխատանքներով համայնավարական թոյնը կը սրսկեն արեւելքի յետամնաց ժողովուրդներուն մէջ, փորձելով զանոնք ըմբոստացնել երկրի օրինաւոր իշխանութեանց դէմ : Ու մերթ փաղաքշանքով կ'ուզեն սիրաշահիլ այս վերջինները՝ զանոնք իրենց սայլին լծելու յետին մտքով :

Ազատ աշխարհը իր վճռական կեցուածքով արեւմուտքի մէջ տեղի չի տար բոլշեւիկեան սպառնալիքներուն առջեւ :

Կրէմլին ուզելով հարուածել հակառակորդ ճակատը՝ աւելի քան տասը տարիէ ի վեր իր գործունէութեան համար բեղուն դաշտ մըն է գտած Մերձաւոր Արեւելքի, մասնաւորապէս արաբական աշխարհին եւ Պարսկաստանի մէջ, ուր արեւմուտքի դրամատիրական պետութիւնները տնտեսական ու քաղաքական մեծ շահեր ունին :

Վերջին տարիներու ընթացքին արեւելեան երկիրներու մէջ պատահած խռովայոյզ դէպքերուն գլխաւոր պատասխանատուն է Խորհրդային Միութիւնը, որ կ'ուզէ ձուկ որսալ պղտոր ջուրի մէջ :

Դեռ շատ թարմ են Եգիպտոսի, մանաւանդ Սուրիոյ դէպքերը : Արաբական Միացեալ Հանրապետութիւնը ըմբռնելով համայնավարներու կատարած աղիտալի դերը ի վնաս ազգային դատին՝ արժանի դասը տուած է անոնց :

Աւելի առաջ Իրանի կառավարութիւնը դիմակազերծ էր ըրած համայնավարական Թուտէ կազմակերպութիւնը, որ պարսկականէն աւելի բոլշեւիկեան շահերուն կը ծառայէր :

Պաղտատի յուլիսեան յեղափոխութեան հետեւանքով Իրաքի մէջ առաջ եկած կացութիւնը լիուլի շահագործուեցաւ Կրէմլինի վարիչներուն կողմէ, որոշ մտահոգութիւններ պատճառելով արեւմտեան պետութեանց :

Չկրնալով արեւմուտքի մէջ գլուխ ելլել մեծ դաշնակիցներուն հետ, Մոսկուա իր հարուածները կ'ուղղէ արեւելեան աշխարհի այն կէտերուն, ուր կենսական շահեր ունին անոնք :

Հերթական ջլամարտը ներկայիս տեղի կ'ունենայ Իրանի մէջ, որուն քարիւղի հարուստ հանքերէն կ'օգտուին «աշխարհակալ» պետութիւնները :

Իրաքի հրաժարումը տկարացուցած ըլլալով «Պաղտատի Ուխտ»ը, անցեալ Մարտ վեցին Իրանի կառավարութիւնը զինուորական դաշինք կնքեց Միացեալ Նահանգներուն հետ, հակառակ Խրուշչեւի սպառնագրին :

Իրան հիւսիսի կողմէն 2500 քիլոմեթրի վրայ սահմանակից է Խորհրդային Միութեան : Այժմ հարաւի կողմէն եւս Շահնշահի երկիրը պաշարելու ձեռնարկներ կը կատարուին բոլշեւիկներուն կողմէ :

Պարսից ծոցի ճամբով համայնավար մասնագէտներ եւ քիւրտ զինուորներ կը ղրկուին Իրաք՝ տեւական սպառնալիքի տակ պահելու համար Պարսկաստանը :

Իսկ Ամերիկացիները առ այժմ կը բաւականանան միայն օդակայաններ հաստատելով Իրանի մէջ :

Ո՞ւր պիտի յանգի վերջապէս այս մրցակցութիւնը :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԸ ԿՈԼ-ՀԵՐԹԸՐ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ

ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ ԺՈՂՈՎԸ ՓԱԿՈՒԵՑԱՒ

Ամերիկայի Արտաքին նախարար Հերթըր, Փարիզ հասնելէ քանի մը ժամ ետք այցելութիւն մը տուաւ Նախագահ Տը Կոլի, որուն հետ 35 վայրկեան խորհրդակցեցաւ միջազգային հրատապ հարցերու շուրջ :

Նախագահն ու Արտաքին նախարարը մասնաւորապէս ծանրացան Ժընեւի հանդիպումին գլխաւոր կէտերուն վրայ. երկուքն ալ համաձայն են Արեւմուտքի միասնականութեան անհրաժեշտութեան շուրջ : Հարկ է կարճ կապել Արեւմտեաններու միջեւ ճեղքեր ստեղծելու ձգտող խորհրդային ռազմավարութիւնները :

Տը Կոլ եւ Հերթըր համաձայն են նաեւ՝ որ մեծերու ժողովը տեղի ունենայ, պայմանով սակայն՝ որ Արտաքին նախարարներու խորհրդակցութիւնները որոշ արդիւնքներու յանգին :

Միջին Արեւելքի հարցը չվրիպեցաւ երկու մարդոց ուշադրութենէն : Չօրավար Տը Կոլ կը պնդէ Ափրիկէի կարեւորութեան վրայ : Արեւմտեանները միշտ աչքի առջեւ պէտք է ունենան այդ հողամասը, որուն անհրաժեշտութիւնը կը պահանջէ որ Ֆրանսա, Անգլիա եւ Ամերիկա սերտ գործակցութիւն մը ցոյց տան ափրիկեան բոլոր հարցերուն մէջ :

Վերջապէս, Հանրապետութեան Նախագահը հետաքրքրուեցաւ նաեւ Տըլըսի առողջական վիճակով :

Երբ Էլիզէէն կը մեկնէր՝ Հերթըր մերժեց որեւէ յայտարարութիւն ընել :

Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարարը քանի մը ժամ առաջ, երբ օդանաւէն կ'իջնէր, յայտարարած էր արդէն.— Համոզուած եմ՝ որ Ժընեւի ժողովին մէջ պիտի ըլլանք վճռական եւ միասնակամ՝ մեր նպատակը հետապնդելու համար : Թէեւ շատ բնական է որ Արեւմտեան երկիրները Խ. Միութեան հետ վիճին իրարմէ քիչ մը տարբեր կարծիքներ յայտնելով, սակայն ոչ մէկ կասկած՝ թէ բոլորն ալ պիտի հասնին այն եզրակացութեան՝ որ համապատասխան է մեր հասարակաց շահին :

Միւս կողմէ, Վարշաւայի մէջ փակուեցաւ համայնավար երկիրներու Արտաքին նախարարներու ժողովը :

Պաշտօնական զեկոյցին մէջ ժողովին մասնակցողները, «կը հաստատեն եւ զօրավիգ կը կանգնին Խ. Միութեան առաջարկներուն՝ Գերմանիոյ հետ խաղաղութեան դաշինք մը կնքելու եւ Արեւմտեան Պերլինը ազատ զօտի հռչակելու համար» :

« Կը դատապարտեն Ատլանտեան Ուխտի երկիրներու մէջ ամերիկեան հիւլէական եւ հրթիռներու խարիսխներու հաստատումը, եւ Արեւմտեան Գերմանիոյ հիւլէական զէնքեր տալու համար ձեռք առնուած միջոցները » :

Վարշաւայի Ուխտի երկիրները «դէմ են Գերմանիոյ հետ խաղաղութեան դաշնագիր մը կնքելու, Գերմանիոյ վերամիացման եւ Եւրոպայի ապահովութեան հարցերը իրարու կապելու գաղափարին » :

Զեկոյցը կը պահանջէ նաեւ որ Լեհաստան եւ Չեխոսլովաքիա ամբողջական իրաւասութիւններով մասնակցին Ժընեւի ժողովին եւ Մեծերու հանդիպումին, ինչպէս նաեւ՝ երկու Գերմանիաները :

Եզրակացութեան մէջ, Վարշաւայի Ուխտի երկիրները յոյս կը յայտնեն որ Ժընեւիժողովականները ճիգ պիտի չխնայեն՝ յաջողութեան համար, աւելցնելով թէ իրենց կարգին ամէն բան պիտի ընեն որպէսզի ժողովը չձախողի :

ՆՈՐ ԾԵՐԱԿԿՈՅՏԻՆ ՆՈՐ ՆԱԽԱԳԱՀԸ

ԿԱՍԹՈՆ ՄՈՆԵՐՎԻԼ

17րդ անգամ ըլլալով Կասթոն Մոներվիլ ծերակոյտի նախագահ ընտրուեցաւ : 276 ընտրողի վրայ, նախկին նախագահը ստացաւ 235 ձայն, մինչ համայնավար Մառան՝ 18 ձայն կը ստանար եւ 22 ճերմակ քուէ կային :

Երիցագոյն անդամը՝ Մարիուս Մութէ բացումը կատարեց ծերակոյտի ժողովին :

Մութէ քննադատեց կառավարութեան կարգ մը թերութիւնները, զանոնք վերադրելով գործադիր իշխանութեան որ կը չափազանցէ իր իրաւասութիւններուն մէջ : «Համոզուած եմ, շարունակեց Մութէ, որ երբ կառավարութիւնը քննադատութիւններ գտնէ հոս, զանոնք պիտի նկատէ գործակցութեան բնոյթ ունեցող քննադատութիւններ » :

Մոներվիլ ուրախութիւն յայտնեց այն վստահութեան համար զոր ծերակոյտը ցոյց տուաւ իրեն այս նոր քուէարկութեամբ : Երեքշաբթի օր կը բացուէր նաեւ Ազգ. Ժողովի նիստը : Առաջին առթիւ վիճաբանութիւնները տեղի ունեցան արտաքին քաղաքականութեան շուրջ :

Քուվ Տը Միւրվիլ, իր տեղեկագրին մէջ, անդրադարձաւ Թիպէթի, Լաոսի, Միջին – Արեւելքի, Ափրիկէի, Գերմանիոյ վերաբերեալ խնդիրներուն :

Նախարարը անհրաժեշտ կը նկատէ Գերմանիոյ վերամիացումը :

Միջին Արեւելքի մասին Քուվ Տը Միւրվիլ ըսաւ.— « Ոչ մէկ բան կայուն է Արեւելքի մէջ բայց պէտք է նկատել որ Խ. Միութիւնը ներկայ է հոն եւ կը գործէ : Ու պիտի մնայ այդպէս : Իր միջամտութիւնները, ամէն վայրկեան, կրնան վրատանգել մեր շահերը » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ Բօզա էլ Եուսէֆ շաբաթաթերթը կը գրէ թէ Սուրիոյ համայնավար կուսակցութիւնը համաձայն է որ Իսրայէլի կողքին՝ պաղեստինեան արաբ պետութիւն մը ստեղծուի :

ՍՈՒՐԻՈՅ ներքին նախարարը՝ Համիտ Սեռաճ յայտարարած է Գահիրէի «էլ Ահրամ» թերթին որ Խ. Միութեան եւ Ա. Միացեալ Հանրապետութեան լարուած յարաբերութիւնները պատճառ չեն որ Ա. Մ. Հանրապետութիւնը դէպի Արեւմուտք դառնայ : «Մենք բոլորին հետ բարեկամութիւն կ'ուզենք մեր անկախութեան եւ արաբական ազգայնականութեան համար» աւելցուցած է նախարարը :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ դրագէտ Շոլոխով որ ներկայիս արտասահման կը ճամբորդէ մամուլի ասուլիս մը տուաւ Լոնտոն եւ խօսելով Փասթերնաքի մասին ըսաւ. — Ծեր օրիորդներու բանաստեղծն է :

ՉԵԽ ԴԻՒԱՆԱԳԷՏ Ժան Մէյլը, որ իր ընտանիքին հետ Լոնտոն գացած էր՝ քաղաքական ապաստան ուզեց բրիտանական կառավարութենէն, — կը յայտարարուի պաշտօնապէս : Ինչպէս գրած էինք, Մէյլը կարեւոր պաշտօն մը ունէր Թեհրանի մէջ, որուն շնորհիւ բազմաթիւ գաղտնիքներ գիտէ Միջին Արեւելքի խորհրդային լրտեսական ցանցերուն եւ ծրագիրներուն մասին :

ԻՐԱՔԷՆ փախած 700 Քիւրտեր Թուրքիայէն ապաստան խնդրեցին, կը յայտարարէ Թուրքիոյ արտաքին նախարարութիւնը :

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ Չինաստանի Ազգ. Ժողովը միաձայնութեամբ վաւերացուցած է չինական նոր կառավարութիւնը՝ իր ամբողջ կազմով :

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ բուռն բողոքագիր մը յանձնեց Իտալիոյ կառավարութեան որ թոյլ կուտայ իր հողամասին վրայ ամերիկեան հրթիռներու արձակարաններ հաստատել : Նման բողոքագիրներ յանձնուած են նաեւ Արեւմտ. Գերմանիոյ եւ այլ երկիրներու :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ բազմաթիւ շրջաններուն մէջ զօրաւոր երկրաշարժներ պատահած են առջի օր : Ամբողջովին բնաջնջուած են Քէօյճէյիչի, Տէօյիւշքէն, Փօփալըք եւ Հապիթ գիւղերը : Ուրայի մէջ աւելի քան յիսուն տուներ քանդուած են : Սարալէօնիւ գիւղին մէջ 18 չէնքեր փլած են : Բազմաթիւ շրջաններու մէջ տուները պարպուած են :

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ս. Էջմիածնի Մայր Տաճարի Աւագ սեղանի վերակառուցման առթիւ, Վեհափառ Հայրապետի սիրալիր համաձայնութեամբ, Երեւանի Գիտութիւնների Ակադեմիան պեղումներ կատարեց Ս. Սեղանի բեմի տակ, ղեկավարութեամբ ճարտ. Ալ. Սահինեանի :

Սոյն թիւի Ապրիլի ութին Երեւանից հրաւիրուած հնագէտների եւ ճարտարապետների յանձնաժողովը տեղում քննելով պեղումների արդիւնքները, հաստատեց հետեւեալը.—

Ա.— Այժմեան Ս. Սեղանի տակ, մօտ 1·5 մեթր խորութեամբ, յայտնաբերուեցին Ե. դարում, Վահան Մամիկոնեանի կողմից կառուցուած Աւագ Սեղանի խարիսխները, բեմը եւ Վէմ քարը պահպանուած անաղարտ վիճակում :

Բ.— Ե. դարի բեմի որոշ սրբատաշ քարերի վրայ պահպանուած են հնագոյն որմնանկարների մնացորդներ :

Գ.— Ե. դարի Ս. Սեղանի կառուցուածքի ներսում պահպանուած են առաւել հնագոյն խորանի պատեր, որոնք ըստ իրենց կառուցուածքի եւ շինարարական տեխնիկայի, գոյութիւն են ունեցել մինչեւ Ե. դարը : Այն կարող է լինել Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչի օրով (301 թ.) կառուցուած խորանը կամ թերեւս պատկանել է առաւել հնագոյն շրջանի սրբավայրի :

Դ.— Ե. դարի բեմի ներքեւի շարուածքի մէջ, հորիզոնական ուղղութեամբ, յայտնաբերուած է Ուրարտական ժամանակաշրջանի (Զ-Թ. դար Ն. Ք.) մի սրբատաշ որձաքարից (բազալտ) յըղկուած մի մեծ կոթող, որը իր չափերով (3,10 × 0,73 × 0,53 մ.) հանդիսանում է ցարդ յայտնի Ուրարտական կոթողներից ամենամեծը :

Այդ հազուագիւտ յուշարձանը վկայում է Մայր Տաճարի ստեղծումից աւելի քան մէկ հազարամեակ առաջ, Ս. Էջմիածնի շրջապատում, դեռ եւս Ուրարտական ժամանակաշրջանից գոյութիւն ունեցող մշակութային կեանքի կեդրոնի առկայութիւնը :

Վեհափառ Հայրապետը հաստատեց հնագէտ – ճարտարապետների առաջարկութիւնները, այն է.—

Ա.— Մայր Տաճարի նոր կառուցուելիք Աւագ Սեղանի մակերեսը պատել երկաթպեթոնով, պահպանելով բեմի տակ պեղումների հետեւանքով ներկայիս առաջացած գետնափոր տարածութիւնը իր անցքերով եւ Ս. Սեղանի յետեւի կողմից (թանգարանից) յատուկ մուտք բանալ ընդհանուր դիտման համար, որպէս սրբավայր եւ պատմական յուշարձան :

Բ.— Ուրարտական որձաքար կոթող (ստելան) դուրս հանել իր տեղից եւ կանգնեցնել Ս. Էջմիածնի բակում մի յարմար տեղ, յատուկ պատուանդանի վրայ, իբրեւ յուշարձան – կոթող :

ԴԻՒԱՆ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԻ

10 Ապրիլ, 1959

ԽՄԲ.— Հայրապ. Պատուիրակ Գերաշընորհ Սերովբէ Եպիսկ. Մանուկեան Էջմիածնէն ստացած է այս պաշտօնական հաղորդագրութիւնը եւ մեզի ղրկած է հրատարակութեան համար :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՇԱՅԱՍՏԱՆԻ ՎԵՀ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄԸ

Հրատ. Ա. Կիրակոսի, Գ. Զարիֆեի և Հ. Ղազարյանի մասին

Ղեկավարվելով Հայկական Հանրապետության Շայաստանի Վեհ Խորհրդարանի 1990 թվականի հոկտեմբերի 4-ի նիստի որոշմամբ՝ Հայկական Հանրապետության Շայաստանի Վեհ Խորհրդարանի նախագահությունը որոշում է.

1. Հայկական Հանրապետության Շայաստանի Վեհ Խորհրդարանի նախագահության 1990 թվականի հոկտեմբերի 4-ի նիստի որոշմամբ Հայկական Հանրապետության Շայաստանի Վեհ Խորհրդարանի պատգամավոր Ալեքսանդր Ռուբենի Կիրակոսյանը, Գրիգորի Ալեքսանդրի Զարիֆեն և Հրանտ Ղազարի Ղազարյանը զրկել Հայկական Հանրապետության Շայաստանի Վեհ Խորհրդարանի պատգամավորի լիազորություններից՝ Հայկական Հանրապետության Շայաստանի Վեհ Խորհրդարանի կանոնակարգի 15-րդ հոդվածի 1-ին կետի «ա» ենթակետի համաձայն՝ Հայկական Հանրապետության Շայաստանի Վեհ Խորհրդարանի նիստերին անհարգելի պատճառներով չներկայանալու համար։

2. Հայկական Հանրապետության Շայաստանի Վեհ Խորհրդարանի նախագահության 1990 թվականի հոկտեմբերի 4-ի նիստի որոշումն ուժի մեջ է մտնում ընդունման պահից։

Հայկական Հանրապետության Շայաստանի Վեհ Խորհրդարանի նախագահ Լ. ՏԵՐ-ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

Երևան, 1990 թ. հոկտեմբերի 4

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՇԱՅԱՍՏԱՆԻ ՎԵՀ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄԸ

Հրատ. Ա. Կիրակոսի, Գ. Զարիֆեի և Հ. Ղազարյանի մասին

Ղեկավարվելով Հայկական Հանրապետության Շայաստանի Վեհ Խորհրդարանի 1990 թվականի հոկտեմբերի 4-ի նիստի որոշմամբ՝ Հայկական Հանրապետության Շայաստանի Վեհ Խորհրդարանի նախագահությունը որոշում է.

1. Հայկական Հանրապետության Շայաստանի Վեհ Խորհրդարանի նախագահության 1990 թվականի հոկտեմբերի 4-ի նիստի որոշմամբ Հայկական Հանրապետության Շայաստանի Վեհ Խորհրդարանի պատգամավոր Ալեքսանդր Ռուբենի Կիրակոսյանը, Գրիգորի Ալեքսանդրի Զարիֆեն և Հրանտ Ղազարի Ղազարյանը զրկել Հայկական Հանրապետության Շայաստանի Վեհ Խորհրդարանի պատգամավորի լիազորություններից՝ Հայկական Հանրապետության Շայաստանի Վեհ Խորհրդարանի կանոնակարգի 15-րդ հոդվածի 1-ին կետի «ա» ենթակետի համաձայն՝ Հայկական Հանրապետության Շայաստանի Վեհ Խորհրդարանի նիստերին անհարգելի պատճառներով չներկայանալու համար։

2. Հայկական Հանրապետության Շայաստանի Վեհ Խորհրդարանի նախագահության 1990 թվականի հոկտեմբերի 4-ի նիստի որոշումն ուժի մեջ է մտնում ընդունման պահից։

Հայկական Հանրապետության Շայաստանի Վեհ Խորհրդարանի նախագահ Լ. ՏԵՐ-ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

Երևան, 1990 թ. հոկտեմբերի 4

ՅՈՒԿԱԿՈՉՈ ՀՈՒՅՈՒ

«ՈՒՆՎՈՒՆՈՒՆ ՈՒՆՎ ՎՈ ՅԱՒՎՎՓՈ» — ՎՈՉՆՈՆՈՆՈՒՆ ՈՒՆՎՈՒՆՈՒՆՈՒՆ ՅՈՉՈՆՈՒՆՎՈՒՆ ՈՒՆՎՈՒՆՈՒՆՈՒՆ ՎՈՒ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԵՐԿՈՒ ԳԵՐՄԱՆԻԱՆԵՐԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ուրեմն կը տեսնենք, որ երկու Գերմանիա պահելու ռուսական որոշման պատճառները ուրիշ տեղ պէտք է փնտռել: Իմ կարծիքով, բացատրութիւնը հետեւեալն է: Նախ՝ հանդարտութիւն կը պարտադրուի Արեւելեան Գերմանիոյ, եւ իր մէջ կը մեռցուի օրին մէկը Արեւմտեան Գերմանիոյ միանալու յոյսը: Իսկ միւս կողմէ, բոլոր Գերմանացիներուն աչքին «խայտառակուած» կ'ըլլայ Ատընաուրի պետութիւնը, որովհետեւ «փաստուած» կ'ըլլայ թէ Ատընաուրի քաղաքականութիւնը անելի մատնուած է եւ ծառայած է միայն՝ Գերմանիան երկուքի բաժնելու:

Երկու – Գերմանիաներու ռուսական քաղաքականութիւնը, անշուշտ, յենուած է իրենց ռազմական ուժին վրայ: Ռազմականօրէն չեն կրնար դուրս հանուիլ Արեւելեան Գերմանիայէն: Բայց ինքնախաբէութիւն պիտի ըլլար մտածել, թէ միայն Ռուսերու զինուորական ուժն է Գերմանիոյ վերամիացման արգելք հանդիսացողը:

Ըստ իս, իրականութիւնը այն է, որ բազմաթիւ եւ բազմապիսի պատճառներով, ըլլայ Արեւելեան, ըլլայ Արեւմտեան Եւրոպայի ու նաեւ Գերմանիոյ մէջ, շատեր կ'ուզեն որ Գերմանիա բաժանուած մնայ: Պատճառը միայն այն չէ, որ Հիթլերի յիշատակը տակաւին թարմ է Եւրոպայի մէջ, եւ Լոնտոնի, Փարիզի, նոյնիսկ Պոնի, ինչպէս նաեւ Վարշաւիոյ ու Մոսկուայի մէջ գոյութիւն ունի վերազինեալ եւ վերամիացած Գերմանիոյ մը առթած վախը:

Պէտք է նկատի ունենալ այն իրողութիւնը, որ Գերմանիոյ պարտութենէն ու նացիներու կառավարութեան անկումէն ի վեր, 14 տարուան ընթացքին երկու Գերմանիաները իրարմէ անջատ աճեցան: Խ. Միութիւնը՝ իր կողմէն, Արեւմտեան Դաշնակիցները՝ իրենց կողմէն, ուժեղ եւ հակամարտ շահեր ստեղծեցին երկու Գերմանիաներուն մէջ:

Կարելի է վստահաբար խորհիլ, որ անցեալ Նոյեմբերին երկու Գերմանիա պահելու մասին Խրուշչեւի տուած որոշումը հետեւանքն է Արեւելեան Գերմանիոյ, Լեհաստանի եւ Հունգարիոյ մէջ ծագած շարժումներուն: Արդարեւ, 1955-ին Ռուսերը համաձայն էին Գերմանիոյ միացման, բայց իրենց կարծիքը փոխեցին՝ վերոյիշեալ երկիրներուն մէջ ծագած ապստամբական շարժումներէն վերջ: Այս շարժումները համոզեցին Կրեմլինը, որ եթէ ամուր չբռնէ Արեւելեան Գերմանիան, արբանեակ բոլոր երկիրները մէկիկ – մէկիկ պիտի բաժնուին Խ. Միութենէն:

Այս բոլորին հետ զուգահեռաբար, Արեւմուտքի մէջ ալ դէպքեր պատահեցան, որոնք կը ձգտէին միեւնոյն նպատակին. այսինքն՝ Գերմանիան երկուքի բաժնուած վիճակի մէջ պահելու: Այս դէպքերէն մէկը՝ Միացեալ Եւրոպա մը ստեղծելու շարժումն է, որ կը ձգտի տնտեսապէս եւ նոյնիսկ քաղաքականապէս Արեւմտեան Գերմանիան միացնել Արեւմտեան Եւրոպային: Եւրոպայի մէջ այս շարժումը տնտեսական շատ մեծ կենսունակութիւն ցոյց կուտայ: Եւ պատճառներ կան խորհելու, որ քաղաքական տեսակէտէն ալ, երիտասարդ սերունդին մօտ շատ մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելէ:

Բայց Արեւմտեան Եւրոպայի այս միութենէն ներս տեղ չկայ Արեւելեան Գերմանիոյ համար, որ նոյնիսկ եթէ համայնավար չըլլայ, ծայրայեղ ձախակողմեան պիտի ըլլայ: Ոչ թէ պատահմունքի, այլ տրամաբանական հաշիւներու հետեւանքով է, որ Եւրոպական շարժման ղեկավարները այնքան ալ ոգեւորուած չեն Գերմանիոյ վերամիացման հարցով: Իրենց սրտին խորքը նոյնիսկ հակառակ են այդ բանին:

Եւ վերջապէս, կայ Ատլանտեան Ուխտը, որ կը յենի արեւմտ. Գերմանիոյ եւ դաշնակից բանակներուն վրայ: Տրուած ըլլալով, որ Արեւմտ. բոլոր Դաշնակիցներուն համար Ատլ. Ուխտը կը հանդիսանայ իրենց ինքնապաշտպանութեան կենսական պարիսպը, բնական է որ հակառակին Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ այժմ գոյութիւն ունեցող ռազմական կազմակերպութիւնը քայքայելու ձգտող որեւէ կարգադրութեան: Այս պատճառով ալ, կարելի է ըսել, թէ երկու Գերմանիաներ պահելու խրուշչեւեան քաղաքականութիւնը նպաստաւոր արձագանգ կը գտնէ Արեւմտեան Եւրոպայի մէջ: Գերմանիոյ վերամիացումը այժմ աննպատակայարմար նկատուած ըլլալուն համար է, որ Պերլինը դարձած է նոր եւ առանձնայատուկ հարց մը, որուն լուծում մը գտնելն ալ դարձած է անհրաժեշտ:

Իմ կարծիքով, Արեւմտեան Պերլինի ապագան կարելի չէ ապահովել միայն կրկնելով, որ տեղի պիտի չտանք: Արեւմուտքը անկասկած կրնայ խորհրդային պլոքիւսէ փրկել Արեւմտեան Պերլինը, կրնայ նաեւ պատերազմի սպառնալիք ընել եթէ այդ պլոքիւսը գործադրուի: Բայց պէտք չէ մոռնալ, որ Արեւմտեան Պերլինի ապահովութիւնը միայն զինուորական միջոցներով կարելի չէ պաշտպանել: Զայն կարելի է պաշտպանել արտաքին յարձակման կամ պլոքիւսի դէմ, բայց կարելի չէ պաշտպանել ջիղերու տեւական պատերազմի եւ յուսալքման դէմ, մանաւանդ երբ որոշապէս յայտնի ըլլայ ժողովուրդին համար, թէ իրերու այս կացութիւնը տակաւին շատ երկար կրնայ տեւել:

Համոզուած եմ, թէ արեւմտեան Պերլինի ապագան ապահովելու համար անհրաժեշտ է նոր սթաթիւ քուօ մը հաստատել: Խրուշչեւ կ'ըսէ թէ ներկայ գոյավիճակը ժամանակավրէպ է. Արեւմուտքն ալ Պերլինի ներկայ գոյավիճակը անգոհացուցիչ կը գտնէ: Հետեւաբար Արեւմուտքին կը մնայ առաջարկել Խրուշչեւի, որ նոր գոյավիճակ մը որոշուի, ըստ որուն Արեւմտեան Պերլինի ազատութիւնը պիտի ապահովուի միջազգային հսկողութեան ներքեւ գտնուող արեւմտեան բանակներու ներկայութեամբ:

Նոր գոյավիճակի մը հաստատումը անհրաժեշտ է, որովհետեւ նախկինը հաստատողները իրենց մտքէն չէին անցներ որ իրերու կացութիւնը այսքան երկար պիտի տեւէ եւ գերմանական երկու պետութիւններ պիտի ստեղծուին՝ երկուքի բաժնուած Պերլինով մը, որ կը գտնուի այդ պետութիւններէն մէկուն սրտին վրայ: Նոր համաձայնագիրը կրնայ ներշնչուիլ Վատիկանի եւ Իտալական պետութեան միջեւ գոյութիւն ունեցող համաձայնութենէն: Վատիկանն ալ հաստատուած է Իտալիոյ մայրաքաղաք Հռոմի սրտին վրայ, բայց այնքան մանրամասնօրէն ճշդուած են Վատիկանի եւ Իտալիոյ փոխյարաբերութիւնները, որ խնդիր չի ծագիր որեւէ մէկ ատեն:

Անշուշտ չենք դիտեր թէ Խ. Միութիւնը պիտի ընդունի՞ այսպիսի լուծում մը: Բայց արտաքին նշանները բոլորովին անբարեյոյս չեն. Խրուշչեւ, Պերլինի առընչութեամբ ՄԱԿի խօսքը ըրած էր. ընդունած էր նաեւ թէ Արեւմուտքը իրաւունքներ եւ պարտաւորութիւններ ունի Պերլինի մէջ. չէր մերժած նաեւ Պերլինի մէջ արեւմտեան բանակներու գոյութեան իրաւունքը:

Փոխադարձ համաձայնութիւն մը շահաւոր է երկու կողմերուն համար ալ: Ինչ կը վերաբերի Արեւմուտքին, ապահոված կ'ըլլայ արեւմտեան Պերլինցիներու հաւատքը, թէ իրենց կացութիւնը անյոյս չէ. արդ, այս ձեւի խնդիրներու մէջ յոյսն ու հաւատքը նոյնքան անհրաժեշտ են որքան ջրածին ռումբերը: Գալով Ռուսերուն, ապահոված կ'ըլլան աշխարհի երեսին երկու Գերմանիա պահելու իրենց փափաքը, եւ միաժամանակ, տէ Ֆաքթօ ճանչցուած կ'ըլլայ Արեւելեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը: Ասիկա իրենց համար անհրաժեշտ է՝ արբանեակ միւս երկիրներէն ներս անխախտ պահելու համար իրենց դիրքը:

Երկու կողմերէն ոչ մէկն ալ «յաղթական» եղած կ'ըլլայ: Իւրաքանչիւրը ազդեցութեան իր զօտիին մէջ պահած կ'ըլլայ այն, ինչ որ այժմ ունի արդէն: Բայց գոնէ ձեռք ձգուած կ'ըլլայ օրինական, քաղաքական եւ բարոյական համաձայնութիւն մը, որ հիմնուած է կեանքի դժուրին իրողութիւններուն վրայ — այսինքն՝ դեռ երկար ատեն երկու Գերմանիա գոյութիւն պիտի ունենայ, բայց Պերլին մասնայատուկ ձեւով մը ապահովուած պիտի ըլլայ՝ այնքան ատեն որ Գերմանիա բաժնուած մնայ:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Մահ իմացեալ անմահութիւն է:

Ուրբաթ՝ 24 Ապրիլ: Միւթիւալիթէի մեծ սրահը լեցուած էր երկիւղած հասարակութեամբ մը, որ եկած էր իր տարեկան յարգանքն ընծայելու՝ Ապրիլեան նահատակներու անմահ յիշատակին:

Բեմին խորը, խորհրդաւոր լոյս ու շուքի մը մէջ, բեմի արիւնագոյն թաւշեայ կիսաբաց վարագոյրով շրջանակուած՝ սեւ պաստառ մը — Արարատը վեհափառ, արիւնաթաթախ տարածութեան մը վրայ կիսովին խոնարհած խաչ մը, թուական մը եւ հրամայական մը.— 1915, ՅԻՇԵՑԷՔ:

Այդ պաստառը, տարիներէ ի վեր, Ապրիլեան բեմին լուռ եւ պատգամատու խորհրդանշանն է: Անոր ի տես, 1956 Ապրիլ 24ի վաղորդայնին, «Յառաջ»ի խմբագրապետին օրուան խօսքը՝ այժմ եւ միշտ ալ ի զօրու խոսքը եղաւ.

— «Տարին գոնէ մէկ անգամ թող մեռելները խօսին, գիտակցութեան կոչ ուղղելով ողջերուն, իրենց ջարդուփուշուր ոսկորներով եւ փոսացած աչքերով:

Թող անոնք տիրապետեն մեր սիրտերուն եւ միտքերուն վրայ, մեր իսկ բարիքին համար:

Մանաւանդ որ անոնք ոչ համրանք ունեցան, ոչ ալ գերեզման:

Ի վերջոյ ի՞նչ կ'արժեն մեր իմաստութեան մարգանքները, եթէ մեռելներու լեզուն ալ պիտի չհասկնանք:

Տարուան մնացեալ օրերը լիուլի կը բաւեն, հականառելու, տեսակէտ պարզելու, գաղափարական պայքար մղելու համար:

Գոնէ մէկ օր լռութիւն, ամէն տեղ...»:

1915, ՅԻՇԵՑԷՔ:

×

Այս տարի Սգահանդէսին նախաձեռնութիւնն ստանձնած էր Հայ Նախկին Ռազմիկներու եւ Կամաւորներու Միութիւնը: Առաջադրութիւնն ունէր համազգային եւ համերաշխ ըմբռնումով մը ոգեկոչել միլիոնը անց մեր նահատակները, վստահ որ գոնէ անոնց յիշատակին առջեւ՝ կիրքերը կը մարին եւ կը լռեն քաղաքական աճպարարները:

Զ. Ո. Մ.ը, հարազատ աւանդապահը նահատակաց խորհուրդին, ի սէր որոնուած համերաշխութեան, ի պատասխան Ռազմիկներու Միութեան ցանկութեան, տուած էր իր համաձայնութիւնը՝ Ռազմիկներու Միութեան թողլով նախաձեռնութեան պատիւը:

Ընդհակառակն, Ռազմիկներու Միութեան նոյն ցանկութիւնը յայտնող հրաւէրին ի պատասխան, ուրիշ Միութիւն մը, ի վերջոյ չուզեց կամ չկրցաւ տէր կենալ իր սկզբնական յանձնառութեան: Եւ գտնուեցան մարդեր որ իրենց հաւանութիւնը յայտնելէ եւ մասնակցութիւնը խոստանալէ ետք, յետս կոչեցին իրենց խոստումը առարկելով որ իրենց սեփական կարծիքն ունին Ապրիլ 24ի մասին: Որպէս թէ մեր մեռելներուն գերագոյն զոհողութիւնը կարելի ըլլար քաղաքական տեսակէտներու հիմ ծառայեցնել:

Մեծաւորին քաղաքական շահերուն օրուան պատեհապաշտութեան վրայ կարծիք կաղապարելով, քառասուն անգամ կարծիք փոխելէ ետք, կը յաւակնին դեռ անձնական կարծիքի մասին խօսք ընել: Սրբապղծութեան վարժ այս մարդիկը, պաշտօնական սգատօնէն քանի մը օր առաջ, կատարեցին «իրենց»... տօնը:

Միւթիւալիթէի մէջ ներկաներու խուռն բազմութիւնը արժանի պատասխանը եղաւ ամէն անոնց, որոնք Ապրիլեան նուիրական եղեռնին մէջ անգամ՝ քաղաքական շահագործում մը կը հետապնդեն:

×

Առաջին բեմ հրաւիրուողը եւ խօսք առնողն եղաւ Գեր. Ամատունի.—«Կ'առարկեն մեզի թէ կառչած ենք սգահանդէսներու, բայց ոգեկոչել մեր նահատակներու յիշատակը նուիրական իրաւունք մըն է եւ մեր բարոյական պարտականութիւնը»:

Վերապատուելի Գ. Սիսլեան յիշեց թէ հայ ժողովուրդը չունի ոչ լացի պատ, ո'չ յուշարձան, բայց ան իր սրտին մէջ կը պահէ իր նահատակներու յիշատակը, Զարդարեաններու, Վարուժաններու, Սիամանթօներու, Զօհրապներու եւ աւելի քան մէկ միլիոն մեռելներու յիշատակը:

Օրուան գլխաւոր բանախօսն էր Պ. Բաբգէն Գավէզ, (ԽՄԲ,— Ճառը պիտի հրատարակուի առանձին):

Հայ Նախկին Ռազմիկներու եւ Կամաւորներու Միութեան նախագահը՝ Պ. Վահրամ Պարկիրճեան կարդաց Ֆրանսերէն ճառ մը: Նախ շնորհակալութիւն յայտնեց Նախկին Ռազմիկներու նախաբարին ներկայացուցիչին, յարանուանութեանց պետերուն եւ Գերապայծառ Մարոլլոյի, որ իր ներկայութեամբ անգամ մը եւս ուզած էր յայտնել իր անկեղծ համակրանքը մարտիրոս ժողովուրդի մը:

Ապա մասնաւոր շնորհակալութիւն յայտնեց Զ. Որբերու Միութեան, որ «երկար տարիներէ ի վեր բացառիկ շուքով մը կ'ոգեկոչէր ազգային սուգի այս օրը, եւ որ այս տարի համաձայնեցաւ մեզի յանձնել իր այդ պարտականութիւնը»:

Պատմականը ըրաւ հայ ժողովուրդի տառապալից ճակատագրին, թափուած արեան հատուցումը՝ Մայիս 28ի կարճատեւ յաղթանակը, Սեւրի դաշնագիրը որ շուտով պիտի փոխարինուէր Լոզանի ամօթալի դաշնագրով: Բանախօսը թուելով հայ ժողովուրդին անհայրենիք վիճակը եւ դարերու ընթացքին կրած դրժբախտութիւնները, անդրադարձաւ այս օրուան կացութեան: Ժողովուրդին մէկ մասը իր հողին վրայ, միւսը ընդունուած հիւրընկալ երկիրներէ ներս, ուր չէն բոյներ կազմած է, եզրակացուց.— «Սիրելի հայրենակիցներ, դուք որ այնքան տառապեցաք մարմնով եւ հոգիով, շարունակեցէք հաւատալ ապագային: «Մարդը, ըսած է բանաստեղծը, սչկերտ մըն է, իր վարպետը՝ տառապանքն է եւ ոչ ոք ինքզինք կը ճանչնայ լաւագոյնս՝ եթէ չէ տառապած»: Սրբեցէք ձեր արցունքները: «Լալ, հեկեկալ, աղօթել նոյնքան վատ է» կ'ըսէր Վինեի Գայլը»:

Ծերակուտական Պովէ, որ կը ներկայացնէր նախկին ռազմիկներու նախարարը շեշտեց թէ նախարարը որքան ցաւած էր, որ չէր կրցած ներկայ ըլլալ այս սգահանդէսին, հակառակ իր հաստատ որոշումին: Պ. Պովէ ապա յիշեց Ֆրանքեւ-հայկական դարաւոր բարեկամութիւնը:

Կաթ. Պատուիրակ Սերովբէ եպիսկոպոս կատարեց ննջեցելոց թողութիւնը եւ ժողովուրդը յոտընկայս երդեց Հայր Մերը:

Զինուորական նուագախումբէն զատ, այս Սգահանդէսին իրենց մասնակցութիւնը բերին Պ. Արա Պարթեւեանի երգչախումբը, Օր. Իրիս Պիւլպիւլեան, Պ. Արտաշէս Գմբէթեան եւ Ս. Մուրատեան վարժարանի աշակերտներէն Պալթայեան:

ՇՐՋ. ԹՂԹԱԿԻՑ

«ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԴԷՄՔԵՐ»

Թիֆլիսի մէջ կ'ապրին եւ կը ստեղծագործեն մեծ թիւով հայ գրողներ եւ արուեստագէտներ, որոնց մասին ցարդ ոչ մէկ ուսումնասիրութիւն հրատարակուած էր: Բայց Աշոտ Հայրապետեանի «Գրական եւ թատերական դէմքեր» գիրքը կուգայ որոշ չափով լրացնել այս պակասը:

Այս գրքին մէջ զետեղուած յօդուածները նուիրուած են Ծերուն Թորգոմեանի, Բենիկ Սէյրանեանի, Յովհ. Կարայեանի, արուեստագէտներ՝ Ա. Բերոյեանի եւ Մարիամ Մոճոռեանի կեանքին ու գործին:

Գիրքը կը բացուի «Ծերուն Թորգոմեան» յօդուածով, ուր վերլուծուած են արձակագրին հիմնական գործերը: Քառասուն տարիէ ի վեր Թորգոմեան վէպ եւ պատմուածք կը գրէ, մեծ մասը՝ «սոցիալիստական արդիւնաբերութեան թեմայով...»:

Բենիկ Սէյրանեան Վրաստանի նոր գրողներու առաջին սերունդին կը պատկանի: Թէեւ բանաստեղծութիւններով մուտք գործած է գրական անդաստանը, բայց յետագային նուիրուած է արձակի եւ հրատարակած է պատմուածքներու բազմաթիւ հատորներ:

Յովհ. Կարայեան համեմատաբար շատ աւելի երիտասարդ է: 1948ին Թիֆլիսի մէջ լոյս տեսաւ քերթուածներու իր առաջին հատորը՝ «Հայրենական»: 1956ին՝ երկրորդ գիրքը, «Սլացում»:

Համեմատաբար աւելի հետաքրքրական է Թիֆլիսի հայ արուեստագէտներուն նուիրուած բաժինը:

Վրաստանի մայրաքաղաքին մէջ կը գործէ Ստ. Շահումեան հայկական թատրոնը, որուն յարկին տակ հասունցած են Ա. Բերոյեան եւ Մ. Մոճոռեան:

Այս գիրքը գնահատուած է նաեւ Երեւանի մէջ:

ՄԱՌԵՇԱԼ ՄՈՆԿՈՄԸՐԻ Մոսկուա հասաւ, ուր երեք օր պիտի մնայ: Նախապէս, Այզընհաուրրի մասին խօսելով յայտարարած էր թէ զինուորականները քաղաքականութեամբ պէտք չէ զբաղին :

ԹՈՒՆՈՒՉԻ ողողումներուն պատճառով հարիւրաւոր ընտանիքները առանց ապաստանի մնացած են, մասնաւորապէս Սահէլի մէջ:

ԱԼԺԵՐԻՈՅ Ազատագր. Ճակատը նոր ձախողութիւն մը եւս արձանագրեց մարոքեւալժերիական սահմանին վրայ. բազմաթիւ ըմբոստներ սպաննուեցան. մեծ թիւով գերիներ կան :

ՓԱՐԻԶԻ միջազգային 48րդ տօնավաճառը պիտի բացուի Ուրբաթ օր, Փորթ տը Վերսայ: 13·000 ցուցադրողներ պիտի ըլլան: Մինչեւ Մայիս 18 (տօնավաճառին վերջին օրը) չորս միլիոն այցելուներ կը սպասուին:

ՄԱՄՈՒԼԻ «Քոնթինանթալ» գործակալութեան համաձայն, Խ. Միութիւնը որոշած է Կովկասէն մահմետական «կամաւորներ» ղրկել Ալժերիա՝ Ազատագր. Ճակատի կողքին կռուելու համար: Պիտի ղրկէ նաեւ չեխական զէնքեր :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ քաղաքացիական կռիւներու զոհերուն հատուցման յանձնախումբը պատրաստած է հողային, երկրագործական եւ անշարժ կալուածներու կրած վնասներու տեղեկագիրը : Պահանջուած հատուցումներու ընդհանուր գումարը կը բարձրանայ 237 միլիոն լ. ոսկիի :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Արաքսի, Սեդա, Արմիկ Ջամալեան, Եղիա Թասլաքճեան, Թորոսեան եղբայրները եւ քոյրերը, իրենց ընտանիքներով, կը յայտնեն թէ այս Կիրակի (Մայիս 3), Փարիզի Ս. Հ. Մ. եկեղեցիին մէջ, Սուրբ պատարագէն ետք, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ի յիշատակ իրենց մօր, զոքանջ մօր, մեծ մօր, քրոջ եւ ազգականին՝

Ողբ. ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ ԹԱՍԼԱՔՃԵԱՆԻ
(Ծնեալ Թորոսեան)

մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգող բարեկամներն եւ համակիրները:

×

Այրի Տիկին Աննիկ Աբրահամեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Գույումճեան, Ժամկոչեան, ընտանիքները կը ծանուցանեն թէ այս Կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ամուսնոյն, հօր, Ահարոն Աբրահամեանի մահուան քառասունքին առթիւ: Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ: Հանգուցեալին յիշատակը յարգողները կը հրաւիրուին:

×

Իր քոյրերուն եւ ընտանիքին փափաքին համաձայն այս Կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ողբացեալ՝ ԱԶՆԻՒ ՍՄԲԱՏԵԱՆԻ (ծնեալ Եարճանեան) մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

ԼԸ ՖՈՅԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄԸ

Լը Ֆոյի բանակումներուն արձանագրութիւնները բացուած են: Բանակավայրը կը գտնուի մօտ ինը հարիւր մեթր բարձրութեան վրայ, Իզէռի մէջ: Հոգեւոր եւ հայկական տաքուկ մթնոլորտ : Ձեր զաւակները արձանագրելու համար դիմել վարչութեան՝

JEUNESSE ET ACTION
6, PLACE DE LA ROTONDE
ST. JEROME, MARSEILLE 13'
Հեռաձայն 62 85 10 եւ 48 51 88 Մարսէյլ:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ – ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ

ՋՈՒԱՐԹ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Մարսէյլ – Պոմոնի Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբի կողմէ :

Այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3·30ին,

SALLE D'ATHÉNÉE
15, AVENUE DE LA VICTOIRE, NICE

Կը ներկայացուի կատակերգութիւն մը՝
ԵՐԿՈՒ ԽՈՒԼԵՐԸ

Կը բեմադրուի առաջին անգամ ըլլալով՝
ՀԱՅ ԳԵՂՋԿԱԿԱՆ ՊՍԱԿ

Երգախառն պարեր ազգային տարազներով, մասնակցութեամբ ՀԱՄՈՅի (քէմանչէ) եւ ՊԱՐՈՅՐԻ (թառ):

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն իր եւ իր բոլոր ենթակոմիտէներու ու խումբերու կողմէ խորին ցաւակցութիւն կը յայտնէ շրջանի լաւագոյն ընկերներէն Ազգին Մարտիրոսեանի մահուան առթիւ, իր աղջկան Տիկին Մանուշ Շամիրեանին եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Լուի Կապ. Խաչի վարչութիւնը իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ, Սէն Լուի, Լա Փոմի եւ Վալպարէլի ազնիւ հայրենակիցներուն որոնք՝ իրենց նուէրներով օժանդակեցին՝ «ծոմապահութեան օրուան» հանգանակութեան :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Պ. Միքայէլ Եաւէր հազար Ֆրանք կը նուիրէ Մարսէյլի Արենուշներուն Ազգին Մարտիրոսեանի մահուան առթիւ: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿԸ
ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վիէնի մասնաճիւղին, Մայիս երեքին, կէսօրէ ետք ժամը երեքին Սէրքլը Կաթոլիկ սրահին մէջ :

Կը նախագահէ ընկերուհի Ա. ՄԱՂԱՔԵԱՆ: Կը խօսի ընկերուհի Ա. ՍԻՍԼԵԱՆ (Կրընոպլէն):

Գեղարուեստական խնամուած բաժին մասնակցութեամբ երեք դպրոցներու աշակերտութեան եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին :

Մուտքը ազատ է :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Ֆ. Կապ. Խաչի Օդափ. կայանի արձանագրութիւնները բացուած են :

Դիմումները պէտք է ընել տեղական մասնաճիւղերուն, իսկ կեդրոնի դիմումները կ'ընդունուին, Երկուշաբթի, Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ օրերը ժամը 13էն 14 եւ երեկոյեան ժամը 18էն 20, Ռիւ Մէյրան 5, հեռ. Թռիւտէն 27–35:

ՅՈՒԼԻՍԻ ՀԱՄԱՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՓԱԿՈՒԱԾ ԵՆ :

Կ'ՈՒՋՈՒԻՆ

Retoucheuses et premières main d'atelier
Pour belle confection dame
Rose Couture
284, Rue Vaugirard, Paris

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ
ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէի կողմէ, այս Ուրբաթ իրիկուն, ժամը 21ին, Պ. Կակոյեանի սրահը:

Կը խօսի ընկ. ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժին: Անակնկալներ: Ճոխ պիւֆէ :

ՀԱՆԴԷՍ ԵՒ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Կապ. Խաչի Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղի կողմէ :

3 Մայիս, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը երեքին, Կղերականներու սրահին մէջ,

32, RUE DANTON. KREMLIN-BICETRE

Կը ներկայացուի «ԹՈՐՈՍ ԾԱՌԱՆ»

Նոր Սերունդի Առնուվիլի «Կառավարենց» խումբին կողմէ :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին.—

ԵՐԳ՝ Օր. Ա. Քէօսէեան եւ Պ. Մ. Գարակէօզեան :

ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ՝ Օր. Շ. Յովհաննէսեան :

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՊԱՐ՝ Պ. Ա. եւ Օր. Պաղտասարեան :

Մուտք 200 Ֆրանք :

Հաղորդակց. միջոցներ.— Իջնել Փորթ տ'Իթալի, հանրակառք թիւ 185 եւ 147 եւ իջնել Ռիւ Քոնվանսիօն :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջաններու մարմիններու ներկայացուցիչները այս Հինգշաբթի եւ Շաբաթ (2 Մայիս) երեկոները ժամը 8·30ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ, մէթրօ Քատէ: Օրակարգ.— Շրջ. ժողովի օրակարգի հարցերու քննութիւն:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի, ժամը 20·30ին, Ահարոնեան ակումբը, ուր ներկայ պիտի ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ժողովը այս Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Կիրակի կէսօրէ ետք, ժամը երեքին, ընկեր Շ. Խաչատուրեանի բնակարանը, հասցէ.— 7 Քէ Փիէր Ժէզ : Ներկայ պիտի ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Ճըշդապայ ըլլալ :

ՅՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

ԺԵՐԱՆԵԱՆ

Ապրիլ 15էն 30 :

Galerie G. Mourgue
9, Ave. de l'Opéra

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Շաբաթ, 9 Մայիս ժամը 21էն մինչեւ լոյս, 6րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ:

Պանեէոյի պարախումբը : Ճոխ պիւֆէ :

ORCHESTRE RICOS CRÉOLE BAND
Մուտք 500 ֆրանք :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Արձանագրութիւնները բացուած են 1959 – 1960 ուսումնական տարեշրջանի համար :

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքները փութան դիմել տեսչութեան, գրաւոր կամ հեռախօսով, ամէն օր :

26, RUE TROYON, SEVRES
TEL OBS 18-28

Վարժարանի մէջ լրիւ կ'աւանդուին ազգային գիտութիւնները եւ Ֆրանսական երկրորդական ուսմանց ամբողջական ծրագիրը, մինչեւ Պաքալօրէայի առաջին մասը :

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ
10 bis, RUE THOUIN

Այս Կիրակի, ժամը 10·30ին Հայ Կաթողիկէ եկեղեցիին մէջ, Հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ եւ քարոզէ ԳԵՐԱՅԱՐԳԵԼԻ ՊՕՂՈՍ Վ. ԱՐԻՍ քաղաքապետ Պուրճ Համուտի ի Պէյրութ :

ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ՄԿՐՏՉ. ԵԿԵՂԵՑԻ
20, RUE JEMMAPES

Պաշտամունք՝ այս Կիրակի ժամը 9·30ին՝ Սէն Ժերոմ, ժամը 10·45ին Մարսէյլ: կը խօսի Վեր. Յ. ՀԵԼՎԱՃԵԱՆ :

ՀԱՅԿ. ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Սեբաստիոյ նահանգային ՄՈՒՐԱՏ Ուսումնասիրաց Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի կողմէ :

Ի նպաստ իր որդեգրած սաներուն :

Այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Նօայլ սինէմային մէջ :

39, Ռիւ տը լ'Արպրը, Մարսէյլ :

Պիտի ցուցադրուի « ՊԱՏՈՒԻ ՀԱՄԱՐ » եւ Վազգէն Ա. Կաթ.ի Օծումը Էջմիածնի մէջ:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան ի նպաստ կազմակերպուած վիճակահանութիւնը տեղի պիտի ունենայ Մայիս ամսուն վերջերը: Ուստի ամէն անոնք որոնք տակաւին տոմսակ ունին իրենց մօտ կը խնդրուի իրենցմէ, որ բարի ըլլան այդ տոմսակներուն փոխարժէքը ղրկել մեզի կամ եկեղեցւոյ քոնթ չէք փոստալին ամէնէն ուշը մինչեւ Մայիս 15ը, որպէս զի կարենանք թիրաժը կատարել: Ու մեր հաշիւները փակել թիրաժէն առաջ :

Իսկ անոնք որոնք կը փափաքին տոմսակ դնել կրնան դիմել եկեղեցւոյ գրասենեակը :

ԵԿԵՂԵՑ. ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »

ԱՆԳԼԻՈՅ ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

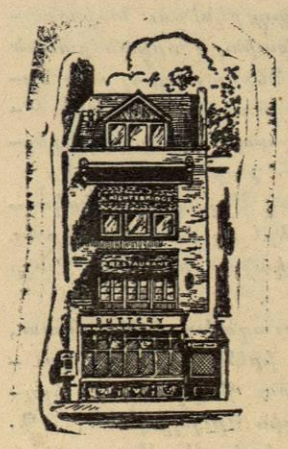

ՃԱՇԱՐԱՆԸ

ԼՈՆՏՈՆԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ
(HYDE PARK)

Knightsbridge Buttery 26, Knigthsbridge, London S.W.I.

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԵՒ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ
ԻՆՉՊԷՍ ՆԱԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՇԱՆԱՒՈՐ ՕՂԻՆ

RAKI DUZE

ԲԱՑ Է ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 8,30ԻՆ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ 2

